Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

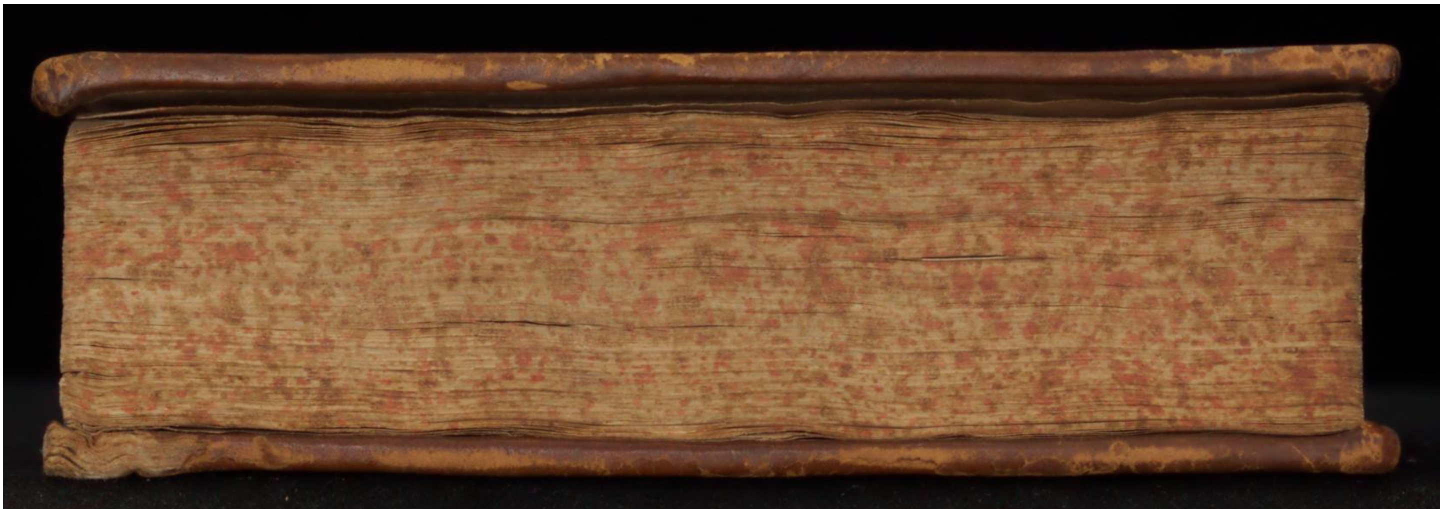
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

KW 235
F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

GEORGII SCHONBORNERI

POLITICORVM

Libri Septem.

Editio ad ipſius Authoris emendatum Exemplar nunc primum vulgata.

AMSTERODAMI,
Apud Ludovicum Elzevirium.
Anno 1650

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ILLVSTRI ET GENEROSO
DOMINO, DOMINO

JOHANNI ULRICO SCHAFFGOTSCH

De Kienaſt, Greiffenſtein, Kemnitz, Girſdorff, Schmideberg, &c.

LIBERO BARONI AC DYNASTÆ

Sileſiæ in Trachenberg & Prauſnitz:

Domino ſuo Gratioſo felicitatis incrementum D.

QVintus eſt annus, ex quo lucem vidit politicus meus libellus, ſuſceptus à Te tum adoleſcente, & ad Academica ſtudia, exoticaſque peregrinationes mentem præparante. Is cum ſuperiori luſtro à multis fuiſſet perluſtratus, copiam ſui facere deſiit, exemplaribus per univerſum regnum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

literarium ire juſſis. Altera illi nunc nativitas, ſidere, ut ominor, poſituque non infauſto; poſtquam emenſis ſtudiorum ſtadiis, confectoque itinerum curſu, ſceptra ditionum Tuarum gerere conaris. Quis illi dignior, quam Tu, ſuſceptor ac patronus? Plurimum referre ajunt, in quæ quis tempora incidat: Redivivo libello nihil eſt conducibilius ad maturitatem valentiorem, quam nunc intra patriæ ſinum Te recepto prodiiſſe.

Multiplices ejus rei cauſæ, quarum enumeratione ſublevat me Panegyricus, reduci Tibi nuper votive dictus. Illum ego non mei ſed Tui cauſa Cedro vivaciorem malim, unde factum, quod reiteratæ huic editioni eſt inſertus. Atque hoc tum Tibi tum bonis quibuſcunque acceptiſſimum videri debet, ut virtutum Tuarum præconia, poſteris quoque noſtris

innoteſcant. Nunquam adverſus bonam mentem ita conjurabitur, ut veneratio ac obſequium deſerat ceu umbra, virtutem velut Solem. Æternæ benedictionis palmarium ſuo quodam jure flagitare non erubeſcit. Sed & alteram hanc, cujus Te rogo obſecroque libelli curam parem cum priore ſuſcipe haud invitus, idque de me Tibi certum fige, educere me copias ſtudiorum conſiliorumque meorum in ampliſſimum commoditatum tuarum theatrum. Vale. Glogoviæ 15. Maji. Anno Chriſti 1614.

Illuſtri T. Generoſitati

Devote Addictus

GEORG. SCHONB. JC.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

GEORGII SCHONBORNERI JC.

PANEGYRICUS

In reditum ex Equeſtri literariaque quinquennii peregrinatione

Illuſtris & Generoſi Domini, Domini

JOANNIS ULRICI SCAFFGOTSCH, de Kienaſt, Greiffenſtein, & Kemnitz: Lib. Baronis in Trachenberg & Prauſnitz, &c.

Solennibus Soteriis

Votive dictus.

XXIX. Januarii die, qui Auctoris natalis Anno Chriſti, 1614.

Panegyrici Argumentum.

TE patrios repetiſſe Lares, gaudent SLESII *Dî*
Dives Avûm atque Atavûm Nobilitate BAKO.
Heroum Genium in ſobolem tranſire parentum,
Certaſti in cunis: at juvenis ſuperas!
Inſtructus ſtudiorum alto fundamine, cœlum
Mutaſti, patriæ conſuluiſſe volens.
Eſſe ſuum clamant Te Galli, Italique & Hiberi,
Quorum urbes, linguas, jura, animumque tenes.
Auxilii hinc de Te multum ſibi SLESIA *ſpondet,*
Proque tua aſſidua vota ſalute facit.

Georg. Schonb. D.

Illu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Illuſtris & Generoſe Domine Baro.

SI quantam cunctis Sileſiæ Magnatum populique pectoribus impreſſit lætitiam reditus Tuus tot tantiſque votis expetitus, ingenii acumine aſſequi legitimoque gloriæ, laudiſve charactere inumbrare quiſque poſſet, næ ille robuſtiſſimis Dynaſtię Tuæ ſpeculis & ætatem duraturis columnis perennius ad famam monumentum collocaſſe, & nonnullorum haud infimi ſubſellii oratorum luminibus obſtruxiſſe videretur. In illorum enim perquam venuſto aſpectu qui paulum moratur, lineaſque primas qua hilaritatem, qua formam contemplatur, fatebitur ultro, hunc illis vultum non adſcititium eſſe, aut ad tempus ſumptum, verum efflореſcere ex illo providentiæ cœleſtis theſauro: adeoque eum qui florem eloquentiæ ad exprimendum iſtum affectum ſatis digne adhibere poſſit, cedro digna locutum videri. Quod ſi tamen operam non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

omnino ludunt ſuam, qui exteriora artuum lineamenta velut circumſcribunt, vultumque rudi penicillo obumbrant, cujuſquam ne dicam nos extimeſcemus? quid eſt, quod cenſoriam virgulam averſemur? Grandia conamur tenues: aggredimur tamen rem, & profitemur nos hodie fauſtiſſimas omnium ſympatriotarum reditui Tuo ex literaria & equeſtri peregrinatione effuſas congratulationes noſtro ore proclamaturos: lætitiamque ſingulorum, qui virtuti litant lingua noſtra deſignaturos, ut γνησίαν, ſic ſine exquiſitæ artis aucupio, γνησίως. Excuſationem à nobis non expectes, quod pedeſtri ſermone incedimus, illumque, qui aut florum amœnitate delectare, aut artis gemma interpicta prodeſſe debeat, alterius conamini relinquimus. Suſpicionis periculo non vacat, quotiens nativi coloris nitoriſque effigies, lomento quodam ſeu purpuriſſo defricatur. Tu vero, illuſtris Domine BARO, fiat indultu, quod lætitiæ populi Sileſiaci ob fulgorem novi ſideris paulo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

lo propinquiores aſſiſtimus, ejuſdemque ſcaturigines rimamur & miramur. At vero breviter: quod Tibi non minus gratum, quam neceſſe videri debet. Laconicam enim breviloquentiam malumus ſectari, quam multiplicibus pagellis infantiæ maciem publicare. Atque ut inde pandantur vela, contemplantibus univerſum Sileſiæ populum rumore reditus Tui exhilaratum, admiratio ſubibit citius, quam ſatietas obrepet ſpectandi. Quid quiſque ſigillatim procul ab ira, procul ab odio, acclamando applaudendoque deſignatum velit, ex univerſali concentu dilucidius apparet. Miraculi vicem ſubit, unam omnium eſſe vocem, novum te patriæ hoſpitem faventiſſimis linguis excipiendum, quod & natales tibi in illuſtri poſiti momento, & pueritia domi cum decore, & adoleſcentia foris cum laude tranſacta, & capeſſendi regiminis Tui capulum omnia abunde ſuppetunt, quæ tanti faſtigii decus peculiariter requirit. Singula qualia ſint, inveſtigare operæ du-

cimus pretium. Natales ex illuſtri majorum proſapia tibi contigiſſe, divinæ eſt opis: hi quantum ex re bellica dignitatis, quantum fortunarum ſint conſecuti, non una orationis parte determinandum, ſed integris voluminibus, pleniſque laudum velis extollendum eſſet. Sunt qui pro ſalute invictiſſimorum Cæſarum: ſunt qui pro tutela finium patriæ ad internecionem hoſtium fidiſſima arma ſumpſerunt, meruerumtque inſeri ſummis Equitum ordinibus, & multis ditionum latifundiis velut hoſtimento laborum cohoneſtari. Atque hic quidem gloriæ Tuæ campus eſt latiſſimus, præiviſſe Tibi majores ab avita paternaque ſtirpe multa per ſecula, rei bene gerendæ natos: Ex origine vero materna nihil Tibi ad incunabula hæc mundana glorioſius; nihil ad vivendum illuſtrius: quam ſanguine generoſiſſimo BARONES PROMNICIOS attigiſſe. Felicem Te, felicem, cui virtutis avitæ hæredem eſſe, è ſupernis datum! feliciorem, quod matris generoſus ſpiritus acceſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſit. Viveret illa, viveret! & Te nunc reducem obviis ulnis deſideratiſſimum exciperet: At vero poſtquam magnanimitate quadam ſupra ſexum ingeminaſſet verba: Vita caduca vale, vita perennis ave, infelici puerperio, heu dolor! periit. Placidiſſimam illi quietem & lætiorem occurſum ad ſolennia vitæ alterius precamur. Sed quid periiſſe dicimus? quis metallum aut æs perire præſumat cum liqueſcit, & ex eo funditur ſtatua? Minime gentium perit: ſed honeſtatur: Idem in illa, quod ex informi maſſa, in ſplendidam DEI imaginem tranſit. At quæ Matrona? Fuiſſet, qui celeberrima illa veterum pictorum, fictorum, Poëtarumque ſimulacra ſuſpenſa oculis uſurpaſſet, umbram vidiſſe ſe prælucidiſſimo hoc ſole dixiſſet. Fuiſſet, qui unum in corpus congeſſiſſet, quicquid vel Praxiteles Gnidiæ ſuæ, vel Phidias in fronte Lemniæ, vel Zeuxis in ſuperciliis Penelopes, vel Apelles in animato illo totius corporis colorum temperamento elaboravit: Erat, erat, hæc matrona

 ſimu-

ſimulacris omnibus emendatior, cui hoc ipſum forma, quod natura. Quod ſi priſcas virtutum ideas in comparationem adducere fas eſt, non tantum Liviæ inerat prudentiæ, quantum huic: non illam Sulpitia æquabilitatem, non Cornelia patientiam, non Lucretia verecundiam, non Aſpaſia modeſtiam præ ſe tulerunt unquam. Sic, ſic ex cœleſti progenitorum ſeminio cumulari potuerunt in Te virtutes ad unam omnes? Hinc formam Tibi ut Hederam bonæ mentis à naturæ & virtutum confinio ſuſpenſam eſſe judicamus. Quemadmodum vero in illis, qui ſummo ut apud mortales ſint loco naſcuntur, nihil à teneris unguiculis animadverteris, quod popularitatem, quod exilitatem ſapiat: ſic nec in Te ipſo: qui veritatem conciliaſti proverbio, plantulam exſerere ſolere maturius, ultraque proprietatem innatam nihil ſpirare. Quæ cauſa eſt, quod tam ſummorum palatia, quam imorum tuguriola vocibus hiſce perſonant, pueritiam Tuam ita fuiſſe per-

peractam, ut neque tenellus animus exitioſa parentum indulgentia effœminaretur, nec larvatis nutricum blandimentis emolliretur, nec pernicioſis licentiæ habenis deterioraretur, deteſtanda nobilium liberorum jactura, qui antequam per ætatem vitia norunt, ab his in præcipitia dilabuntur. Sic illos quædam vitia velut felicitatis argumenta delectant. Illud vero tibi pueritiæ ſepta vix dum egreſſo luctuoſum, quod generoſus parens Chriſtophorus, cujus anima in benedictione, fato citius, quam ſenio aut curis vires eſſent fractæ, conceſſit. Inde ad providentiſſimam matrem delata educationis neceſſitas: nominati paterno Teſtamento, Cæſareaque auctoritate confirmati Tutores, & ortu illuſtri Heroes, & de apice Nobilitatis: qui prudentiæ ad ſpeculum affabre expoliti gerendis rebus Mercuriali velut virgula attacti, factique videbantur. Hi commonitrice prudentia, Te pupillum dexterrimis eorum ſtudiis committunt, qui cum dixerunt, quid fa-

ciendum ſit,probant faciendo: qui docent, quid vitandum ſit, nec unquam in eo, quod fugiendum dixerunt, deprehenduntur: res ex fide agitur: efformatur tenellus intellectus ad quævis ſublimiora, animus pietate, quam lapidem angularem cæteris virtutibus ſuperſtruendis eſſe, nemo negaverit, imbuitur. Voluntas legitimis cancellis moderationibus ad virtutum amplexum, optime perficitur, auſpiciis & ductu TOBIÆ PRÆTORII IC. Viri ex virtutum harmonia ad unguem compoſiti: idque non in umbra, & diverticulo ab hominum ſocietate remoto: ſed in palæſtra, concurſui juventutis è nobilitate deſtinata, in qua quantum libraris generoſiſſimæ indolis Tuæ vires, ut æquales omnes antecellueris, dicere ſufficienter poterunt, qui fuerunt ejus rei & ſpectatores & admiratores. Ipſe ſane eventus ſatis luculenter hoc depingit.

Quæ pueritiæ tranſactæ præconia, eadem & adoleſcentiæ. Ita enim vitam inſtituiſti, ut concentum quendam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

actionum honeſtarum, quantum ætate ſuffragante liceret, induxiſſe videreris. Paucos reperias, qui conſilio ſe ſuaque diſponunt: plerique dum vitæ inſtrumenta conquirunt, vitam tranſeunt: & eorum more, quæ fluminibus innatant, feruntur, non eunt. Vt enim levior unda aliqua detinuit, ac mollius vexit: quædam rapidiore curſu abrepta, quædam ad ripam impetu langueſcente, depoſita videas, alia denique retentis violentia dejecta in pelagus: ſic & adoleſcentiæ mores, aut molliores, aut vehementiores impari conanime adhibita cura, & illecebra diſtinguit. Nihil in hac adoleſcentia pari convictus contubernium, nihil ſpecioſa libertatis nomina, nihil alea, nihil cerea & flexilis in vitium licentia ſibi poſtularunt? Vnde prope eſt, ut exiſtimem, ipſam Virtutem humana ſpecie indutam, hæc verba feciſſe tecum: Ego hoc ſoleo præſtare mortalibus, ut veterno excuſſo ſolidam felicitatem aſſequantur: quali quiſque ſit conſtitutus loco, in mea poſitum eſt manu: quid cuique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

eorum Iehova datum velit, meo ore pronunciat. Age mi Animule, diu piiſſimo pectoris Tui ſacrario præſentia mea gaudeat: nihil Tibi commercii cum iſtis temporibus & rubiginoſæ mentis alumnis: qualia ſunt otium, ſecuritas, protervia: illorum hæc ſint mancipata arbitrio, qui puſillo circum pectus ſpiritu emaciati frigent, & ſupra humũ, cui nati ſunt, vix aſſurgunt. Divinior Tibi mens: quæ bene agendo ſic exprimenda, ut, quamdiu corporis ergaſtulo moratur, omnia, quæ mortalibus contingere poſſunt ſumma, aſſequi valeat. Semina divinitatis adoleſcentiam Tuam velut agrum quendam bene ſubactum fœcundarunt, ut de uberrima meſſe ſpes nos alat minime fallax: Similia enim origini prodibunt, & paria his, ex quibus orta ſunt, pullulabunt. Hoc DEÆ anteloquium: cujus Zephyri admodum ſecundi littori me deſtinant, quo gemmas Tuarum virtutum colligendi copia ſuppetat. Verumenimvero propudioſum adulationis crimen non ita me aget in tranſverſum,

verſum, ut ſupra fidem aliquid enunciaſſe videar. Non eſt metus adulationis, cum, quod dicitur, ipſa re eſt minus. Ac illa quidem peregrinatio aliquot annorum per Germaniam, & Italiam, Galliæque & Hiſpaniarum provincias inſignia Tibi ad comparandas virtutes, gubernationi ſubditorum neceſſarias, adjumenta ubertim ſuppeditavit. Magna peregrinantium diſcrimina, alii rerum novitate detenti; velut pueri ignota mirantes, altius non aſſurgunt: alios mobiliores levioreſque reddit ipſa jactatio, ut quæ petierunt cupidiſſime loca, cupidius deſerant, & avium more tranſvolent, citiuſque quam venerant, abeant. Divagari, perluſtrare, cujuſvis eſt è trivio cerdonis: pauci peregrinando id efficiunt, ut varia gentium inſtituta, mores rituſque incolarum, civitatum formas, vera ad judicium potenter inſtruendum ſemita bene aſſequantur. Vt qui jaculatoriam exercent, ſcopum ad quem colliment, præfixum habent, ſic tu multo ante quam exoticas adires

pro-

provincias, præfinire viſus es, quid per Apodemicam artem in obtinendo regimine ditionum paternarum adminiculi ad Te ſit perventurum. Quæ vero illa ſunt, ais? Tres Charites deliberantem ſupervenerunt, & in aſſiduo opere morantem tribus immarceſcibilibus coronis, prudentiæ, ſcientiæ & morum locupletarunt.

Prudentiam pro Palladea lancea ad ſubigendas affectuum pugnas prima Charitum tribuit: Hæc tibi galea ſecuritatis, hæc amplitudinis tiara, generoſitatis diadema, fortunarum cuſtos, fauſtiore haud dubie progreſſu, quam aut Maſiniſſæ præſidia, aut Danaes ſepimenta præſtare potuerunt. Prudentiæ eſt, quod Superbia indiſcreta felicium pediſſequa procul abs te ire juſſa: quod nihil fragili oſtentationi, nihil venioſæ ambitioni, nihil tumidæ arrogantiæ relictum. Eoque hoc decus eſt admirabilius, quo rarius: quippe alias ea ſcabie fortunatum laborat ingenium, ut quo potentia floret ampliore, eo ardentiore febri & prurigine corripia-

ripiatur inſoleſcendi. Vix enim cuiquam contigit, & abundare fortuna, & indigere ſuperbia. Hæc ut ſemel blandiſſimo veneno mentem relegata ratione faſcinavit, nihil ſupereſt, quam ut ſe ſolum ſupra cæteros mortales evectum, Diviſque parem, & ut fortunæ indulgentia eminentem, ſic animi bonis, quorum ſæpe nec veſtigium vel ipſe Argus oculeus deprehenderit, ferocientem oſtendat. A modeſtia deflectit prudentiæ Tuæ Gnomon ad umbram comitatis deſignandam. Nihil tibi ad amplificandum decorem ſupereſt, unica excepta creſcendi materia, quod te ſubmittis, ita tamen, ut nec illuſtri perſonæ, quod eſt rariſſimum, aut humanitas auctoritatem aut facilitas dignitatem, aut ſeveritas amorem diminuat. Deſideria ſua quilibet explicabit apud Te, & ad aram clementiæ Tuæ deponet: Non importuni janitores obicem acceſſuris præcludent; nec magis tua virtus afflictis ſolatium, oppreſſiſque negare poteſt, quam fons venulis ſcaturiginoſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

fœcundus aquam hauſturis. O virtutem cœlo profectam, & ipſa raritate commendabilem! O fortunatos nimiũ cives Tuos, qui Te nunc veluti pręſens & ſalutare Numen venerantur ac ſuſpiciunt: Ejuſque rei cupidine vehementiore ſunt incenſi, quo frequentiore actu convincuntur, non ſaturari potuiſſe animum Tuum acquiſito prudentiæ theſauro, ipſum etiam multiplicis ſcientiæ in abditiſſimo Gratiarum penetrali effoſſũ lætantur. Quod ſi quiſquam hoc faſcino mentem perculſam putet, umbratilem arripuiſſe Te pro vera, næ ille fœdum errat errorem, Averſaberis enim nî fallor, infelicem illorum induſtriam, quibus plurimum eripiebat temporis verborum ceruſſa, cavillatioque, miſeratio in eos, qui macerabant ſeſe quęſtiunculis, quę mater Hecubæ, quid Sirenes cantillare ſolitæ, quanto remigum numero navigarit Vlyſſes, & aliis infinitis, quas ſpreviſſe, quam ſolviſſe expeditius eſt. Illorum potius veſtigia gnaviter calcaſti, qui per immenſos Iuriſprudentiæ fines,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nes, ad auguſtum illud juſtitiæ templum: per ſpacioſiſſima hiſtoriæ antiquæ juxta ac novæ pomeria, ad occupandam Prudentiæ aram, præiverunt. Sed & ſecretioris Philoſophiæ ſuavitates non ab iſtis cathedratis Philoſophis, ſed & veris & antiquis animo imbuiſſe nectaris loco fuit: acceſſit Latii ſermonis elegantia, uberrima utilitate evolvendis Claſſicorum ſcriptis, conquiſita. Quod ſi linguarum exoticarum notitiam, quæ Reip. Atlantem maxime decet, deſideramus, præclara omnia, faſtigioq; Tuo digna occurrunt, Perennes tibi gratias HENRICE SCVLTETE doctrinæ elegantis judiciique exquiſitiſſimi vir debemus, quod prudentiæ fideique Tuæ commiſſum Baronem tam præclaris ſcientiarum variarum gazis feceris illuſtriorem: quod author illi extitiſti, ut exteris in locis converſatione Scævolarum, Papinianorum, & Vlpianorum, quos Stateres juſtitiæ merito appelles, ad elegantem legum inveſtigationem redderetur accuratior: Tu illi Scaligeros, tu Thuanos, Tu Caſaubonos, quorum auditus, no-

titiaque

titiaque cuivis ad perfectionem anhelanti, magno emenda eſt, conciliaſti: inſigni laborum ad ſucceſſus talione, ut quod uſpiam in re literaria latet ſoliditatis dexterrime erueres, pectori glorioſiſſimo imprimendum. Iam & alia ad ſcientiam manuductio haud defuit: Omnia illa veteris Italiæ clauſtra, addo & campos, ubi Troja fuit, pyramides, columnas, amphitheatra, rudera Romani luxus, oculis uſurpaſti Tuis. Illic luctuoſas Cannas, funeſtam Cremeram, miſerabilemque Traſimenum: hic lætiora, Bajas, Tybur, Anxur, colonias, templa, palatia: quæ ſingula mirifice tam docuerunt, quam delectarunt, quorum prius ad enodandos Scriptorum obſcuritate quadam ſordentium locos: & ut ſplendor viſæ in altero virtutis, eoſdem pectoris Tui fomitibus radios immittere poſſet: poſterius ad exuendam tetricam frontem, & jucundo quodam pabulo reficiendam mentem. Binas jam coronas, conſociatione Charitum tibi nexas, explicui, prudentiæ videlicet &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſcientiæ. Tertia, quæ morum eſt, ſuccedit. Magnum in his pondus. Ac vere marcida, addo & noxia omnis eſt prudentia, ſcientiaque, quæ exulat ab elegantia morum. Illius elegantiæ eſt, quod veneres & lepores meliorum gentium in ſermone & geſtu ſollicite obſervaſti, quod illas affectatas & ridiculas morum exoticorum oſtentationes à conſortio Tuo ſegregatas eſſe voluiſti, civilitatem uti par eſt virilem, non obnoxiam es amplexus. Eoque nomine diſcretionis & naturæ bonitatem miramur merito: quod cum facile peregrinas iſtas ineptias, novitate aliqua aut ſub virtutum palliolo abblandientes, imbibimus, nihil Tibi imponere potuerit ſimulatio. Magnæ circumſpectionis negotium eſt, prævidiſſe, quæ cuique populo agnata vel familiaria vitia: plerumque enim ita contingit, ut in qua gente certa vitia notantur, mores jam vocentur, & laudem, nedum vituperium mereantur. Nam & veriverbia iſthæc ratio dictat doctis, & veritas extorquet imperitis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ab homine Germano commeſſatione hilaritatis nomine palliari: Ab Hiſpano faſtum fuco gravitatis tegi: à Gallo levitatem lenocinio occultari animoſitatis: ab Italo proterviam colore comitatis infuſcari: Specioſa vitiis nomina obtendunt, eademque tenello amplexu fovent, ut citius imponant. Simulationis artificium ex Epicharmea ſchola dimanans, calliditatem Sinonia fronte vocant: quod ſi in minutis iſtis & jocularibus citra fraudem cujuſvis eſt occupatum, non uſque adeo eſt improbandum: ſin ad res magnas, & quibus candor præeſſe debet, non quidem Morboniam eos ire juſſerim, aut navigare Anticyras, ne longinquitate itineris & nauſea nec via enerventur prorſus, ſed Romam duntaxat ad templum bonæ mentis deſtinarim.

Morum & hæc ſequela eſt, quod aſſiduis exercitationibus rei Equeſtris vigorem laudabilis naturæ publicaſti. Dulce eſt meminiſſe, quantum in progymnaſmatum theatris excitatum pulverem, ſudoremque miſcueris,

quam

quam continuatis & in ſe velut orbem redeuntibus negotiis mox literaturæ elegantioris, mox armaturæ ſpecioſioris intentione fueris delectatus: qua de re ſilere malo, quam pauca dicere. Ad extremum hujus orationis cymbam validiſſimus gloriæ tuæ ventus impellit. Deprecor infantiam, ſi quæ ſingulorum cordibus emanant vota pari alacritate proferre nequivero. Sane quicquid à decurſu aliquot ſeculorum profectum eſt in hominum congratulationibus, illud omne huic cumulo aggeſtum pervelim. Vivat, vigeat, floreat, perennet redux ad patrios lares Illuſtris SCHAFFGOTSCHIANA propago: nullo faſcino moderatur publica Sileſiæ lætitia: ſit vera ſeros in nepotes iſthæc felicitas, caneſcatque ſeclis innumerabilibus. At hæc quidem in univerſum ſummi pariter cum infimis vovent: Audiamus, ſi placet, ſingulos initio facto ab his, quorum Sleſiacæ nutu res ſtantque caduntque: Summus ante alios eſt SILESIÆ Monarcha, Divus MATTHIAS Cæſar

 opti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

optimus Maximus, quem Ducem, quem Dominum ſubmiſſis faſcibus ſalutamus, humillimoque ſubjectionis cultu veneramur. Gaudet Cæſarea ipſius Majeſtas Vaſallum ſuum, ad continuandam prædiorum à majoribus in feuda conceſſorum adminiſtrationem accingi: illius fidem & clientelam, toti provinciȩ ſalutarem futuram auguſtiſſima fronte auguratur, & favonio ſuæ gratiæ reditum hunc proſequi non dedignatur. S. Cæſ. Majeſtatem excipit, qui ſupremam utriuſque Sileſiæ præfecturam feliciſſime gerit, Sereniſſimus CAROLVS DVX Munſterbergius. Gaudet ipſius Celſitudo, totius patriæ conventus adjectione Tuorum conſiliorum reddi illuſtriores: Rempub. ad amoliendas incurſionum hoſtilium technas valentiorem ſapienter ratus, quo ampliore armatus eſt Illuſtrium virorum conſultatione, qui Minervium foris ita triverunt, ut domi eorum in conficiendis graviſſimis Reipublicæ negotiis jucunda pariter ac utilis induſtria experimentis

comprobari poſſit. Sed quid caput amplitudinis, conſiliique publici lætitia perfuſum dictito: cur non potius Illuſtriſſimos, Inclytos, & ſapientiſſimos ordines in ſocietatem clementiſſimæ, fauſtiſſimæ, amiciſſimæque congratulationis advoco!

Inſtar veris enim vultus ubi Tuus
Affulſit, populo gratior it dies,
Et ſoles melius nitent!

Eminet hinc Ducalis clementiæ radius: prælucet Dynaſtarum, qui ejuſdem Tecum ſunt ſuffragii participes, favor. Hi Collegam, hi cognatum, hi affinem receptum gloriantur, & tantum non tripudiis affectum ſuum teſtatum faciunt. Progredior ad propinquiora. Quanta Illuſtriſſimo IOANNI GEORGIO Comiti ZOLLERINO, Vitrico Tuo gaudiorum incrementa acceſſiſſe per Adventum tuum putas? Quippe amore in Te ſemper (Te incorrupta fides, nudaque veritas appellamus) ita fuit propenſo ac patrono, ut Heroëm pro ſalute Tua litare, ſolenniaque vota pro reditu in patrias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ditiones plus vice ſimplici ſuſcepiſſe obſervaverimus, quandoquidem ſextus jam annus labitur, ex quo conſiliis & archivis ipſius admovemur: Lætius aſſurgunt Equeſtris ordinis viri, tam qui agnationis cognationiſque nexu utroque in Ducatu Suidnicenſi & Juravienſi Tibi ſunt adſtricti, quam qui Feuda abs Te in Dynaſtia Trachenbergica recognoſcunt. Horum omnium vota in Tuam ſalutem collata. Conceſſorum à divina clementia munerum florentiſſimam junctis copiis perpetuitatem vovent: & auguriis ſuis omnibuſque certatim fuſis hæc Soteria Tua proſequuntur. Ejuſdem congratulationis teſſeram palàm gerunt omnes, qui jure ſubjectionis aut incolatus te colunt & diligunt: hilaritati ſe dant, genialem diem celebraturi, laureis poſtes adumbrant: cuncta nitent, longos erexit janua ramos, & matutinis operitur feſta lucernis: hic præit, ille ſubit, hic cingit, alter nova lętitia incenditur, Saturninum vereq; aureum ſibi ſeculum illuxiſſe ratus. Atque hoc

quidem pacto nonnulli priſtinum robur recuperant, poſtquam ſæviente peſtilitate ſuperiore Autumno plurimos ſuorum in rationem Libitinæ abreptos viderunt. Sic nempe & Aquilis annoſis redintegratur decor: ſic natali funere decedens, ſuccedenſque iterum Phœnix ſuiſmet exuviis reſeminatur: ſic angui priſtinus renovata pelle immigrat vigor. Ipſa medius fidius Templa, tectaque ſplendidiorem adſumpſiſſe vultum: ſcholæ etiam per oppida Tui diſtrictus novum ſpirare florem videntur. Quin ipſæ etiam Curiæ nitidiores ad receptum intra ſinum ſuum præſidem, velut ad Iuſtitiæ anchoram in undoſo calamitatum pelago confugiunt: Te Nauclerum: Te Rectorem, Te Ducem appellant & ſalutant. Quod ſi Arces Tuas vetuſtate pariter ac venuſtate laudabiles ſpectemus, illas deterſo ſitu exſilire & triumphum agere videas. Quin ipſi & Gigantei montes dominio Tuo ſubjecti, cum omni eorum, ſubterranea ſupellectili aſſurgunt Tibi, certiſſimos

uberrimoſque è venis metallicis ſuppeditaturi proventus. Illorum enim opulentiam, qui non videt, cœcus; quiſquis videt, nec operi admovet manum, ignavus, qui laboranti reluctatur, amens eſt. Quid de Thermis commemorem? Vberius haud dubie fluunt, quod eum, quem Dominum ex parte agnoſcunt, ſalvum ad ſe rediiſſe experiuntur. quid ultra? Cuncta prorſus deſideratiſſimo ſidere promicante, vividius apparent. Plura cumulare volentem, pudor impedit. Portum nunc & littus occupo, finioque acclamatione brevi quidem, ſed cordiali:

Vivat Io, vigeatque diu SCHAFFGOTSCHIA virtus:

Sit honoribus locuples, ſit ſucceſſibus glorioſa, ſit beatitudine immortalis! ingrediaturque per ſacrarium temporarii honoris in felicitatis illud æviternum.

LIBER ALLOQVITVR LECTOREM.

Quod aliàs dicitur, tot fere eſſe ſententias, quot homines: illud auguror mihi obventurum ſæpius: quot enim lectores, tot mihi paratas video cenſuras. Nec injuria. In libera fortè Repub. vivis, quicunque me legeris: In qua cuique quid velit ſentire liberum. Atque ea res Auctori meo nonnihil delectationis addet, ſi re probe cognita Tuum de me perceperit judicium, dum abſit livor & cavillatio. Quinimo te tanto æquiore animo feret, quanto plus tibi per otium licuerit, penitus inveſtigare & cognoſcere, qualis intus & in cute ſim à capite ad calcem: quod ſi me velut per tranſennam inſpexeris, rogat Auctor, tamdiu calculum ſuſpendas, donec me plenius, qui ſim, quidve feram, fueris contemplatus. Primus ingenii Auctoris mei ſum fœtus: cupidæ rerum politicarum juventuti primum in Academia FRANCOFVRTANA *ad Viadrum duobus extremis menſibus anni ſuperioris exhibitus: In eo enim gaudebat Auctor, ut aliquid diſceret, & doceret: neque illum ulla res delectat, licet eximia & ſalutaris, quam ſibi uni ſciturus eſt. Si cum hac exceptione detur ſapientia, ut illam incluſam teneat, nec enunciet, illicò rejiciet. Verum alia prorſus, quam nunc vides, facies mihi tum fuit. Auctor enim*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

temporibus ſibi parendum eſſe ratus, non ultra duos menſes contemplationi auditorum, non ſecus ac σκελετὸν quoddam me conſpiciendum præbuit: Nunc lucem adſpicio: terſiori haud dubie forma excultus. Curam mei exquiſitiorem habuiſſet Auctor: niſi ad civiles functiones maturius non ſine juſſu divino fuiſſet abreptus. Quod igitur compluribus negotiorum mole præpeditis parentibus accidit, ut multa remiſſius in liberorum educatione agant: id mihi & Genitori meo contigit: Sic ſimus, ut quimus, quando ut volumus, non licet: Occupationũ nempe vocationis ſuæ cumulus illi obſtitit, quo minus comptiorem elegantioremque me efficere potuerit. Faciem vero meam fuco ullo oblinere, ambitioſumve obtendere titulum, noluit: quippe vanitas arguit eos, qui in ea re mire ſe tollunt. Κηρίον inſcribunt, quod volunt intelligi favum: alii κέρας ἀμαλθείας, ut vel lactis Gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum: Iam Muſæ, πανδέκται, ἐγχειρίδιον, λειμὼν, πινακίδιον. Inſcriptiones, propter quas vadimonium deſeri poſſit: at cum intraveris, Dii, Deæque quam nihil in medio invenies! Politicum Me Auctor vocat, quod civilis Doctrinæ rivulos, ex Auctorum probatiſſimorum fontib. duco per foſſam, rectè ad immenſum prudentiæ Oceanum ferentem. Nec aberrabis opinor, ſi me comiter viam monſtrantem, pedetentim fueris inſecutus. Si via alicubi nimis flexa videbitur, non è veſtigio pedem retrahe: quin inveſtigandum

dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

dum cenſeo magis, quo fine Auctor me per iſtos anfractus & ſalebras, (quos quidem ſcopulos ſtudioſe evitare conatus eſt) deduxerit. Sed jam ni fallor, conjectura aſſequi videor, quot quantiſque accuſationibus fiam obnoxius: quandoquidem cuivis multa cavillari, quam æmulari paratius eſt. Culpabunt alii Auctorem, quod in tanta ſcriptorum politicorum copia ſuum quoque, hoc præſertim ſeculo doctiſſimo, adjicere voluerit calculum, atque ita γλαυκὰς ἀθήνας: *alii brevitatem, alii ſtyli diverſitatem, alii tractationis modum in quibuſdam reprehendent. Priores, qui obloquuntur, Auctorem ſuperſedere debuiſſe hoc labore, eum non morantur: Mali ſunt homines, qui bonis ſine cauſa dicunt male. Non diffiteri poſſum, eſſe in medio immenſam politicorum ſcriptorum meſſem, neminemque eſſe literatorum, etiam eorum, quos ſpatiis natura coërcuit arctis, qui non aliquid in hoc genere ſapere velle videatur. Sed fremant licet, dicam libere, quod ſentio. Plurimi aut nugis ſcatent, aut quæſtiunculis frivolis, & parum fructuoſis chartas dilatant: adeo, ut in pleroſq; illud Cleobuli conveniat:* ἀμουσία τὸ πλέον μέρος λόγων τε πλῆθος. *De me, (abſit invidia dicto) Perſianum illud uſurpo: Non equidem hoc ſtudeo, bullatis ut mihi nugis pagina turgeſcat; ſed ut ſalubria quædam monita lector capiat. Præterea Autor, cui magnæ curæ eſt, ne velut per tenebras ævum ignobile emetiatur, ſed ut*

agat vitam, non ut prætervehatur, aliis occaſionem præbere voluit, accuratius de pleriſque Regiminis publici capitibus cogitandi. Qui brevitatem culpant, paucis nunc demulcendi ſunt. Iſti hoc ſibi perſuaſum habeant, non facultatem copioſius & latius quæque tractandi, ſed voluntatem Auctori defuiſſe: Portatili quippe iſta mea formæ, quæ ubi ſis peregrinari, ruſticari & meditari liceat, Synopſin quandam rerum politicarum complecti maluit, quod ſane multo fructuoſius tibi futurum cenſuit. Semen quamvis exiguum in bono ſolo ſparſum facile comprehendit, & ſe explicat: breve item monitum in bona mente. Quin imo ſator meus, ſuſpecta ne ſint longa colloquia amputare mavult.

Qui diverſitatem ſtyli averſantur, hoc à me juſſu Auctoris audiant: plane ſtatuiſſe eum, ſententiarum potius gravitate, quam luce verborum commendari orationem: atque ideo decerpſiſſe eum ex veteri memoria & monumentis ac literis, tam verba, quam exempla plena dignitatis, plena antiquitatis: quippe plurimum ſolent & auctoritatis habere ad probandum, & jucunditatis ad legendum. Ecquid enim pulchrius, quam è varii coloris filo unum aliquod aulæum contextum? Iſtiuſmodi veſte me donavit Auctor: tanto plus venuſtatis me habiturum præſapiens, quanto majorem vetuſtatis ſolicitudinem in me ornando adhibuiſſet. In minimis quoque rebus omnia antiqua

con-

conſuetudinis monumenta ſervari oportere cenſet: vel ideo maxime, quod ſuper omnibus negotiis melius atque rectius olim proviſum: & quæ convertuntur in deterius mutantur. Sed quid eſt, inquis, quod Auctor ipſe Græcorum ſcriptorum verba allegare noluit, & Latina eorum loco ſubſtituit? Dicam quod res eſt: Captui lectorum inſervire voluit & modo: Illi, ſi Græcarum literarum eſſent rudes, ut loco earum fideliter tranſlatis uti poſſent: Huic, ne primum Græcis verbis collocatis, mox Latinis ſubjectis, aut tædium obreperet, aut forma mea nimis excreſceret. Erunt fortaſſis alii, qui ad tractationis modum & leges Methodi non recte obſervatas animadverſionis ſuæ aculeos intendunt: His, ſi tranſitiones omiſſas cauſabuntur, reponam, connexionem ſingulorum capitum dependere ex ſchematiſmo Tabularum ad calcem operis collocatarum: ex his ſingularum materiarum cohærentiam nullo negotio petere poſſunt. Sin vero alia nonnulla bene cogitata in tranſverſum rapient, monita quædam ſuggeram, ut magis ex ſuo meoque uſu me legant. Ante omnia ſine præjudicio, quod omne judicium enervat, me velim excutiant. Optimus ille lector eſt, qui dictorum intelligentiam exſpectat ex dictis potius, quam imponat, & retulerit magis, quam attulerit: neque hoc cogitet videri dictis contineri, quod ante lectionem præſumpſit intelligendum. Deinde amice Lector, integrum me, ſi vacat, legas. Dulcio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rem eſſe ajunt in imo aquam marinam, quam in ſummo: ſic fortaſſe jucundiora tibi iſta, cum penetraveris. Dixit præterea Auctor nonnulla communiter: Tu vero cave faxis, ut quaſi in hunc aut illum invidioſe dicta putes. Taxat ſubinde morum pravitatem hoc ſeculo invaleſcentem. Neminem laceſſit: ſed famam cujuſque aſſerere, illibatamque conſervare ſatagit. Cæterum qui me legis, cognoſcendi animum adſer & ignoſcendi; atque illud vetus in mentem tibi revoca: Καλὸς θεόκριτος ὁ μόνος ἀνθρώπων ὁρᾷ. *Si qua in re Tibi non ſatis fiet, benigna candidaque interpretatione, ex lege Talionis, me ſubleva. Vale ac Deo Opt. Max. ſi quid eſt, quod Tibi commodare poſſit, gratias habe, non Auctori: partim quod vires & valetudinem hactenus clementer illi conceſſerit: partim quod cum nuper inclyta Lygiorum urbs, ex qua prodeo, magna ſui parte, flammis, proh dolor! fuerit conſumpta, me ſalvum incolumemque defenderit; magnum mihi augurium, me poſt cineres quoque Auctoris mei ſuperſtitem futurum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

SYLLABVS SCRIPTORVM OMNIS ÆVI, QVIBVS in adornando hoc Syſtemate Politico Auctor utitur.

Theologi.
SS. Scriptura Proph. & Apoſt.
Ambroſius
Auguſtinus
Phil. Athanaſius
Tertullianus
Hieronymus
Chryſoſtomus
Cyprianus
Lactantius
Epiphanius
Ignatius Martyr
Nazianzenus
Clem. Alex.
Bernhardus
Arnobius
Aretius
D. Thomas
Jo. Spinæus
Lutherus
Melanchthon
Chemnitius
Zepperus.

Iuriſconſulti.
Inſtit. Imp. Juſtin.
Pandectæ
Codex Juſt.
Codex Theodoſ.
Novellæ
Jus feudale
Jus Canonic.
Receſſus Imperii
Ordin. Cameræ
P. H. O. Caroli V.
Jus Saxonic.
Aur. Bulla Carol.
Vultejus
Goddeus
Dionyſ. Gothofr.
Hier. Setſerus
Cujacius
Donellus
Rævardus
Robertus
Rodingus
Theſiaurus
Th. Grammaticus
Surdus
Rol. à Valle
Farinacius
Oddo
Hier. à Monte
Schurpffius
Vaſquius
Ayrerus
Borcholt
Brunellus
Tiraquellus
Hotomannus
VVeſenbecius
Baldus
Bartolus
Vigelius
Treutlerus
Gomezius

Bocerus
Roſenthal
Connanus
Mennochius
Lagus
Baro
Gail.
Rittershuſius
Alciatus
Coſtalius
Graſſus
Damhouderius
P. Gregorius
Scipio Gentil.
Fachineus
Mynſingerus
Garſias
Huſanus
Beuſt.
Beza
Schraderus
Vivius
Hackelman.
Carol. Tapia
Obrechtus
Th. Michaelis
Natta
Pacianus
Lancellot. Conradus
Zoanettus
Forcatulus
Duarenus
Pariſius
Caſtrenſis
Schneidvvein.
Palæottus
Anton. Fabon.
Bonacoſſa
Zaſius

Bartolus
Bonifacius
H. Hartmanni
P. Frider. Mindanus
And. Knichen.
Boëtius
Peckius
Guido Papæ
A. Reyger
VVurmſerus
Nicellius
Speculator
Corſetus
Corraſius
Goden
Modeſt. Piſtoris
Forſterus Senior
Viglius Zuichem
Covarruvias
Catell. Cotta
Olradus
Daniel Mollerus
N. Reuſnerus
Anton. Auguſt.
Gheppinus
Gigas
Laudenſis
Hipp. à Collibus
Alb. Gentilis
P. Heigius
Cravetta
Tob. Paurmeiſt.
Contius
Petreus
Cacheranus
P. Dennaiſius
I. Curtius
Briſſonius
Ludovicus Rom.

Delrio

Delrio
Uſyllus
Colerus
Suaretz
Molineus
Julius Clarus
Hoſtienſis
Nic. Eberhard.
Muſcornus
Jaſon
Juſtus Springer
Hipp. de Marſil.
Phil. Francus
Jo. de Platea
Rochus de Curte
Franciſc. Cremenſis
Fr. Pruckman

Medici.

Hippocrates
Galenus
Dioſcorides
Raſi
Andr. Laurentius
Joh. Langius
Joach. Camerari.
L. Fuchſius.

Philoſophi, Oratores, Philologi, Politici & Scriptores rei militaris.

Ariſtoteles
Plinius
Cicero
Plato
Vitruvius
Columella
Seneca
Solinus
Lipſius

Bodinus
Daneus
Val. Max.
A. Guevara
Eraſm. Roterod.
Stobæus
Cœlius
Macrobius
Feſtus
Althuſius
Lipſius Polit.
Henr. Steph.
Fl. Vegetius
Frontinus
D. Speckle
VVilhelm. Bellay
Jacob. Comes à Purlilien
Leonh. Fronsb.
Laz. Suendius
VVilhelm. Dillich.
El. Reuſnerus
P. Greg. Tholoz.
Machiavellus
Ranzovius
Caſſiodorus
Apulejus
Strabo
Funccius
A. Bulcholzerus
Munſterus
Sabellicus
Pol. Virgilius
Phil. Camerarius
Gellius
Alex. ab Alex.
Poliænus
Cato
Crinitus
Nonius Marcell.

Sta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Stadius
Greg. Richterus
Alb. Gentilis
Macrobius
Typotius
Martinus Mylius
F. Patricius
Caſtellanus
Paradinus
Iſidorus
Muretus
Onoſander
Sineſius
Leo
Jovian. Pontan.
Peucerus
Mizaldus
Boëtius
Levin. Lemnius
Varro
Garzæus
Freigius
Cornel. Valerius
B. Seidelius
R. Goclenius
Gerar. Mercator
Lœlius Zechius
Chaſſaneus
Clapmarius
VVarem. ab Erenberg
Stuckius
Pierius
Baſilius Imp.
Symmachus
Boiſſardus
Hadr. Junius
Budæus
Steph. Junius
Rollenhagius
Bornitius
Ortelius
Papir. Maſſonius
P. Ramus
Th. Zuingerus
Onuphr. Panvin.
AntiMachiavell.
Melchior Junius
Fr. Picolom.
And. Talæus
Latinus Pacatus
Athenæus
Marqu. Freherus
Iſocrates
Math. Hoſtus
Jul. Firmicus
Quintilian.
Suidas
Caſus
Pomp. Mela
Heraclides
Turnebus
Iſidorus
Julian. Apoſtata
Demoſthenes
I. Gruterus
Godoleveus
Thomas Morus

Hiſtorici veteres & recentiores.

Herodotus
Thucydides
Xenophon
Diodor. Siculus
Plutarchus
Dionyſ. Halicar.
Livius
Jul. Cæſar
Saluſtius

Dion

Dion
Tacitus
Diog. Laërtius
Juſtinus
Strabo
Vell. Paterculus
Suetonius
Florus
Solinus
Amm. Marcellin.
P. Diaconus
Val. Maximus
Joſephus
Lampridius
Capitolinus
Spartianus
Polybius
Æ. Probus
Ægeſippus
Euſebius
Nicephorus
Dictis Cretenſis
Cato Orig.
Appianus
Philoſtratus
Aurel. Victor
Eutropius
Tzezes
Feneſtella
Pomp. Lætus
Procopius
Nicetas
Cedrenus
Herodianus
Arrianus
Q. Curtius
Oroſius
Vopiſcus
Niceph. Gregor.

Aretinus
Zoſimus
Zonaras
Xiphilinus
Evagrius
Hermol. Barbar.
Cantarenus
Hugo Valcandus
Reiner. Reinecius
Cteſias
Achill. Tatius
Polyd. Virgilius
Joan. Magnus
Joſ. Simlerus
Leonclavius
Blondus
G. Buchananus
F. Hotom.
Michael Ritius
Petrus Jacobus
Nicol. Damaſcen.
Chytræus
Theod. Nihemius
Valla
Crantzius
Olaus
Nicol. Gruchus
Pauſanias
Ælianus
Jovius
Panormitanus
Cuſpinianus
Sigis-Baro ab Herberſtein
Socrates
Nauclerus
Aventinus
Choniates
Laonicus Chalced.
Ruffinus

Min.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Min. Felix
Sozomenus
Gaguinus
P. Cragius
Criſſon. de regno Perſar.
Bonfinius
Agathias
Cromerus
Statuta Polon.
Herbut. Hippol.
Georg. Grammaticus
Sleidanus
Peucerus
Mechovius
Greg. Turonenſis
P. Comineus
Janſonius
Sigonius
Jach. Curæus
Æn. Silvius
M. Beutherus
Rodericus Toletanus
P. Oderbornius
Froſſardus
P. Melanchth. Chron.
Bernhard. Girard.
Guicciardin.
Marianus
Tilius
Munſterus
Th. Challonerus
P. de Andlo
VVimphelingus

Poëtæ.

Virgilius
Ovidius
Plautus
Catullus
Tibullus
Propert.
Sophocles
Horatius
Epicharmus
Martialis
Sen. Trag.
Juvenalis
Perſius
Heſiodus
Claudianus
Natal. Comes. Mythol.
Scaligeri libri Poëtic.
Silius Italicus
Petronius
Val. Flaccus
Lucanus
Lucretius
Manilius
Janus Douſa
Ariſtophanes
Statius
Terentius
Homerus
Guntherus
Joh. Major
Cornel. Gallus
Euripid.
Prudentius
Menander
G. Buchananus
Auſonius
Henr. Meibom.
Pindarus
Theocritus
Theognis
Catonis Moralia
Nathan Chytræus
Elizabetha Joanna VVeſtonia
Virgo Angla.

T A-

TABVLÆ,

In quibus Methodus & Diſpoſitio operis oſtenditur.

TABVLA I. *eaque generalis.*

In Politia conſidero Reip.

- *Conſtitutionem Tab. II.*
- *Adminiſtrationem, eamq́ꝫ*
  - *Togatam: hujus ſpecto*
    - 1. *Efficientem cauſam: ſive modos, quibus deferri ſolet adminiſtratio. Tab. III.*
    - 2. *Subjectum: nempe magiſtratũ.*
      - *Probum,*
      - *Improbum, ut Tyrannum.* — *Tab. IV.*
    - 3. *Formam, poſitam in*
      - *Sanctione legũ.*
      - *Cuſtodia diſciplin. publ.* — *Tab. V.*
      - *Iuriſdictionis exercitio.*
  - *Militarem Tab. X.*
- *Everſionem Tab. XI.*

Ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

- **Admin. Togata**
  - 4. Adjuncta ſunt:
    - Perſonæ juvantes adminiſtrationem.
      - Conſilio Conſiliarii. Legationibus. Legati. obſequio Miniſt. — Tab. VI.
      - & Subditi. Tab. VII.
    - Res: ſunt munimenta gubernationis politicæ: eoque vel domi, vel foris recepta. Illa in conſervando regimine & augendo: Hæc in fœderibus. Tab. VIII.
  - 5. Species in modo gubernandi Monarchico Ariſtocratico & Democratico. Hic additur deſcriptio Status Sac. Rom. Imperii. Tab. IX.

TA-

TABULA II.

De Conſtitutione Reipubl.

LIBER I. Politicorum.

- *Politicæ hujus artis*
  - *Præſtantia: finis cap.* 1.
  - *Notatio, definitio: & præceptorum noſtri operis diſpoſitio c.* 2.
  - *Quibus adjumentis aſſequamur politicam prudentiam c.* 3.
  - *Subjectum Reſpublica: hujus*
    - 1. *Definitio & Ortus c.* 4.
    - 2. *Incrementa.*
      - *In genere c.* 1.
      - *In ſpecie: (ubi & rerump. partes deprehendimus.*
        - *Paucorum, videlicet in conjunctione.*
          - *Maritali: atque hic de marito & ux. c.* 6.
          - *Patria: hic de patre & lib. c.* 7.
          - *Quo pertinet Educatio c.* 8.
          - *Herili: de domino & ſervo c.* 9.

3. *For-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

- 3. Forma Reip. & an mixta detur c. 16.
  - Incrementũ eſt in ſocietate.
    - Plurimum devinctorum, inter ſe vinculo
      - Naturali. Famili… cap. 10.
      - Civili jure
        - Sodalitatis in Collegiis & tr… bubus: de qu… bus c. 11.
        - Vicinitatis quoad
          - Territorium ſive diſtrictum c. 12.
          - Civitatem & Metropol. c. 13.
          - Vrbem & in ea ædificia.
            - Publ. c. 14.
            - priv. c. 15.
- 4. Finis c. 17.

TA-

TABVLA III.

De adminiſtratione Reip. quibus modis illa deferri ſoleat.

LIB. II. Politicorum.

Modi quibus defertur Adminiſtratio ſunt
- *Legitimi*
  - *Electio: de hac quæritur.*
    - *Vtile Reip. ſit Electio c.1.*
    - *quæ ejus forma, nempe quod in alia ſit voti*
      - *Liberi, in qua ſæpius ortis diſſidiis Sorte res dirimenda eſt. c.2.*
      - *reſtricti ad certas*
        - *Perſonas: Leges: quo loco quæritur: Ambulatorius an perpetuus Magiſtrat. eſſe deb. c.3.*
  - §
- *Illegitimi per violentiam, fraudem & largitiones c. 19.*

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Succeſſio. vide A.

qui eligendi.

Non obſcuro loco nati c. 4.

Non extranei c. 5.

Non illi quibus aliqua inhæret macula c. 6.

Non juvenes non ſenes nimis c. 7.

Qui effectus electionis: quando is, qui Electus eſt, adminiſtrationem aut recuſat, aut ſuſcipit, idque vel lubens, vel invitus, & quid de utroque genere ſit ſentiendum c. 8.

A. Suc-

- A. Succeſſio eſt ex jure
  - Sanguinis: eaque eſt
    - certa. hic quæritur:
      - 1. Expediatne Reip. ſucceſſio cap. 9.
      - 2. Subjectum Succeſſionis, quale ſit, qui ſuccedant.
        - Liberi diſtincti ex
          - Ordine prærogativæ, ut ſunt mares Legitimi non ſpurii c.10.
          - Primogeniti, quo loco de jure primogenituræ c.11.
          - Sexu, quo loco de Gynæcocratiâ c.12.
        - Agnati: qui ſæpius ſuccedunt vigore pactorum familiarium: de quibus & de Ganerbinatu c.13.
    - Suſpenſa: hic quæritur de Tutoribus Illuſtrium perſonarum c.14.
  - Belli c.15.
  - Connubiorum cap.16.
  - Donationis, quo loco de Donatione Conſtantini M. diſſero cap.17.
  - Teſtamenti cap. 18.

Adminiſtratione recte delata, ſequitur inauguratio Magiſtratus c.20. & exactio juramenti cap.21.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

TABULA IV.

De Subjecto adminiſtrationis nempe Magiſtratu: eoque tum probo, tum Improbo.

LIB. II.

Magiſtratus, eſt { *Probus: in eo ſpectatur* { *Virtus: ut agat* {

- *Pie, reſpectu Dei & Relig. c. 22.*
- *Temperanter, reſpectu ſui ipſius, quoad* {
  - *Interna, ut colat* {
    - *Sobrietatem. c. 23.*
    - *Caſtitatẽ c. 24*
    - *Magnanimitatẽ & Fortitudinẽ c. 25.*
    - *Modeſtiam & virtutes reliquas c. 26.*
  - *Externa quoad* {
    - *Veſtitum & victum c. 27.*
    - *Receſſum tẽperatum: & Recreationes animorum c. 28.*
- *Iuſte, reſpectu aliorum, cum quibus illi negotium eſt: qualem ſe gerere debeat erga* {
  - *Eos, qui ſunt à latere ipſius Vxorem, Liberos, Conſiliarios & miniſtros c. 29.*
  - *Subditos, his exhibeat.* {
    - *Iuſtitiã c. 30.*
    - *Clementiam c. 31.*
    - *Prudentiam c. 32.*
    - *Liberalitatem c. 33.*

Vir-

Virtutis præmium, reſpectu ejus quam coluit.
- *Felicitas c.* 34.
- *Bona conſcientia c.* 35.
- *Auctoritas & benevolentia populi c.* 36.

Improbus, Tyrannus: Hic conſidero, quæ Tyrannidis ſit
- *Acquiſitio c.* 37.
- *Converſatio, quibus illa adminiculis fiat c.* 38.
- *Amiſſio in*
  - *genere: quibus modis Tyrannis aboleatur c.* 39.
  - *ſpecie, de Tyrannicidis c. ult.*

TABVLA V.

De forma adminiſtrationis, quæ poſita in ſanctione legum, cuſtodia diſciplinæ publicæ, & exercitio Juriſdictionis.

LIB. III.

- *I. Sanctio Legum: hic perpendo, quæ ſit Legum*
  - *Definitio & Diſtributio c. 1.*
  - *Cauſa efficiens: Legiſlatores c. 2.*
  - *Materia c. 3.*
  - *Finis & forma c. 4.*
  - *Effectus, quod obligant aut ad obedientiam aut ad pœnam c. 5.*
  - *Subjectum occupans c. 6.*
  - *Adjunctum earum*
    - *Multitudo c. 7.*
    - *Interpretatio c. 8.*
  - *Contraria: Mutatio & abrog. c. 9.*
- *II. Cuſtodia diſciplinæ publicæ: ejus ſubjectum*
  - *Recipiens, Cenſores c. 10.*
  - *Occupans in tuitione*
    - *Religionis c. 11.*
    - *Commerciorum, in compeſcendo fœnore c. 12.*
    - *Honeſtatis & ſecuritat. publicæ: ut tollantur*
      - *Lupanaria c. 13.*
      - *Otioſi c. 14.*
      - *Mendic. c. 15.*
      - *Cingar. c. 16.*
    - *Cujuſque rei familiaris, ut frenentur luxus conviviorum & veſt. cap. 17.*
    - *Pauperum, hic de Xenodochiis c. 18.*
- *III. Juriſdictionis exercitia vid.* D.

III. Iu-

D.

III. Iuriſdictionis Exercitium ſpectatur in
- *Genere c.* 19.
- *Specie quoad*
  - *Criminalem, quæ eſt in exigendis pœnis c.*20.
  - *Civilem, quo loco de Dorophagia Iudicum. c.*21.

TABULA VI.

De Perſonis Adminiſtrationem Reip. juvantibus conſilio, legationibus, obſequio, quales ſunt: Conſiliarii, Legati, Miniſtri aulici, ſubditi.

In Libro III. quæ reſtant.

Conſiliarii: Horum
- *Vſus in Rep. neceſſarius c.* 22.
- *Requiſita*
  - *In genere: ubi de Conſiliariorum ætate, Doctrina & Moribus c.* 23.
  - *In ſpecie, quales eſſe debeant*
    - *in ipſa conſultatione c.* 24.
    - *poſt eam c.* 25.
- *Privilegia c.* 26.

Legati vid. E.

Miniſtri aulici vid. F.

Subditi vid. G.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

E. Legati. Horum

- *Vſus in conficiendis Reipublicæ negotiis c.27.*
- *Requiſita*
  - *In genere, ubi de Virtute ac doctrina legati c.28.*
  - *In ſpecie, quales eſſe debeant*
    - *In ipſa legatione obeunda c.29.*
    - *Poſt eam obitam c.30.*
- *Privilegia c.31.*

F. *Miniſtri aulici horum conſidero*

- *Qualitates, & qui eligendi cap.32.*
- *Mores: & in univerſum de Aulæ Moribus c.33.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

G. Subditi: In his conſidero tria

- 1. *Efficientem cauſam: quibus modis quis ſubditus fiat, origine, domicilio: Lib. 3. c. 34.*
- 2. *Subjectum: qui habendi in numero civium, an peregrini c. 35. an Iudæi c. 36.*
- 3. *Adjunctum triplex*
  - 1. *Officium ſubditorum in genere erga Magiſtratum cap. 37.*
  - 2. *Numerus civium c. 38.*
  - 3. ORDO: *ubi primo quoq; loco colloco eos qui Reip. magis ſunt utiles: Sunt vero ordines ſive claſſes* 4.
    - 1. *Ordo Equeſtris ubi de Nobilit. tractatio eſt c. 39*
    - 2. *Ordo literatorum*
      - *Theolog. c. 40.*
      - *ICti. c. 41.*
      - *Medici. c. 42.*
      - *Philoſophi, Poëtæ, Oratores c. 43.*
    - 3. *Ordo negotiantium vid.* H.
    - 4. *Ordo inutilium vid.* I.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

H. Ordo Negotiantium & manuaria artificia tractantium

- In genere: atque hic de vulgi natura cap. 44.
- In ſpecie ut ſunt
  - Mercatores c. 45.
  - Alii, qui procurant
    - Victum: Piſtores, Coqui, Lanii, Agricolæ, Venatores, Piſcatores c. 46.
    - Amictũ: Pannifices: Sartores, Textores, Sutores c. 47.
    - Medicinam & valetudinem: pharmacopœi, obſtetrices cap. 48.
    - Literas: Typographi c. 49.
    - Ædificia c. 50.
    - Executionem ſententiæ à judice in capitalibus latæ c. 5.

I. 4. Ordo inutilium, & ludicras artes exercentium: quo pertinent Hiſtriones, Ludiones & Fidicines cap. ult.

TABVLA VIII.

Continens diſpoſitionem Libri IV. Polit.

Munimenta bonæ Rerump. adminiſtrationis ſunt,

- *Domi in regimine reip.*
  - *Conſervando ſi ſc. Magiſtratui cordi ſint Res*
    - *Sacræ*
      - *Ædes ſacræ, atq; hic de jure patronatus c.* 1.
      - *Bona Ecceſiæ c.* 2.
      - *Seminaria Reip.*
        - *Scholæ Triviales c.* 3.
        - *Academiæ c.* 4.
    - *Religioſæ, jus ſepulturæ c.* 5.
    - *Sanctæ: Huc pertinent ſanctiones publicæ illuſtrationes in S.R. Imp. receptæ.*
      - *de pace religionis c.* 6
      - *De pace publica ejuſque violatione c.* 7.
      - *Executione in delinquentes, hic de proſcriptione Imperii c.* 8.
    - *Publicæ, Flumina c.* 9.
  - *Agendo vid.* K.
- *Foris vid.* M.

K. *Agendo in acceſſione*

- 1. *Hominum, per Colonias: hic de Coloniis cap.* 10.
- 2. *Armorum cap.* 11.
- 3. *Arcium cap.* 12.
- 4. *Propugnaculorum cap.* 13.
- 5. Opum: *earum*
  - *Vſus cap.* 14.
  - *Acquiſitio per*
    - *Delationem ad fiſcum: cujus*
      - *Cauſæ cap.* 15.
      - *Perſonæ intermediæ. Advocati fiſci c.* 16.
      - *Eventus quoad*
        - *Delatorem cap.* 17.
        - *Fiſcum: hic de privilegiis fiſci c.* 18.

6. *Con-*

- 6. Conſiliorum quorum communicatio cũ fieri ſoleat in comitiis differitur c.33.
- Exactionem
  - 1. Tributorum quo loco conſid.
    - qui exigant cap. 19.
    - à quibus cap. 20.
    - quid & quantum c.21.
    - quo modo cap. 22.
    - quo eventu c. 23.
  - 2. Collectarum c.24.
  - 3. Vectigalium : horum conſtitutio c.25. locatio c.26. eventus cap.27.
- Poſſeſſio vid. L.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

L.
Poſſeſſio: hic tractatur de

- *Conſenſu habendo c.28.*
- *Annona c.29.*
- *Moneta c.30.*
- *Nundinis c.31.*
- *Ærario c.32.*

M.
Foris recepta munimenta Rerump. ſunt Fœdera: hic quæro

- *Quo fine, quibuſve de rebus iniri ſoleant c.34.*
- *Quæ forma ſanciendorum fœderum c.34.*
- *Quale ſubjectum, cum quibus pangere fœdus liceat, an cum infidelibus c.36.*
- *Qui Effectus c.37.*

Atque hæc eſt diſpoſitio Libri IV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

TABVLA IX.

Continens σκιαγραφίαν libri quinti Politicorum.

Quinto loco in adminiſtratione regiminis conſidero

- *Species Modum gubernandi.*
  - *Monarchicum c.1.*
  - *Ariſtocraticum c.2.*
  - *Democraticum c.3.*
- *Specierum illarum declarationem in deſcribendo ſtatu S. Rom. Imperii quod conſidero*
  - *In genere ut Corpus: ejus*
    - *Conſtitutio & tranſlatio ad Germanos c.4.*
    - *Conſtitutum quid contineat, hic conſid. præeminentiam ejus c.5.*
    - *Subjectum: membra videlicet ſecundum claſſes & circulos deſcripta c.6.*
    - *Alienatio: hic de Exemptionibus à S. R. Imp. c.7.*

In ſpecie: ejus membra: quæ ſunt
- CÆSAR: in eo obſ.
  - 1. Electio c. 8.
  - 2. Coronatio c. 9.
  - 3. Poteſtas
    - Reſervata: in qua
      - Superioritas Majeſtatica c. 1[0]
      - Sanctio LL. c. 11
      - Indictio belli c. 12.
      - Extrema provocatio c. 13.
      - Infeudatio c. 14.
      - Creatio Ducum c. 15.
      - Conceſſio priv. c. 16.
      - Fundatio Acad. c. 17.
      - Ius legitimandi c. 18.
    - Communicata. vid. N
- Status. vid. O.

Com-

N. [C]om[m]uni[c]ata.

- Regi Romanorum c.19.
- Cameræ Imp. Spirenſi c.20.
- Iudicio Rottvvilenſi c.21.
- Statibus Imperii quæ dicitur Lands⸗fürſtliche Obrigkeit Hic diſſ.
  - 1. Quo pacto iſta Communicatio fiat c.22.
  - 2. Exercitatio qualis ſit: poſita in jure
    - Meri & mixti Imperii c.23.
    - Remittendi pœnas capitales c.24.
    - Præſtandi ſalvum conductum c.25.
    - Recipiendi Iudæos & c.26.
    - Succedendi in bonis ſpur. c.27.
    - Mutandi relig. exercitium c.28.
    - Iuriſd. Foreſtali die Fürſtliche Obrigkeit c.29.
  - 3. Probatio ejuſdem qualis c.30.
  - 4. Qui effectus c.31.

Sta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

O.

Status: hi tributi in tres claſſes

- *Electores: eorum*
  - *Origo c.12.*
  - *poteſtas*
    - *In electione 33.*
    - *Extra eã c.3*
- *II. Principes*
  - *Eccleſiaſtici*
    - *Archiepiſc.c.3*
    - *Epiſcopi c.36.*
    - *Abbates, Prælat c. 37.*
  - *Seculares:*
    - *Archiduces; Duces c.38.*
    - *Marchiones, Landgr. c.39.*
    - *Comites, Barones c.40.*
- *III. Liberæ civitates c.41.*

T A-

TABULA X.

Qua delineatur Liber VI. Politicorum, de re militari.

es mili- aris eſt felici ellorum dmini- ratione oſita, ad utelam eip. Obſ. elli

- *I. Notatio definitio c. 1.*
- *II. Diſtributio c. 2.*
- *III. Cauſæ impellentes*
  - *Manifeſtæ c. 3.*
  - *Occultæ c. 4.*
- *IV. Apparatus in cura*
  - *Subditorum exercendorum in tractatione armorum c. 5.*
  - *Inſtrumentorum, qualia ſunt*
    - *Pecunia. c. 6.*
    - *Commeatus c. 7.*
    - *Arma ductiva c. 8.*
    - *Machinæ bellicæ c. 9.*
  - *Clarigationum c. 10.*

V. Sub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

- V. Sub-je-ctum
  - Dux c. 11.
  - Mili-tes: hos con-ſid.
    - Separatim in
      - Delectu haben-do: quo pertinet eorum
        - Conſcrip c. 12.
        - Luſtrat. 13.
        - Receptio
        - Auctora-tio c. 14
      - Diſtinctione facien c. 15.
    - Collectim in exerci-tu. Hujus obſ.
      - Diſtributio certos or nes c. 16.
      - Connexa, Artificibus Calonibus ca 17.
- VI. Objectum: Hoſtis c. 18.
- VII. Actus belli vid. P.
- VIII. Adjuncta vid. Q.
- IX. Effecta vid. R.

VII. A-

II. A-
us
elli:
quo

- 1. *Caſtrorum locatio* c.19.
- 2. *Excubiarum conſtitutio: Teſſeræ & vexilla* c.20.
- 3. *Obſeſſio: ejus*
  - *forma, ubi de utriuſque tam obſidentis quam obſeſſi officiis* c.21.
  - *Adjunctum, Obſeſſorum Eruptio* c.22.
- 4. *Prælium: ejus*
  - *Antecedentia, ubi de Duello* c.23.
  - *Actus prælii* c.24.
  - *Conſequentia* c.25.
- 5. *Inventio bellica: quo pertinent conſilia.*
  - *Directa* c.26.
  - *obliqua*
    - *Acuta. Strata-gemata* c.27.
    - *Minus acuta* c.28.
- 6. *Diſciplina Militaris in diſtributione*
  - *Pœnarum, quo loco de Exauctorationibus* c. 29.
  - *Præmiorum*
    - *Stipendia* cap. 30.
    - *privil. mil.* c. 31.

VIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Q.

VIII. Adjuncta: Cædes cap. 23. Vaſtation, incendia cap. 23. captivitas cap. 34.

R.

IX. Effecta
- *Triſtitia: Subactio cap. 35.*
- *Lætæ cujus partes:*
  - *Victoriæ habendæ m dus c. 36.*
  - *Declaratio c. 37.*
  - *Induciæ c. 38.*
  - *Obſides c. 39.*
  - *Dimiſſio exercitus cap 40.*

TABVLA XI.

De Everſionibus Rerump. exhibens diſpoſitionem.

LIBRI VII.

In Everſionibus, Rerump. [illegible]

- I. Cauſæ
  - Efficientes
    - Principalis Deus c. 1.
    - προκαταρκτικαὶ ex parte
      - Magiſtratuum tantū, ex eorum
        - Injuſtitia c. 2.
        - Diſcordia c. 3.
        - Ambitione & avaritia c. 4.
        - Abdicatione intempeſt. c. 5.
      - Subditorum & Magiſt.ſimul: ob violat.
        - Diſciplinā publicā in
          - Religione c. 6.
          - Idololatria c. 7.
          - Libidin. c. 8.
          - Luxu & ſuperbia c. 9.
          - Pauperum oppreſſione c. 10.
  - Formalis. vid. T.
- II. Subjectum vid. V.
- III. Adjuncta vid. X.
- IV. Effectus vid. Y.
- V. Contraria vid. Z.

8. Ob juriſdictionem violatam evertitur Reſp. factis hominum
- Manifeſtis: ut ſunt
  - Factiones c.11.
  - Defectiones c.12.
  - ſeditiones harum
    - Cauſæ c.1
    - Remedia c.
  - Bella civilia c.15.
- Occultis, qualia ſunt
  - Proditio c.16.
  - Conjuratio ejus
    - Conceptio c. 17.
    - Divulgatio & pœna c.1
  - Inſidiæ harum
    - Structura c. 19.
    - Evitandi r. tio c.20.

T. Formalia, hoc loco tr. quomodo à conver ſione reip. differat everſio c.21.

V. Subjectum evertendi rerump. partes
- Vrbes c.22.
- Homines c.23.

X. Adjuncta
- Tempus, hic de fatali Rerump periodo c.24.
- Signa c.25.

Y. Effectus: Migratio Gentium c.26.

Z. Contraria: Remedia quibus evitetur reip. Everſio c. 27.

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

A Tque hæc eſt σκιαγραφία Ope-
ris mei politici : in qua ſi certam
expeditam tradendarum rerum
tionem aſſecutus ſum , eſt quod
udeam : ſin minus , non tam ego
i addictus ſum , ut ſi melior re-
iorque ordo in conſcribendis ini-
is , progreſſu & metis Doctrinæ po-
ticæ mihi commonſtretur , relicta
la hanc non ſim protinus ſecutu-
ıs , atque comiter viam monſtranti
ratias acturus . Iuliani ſententiam
robo : Κἂν τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῇ σορῷ
χω , προσμαθεῖν τι βουλοίμην. *l.* 20.
. *de Fideic. lib. Et Solonis* : Γηράσκω
ἀιεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Ordinem
erò ut in cæteris diſciplinis omni-
us , ita & in hac tueri ſemper mi-
i ſolenne fuit : Doctrina quippe ſi-
e ordine non admodum diſſimilis
nihi eſſe videtur corpori mente va-
uo : Sicut enim corpus inutile pon-
lus eſt , niſi mente regatur , ſic Do-
ctrina citra ordinem rudis indigeſta-
que eſt moles . Nam ſcire , quid fa-
cias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

cias doceaſve , neſcire autem , quo ordine illud fiat , non eſt perfectæ cognitionis . Præterea memoriæ , quæ alias valde labilis eſt, *l.*44. *ff. de acquir. poſſ.* inſignem fructum Methodus afferre ſolet. Tu Amice Lector his utere, fruere, & vale.

G. S.

GEOR-

GEORGII SCHONBORNERI,

Sileſ. Phil. & I. V. D.

Conſil. & Cancellarii Zollerini

Liber I.

POLITICORVM.

Capvt I.

Quæ Politicæ præſtantia, qui finis.

Virtute politicâ præſtantiorem nullam homo adſequitur. Plutarch. *in Cat. Maj.* Illa enim maximè architectonica eſt. Ariſtot. 1. *Eth. Nic.* 2. cæteriſque omnibus antecellit, & præſcribit, quatenus & quomodo in Rep. ſint excolendæ & tolerandæ. Et ſane quo nobilius politicæ ſubjectum eſt, nempe Reſp. eo illuſtrior eſt ejus amplitudo: non enim privatum reſpicit commodum: ſed commune & publicum omnium civium, quod eſt ἐν τῷ εὖ ϗ καλῶς ζῆν, ut loquitur Ariſtot. 1. *Polit.* 1. Quin ipſe quoque Auctor diciplinæ huic ſummam impertit dignitatem. Deus enim eſt, qui hominum animis inclinationem ad civilis vitæ ſocietatem inſevit, unde illud Philoſophi, ἄνθρωπον τῇ φύσει ζῶον πολιτικὸν εἶναι. Ariſtot. 1. *Polit.* 2. Deus eſt, qui populi ſui politiam fundavit legibus: Deus eſt, cujus lege immobilis rerum humanarum ordo ſeritur. Livius *libr.* 25. qui transfert & ſtabilit regna. Si finem ſpectas, nihil ſane recta Reipubl. conſtitutione & adminiſtratione poteſt eſſe dignius. Vt gubernatori curſus ſecundus, Medico ſalus, Imperatori victoria: ſic moderatori Reipubl. beata civium vita propoſita eſt: ut opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

honeſta ſit, Cicer. 5. *de Repub.* iſtud eſt vinculum, p[er] quod Reſp. cohæret: ille ſpiritus vitalis, quem h[æc] tot millia trahunt: nihil ipſa per ſe futura, niſi on[us] & præda, ſi mens illa imperii ſubtrahatur. Senec. [lib.] *de Clement.* Generoſum ergo, & omni favore dignu[m] eſt ingenium, cui cordi ſunt diſciplinæ politicæ, S[o]crat. *apud Xenoph.*

CAPVT II.

Quæ politicæ notatio, quæ definitio, & præceptorum noſtri operis diſpoſitio.

POlitica ἀπὸ τῆς πόλεως à *Civitate* dicitur, quam Cicero plerumque vocat Rempubl. Vnde politi[ci] dicuntur illi, qui præditi ſunt ſcientia adminiſtran[di] Remp.

Politica eſt prudentia bene de Rep. judicandi, eamque recte conſtituendi, & ad ſalutem civium adminiſtrandi. De eo quæritur, an certis poſſit concludi præceptis: cum tanta videatur ineſſe varietas, qu[æ] certis cancellis & metis perfici haut facile poſſit. Verum quemadmodum Iuriſprudentia legitimis & inter ſe cohærentibus præceptis poteſt deſcribi, quo[d] egregie à multis comprobatum eſt, ita Politica, quo[-] niam in illa major quam in hac actionum occurri[t] varietas. Non tamen apodictica, ſed tantum probabilia expectabimus. Forma noſtri operis talis eſt: In politia conſidero 1. Reipubl. conſtitutionem. 2. Adminiſtrationem. 3. Everſionem. De conſtitution[e] Rerumpubl. libr. 1. diſſeritur. Adminiſtratio eſt ve[l] togata vel militaris. In togata conſidero I. efficientem cauſam, ſive modos, quibus ea deferri ſolet. II. Subjectum, nempe Magiſtratum, eumque vel probum ejuſque munia, vel improbum, ut Tyrannum, Lib. 2. III. Perpendo adminiſtrationis formam, quæ eſt in ſanctione legum, Cuſtodia diſciplinæ publicæ, & Exercitio juriſdictionis. IV. Adjuncta bonæ adminiſtrationis, Perſonas nempe & res. Perſonas qui-

dem adminiſtrationem juvantes partim conſilio, ut Conſiliarios, partim expediendis legationibus, ut Legatos, partim obſequio, ut Subditos. Atque de his conjunctim lib. 3. Res ad adminiſtrationem pertinentes conſidero alias domi alias foris comparari ſolitas. Domi ſunt Munimenta quibus innititur adminiſtratio, ut ſunt Opes, Arma, Arces, Coloniæ, &c. Foris ſunt fœdera. Et de his libr. 4. V. In adminiſtratione ſpecto ſpecies. Alia enim eſt Monarchica, alia Ariſtocratica, alia Democratica. His adnecto deſcriptionem ſtatus S. Rom. Imperii. Hæc l. 5. Libro ſexto de militari diſciplina, & ſeptimo de Everſionibus Rerump. tractabitur methodice. In tabulis ſingulorum librorum diſpoſitio patet. Pauca ſunt, quæ dicentur: ſed ſi illa animus bene exceperit, convaleſcent, & exſurgent: Eadem quippe præceptorum conditio, quæ ſeminum: multum efficiunt, etſi anguſta ſunt: tantum idonea mens rapiat illa & in ſe trahat. Multa invicem & ipſa generabit, & plus reddet quam acceperit. Senec. *ep.* 38.

CAPUT III.

Quibus adjumentis adſequamur politicam prudentiam.

EGregie Seneca conſulit *Epiſt.* 37. *Si vis tibi omnia ſubjicere, te ſubjice rationi: Multos reges, ſi ratio te rexerit, ab illa diſces, quid & quemadmodum aggredi debeas.* Fieri enim non poteſt, ut alios regat, qui ſibi ipſi frenum injicere nequit. Id vero facile ex uſu, hiſtoriis, peregrinatione, & converſatione cum ſapientioribus addiſcitur. I. Uſus omnium Magiſtrorum præcepta ſuperat. Cicero *de Orat.* Et experientia, quæ ut in aliis, ita hic μαθήσεως ἀρχή. Quiſquis ergo in re civili intelligens haberi volet, opus ei experientia. Ariſtot. 10. *Ethic. ultim.* II. Hiſtoriarum variarum accurata cognitio plurimum adjumenti conferet. Diſces ibi tanquam in ſpeculo ornare &

componere vitam tuam ad alienas virtutes. Plutarch. *in Timol.* Omniſque exempli documenta in illuſtri poſita intueberis, ut inde tibi tuæque Reip. quod imitere capias, inde fœdum incœptu, fœdum exitu quod vites, Livius *libro primo.* Hæc utiliſſima ad deliberationes publicas. Ariſtotel. 1. *Rhetor.* 5. Nihil enim ſub Sole novum. Eccleſiaſt. 1. *verſic.* 10. Omnis enim res anterior poſteriori normam præminiſtravit. Tertullian. *libro* 1. *adverſus Marcion. cap.* 9. Eaque quæ nunc creduntur vetuſtiſſima, nova fuere. Tacitus 11. *annal.* Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere: Rebus omnibus viciſſitudo debita: iiſque cunctis ineſt quidam velut orbis, ut quemadmodum temporum vices, ita & morum vertantur. Tacit. 3. *annal.* Surguntque alibi ſuccreſcuntque novi homines & novus orbis, Lipſius 1. *de conſtant. capit.* 16. Illa igitur omnia noſtris Rebuſpub. accommodare poſſumus. III. Peregrinatio modica plurimum confert adjumenti ad aſſequendam hanc prudentiam. Modicam dixi: Perpetua enim iſta jactatio ægri animi eſt: Idque primum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere & ſecum morari. Sen. *Epiſtol.* 2. Aliàs non infrugifera eſt ad comparandam prudentiam civilem hæc via. Quod ſuo nos docet exemplo Vlyſſes: Caſſiod. 3. *Var.* Nam,

Qui ſapit, ille animum peregrino obdurat in orbe,
Coralium extra undas ſic abit in lapidem.

Cam. *in Embl.* Vt enim Coralium,

——— *quo primum contigit auras*
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.

Ovid. 13. *Metam.* Sic qui domi adfixi ſunt ſuæ glebæ, molles plerumque & delicatuli. ſi liberius & longius à ſuo ſolo recedunt, indureſcunt ad varias fortunæ vices, & animus eorum veræ prudentiæ cortice obducitur. Multum enim profuerit, varias Reſpub. earumque leges habere cognitas; ut & ipſi conſilia noſtra

ſtra ſecundum eas dirigere poſſimus. IV. Converſatio cum ſapientibus eligenda eſt. Nulla enim res magis animos induit honeſtos, & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quàm bonorum converſatio. *Paulatim* enim *deſcendit in pectora, & vim præceptorum obtinet frequenter aſpici, frequenter audiri.* Sen: *Epiſt.*6. *Cum Catonibus vive, cum Lælio, cum Tuberone: quod ſi convivere etiam Græcis juvat, cum Socrate, cum Zenone verſare,* Senec. *Epiſt.*104. Hi tibi tradent divinorum humanorumque notitiam.

CAPVT IV.

De Reipubl. Definitione & Ortu.

RESp: eſt ordo regiminis hominum, certis jubendi parendique legibus inter ſe bono publico devinctorum. Eſſentia Reip. eſt in perſonis vel imperantibus, vel obtemperantibus; ſibi invicem mutuis officiis obſtrictis: Qui præeſt, fidem & protectionem debet ei, qui ſubeſt, hic illi obſequium, amorem & honorem. Leges certas eſſe dico, quæ conſtituunt Remp. nam ſi hæ abſint, mera ἀταξία & confuſio eſt, qua deterius nullum eſt malum.

Hæc perdit urbes, iſta perdit & domos
Vaſtaſque reddit, Martis in certamine
Hæc terga vertit, Rite ſed parentium
Res ſervat atque vitam obedientia.
Sophocl.

Bonum publicum addidi: nam moderatori Reipubl. beata civium vita propoſita eſt, *Cic.* 5. *de Republ.* Quemadmodum vero omnia entia eſſe ſuum dependens & participatum habent à ſummo illo Ente: Ita & Imperia ab unico hoc fonte. Patric. *lib.* 1. de Regno *cap.*11. Deus varias Rerumpub. formas, vices, & mutationes ordinat, gaudetque diſtinctione Statuum, & ordinata hominum pro diverſitate donorum in quemcunque eorum collatorum diſpoſitione. Neque enim Epicuri probanda eſt opinio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

qui homines temere & fortuito caſu coaluiſſe ſ
mniat. Cic.1. & 2. *de Nat. Deor.* nec eorum qui d
cunt, homines initio inſtar pecudum in campis e
obvagatos, & longo ſeculorum decurſu per Eloque
tiam Oratorum ad ſocietatem civilem colenda
fuiſſe commotos. Sed quæ cauſæ fuerint προκαταρκτι
καὶ, diſſidentes Auctorum ſunt opiniones. Quida
religionis cauſa homines initio conveniſſe arbitra
tur, edocti ex illo vulgato:

Vtque alios alii de relligione docerent,
Contiguas pietas juſsit habere domos.

Alii metus cauſa coiviſſe homines, ſocietatem mutu
am expetiviſſe putant, ut ſe munirent adverſus pote
tiorum injurias: Alii inſtinctu Muſicæ, quod Orphe
adſcribunt: Alii neceſſitatis cauſa, vel, ut tuti eſſe
à cœli injuriis; vel, artem coquinariam addiſceren
id factum volunt. De quibus vide Dan. 1. politic.
Quid vero Bodini tribuendum aſſertion. 1. *de Repu*
cap. 6. & 4. *cap.* 1. qui imperia omnia vi primu
cœpiſſe colligit, quandoquidem primus Nimrod i
fundatione Imperii Aſſyriaci viſus fuerit homines
domeſtico patrioque communionis jure ad publi
cam eamque ſeveram redegiſſe conſociationem? Sa
ne non videtur hoc: Voluntarium enim eſt non vio
lentum, quod homines inter ſe mutuorum officio
rum cauſa conveniunt. Quid ergo eſt, quod cauſan
huic rei dederit? Naturalis hominum inclinatio e
divino afflatu incitata. Videmus eos, qui præclari
à Deo ornati ſunt donis, ad imperium gerendum
quodammodo generatos, quo ſenſu Iaſon dixit, ſ
obedire non poſſe, quod ad imperandum natu
eſſet. Ariſtot. 3. *pol.*3. Et Themiſtocles declinavit a
ſe ſuſpicionem defectionis ad Perſas, ex eo quod no
eſſet veriſimile, ipſum ſerviturum, qui natus eſſe
ad imperandum. Plutarch. in *Themiſt.* Cæteri infe
liciores melius parent. Et nihil in toto hoc univerſ
conſiſtit abſque ordine, qui eſt proprium natura
effectum. Denique imperare & parere, non ſolum ne-

ceſſa

eſſariorum ſunt, verùm etiam utilium. Ariſtotel. 5. *olit.* 5.

Quod vero melius ſemper intendit natura: atque tiam ideo homini articulatus ſermo datus, qui quaſi uidam portitor animi noſtri eſt, cujus communica-ione civiles conventus indicuntur, artes coluntur, apientiæ neceſſitudines homini cum hominibus in-ercedunt. Scal. 1. *Poët.* 1. *pr.*

Reprehenſione ergo digni ſunt ἀπόλιδες iſti, qui civili ſocietate penitus abhorrent, & in latebris uis deliteſcunt. Quid enim prodeſt recondere ſe, & oculos hominum aureſque vitare? Bona conſcientia urbam advocat: mala in ſolitudine anxia eſt atque olicita. Si honeſta ſunt, quæ facis, omnes ſciant, ſi urpia, quid refert, neminem ſcire, cum tu ſcias? O e miſerum, ſi contemnis hunc teſtem! Sen. *ep.* 91. Quin ipſa quoque ſolitudo multis occaſionem dedit trociſſima perpetrandi delicta! Caino nempe, Da-vidi, Abſoloni, fratribus Ioſephi, Lotho, & duabus ejus filiabus, aliiſque innumeris. Vitanda ergo iſta, cùm omnia mala nobis perſuadeat: nemoque ſit, cui non ſanctius ſit, cum quolibet eſſe quam ſecum. Sen. Solitarios autem quoſdam fecit Natura, quoſ-dam Fortuna. Fortuna ſocietatis expertes declarat relegatos, deportatos, & quibus aqua & igni inter-dictum eſt. Natura quos tales fecit, hi vel præſtan-tiores ſunt, vel deteriores: Illi contemplationis ſtu-dio avia & deſerta eligunt, veluti Eremitæ, quales Divus Hieronymus & Hilarion in deſertis Syriæ: O-nophrius Anachoreta: Thomas Aquinas, & alii: qui-bus accenſendus Scipio Africanus, quæ duæ illæ res, quæ languorem afferunt cæteris, illos acuebant, o-tium & ſolitudo. Cicero. 3. *offic. pr.* Hi *vero* μισάνθρωποι omnino execrandi ſunt. Dixi naturaliter ho-mini eſſe inditum, ut ſimili cohabitet: Nunc viden-dum quomodo certis gradibus ſocietas illa creverit. Primo omnium ſola fuit maritalis conjunctio: dein-de tota domeſtica ſocietas coaluit: ex illa integræ

familiæ gentilitiæ, quibus extraneæ acceſſerunt, ſ ut diſtinctis locis habitantes primò vicos, deinde pagos, pòſt oppida & urbes, denique provincias & regna conſtituerent. Vicus eſt communio ex paucioribus domibus collecta. Ex multis pagis oritur Civitas in uno loco collecta, & commoditatibus majoribus ac ampliori ſecuritate inſtructa atque munita. Ex pagis & urbibus longo intervallo inter ſe diſſitis conſtat diſtrictus ſive territorium.

CAPVT V.

De Rerumpublicarum Incrementis in genere.

CVm ſocietas hominum à natura ſit, facile evenire potuit, ut commoditatibus quibuſdam oblatis, incrementa ſumſerint Reſp. Obſervandæ autem cauſæ incrementorum conſtituentes & impedientes.

Incrementa Rerumpubl. adjuvantia, I. Vicinarum Rerump. ruina. Hoc enim pacto Roma creſcit Albæ ruinis: duplicatur Civium numerus: Cælius additur urbi mons, & quo frequentius habitaretur, eam ſedem Tullus regiæ capit, ibique deinde habitavit. Liv. *libr.* 1. Ita Germani quondam hoc proprium virtutis exiſtimabant: expulſos agris finitimis cedere, neque quenquam prope ſe audere conſiſtere: ſimul hoc ſe fore tutiores arbitrabantur, repentinæ incurſionis timore ſublato. Cæſar *libr.* 6. *de bell. Gall.* II. Libertatis conceſſio. Civitas enim (Romæ) incredibile memoratu eſt, adepta libertate, quantum brevi creverit: tanta cupido gloriæ inceſſerat. Saluſt. *in Catil.* Nam omnes profecto liberi libentius ſumus quàm ſervimus. Plaut. *in Captiv.* III. Civium diſparitas. Nam ſi in principio conditæ urbis conveniant in una mœnia homines diſpari genere, diſſimili lingua, facilè illi coaleſcunt: exemplum refert Saluſt. in Catil. de Trojanis & Aboriginibus: & Livius *lib.* 1. IV. Studium armorum. Iſtud enim præſtat cæteris omnibus. Patria, libertas, cives, atque adeo ipſi

ſi reges latent in tutela & præſidio bellicæ virtutis. icer. *pro Mur.* Diſcat miles in otio, quod proficere oſſit in bello: Animos ſubito ad arma non erigunt, iſi qui ſe ad ipſa idoneos præmiſſa exercitatione onfidunt. Theodoric. *R. apud Caſſiod.* Et in ipſa ſeuritate animus ad difficilia ſe præparet, & contra inurias fortunæ inter beneficia firmetur. Miles in meia pace ſine ullo hoſte decurrat, vallum jaciat, & ſuervacuo labore laſſetur, ut ſufficere neceſſario poſſit. uem in ipſa re trepidare nolueris, ante rem exerceas. Sen. *epiſt.* 18. V. Concordia inter cives. Nam arvæ res per illam creſcunt, magnæ dilabuntur. Miipſa ap. Saluſt. *in Iugurth.* qua non modo ii, quibus atura ſenſum dedit, ſed etiam tecta, & agri lætari identur. Cic. *de l. Agrar.* VI. Coloniarum deductio, ex iis gentibus, quarum ingenia per naturam runtur ad ædificia eleganter extruenda. Hoc enim olidum & firmum eſt Reſpublicas provehendi muimentum. Lipſ. 4. *pol.* 7. VII. Conceſſio immuniatum, quales hodie in exſtructione propugnaculi & ovæ urbis Manheimiæ inter Rhenum & Nicrum, onnibus paſſim ibi larem fortunarum ſuarum conſtiuere volentibus largitur Sereniſſimus Elector Palainus. VIII. Denique mirè creſcet Reſp. ſi ſubditi llíciantur ad ædificia ſibi condenda in omnibus regni partibus: & magiſtratus materiam ædificandi ilis præbeat.

Incrementa autem Rerump. impediunt I. Laxa liſciplina: Si nempe non corrigantur ea, quæ quiem pœna digna nondum ſunt; neglecta tamen, aut nſuper habita multorum magnorum malorum cauam præbent. Dionyſ. *lib.* 52. II. Nimia divitiarum cupido. Nam, ut volucres dementat Hyoſcyami gravis herba, ſic inſana ſtupent pectora divitiis. Et rectè Saluſt. ad Cæſar. *Sæpe jam audivi,* inquit, *qui reges, quæ civitates per opulentiam magna imperia amiſerint, quæ per virtutem inopes creverant.* Atque ii demum penates, ea civitas, vel regnum excellenti in

gradu facile ſteterit, ubi minimum pecuniæ, Vener[...]que cupido ſibi vendicaverit. Valer. Max. *lib.* [...] *cap.* 4. III. Morum pravitas.

Nam ubi mores deteriores increbeſcunt indies,
Vbique amici, qui fideles ſient, nequeas pernoſcere,
Vbi quid eripiatur, animo tuo quod placet maxum
Ibi quidem ſi regnum detur, non eſt cupita civitas.

Plautus *in Mercat. actu* 5. IV. Denique Luxus, is [...]nim fungi in modum ſuffocat: ut Epicharmus Co[...]micus ait: *Emaciati, tanquam fungis ſuffocabimin[...]* Et Camer. *in Embl.*

Cantharidum Roſa mors, ſic luxus deliciæque
Enervant animos eripiuntque virum.

CAPVT VI.

De Marito & Vxore.

SApientiſſimo DEI conſilio effectum eſt, ut cum variæ ſint hominum ſocietates; nulla tamen ve[...] dignitate præſtantior, vel utilitate efficacior, vel ju[...]cunditate uberior exiſtat: quam eorum, qui arctiſſi[...]ma corporum animorumque conjunctione ad indi[...]viduam vitæ conſuetudinem colendam, coaluerunt[...] Deus eſt, qui legibus hanc ſocietatem munivit: Deus eſt, qui ſtimulos homini ad appetendam hanc con[...]junctionem in prima creatione indidit: Deus eſt, qui non alio modo, quam per hanc ſocietatem ge[...]nus hominum multiplicari juſſit: Deus eſt, qui libe[...]rali hominum delectationi & adjumento per eam proſpicere voluit. Repugnant ergo illi divinæ ordi[...]nationi, qui cum ſocietatis hujus cultores eſſe poſ[...]ſent, cœlibem potius & μισογαμικὴν eligunt vi[...]tam: quæ prudentioribus Legiſlatoribus non tan[...]tum diſplicuit, ſed etiam pœnis coercita eſt: Vox e[...]nim egregio principe digna eſt Hadriani *in l. cum* [...]*ratio 7. ff. de bonis damnatorum*, dicentis, *ſe malle hominum adjectione, quam pecuniarum copia ampliare Imperium.* Intelligebat enim Princeps ſapiens, con[...]

geſtos

ſtos pecuniæ acervos facile ſubverti poſſe : fami- arum & Reipubl. amplificationem, quæ fit per ma- imonia, perpetuam parere gloriam. Non alieni ant ab hac ſcientia Cenſores in Romana Republ. uorum munus erat inter cætera populi ævitates, ſo- oles, familias cenſere, cœlibemque vitam prohibe- Cicero 3. *de LL.* Ita Camillus & Poſthumius Cen- ores æra pœnæ nomine eos, qui ad ſenectutem cœ- bes pervenerant, in ærarium deferre juſſerunt. Val. Max. *lib.2. c.9.* Atque illud in eadem Republ. vi- ebat, quod cœlibes nihil ex civium Romanorum ſtamentis capere poſſent. Sozom. *lib. 1. cap. 9.* oedd. ad l. 128. num. 1. *de verb. ſign.* nec ex mortis auſa donatione. l.35. *pr. de mort. cauſ. donat.* & gloſſ. n l. 1. C. *de infir. pœn. cœlib.* Deforme quippe erat beros non habere, quod recte legum civilium fuit uctoritate multatum. Ambroſ. cap. 3. *in Luc.* Severa tiam apud alias gentes animadverſio in cœlibes u- urpata legitur. Corinthii cœlibes honore ſepulturæ rivabant. Guevara *in H.P. p.221.* Eoſdem Argivi ex nſtituto Phoronæi nullis muneribus præficiebant. d. Lacones rigidius eos plectebant : nam & media ruma ex Magiſtratuum edicto jubebant forum ve- ibus ſpoliati obire. Plutarch. *in Lycur.* & ita cir- umeuntes cantione in ſeipſos compoſita fatebantur, e juſta pati, quod legibus non parerent ; & à ludo- um nudorum ſpectaculis arcebantur. Plutarch. *in Apoph.* & denique honore & cultu, quem juvenes ſe- ibus exhibent, privabantur. *Cragius lib.3. Rep. Lac. Inſtit.* 1. Apud Athenienſes feſto die quodam cœli- bes à mulieribus circum aram tracti, cædebantur fla- gris, qua ex ignominia ad dandam liberis operam excitarentur. Scalig. 3. *Poët. cap.* 101. Hodie in di- tione Palatinatus *Odenvvald*, qui exceſſerunt 25. æ- tatis annum, cœlibatum profeſſi dicuntur *Hageſtœlt- zen :* eorumque bona poſt mortem devolvuntur ad fiſcum ; *quod annos ſuos conſumpſerint & mariti & patris nomine vacuos.* Verba ſunt Val. Max. *lib. 2. cap. 9.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Non ergo audiendi illi, qui Plautinum illud occi-nunt.

Qui poteſt mulieres vitare vitet, ut quotidie
Pridie caveat, ne faciat, quod ſe pigeat poſtridie.

Plaut. *in Stich.* Et iterum:

Negotii ſibi qui volet vim parare, navem & mulie-rem
Hæc duo ſibi comparato: nam nullæ magis res duæ
Plus negocii habent, &c.

Id. *in Pœnulo.*

Hic reſpondet Eraſmus in Miſogam. Qui vult vitare omnes moleſtias, vitet mundum: nihil enim omni ex parte beatum: & homines, ſi ſine uxore eſſe poſ-ſent, omnes ea moleſtia carerent, Gell. *lib.* 1. *cap.* 6 Veriſſimum quippe eſt illud Muſonii apud Stobæum *ſerm.* 65. *Quiſquis homines nuptiis privat, is abolet familiam, civitatem & totum genus humanum: quod abſque generatione non poteſt permanere.*

Magna verò circumſpectione in eligenda uxore o-pus eſt: ut & generis, formæ, & ætatis, & morum, & denique rei familiaris habeatur ratio. Etſi enim con-jugia fato ſeu ordinatione divina fiunt, quod oſten-dit hiſtoria Moſis *Exod* 2. *verſ.* 16. & Eleazari *Gen.* 24. prudentiam tamen hominis non excludimus. Æqua-litatem vero ante omnia ſpectari neceſſe eſt: nam fir-miſſima eſt inter pares amicitia. Curt. *lib.* 7. Inæqua-lium conjunctio haud ſtabilis & concors eſſe ſolet. A-riſtot. 8. *Eth.* 1. & Ovidio bene monenti obtempe-randum:

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Generis cura prima ſit: ut ducatur ea, cujus paren-tes bonis moribus præſtantes noveris. Conſentaneum enim eſt, eam & probe educatam, & virtutis pater-næ futuram imitatricem.

Dos eſt magna parentium.
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas.

Horat. 3. *Od.* 24.

E con-

Econtra parentum improbitas fere ſemper etiam in liberis reſidere præſumitur *l. quiſquis, §. 1. C. ad l. Iul. Majeſt.* Mali enim corvi malum ovum. Formæ verò, quam naturæ privilegium Plato, domum fortunæ Diogenes, modici temporis tyrannidem Socrates, mutam commendationem Ariſtoteles, dixerunt, Diog. Laert. *in vita Ariſtot. lib.* 5. ſtudendum maximè. Nam, Gratior eſt pulchro veniens è corpore virtus. Et egregia corporis ſpecies ſimulacrum eſt mentis, figuraque probitatis: In cæteris autem, quas naturæ errores, quam homines verius dixeris, quæ nigriores formica, pice, graculo, cicada. Mart. *libr.* 1. deformitas corporis cum turpitudine certat ingenii: adeo, ut animus eorum digniſſimo domicilio incluſus videatur. Vell. Pat *lib.* 2. *p.* 66. Nec deterreat quenquam, quod

Pulchra brevi durat Roſa tempore, forma brevique
Tempore, ſic forma par roſa tempus habet.

Et illud Senecæ *in Hippolyto:*

Anceps forma bonum mortalibus
Exigui donum breve temporis
Et velox celeri pede laberis!

Nam fruatur ſane hoc bono, quamdiu frui Deus permittit, & cautus ſit, ne quo pacto labecula formæ aſpergatur. Quod ſi fataliter quid evenerit, audiat monentem Iuvenalem. *Sat.* 13.

Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.

Et Senec. *Epiſt.* 104. *Vnus eſt vitæ hujus fluctuantis & turbidæ portus, eventura contemnere, ſtare fidenter, aperte tela fortunæ adverſo pectore excipere, non latitantem nec tergiverſantem.* Interdum tamen illi etiam, qui forma vincunt Nerea. Horat. *Epod. Od.* 15. inſigni impudentia & animi improbitate laborant.

Sæpe etenim occuluit picta ſeſe hydra ſub herba,
Et nivea irrepſit furialis lilia vermis.
Quin animus nequam, atque occulto crimine plenus,
Sub ſpecie formæ incauto ſe ſæpe marito

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vendidit, & miſere tulit invida jurgia lecto.

Multis ſimulationum involucris tegitur, & qua velis quibuſdam obtenditur uniuſcujuſque natura frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur. Cic. *ad Q. F.*

Quid de Helena, ut nihil nunc dicam de cæteris quæ fœminis totius Græciæ pulchritudinis præripui palmam? cum gemitu reſpondet Horat. 3. od. 3.

—— Ilion, Ilion,
Fatalis, inceſtuſque Iudex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem!

Is igitur cui de meliore luto finxit præcordia Titan non tantum oculorum judicio ducendam putabit uxorem, ſed etiam aurium, Plut. *in præc. connub.* & de ætate ejus, quam ducere in animo habet, erit ſolicitus.

Ætas autem varia, à variis definita eſt, alia quidem viris, alia fœminis.

Viris ætatis trigeſimum ſeptimum definit Ariſt. *7. pol. 16.* ex opinione Poëtarum, qui ætates hominum numero ſeptenario diſtiñxerunt: quod plerumque in corporibus hominum, quoad valetudinem, vigorem & robur corporis aliqua conſpiciatur mutatio. Et hoc eſt, quod Solon quintum ſeptenarium conjugio aptum pronunciat. Philo. 2. de *opif. Mundi* ex eleg. Solon de 10. ætat. Plato annum trigeſimum definit *lib. 5. de rep.* Heſiodus eundem 2. *op.* & *dier.* quod obſervatum eſt ab Ægyptiis. Xenoph. *in Spart. Rep.* Stob. *Serm, 69.* Cœlius *lect. antiq. lib. 26. c. 20.* Germani veteres ſacram juvenum Venerem volebant. Tac. *de Mor. Ger.* & in turpiſſimis habebant, ante 20. ætat. annum uxoris notitiam habuiſſe. Cæſar *l. 6. bel. Gal.* Iuſtinianus Imperator 14. præſcribit. *pr. tit. Inſt. de nupt.* quem obſervatum ſuo tempore, nempe Severi Imperatoris ſcribit Tertull. *in lib. de virg. veland.* Leo Imper. *in Nov. 109.* decimum quintum expreſſit. Atque hæc de virorum ætate.

Fœminis annos nubendi præſcribit Ariſtot. ab anno

io ætatis 18. ad ann. 50. Plato à vigeſimo uſq; ad 40. Heſiodus annum 15. Iuſtinianus 12. Macrob. *lib. 1. de ſom. Scip. cap. 6.* Poſt annos bis ſeptem ipſa ætas neceſſitate pubeſcit, tunc enim moveri incipit vis generationis in maſculis, & purgatio fœminarum: ideo & tutela puer, quaſi virile jam robur nactus, absolvitur: de qua tamen fœminæ propter votorum feſtinationem maturius biennio legibus liberantur. Ræ vard. *lib. 4. Var. cap.* 10. Donell. 3. *Com. 1. civ. c. 14. pag.* 192. Ius Canonicum hanc rem non ex annorum numero, ſed ex potentia procreandi æſtimat, *c. puberes 3. de deſponſ. impub.* & minorem 12. annis interdum habet pro uxore legitima. c. *à nobis 6. text. de deſponſ. impub. c. de illis. 9. eod.* Quod juri civili repugnat. *l. 4. ff. de ritu nupt. l. cum hic ſtatus* 32. §. *Si quis ſponſam* 27. *ff. de don. int. vir. & uxor.* Experientia etiam comprobavit mares ante 14. ætatis annum generaſſe, fœminas autem 12. peperiſſe, Brun. *tr. de Sponſal. concluſ. 4. n. 4.* Borcholt. *tr. de grad. p.* 93.

Cavendum tamen ne immaturæ nimis contrahantur nuptiæ cum ea, quæ nondum ſubacta ferre jugum valet cervice, &c. Horat. 2. Od. 5.

Illi enim, qui juvenculas nondum viripotentes ſibi adſociant, infinita ſibi accerſunt mala, lædunt valetudinem: damno afficiunt rem familiarem; quam antequam didicerunt, tractandam ſuſceperunt: denique prolem variis obnoxiam morbis ſuſcipiunt, ſæpius etiam ipſæ puerperæ partus doloribus enecantur. Ariſtot. 7. *pol.* 16. Illud etiam in civitate obſervatione dignum, ne cui 50 annis minori nubere permittatur ſexagenario, ne aberretur à præcipuo conjugii fine, quum quinquagenariâ majores ad concipiendum ineptas eſſe conſtet. *l. 27. C. de nupt. l. 12. C. de leg. hæred.* Ariſtot. 5. *de hiſt. anim. c.* 14. Cujac. 6. *obſ.* 20.

Anno 60. æt. elapſo, viris potentiam gignendi evaneſcere, ſcribit Ariſtot. *lib. 1. de gen. anim. c.* 18. Galen. *de tuenda ſanit. lib.* 2. Et Auguſtus ſimile quoddam conju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

conjugium injuſtum pronunciavit, quoniam no[n] quærendorum liberorum cauſa initum eſſet. Vale[r.] Max. *lib.7. cap.7.*

Morum cura proximè hanc, quæ circa ætatem e[ſt,] excipiat, hi enim nobilitati etiam præferuntur, *l. pro-nunciatum*, §. *matrem*, *ff. de V. S.* Tiraq. *de Nobi[l.]* *cap.3.4. & 5.* Nam quod Senec. *ep.* 2. *de amicis eli-gendis* monet, his verbis: *Diu cogita, an tibi in amici-tiam aliquis recipiendus ſit: cum placuerit fieri, tot[o] illum pectore admitte: tam audacter cum illo loquere, quàm tecum:* Illud ad electionem uxoris commod[e] trahimus: cum qua perfectiſſima nobis intercedere debet amicitia. Quod ſi amicus eligendus non eſt, niſi qui cum modium ſalis abſumpſeris, multo magis i[n] ducenda uxore idem obſervandum: quia amicum, cu-jus te ſatietas capit, cum gratia ejurare licet, uxoren[m] non licet. Eo conſilio Cliſthenes Sicyoniorum tyran-nus cum filiam Agariſtam elocare vellet, convocato[s] ex variis gentibus procos annum apud ſe detinuit, [&] ſingulorumque mores probe exploravit: Et jam ſta-tuerat Hippoclidem eligere generum, cum ille inde-centiore ſaltatione ſperatas deſaltat nuptias. Herod. *in Erato lib.6.* Ea verò, quæ in moribus cujuſque con-ſideranda veniunt, hæc fere ſunt.

Primum, Non eligatur ea, quæ ſe nimis ornat, po-lit, & fuco oblinit, cui vultus nimium lubricus aſpici[t.] Hor. I. *Od.19. Mulieribus quidem olim permiſſus eſt or-natus, ut formam ſuam concinniorem efficerent.* Val. Max. *lib.2. cap.1. Sunt enim admodum inſulſæ atque invenuſtæ ſine munditia & ſumptu.* Plaut. *in Pœn. act.1. ſc.2.* Sed vitioſum ubique quod nimium. *Illæ oculos Chriſtianorum graviter*, cenſente Hieron. *ep.8. ſcandalizant potius, quæ purpuriſſo & quibuſdam fu-cis, ora oculoſque depingunt, lavandoque & fricando nunquam ſaturantur.*

Mulier recte olet, ubi nihil olet.
Nam iſthæc veteres, quæ ſe unguentis unctitant in-terpoles

Vetulæ, edentulæ, quæ vitia corporis fuco oblinunt,
Vbi ſe ſudor cum unguentis conſociavit: illico
Itidem olent, quaſi quum una multa jura confundit coquus. Plaut. *in Moſtell.*

Placent ergo mulieris illius apud eund. Plaut. *in* [...]*n.* verba dicentis.

Bono ingenio me eſſe ornatam, quàm auro multo malo.
Multa ſunt mulierum vitia, ſed hoc è multis maximum eſt,
Cum ſibi nimis placent, nimiſque operam dant ut placeant viris.

Deinde eligatur ea, quæ pudicitia & verecundia [...]nata eſt. Harum enim virtutum præſidiis puerilis [...]atis inſignia munita ſunt: harum reſpectu ſincerus [...]ventæ flos permanet, his cuſtodibus matronalis ſto[...] cenſetur. Val. Max. *lib.6. cap.* 1. Et propria fœmi[...]e virtus pudicitia eſt & pudor.

Pudor eſt metus reprehenſionis: Pudicitia eſt con[...]ans abſtinentia à Venere prohibita. Scalig. *lib.* 3. [...]*et. cap.*14.

Sed, qui noſces tales? Conjecturam capies partim [...] ſermone, partim ex inceſſu, partim denique ex [...]nvictu: Si ſermo fuerit paulo liberior, & ad in[...]ntivum libidinis excitatior: ſi riſus immoderatior, [...] effuſior: Si oculorum obtutus laſcivior, nam im[...]dicus oculus impudici cordis eſt nuncius, *c. nec ſo*[...] 32. *q.*5. inceſſus arrogantior, ſi denique eos, cum [...]ibus vivere ſolet, contempleris. Veteres eam cre[...]bant eſſe optimam, de qua minimus foris habere[...]r ſermo: Thucyd. Ideoque Venerem pingebant inſi[...]entem cochleæ, ut mulieres à diſcurſationibus abſti[...]ere diſcerent.

Facilè emptorem reperit merx proba, tametſi in abſtruſo ſita eſt.
Plaut. *Pœnul.a.*1.*ſc.*2.

Quinimo naturalis pudor fœminas non omnibus [...]aſſim ſeſe manifeſtare concedit. *l. optimam C. de contrah.*

contrah. & commit. ſtip. Parthi ſane fœminis no convivia tantum virorum, verum etiam conſpectu interdicunt. Iuſtinus *lib.* 4. Apud Macedones mulier à cœtibus virorum ſejunctæ ſunt. Iuſtin. *lib.* 7. *p.* 6 Ipſi etiam Turcæ fœminas ſuas ſevere domi cont nent. Hodie, proh dolor! multas ita educari videa ut ad luxum jocumque videantur eſſe natæ: quib inſtrumenta luxuriæ cariora ſunt ſemper, quam d cus atque pudicitia, quod de Poppæa refert Tac. *li* 14. *annal. pr.* Quæque laſcivo corporis motu gaude impenſius.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, & fingitur artubus
Iam nunc, & inceſtos amores
De tenero meditatur ungui.

Horat. 3. *Od.* 6.

Certatur ingenti quodam nequitiæ certamine: ma jor quotidie peccandi cupiditas, minor verecundi eſt. Expulſo melioris æquiorisque reſpectu, quocun que viſum eſt, libido ſe impingit: nec furtiva ja ſcelera ſunt, præter oculos eunt. *Adeoque in publi cum miſſa nequitia eſt, & in omnium pectoribus evaſit ut innocentia non rara, ſed nulla ſit.* Sen. *lib.* 2. *de Ira cap.* 8.

Alium explorandi mulieres modum Plaut. *in Stich* exponit.

Vbi facillime ſpectatur mulier, quæ ingenio eſt bona
Quoi male faciundi eſt poteſtas, quæ ne faciat id tem-
perat.
Nam natura fœminis quidem
Pectus inſtruxit dolis,
Sed vim negavit.

Sen. *in Octav.*

Ideoque illa laudanda maxime eſt, quæ cum licen- tiam habeat & occaſionem delinquendi, à pravo abſti- net: & ita non tam videri quam eſſe proba ſatagit.

Vltimo loco rei familiaris curam in eligenda uxo- re adhibendam eſſe dixi. Vxor enim laborum pericu-

lorum-

umque ſocia venit, idem in pace, idem in prælio
ſura, auſuraque. Tacit. *de mor. Ger. cap.6.* Quid
m tam humanum eſt. quam fortuitis caſibus mu-
ris maritum, vel uxorem viri participem eſſe? *l.22.*
. ff. ſolut. matrim. Levamen ergo onerum habeat
ritus, ut de dote data recompenſentur conjugii
leſtiæ *l.7.pr.ff. l.20. C.de jur. dot.* In moderata au-
n dote acquieſcendum potius, quam affectanda ea,
am difficulter obtinere poſſis, vel obtentam cum
decore poſſideas. Nam ſi libertatem magno æſti-
as, omnia parvo æſtimanda ſunt. Et quod Sen.
. 104. in fin. opes auctoramenta ſervitutis vocat, id
dote ampla dici commode poteſt. Dotata regit
rum conjux. Horat. 3. *Od.* 24. Et ille apud Plaut. *in*
ſinar. exclamat:

Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Quod evitare conatus eſt Martial. ſic enim ſcribit:

Vxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

qualitas autem in dote ſpectanda eſt. Plato *de Re-*
ib. quod à Gallis olim obſervatum, teſte Cæſ. 6. *bell.*
all. Viri, quantas pecunias ab uxoribus dotis nomi-
e acceperunt, tantas ex ſuis bonis æſtimatione facta,
um dotibus communicant: hujus omnis pecuniæ
onjunctim ratio habetur: fructuſque ſervantur uter
orum vita ſuperarit, ad eam pars utriuſque cum fru-
ibus ſuperiorum temporum pervenit. Et prudenter
quibuſdam rebuſpublicis ordinatum, ut certæ ſint
e dotibus leges, ne dotium magnitudine domus ex-
auriantur: & moderata dote fœminæ ad obſequium
irorum redigantur. Iure divino dos 23. ſiclis æſtima-
ur Deut. 22. *verſ.*29. Apud Venetos ſi patricius ple-
ejam duxerit, dos non excedit 2000 aureos. Apud
Maſſilienſes dos maxima eſt aureorum centum: teſte
trabone & Bodino. Plato 3. *de rep.* 50. drachmarum
otem conſtituit.

Certas de dotibus leges requirimus: quarum nu-
mero non agnoſcimus illam reip. utilem futuram, ſi
indo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

indotatæ nubant mulieres, quod Spartanis ex inſti[tu]to Lycurgi in more poſitum erat. Iuſtin. *lib. 3.* Q[ua] enim ratione alere poſſet uxorem maritus, eamq[ue] tueri, niſi ſublevaretur dote? Veriſſimum enim ill[ud] Horat. 2. *Serm.*

—— divina humanaque pulchris
Divitiis parent. ——

Et quæ opum vis ſit & efficacia non tam moni[ti]s Poëtarum, Petronii Arb. *in Satyr.* Horat. 2 *Satyr.* Ovid. *eleg. 3. &c.* aliorumque auctorum, diſcitur quàm uſu & experientia aſſidua. Cavendum tame[n] provide, ne protinus ad cenſum, de moribus ultim[a] fiat Quæſtio. Iuven. *Satyr. 6.* Quod quidem paſſim hodie magno Reipub. malo uſu receptum eſt:

An dives, omnes quærimus: nemo an bonus:
Non quare & unde: quid habeant tantum rogant.
Sen. *epiſt.* 115. *p.* 264.
Hic cum mala fama facile nubitur
Dum dos ſit, nullum vitium vitio vertitur.
Plaut. *in Perſa.*

Nunc, quod tempus contrahendo matrimonio idoneum eſſe videatur, attingendum eſt: atque in eo mo[s] hodiernus à veteri diſcrepat. Majo menſe Plutarchus non nupſiſſe priſcos tradidit: Ovidius malas tantum eo menſe nubere ſolitas; Viduæ feſtis tantùm diebus nubere adſuetæ: Virgines diebus cæteris: non tamen iis, qui vulgo inauſpicati habebantur, nempe poſtridie Calendarum Nonarum & Iduum. Perſæ non niſi vere inibant matrimonia. Lacedæmonii noctu. Scalig. 3. *Poet.* 101. Hodie quodlibet anni tempus, præter quadrageſimale, receptum eſt.

Ritus nuptiarum penè ſuperſtitioſi fuerunt. Tres dies illis ritibus peragendis plerumque deſtinati: quid ſingulis diebus geſtum ſit, paucis notabimus.

Dies primus, Græcis προαύλια, deſponſationi Virginis tribuebatur: quæ contrahebatur mutuis ſtipulationibus: & inde Sponſoris & Sponſi promiſcua nomina, *l. 2. & 3. ff. de Sponſal. l. 4. C. de Sponſal.*

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ıæ res cauſam dedit, ut omnis ſtipulatio promiſſio-
ıe ſponſio diceretur. *l.7. de verb.ſign.*

Variæ autem apud varios populos in deſponden-
ɔ ſolennitates adhibitæ: Macedones, Thraces, Tri-
ılli, in conventione, panis, gladio diviſi, guſtabant
ırticulam: Teutones radebant capita: Pannones
res argenteos, Siconii calceos, Cimbri præſegmi-
ı unguium ſibi invicem mittebant. Numidæ lu-
ım temperabant ex utriuſque ſputo, & collinebant
ontem: Armenii aures. Elamitæ digitos annulares
ıcidebant, & ſanguinem mutuo libabant. Guevara
ı *H. P.*

Dies alter appellabatur ἀπαύλια, in quo fiebant
uptiæ; certis ſolennitatibus adhibitis: Rem divi-
am primò faciebant: auſpiciis obſervatis, & por-
ɔ in honorem Iunonis immolato: nam publice pri-
atimque nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſum-
to. Val. Max. *lib.* 2. *cap.*1. Hoſtiæ exemptum fel cir-
ım aram projici ſolitum, cæteræ autem partes ado-
ri, quod expectationem faceret futuræ inter conju-
es tranquillitatis. Dehinc deducebatur Sponſus à
aranympho in ædes ſoceri: cumque exiſtimarent
quam rerum omnium elementum eſſe, ignem vero
ɔrmam: utrumque in limine poſitum ab utroque
ıanu tangebatur. Ipſaque nupta ejuſdem aquæ aſper-
one luſtrabatur. Lactant. *l.* 2. *divin. Inſtit. cap.* 10.
: Scævola *in l.pen.* §.*virgini ff. de don. int. vir. & ux.*
'um ex eo igne faces accenſæ, ex pino arbore confe-
tæ. Iam inde comebatur virgo: cujus comæ haſtæ
uſpide diſcriminabantur: Velum lutei coloris capiti
jus obducebatur, ne pudor virginis proderetur: Fer-
cum ibi annulum ſine gemma dabat ei vir. Gem-
na aberat, ut rei deſcriberet ſimplicitatem: materia
onſtantiam, forma Vinctionem perpetuam notabat;
ponſa vero ex tribus aſſibus, quorum unum in
ıanu, alterum in pede, tertium in ſacciperio fere-
ɔat, primum ſponſo dabat, quaſi eum ſibi illo pre-
io coëmptum eſſet habitura: alterum in foco Diis
laribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

laribus deponebat, tertium in vicino compito de-
diebat. Boët. *in Topic.* Hotom. *in Com. verb. jur. p.*
Far quoque toſtum præferebant. Plin. *lib.* 18. *c.* 3. No
nupta in gremio mariti jacebat: qua de re Iuvenal
——— *Ingens*

Cœna, ſed in gremio jacuit nova nupta mariti.

In convivio vel cœna cibos Venerem acuentes p
ponebant: fœminæ cum viris cubantibus ſeden
cœnitabant. Val. Max. *lib.* 2. *cap.* 1. Inde ducebat
Hymenæus cum choreis, præferebatur Aſparag
puero præcinente hanc cantilenam ἔφυγον κακὸν,
εὗρον ἄμεινον. Deinde Sponſa per pronubam ad geni
lem ducta lectum: quo loco Sponſus dona quæda
conferebat in ſponſam; adſiſtebant faciferi, & d
præterea, qui colum cum lana, & fuſum ferrent cu
ſtamine, tanquam operis in quo futura eſſet auſpici
Mox zona ſoluta Sponſæ, taxim, id eſt, ſenſim ta
gendo: erat cingulum ex ovilla contextum lana,
Herculaneo nodo nexum: Guiliel. Stuckius *lib.* 2. *a*
tiq. cap. 29. *p.* 246. Interea nuces ſpargi ſolitæ, ut o
tenderent, omittendas animi laxationes, novaqu
Oeconomiæ ſtudia auſpicanda. Eſt enim nucum lu
ſus pueritiæ conveniens, grandiorique ætati indec
rus: Perſ. *Sat.* 1.

——— *& nucibus facimus quæcunque relictis,*
Cum ſapimus patruos, &c.

Tertius dies Græcis ἐπαύλια, quaſi nuptiarum ap
pendix dictus, Latinis *Repotia.* In quo Sponſi affine
de ſuo convivium inſtruebant: tum clavis tradebatu
ſponſæ ad dominium potius atque poſſeſſionem
quam ad deſignandam, ut ajunt, partus felicitatem

Novæ nuptæ mariti domum intrantes adipe poſte
inungebant, Plin. *lib.* 28. *c.* 8. unde uxores quaſi unxore
dictæ. Serv. 4. *lib. Æn.* & in atrio domus ad ipſam
januam lectum ſibi ſternebant, qui adverſus dictu
Propert.

Seu tamen adverſum mutarit janua lectum,
Sederit aut noſtro cauta noverca toro.

Vnde

Vnde duorum fratrum uxores dicuntur janitrices,
ud Græcos οἰνάτηρες, quod pariter adverſum le-
ım ad januam ſternere, in eoque cubare tanquam
ſtodiæ cauſa ſolerent.

Nunc de officiis mariti ſequitur tractatio. Hæc ſunt
rtim in præſtatione debiti naturalis, partim in ſub-
niſtratione alimentorum: partim in defenſione,
rtim denique in gubernatione domeſtica.

Præſtationem debiti naturalis priore loco colloca-
mus. Parentes enim liberorum procreandorum ani-
o & voto uxores ducunt, ut ex prole diuturnitatis
i memoriam in ævum relinquant: *l. 220. §. 3. ff. de*
S. habeantque præſidium in adverſis, oblectationem
ſecundis. Sophocl. Non ergo ad fovendam perpe-
am virginitatem contrahendæ nuptiæ, quales ha-
it Henricus II. Imp. cum Cunigunde Franconicæ
rpis Palatina. Peuc. 4. *Chron.* p. 778. & Boleſlaus Pu-
cus Rex Poloniæ, cum Cunigunde Belæ Regis Vn-
r. filia. Mechov. *lib. 3. cap.* 38. Paria enim ſunt non
ıbere maritum, & habere maritum inutilem, *gl. in*
plagiarii, C. ad l. Fab. de plag. Eo vero caſu, maritus
ım ſolvendo non eſt, uxorem non debet communi-
ıre alteri, aut eam permutare: Quid enim lenocinio
milius? quid affectioni conjugali magis contra-
um? An Augylas excuſabimus? qui fœminas ſuas
rimis noctibus nuptiarum adulteriis cogunt parere,
ıox ad perpetuam pudicitiam legibus ſtringunt ſeve-
ſſime. Solin. *cap.* 41. De Laconibus quid dicamus; hi
ı communicanda uxore facillimi erant. Xenoph. *de*
part. Rep. Quid de Saracenis & Arabibus? qui uſua-
ias alebant fœminas, Strabo *lib.* 1. Quid de Babylo-
iis? qui liberos conjugeſque cum hoſpitibus ſtupro
oire, modo pretium flagitii daretur, patiebantur.
Curt. *lib.* 5. Quid de Germanis priſci ſeculi? qui uxo-
em ut mercem permutabant, Cæſar. *lib. 4. de bell.*
Gall. Quid de Britannis? apud quos uxores habent de-
ıi duodenique inter ſe communes, & maxime fratres
um fratribus; & parentes cum liberis. Si qui ſunt ex
his

his nati, eorum habentur liberi, à quibus prim[illegible] virgines quæque ductæ ſunt. Cæſar, *lib.* 5. *de b*[illegible] *Gall.* Hi inertiſſimi omnes fuerunt, & pro capite [illegible]buerunt cucurbitam, & peponem loco cordis, ut [illegible] proverb. apud Tertull. *lib.*4. *adverſ.Marcion.cap.*4 & commiſeratione potius quàm refutatione dig[illegible] ſunt. Perpetua enim vitæ conjunctio inter conju[illegible] eſſe debet, donec vitali fruuntur aura, ſive lætis, ſi[illegible] triſtibus rebus ingruentibus.

Alimentorum ſubminiſtratio ſuccedit: quæ & e[illegible]hibitio alimentorum à noſtris dicitur. *l.* 1. §. *æque* [illegible] *de mun. & hon. l. Neſennius* 34. *ff. de negot. geſt. l. i*[illegible] *ſulam* 42. §. *uſuras, ff. ſolut. matr.* Alimenta aute[illegible] alia nutritioni, alia corporis cultui inſerviunt: I[illegible] nutriunt & ſuſtentant corpus, & dici poſſunt ciba[illegible] *l.* 6. 21. *ff. de alim. & cib. leg.* hæc ambiunt atq[illegible]tuentur. Goedd. *ad l.*44. *num.*5. *de V.S.* Vtraque pr[illegible]ſtare uxori maritus tenetur, ex lege naturæ: qui eni[illegible] ſuos non alit, deterior eſt Ethnico. 1. *Tim.*5. & qui [illegible]limenta ſubtrahit, necare videtur. *l.*4. *ff. de agnoſc.li.*[illegible]

Nihil nobis natura jucundius, nihil charius eſ[illegible] voluit, nihil dignius, in quo omnis noſtra diligent[illegible] indulgentiaque conſumatur. Cic. *act.*3. *in Verr.* Quo[illegible] ſi à marito intermiſſum fuerit, lucro dotis privandu[illegible] eſt, Bald. *in auth. an data. C. de donat. ante nupt.* Ca[illegible]veat tamen maritus, ne liberali ſumptuum erogatio[illegible] ne impotenti ſexui anſam præbeat ſuperbiendi, & [illegible] cæteras ordinis ſui fœminas exquiſitiore veſtitu ante[illegible]cellendi: Rem enim familiarem ſubvertit.

— *vitium rebus ſolenne ſecundis.*
Virtutumque ingrata comes Superbia.

Claud. *lib.*2. *de Stilic. laud.* Et ipſe Paul. 1. *Tim.*2 *v.*9. amictum honeſtum, non luxurioſum, fœminarum eſſe debere præcipit.

Defendere etiam uxorem maritus tenetur. Nam uxores defendi à viris, non viros ab uxoribus, æquum eſt. §.2. *Inſt. de injur. l.*2. *ff. eod.* Quod in tantum verum eſt, ut non tantum agere prohibeatur uxor no-

mine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſine injuriæ mariti *d. l.* 2. *Lalienam*, *C. de procur.* d etiam maritum abſentem non poſſit defendere. 4. *C. de procur.* VVeſ. *conſ.*43 .*num.*137. Iure Saxon. efenſio hæc ad curatelam uxoris legitimam refertur. *andrecht lib.* 1. *art.* 31. & *lib. artic.*45. Treut. *l.* 2. *ſp. th.* 7. 1. Iure civili in eo potiſſimum verſatur, ut quà injuria uxori illata ſit, maritus agendi poteſta- m habeat. *d. l.* 2. Vigel. *M. I. C. lib.*22. *c.*12. *reg.* 8. t ſi maritus cum uxorem defenderet, aliquem ag- reſſorem occiderit, obſervato moderamine inculpa- e tutelæ, pœnam ideo non incurret arg. *l* §. *idem di- us ff. ad l. Corn. de ſic.* Gœdd. *in explic. l.*3. *de juſt. & ur. axiom.*4.

Adminiſtratio denique regiminis domeſtici viro ncumbit: ut ſuo conſilio œconomica procuret ne- otia: mandet, jubeat, quid fieri velit. Quod ſi ma- tus uxoris imperio paret, natura ipſa invertitur, & bjectiſſimi ingenii virum norat: Nemo excelſiore in- ole præditus illi jugo ſeſe facile ſubmiſerit, aut ſi ſe ubmiſerit, nec viri nomine dignus cenſendus eſt: iſi forte exemplo Socratico ideo hoc fiat, ut quis pa- ientiæ ſcholam domi habeat qua exterorum injuriis erendis aptior reddatur. Sed apage cum iſto doctri- æ genere, quod viro perpetuam inurit infamiam. Magna Dacor. contumelia erat, cum adverſus Baſtar- as Sarmatiæ Europeæ populos ad Boryſthenem fl. quorum mentio fit apud Plin. *l.*4. *c.*12. Strab. *lib.* 7. *ol. l.*3. *c.*51.) male pugnaſſent: ad ultionem ſegnitiæ capturi ſomnum capita loco pedum ponere juſſu re- gis cogebantur, miniſteriaque uxoribus, quæ ipſis an- ea fieri ſolebant, facere. Iuſtinus *lib.* 33. Et multos *l.32. c.3 in fin.* foris claros domeſtica deſtruxit infamia, & ne ma- ximi cives haberentur, hoc effecit, quod mariti mi- nores eſſent. Plin. *in Paneg. Traj.* Quid Samſoni he- roi turpius, quam quod Dalilæ monitis morigerum ſe præbuit? Iud.16. Quid Salomonem, in quo ſapien- tiæ theſaurus reconditus, magis dedecore affecit, quam quod concubinarum juſſu idololatriam exer- cuit?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

cuit? 1 *Reg.* 11. Quid Herculem tot monſtrorum d mitorem magis contemtui obnoxium reddidit, quà quod ſandalio vapulans ad lanificium compulſus ab Omphale uxore, Terent. *in Eunucho.* Lucian. *lib. de ſcrib. hiſtor.* Achab impiæ Jezabelis conſilio impulſu adeo furit, ut Prophetas Dei trucidare no ſit veritus. 1 *Reg.* 16. Quid de cæteris, quorum lor gus poſſet texi catalogus, dicendum? Antonius, N nus, & ipſe etiam Iuſtinianus Imperator: iſtorum c mnium nomina poſteritati eſſent venerabiliora, abſque hac macula vixiſſent. Omnium verò illorur turpitudinem Seras, populos Scythiæ Aſiaticæ: d quibus Am. Marcell. *lib.* 13. ſuperaſſe prodidit Epipl *lib.* 3. *hæreſ. cap.* 6. Viri illi nominetenus fuerunt, mu liebria enim munia tractarunt, curando culinas, pen ſa trahendo, liberoſque educando: mulieres contr virilibus occupatæ fuerunt officiis. Quod Ægyptio etiam factitaſſe ſcribit Herod. *l.* 2. & noſtra ætat nendi morem Seguſianis uſitatum eſſe refert Henr Stephan. *in apol. pro Herodot. p.* 61. Hi γυναικοκρατȣ́μενοι cum Sardanapalo perpetua flagrant infamia, digni frivolis ſuccumbere cæptis.

In regimine autem illo domeſtico rectè adminiſtrando, non nimis aſperum ſe oſtendat maritus: Si immorigera uxor eſt, modica caſtigatione uti poterit non violenta & tyrannica. Nam quod de Gallis legitur, viros in uxores, ſicut & in liberos vitæ neciſque habere poteſtatem, Cæſar. *lib.* 6. *de bello Gallico* ab humanitate alienum eſt. Quemadmodum & illud quod de Germanis dicitur, licuiſſe marito autoritate privata ſeveriſſimè in uxorem animadvertere: *Acciſis crinibus*, inquit, *nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit: publicatæ enim pudicitiæ nulla venia, non forma, non ætate, non opibus maritum invenerit.* Tac. *de mor. Ger. c.* 6. Eſt quidem hoc à natura quibuſdam inſitum mulieribus ut,

Si bene quid facias, levior pluma ſit gratia.
Si quid peccatum eſt, plumbeas iras gerant.

Plaut.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Plaut. & propterea canino more latrent: flagran-
s & minaces oculos habeant, labia quatiant, dentes
omprimant Sen. 1. *de Irac.* 1. Sed his frena danda
int, ne ſi pares eſſe cœperint, continuò ſuperiores
ſe velint. Cato *in orat. pro L. Oppia.* Atque ut cru-
elem facit Medicum intemperans æger: ita mari-
um ſeverius coërcentem procax & malitioſa uxor.
arò tamen ad verbera deſcendendum eſt: quis enim
m ſui negligens, qui ſe ipſum verberibus afficiat?
uippe non alia mariti, alia uxoris, ſed una eadem-
ue perſona utriuſque eſſe intelligitur. *ar. l. penul. ff.*
e uſufr. leg. Et uxor eſt pars corporis mariti. *c. ad-*
monere 33. *q.* 2. Omnia prius verbis ſapientem quàm
ugnis experiri oportet: Si nil proficient monitiones
ariti & propinquorum, cognitionem ſibi ſumat aut
agiſtratus, aut loco illius Conſiſtorium, litibus
onnubialibus, in pleriſque Rebuſpublicis, deciden-
is ordinatum: quemadmodum olim in ſacello Deæ
iriplacæ redigebantur ad concordiam. Val. Max. *l.* 2.
. 1. Concordia maritali nihil poteſt excogitari bea-
ius.

Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſus querimoniis
Supremâ citius ſolvit amor die.
Horat. 1. *od.* 13.

De mariti officiis hactenus: nunc qualem ſe uxor
erere debeat, delineabimus.

Officium uxoris verſatur 1. in præſtatione debiti
aturalis. 2. in exhibitione honoris & obedientiæ.
. ut unum idemque habeat cum marito domicilium.
. ut gratam viri defuncti memoriam retineat. Quod
d naturale debitum attinet, ſciendum eſt, maximum
c præcipuum fœminarum munus eſſe concipere, aut
ueri conceptum *l. quæritur.* 14. §. 1. *ff. de ædil. edict. l.*
mbiguitates 2. §. 1. *C. de indicta viduit. toll.* *Nec e-*
im ob aliud, ait Auguſtinus, *fœmina nubit, quàm ut*
mater fiat, unde & matrimonium ominis cauſa dictum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Tuebitur autem rectè, ſi abortui cauſam non ded
rit, vel per cincturam nimis ſtrictam, ut Coriola
neptis: vel per ſaltationem immodicam, ut Cu
triumphantis ſoror: vel per variorum ciborum i
gurgitationem, ut ſoror C. Divillii: vel denique p
conſternationem ſubitam, ut Iulia C. Cæſaris fil
Pompeji uxor apud Valer. Max. *l.* 4. *cap.* 6. Gueva
in Horol. Princ. Quid de ea quæ partim abegit? hæ
in temporale exilium datur, ſi fœtus nec dum 40
dierum ſit *l.* 4. *& ibi. gl. ff. de extraord. crim.* quod
major fuerit, cum vivere præſumatur, legi Corneli
de Sicar. potius quam l. Pompejæ de parricid. locu
erit. *l.* 1. *ad l. Pomp. de parricid. l. pen.* & *de ſicar. l.* 39
de pœn. Partum humana figura in lucem editum hila
riter excipiat, non fletibus, ut olim Thraces, de qui
bus Valer. *lib.* 2. *c.* 1. Solinus *cap.* 15. *pr.* eumque no
exponat aut abjiciat crudeliter, quod facere ſolen
proſtibula, quibus potior eſt cura famæ quàm con
ſcientiæ. Ita Romulus & Remus alienæ miſericordia
objecti, quibus id à lupa exhibitum eſt, quod ab ho-
minibus denegatum. *Livius lib.* 1. Sic Cyrus Iuſtin
lib. 1. Sic Gargores Regis Curetum filius, tenelli ad-
huc & ſanguinolenti abjecti ad pecora. Idem *lib.* 44.
Sic Moſes in Nili cataractam projectus eſt. *Exod.* 2.
verſ. 3. Sic Hiero, qui Syracuſanum regnum deinceps
tenuit, ex ancilla natus, ac propterea à patre velut
dehoneſtamentum generis expoſitus fuit: ſed parvu-
lum & humanæ opis egentem, apes congeſto circa ja-
23.c.4. centem melle multis diebus aluere Iuſtin. *libro* 33. Sic
Paridem expoſitum per dies quinque urſæ lac ſuxiſſe
memorant. Sic Ægyſtum ejectum à capris enutritum
tradunt. Nat. Com. 6. *Mythol.* 23. Dixi de fœtu huma-
na forma nato non abjiciendo. Nam ſi quid mon-
ſtroſum aut prodigioſum mulier ediderit, cum ni-
hil homini ſimile inſit, abjectio permittitur *l.* 83.
l. 135. *ff. de V. S. l.* 14. *de Stat. hom. l. pen. C. de hæ-
red. inſt.* Hoc conſilio Mauritius Imp. Chriſtianus
enatum ſuo ſeculo monſtrum occidi præcepit, ejuſ-
que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

que factum ab Eccleſia probatum eſt. Niceph. *lib. 6. hiſt.*38. Et Lycurgus monſtroſos partus occidi juſſit. Plutarch. *in Lyc.* Gomez. 3. *Var reſol.c.*3.*n.*32. Obſervandum tamen, ea quæ nimis inſolenti, rara & varia, nimiſque à notarum forma rerum diſcrepante ſpecie eduntur, abſque dubio vel divinitus conformari: ut ceu effigurent ac pingant regnorum, gentium aut tyrannorum mores, aut ſecuturas mutationes: vel ex depravatis, Diaboli arte perfici. Peuc. *de divin.* vid. Iul. Obſeq. *de prodigiis.*

Partu legitime edito, proximum eſt, ut mater ſuis uberibus infantem alat: ideo enim binas mammas natura illi tribuit: nec permittere debet, niſi in caſu infirmitatis, ut nutricationis officium demandetur cuidam vetulæ; ne cum lacte illo adulterino exſucto mores illius (qui plerunque in deterius vergunt) infans imbibat, atque ita ab avita virtute progenitorum degeneret. De priſcis Germanis Tacitus c. 6. Sua quenque mater uberibus alit: nec ancillis ac nutricibus delegantur. Hodie peſſima conſuetudine invaluit, ut matres nutricationis officium delegent aliis: exiſtimantes dedecori ſibi eſſe, ſi ipſæ hoc munus ſubeant. Erubeſcit fieri nutrix quæ facta eſt mater Chryſ. *in pſ.* 50. *Hom.* 1. At cuinam mulieri dedecori eſſe poteſt lactare filium, quem ex propriis viſceribus eduxerit, novemque integris menſibus plus minuſve in penitiſſimis, abditiſſimis reconditiſſimis uteri receſſibus proprio ſanguine aluit? Cic. *in orat. pro domo.*

Secundò loco ad officium mulieris referimus præſtationem honoris & obedientiæ. Honorem marito debet, ex præſcripto Apoſtoli *Eph.* 5. *verſ.* 22. maritus enim caput eſt: atque ei, quod præſtantius eſt, honor ſemper deferri ſolet. Sic Abrahamum Patriarcham non alio quam domini nomine compellavit Sara: Sic illa apud Paulum, *in l. ea quæ* 57. *de donat. int. vir. & ux.* maritum dominum vocat chariſſimum; & illa apud Scævolam *in l. Lucius* 88. §. 2. *ff. de*

*de legat.*2. Vice verſa mariti etiam uxores ſolent v
care dominas, *l. uxorem* 41. *pr. de leg.*3. *l. Titia.*19.
qui Marito de ann. leg. l. ult. §. de aur. & arg. le
Hinc nuptiale jugum *in l. hæc conditio.* 10. *ff. de con*
& demonſt. nec ideo abjecti viri cenſendi ſunt, quo
placuit Tiraquel. 4. *connub. gl. n.* 11. quem refut
Garſias.1. *de conjug. ac quæſtu. n.*24. &c.

Honoris illius ſequela & pars eſt, ne erga maritu
ſuſpiciones ex levi cauſa concipiat, & Zelotypiæ, q
extremus ſupremuſque omnium affectuum in fœm
na, Scalig. 5. *Poet.* 14. ſeſe ſubjiciat. Præterquam e
nim quod ea res occaſionem præbet alienationis an
morum, pericula etiam non levia inde naſci ſolen
Ovid. 7. *Metamorph.* de Procry à Cephalo marito in
ſcio jugulata.

Nec citò credideris, quantum citò credere lædat.
Exemplum vobis non leve Procrys erit.

Eandem ſortem experta eſt Leuconoa Cyanipp
uxor: & aliæ, de quib. Phil. Camer. *in med. hiſtor*
*c.*53. *p.*234.

Obedientiam etiam marito uxor debet: Hoc enin
pacto familiaris res augebitur.

Modeſte viro obviam eat, dicendo Domine adſum.
Impera quidvis, neque tibi ero in morâ, neque late
broſè me abs tuo
Conſpectu occultabo:
Plaut. *in Trinum.*

Tertiò uxori convenit, unum idemque cum marito
habere domicilium.

Ne vagus à thalamis conjugis erret amor.
Martial. *lib.*12. *in fin.*

Mulier enim nubendo mutat domicilium: & ma-
riti forum ſortitur *l.*19. *de juriſdict.* Domus enim ma-
riti eſt domicilium matrimonii *l.*5. *in fin. de R.N. l.*6.
C. de donat. ante nupt. Huſanus *tr. de hominib. prop.*
c. 5. *num.*48. Et individua illa vitæ ſocietas non per-
mittit, ut aliud uxoris aliud mariti ſit domicilium
l. ult. C. de incol. Dotemque ibi exigere mulier debet,
ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

…i maritus habet domicilium *l.65.de judic.* Qua-
…opter vituperanda Caricarum mulierum conſuetu-
…, quarum nulla cum marito cibum capit. Herod.
… 1. *pag.* 60. Sponſa verò ante contractas nuptias
…on mutat domicilium *l.* 32. *ff. ad Municip.* Sed tene-
…turne uxor Maritum vagabundum ſequi? Vtique, ſi
…mpore contracti matrimonii ſciverit, maritum ta-
…m eſſe: Serò enim accuſat mores mariti, quos nu-
…endo comprobavit. Si verò uxorem hoc latuerit,
…x eſt, ut compelli debeat vagabundum ſequi, eo præ-
…rtim caſu, ſi malitioſè de loco ad locum circumcur-
…taverit. Quod ſi domicilium neceſſariò alibi quæ-
…endum ſit, uxorem à conſortio viri non dimoveri
…lacet, Beuſt. *tr. de matrim. c.*32. Hackelm. *diſp. de
…upt. th.* 12. Quin imo bannitum maritum uxor ſe-
…ui tenetur: Deportatione enim non diſſolvitur ma-
…imonium. Beza *tractat. de divort.* Nam cum libe-
… mulier remaneat, nihil prohibet & virum mariti
…ffectionem, & mulierem uxoris animum retinere.
…5. *ff. de bon. damnat. l.*22. §.7. *ff. ſol. matrim. Gail.*
…*de P.P. c.*10. *n.*18.

Quartò Vxor maritum defunctum lugere jubetur
…er annum, ſc. Romuli, menſibus decem.

Per totidem menſes à funere conjugis uxor
Suſtinet in viduâ triſtia ſigna domo.

Ovid. 1. *Faſt.* A Theodoſio tempus luctus factum
…ſt annuum. *l.* 2. *C. de ſecund. nupt.* Rittersh. *l.* 2. *par-
…it. feud. n.*5. *n.*103. Imitetur turtures: utrumque a-
…nimal adeo ſui conjugis ſtudioſum, ut eo morte affe-
…cto, ſuperſtes nullius appetat prætèrea conjunctio-
…nem. Et ſane ſi radices in pectore egit conjugalis a-
…mor, nec morte alterius aboleri aut extingui poteſt.
…Artemiſia viri mortui cinerem ebibit, ne & in morte
…à viro ſepararetur. Gell. *lib.* 10. *c.*18. De Porcia Mar-
…tial. *libr. Epigr.*

Conjugis audiſſet fatum cum Porcia Bruti,
Et ſubtracta ſibi quæreret arma dolor,
Nondum ſcitis, ait, mortem non poſſe negari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Credideram ſatis hoc vos docuiſſe patrem,
Dixit, & ardentes avido bibit ore favillas:
I nunc, & ferrum turba moleſta nega.

De Thracicis fœminis Solinus *cap.* 15. Quæ fœminæ tenaces ſunt pudicitiæ, defunctorum inſiliunt conjugum rogos, & quod maxime inſigne ducunt caſtitatis, præcipites in flammam eunt. Vxor Senecæ maritum in ipſa morte non deſeruit: & venas ſibi una cum illo curavit incidi. Tacit. 15. *an.* 9. De Indicis mulieribus Propert. *lib.* 3. *el.* 12.

Namque ubi mortifero jacta eſt fax ultima lecto,
Vxorum fuſis ſtat pia turba comis:
Et certamen habent lethi, quæ viva ſequatur
Conjugium, pudor eſt non licuiſſe mori.
Ardent victrices, & flammæ pectora præbent,
Imponuntque ſuis ora peruſta viris.

Plura muliebris deſiderii erga defunctos maritos documenta vide apud Val. Max. *lib.* 4. *c.* 6.

Modus tamen inſit luctui: cogitentque uxores cum hominibus ſe vixiſſe, qui ea lege nati ſunt, ne perpetuum corporis hujus ergaſtulo anima incluſa eſſe cogatur. Tu ergo quæ marito orbata es amabili,

Flecte mentem, pectus antiquum advoca,
Victaſque magno pectore ærumnas doma,
Reſiſte, tantis in malis vinci malum eſt.

Senec. *in Theb.* Si qua vero tanta fuerit levitate, quæ maritum non eluget, præſertim cum intra annum luctus convolat ad ſecundas nuptias, ignominiæ macula notanda eſt. Et is, qui ſciens eam ducit, ex edicto notatur infamia *l.* 1. §. 4. *ff. de his qui not. infam.*

Habet præterea uxor quædam ratione matrimonii privilegia.

Primo enim; Mulieres maritorum & honore eriguntur, & genere nobilitantur. *l. ult. C. de incol. l.* 13. *C. de dignit.* Privilegia marito conceſſa, quantumvis perſonalia uxori communicantur, ſaltem quamdiu matrimonium durat *l.* 6. *C. de prof. & Med. lib.* 10. Vnde eſt, ut maritus nobilis nobilitet uxorem ruſticam,

m, & maritus ignobilis uxorem nobilem faciat nobilem. Vult. 1. *I. R.* 10. *n.*5.

Secundò. Vidua retinet defuncti mariti dignitatem, quia mortuo quoque marito idem nihilominus atrimonium durare intelligitur, quamdiu vidua in dem ſtatu manet. *l. filii* 22. §. 1. *ff. ad Municipalem, fin. C. de bon. quæ lib. Schrad. de feud. p.* 9. *c.* 2. *n.* 5. nmunitas vero maritis ad vitam conceſſa, non ſpeat ad viduas. *l. Archiatros C. de metat. l.* 22. Toming. *ciſ.* 55. *in fin.*

Reſtat ut de diſſolutione matrimonii nonnulla proucamus. Solvitur autem matrimonium conſummaum inter vivos. 1. Adulterio alterutrius conjugis, *Matth.* 5. *v.* 13. & 19. *v.* 9. *l. conſenſu C. de repud.* & quiem in totum, non quoad menſam & torum, quæ diinctio à CC. conficta eſt, & late refutata à Beza *tr. e repud. p.* 157. & *ſeqq.*

Et non ſine cauſa dirimitur matrimonii vinculum per adulterium: nam in eo non tantùm turpitudo ſtuori & violatio tori, qui quaſi jurejurando confirmaus eſt, ſed etiam partus ſubſtitutio improba, ſeminiſque ſcelerata commixtio verſatur. Gell. *lib.* 10. *cap.* 13. Quam adulterii atrocitatem etiam Siracid. *c.* 23. *v.* 33. perſequitur: Et Philo Iudæus *in lib. de Decalogo* his verbis: *Adulterio tres ſubvertuntur familiæ; Is, cuius conjugium violatur, nuptialia vota perdidit, & ſpem prolis legitimæ: Nec minus incommodi accipiunt reliquæ duæ domus, adulteri & adulteræ quandoquidem ambo replentur dedecore, contumelia probriſque turpiſſimis, & quoties parum integre ſervatur uxoris pudicitia, verus pater cognoſci non poteſt.*

Varias autem omnibus temporibus adulteris irrogatas eſſe pœnas, eoſque nunc capitali, nunc alio ſupplicio affectos legimus.

Capitalis pœna in Rep. Romana introducta eſt l. Iulia. §. 4. *Inſt. de pub. jud.* Antequam illa lex ab Auguſto ferretur.

Luſus erat ſacræ connubia fallere tædæ.

Et Romani veteres, quamvis aliqua damnatio nunquam tamen morte fœminas adulteras puni- runt. Auguſt. *lib.* 3. *de Civ. Dei* Capitalem verò ill in adulteras ſtatutam pœnam Romæ rarius uſur- tam eſſe, ex hiſtoricis ſatis notum eſt. Apud alios pulos gravis interdum hujus criminis animadverſ Parthi nulla delicta adulterio gravius vindicaba Iuſtin. *lib.* 41. Tenedi lex eſt, ut utriuſque adult corpus ſecuri concidatur. Heraclid. *in polit.* Gens xonica adeo deteſtata eſt ſtupra & adulteria; ut pratas & adulteras ſtrangulatas deinde cremaveri & mœchos ſupra rogos ſuſpenderint, donec mo rentur. S. Bonifac. *ad R. Angl.* referente Mel *chron. in fin.* Severiſſimè Hippomenes IV. Athenie ſium Archion. Is adulterum cum Limone filia d prehenſum, equis diſcerpſit, hanc vinctam una cu equo carceri incluſit; neutri alimentum præbens, u de equus actus in rabiem puellam vivam devorav Suidas. Et Ovid. *in Ibin.*

> *Solaque Limone pœnam ne ſenſerit illam,*
> *Et tua dente fero viſcera carpat equus.*

Capitale etiam fuiſſe adulterium tempore Diocl. Maxim. colligitur *ex l.* 18. *C. de tranſact.* & Conſtan tini *l.* 30. *ad l. Iul. de adult.*

Pœna autem non capitali coërcitos eſſe adulter legentibus occurrit ſæpius. Hos oculis privabat Za leucus, Val. Max. *lib.* 6. *cap.* 5. Teſtium ſuſpenſion Diogenes, Tiraq. *l. connub.* 13. *n.* 12. Narium muti latione Ægyptii, Diod. Sic. *lib.* 2. *c.* 3. quæ pœna i regno Neapolitano etiam frequentata, in quo vir permittitur adulteræ mulieri naſum præcidere. Fr Vivius *tr. com. op. lib.* 2. *verb. adulteri n.* 4. Eamqu pœnam de adultero Helenæ ſumpſiſſe Menelaum re- fert Maro. Præterea verberatione ignominioſa ute- bantur Germani. Tacitus *de mor. Ger.* dedecoroſa circumductione Cumæi, Plutarch. *in probl. c.* 115 ῥαφανίδωσι Athenienſes, de qua Catullus ad Aure- lium:

Ah tum te miſerum malique fati,
Quem attractis pedibus patente porta
Percurrent raphanique mugileſque!

Deportatione verò ſæpiſſime plecti ſolitos adulte-s collegimus ex *l.5. ff. de quæſtion. l. hodie* 13. *de pœn.* ſtigationem cum fuſtibus, & detruſionem in mo-ſterium introduxit Iuſtinianus Imperator *Nov.* 134. 10. *auth. ſed hodie C. ad l. Iul. de adult.* Canonici pro lulterio quam pœnam irrogent, vide Bez. *de divort.* Hodie plerunque capitis diſcrimen ſubeunt adul-ri, aut fuſtigatione, aut pœna pecuniaria multantur. int tamen nonnulli, qui non expectata magiſtratus ltione, pœnam ab ſe ipſis exigunt

——— *quos diri conſcia facti*
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiens animo tortore flagellum.

Iuven. *Sat.* 13

Hic ſe præcipitem tecto dedit, ille flagellis
Ad mortem cæſus, fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam, dedit hic pro corpore nummos,
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut quidam teſtes caudamque ſalacem
Demeteret ferro.

Horat. 1. *Sat.* 2. Atque hæc de adulterio.

Diſſolvitur ſecundò Matrimonium malitioſa deſertione, 1 *Cor.* 7. *v.* 15. & 39. Late Beza *de repud. p.* 188. *& ſeqq.* Beuſt. *p.* 2. *De matrim. cap.* 26. *& ſeqq.* Gœdd. *ad leg.* 101. §. 1. *de V. S.* Et deſertæ perſonæ novum conjugium ſuperſtite deſerente inire permittitur. Nam ſi, teſte Apoſtolo, 1 *Corinth.* 7. *v.* 39. deſertus non eſt ſervituti obnoxius, conſequitur, à lege alterius, id eſt, ab omni jure, quo perſona deſertrix eum obſtrictum tenebat, liberatum eſſe. Vinculum ergo matrimonii diſſolutum eſt. Ad argumenta contraria docte respondet Beza *tr. de Divort.*

Sævitia intolerabilis cauſam non præbet divortio, *Nov.* 117. *c.* 14. poteſt enim à magiſtratu coërceri mariti improbitas; & tamdiu detineri ſqualore carceris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

donec ad frugem redeat. Eorum vero ſententiam, q
omnimodam ſeparationem ex hac cauſa permittur
probare vix poſſumus. Vid. Hak. *diſp. de nupt. th.* 14.
Plures divortiorum cauſas allegat Imp. *in l.* 8. *C. de r
pud.* quæ ſi admittantur, matrimonii dignitas vil
ſcet, & ex re ſeria fiet ludicrum.

Quid de furore ſuperveniente? Sufficiens ille e
ad diſſolvendum cujugii vinculum? nullo modo *l.*
ff. de his qui ſunt ſui vel al. jur. furor enim contra
hendo quidem matrimonio obſtat, non contracto
d. l. 8. *c. dilectus* 24. *ex. de ſponſal. c. hi qui* 25. 32. *q.* 7
l. 16. *§. fin. de R. N.* Eſt enim matrimonium conſortiur
omnis vitæ in utraque ſorte, ſecunda & adverſa *l.* 22
§. 7. *ſolut. matr.*

Quid de contagioſis morbis ſupervenientibus? ne
hi dirimere poſſunt arctiſſimum hoc vinculum, *c.* 1
& 2. *ex. de conjug. leproſor.* Beza *tr. de divort. p.* 97
Summus amicitiæ gradus eſt conjugale fœdus: Inju-
ſtiſſimum autem eſt in calamitate amicum auxilio in-
digentem deſerere. Beuſt. *tr. de matrim. c.* 11.

Quid denique de ſterilitate uxoris? Divortium vi-
debatur ſuadere ratio & exempla. Ratio, quoniam
matrimonii finis non attingitur: qua ratione olim id
permiſſum. *l.* 60. *§.* 1. *ff. de don. int. vir. & ux.* Exem-
pla, quandoquidem ſæpius ex hac cauſa matrimo-
nium diſſolutum compertum habemus. Solon in Rep.
Attica ſteriles matrimonio eximebat. Plut. *in Solone.*
In Spartana Rep. Anaxandrides Rex ſterilem uxorem
repudiare jubebatur. Herod. *l.* 5. Sp. Carbilius Ruga à
Cenſoribus ſterili conjuge abſtinere juſſus. Gell. *lib.* 17.
cap. 21.

Verum exemplo pernicioſum eſt, ex hac cauſa diſ-
ſolvi connubialem nexum, *c. tantum* 32. *q.* 8. Etſi enim
ad tempus mulier fuerit ſterilis, tamen ſæpiſſime vo-
tis correſpondet eventus: quod docent exempla ſacra,
Rebeccæ *Gen.* 25. *v.* 21. Saræ *Gen.* 11. *v.* 30. *Hebr.* 11. *v.* 11.
Rachelis *Gen.* 39. *v.* 31. Vxoris Manoæ *Iud.* 13. *v.* 2.
Annæ 1 *Sam.* 1. *v.* 2. Elizabeth *Luc.* 1. *v.* 37. Neque in
pote-

teſtate agricolarum eſt, ut fundus diligentiſſime ab
conſitus, fructus ſemper ferat.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

ibull. *eleg.ult. lib.*2. Interdum tamen

Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.

vid. *ep.* 16. *Heroid.* Non noſtri eſt arbitrii prolem ſcipere: Deus effector rerum omnium, ſterilem hatare facit in domo. *Pſal.*113.*v.ult.* Interim patiente e ſeſe ſuſtentent conjuges: & Medicorum, obſtetrimque ope infortunium ſuum allevare vel tollere deant. Cæterùm Magiſtratus non temere permittat qualibet cauſa divortium: quod quidem Charons facere ſolitus eſt. Diod. Sicul. *lib.*23.

Sunt præterea prætextus alii, qui plerunque matrionio diſſolvendo obtendi ſolent: de his ICtor. reonſa docebunt: Cæterùm nos hinc abimus ad paem & liberos.

CAPVT VIII.

De Patre & Liberis.

NOn fruſtra Spiritus Sanctus conjugem piam comparat viti fructiferæ *Pſal.* 128. *verſ.* 3. Quemadnodum enim vitis ob amœnitatem jucunda aſpectu ſt, ob fertilitatem amabilis: ita uxor in domo ſinulare ornamentum, quæ liberos velut ramos olivaum educat. Non fortuito caſu nobis iſthæc contigit elicitas, ſed totum id eſt tui muneris, ô æterne reum Conditor! Tu implantas hominum animis paernam illam ςοργὴν, tu patris cum liberis amores, velut glutine devincis: tu utriſque ſæpius eandem ſortem moreſque eoſdem attribuis, Tu vires animumque largire, ut quæ parentum, quæ liberorum ſint munia, intelligamus. Eſt autem patris officium 1. in alimentorum præſtatione 2. in diſciplina domeſtica rectè habenda. 3. in elocando ad matrimonium. 4. in dotando.

Quod ad alimenta attinet, ductu ipſius naturæ intelligunt parentes, liberis alimenta præſtanda eſſe pro modo facultatum, *l. 3. C. de alend. liber. & par.* Qui ſi ſponte ſua id facere neglexerint, auctoritate Magiſtratus ad hoc debitum perſolvendum cogi poſſunt *l. 4. C. eod.* Vnuſquiſque enim naturali ratione alimentum debet ei, quem viſcerum ſuorum partem eſſe novit; alioquin ſine alimentis interiturum: & commune hoc parentum votum eſt, ut liberis omnia parent. *l. pen. §. ſed nunquid. de bonis libert.* & theſauros conquirant. *c. Cum Apoſtolus 6. ex. de Cenſibus.* Iſque damnatur anathematis, qui neceſſaria alimenta liberis non præbuerit. *c. ſi quis deliquerit. 14. diſt. 3.* Idque procedit eatenus, ut etiamſi ex injuſto matrimonio ſint nati, alimenta iis debeantur, *c. cum haberet. 5. §. fin. in fin. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult.* & mater vulgo quæſitos liberos alere compellitur. *l. ſi quis 5. §. ergo 4. De agnoſ. lib.* niſi filii ſibi ipſis proſpicere de alimentis poſſint. *d. l. 5. §. 7. ff. eod.* Et ſane magna parentum in liberos eſt affectio, nullusque eſt affectus, qui parentum vincat.

——— O nimium potens
Quanto parentes ſanguinis vinculo tenet
Natura! quam te colimus inviti quoque!

Senec. *in Hipp.*

Exempla tanti affectus vide apud Val. Max. *l. 5. c. 7.* Sed non ſemper æqualis erga omnes liberos eſt affectio: quam tamen æqualitatem Cupreſſus arbor parentibus inculcare videtur, de qua M. Mylius *in horto Philoſ.*

Æquales recto producit ſtipite frondes,
Et ramis brevitas omnibus una manet,
Scilicet ex uno generatos ſanguine natos
Diſparili prohibet patris amore frui.

Videas tenerius amari infantes provectioribus, pueros adultis: videas econtra plus diligi eos, ex quibus fructum educationis parentes conſpiciunt, qui honori ſunt ſenibus, qui baculum ſunt ſenectutis paternæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Affectionem hanc non evertit mos ille vetuſtus, 10 parentibus liberorum permiſſa fuit venditio : mbroſ. *in lib. de Tobia : Vendit plerunque & pater li-ros autoritate generationis , ſed non voce pietatis : ad ctionem pudibundo vultu miſeros trahit, dicens, ſol-ite filii gulæ meæ ſumptum*, & quæ ſequuntur. Nam on niſi ſumma neceſſitate hoc indultum eſt, ſi nec fi-um tueri pater potuiſſet, nec voluiſſet alius quiſ-uam, *l.2.C. de patribus qui filios ſuos diſtraxerunt.* Et actenus ut oppignorationis potius quàm venditio-is jure cenſeatur, hoc eſt, ut emtor quidem obtinen-i ejus ſervitii habeat facultatem , ſed liceat ipſi qui endidit, itemq; ei qui alienatus eſt, adeoque cuilibet lii eum repetere ad propriam ingenuitatem , dum-iodo precium offeratur , id eſt , quantum valeret, ſi ervus eſſet, aut aliud mancipium ejuſdem æſtimatio-is. Venditionem iſtam inſtitutam fuiſſe Maximini mp. tempore legimus apud Euſeb. *lib.9. Eccl.5*. Et a-ud Ovid. *lib.8. Metam. de Eriſichtone :*

——— *& tandem dimiſſo in viſcera cenſu*
Filia reſtabat, non illo digna parente,
Hanc quoque vendit inops, &c.

Atque hic mos vetuſtate obliteratus eſt merito, non nim permittendum eſt , ita agi cum liberis , non ſe-ius ac cum merce, præſertim cum liberi hominis nul-a poſſit eſſe æſtimatio. *l. Celſus 6. de contrah. emt. l. §. ſi id quod. de O & A. l. liber homo.* 103. *de V.O.*

II. Diſciplina domeſtica patri incumbit, hæc ſeve-ra non ſit nimis, ſed moderata, & ratione temperata. Hic veterum conſuetudo parum decora nobis vide-tur, quum jus vitæ neciſque ſibi in liberos ſumerent. *l.11. de lib. & poſth.* Et Caſſii factum, filium familiari judicio damnatum interimentis , alio colore defen-di poteſt , nempe quod legem Agrariam contra po-puli commoda tulerit ; non hoc, quod optima ratio-ne patribus hoc jus conceſſum fuerit. Non enim in atrocitate , ſed pietate patriæ poteſtatis jus conſiſtere debet. *l.3. ff. ad l. Pom. de Parricid.* Omniſque vindicta

privata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

privata prohibita eſt, *l.10.de jud.* Atque ideo conſ.
tudo iſta paulatim obſolevit: & quodammodo ſep.
ta jacuit Pauli & Vlpiani ICtor. temporibus:cum
in l.11. de lib. & poſth. filios à patre exhæredatos n
jure conqueri, ſiquidem olim eos occidere licer,
ſcribat: hic in *l.inauditum.2. ff. ad l.Corn. de ſicar.*
lium à patre apud judicem accuſandum. Nam ſi qu
gravius deliquerit filius, pater eum poterit caſtiga
dum offerre judici, dicturo ex ipſius præſcripto ſe
tentiam *l.ſi filius 3. C. de pat.poteſt.* Caſtigatio verò
coërcitio libera patri permiſſa eſt, ut quidquid
privatim ſtatuerit pater adverſus filium,dum in ſæ
tiam intolerabilem non abeat, ſit extra omnem r
xam. *l.3.C.de pat.pot.* Quod ſi male tractaverit fili
pater, emancipare eundem cogitur: quam enim ſæ
tiam in dominis non ferunt leges, eam multo min
ferunt in parentibus. Itaque ut illic dominum cogu
ſervum vendere, *l.2.De his, qui ſunt ſui vel al.jur.*
hoc caſu patrem cogunt filium emancipare. *l.ult.ff*
quis à pat.manumiſſ.

Præterea licet privati carceris uſus inhibitus
l.un. C.de priv.carc. tamen ſi aliter filius ad obedie
tiam redigi non poſſit pater ſuum filium domi de
nebit. Schneidvv. *Inſt.ad tit.de pat.pot.n.27.*

Tertium patris officium dixi conſiſtere in comm
da elocatione liberorum in matrimonium: idque tu
ſui ipſius cauſa faciet,ut propagatione familiæ diutu
nitatis memoriam ſibi comparet, tum liberorum,
œconomiæ rationem habere diſcant; Puellam verò
quæ jam matura viro eſt, & plenis nubilis annis, cu
ſtodire ab amatorum technis longe difficillimum. A
ciat. *Embl.22.*

Et non nimis poteſt pudicitiam quiſquam ſuæ ſerva
re filiæ.

Plaut. *in Epid.* Ejus ſi expers voluerit eſſe parens
mature virgini de viro proſpiciet. Liberrimus autem
conſenſus liberorum eſſe debet, non coactus, non ex
tortus. Bene ille apud Plaut. *in Sticho.*

Stul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tultitia eſt pater venatum ducere invitas canes,
oſtis eſt uxor, invita quæ ad virum nupta datur.
t præterea difficiles ſolent habere exitus coacta
rimonia.

uartum eſt in dotando. Pater enim dotem dare
pellitur. *l.19.ff.de R.N.l fin.C.de dot.promiſ.* etiamſi
ples filia fuerit, atq; aliunde habeat, unde ſeipſam
are poſſit. Gail.2.*obſ.95. n.14. l.fin.C.de repud.*
Quid ſi filia turpiter vixerit, tenebiturne pater do-
? Non puto. *Nov.815. c.3.* §.11. quinimo exhære-
i illa poteſt. *l.19. C.de inoff.teſt.*
Quid ſi inſcio patre ante annum 25. ætatis marito
igno nupſerit? illi nempe qui turpitudine vitæ
nfamia aliqua laborat, non qui inferioris eſt con-
onis: vel etiam qui moribus non eſt conveniens
nitati & decori familiæ. Gail.2. *obſ.59. num.* 19.
ue hoc caſu pater dotem dare non compellitur.
iſ. conſ. 29. vol. 3. Caſtrenſ. *in l. Si filiam, n. 2. C.*
noff.teſt. per tex. *in l.3. §.emancipatus ff.dc bon.poſſ.*
t.tab.

De parentum officiis hactenus: Sequitur de his,
e liberorum ſunt.

I. Liberorum eſt præſtare parentibus reverentiam
obedientiam *l.filia C. de pat. pot. l. congruentius in*
C.eod.c.eſt ordo 33.q.5. etiam in divinis *c.1. diſt.30.*
que permiſſum eſt filio, patri caſtiganti reſiſtere,
entum enim perſona liberis ſancta ſemper eſſe de-
t *l.8. de obſeq. par. & patron. præſt.* Quod ſi fecerit,
manus violentas illi intulerit, pro ſcelerato meritò
bebitur, atque ideo exhæredari poterit. *Nov.* 115.
. Cui conſentit Alberti Imp. conſtitutio adducta à
hneidvvv. *ad tit.de pat.pot.num.*27. Welcher Sohn
nen Vatter an ſeinem Leib freventlich angreif-
t / oder ihn verwundet und fahet / derſelbe ſoll Ehr-
ß und Rechtloß ſein ewiglich / und zu keinen Ehren
er Rechten nimmermehr kommen mögen. Atque
im in Rom. Rep. Lege Servia capitaliter plecteba-
r filius, qui patrem verberaſſet: Si Patrem puer
verbe-

verberat, inquit Legiſlator, aſt ille ploraſſit, pueri
vis ſacer eſto. Nulla ergo juſta cauſſa eſt, ex qua
rentibus vim intentare liceat. Quid verò ſi pate
interficiendos liberos delendamque patriam pro
ret? Defendere ſe poterit filius: & ſi terminos leg
mæ defenſionis non exceſſerit, pœnam parricidii
incurret. Id enim quod legitimè factum eſt, pœn
nullam meretur. *l.55. de R. I.* Quinimo præmio
afficiendus filius, qui ob neceſſariam ſui ſuorum
defenſionem, & patriæ, è medio ſuſtulerit patr
l.35. de religioſ. & ſumpt. fun. Et in tantum leges
teſtantur talem patrem, ut nec lugendus ſit poſt
dem. *d. l.35.*

II. Officium Liberorum eſt in debita ἀντιπελαρ
exhibenda. Parentum enim neceſſitatibus liberos
currere juſtum eſt *l.1 C.de alend. lib.* Si ejus facultat
ſunt, ut θρεπτήρια ſive alimenta præſtare poſſint, *l.*
C. d. t. qua ratione infames pronunciavit liberos S
lon, qui parentibus egentibus opem non tuliſſe
Diog. Laërt. *in Solone.* exceptis iis, qui artem à pare
tibus non didiciſſent. Plut. *in Solone.* Vt enim quiſq
filium ſuum vult eſſe, ita eſt. Terent. *in Adolph.* Na
ſi permiſerit pater filio deſidias molles, & marci
luxu Otia. Claud. *in Panegyr. 3. Honorii Caſ.* quid
liud negligentia tanta dignum rependitur, quàm,
egens in ſenectute relinquatur à filio? Illuſtræ pietat
filii in parentem exemplum eſt apud Dionem *lib.* 4
Q Ciceronem Marci fratrem filius occuluit: ac quan
tum in ipſo fuit, ſervavit: nam & occultavit patrem
ne inveniri is poſſet: & cum in quæſtionem adductus
omnibus tormentis interrogaretur, nihil enunciavit
ſed pater re cognita, miratus ſimulac miſeratus fi
lium, ultro in publicum prodiit, ac ſe occiſoribus ex
hibuit. Et Coriolanus plus matris Veturiæ precibu
flectitur, quàm multis legatorum & ſacerdotum cum
infulis ſupplicationibus Valer. Max. *lib 5. c.4.* Et Æ
neas apud Virg. 2. *Æneid.* egregiè his verbis ſuum
erga patrem teſtatur affectum,

Eja

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Eja age, care pater, cervici imponere noſtræ.
Ipſe ſubibo humeris, nec me labor iſte gravabit:
Quo res cunque cadent, unum & commune periclum,
Vna ſalus ambobus erit.

όργες vero liberos, qui vim inferunt parentibus, vel
am plane de medio tollunt, mirabili modo ad pœ-
m tractos legimus: Sane nulla tam atrox excogita-
poteſt pœna huic delicto, in quo omnia ſcelera com-
exa eſſe videntur. Cicero *pro Roſc. Am.* Lege Pom-
ja cavetur, ut ſi quis parentis fata properaverit (ſive
am ſive palam id auſus fuerit) neque gladio, neque
nibus, neque ulli alii ſolenni pœnæ ſubjiciatur, ſed
ſutus culeo cum cane & gallo gallinaceo, & vipera
ſimia, & inter eas ferales anguſtias comprehenſus
cundum quod regionis qualitas tulerit) vel in vici-
m mare, vel in amnem projiciatur: ut omnium e-
mentorum uſu vivus carere incipiat, & ei cœlum
perſtiti & terra mortuo auferatur. §. 6. *Inſt. de pub.*
d. Vipera ob ſimilem impietatem ſupplicio addita
t, dicitur enim perrodere uterum matris. Plin. *libr.*
o. *c.* 62. Simia exoſculando & comprimendo fœ-
m necat. Plin. *lib.* 8. *cap.* 54. Inſuitur corio bovis
el culeo, ne corpore ſuo inquinet undam, qua ſolent
mnia cætera expiari. Et licet à Magiſtratu non
bripiantur parricidæ ad ſupplicium, occulta tamen
indicta Dei ſcelus commiſſum luunt. Selymus eo
pſo in loco, quo patrem fugientem fratremque truci-
avit, interficitur. Adolphus Dux Geldriæ, qui pa-
rem aſperrimè tractaverat, miſerabiliter demum tru-
cidatus eſt, & in minutiſſimas partes diſſectus. Comi-
næus *lib.* 5. Chramnus Clothario patri R. Franciæ
bellum movet, vincitur Chramnus, & igni conſumi-
tur. Greg. Turonenſ. *l.* 4. *c.* 16. & 20. Sic Neronis
poſt admiſſum parricidium lancinata eſt conſcientia.
Xiphil. *in Nerone. A Cæſare* (inquit *Tacitus* 14. *an-
nal.* 21. *pr.*) *perfecto demum ſcelere magnitudo ejus in-
tellecta eſt: reliquo noctis, modo per ſilentium defixus*
ſæpius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſæpius pavore exurgens, & mentis inops lucem op[illegible]
batur, tanquam exitium allaturam.

III. De liberis notetur: ſequi eos familiam p[illegible]
nam. *l.19. de ſtatu hom.* excepto caſu *l.29. C. de d*[illegible]
*lib.*10. participeſque eſſe omnis dignitatis & hon[illegible]
qui familiæ annexus eſt. *l. ſi ſenator* 11. *C. de dignit.* [illegible]
imo in honorem patris plerumque filio privileg[illegible]
conceditur, *l. honor.* 6. *l.* 9. & 12. *C. pœn. l. medicos C.*
de prof. & med. 10. *c.* 25. Filiæ vero tamdiu his gaud[illegible]
quamdiu manent in familia *l. fin. C. de dignit. l.*19[illegible]
fin. de V.S. ſiquidem in alienam familiam aſſum[illegible]
mariti conditionem ſequuntur.

IV. Obſervetur, omnia à liberis acquiſita non i[illegible]
rum eſſe, ſed patris. §. 1. *Inſt. per quas perſon. cui*
*acquiratur. l.*79. *de acquir. vel amit. hered.* exceptis [illegible]
culiis caſtrenſibus, & quaſi caſtrenſibus omni [illegible]
l. cum oportet 6. *in pr. v. ult.* & §. 3. *C. de bon. quæ* [illegible]
adventitiis quoad proprietatem ſolam, jure novo. [illegible]
& 2. *C. de bon. matern.*

V. Filiusfam. omnium honorum, munerum & [illegible]
gnitatum perinde capax eſt, atque paterfam. quilib[illegible]
non ſolum ignorante, ſed & invito patre, *l. ſi filiusf.*
C. ne fil. pro patre l. filios 5. *C. de decur. l.* 10. *tit.* 31. nec t[illegible]
litur obedientia, quam liberi debent parentibus, i[illegible]
honore publico. In publicis quippe congreſſibus fil[illegible]
magiſtratum gerens præfertur, non habita ratio[illegible]
patriæ poteſtatis: In privatis vero jus domeſtici o[illegible]
ſervatur. Atque ideo Fabius Gurges, cum conſul eſſ[illegible]
& patrem proconſulem ſibi obviam haberet, juſ[illegible]
patrem equo deſcendere, & pro more peditem ad [illegible]
venire. Plut. *in Fab. Max.* Imo filius magiſtratum g[illegible]
rens poteſt patrem cogere *l. ille à quo* §. *fin. ff. ad S*
Trebell. Ratio hujus rei in *l.* 9. *de his qui ſunt ſui v*
al. jur. quod filiusfam. in cauſis pub. habeatur lo[illegible]
patris *l.*77. & *ſeq. de jud.*

Cæterum de probatione filiationis ſæpe graves ſ[illegible]
lent oriri controverſiæ. Conjecturis autem veriſim[illegible]
libus fides facienda eſt *l. Lucius* 83. *ff. de condit. & d*[illegible]

monſt[illegible]

ſt. l filium 6. de his qui ſunt ſui vel alie. jur. Propria
n probatio dari nequit: quod fatetur Telemach.
d Hom.

Ex illo natum mater me dicit, at ipſe
Neſcio, nam certum quis poſſit ſcire parentem?

ræſumptiones etiam ſive conjecturas quatuor no-
Dd. adnotant: quibus ideo inniti nos oportet, ne
orum ſtatus ſemper in incerto pendeat.

Prima eſt, ut quis ex viro & uxore ſimul habitanti-
domi natus dicatur. *l. 6. de his qui ſunt ſui.* Et hæc
ijectura adeo præponderat, ut licet interim mulier
n aliis conſuetudinem habuerit, præſumatur ta-
n potius mariti filius quàm adulteri. *l. miles* 11. §.
i propter 9. *ff. de adult.* Alciat. 3. præſumpt. 73.

Secunda eſt, ut filium ab iis, quos parentes aſſeri-
s, filiorum more tractatum educatumque oſten-
mus, *l.* 1. §. 3. *ff. de quæſt.*

Tertia: Filium nominatum ita à parentibus, *gl. in*
Michaeli de fil. preſbyt. Etſi enim hæc præſumptio
lde debilis eſt, *l. neque* 5. *C. de teſtam. l. non epiſtolis.*
on nudis, C. de probat. cum ſimilia verba blandiendi
tius animo etiam erga alienos proferri ſoleant,
emo. 18. §. 1. *ff. de hæred. inſtit.* probat tamen, ſi id pa-
ns in judicio fuerit teſtatus, aut ſi id extra judicium
ita opera factum ſit, aut ſi nominatio ſæpius reite-
ta fuerit.

Quarta, ut talem in vicinia ab aliis quoque habi-
m fuiſſe oſtendamus *l. ſi vicinis* 9. *C. de nupt.* Ac licet,
uæ publice per hominum ora circumferuntur certo
erumque carent auctore, atque ideo ſæpe vana ſunt,
decurionum 12. §. 1. *C. de pœn.* attamen cum fama cir-
a res vel veras, vel vero proximas verſetur; æquum
ſt eam in his rebus plurimum valere, in quibus cum
eritatis difficilis ſit probatio, quid veriſimile ſit, lex
t plurimum inſpicit, & in dubiis famam viciniæ
æteris conjecturis præponit, *l. cum de lanienis* 18. §. 3.
f. de inſtruct. vel inſtrum. leg. Vide Palæott. *tr. de Spur.*
. 21. *& ſeqq.*

CAPUT VIII.

De Educatione.

EDucationis magna vis, magna neceſſitas eſt: ea
ſi probe curetur, eximium eſt Reipub. ornam
tum. Vt enim vites pedamentis quibuſdam ac rad
bus indigent, ne jaceant: ſic juventus monitis ne
dat, & teneræ nimis mentes aſperioribus forma
ſtudiis. Hor. *Od.*24.

Plurimum enim intererit,

—— *quibus artibus & quibus hunc tu*
Moribus inſtituas.

Iuven. *Sat.* 24. Nam

Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem
Teſta diu.

Hor. *ep.2. lib.*1.

Multum itaque operæ educationi impedendum,
juventutem reip. utilem quandoque futuram,
plantas rectè curemus, foveamus, & diſciplina re
gubernemus: Illa namque optimum homini ad ſe
ctutem viaticum. Ariſt. apud Diog. Laërt. *lib.5.* Cu
autem alia adhibetur in infantia, alia in pueritia, a
in adoleſcentia.

Infantiam Ariſtot. 5. *pol.*17. duobus tantum pri
ribus ætatis annis circumſcribit: Septennio prin
Vult. 1. *I.R.4. n.24. per l.1. §. ſufficit, de adm. tut. l.1*
de Sponſal. l. ſi infanti C. de jure. delib. Cujac. *de dive*
temp. præſcr. c.25. quem ſequimur. In hac ætate pr
ceptis ſequentibus inniti oportet parentes:

1. Lacte materno nutriantur: cujus rei ration
tres adducit Ariſt. 7. *pol.*17.

2. Moderato motu exerceantur infantum corp
ra, ut calor nativus in illis excitetur; & vitioſi hum
res, quibus plerumque abundant, diſſipentur. Id ver
fit partim dum agitantur in cunis: partim dum g
ſtantur in ulnis.

3. Rectitudinem membrorum accuratè conſid

ren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ne quid gibboſum diſtortumque in lumbis, bra- aut cruribus appareat.

Aërem externum duriuſculum ferre doceantur ntes: frigus enim externum retinet calorem intra us, ne diſſipetur: atque ita cibi concoquuntur us: præterea aſſueſiunt hoc modo infantes, ne tam e corpus adultum lædatur à frigore. Hoc quibuſ- gentibus in more poſitum, ut recens natos im- gerent in aquam frigidam, ut eo modo frigori to- ndo redderentur idonei. De Auſonibus decanta- eſt;

—— natos ad flumina primum
Deferimus, ſævoque gelu duramus & undis.

Qui mos & Germanis quamquam alio prorſus fine iliaris: ut diſſerit Iulianus Apoſtata Imp. *in Ep. ad tiochum Miſopogona: Spurii*, inquit, *cum primum ſunt fluminibus ſuperponuntur, ac ſpurios quidem gi, legitimos aquis innatare ferunt.*

. Sermonem rectè fingere diſcant: ſi quid in lin- impedimenti, arte & induſtria curetur.

. Sermonibus quibuſdam & fabulis jucundis & ibus demulcendi eorum animi: nam pueris omne crum in precio eſt. Sen. *ep.* 115. Parentibus quippe minus fratribus præferunt parvo ære empta mo- a, eorumque recordatio in ætate provectiore uti- ſſe poterit.

. Clamores, ploratus & vehementiores vocis con- tiones non prohibendi: nam iſta ſunt quædam qua- xercitia corporis, per quæ nervi diſtenduntur, & s corporis aliquo modo corroborantur.

8. Caveant parentes, ne infantes commorentur cum vis, aliiſque abjectis hominibus; ne tenella illa æ- & flexanima corrumpatur. Atque hîc Germano- n veterum conſuetudinem improbamus: apud os dominus ac ſervus nullis educationis delitiis noſcebantur: Inter eadem pecora, in eadem humo gebant, donec ætas ſepararet, ingenuos virtus a- oſceret. Tac. *de mor. Ger. c.* 8.

9. Ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

9. Ne ſpectent picturas turpes, quibus ad dem generis imaginationes & cogitationes datu caſio.

Nil fœdum dictu viſuve ea limina tangat,
Intra quæ puer eſt.
Iuven. *Sat.* 14.

10. Ne ſint ſpectatores Comœdiarum, in quibus ſonæ inhoneſtæ de amoribus & frivolis rebus tes introducuntur. Iſtiuſmodi enim blanditiis irretitur ætas, in vitium flecti cerea, & homo nat propenſione difficulter ab iis dimoveri poteſt, qu ab ineunte ætate innutritus eſt.

Atque hæc de Infantia.

Pueritiam, quæ puerilis ætas vocatur *l. fin.* §. *autem. C. de bon. quæ lib.* determinamus ſecund ptennio in mari, ſexennio in fœmina. §. 1. *Inſt.* q *mod. tut. fin. l.* 5. *ff. qui teſt. fac. poſ.*

Tam vero hæc, quàm illa, nempe infantia pup ris ætas eſſe dicitur. *l.* 38. *de minoribus:* & qui ejus ætatis, dicuntur impuberes, &c.

Ariſtoteles ab anno 7. ad 21. determinat Ad ſcentiam, &c.

Annum 7. idoneum eſſe dicimus, quo pueri duc tur ad ſcholas publicas: eaque inſtitutio debet u eadem & communis omnium eſſe: quoniam com nium rerum, quarum numero etiam habentur pu velut ſpecioſæ plantæ in illo Reip. horto, commu & eadem debeat eſſe cura. Excitanda mens & att lenda ſemper eſt, quæ in ſecretis aut langueſcit, quendam veluti opaco ſitum ducit, aut contrà i ni perſuaſione tumeſcit. Neceſſe eſt enim ſibi nimi tribuat, qui ſe nemini comparat. Quint. 1. *Inſt. rat. cap.* 3.

Accedit, quod qui iiſdem ſtudiis initiantur, ad nectutem uſque firmiſſimas colunt amicitias, Qui *ibid.*

Atque hæc communis & publica juventutis inſ tutio Lacedæmoniis etiam placuit teſte Ariſt. 8. *pol*

Cu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Cura puerorum in eo potiſſimum verſatur, ut im-
ntur bonis artibus: nam quibus exercitiis trans-
a eſt pueritia iiſdem deinde etiam virilis ætas de-
tur. Exemplo eſt L. Catilina: Illi homini ab ado-
entia bella inteſtina, cædes, rapinæ, diſcordia ci-
s grata fuêre, ibique juventutem ſuam exercuit.
ſt. *in Catil.* Eadem peregit in ætate virili.
Modus tamen adhibeatur in cognitione diſcipli-
um: non ſint nimis adfixi libris, ex quibus omnem
niverſam prudentiam haurire ſe poſſe confidunt:
rventur quædam, donec judicium & ætas matu-
rint, &c. Cæterùm de inſtitutione pueritiæ alii
lta, præſertim Plutarchus, quorum tradita co-
oſci poſſunt.
De Adoleſcentia nonnulla videamus. Hæc circum-
ibitur jure civili ab anno 14. ad 25. jur. Sax. ad
num 21. Videas multos, qui in adoleſcentia bonæ
olis ſpecimen præ ſe ferunt, de quibus ampliſſima
eque tibi pollicearis, ſed votis non correſpondet
ntus: fructum in virili ætate nullum ferunt. Hos
agine ſalicis, bonam primùm ſpem oſtendentis, ſed
ctus expertis, notat Camer. *in Embl. Neglecta ju-
ntus:*

Perdere virtutum fructus cum flore juventa,
Frugus perda ſalix ne vocitere, cave.

Platano etiam non ineleganter adſimulari poſſunt:

Vmbram non fructum platanus dat: ſic quoque multos
Vana alias ſpecie ludere ſæpe placet.

Vitia adoleſcentiæ egregie delineavit Horat. *in ar-*
his verbis:

Imberbis juvenis tandem cuſtode remoto
Gaudet equis, canibuſque & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus proviſor, prodigus æris,
Sublimis, cupiduſque & amata relinquere pernix.

Atque eo ſtudium animumque ſuum potiſſimum
irigit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vbi lepos, joci, riſus, vinum, ebrietas decent,
Gratiæ, decor, hilaritas atque delectatio.
Plaut. *in prol. Pſeud.*

Datur tamen conceſſu omnium huic aliquis lu
ætati, & ipſa natura profundit adoleſcentiæ cupidi-
tes: quæ ſi ita erumpunt, ut nullius vitam labefacte,
nullius domum evertant, faciles & tolerabiles hari
ſolent: Cic. *pro M. Cœl.* Moderatio ubique adhib-
da, & in educatione ad amuſſim rectę rationis pro-
cendum. Quantum enim prava, quantum recta e-
catio poſſit, ex illo Lycurgi ſpectaculo apparet
cum duos iiſdem parentibus catulos educari juſſit,
alterum quidem ad venationem, alterum ad ing-
viem domeſticam: utrumque poſtea in theatro ex-
buit, deinde ollas carnium apponi, ac leporem vivi
dimitti juſſit. Repente venaticus in leporem irrue,
culinarius in ollam. Cui congruit illud Horat. *ep.*
lib. 1.

——— *Venaticus ex quo*
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in ſylvis catulus.

Interim tamen, licet omnis induſtria omneque ſt
dium parentum in ſobole probe educanda fuerit, d
generant liberi à majorum ſuorum veſtigiis & virt
tibus. Vide quàm patri opt. Cain ſit diſſimilis! qua
tum à Noë virtutibus diſcrepat Chamus! quantu
Iacobi filii plerique à parentis veſtigiis receſſerun
quid Eli liberis improbius? quid Davidis infelicius
quis Roboamo arrogantior, qui tamen optima hau
dubiè inſtitutione Salomonis patris uſus eſt? Ah
Iotham fratrem non virtute imitatus eſt, ſed poſte
malitia ſua præluxit. Ioſias Rex tres infeliciſſimos f
lios educavit, quorum primus Ioahas, cum tres me
ſes regnaſſet, à Rege Ægypti Necao, alter Ieboiakin
à Rege Babyloniæ interfectus eſt, & aſini ſepultu
multatus. *Ierem.* 22. Tertius Zedekias captivus effoſſ
oculis Babylonem ductus eſt: Sunt plures, qui virtu
tis paternæ veſtigia calcare noluerunt: Cambyſes

ſ. Cicero, Caligula: Auguſtum parentem lætum at-
ue fidentem diſciplina domus Fortuna deſtituit.
uet. *in Aug. cap.* 65. *pr.* Iſque aliquanto patientius
nortem, quàm dedecora ſuorum tulit: nec aliter illos
ppellabat, quàm tres vomicas, aut tria carcinomata
ua, & hodie

Ætas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Sæpius verò filii ne latum unguem à paternis mo-
ibus decedunt, præcipue improbioribus.

Probum patrem eſſe oportet, qui filium ſuum
Eſſe probiorem, quàm ipſus fuerit poſtulet.
Nam tu quid damni, & quod feciſti flagitii
Populo, viritim potuit diſpartirier,
Idne tu miraris, ſi patriſſat filius?
Plaut. *in Pſeud.*

Illis verò caſibus, ſi numeroſa ſoboles ſit parens educationis officium probis honeſtiſque viris demandare debet, ne ſtudium induſtriaque ejus in infinita diſtendatur. Sane Hieronym. R. Arabum, qui 600 filios ex variis pellicibus ſuſcepiſſe dicitur, Iuſtin. *lib.* 39. aliis educandi negotium credere neceſſe habuit: Idem Sciluro incubuit, cui 80. fuere filii: Idem Maſiniſſæ, idem Priamo, idem Gordiano ſecundo, & aliis.

Nos ab educatione liberorum tranſimus ad Dominum & Servum.

CAPUT IX.

De Domino & Servo.

CUm civitas conſtet ex pluribus domibus ſeu familiis, non poteſt ipſa eſſe felix & beata: niſi domeſticum illud regimen rectè conſtitutum ſit. Conſtitui autem commodiore via non poteſt, quàm Servis in Oeconomia exiſtentibus: qui, cum patres familias non ſemper ſuis ipſi poſſint præeſſe negotiis, eorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

vicem ſuppleant, & rem familiarem augeant. Na per ſervos melior noſtra fit conditio, non deterio *l.* 133. *de regul. jur.*

Servitutem docendi gratia duplicem conſtituim naturalem & legalem. Natura ſervi ſunt, qui min ingenii, plus roboris habent: atque ideò ob de ctum prudentiæ, nec ſibi ipſis utilia proſpicere, n alios recte gubernare poſſunt: ſuntque ob vires co poris laboribus ferendis, aliorumque mandatis e pediendis idonei. Atque hi reguntur conſilio & ark trio alterius volentes, & cum ſuo commodo Ariſt. *pol.* 3.

Lege ſervi ſunt, qui certis ex cauſis dominoru poteſtati ſubjecti ſunt, atque ideo vitam ſuam ad nu tum arbitriumque dominorum componere cogunta Ariſt. 1. *pol.* 3. definit hoc modo ſervum, quod ſit in ſtrumentum ſui domini animatum, ratione præd tum, aptum ad aliquid agendum, naturâ quiden in ejus poteſtate exiſtens, ſed tamen ab eodem ſepa ratum.

Hæc ſervitus juſta eſt, tum quod poſſeſſio ejus quod virtute & fortitudine domini acquiſitum eſt juſta ſit: tum, quod legibus approbata, tum, quod potentiori in invalidum jure debeatur imperium.

Servi porrò aut naſcuntur, aut fiunt.

Naſcuntur ex ancilla ſeu ſerva: ſuntque ejus cuju ancilla eſt, ex qua nati ſunt, *l.* 5. §. 2. *de ſtat. hom* Partus enim ſequitur matrem, quantum ad ſtatu conditionem & dominium; *l.* 7. *C. de rei vend.* §. 19. *Inſt. de rerum diviſ.* Atque hi dicuntur Vernæ *l.* 10. *C. de rei vend.*

Fiunt ſervi. 1. captivitate. 2. venundatione. 3. damnatione in metallum.

Captivitatem in bello juſto intelligimus, quod eſt cum hoſtibus, *l. ſi quis* 30. *ff. de captivis*. Et humanitatis eſt; quos juſto bello ceperis, parta victoria ſervare: iis etiam victum ac veſtitum ſuppeditare, ſummaque caritate fovere, ac pro tantis beneficiis operas exigere.

Hæc

Hæc tamen ſervitus ex captivitate orta non omni-plena aut certa eſt, ſed in ſuſpenſo vel pendente anet *l. 1. §. ſi pendeat, ff. ad SC. Maced. §. ſi ab hoſtibus ſt. quib. mod. jus pat. pot. ſolvat.* ob fictionem juris, uod eſt poſtliminei vel lege Cornelia.

Hodie captivi vel gratis dimittuntur, vel certo ly-o, vel permutatione aliorum captivorum. Huſan. *de m. prop. c. 1. n. 40.*

Venditione ſui ipſius Servi fiunt, ſi dolo malo ad ecium participandum ſe venundari paſſi ſunt. §. 4. *ſt. de jur. perſ.* Faber. *in Iuriſp. Pap. ab ill. tit. prin. 4. lat. 3.*

Damnatione in metallum denique ſervituti ſubju-ntur, adeò ut etiam ſervi pœnæ dicantur. §. 1. *ff. cap. dim.*

Conſtituta ſervitute videamus quid in ea juris ſit, m quoad perſonas, tum quoad res.

Perſonas dico Dominum & Servum, quamquam ervus proprie perſonam non habeat: eſt enim ἀπρόσωπος *l. inſtructum* 185. & *l. in lege* 203. *de V. S.* ult. 1. *I. R. 8. n. 3.*

Domini officia ſunt in genere, præſtare ſervis opus, ibum, animadverſionem, nam cibus ſine opere facit ervum porcum: opus ſine cibo, aſinum: caſtigatio ſi-e utroque, canem: In ſpecie vero:

1. Humana ſervorum tractatio. Non enim ſævire ermittitur domino in ſervum. §. 2. *Inſt. de his, qui ſunt ſui vel al. jur.* ſive gravis, ſive levis cauſa ſit. Sic erga ſervos dominus ſe gerat, ut neque petulantes, ne-que remiſſos eſſe patiatur. *Ariſt. 1. Oecon. 5.* Mediocris lli animadverſio permiſſa. *Huſan. tr. de hom. prop. c. 7. n. 4.* Quod Saturni ævo receptum ſcribit *Iuſt. lib. 43.* Id diligenter quoque dominus pro re nata curet. Vivat cum ſervo clementer: comiter etiam in ſermonem ad-mittat & convictum. Sen. *ep.* 47.

2. Dominus ſervos non adigat ad inhoneſta ſer-vitia, quod quidem olim familiare fuit Scythis, qui ſervos ſuos omnes viſu orbatos, fiſtulas genitalibus

equarum impoſitas ore inflare coëgerunt, lactis emulgendi gratia, Herod. *lib.4.pr.*

3. Dominus non patiatur ſeſe ab uxore inſtigari in ſervos: prudens enim illud eſt Catonis monitum. Cato *lib.1.*

Nil temerè uxori de ſervis crede querenti:
Sæpe etenim mulier, quem conjunx diligit, odit.

Servorum officia eleganter complexus eſt Apoſtolus *Eph.6. Coloſſ 3. 1 Petr.2.*

Primum amore proſequantur ſuos dominos:
Qui hero ſuo ſervire vult, bene ſervit ſervitutem,
Næ edepol illum multa in pectore ſuo collocare oport
Qui hero placere conſentiat præſenti atque abſenti ſu
Plaut. *in Perſa.*

Fideles deinde ſint & morigeri, & domini civitatem propriæ anteferant. Bennacoſ. *tr. de ſervis qu.5.* dominoſque nec in extrema deſerant fortuna, quales fuiſſe Gallos ſcribit Cæſ. *lib.7.* Celtiberos Valerius *l.2 c.1.* Germanos Tacitus *lib. de mor. Ger.* Vitæ dominorum non ſtruant inſidias: quod quidem ſæpius factitatum legimus. Ita enim Tyrii à ſervis ejecti ſunt. Iuſtin. *lib.18.* Et Scythas ex Media redeuntes patriæ aditu ſervi prohibebant. Herod. *lib.3.pr.* Plura collegit exempla Greg. Richt. *Ax. Oecon. 57.*

Tertium ſervi munus notat Plaut. *in Milite:*
homini ſervo ſuos
Domitos oportet habere oculos, & manus,
Orationemque.

Cæterùm alia ſervorum munia delineare voluit Apelles, qui ſervo picto attribuit aures aſininas, nares porcinas, manus omni inſtrumentorum genere refertas, humeros patulos, ventrem macilentum, pedes cervinos, labra duabus ſeris clauſa. Caſus *ad. cap.3. lib.1. polit.*

De Servitute quoad res obſervandum eſt: Servum bona nulla habere poſſe, *l.13. §. ex quibus cauſ. major. l.182. de V. S.* nec proinde ſucceſſores. *l.4. C. commun. de ſucceſſ. l.28. de vulg. & pup. ſubſt.* Igitur quod-

odcunque acquirit, ſuo acquirit Domino §.4. *Inſt. jur.perſ.*

Præterea curæ ſit politico, ne nimis multi ſint in ꝑ. ſervi, quemadmodum nec in œconomia. Ariſt. 1. *con.*5. Nam

Segnius expediunt commiſſa negotia plures.

Horat.

Qua in re vituperandi Lacedæmonii, qui deſtructo ꝑido Helo, incolas omnes captivos ſecum in ſuam gionem abduxerunt, unde etiam εἵλωτες dicti ſunt, ꝑſque in vicinos pagos juxta urbem diſtribuerunt: ꝑa ratione facilè fieri potuiſſet, ut conſpirationem dverſus cives urbem inhabitantes iniſſent. Ariſt. 2. *lit.*7. Thucyd.*lib.*8. Nam ſervi ſi aſperè tractentur, ꝑſidiantur, ſi molliter, ſuperbiunt, & ſe dominis exquant.

Nec decet ſuperbum eſſe hominem ſervum:

Plaut. *in Aſinar.*

Et totidem fere nobis hoſtes quot ſervi, ſi negligener tractentur, Macrob.2. *Satur.*21. quo conſilio Vlp. n *l.un.*§. 1. *ff. Furti adverſ.naut.* Servum malum doneſticum appellat.

Cæterùm Servos tales, de quibus diximus, hodie Germania non agnoſcit: & ſub annum Chriſti 1200. n univerſo fermè terrarum orbe ſervi tales amplius non fuerunt. Bodin. 1. *de Rep. c.* 6. & improbatur ab Imp. Sigiſmundo omnis ſervitus in reform. polit. *cap.* 9.

Veſtigia tamen veteris illius ſervitutis hinc inde obſervare poſſumus: præſertim in regionibus Septentrionalibus: Huſan. *tr.de hom.prop. c.*1.*n.*26. Sunt paſſim homines proprii, ſive mancipia, vulgo Leibeygene dicti, Zaſ.*lib.*5.*Reſponſ.c.*2.*n.*75.*& ſeqq.* atque hi fundos poſſident, quorum nomine operas ſerviles præſtant, gerunt officia, & exercent commercia. Sunt illi in VVeſtphalia etiam deterioris conditionis: nam iis defunctis domini ſuccedunt in ſemiſſem, & extra conſortium hominum propriorum liberos ſuos elo-

care nequeunt, niſi hoc ab illis, quibus parent, im-
petraverint.

CAPUT X.

De Familiis.

FAmiliæ appellatio refertur ad res, vel ad homin
l.195. §.1. ff. de V.S. Pro re accepta totum pat
monium, quod cujuſque cum moreretur fuit, ſig
ficat. *d.l.195.* Inde familiam erciſcere, hoc eſt, hæ
ditatem dividere *l. 1. ff. fam. erciſc.* Vult. 1. *I. R.*
num.4. Gœdd. *ad d.l.195.* Quo ſenſu Heſiod. 2. *op.*
dier. docet, familiam conſtare non ſolùm viro & co
juge, verùm etiam bove aratore: cujus ſententia
commendat Ariſt.1. *Oecon.2. 1.pol.1.* Ad homines a
pellatio refertur vel ſervos, vel liberos. Servi dicu
tur in familia contineri, *l.52.ff.de ædil.edict. l.2. §.1.*
ff. vi bon. rapt. l. 1. §. 16. de vi & vi arm. Ad liber
cum trahitur, corpus certum quoddam hominum in
telligimus, agnationis neceſſitudine inter ſe devin
ctorum. Eſtque nomen collectivum, quod unà nume
ro etiam ſingulari plures comprehendit. Bart. *in l.fin*
pr.n.1.C.de imp. ſubſtit. per l.ff. de reb.dub. l.9. de juriſd
l.76. de judic. l.22. de fidej.

Corpus illud hominum commune eſt vel proprium
Commune eſt agnatorum plurium inter ſe, commu
nem quidem agnationis ſtipitem & originem haben
tium, ſed in quo ſunt capita plura, quæ viciſſim fa-
milias proprias habent, quæ ex eadem domo & gen-
te prodierunt. Proprium, eſt familiæ, cujus caput &
princeps unus eſt, cæteros ſi qui ſunt, ejuſdem fami-
liæ in poteſtate ſua habens, qui paterfamilias dicitur
Magna autem familiarum eſt in Rep. neceſſitas: Sunt
enim Rerumpub. omnium ſummaria & veluti rudi-
menta. Bodin. 2. *de rep. 2. in pr.* Nec Platonis 5. *de rep.*
ſententia probanda eſt, quod familias non tantum
miſcet, ſed & plane tollit: dum uxorum in Repub.

quam

cam ſibi opinione ſua finxit communionem intro-
ceit: quid enim naturæ magis contrarium, quam la-
factare primam conjugii inſtitutionem? Quid le-
gislatori magis congruum, quàm
Concubitus prohibere vagos, dare jura maritis.
Quid Scytharum vetuſta conſuetudine terrius, cum
mmunes alerent uxores, liberos verò ex promiſcuo
ncubitu genitos adjudicarent ei, cui eſſent forma
am ſimillimi? Ita enim de Garamantis Pompon.
ela. *Nulla certa uxor eſt*, inquit, *ex his, qui tam*
fuſo parentum coitu paſſim incertique naſcuntur,
os pro ſuis colant, formæ ſimilitudine agnoſcunt
rientales etiam populos quoſdam merito execra-
ur, quod ſanguini nullam habuerint reverentiam,
paſſim inceſtu ſeſe polluerint.

Conſtituitur autem familia natura vel lege. Natura
r cognationem, quæ eſt ex ſanguine & juſtis nuptiis,
ge quæ per adoptionem contingit. Alia etiam fami-
plebeja hæc eſt, quæ inferiorem in Rep. gradum
tinet, alia nobilis eſt, quæ certis gradibus diſtin-
itur: eſt enim vel Imperatorum, vel Regum, vel
ucum, vel Comitum, vel Baronum, vel denique
obilium & Patriciorum.

Magiſtratus autem ſumma ope præclaras in Repub-
milias conſervare ſtudeat: & extinctis novas ſubſti-
uat. Auguſtum Imperatorem hoc facere ſolitum ſcri-
it Tac. 2. *annal.* 5. *Nepos*, inquit, *erat Oratoris Hor-*
nſii, is lectus à D. Auguſto liberalitate decies ſeſter-
ium, ducere uxorem, ſuſcipere liberos, ne clariſſima
amilia extingueretur.

Conſervantur verò familiæ per pacta quædam fa-
miliaria: Nam familia conſuetudinem inducere, ſtatu-
umve facere poteſt ad deciſionem cauſarum, vel ad
ilias ſucceſſione legitima excludendas VVeſenbec.
onſil. 1. *num.* 66. & ibi allegat. Præferuntur enim
mares fœminis in obtinendis familiæ bonis præſer-
tim inter nobiles. VVeſenbec. *conſil.* 15. Neque
per mulieres, ſed per mares continuantur familiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Fœmina enim quamdiu in poteſtate patris eſt, fa[illegible] liam quidem habet, ſed per nuptias tranſit ex ea[illegible] milia in qua nata eſt, in familiam ſui mariti. *l.195* *de verb.ſign.* atque tum inter virum & uxorem ex [illegible] verſis familiis coëuntes utraque familia commixta una domus eſt. Faber *in Iuriſp.Pap.tit.de nupt.princ illat.* 10. Et mulier ſui mariti conditionem ſequitu[r] *lib.8 .ff.de Senatoribus:* Participatque de dignitate m[a]ritali. *lib.13.de dignit.* Vnde eſt quod privilegium i[m]munitatis conceſſum generi & poſteris, non pertin[et] ad fœminas, *lib.* 1. §.1. *ff. jure immunit.* Gail. 2. *obſ.* *num.*16.

Cæterùm familiæ communionem habent conſili[o]rum, ſacrorum, nominis gentilitii, inſignium, [et] honoris.

Conſiliorum participationem habent, aut hab[ere] præſumuntur: Vnde familiæ facta ſcire præſumunt[ur] parentes & filii. Tiraq. *de Nobil.c.*37. *n.*110. VVeſen[b.] *conſ.*15.*n.*94.

Sacrorum communio olim inter familiares erat i[n]troducta lege Romuli. Plut. *in præc. connub.*

Non paſſuri erant, inquit Plin. Sen. *in Paneg.* *h[o]mines abradi aliquid bonis, quæ ſanguine, genti[li]tate, ſacrorum denique ſocietate meruiſſent.* Ga[[illegible]]ſias *tract. de conjugali ac quæſtu. num.* 21. Sigon. [de] *antiq. Rom. lib.* 1. *cap.* 8. Tiraq. *de Nobil. cap.* 1[illegible] *num.* 16.

Nominis Gentilitii communionem habere, n[ec] permittere debent, totius familiæ nomen mutari. A[l]liàs eo ſolo, quod quis novum ſibi adſumit nomen nullum præjudicium oritur: quod ita demum fit, [ſi] alium ea re in fraudem induxerit, *arg. l. ult. ff. quo[d] falſo tutore auctore l.un. C.de mutat.nomin.*

Inſigniæ etiam habent communia; quæ virtute ma[i]jorum parta ſanctè, nullo adjecto, nullo dempto, fa[]miliares tueri debent. Neque permittendum eſt ali[is] ad familiam non pertinentibus, ut ejus inſignia gen[]tilitia præ ſe ferant: quemadmodum ambitio quer[]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

endam eo compulit, ut fingeret ſibi loco inſignium
Aquilam & Vrſum catena columnæ alligatum. In
em Bonifacius *tr. de furtis* hoc ſtringit diſtichon:

Redde aquilam Imperio, Collumnis redde columnam,
Vrſinis urſam: ſola catena tua eſt.

Innuens, nihil illi futurum venuſtius, quàm catena
tturi ejus injicienda.

Veruntamen unicuique ſemper licuit ſibi fingere
ignia, & licebit, *l. 10. & ibi Dd. C. de ingen. manu-
ſ.* dum tamen non uſurpet ea, quæ aliarum fami-
rum ſunt propria. Bodin. 3. *de rep.* 8.

Honoris denique communionem habet familia:
de eſt, quod injuria illata uni de familia omnibus
ata cenſetur. *l. lex Cornelia 5. ff. de injur.* & ſi filius
juria affectus ſit, pater agere poteſt. *l. 2. C. de injur.*
6. *in fin. de injur.* Et quoniam honor familiæ pari-
t ad omnes ſpectat, caveant ſedulò, ne aliqui per
audem & impoſturam, ſuæ familiæ ſeſe inſerere co-
ntur, per quos labecula cognationi adſpergitur. De
s Val. Max. *lib. 9. cap. 16.* & Greg. Rich. *ax. œcon.*
3. Ita poſt mortem Commodi Imper. inventus eſt,
ui ſe ſextum Condianum eſſe diceret, ac proinde re-
perare facultates ejus, & dignitatem niteretur: qui
uanquam ſæpe, cum examinaretur à multis, ſcitè
ſpondebat, tamen poſtquam eum Pertinax Græcè,
ujus linguæ ille peritus fuerat, interrogavit, erravit
axime. Dion. *lib. 72.* De Pſeudo-Druſo vide Dionem
b. 58. Atque ut impoſturæ iſtæ evitentur facilius, hi,
ui ſe familiæ alicujus membra eſſe profitentur, aper-
iſſimis documentis fidem facere teneantur, vel Ma-
iſtratui, vel ipſis familiæ principibus. Hoc diligen-
er obſervant Veneti, cogentes eum, qui ſe patricia
le gente ſatum aſſerit, quingentos aureos penes ſe de-
ponere, dum certis teſtimoniis probet, quod ſit patri-
cius. Contar. *de rep. Ven.*

De deletione familiarum nonnulla notabimus.

I. Ob unius delictum in familia non tota fami-
lia exſtirpanda eſt. Suos enim pœna conſtringat au-

 ctores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ctores. *l.* 22. *C. de pœn.* & eſt acerbum, parentum ſ
lera filiorum pœnis lui. Cic. in Brut. Proinde Per
rum illa conſuetudo; de qua teſtatur Ammian. M
cellinus, *lib.* 23. merito irrationabilis videtur: *Leg*
inquit, *apud eos impendio formidatæ: inter quas diri*
te exſuperant latæ contra ingratos & deſertores, &
ominandæ aliæ, per quas ob noxam unius, omnis prop
quitas perit. Briſſon. *lib.* 2. *de regno Perſ.* In ſacris Sa
lis R. Iud. ſeptem filios à Gibeonitis ſuſpenſos e
legimus. 2 *Sam.* 11. *v.* 3. Et Philotas apud Curt. *lib.*
cap. 10. mœrens ſic alloquitur patrem: *Ergo chari*
me pater, & propter me morieris, & mecum? Ego t
vitam adimo, ego tuam ſenectutem exſtinguo. Qu
enim me procreabas infelicem adverſantibus Diis?
ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? N
ſcio adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua. E
in ipſo robore ætatis eripior, tibi carnifex ſpiritum a
met, quem ſi fortuna exſpectare voluiſſet, natura rep
ſcebat, &c.

Melius ergo ſanantur vitioſæ partes, quam exſeca
tur: Cic. 2. *ad Att. ep.* 1. & Putridum illud famili
membrum reſecandum, ne pars ſincera trahatur.

II. Experientia comprobatum eſt, in principum
& privatorum hominum familiis, ſucceſſionem cert
periodo circumſcriptam eſſe, qua decurſa, exſpiren
Non rarò enim parentum dignitas aut in liberis ex
ſtinguitur, aut certe in abnepotibus & trinepotibu
deſinit.

Cambyſes dignitatem à patre Cyro acceptam non
ad hæredes ſuos, ſed extraneos tranſmiſit: Et Alexan
der Aſiæ domitor Philippi patris gloriam ſecum tu-
mulo recondidit: Marcus ille Antoninus, quo nullus
doctior fuit Imperator, Commodo filio gloriam pe-
pererat, quæ tamen in ipſo exſtincta eſt.

Craſſus ille, quo nemo fuit locupletior, una cum
filio, quem hæredem fore ſperaverat, à Parthis inter-
fectus eſt.

Dionyſius Iunior paternam tyrannidem tueri non

potuit;

cit: perfugium in adverſis Doctrina illi concilia- pud Corinthios; quibus in erudienda juventute am ſuam addixit: De illo canit Ovid.4. *de Ponto* 4.

lle Syracuſa modo formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.

iſiſtratidæ verò Hippias & Hipparchus partim i, partim in exilium acti ſunt. Quod ſi filii aut ne- es paternæ dignitatis fiunt capaces, videas tamen ius, eam deſinere in abnepotibus aut trinepotibus. ht. *axiom. Oecon.*

III. Totæ interdum familiæ eradicantur propter entum ſcelera.

Ruben ob inceſtam cum noverca conſuetudinem i poſteritati pœnas accerſit. *Geneſ.* 49. Salomon idololatriam. 1 *Reg.* 11. *v.*3. Aſſarhaddon luit ob ris ſui Sennacherib blaſphemias; regnum enim eo ad Chaldæos tranſlatum eſt. Tarquiniana po- ritas, ob Superbi illius tyrannidem, aut cæſa, aut exilium pulſa eſt. Livius *lib.* 1. Paridis filii ruina meræ in Trojana arce oppreſſi. Dyctis Cretens. *lib.*5. que alia hujus rei exempla quotidiana ſuggerit ex- rientia.

CAPUT XI.

De collegiis & Corporibus.

COllegium à colligendo auctore Varrone 2. *de ling. Lat.* dicitur. Eſtque legitima trium plurium- ue perſonarum ejuſdem conditionis & poteſtatis on ſociatio. *lib.* 173. *ff. de V.S.* Corpus verò plurium ollegiorum conjunctio eſt. Dicitur & cœtus, con- entus, ſodalitas, tribus. Et collegia ſodalitia Cujac. .*obſ.*30. Dicemus autem 1. de conſtitutione colle- iorum. 2. de ſubjectis. 3. de collegiorum jure. 4. de iſſolutione.

I. Ad conſtituendum collegium ſciendum eſt, non ex qualibet cauſa collegii conſtitutionem eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

permiſſam. *lib.* I. *in princ.ff. quod cujuſque univer.* *nom. lib.* I. *per l. collegia* 3. *ff. de colleg. & corp.* Hartman. *lib.* 2. *obſ.*43. *obſ.* 4. *num.*3. Religionis au- tem cauſa coire prohibitum non eſt. *l.* 1.§.1.*ff. de corp.*

Quæritur hoc loco, an inconſulto magiſtratu ob cauſam religionis collegia habere liceat? Neg. nam turbæ & ſeditiones inde naſci facile poſſunt: & le- bus, SCtis, principalibuſque conſtitutionibus ca- cetur, ne collegium tale paſſim habeatur. P.Fride- cus I. *de proceſſ.*30. *in fin.* Et Athenienſes damnarunt Alcibiadem, quod ſacra collegia privatim tractar, Æmil. Probus & Plutarch.

Quod ante ex *lib.*1. §. 3. de collegiis adductum e- vigorem ſuum hodie non obtinet, vel maxime id- ne Magiſtratus, cui religionis cura incumbit, alia religionem, quàm quæ publicè inducta eſt, clanc- lum introduci permittat: Privatus autem non hab- poteſtatem conſtituendi collegium *c.dilecta.* 14. *ex* *de exceſſibus prælator.* Sed illud inire oportet ex au- thoritate ſuperioris, *l.*3. §. I. *ff. de colleg.* Et Prince prudenter fecerit, ſi non permiſerit ullum collegiu- à ſubditis inſtitui, cui ipſe non præſit ſua auctoritat- per perſonam aliquam à ſeipſo delegatam. Nullu- verò permittere collegium inhumanius eſt, quàm ut principe admitti debeat. Nec excuſationem meret- Claudius Imper. qui Collegia paſſim abolebat. Dion *lib.* 60.

II. Ex collegiis, qui eſt ſuperior, dicitur Primice- rius, reliqui ordine Secundicerii. *tit. C. de primice-* Collegium autem inter pauciores quàm tres ſubſiſte- re nequit *l.*85. *ff. de V. S.* Duorum enim numerus a- eam rem ſolennis non eſt *arg. l. deteſtatio.* 40. §. *uni-* *cus de V. S.*

III. Inter collegas eſt communicatio rerum, ope- rarum, juris & benevolentiæ.

Rerum ideo, quia communes habent res, arcam, a- ctorem, ſyndicum, *l.*1. §. *quibus ff. quod cujuſque uni-* *verſit. nom.* c.I. *ex. de Syndic.*

Operarum reſpectu, poſſunt pactionem, quam ve-
le, inire. *l. ſodales. ult. ff. de colleg.* modò ne quid
ile detrimenti ſentiat Reſp.

Communicatio juris inter collegas certis pactis &
ibus exprimi & confirmari debet, ac referri in cer-
tabulas ſive libros, quos vocant Zunfft-bücher.
pertinet illud, ut id, quod collegio debetur, non
gulis debitum intelligatur: nec quod collegium
bet, ſinguli debere dicuntur, *l. ſicut. 7. §. ſi quid ff.*
od cujuſque univerſ. nom. Referri & illud huc pot-
,ut qui de novo veniunt ad collegium, non tenean-
r de debito ante contracto, *tex. & ibi. Bart. in l. pro-*
idendum 13. *C. de decurionibus lib.* 10. & illud, quod ii,
ii ſunt in collegio alicujus artis, & artem non exer-
nt, non gaudeant privilegiis Collegii. Bart. *in l.*
mper. §. quibuſdam ff. de jur. immunit.

Edictum autem Collegii valet ex eo, ſi major pars
onſenſerit *l. 19. ff. ad Municip. c. cum in cunctis ext.*
iis, quæ fiunt à maj. par.

Ex benevolentia eſt communicatio conſiliorum,
.4. *ff. ad municip.* animorumque conjunctio: Anim-
dverſum enim eſt, Romæ neminem, qui collegam
uum magiſtratu dejeciſſet, ipſum annum ſupervixiſſe
Dion. *lib.* 46.

Sed quid de collegiis Canonicorum liberis; der
reyen Keyſerlichen Stifften dicendum? Hæc imme-
diatè ſubjecta ſunt Imperio & Cæſari in civilibus, at-
que ideo forum ſortiuntur in Camera Imperiali, *Gail.*
1. *obſ.* 30. *n.* 9. *& lib. de pignorat. c.* 7.

IV. Rempub. vehementer debilitat Collegiorum
diſſolutio. Id obſervarunt Romani devicta Macedo-
nia: Tum enim victis Achæis, Mummius Coſſ. conſi-
lia omnia ſingularum Achajæ nationum, & Phocen-
ſium & Bœotorum, aut in alia parte Græciæ delevit.
Liv. *lib.* 35. Poſtea vero cum Romanorum imperio
acquieviſſent, antiquæ Genti cuique concilia ſunt re-
ſtituta Strabo.

Quæritur: An perſonis mutatis, mutetur quoque
colle-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

collegium: Neg. *per l. 7. §. 2. ff. quod cujuſque u-nom.* Quod ſi nullus omnino remanſerit, ſolutum il-lud intelligitur. Accurſ. *ad l. 7. §. 1. eod.*

Quæritur denuò: An collegium auctoritate ſu-rioris ob delictum deſtructum, das durch die Obrig geſchleifft worden / amittat ſua privilegia, Affir. *fac. tex. in c placuit, de conſecrat. diſt. 1.* Tum enim c-ſetur nullum ejus ſubjectum amplius eſſe reliqu *arg. l. 31. ff. quibus modis uſusfr. amit. Bald. in tit. de p-cé Conſtant. in verbo Imperialis num. 8.* Quod obtin etiamſi reſtauretur Collegium. Gail. 2. *obſ. 61. num.*

Cæterùm de abuſu Collegiorum, reformatione deſtructione vid. Pet. Greg. 33. *de Rep. 5.*

CAPUT XXVII.

De Diœceſi, Diſtrictu, Territorio, & Regione.

DIœceſis definitur, quod ſit provinciarum quæda univerſitas, quarum quælibet habeat ſuum præ dem. Vult. 1. *I. R. 13.* Forcat *in Necyom. Dial. 61. n* quæ appellatio cum Territorio & diſtrictu conven Zaſ. *conſ. 16. n. 47.*

Territorii autem notatio varia à noſtris adduc tur: vel à terendo. Varro 4. *de lmg. lat.* vel à terra ſ agro, id eſt diſtrictu. *l. 27. ff. de V. S.* vel à terrendo quod hoſtis terrendi cauſa conſtitutum eſſe debea Frontinus, vel quod magiſtratus inter eos fines ju terrendi habeat *l. 239. §. 8. ff. de V. S.* Alii quaſi Taur torium, tritum bobus & aratro, dictum putant. Knichen *tr. de ſublim. ter. jure.* Idque ex eo quod an tiqui condituri civitates taurum in dextra, vacca intrinſecus jungebant, & juncti ritu Sabino, id eſt Togæ parte caput velati, parte ſuccincti tenebant ſti vam incurvam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent & ita ſulco ducto deſignabant, aratrum ſuſpendente circa loca portarum Cato *in orig.*

Territorium definitur, quod ſit terræ ſpatium, ar-matum juriſdictione. Boër. *deciſ. 217.* Guido Pap.

q. 577.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

577. Eſtque vel anguſtius, ut Dynaſtia, Barona-
s, Comitatus: vel latius, ut provincia, Ducatus,
gnum.

Notentur autem de Territ. ſequentia axiomata.

I. Territoria ſint continua, non interrupta alte-
is principis dominiis. Diſcontinuatio enim illa ma-
as parit confuſiones, & tempore belli non ſatis fir-
um præſidium præſtare magiſtratui poteſt. Atque
oc nomine felicior eſt Rex Galliarum Rege Hiſpa-
arum. Illius enim regnum nullo externo dominio
t intermixtum, ſed omnes ejus partes veluti in cir-
ulum arcte ſunt continuatæ. Hujus provinciæ, licet
otentia & amplitudine multo ſint ſuperiores Galli-
s, tamen interruptæ ſunt, ut nec regi feliciter, nec
uxilii quicquam ab iis peti poſſit.

II. Diſtrictus excultus eſſe debet frequentibus æ-
ificiis pagorum, vicorum, caſtellorum & urbium quo
omine Germania noſtra hodie antecellit cæteras
uropæ partes, more à vetuſtate diſcrepante. Nam
lim civitatibus maximè laudi fuit, ut quam latiſſi-
as circum ſe vaſtatis finibus ſolitudines haberent.
æſ. *lib.6. de bell. Gal.*

III. Territoriorum limites deſignandi illi ſunt,
ui natura loci munitiores ſunt, quo nomine felix eſt
nglia, undique mari & portubus cincta; nam & in
am importatum ſemel aurum exportari lege & mo-
ibus prohibetur, niſi quantum modico viatico ſit:
ed hæret in ejus ſinu ac gremio nummus, non aliter
uam in ſpelunca aut unguibus Leonis ingreſſæ feræ.
cipio Gentil. *l. 2. parerg. c.* 24. Polonia è contra nul-
is munitis cincta limitibus: ideoque liberum cuique
uaſvis res exportare.

De jure Territorii.

I. Conceſſo Territorio, etiam quod alluvione vel
ortuna accedit, dicitur cedere commodo Vaſalli,
iſi dominus expreſſè ſibi reſervaverit. Arnold. de
Reyger. *in Theſ.*

II. Prin-

II. Principes imperium non recognoſcentes ſ… ſunt in ſuis Territoriis, ſi ſunt ampla, diverſa & … parata, præmunire ſe adverſus vicinum, ædificiorum & caſtrorum exſtructione, Gail. 2. *obſ.69. in fin.* … enim difficulter retinentur remotæ ditiones Curt. 4. *Periculoſum eſt*, inquit, *prægrave imperium. Diffi…le eſt continere quod capere non poſſis. Videſne ut na…gia, quæ modum excedunt, regi nequeant?*

III. Territorium ſuum Domini purgare debe… malis hominibus, ad tuendam popularium quiet…, *l.8. §.12. ff. de off. præfecti urbi. l.3. l.13 ff. de off. p…ſid. l.1. §.8. C. de off. præf. præt. Afric. l. 7. ff. de … cend. ruin. nauf. Zaſ. conſ.14. num.6. fol.1.*

Quod ſi mercator, qui vectigal ſolvit, rapinam … eo paſſus ſit, dominus iſtius Territorii tenetur ad … fuſionem damni, vel ad exhibendum latronem. Myſ. *cent.5. obſ.70.* VVurmſ. *obſ.5.* Gail. 2. *obſ.46.* Pub… enim intereſt, ſine periculo hinc inde commeare. … *§.1. ff. de his qui effud.* Quod confirmatum eſt j… Sax. *lib.2. art.7. his verbis:* **Wenn einer Geleit gib… der ſoll ihn für ſchaden behüten/oder ſoll ihm den ſch… den gelten.**

IV. Si in confinio duorum territoriorum quis … ciſus reperiatur, cognitio ad utrunque pertinet, ſi d… bitetur, quo loco cædes facta ſit. Niell. *diſp. ult. Fe… in fin.*

V. Quicquid eſt in Regno vel Comitatu aliqu… **Was in einem Fürſtenthumb oder Graff-ſchafft / g… legen oder betreyſt iſt**/præſumitur eſſe de juriſdictio… Regis vel Comitis illius, niſi contrarium probet… Specul. *ad tit. de juriſd. num. 3.*

VI Denique Diſtrictus quo ſunt fertiliores, eo i… colas habent pejores: quia ſatietas parit opulentiam … opulentia nequitiam. Inſulares cæteris improbior… ſunt, cujus rei cauſa Siculos & Anglos quidam prod… cunt. Carthaginenſium etiam impoſtura & Puni… fides in proverbium abiit; Et Sodomiticus ille tract… florentiſſimus erat, incolæ tamen ad quodvis ſcel… perpetrandum parati.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XIII.

De Civitate & Metropoli.

CIvitas eſt hominum ſecundum eaſdem leges vi-
ventium certa ratione moderatus cœtus. Ratione
deratum dico, ut excludam pyratas, latrones, de-
ratos, aliaſque civitatum peſtes & catharmata:
n quibus jura commerciorum nulla eſſe poſſunt,
ter definit Auguſtin. *lib.* 19. *de Civit. Dei cap.* 21.
od ſit cœtus multitudinis juris conſenſu & utilita-
communione ſociatus.

Differt à Rep. quod Civitas eſt quaſi materia, in
am reſp. tanquam forma inducitur: quo ſenſu Iſo-
tes Remp. vocat civitatis animam, & Ariſtot. 3.
3. Remp. choris & harmoniis, civitatem perſonis
numeris comparat. Sicut enim iidem homines
x Tragicum, mox Comicum poſſunt conſtituere
orum: ita civitas eadem variis poteſt informari
rumpubl. formis; ſicut Iudæorum civitas nunc à
dicibus, nunc à regibus, nunc à principibus guber-
ta eſt.

Differt ab urbe, quod urbis termini muri ſunt, iiſ-
m ipſa fruitur *l.* 2. *ut Alphenus* 87. *l. collegarum*
3. §. 1. *de V.S.* Civitas autem non in parietibus aut
uris, ut loquitur Pompejus apud Dionem, ſed ipſa
ominum multitudine poſita eſt; quam ligneis etiam
uris includit Themiſtocles apud Iuſtin. & Æmil. ii-
ue cives eſſe alicujus Reip. poſſunt qui in urbe non
abitant: quemadmodum ruri morabatur Quinctius.
lin. *lib.* 2. *c.* 18. *&* Liv. *lib.* 3. Cato Senex & Lucul-
s. Hoc civitatis & urbis diſcrimen non adverte-
unt Carthaginenſes, qui de civitate promiſſam ſalu-
em interpretabantur de urbe. Appian. *in Lybic.*

Obſerventur hoc loco ſequentia axiomata.

I. Civitas eſt inſtar unius hominis, ejuſque perſo-
am repræſentat. Bartol. *in l.* 1. §. *municipiis n.* 3. *de*
cquir. poſ. Ariſt. 3. *pol.* 3. quod idem de Magiſtratu
dici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

dicitur. *l.* 25. *ff. ad Municip.* Eſt autem Civita[s cor]-
pus quoddam myſticum, ad corporis vivi ve[lut]
modum, ut Plutarch. *in lib. de doctrina princ. ad Tra-*
janum docet, his verbis, referente Guevara *in Hol.*
princ. lib. 1. *c.* 36. *Caput omnium eſt princeps: per*
quem Imperii ſumma eſt. Oculi quibus videmus, v. in
Rep. boni ſunt, quorum ductum ſequimur: aures qu[æ]
audiunt quæ dicimus, ſunt ſubditi, qui imperata fa-
ciunt: Lingua qua loquimur ſunt eruditione præſtes
viri, ex quibus leges & diſciplinas audimus: Capi de
capite penduli, ſunt injuria affecti, qui opem regis im-
plorant: manus & brachia ſunt equites & nobiles qui
hoſtem reprimunt: pedes qui omnia ſuſtinent, ſunt ag[ri]-
colæ, qui victum omnibus ordinibus ſubminiſtrant. [Te]-
dura quæ carnem fulciunt fragilem, ſunt viri ſapien[tes]
qui onus ſuſtinent Reip. Corda quæ palam non vide[mus]
ſunt familiares intimi, qui in arcano conſilium dan[t]
natu: denique collum, quo capiti corpus cohæret, eſt a-
mor regis & regni, ex quibus conſtat civitas. Hactenus
Plutarchus.

II. Civitatibus præſertim opibus & armis flor[en]-
tibus vicini principes vehementer invident. Ma[xi]-
itaque ſibi proſpiciat bene morata civitas, qua ra[tio]-
ne Principem finitimum benevolum ſibi & fœde[ra]-
tum efficere poſſit. De Philip. Macedone Iuſtin. [l.]
in pr. refert, quod velut è ſpecula quadam liber[ta]-
omnium fuerit inſidiatus alendo civitatum cont[en]-
tiones, auxilium inferioribus ferendo, victos pari[ter]
victoreſque ſubire regiam ſervitutem cogendo. Exe[m]-
pla hodie paſſim in S. Rom. Imp. ſunt cuivis obvi[a].

III. Civitates cum bona & patrimonia habeant [ex]
ſuo contractu non minus obligantur, quam alios ob[li]-
gatos habere poſſunt: non ſolum ſi omnes in unu[m]
convocati cives communicato conſilio, verum etia[m]
ſi adminiſtrator civitatis nomine contrahat *l.* 27. *ff.*
rebus creditis. Ex mutuo autem non aliter obligatu[r]
quàm ſi probatum ſit, pecuniam eſſe in uſum civita[tis]
verſam, *d l.* 27. *Nov.* 120. *c.* 6. *§.* 2. *arg. l. fi. C. de vend. re[b.]*
civit.

IV. Civ

V. Civitas ſuos cives eorumque bona ita obliga-
oteſt, ut in defectum ſolutionis ubique locorum
pehendi & arreſtari poſſint. Gail. *de arreſt. Imperii*
c 9. Peck. *de jur. ſiſtendi cap.4. num.* 17.

. Civitas res ſuas urgente neceſſitate alienare
eſt. *l. ſi quæ 3. C. de vend. reb. civit.* ſi nempe omnium
rum intereſt conſenſus intervenerit. *l. 2. C. de præd.*
derion. ſine decreto non alienand. Aliàs pecunia Ci-
tis collocanda, in ejus uſum adminiſtranda. *N.* 128.
16.

I. Civitas adverſus contractum communi con-
ſu celebratum, poteſt reſtitui: ſi probetur Læſio:
ur enim jure & beneficio minorum *l. 3. C. de jur.*
p. l. 4. C. quibus ex cauſ. majores l. 1. C. de officio ejus,
vicem alicujus judicis, vel præſidis obtinuit. Gail. 2.
62. *n.* 4.

II. Civitas tenetur ex facto ſui Magiſtratus. *l. in*
orariis. §. 1. ff. de O & A. Nempe in civilibus. *l. 1.*
, de Magiſtratibus conveniendis. Cives enim intel-
ntur ſcire, quod ſciunt hi, quibus ſumma Reipub.
ommiſſa eſt, *l. 14. ff. ad. Municip.*

VIII. In conficiendis negotiis civitatis, conſen-
ſ majoris partis habetur pro conſenſu omnium
l. quod major. 19. ff. ad Municip. Refertur enim ad
iverſos quod publice fit per majorem partem *l. a-*
d. 60. § 1. de R. I.

IX. Civitas omnibus aliis chirographariis credi-
ibus præfertur, & bona debitoris à quocunque
teſt vindicare *l. 2. de debitoribus Civitatum*, niſi tà-
n bona debitoris alteri ſint obligata. *l. ignorante 3.*
remiſſ. pignor.

X. Civitas obligatur ex delicto, *l. metum 9. §. 1. ff.*
od metus cauſa. Mynſ. 4. *obſ.* 77. ſi vel communicato
nſilio delictum ſit admiſſum, vel major civium pars
liquerit: *l. aut facta §. ult. de pœnis.* vel delictum
r conniventiam approbatum ſit, Baro à Tauten-
rg *in viridario concl.* 80. Mynſ. 4. *obſ.* 79. Gail. *de pa-*
publ. cap. 9. n. 4. Gœdd. *ad l. 17. n. 20. de V. S.*

XI. In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

XI. In civitates ob delicti gravitatem ſeverè im-
advertendum eſt:& pro diverſitate circumſtantiarum
ſupplicium ſumitur vel de univerſis, vel de ſo
ctoribus, vel denique ſortitione factâ pœna infl
Vniverſos ſæpius punitos legimus. De Cyz
Dion. *libro* 54. ait. *libertatem iis eſſe ereptam.*

Auguſtus etiam, teſte Sueton. cap. 24. decima le-
gionem contumacius parentem cum ignominia
tam dimiſit. Quem imitatus eſt Alexander Seve
qui ſæpe integras exauctoravit legiones, Lamp
Nec alterius illius coërcitionis qua in ſolos delin
ctores animadverſio ſtringitur, exempla deſun De
Capuanis perfidioſis Livius *dec.* 3. *lib.* 6 his verb
quoque in eos, qui capita rerum erant, animadve
Ita ad 80. *Principes Senatus interfecti, Trecenti*
Nobiles Campani in carcerem conditi, alii per ſoci
Latini nominis urbes in cuſtodias dati variis caſib
terierunt, multitudo alia civium Campanorum
nundata.

Sortitionis denique uſus fuit apud veteres frequ
cujus modum deſcribit Cic. *pro Cluentio.* Statuen
ita majores noſtri, ut ſi à multis eſſet flagitium re
litaris admiſſum, ſortitione in quoſdam animad
teretur, ut metus ad omnes, pœna ad paucos pe
niat. Sic Caſſius apud Tacitum 14. *annal.* 6.
fuſo exercitu, cum decimus quiſque fuſte feritu
iam ſtrenui ſortiuntur: habet aliquid ex iniquo o
magnum exemplum, quod contra ſingulos util
publica rependitur. Quod ſi igitur temeritate mu
tudinis, & ſine magiſtratus conſenſu quid admiſſ
eſt, ſi non multi delinquentes fuerint, locum habe
gula, obligare ſingulos in ſolidum, quod à plur
commiſſum eſt. *l. ſemper* 15. §. 7. *ff. quod vi aut cl*
l. ult. de Sicar.

Si verò plures fuerint, tum interpretatione leg
pœnæ molliendæ ſunt potius quàm aſperandæ. *l.*
de pœn. Si verò à ſolo Magiſtratu peccatum eſt, pœ
ibi ſit, ubi & noxa eſt. *l.* 22. *C. de pœnis.* Si ab utriſ

ſi

ſul delictum eſt commiſſum, jura civitati adimun-
t, vel privatur mœnibus, ut Carthago: vel indu-
ne aratri deletur, ut Mediolanum: vel denique
ris moribus à Cæſare proſcribitur, ut Aquiſgra-
n, &c.

De Metropoli.

Metropolis eſt Civitas primaria, ad quam aliæ in-
fores reſpiciunt, dicta quaſi μητρόπολις id eſt,
ter urbium, ſive, caput provinciæ. l.1. C. de Metrop.
yt. c. de his.14. diſt.12.

Aliam notationem adducit Iſidorus *lib.7. Etym.12.*
in c. Cleros diſt. 21. Metropolin eſſe dictam quaſi
nſuram Civitatum: Aliàs Metropolis etiam dici-
illa civitas, ex qua Colonia deducta eſt Thucyd.
.4. Colonia beneficio affecta, honorem urbi matri-
ribuit: injuria verò affecta abalienatur.

Vnde Colonariæ civitates tanquam filiæ ſunt, reli-
æ velut matres.

I. A dignitate & amplitudine metropoleos pendet
ius diſtrictus gloria.

II. Metropolin munitam eſſe oportet, ut inferio-
urbes tempore belli perfugium ibi habere poſſint.

CAPVT XIV.

De Vrbe & ædificiis publicis.

VRbs ab urvo ſive urbo dicitur, quod eſt curvativa aratri, & urbare idem quod arare, vel aratro de-
nire *l. pupillus.230. §.6. de V.S.*

In condendis enim urbibus, ut ſupra *c.7.* dictum
, olim aratro utebantur, quo futuræ urbis magni-
dinem, proportionem, ſitumque muro cingendum
ſtinabant. Cœlius Rodig. *lib.14. c.1.*

Oppidum ab ope ferenda & ſuſtinenda dictum,
l. pupillus §. oppidum de V.S. Iſidorus *lib.15.* Orig.
.1. deducit ab oppoſitione murorum, & opibus re-
ondendis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Oppidum verò Britanni vocant, referente Cæſ. 5. *com.* cum ſylvas impeditas vallo atque foſſa mu- runt, quo incurſionis hoſtium vitandæ cauſa co- nire conſueverunt.

Conſideratur autem urbs, reſpectu totius, vel par- tium. Totius reſpectu Situs urbis cognoſcendus: quo pertinent Regulæ ſequentes.

I. In exſtruenda urbe ſalubritas aëris ſpectare- bet: quæ major eſt in urbibus collocatis ad Orient & Septentrionem, quam in iis, quæ ſunt ad meridiem & occidentem. Ex illis enim locis ſicciores & pu- res ſpirant venti: ex his craſſiores & humidiores, Ariſt. 7. *pol.* 11.

II. Obſervetur commoditas loci, ad quævis ne- cia rectius perſpicienda: ex locis aſperis & mon- plus incommodi ſentient incolæ, quàm ex iis, q- ſunt in planitie. Nam facilior in his commeatu- eſt ſubvectio. Scalig. 3. *Poët.* 106. Male ergo ſui Dinocrates Architectus Alexandro M. ut etiam ſu- montem Athon urbem exſtrueret, ex qua incolæ nil, quod ad vitæ ſuſtentationem faceret, obtinere p- ſent. Machiavel. *l.* 1. *diſp.* 1.

III. Eligatur talis locus, qui civibus egreſſu fac- ſit, hoſtibus acceſſu difficilis.

IV. Locus aquis abundans placeat: ne hoſtes - bem ad aquarum penuriam facile redigere poſſi- Paluſtrem tamen locum averſari debent incolæ, - maxime ob moleſtiam culicum ibi naſcentium, n- propugnaculum eodem loci habere velint. Qua de vide Bern. Saccum *lib.* 1. *hiſt. Ticinens. cap.* 6 & P. C- mer. 2. *med. hiſt. c.* 86.

V. Vrbs amplitudine ſua non nimis ſit diffuſa: cives facilius commercia inter ſe habere poſſint: ne magiſtratus officium in infinita extendatur, & p- regrini paſſim ſeſe immiſceant: quod neceſſariò fie- oportuit in vaſtiſſima illa Babylone, de qua Curti- *lib.* 5. Totius operis ambitum 368. ſtadia compl- cti aſſerit, ædificia non eſſe admota muris, ſed fer-

ſpatiu-

atium unius jugeri abeſſe : ac ne totam quidem ur-
m tectis occupatam : per 90 ſtadia habitari : nec o-
nia continua eſſe, quod tutius viſum fuerit pluribus
argi: cætera ſeri, colique, ut ſi externa vis ingruat,
ſeſſis alimenta ex ipſius urbis ſolo ſubminiſtrentur.
æmulationem hujus urbis Parthos condidiſſe Cte-
hontem prodidit Solinus *c.70.* Sic Tyrus & clari-
te & magnitudine ante omnes urbes Syriæ, Phœni-
eque memorabilis. Curt. *lib.* 4.

VI. Vrbs non nimis vicina ſit mari, aut vaſto flu-
ini : neque etiam nimium ab eo remota, ita ut ci-
s terra marique neceſſaria ſibi comparare poſſint.
rbi enim ideo maris vicinitas obeſt, quod facile pot-
t repleri peregrinorum hominum colluvie: quibus
novitatem morum corrumpuntur civium animi.
iſt. 7. *pol.* 6.

VII. Fertilis denique locus eligendus eſt, ut in eo
vibus numero auctis alimenta ſuppetant, potentio-
ſque effecti cives omnem externam vim propulſare
oſſint. Talis fertilitas in parte Hiſpaniæ deſcripta eſt
Iuſtin. *lib.* 44. quod temperato calore, inde felicibus
tempeſtivis imbribus in omnia frugum genera fœ-
unda ſit, adeò ut non ipſis tantum incolis, verum
iam Italiæ, urbique Romanæ cunctarum rerum ab-
ndantia ſufficiat. Conſentit huic rei Latinus Paca-
s in Panegyrico: qui terris omnibus terram felicio-
m indigetat Hiſpaniam.

Vidimus de Vrbe collectim : Nunc de ædificiis pu-
licis in urbe conſtitutis. Illa habentur ob cauſam vel
ligionis, vel commerciorum, vel defenſionis, vel
quæductus, vel jucunditatis. De ſingulis videbi-
nus.

I. Religionis & liberalis eruditionis cauſa ſunt,
empla, Scholæ, Bibliothecæ.

Templa in editioribus & celebrioribus civitatis lo-
is, quæ ſplendorem aliquem & dignitatem habent,
xſtruenda ſunt; quale fuit magnificentiſſimum Hie-
oſolymitanum templum : eorumque ornamenta

ſervanda ſunt, *l.3. C. de paganis & ſacrificiis.* Quæ ſententia Perſii *in fin. ſat. 2.* ſunt:

Compoſitum jus, faſque animi ſanctique receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectore honeſtum:
Hoc cedo, ut admoveam templis? & farre litabo.

Olim excubias militares circa templa fuiſſe dimus ex Tertull. *de Corona, & in Apol.*

Et verò cum pleriſque in urbibus templa aſylorum jura habeant, providendum, ne confluant eò homines, qui προαιρέσει deliquerunt, quos puniri Reip. intereſt. Nec enim ille meretur beneficium legis, qui contra eam delinquit, *c. fin. de immun. Eccleſ.*

Neque pyratis, adulteris & virginum raptoribus delicti venia concedenda eſt, ideo, quod ad templa confugiunt. *Nov. 17.* Adoniam cum fugeret ad aram inde retractum legimus. 1. *Reg. 1. v. 50.* & Ioab 1 *Reg. 2. v. 29.* Et Pauſaniam in templo fame necatum Thucyd. *lib. 1.* Olim triplici hominum generi perfugium in aſylis fuit, ſervis, obæratis & maleficis. Li *in not. ad l. 3. An. Tac.*

Bibliothecæ (cujus appellatione non tantùm libros, ſed etiam locum in quo libri ſunt, comprehendimus, *l. Labeo. 50. ff. de contrah. emt.*) veræ eruditionis ſunt ſeminaria. Notetur autem. 1. Bibliothecas ad Orientem eſſe collocandas. Vitruv. *lib. 6. Architec. 5.* Nam ſi ad Occidentem & Meridiem ſpectant ab humore & tineis facilè vitiantur, & legentem molestia afficiunt. Cæterùm de Bibliothecis vide Senecam *de tranq. animi c. 9.*

2. Obſervetur; Reditus eſſe conſtituendos in Rep. ad augendam quotannis bibliothecam, quales hodie in inſtructiſſima ſua Biblotheca liberaliſſimè erogare ſolet Sereniſſim. Elector Palatinus, imitatus Matth. R. Hungariæ, qui in comparandis variis ſcriptoribus nullis pepercit impenſis, Bonfinius, Phil. 5. *Chron.* item que Ptolemæum Philadelphum R. Ægypti, qui, teſte Gellio *libr. 6. c. 17.* ad millia ferme voluminum ſeptingenta conquiſivit.

II. Com

II. Commerciorum cauſa forum eſt : id eſt, publi-
m & amplum ſpatium, pervium ad commercia ho-
num exercenda deſtinatum. Ejus tres ſpecies.
Forum liberum, in celebriore civitatis loco accom-
odatum deambulationibus & colloquiis honeſto-
m civium & negociatorum. 2. Forum rerum ve-
lium: hoc à ſuperiore ſit remotum, & eò loci, quo
erces è mari & terra facile comportari poſſint.
Forum Iuſtitiæ vel Magiſtratus, id eſt, locus, in quo
uria, archivum, tribunal diſceptandis controver-
s civium condita, Ariſt. 7. *Pol.* 12. *in fi.* Commer-
orum cauſa etiam portus ſunt, nempe concluſi loci,
ibus importantur merces, & inde exportantur,
portus ff. de V. S.

III. Defenſionis cauſa exſtructa ſunt publica æ-
ficia, veluti Muri, Armamentaria, Turres.

Muros in urbe neceſſarios eſſe, ſex argumentis
obat Ariſtot. 7. *Pol.* 11. Contra diſputat Scal. *lib.* 2.
oet. c. 106. & ut tutiore loco ſit civitas, mœnia pro
cultatum conditione ampla exſtruantur. Mœnio-
m urbis Babylonis amplitudo à Propertio *lib.* 3. de-
ntata eſt :

Perſarum ſtatuit Babylona Semiramis urbem,
Vt ſolidum cocto tolleret aggere opus ;
Et duo in adverſum miſit per mœnia currus,
Ne poſſent tacta ſtringere ab axe latus.

Solinus Babylonicos muros altitudine ducentos
edes tenuiſſe ſcribit *cap.* 70. vid. Curt. *lib.* 5. Et Iliaca
œnia dicuntur habuiſſe in ambitu quadraginta mil-
a paſſuum, atque ideo ſtructuram eorum Diis ad-
ripſit Lucanus *lib.* 6.

Nunc vetus Iliacos attollat fabula muros,
Adſcribatque Deis.

De forma murorum in oppidis Gallicis vide Cæſ.
ib. 7.

Muri autem in urbe ſancti ſunt *l.* 1. §. 1. *l.* 8. §. *fin. de*
Rer. diviſ. nec violandi *l. ult. de L. l.* 11. *ff. ad l. Iul. pe-*
ulatus; nec ſine permiſſu Principis reficiendi *l.* 8. §. *fi.*

 l. 9.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

l.9. §. pen. de rer. diviſ. nec denique habitandi, *l.3.* ... *ne quid in loco ſacro.*

Quod ſi quis tranſcenderit muros hoſtili anim... capite punitur, *l. fin. de rer. diviſ.* qua de cauſa R... mulus fratrem Remum ſuſtuliſſe ſcribitur, quod ... ſplicet Ciceroni. 3. *de off.* placet Bartolo in tr. qu... ſcripſit de tyrannide *colum.* 5.

Armamentaria in urbe habenda ſunt, ut indige... tibus tempore belli arma inde ſubminiſtrari poſſi... quod factum Romæ Mario Coſ. Cic. *pro Rabir.*

Turres à torvis, quod proſpiciant ante alias, ... putat Terentius Varro *lib. 4. de ling. Lat.* vel, qu... aſpectu torva ſit, vel etiam quod hoſtes terreat.

Magnam autem urbi dignitatem faſtigiatæ con... liant turres. Nam & ſine turribus muriſque non a... habitare Thebani. Homer. *Odyſſ. lib.* λ. Nat. Co... *l. 8. Mythol. c. 15.* Cæſar. *de bello civili. lib. 3. in f...* Pharus eſt inſulæ turris, magna altitudine, mirifi... operibus exſtructa, quæ nomen ab inſula accepit. ... hodie Argentinenſis illa ſingulari artificio exſtruct... ædificari cœpta anno 1377. abſoluta annis vigin... octo, cæteris palmam præripit. Viennenſis tame... quæ exſtrui cœpta anno Chriſti 1340. completaq... eſt ſexaginta annorum ſpatio, gloria non multu... inferior.

Quibuſdam etiam urbibus velut pœnæ loco in... poſitum, ne turres habeant faſtigiatas. Cæterum ... turribus vide Patricium *lib. 8. de Rep. tit. 5. & 6.* Vege... *lib. 4. c. 17.* De pomœriis Godoleveus *ad lib. 1. Livi...*

Quarto loco ædificiorum publicorum numero ha... bentur aquæductus, fontes, balnea.

De aquæductibus notetur, non licere cuique de a... quæductu publico aquam ad ſuum prædium deriva... re: qui ſecus fecerint, pœnam publicationis illiu... prædii patiuntur, *l. ſi quis 2. C. de aquæductu. Vid.* Iu... Frontinum *in lib. de aquæductibus Romanorum.*

Fontium etiam cura magna ſit in urbe, non enin... ſale, non pane, non tectis tam frequenter utimur...

quàm...

àm fontibus. Neceſſitati enim, utilitati & jucun-
ati ſimul ſubſerviunt. Ariſt. 7. *pol.* 11. Læl. Zech.
principe *lib.* 3. *c.* 2. Plato *lib.* 6. *de legib.* Et Veget.
.4. *de re mil. c.* 10. *Magna*, inquit, *urbis utilitas eſt,*
m perennes fontes murus includit. Fons autem pu-
icus ab initio, vel ex poſt facto publicus effectus, u-
i privatorum non applicatur, etiam ex reſcripto ſu-
r hoc impetrato *l.* 9. *C. de aquæduct.* Balnea pro di-
rſitate ſexuum diſtincta ſint. Magna hic veterum
rcumſpectio. Cicer. 1. *Offic.* ex Val. Max. *lib.* 2. *cap.* 1.
ſtro quidem more, inquit, *cum parentibus puberes filii,*
m ſoceris quidem generi non lavantur. Alexander ab
lex. *lib.* 2. *Genial. dierum c.* 25. Et Adrianum Impe-
torem mixta balnea ſuſtuliſſe memorat Dion, quæ
men, atteſtante Lampridio, paulo poſt, & potiſſi-
um ſub Heliogabalo rurſus invecta ſunt.

Quinta publicorum ædificiorum ſpecies eſt, quæ
electationis & jucunditatis cauſa comparata ſunt.
uta ad publicorum conviviorum celebrationem,
uomodo Lycurgus cives non tantum ſodalitiis ac ſo-
alitatibus, ſed etiam perpetuis conviviis inter ſe de-
inxit; cujuſmodi ſunt Nymphea, id eſt, ædes publi-
æ, quibus nuptiæ celebrantur, cum ædes deficiunt ad
horeas idoneæ. Zonar. *in Leone magno.* Has ædes
emplo contiguas eſſe debere monet Ariſt. 7. *pol.* 12. ut
obrietatis rationem habere admoneantur convivan-
es. Huc pertinent Theatra, & Exoticothamiæ. Thea-
ra Romæ ludis peragendis deſtinata erant. In his ſic-
it in Circo partes & factiones erant, diſtracto videli-
cet favore plebis in hunc hiſtrionem, vel in illum.
Lipſ. *ad Tac.* Per quingentos autem & quinquaginta
octo annos Senatus populo mixtus, ſpectaculo ludo-
um interfuit. Val. Max. *lib.* 2. *c.* 1. Et multos ex no-
biliſſimis domibus in arenam luxuria conjecit. Sen.
p. 100. Immenſæ erant capacitatis: ut ſæpius ſexa-
ginta millia civium caperent. Bodin. 3. *de rep. c. ult. in*
fin. Hodie iis facile poteſt carere civitas.

Exoticothamias dico ædes, in quibus adſervantur

res peregrino ex orbe advectæ , & antiquæ : quar
uſus haud vulgaris eſt. His inſtructus eſt præ cæt
Germaniæ Principibus Illuſtriſſim. Mauritius Ha
Landgravius , variaque naturæ miracula illis ſubi
adjicere ſolet.

CAPVT XV.

De ædificiis privatis.

DE his notentur ſequentes Regulæ:

I. Non permiſſum eſt civibus ad æmulation vel injuriam alterius ædificia exſtruere : quod cen tur facere is, qui ideo ædes ſuas altius tollit, ut in cini ædes proſpicere poſſit : non enim malitiis hon num indulgendum eſt, *l. in fundo* 38. §. *conſtituim* *ff. de rei vind.* Gail. 2. *obſ.* 62.

II. Ædificia & poſſeſſiones ſuas iis modis à quil abeſt turpitudo (ut loquitur Cic. 2. *Off.*) acquiſi quiſque habeat : Ex illa enim poſſeſſionum & ædi ciorum proprietate multa Reip. obveniunt comm da. Major quippe ſolet adhiberi induſtria rebus pr priis, quàm iis quæ communes habentur , cum nat rale vitium ſit negligi quod communiter poſſidetu utque ſe nihil habere , qui non totum habeat , arb tretur : denique ſuam quoque partem corrumpi p tiatur, dum invidet alienæ, *l. meminimus. pr. C. quan do & quibus quarta pars debetur ex bonis decurionun* Et Ariſt. 2. *Pol.* 3. *Si adeſt* , inquit, *dominiorum diſtin ctio, opes magis amplificantur, eò quod unuſquisque re ſuam maxime ſibi curæ eſſe patitur.*

Accedit quod amoris & amicitiæ natura hæc ſi ut in plures diſperſa perinde vim ſuam amittat. Plat *in Mem.* ut flumina quæ in rivulos diviſa , nec hoſte aditu prohibere , nec ferendis navibus utiles eſſe po ſunt. Quinimo major in bonis propriis & liberior de lectatio eſt, quàm ſi commune quid cum aliquo poſſi deamus. Sejunctas ergo neceſſe eſt , privatas poſſeſſio nes, ut quod cujuſque proprium ſit intelligatur.

Incom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ncommoda communionis bonorum Platonicæ
ſunt : labores inæqualiter diſtribuuntur : Æque
m illi , qui plurimum operæ impendunt , partici-
nt de fructibus , quàm illi , qui manum admovere
unt : Vnde diſcordiarum ſemina , & liberalitatis
e de propriis bonis erogare præcipit, neglectus. A-
. 2. *Pol.*3. Nec frugalitas ibi eſſe poteſt , ubi nihil
prii habetur, Lactant. *l.*3. *div. Inſt. c.*27.

Nec eſt quod quiſquam regerat ob meum & tuum,
inquit Plato , invehi & ali contentiones & jurgia,
ibus eradicandis Magiſtratus curam adhibere de-
t. Iurgiorum enim cauſa non eſt ἀκοινωνησία τ͂ κτη-
ἰτων ſed πλεονεξία & perverſitas hominum , quo-
m cupiditates in acquirendis bonis ſunt inexple-
les.

Nec illi audiendi , qui ex Cic. 1. *off.* obloquuntur
nullas natura eſſe privatas : Loquitur enim de jure
turæ primævo , quo omnia fuere communia. *c. jus
turale, diſt.*1. à quo per jus gentium receſſum eſt,
m creſcentibus hominum cupiditatibus in com-
unione amplius vivi non poſſet , & dominiorum
ſtinctio introduceretur,ut majoribus malis obviam
etur. Vaſquez. 2. *contr.*51. *n.*11.

III. Magiſtratus provideat de domibus Subdito-
um, ne ſuperbe nimis ſtruant aut inſtruant. Lipſ. 4.
*l.*11. Et ſignis, aulæis , aliiſque operibus exornent.
al. *ad Cæſ.* Non enim domo dominus , ſed domino
omus honeſtanda eſt, Cic. 2. *de divinat.*

Et deſipiunt illi maxime , qui omnia potius viſen-
a , quàm ſemet efficiunt. Saluſt. *ap. Cæſ.* qui divi-
ias per omnes ædium angulos diſſipant , tectaque
pſa fulgentia habent. Senec. *de tran. animi c.*1. Hoc
pſum exprobrat cuidam Martial. *libro* 12. & Socra-
es Archelao, qui domum ſumptuoſiſſimè ædificatam
preciosa ſupellectile inſtruxerat , & eximiis antiqui-
atis monumentis exornarat : Plurimis enim undi-
que ad talia decora inviſendi gratia accurrentibus,
Socrates : *num animadvertis* , inquit , *ex tanta multi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tudine domum tuam quotidie inviſentium nemin adhuc tui viſendi cauſa intromitti poſtulaſſe? Quib verbis Archelaum monitum voluit, vel minimam rum rerum pluris quàm illum ab univerſo populo ſtimari. Xenophon *in Memorabilibus Socrat.* Dio nes vero incivilius alteri cuidam objiciebat: Illius nim domum ingreſſus, & ſumptuoſis tapetis ſtrat ubique cernens, in ejus faciem exſcreavit, excuſa ſe, quod nullum alium inhoneſtiorem locum vidiſſ Plutarch. *de lib. educ.*

Subditi ergo in exſtruendis ædibus ſeſe intra co ditionis ſuæ limites contineant, & fortunam vel tunicam magis concinnam probent quam longa Apul. *in Apol.* 1. atque Lacedæmonios imitentur, q ex inſtituto Lycurgi non niſi ſerra & ſecuri, id eſt, ſi plicibus inſtrumentis adhibitis ædificabant, Cragi *lib.* 3. *de Rep. Lac.*

Ornatus rationem utique etiam, dum modus i ſit, habere poſſunt; Sordida ædificia, qualia Tartar rum ſunt tuguriola, averſari debent.

IV. Ædificia à Civibus ſarta tecta habenda, eaqu quæ vetuſtate collapſa ſunt reparanda, *l. 7. ff. de o præſid. l. 7. §. poſſeſſor. C. de ædif. priv. l. 4. C. de jure Rei*

Quod ſi per incuriam domum demum ſuam colla bi paſſus ſit, area lapſarum ædium fiſco addicitu *l. ult. C. de jure Reip.* Et Veſpaſianum Imp. vacuas a reas occupaſſe, & ſi poſſeſſores ceſſarent ædificare cui que permiſiſſe teſtatur Suetonius, atque hoc pacto mi rifice crevit.

Terrarum Dea, gentiumque Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.
Martial. *lib.* 12.

V. Ædificia, quæ in loco urbis publico contra or- natum & commodum civitatis exſtructa naſcuntur, diruenda, *l. præſcriptio. 6. l. ædificia 14. l. quicunque locus 17. C. de operib. publ.* Is vero, qui juxta ædes pu- blicas ædificare vult, ſpatium quatuordecim pedum relinquere tenetur; *l. ſi cui 9. C. de ædif. privat.* Inter

mœnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nia ſpatium decem pedum relinquendum, *l. mæ-*
ni 1. *C.eod.* Inter domum autem in agro ædificatam,
& confinem agrum tantum interſit, quantum duo
e actus ſpatii conficiunt, ſin minus, quantum u-
u Nov. Leonis.71 Cujac.17. *Obſ.*31.

I. Ædificia negotiandi cauſa non deſtruenda
ii, nec ornamenta detrahenda *l. ſenatus* 52. *ff. de*
*rah. empt. l. ult. ff. de damno infecto. l.*2. *l. nemini.*
ædificiis privatis.

II. Ordinata eſſe debet ædium privatarum diſ-
tio. Antiquitus inſtar Labyrinthi confuſo modo
ocabantur ædes, nullis certis conſtitutis vicis: ex
ous peregrini, ſi alicui civium damnum intuliſſent,
gere non poterant. Deinceps ſecundum rectam li-
m ædificia diſpoſita ſunt: & perviæ plateæ condi-
Alia etiam ædificiorum exſtruendorum ratio eſt,
ingreſſu & extremitatibus urbis domus perturbato,
media vero urbe directo ordine collocentur. Atque
c ædificiorum ſtructuram ornatui civitatis & ſe-
itati inſervire probat Ariſtot. 7. *Pol.* 11. Vetus au-
a forma ædificiorum ſervanda eſt, *l.*1.*C. de ſervit. &*
a, l. qui luminibus ff. eod. ne diſcordiis civium de-
occaſio: quod olim ſæpe factum ſcribit Agathias
Zonaras. Cujacius 17. *obſerv.*35.

VIII. Magnum ædificiis noſtris emolumentum
edit, ſi vicinitas nobis contigerit retinens veterem
m officii morem, non infuſcata malevolentia, non
ſueta mendaciis, non fucata, non fallax, non erudita
ificio ſimulationis vel ſuburbano, vel etiam urba
. Cic. *pro Plan. arg. l. quod ſæpe* 35. §. *fin. ff. de contrah.*
pt. Gail. 2. *obſ.* 69. *nu.* 20. Atque ideo Themiſtocles
m prædium venderet, ut alliceret emptorem, pro-
mari juſſit, bonum quoque vicinum habere, Plut.
eterum de commodis vicinorum, vide Columel. 1.
re ruſt. 1.

IX. Domus, ſive domicilium cujuſque ea cenſe-
r, ubi larem & ſedem fortunarum ſuarum fecit: et-
mſi ſit taberna vel domus conducta, propria vel

 aliena,

aliena, precaria vel gratuita, quam inhabitans, *l.* 203. *de V. S. l.* 5. §. *domum. de injur. l. qui domum.* *l. nec in ea.* 22. *ad l. Iul. de adult.*

Eaque cuilibet tutiſſimum præſtare debet refugium, ut violenter inde extrahi non poſſit, *l.* 18. *in jus vocando. l. nemo, de reg. jur.* Sola autem domus poſſeſſio, quæ in aliena civitate comparatur, domicilium non facit, *l. libertas.* 17. §. *ſola domus, ff. ad municip.* Cujac. 24. *obſer.* 33. *in fin.*

CAPVT XVI.

De Forma Reip. & an mixta detur Reip. ſpecies.

VIdimus hactenus quoad conſtitutionem Reip. de proceſſu atque ordine ſocietatis civilis, necnon de domeſtico perſonarum regimine Mariti & Vxoris, Patris & Liberorum, Domini & Servi. Nunc forma Reip. conſideranda eſt.

Eſt autem omnis Reip. gubernatio vel penes unum, vel paucos, vel omnes: cunctaſque nationes & urbes populus, aut primores, aut ſinguli regunt. Tacit. *lib.* 2. *Annal.* Vnde triplex bonæ Reip. ſtatus: Monarchicus, Ariſtocraticus, & Democraticus: vel ut loquitur Lipſius, 2. *pol.* 2. Principatus, Optimatus & populi ſtatus. Cætera, ſi quæ ſunt vitioſarum nomine continentur. Παρέκβασις Monarchiæ eſt Tyrannis: Ariſtocratiæ Oligarchia: Democratiæ Ochlocratia. Machiavel. *lib.* 1. *diſp.* 2. Sine his cœtum nullum ſocialem reperies: quamquam miſceantur inter ſe, & remittantur, aut intendantur: ita tamen ut propendeat & præponderet ſemper aliqua pars, à qua jure ei nomen. Lipſ. *d. loco.* Polybius *lib.* 6. *de mil. ac domeſt. diſcip.* Thom. Morus *in Vtopia.* Dionyſ. Halycar. *l.* *c.* 3. *de leg.* A quibus noviter diſſentit Bodin. 2. *de rep.* dicens nullum Reipub. ſtatum mixtum dari. Sed restellitur ille uſu & experientia: quæ plurimas ejuſmodi rerumpub. mixtarum formas nobis ſuggerit. Qui ſtatum Romano-Germanici Imperii ſimplicem ſtatuat

tuat

at? an non ex Ariſtocratia & Monarchia mixtus ? in quo tamen præponderat Monarchia : quod tet ex eo, quod Cæſar pleraque ſumma majeſtatis ra ſibi ſoli reſervaverit, qualis eſt extrema appella-, inveſtitura principalis, regale ſolium, corona, llium, ſceptrum, pomum, quod orbis figuram re-æſentat, & reliqua.

Quinetiam ſub Conſulibus mixta fuit gubernandi tio; jura majeſtatis penes populum, adminiſtratio nes optimates reſidebat.

Apud Lacedæmonios rege certis conditionibus e-cto Ephori conſtituti ſunt, qui reges in officio reti-rent: ac veluti habenis frenarent: atque illi ſingu-menſibus mutuo jurejurando ſeſe obligarunt, re-s, ſe ex præſcripto legum regnaturos (nomine ta-en magis quàm Imperio. Æmil. Prob. *in Ageſil.*) phori, ſe civitatem illis conſervaturos Xenoph. *de ep. Lac.* Et à cæteris Magiſtratibus ad Ephoros fie-at provocatio, qui tamen decidendis gravioribus ontroverſiis ob imperitiam non erant idonei Ariſt. 2. *l.* 7. Sic Agis ab Ephoris in carcere ſuffocatus eſt. lut. *in Agid.* quia tamen 28. ſenes ex optimatibus ligebantur, dicendum eſt, Laconicam Rempubl. ex riſtocratia & Democratia fuiſſe mixtam. Ariſtotel. *loco & 4. polit.* 9.

Sic regni Poloniæ ſtatus mixtus eſt; Summum illud us & autoritas Monarchiæ umbratilis eſt : ut loqui-ur Chriſtiana Vladiſlai I. R. uxor, apud Crom. *lib.* 6. Quinimo Sigiſmundus Auguſtus Petricoviæ anno 548. ſibi imponi paſſus eſt, ſe nunquam commiſſu-um, ut non communicato cum Senatoribus conſilio, ulla de re quicquam ſtatuat *lib.* 1. *Stat. c.* 1. Præterea provocatio, quæ ſummi magiſtratus nota eſt, non tam ad Regem quàm Conventus regni terminatur. Ita e-nim Sigiſmundus Cracoviæ anno 1523. A ſententia judicis terreſtris & caſtrenſis licet unicuique vel ad colloquia generalia, vel in defectu illorum ad con-ventionem regni appellare, *lib.* 4. *Stat. cap.* 27. *l.* 2.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vnde colligere poſſumus, ſtatum in Polonia mixt[um] eſſe, & præponderare Ariſtocratiam re penitus inſ[pe]cta, cum primo intuitu videbatur id dicendum de [sta]tu Monarchico.

Sic in Anglia mixta videtur Reip. facies, quod C[on]cilia obſervare tenetur Rex. Caſus 3. *polit.* 5. Mon[ar]chia tamen præeminet: & non aliter initiatur, qu[am] ſi jurejurando promiſerit, ſe leges patriæ minime v[io]laturum Bodin. 1. *de Rep. cap.* 8.

In Gallia prima lex regni eſt, ne, quod ad ſtatu[m] Reipub. in univerſum pertineat, regi ſine publici co[n]ſilii auctoritate ſtatuere liceat. Hotom. 1. de *antiq. G[all.] jur. c.* 23. Vide Stephan. Jun. *de jur. mag. in ſubd. q.*

De Ord. Hiſpaniæ in regem auctoritate idem *d. lo[c.]*

Danorum regnum ob præeminentiam regis, M[o]narchiæ potius, quàm Ariſtocratiæ nomen obtin[et]: nam licet ordinum regni non vilis ſit auctoritas, qu[od] patet ex eo, quod Chriſtiernum crudelitatis nomi[ne] inviſum, regia dignitate ſpoliatum, carcere ad mo[r]tem detinent: non eo uſque tamen ſui valitura [est] momento, ut regiam illam poteſtatem vincat.

In Scotia reges, cum publice inaugurantur, popu[lo] univerſo ſancte promittunt, ſe leges & ritus majo[ru]rum ſervaturos, eoque jure, quod à majoribus accep[e]runt, uſuros. Buchan. *in Dial. de jur. regni ap. Scot.*

Ex his itaque ſimilibuſque aliis exemplis conclu[den]dum eſt mixtam dari Reip. formam.

CAPVT XVII.

Qui Reip. recte conſtitutæ finis.

QVi præſunt reip. non domini modo & arbitri re[rum] cenſendi ſunt, ſed tutores & adminiſtri.

Non enim illis civium ſervitus, ſed tutela tradit[a] eſt. Sen. *de clem.* Vtque tutela ſit procuratio reip. a[d] utilitatem eorum, qui commiſſi ſunt, non ad eorum [,] quibus commiſſa eſt, gerenda. *Cic. lib.* 1. *off.* Salus quip[pe] populi ſuprema lex eſſe debet.

Peſſim[i]

eſſimi illi & execrandi, qui in Imperio non niſi I perium cogitant, qui exemplo Stratoclis & Demo- c accedunt ad remp. velut ad meſſem auream, & ercent ſpoliarium civium. Hi ſe non civibus datos itrantur, ſed ſibi cives.

ptimus ergo, quiſquis commodum, ſecuritatem & itatem civium ante oculos poſitam habet. Cic. 5. *de* . illud Claudiani ad Honor. effatum probe obſervat.

Tu civem patremque geras, tu conſule cunctis,
Non tibi: nec tua te moveant, ſed publica damna.

Rex enim eligitur, non ut ſeſe curet molliter, ſed ut r ipſum ii, qui elegerunt bene beateque agant, Xe- ph. *in mem. Socr. lib.*3. Et ſicut ſidera ſplendorem bent, ut uſibus mortalium deſerviant, ſic illi digni- tem, ſed cum munere officioque devinctam. Huc ferenda egregia Tiberii Imper. vox in pleno Senatu olata (qua claudo librum hunc primum) *Dixi & nc, & ſæpe alias P. C. bonum & ſalutarem Princi- m, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxi- s, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus: ſæpe ac erumque etiam ſingulis: neque id dixiſſe me pœnitet.*

Liber ſecundus

POLITICORVM.

CAPVT I.

Vtiliſne Reip. ſit Electio.

QVi Electionem haud ex uſu Reipubl. eſſe cauſantur, ſubinde ingeminare ſolent, diſſenſionum civilium eam valde eſſe feracem, cum raro fiat, ut omnium voluntates in unum conſpirent, ob naturalem hominum ad diſſentiendum libidinem. Inſidet adhuc multorum animis illa malorum hydra, quantis diſſidiis inter ſe flagrarint

Proceres regni Poloniæ, cum quidam ex iis depo-
rent Sereniſſimum Auſtriæ Archiducem: quidam
rò Inclytum hac tempeſtate Regem Sigiſmundu
Sunt reliqua adhuc in oris Sileſiæ cladis hujus
ſtigia:

Quanquam animus meminiſſe horret luctuque
fugit:

Sunt etiam aliis in regnis & provinciis exem
ob oculos poſita, quorum contemplatione quid
ducuntur ad improbandam tollendamque Elect
nem.

Accedit, quod ſuffragia, quæ debebant eſſe libe
partim præmiis emendicantur. *Omnis enim res*, ca
Horat. 3. *Sat. lib.* 2.

Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchri
Divitiis parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, etiam rex,
Et quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore.

Plus inſuper incommodi redundare ad Rempu
dictitant, ſi, quod frequenter uſu venire ſolet, ſpes
aliquo concepta eligentes fefellerit. Quid enim no
eſt, ut homines, quorum virtus, dum privatim ſu
intenti agellis viverent, fuit conſpicua, in deteri
vergant adepta licentia. Tum enim ſol illuſtrat,
profert ea omnia, quæ antea quodammodo ſub nubi
bus latuerant. *Sicut vacua vaſa*, ajebat Plut. ad Tra
jan. *non facile diſcernere poſſis, quod eorum integrum*
quod ſit vitioſum, ubi aliquid infuderis, ſtatim appa
ret, quid perfluat: ita animæ nimis fatiſcentes infuſam
potentiam non continent, ſed foràs diffluunt cupiditati
bus, iris, arrogantiis, ineptiis. Et quemadmodum ii, qu
laborant morbo comitiali, ut ibid. Plutarchus ait, *ſi in*
frigore verſentur, vertigine corripiuntur, & agitatio-
ne morborum eorum arguente: ita fortuna, ubi ineptos
homines aliquantulum opibus, gloria aut principatu
extulit, ſtatim eorum ruinam demonſtrat. Suo exem-
plo hoc docet Galba Imperator, qui major privato
viſus,

vus, dum privatus fuit: & omnium conſenſu capax Iperii niſi imperaſſet. Tacit. 1. *hiſt.* Idem de Saule Iſraëlitico judicium ferre poſſumus.

Verùm enim verò non adducor ut credam, obeſſe Rp. ſi Electione alicui legitima deferatur gubernan- potestas. Nam ſi recte instituta ſit ſuffragatio, nul- llaqueata præjudiciis, quis neget optimum quem- e per electionem reperiri? Tacit. 1. *hiſt.* quis non cietur Reip. ſuæ, cui conſulit, præficere eum, quem t à natura & arte ad frena Reip. capeſſenda bene ſtructum: Cooptandi enim judicium integrum, & ſi gere velis, conſenſu monſtratur. Tacitus *ibid.* Sic llo Hoſtilio in honorem virtutis regnum ultro da- m. Flor. *lib.* 1. *c.* 3. Scilicet hæc virtutis vis eſt, ut la- e non poſſit: Exſerit enim ſe in auram liberiorem: niſi invidiæ nebula obfuſcarit hunc ſolem, radios os longe lateque emittit. Eligatur ergo is, qui cæ- os virtute & prudentia longo poſt ſe intervallo re- quit. Plus etiam inter eligentes & electum bene- lentiæ eſt: illi favore & amore proſequuntur eum, quo ſpem concepere bonam: hic viciſſim animo eligentes ſolet eſſe propenſo & benigno, à quibus nperandi poteſtatem adeptus eſt. Et ſi faciem uni- rſæ Reip. ſpectes: loco libertatis erit, ſi eligi incipi- us. *ibid.*

Non poteſt in diſcrimen adduci Reſp. aurea liber- s non tollitur: Electus haud gravatim patietur cer- s ſibi leges proponi, quas ut cynoſuram in guber- ando ſequatur, metas præſcriptas non excedet, ab- inebit ab expilationibus & exactionibus, atque adeo eata civium vita futura eſt. Quod ſi excedere limites oluerit, facile ſummoveri poterit. Eligatur ergo ex mnibus, qui imperaturus eſt omnibus. Plut. *in Paneg.* Nec contrarium nobis perſuadeat, quod ſupra pri- no loco dictum eſt, diſſidia ex electione pullulare; & contentiones: expedire autem omnes in Rep. diſſen- ionum cauſas dimovere. Non enim ſemper diſſiden- tes ſunt Electorum ſententiæ, & ne ſint, certis ple-

rumque

rumque legibus adſtricti ſunt: quod ſi illud interdu
eveniat, non per ſe, ſed per accidens illud conting
ob hominum perverſitatem, qui etiam optima qu
que crebris contractionibus deſtruunt. Deinde d
cordias civiles interdum prodeſſe, probat Machia
diſp. 4.

Quod ſecundo loco adductum eſt de emendica
ſuffragiis: robur ſuum obtinere non poteſt: El
ctioni enim præſupponimus viros bonos & grave
qui pejus letho flagitium timent, ut loquitur H
rat. qui ſententiam ſuam aperte ἀφθόνως, & ſi
fuco proferunt: quod ſi tale quid deprehendatu
corruptum eſſe eligentis unius animum, non ſtati
cæteri eodem laqueo irretiri ſeſe patiuntur: faci
eſt unum corrumpere: difficile plures. Et tamdiu qu
boni viri cenſetur fungi officio, quamdiu ſuſpicion
in contrarium conceptæ luce meridiana clarius pr
bentur. Quod ultimo movere poterat, ſolere el
gentes ſæpe decipi, ut ſpes de eligendo fallat omne
eſt id quidem ita, ſed eligendus is eſt, de cujus virtut
non ambigitur: quem ſciunt omnes non tam ſupra
quam pro ſe futurum. Variis explorationibus laten
tes animi nævos potuerunt habere cognitos; & ſi
quid ſimulatum ſubſit, non occultabitur id diu: Si
mulatum enim diu conſiſtere nequit. Cura ergo ac
curata electionem antecedat, ne pœnitentia pediſſe
qua ſubſequatur.

CAPUT II.

De Electione Voti liberi, & de Sortitione.

OMnis electio partim liberi eſt voti, partim reſtri-
cti. Liberi voti Electio, eſt ſuffragatio in perſo-
nam quamcunque, quæ ad obtinendum magiſtratum
videtur eſſe idonea, ſive ea ſit ejuſdem, ſive diverſæ
nationis, aut conditionis. Hac libertate uſi ſunt Po-
loni in eligendo Piaſto, agriculturæ operis occupato.
Herbur. 1. *hiſt. Pol.* c. 12. Et etiamnum utuntur. Et olim

Car-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

...haginenſes. Ariſt. 2. *Pol.* 11. Itemque Romani, qui ...innatum dictatorem creatum ab aratro trahe...a in urbem. *Liv. lib.* 3.

...t autem libera hæc electio per ſuffragia Eligen...iu, ut is qui majore eorum conſenſu deſtinatus eſt, ...ittatur.

...uod ſi diſſentiant inter ſe Eligentes, novum non ...orte dirimi litigium. Commodum ergo hic quæ...: Sitne conſultum Magiſtratum ſortitione devol... d aliquem?

...ulti ſunt, qui ſortitionem nullam admittunt. A...it, cum Cic. 2. *de divinat.* 1. Sortiri propemodum ...n eſſe, quod micare, quod talos jacere, quod teſ...s, quibus temeritas & caſus, non ratio nec conſi...n valet: Totam rem eſſe inventam fallaciis, aut ad ...ſtum, aut ad ſuperſtitionem aut ad errorem. Re...uunt illud Ariſtotelis. 1. *Eth.* 9. extremæ dementiæ ..., id quod maximum optimumque eſt fortunæ ...mittere: quandoquidem Iſocrates ſortitionis gu...natricem fortunam eſſe dixerit. Conqueruntur ii...n peſſimos quoſque ſortitione acquiri poſſe. Philo...t. *in vita Apollon. lib.* 3. multiſque fraudibus & ...poſturis eam eſſe obnoxiam, cujus rei exemplum ...apud Apulejum *lib.* 9. *Med. de ſacerdotibus Iſidis.*

Verum quicquid illis arrideat, ſtatuerim ego, ſi ...cordibus eligentium votis duo ſunt nominati, qui ...nere, virtute, & opibus pares ſunt, ſorti rem com...ttendam, & decidendam eſſe, adductus legibus & ...tionibus partim divinis, partim civilibus, & mo...us ſive approbationibus gentium.

Nam dubia res quævis, qua tandem via fiet evi...ntior, niſi hac adhibita? Teſtantur id ſacræ literæ. ...*um.* 16. & 33. *Deut.* 1. 1. *Par.* 25. & 26. Sic terra ...r ſortem diviſa eſt. *Num.* 26. *verſ.* 5. & 33. *v.* 54. ... 36. *verſ.* 2. *Deut.* 1. *v.* 28. & 31. *v.* 7. Sic in locum ...dæ proditoris ad Apoſtolatum per ſortem evectus ...t Matthias, *Act.* 1. *verſ.* 26. quod commune fuit ...lim omnium ſacerdotum: Clerici enim à ſorte

dicti.

dicti: & κληρικὸς idem eſt *qui ſorte datus.* Alc. 5 ad *verg.22.*

Ita Syracuſis lex fuit, quæ in annos ſingulos ... ſacerdotem capi juberet: Cic. 2. *in Verrem.* Et ... ſuffragiis tres ex tribus generibus creati eſſent, re... vocabatur ad ſortem: ita ſcil. nam quot eſſent ren... ciati, tot in hydriam ſortes conjiciebantur, & cu... nomen exiſſet, is haberet ſacerdotium. Ariſtot. 4. ... 15. Quamquam hodie ſortitio omnis in Eccleſiaſt... beneficiis prohibita ſit, *c. ult. ex de ſortil. in fin.* In... enim per ſortem eligitur Epiſcopus, *l.47. C.de Epi... Cler.*

Nec tantùm divinis, ſed civilibus legibus, earu... que præſcripto, dubiis in cauſis ſortitio adhibetur... enim reſpondet Vlp. *in l. 13. ff. de jud. Si in judi... duplicibus facile diſcerni non poſſit, quis litigantiu... actoris, quis rei partes obtineat, ſorte rem diſcernend... eſſe.* Idem Sortium uſus ſtabiliri poteſt ex *l. 2. poſt... C. quando & quibus quarta pars. lib. 10. l. generali... §. proinde v. & fortaſſis ff. de fideicom. libert.*

Romæ dignitates omnes per ſortem cuivis ob... niebantur: Coſſ. ſortiebantur, uter ædes Diis dedica... Livius *lib.2. de ſortitione Val. Publ. & Horatii Coſſ.* ... dem Comitia ex ſorte habebant. Liv.*lib.5.dec.4. il...* Conſulibus ambobus Italia provincia decreta eſt: ... ut inter ſe compararent, ſortirenturve uter Comit... ejus anni præeſſet. Sic etiam Cenſores inter ſe ſo... comparabant, uter eorum luſtrum conderet. Var... *lib.5. de ling. Lat.*

Sic provinciarum adminiſtratio adſignabatur Pr... toribus: exemplum in Iul. Cæſ. qui ex prætura ult... riorem ſortitus eſt Hiſpaniam. Suet.*c.18.* Et Quæſt... ribus *l.1. §.1. ff. de offic. quæſt.* Sic Iulio Agricolæ ſo... quæſturæ provinciam Aſiam dedit, Tacit. *in Agri...* Sic Veſpaſianus quæſtor Cretam & Cyrenas provin... ciam ſorte tulit, Suet. *in Veſp.c.1.*

Milites etiam per ſortem ad prædam vocati. Vir... *9. Æneid.*

vero capere Italiam ſceptroque potiri
ntigerit victori, & prædæ ducere ſortem, &c.
ntibus etiam pluribus ſortium uſus non inco-
us. De Germanis Cæſar. *lib.* 1. *de bell. Gall.* Cum
ptivis quæreret Cæſar, quamobrem Arioviſtus
o non decertaret, hanc reperiebat cauſam: Quod
Germanos ea conſuetudo eſſet, ut matresfami-
eorum ſortibus & vaticinationibus declararent,
m prælium committi ex uſu eſſet, nec ne: eas ita
re, non eſſe fas Germanos ſuperare, ſi ante novam
m prælio contendiſſent. Sed ut ad rem acceda-
n propius, Regna ſane multis per ſortem obtigiſſe
emus. Saul eo modo ſceptrum obtinuit 1 *Reg.* 10.
omerus 15. *Ilia.* ait: Ipſius Saturni tres filios,
m, Neptunum & Plutonem, ſorte quoque ſibi
rni Patris imperium diviſiſſe, & Iovi cœlum,
tuno mare, Plutoni infernum obtigiſſe.
De Succeſſoribus Alexandri M. memoriæ prodidit
inus *lib.* 13. eos ſorte diviſiſſe regna & provincias:
læus defuncti frater Macedonicum obtinuit re-
m: quod tutoris nomine Perdiccas adminiſtravit:
lemæus Lagi F. Ægyptum; Eumenes Cappadociam
aphlagoniam: Lyſimachus Thraciam & regiones
ris Pontici: Antigonus Phrygiam majorem: Seleu-
vero Antiochi Fil. ſummum Caſtrorum Tribuna-
n eſt adeptus.
Ita Triumviri Auguſtus, Lepidus & Antonius à
titione non abhorruerunt. Appian. 1. *de bello ci-*
i pr. &c.
Quod verò ſupra dictum eſt, fortunæ arbitriis regi
tem, nec prudentem debere ſe illi ſubjicere, cum
nſilio, non fortuna res expedienda ſit: id à nobis fa-
i ratione dilui poteſt: non enim Fortuna, ſed Deus
tes temperat: Nam illæ mittuntur in ſinum, Do-
nus verò dirigit. *Proverb.* 16. *in fin.* & ibi. *cap.*
. dicitur: Sors contradictiones comprimit, &
ter potentes quoque dijudicat. Quod cum ita ſit,
bium nullum relinquitur, ſortitione interdum, ſi
ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

neceſſitas poſtulaverit, Magiſtratum eligi & poſtulari poſſe.

CAPVT III.

De Electione reſtricta ad certas perſonas & leges : utrum ambulatorium potius, quam perpetuum eſſe Magiſtratum expediat.

ALtera Electionis ſpecies reſtricta eſt, & certis circumdata limitibus : eaque ſpectat certas & determinatas vel perſonas vel leges.

In perſonarum determinatione illud eſt, ut nullus alius quam ex hac, vel illa gente aut familia eligatur: Cujuſmodi legem ipſe Deus populo ſuo tulit, ne alium ſolio regali dignarentur, quam ex tribu Iudæ & ſtirpe Davidis oriundum. *Deut.*17. *v.* 15. & illud in numero horum cancellorum, ne quis ex peregrina gente ſceptri fiat capax: quoniam fere ſemper fieri videmus, ut provincia omnis regem domeſticum, quam advenam impenſius colat. Saxo Grammat. *lib.*5 .*hiſt.Dan.* Id ſalubriter ſanxit in Aurea bulla Carol. IV. Imp. ne ad imperium admittatur alius, quam is, qui ſe Germano ex ſanguine ſatum docere poſſit: quam conſuetudinem cordate propugnat Elector Moguntinus apud Sleid. ſub anno 1519. Huic conſuetudini quaſdam reperias contrarias; nempe ut non indigena, ſed peregrinus ad regnum evehatur: ut tollatur inter cives æmulatio, & quæ ex ea oritur animorum diſtractio, quod in regno Poloniæ uſu obſervari tralatitium eſt.

Proximum eſt in Electione, ut Eligentes certas habeant leges, ſecundum quas magiſtratum alicui deferant: Inter eas non poſtremum obtinet locum, ſi ad certum tempus, vel in perpetuum conſtitutum habere velint magiſtratus officium: prout hoc ipſum Reipub. poſtulat conſuetudo, & utilitas.

In dubio quæritur; Vtrum ex his melius, Ambulatorium habere magiſtratum, an perpetuum.

An

mbulatorium ſive annuum multi præferunt.
od libertatis magna cuſtodia ſit, ſi magna impe-
a uturna non ſient. Livius *libro* 4. Viciſſitudo enim
aſtuoſa ingenia reprimit, nec inebriari nimia li-
ra ſinit. Dion. Halic. *lib.* 4. E conſilio Dictaturæ
is que majeſtas ſexto menſe exſpirabat, ne quis fre-
iuturna potentia, haberet occaſionem evertendi
epublicam. Et quemadmodum Romæ Coſſ. ſic
nagine quotannis annui bini reges creabantur.
il. Prob. *in Hannibale.* Argis quoque Rex unus
, ſed ſingulis annis amovebatur. Huc refertur
il Ciceronis 3. *de legibus.* Cenſores magiſtratum
quennium habento, cæteri Magiſtratus annui
o. Duodecim etiam illi Saxoniæ proceres annuum
um geſſerunt imperium Crantzius, *lib.* 2. *Saxon.*
2. idque ideo factum, ne longiora & diuturniora
eria multos attollerent & ad res novandas impel-
nt. Dion. *lib.* 52. Nihil enim tam utile, quam bre-
potestatem eſſe, quæ magna ſit. Sen. 7. *controv.*
Honores enim non ſunt continuandi. *l.* 18. *ff. de*
r. gl. in l. Divus. 18. *ff. ad Municipal.*
. Si Magiſtratus ſit ambulatorius, anſa ſeditio-
n tollitur. Earum enim cauſa præmiorum inæqua-
s. Cives omnes pares ſint in ferendis oneribus; Sint
o etiam pares in commodorum participatione,
do nihil aliud obſtet, quo minus tuto reſp. alicui
mmitti poſſit.
. In quibus continuantur honores, nunquam ad
iones reddendas obligatos ſe exiſtimant; quo no-
ne vituperat Ariſtot. 2. *Pol.* 7. Lacedæmoniorum
mp. quod in ea Senatores, qui perpetuo dignitatem
nc obtinebant, immunes erant à reddendis ratio-
bus.
4. Denique neceſſe eſt ſegnius expediri negocia
onomica ab iis, qui continue publicis deſtinentur
ris, & magiſtratus exequendis officiis..
E contra perpetuum Magiſtratum eſſe debere ſua-
tur:

1. Quod

1. Quod quis è magiſtratu prius decedere cog quàm ejus quod didicerit ſpecimen exhibuerit. *lib.25.* quo conſilio Antoninus Pius Imp. ſepte novenis annis in provinciis detinere ſolebat præſides. Intelligebat optimus Princeps, Magiſt crebram in Rep. mutationem non ſecus impro dam, ac aſſiduam in corporibus humanis muta- nem victus. Ariſt. 2. *Pol. 6.* Quod & privata in dolorem movit Apulejo, qui ſecundo Floridorum clamat: quid nobis cum iſtis proceſſ. vicibus? cum annis brevibus & feſtinantibus menſibus? ce- leres horum hominum dies! ô præſidiorum opti- rum citata curricula!

2. Is, qui perpetuò demandatam habet guberna- di provinciam, cum majeſtate imperare poterit: enim illi metuendum, ne aliquando privatorum c tumelias, aut improborum injurias ferre cogatur. tamen ſecuritas iſta animum non inflet turgido fa aut impellat ad tyrannidem.

Quid ſtatuendum in harum ſententiarum co- flictu?

Viam emergendi ex ancipiti hoc certamine ſupp ditabit diſtinctio. 1. Inter majores, minoreſque m giſtratus: Illos perpetuos eſſe conveniens eſt, hos te porales. 2. Inter diverſas rerump. formas, Mon chia perpetuum requirit gubernatorem: Democra ambulatorium: Ariſtocratia ex utroque particip Videndum autem ante omnia, quid cujuſque Rei ferat conſuetudo, & quid commodi & ſecuritatis c vibus inde redundare poſſit.

CAPUT IV.

De Electione eorum, qui obſcuro loco nati ſunt.

ABſurdum videtur Socrati, cum artes ſedentaria nemo profiteatur abſque dedecore, qui eas no didicerit: neque quiſquam ſcrinium faciendum loce ei, qui rudis ſit ejus opificii: ad publicos magiſtratu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ritti, qui nunquam dederunt operam diſciplinis, quibus nemo poteſt recte magiſtratum gerere. Endi itaque quos virtus, quos genus præcipue redcommendabiles. Virtus primum & præcipuum uiſitum eſt: nam qui probatæ vitæ ſunt, cæteros nes antecedunt, *l.6. in pr. C. ad l. Iul. repetund. l.1. in. C. de offic. Magiſt.*

Genus requirimus ideo, quod conſentaneum ſit tes creari fortibus & bonis, & meliores eſſe eos, qui nt ex melioribus: accedit quod humili loco orti, ecti impotenter ſe gerunt, priſtinæ ſuæ conditionis memores.

Aſperius nihil eſt humili cum ſurgit in altum,
Cuncta ferit, dum cuncta timet, deſævit in omnes.
Vt ſe poſſe putet, nec bellua tetrior ulla eſt,
Quam ſervi rabies in libera colla furentis,
Agnoſcit gemitus, & pœnæ parcere neſcit,
Quam ſubiit, dominique memor, quem verberat odit.

Claudian. *lib.1. in Eutrop.*

Hujus rei egregium exemplum eſt Pallas, qui aſſendæ auctoritatis cauſa, nunquam domi aliquid, niſi utu aut manu ſignificavit: vel ſi plura demonſtranda eſſent, ſcripto uſus, ne vocem ſociaret. Tacit. 13. nnal.

Quanquam nec deſint exempla eorum, qui infimo oco nati, ad principatum, & res magnas gerendas ivinitùs evecti ſunt.

Auguſtus ille, cujus nomen tam celebre fuit, avum abuit argentarium: patrem adſtipulatorem. Cicero *piſt. ultim. ad Quintum Fratrem.*

Helvius Pertinax Imp. libertino patre natus eſt. Dion. *lib.*73. Macrinus Imp. fuit libertinus. Maurus um aure perforata. Dion origine gentis ſordida. Aurel. Vict.

Maximus Imp. Thrax infimo loco natus evectus ad imperium. Diocletianus obſcuriſſime natus eſt: adeo ut à pleriſque ſcribæ filius, à nonnullis Amullini ſenatoris libertinus fuiſſe credatur. Eutrop. *lib.*9.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Valerius Aurelianus natus in Syrmio, in fa[illegible] ignobili, matre ſacrificula Solis, ab exercitu Im[illegible] ctus eſt. Mel. 3. *Chron.*

Anaſtaſius Imp. fuit ſcriba aulicus. Mel. Iuſt[illegible] Imp. patre natus armamentario. Mel. *ib.*

Cæſar Gallus, teſte Ammiano Marcellino *lib.* 1[illegible] ſqualore nimio miſeriarum, ætatis adultæ primi[illegible] ad principale culmen inſperato cultu provectus, [illegible] terminos delatæ poteſtatis procurrens, aſperitat[illegible] mia cuncta fœdabat. Probus Imp. genitus patre a[illegible] ſti hortorum ſtudioſo. Aur. Vict.

Agathocles Siciliæ Tyr. qui magnitudini pri[illegible] Dionyſii ſucceſſit, ad regni majeſtatem ex humi[illegible] ſordido genere pervenit. Iuſtin. *lib.* 22. *pr.*

Adramittenus Andriſcus in fullonia natus ob P[illegible] do-Philippi nomen evectus eſt.

Amaſis Rex Ægypti cum privatus adhuc eſſet, [illegible] raſitica & furandi celeritate ſeſe aluit. Herod. [illegible] *Euterpe.*

De Perdicca vide Iuſtinum *lib.* 8. & Curt.

Herodes æditiuus in templo Apollinis ad Aſcal[illegible] nem filium habuit Antipatrum, quem à prædonib[illegible] raptum ob paupertatem redimere non potuit. Huj[illegible] filius Herodes Aſcalonita dictus à Iul. C. Cæſ. Iuda[illegible] tutor conſtitutus, titulum regis ab Auguſto accepi[illegible] is, qui pueros innocentes occidit. Ioſephus *lib.* 17. *A[n]tiq. Iud. cap.* 8.

Servium Tullum nec obſcuritas generis inhibui[illegible] quamvis matre ſerva creatum. Florus *lib.* 1. *cap.* 6. qu[illegible] minus Rex crearetur Romanorum.

Tarquinius Priſcus Rex Rom. patre Mercato[illegible] eoque exule natus eſt. Halicarn. *lib.* 3. & Val. Ma[illegible] *lib.* 3. *cap.* 4.

Tullus Hoſtilius humili genere & loco natus eſ[illegible] ut cujus incunabula agreſte tugurium cepit, & ado[illegible] leſcentia in pecore paſcendo fuit occupata. Tzetze[illegible] *hiſt. Child.* 6. *c.* 72.

Viriathus paſtor primum fuit, mox latronum dux [illegible]

poſtre[illegible]

tremo tantos ad bellum populos concitavit, ut aſ-
tor contra Romanos Hiſpaniæ putaretur. Eutrop.
4.
Poſſent plures recenſeri hujuſmodi gubernatores,
os vomis & ſtiva ad Conſulares miſit ſecures: Ve-
n ex his exemplis deducendum non eſt, negligen-
m eſſe in electione ortum cujuſque, ſecundum
em vel probus vel improbus plerunque evadit.

CAPVT V.

De Electione Extraneorum.

MVltis ea animis infixa eſt opinio, etiam exteris
patere debere aditum ad moderanda frena Reip.
m quod hoc modo videatur tolli æmulationis ſtu-
um inter cives, tum quod vires illius Reip. ad quam
bernandam exterus ſuam adjungit potentiam, au-
ri poſſint: tum denique, quod illuſtria hujus rei paſ-
n extent illuſtrium Rerump. documenta. Ex alieni-
nis enim accerſitos fuiſſe legimus reges aliquot, &
incipes.

Numa Curibus Sabinis habitans conſultiſſimus
r, ut in illa quiſquam ætate eſſe poterat, omnis di-
ni atque humani juris, Romam evocatus ad re-
num, licet initio ejus electionis Romani veteres per-
grinum regem aſpernati eſſent. *lib.* 1.

Tarquinius Priſcus etiam apud eundem Liv. in ora-
one in Comitiis habita, ſe non rem novam petere
t: quippe qui non primus, quod quiſquam indignari
irarive poſſit, ſed tertius Romæ peregrinus Regnum
ffectet. Poſt eum Servius Tullus non ſolum peregri-
us, ſed & Serva matre natus in regnum advolavit:
iv. *lib.* 1.

Trajanus à Nerva Auguſtus dictus, homo Hiſpa-
us primus exteræ nationis imperium Romanum
btinuit: Cenſuit enim Nerva virtutem cujuſque
on patriam exiſtimari & ponderari oportere, Dion.
ib. 63.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Severus, Maximinus, Philippus Arabs Imp. om fuere exteri, & tamen admiſſi.

Apud Polonos verò plurima hujus rei exempla promptu ſunt: videmus evocatos ex Lithuania Iagellones: ex Gallia Henricum Valeſium: ex Tranſylvania Stephanum Bathoreum: ex Suecia Sigiſmundum.

Verum quantaſcunque illi rationes, quæcunque exempla adduxerint, nunquam cum iis faciam, ut tuam, extraneos in remp. facile admittendos. Ve Lipſius: Vt in quam domum Veſpillones veniunt, ſignum eſt funeris: Sic Reip. labentis, ad quam fulciendam adhibentur peregrini.

Sunt enim πλεονεκτικοὶ, qui ſibi ſuiſque tant proſpiciunt, haud ſolliciti quid de regni & reip. ribus fiat. Diſcretam oportet eſſe domum & rem dicebat Nero 13. *an.* apud Tacit. In boni Princi penatibus nihil venale aut ambitione pervium debet.

Quin etiam Principis externi jugum moleſtiſſi ferunt ſubditi: & nemo adeo patiens eſt, ut ejus re in qua natus & educatus eſt, curam alienigenæ co miſſam ferat. Fatentur hoc Scythæ apud Curt. *lib.* coram Alexandro Magno: Nam ut fortior ſis, *quiunt*, quam quiſquam, tamen alienigenam dom num nemo pati vult. Sic Narſes natione Græcus R manis feliciter imperans, accuſatur ab iis, quod no lent exteri hominis ferre imperium: atque ideo rem tus eſt. Anton. Guevara *in Horol. princip. lib.*1. *c.*16

Neque etiam poterit peregrinus Princeps à peric lis tutus eſſe, niſi validiſſimo præſidio ſe ipſum in primis, deinde arces munierit. Bodin. 6. *de rep. cap.* Illa vero externa præſidia, plurimum Reip. detrimen ti inferunt. Taceo, quod ſæpius regnum defertur ex traneo, illudque repudiatur: quæ res novos excita tumultus interim dum Interregnum eſt, atque ade illa recuſatio cum dedecore ejus regni quod obtuli conjuncta eſt.

Eligantur ergo domeſtici, qui in illo ipſo ſolo, a

quo

d regendum accedunt, ſati natique ſunt. Hi mo-
a animorumque provinciæ gnari melius curabunt
patriæ notas: provocabunt ſubditos amore & be-
olentia ad culturam virtutis & morum, & deni-
auctoritate apud ſuos non mediocri valebunt.
mplum ſuppeditat Helveticorum reſp. penes quam
li committi ſolet ullum munus, qui extra provin-
m natus eſt. Nec movet, quod ſupra dictum eſt,
li inter cives æmulationis ſtudium ſi admittantur
teri, nam conſideratis effectibus, videndum ex qui-
s ad remp. plus detrimenti redundet. Iam verò ex
ſi admittantur exteri, plus incommodi capit reſp.
ulatio verò non ſemper inter cives eſt, ob com-
nicatos cum illis honores, & ſi ſit, alter alterum
virtutem incitat.

Fortius eſt, quod ſecundo loco dicitur, augeri po-
tiam Reip. conjunctione virium exteri principis.
rum acceſſio illa lubrica eſt, & haud ſcio, an non
s obſit, quam proſit: ſiquidem hac una ratione
regrini invehuntur mores, qui interdum graſſan-
r, & evertunt totam remp.

Nec ſuperius adducta exempla quicquam ponderis
bent: nam quod ad regnum Romanum attinet, ne-
ſſitate eo deventum eſt, ut reges alienigenæ ſume-
ntur, ob indigenarum, qui habiles fuiſſent, defe-
um. Aucta civitate, exteri ne quidem jus civitatis
bebant, nedum jus capiendi magiſtratum.

Quod de Imp. dicitur deſignati illi quidem ſunt ab
tеceſſoribus, ſucceſſores ob virtutem: quidam verò
iis liberrima militum electione ad Imp. evecti ſunt.
oloni verò fruantur hac conſuetudine, quamdiu illis
bet: an verò per eam Reip. ſalus amplificata fuerit,
ſorum judicium eſto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT VI.

De Electione eorum, quibus aliqua inhæret macula.

MAgiſtratum non tantum à crimine, ſed ab o criminis ſuſpicione liberum eſſe oportet. Et tus proprium ipſius eſſe bonum debet, ſi diu ſalu ter regnare velit. Omnes enim oculi in eum fixi & vitam ejus velut in ſpeculum intuentes, dicta ſu & facta animadverunt. Inde oritur cupiditas i tandi: inde fit, ut aut virtutes emanent, aut vitia riventur. Multa contra eos lux eſt: omnium in iſ converſi oculi ſunt. Sen. 1. *de Clement. c.*8. Et quo q in majore rerum faſtigio collocatus eſt, eo majo virtuti operam dare debet: quo conſilio veteres rec electo magiſtratui faces ardentes prætulerunt, ut teris virtutis & æquitatis ſplendore prælucere no rit. Paradinus *in Symb. heroic.*

Lux publica principis ingens.

Accedit quod facta Magiſtratus habentur pro j ſis: ea enim principum conditio eſt, ut quicquid ciunt, præcipere videantur. Quint. *decl.*4. & recte cere cives ſuos faciendo doceant. Vellej. *l.* 2. Hone ergo velis, nemo non eadem volet. Sen. *in Thyeſt.* V riſſimum enim eſt illud Theodorici R. ad Senatu apud Caſſiodorum *lib.*3. *var. ep.* 12. *Facilius eſt, ſi dic re fas, errare naturam, quam diſſimilem ſui princ poſſit formare Remp.* Et Claud. *de* 4. *Conſul. Honorii:*

—— *Componitur orbis*
Regis ad arbitrium.

Id enim cenſetur eſſe genus obſequii. Lactant. *lib divin. Inſt. c.*6. Si principum ſuorum mores tanqua exemplarem quandam imaginem ſpectent, Chryſo *lib.*3. *de Sacerdotio.*

Nam ſi dediti illi ſunt artibus & diſciplinis, ec omnes altum ſapere affectant: Si religioni, qualis N ma, mirum quantopere animus eorum flagret ſtudi

tuend

udæ religionis: Si inclinant ad vitia principes: n ipſi tantum, proh dolor! concipiunt iſta, ſed in c tatem infundunt. Cicero 3. *de ll.* pluſque exemplo m peccato nocent. Antiochi cæcam & amentem iriam imitatur exercitus. Valer. Maxim. *lib.* 9. ut & Vitellium milites. Tac.2.*hiſt.* Andronici in- cum ſequuntur ſubditi. Nicet. *lib.* 3. *Manuelis:* & Beſtiam. *Saluſt.in Iug.*

Probe ergo diſpiciant Eligentes, quem rerum gu- nationi præficiant, ſiquidem ab eo prava pleraque recta, non ſecus atque à Sole in ſubjecto hoc orbe aut tenebræ.

Exoſos autem merito habent eos, quos inquinat contemptui obnoxios reddit vel vitæ vilitas, & ſor- darum artium profeſſio; vel vitæ turpitudo; vel hæ- is; vel onus æris alieni; vel paupertas nimia; vel nique ambitionis æſtus. Hi omnes à limine digni- is magiſtralis arcendi ſunt.

Ac ut de illis priore loco dicamus, qui ſordidas ex- cent artes: Complectimur ea appellatione omnes, i ſunt ex ultimis negotiatoribus, monetariis: aliiſque formibus miniſteriis. *lib.6. C. de dign. l. ſi cohortalis* . §. *fin. C. de cohortal. lib.und. C. Negotiatores ne mi- ent.* Negotiationem talem intelligimus, quæ inter rdidos & abjectos quæſtus reponitur *l. humilem. C. inceſt. nupt.* Nec enim fieri poteſt, ut parvis & vi- bus rebus occupati, ſublimes & generoſos ſpiritus oncipiant, Demoſth. *in orat. de rep. ordinanda.* Non cludimus Mercatores illos, qui diffuſam exercent egotiationem: Hos videmus in pleriſque Rom. Im- erii Civitatibus primas obtinere, & remp. maximis uvare commodis. Reprehenſionem hoc loco effuge- e non poteſt Heliogabalus: Is teſte Herodiano *lib.* 6. o vecordiæ provectus eſt, ut omnes ſcenicos artifi- es ac theatricos ad maximas Imperii dignitates pro- veheret: quippe exercitibus Saltatorem quendam præfecit, qui olim juvenis publice in theatro operas dederat. Alium item è Scena Iuventuti, alium Sena-

tui, alium etiam Equeſtri ordini propoſuit. Au[...] item & Comœdis, mimorumque hiſtrionibus m[...]ma imperii munia demandavit. Serviſque ſuis au[...]beris, ut quiſque turpitudine reliquos anteibat, [...]curationes tradebat provinciarum.

2. Rejiciuntur illi, qui vitæ turpitudine inquin[...] ſunt, & ſine decore, ruboreque in publicum pro[...] non audent: ut ſunt omnes improbatæ vitæ vir[...] notati infamia *l. 2. C. de dign. l. un. C. de infam.* *l. 1. C. de his, qui non impletis ſtipendiis*: qui c[...] ſunt flagellis, *l. 12. ff. de decurionibus*: qui rei ſ[...] publici criminis *l. libertus: 7. §. in quæſt. ff. ad M[...]nicip. l. Lucius 21. §. antepen. ff. eod. l. un. C. de* [...] *poſtulatis.*

3. Amoventur ii, qui ob hæreſin omnium in[...] concitant indignationem. Illi enim prorſus ab hon[...]ribus excluſi. *Nov. 45. pr. uſqu. ad §. enimvero.* H[...]jus farinæ ſunt Iudæi *l. generaliter 3. §. fin. ff. de dec[...]* *l. 17. C. de Iudæis.*

4. Tollendi ii, qui ære alieno nimio gravati ſu[...] variis enim intenti ſunt artibus, ut nexu illo ſeſe li[...]rent. Quod ſi pedem inferunt in Remp. expilationib[...] ſtudent & impoſturis: præſertim ſi ſunt debitores R[...]rump. Hi penitus arceantur ab omni muneris admi[...]ſtratione *l. 6. §. debitores. ff. de mun. & honor.*

5. Non admittendi, qui nimia paupertate oppre[...] victum nocturno diurnoque labore ſibi quærere c[...]guntur: quod ex Divorum fratrum reſcripto *l. 6. pr.* [...] *de mun. & hon.* intelligimus de iis qui ita tenues & e[...]hauſti ſunt, ut non modo publicis honoribus par[...] non ſint, ſed etiam vix de ſuo victum ſuſtinere po[...]ſint: adeoque minus utile, & nequaquam honeſtu[...] talibus mandari magiſtratum. Paupertas enim mult[...] occaſionem delinquendi obtulit Sirac. *c. 27. pr.* Cu[...] conſentit Lactant. Firm. *in lib. de Ira Dei. c. 20. Mul*[...]*ta ſunt*, inquit, *quæ ad peccandum invitant, æta*[...] *violentia, egeſtas, occaſio.* Et Saluſt. *in Iugurth. Egenti*[...]*ſimo omnia cum precio honeſta videntur.* Præterea u[...] canit Hor. 3. *Od. 29.* *Ma*[...]

Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis facere & pati,
Virtutiſque viam deſerit arduæ.

6. Ambitioſos denique aditu ad Remp. interclu-
re placet. Multos enim falſos fieri ſubegit ambitio,
giſque vultum, quàm ingenium bonum habere.
uſt. *in Catil.* Hos libido maxima invadit reip. ca-
ndæ: neque id quibus modis aſſequantur, dum ſibi
gnum parent, quicquam penſi habent, Saluſt. *in Ca-*
. Hi ambitus crimine notati, puniendi, *l. un. ff. ad*
ul. de ambitu.

Hos igitur omnes, quorum catalogum texuimus, ſi
oteſtate aliqua armaveris, perinde feceris, ac ſi fe-
icitanti vinum, bilioſo mel, cœliacis obſonia porre-
ris: quibus animi morbus, hoc eſt, ſtultitia incre-
enta capiat.

CAPUT VII.

An in Electione ætatis, ſive juvenilis, ſive ſenilis habenda ratio.

Iuvenibus ante 25. ætatis annum honores publicos
non conferri, optima ratione nititur, *l. ad remp.* 8.
f. de mun. & hon. l. 2. §. fin. ff. de jure immunitatis. Iuve-
ile enim vitium eſt, inquit Seneca *in Troade*, *regere*
on poſſe imperium. Et idem *in Octav. Iuvenilis ardor*
mpetu primo furit: langueſcit idem facile, nec durat
liu. Et juvenibus nec animus rebus gerendis concalluit,
ec ætas uſum dedit bene ſuadendi. Cicer. Quippe in-
genita eſt illi ætati imperitia, utpote rerum omnium
inexpertæ, atque ideo Homerus imperitos νηπίους &
pueros appellare conſuevit.

Non tamen deſunt exempla, maximis etiam impe-
riis & regnis fuiſſe præfectos adoleſcentulos. Salomon
duodecennis Regno potitus, dijudicavit controver-
ſiam illam inter duas mulieres, 3 *Reg.* 3. Ignatius Mar-
tyr. *ep ad Magneſianos.* Manaſſes annorum erat 12.
Ioſias & Ioachin octo. 4 *Reg.* 22. Theodoſium jun.

adhuc in cunis vagientem pater appellavit Auguſt. Ladiſlaus Rex Vngariæ duodecennis adminiſtra- nem regni ſibi uſurpavit. Henricus IV. Imp. cum ſet annorum octo. De Alexand. Severo Herodian. *lib. in fin. Milites Alexandrum Imperatorem conſalutat, in aulam Palatinam deduxerunt, adoleſcentulum modum; & adhuc aviæ præceptis obtemperantem.*

Quod de juvenibus dictum eſt, ſceptri eos eſſe i- capaces, id multo magis dicendum de ſenibus: nan

1. In magiſtratu auctoritatem & dignitatem e oportet: atque illorum ætas irriſui & faſtidio eſt, qu notat in Galba Tacitus 1. *hiſt.* 2.

2. Avaritia exulare debet à moderatore Reip. Ia vero ſenes attentiores ſunt ad rem omnes, quam eſt. Terent. *in Adelph.*

3. Nihil ab aliis fieri poteſt, quod non illi vellicer & ſcommate excipiant. Cornelius Gallus:

Stat dubius, tremuluſque ſenex, ſemperque maloru
Credulus, & ſtultus, quæ facit ipſe, timet.
Laudat præteritos, præſentes deſpicit annos,
Hoc tantum rectum, quod facit ipſe, putat.

Quod ſane in Magiſtratu vitium eſſet intoleran- dum.

4. Prudentia illorum, qua juvant Remp. evanuit & quaſi exaruit. Quotuſquiſque enim ſenum eſt, in quem Plautinum illud non quadret:

—— *Terræ odium ambulat:*
Iam nihil ſapit, tanti eſt, quanti fungus putridus.

Senibus ergo quiete nihil poteſt contingere opta- tius. Propert. *eleg.* 26. *lib.* 2. iis præſertim, qui clima- cterem magnum & fatalem ingreſſi ſunt, vel egreſſi.

C A-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT VIII.

effectu Electionis: quando is, qui electus eſt, adminiſtrationem aut recuſat, aut ſuſcipit: idque vel lubens, vel invitus: & quid de utroque genere ſit ſentiendum.

Lectio ut maxime rite peracta eſt, tamen effectu ſuo quandoque caret, ſive quod is, qui electus eſt, horret à delato munere: ſive quod vi quadam mare & caſu fortuito impeditur, quo minus ſuſcipere oſſit. Illud vere notatu dignum, quod ſub recuſatios ſpecie quidam delatum imperium flagrantiſſime piunt. Si verum affectum eorum inſpicias, non odent, ſed litigant: videbis voluntariam eſſe illis in eo oram. Sen. *epiſt.* 23. Artifex in eo Tiberius, qui ndem quaſi coactus & querens miſeram & onerom ſibi injungi ſervitutem, recepit Imperium, nec amen aliter, quam ut depoſiturum ſe quandoque em faceret. Sueton. *in Tib. c.* 24. & Tac. Non diſſiilis illi Blæſus. Is cum legeretur Procoſ. Africæ, reondit ſpecie recuſantis, ſed neque eadem aſſeveraione conſenſu adulantium auditus eſt. Nec abit in iverſum Sylla, ſimulator ſegnitiæ, dum temeritati ocum reperiret. Tacitus 14. *ann.* Vſque adeò ſecunlum illud Senecæ *in Oedip. certiſſima eſt regnare cuienti via Laudare modica*, & otium ac ſomnum loui, ab inquieto ſæpe laudatur quies.

De eo videamus, ſi electus delatam poteſtatem ſuſcipit: videas qui obviis ulnis amplectantur, & læta mente eo convolant: atque eo nomine felices ſeſe prædicant. Videas rurſum alios, qui dubitanter, & inviti Magiſtratum adeunt: atque hi plerunque melius rem gerunt, quam qui cupide ſe immiſcent: quo fine, nec Galba dedit equeſtria & ſenatoria officia niſi recuſantibus. Suet. *in Galba.* Vidit princeps ſapiens igniculos virtutum in ejuſmodi hominibus latitantes: conſideravitque haud dubie Epaminondam, cui recu-

ſanti omnia imperia ingeſta ſunt: quique honore a
geſſit, ut ornamentum non accipere, ſed dare ipſi
gnitati videretur. Iuſtin. *lib. 6.*

T. Quinctius ruri procul ambitione ac foro vi
agens, invitus coactuſque dux electus eſt, bene tam
præfuit. Livius *lib. 7. decad.* 1. Helvius Pertinax I
coactus imperavit, repugnanſque imperium ſuſcipis
tale cognomentum ſortitus eſt. Aurel. victor. H
exemplis haud dubie motus Severus invitos nec a
bientes dixit im Remp. eſſe collocandos. Lamprid
Leoni Anthemioque Imp. indignus eſſe videtur ſac
dotio, niſi fuerit ordinatus. *l. ſi quenquam* 31. *in*
C. de Epiſc. & Cler. Atque hactenus de Electione, ſeq
tur de Succeſſione tractatio.

Capvt IX.

Expediatne Reip. Succeſſio.

MVltis ita viſum, non eſſe ex uſu Reip. ſucceſſio
deferre alicui poteſtatem. Sæpiſſime enim fi
videmus, ut hoc modo evehantur ii, qui nec pare
nedum imperare didicerunt, qui animo à virtute pr
diti ſunt averſo. Nam quis Cambyſem degenerem p
tris boni filium dignum ſucceſſione judicet? qu
Commodo Imp. ſpurciſſimo, optimi illius M. Ant
nini Philoſophi filio faſces deferat? quis Caligula
accerſat, natricem illam orbis terrarum?

Præterea in delatione Magiſtratus, non fortun
arbitrio res gerenda eſt, ſed conſilio: atqui fortuitu
eſt naſci ex principibus, nec ultra æſtimatur. Taci
1. *hiſtor.*

In ſucceſſione etiam multæ adhibentur fraudes
Videas quoſdam ut ſucceſſionem arriperent, per do
lum uſurpare nomen & familiam alterius. Teſtantu
hoc ſuo exemplo Pſeudo-Smerdis apud Herod. Pſeu
do-VVoldemarus, Pſeudo-Fridericus, Pſeudo-Bal
duinus: & alii.

Verum his neglectis prorſus videtur, hunc modum
defe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ꝺerendi adminiſtrationem optimis niti rationibus: num enim hoc eſt munimentum. Non claſſes, non iones perinde firma imperii munimenta, quam nurus liberorum. Tac. 4. Et Eurip. τύραννοι παῖδες μα δώμασι. Munimen aulæ regii ſunt liberi. Lipſ. *not. ad Tacit. 1. annal.* Iique contemptui fere obno-, qui nulla ejuſmodi munimenta habent, qua de conqueritur apud Curt. *lib. 6. Alexander:* Orbitas ea, quod ſine liberis ſum, ſpernitur.

Et major fere ſolet eſſe Succedentium auctoritas, iam Electorum, qui in ordine quondam inferiore xerunt. Parit enim contemptum æqualitas. Cohientur etiam pravæ aliorum ſpes, ſi Succeſſor non in certo: & minus inſidiarum extimeſcendum, Læl. ech. 1. *Pol.* 3. *n.* 2. Hæc dominatum adipeſcendi ratio ſitata in plurimis regnis & principatibus. Succedunt alli, Angli, Dani, Scoti, Hiſpani: & principes Germaniæ omnes: quibus etiam jure debetur ſucceſſio, am quod per nativitatem alicui quæſitum eſt, id illi on eſt ſine ſuo facto adimendum.

Nec in contrarium nos abripiat, quod ſupra dictum, deferri ſolere indignis adminiſtrationem: nam tſi hoc interdum fiat, non tamen fit cœco fortunæ arbitrio: Deus præficit regnis gubernatores: hi quaeſcunque ſint, ferendi tamen. Et quomodo ſterilitatem aut nimios imbres, & cætera naturæ mala, ſic luxum & avaritiam dominantium tolerare debemus. Tacit. 4. *hiſt.* Temporum, quibus nati ſumus memoriam repetamus, bonoſque principes voto expetamus, qualeſcunque toleremus. Tacit. *ibid.*

Vnde concidit ſecundum illud, quod dicitur *fortuitum eſſe generari à principibus.* Illud verò ſimpliciter falſiſſimum eſt. Cor regis in manu Domini: ille temperat ſucceſſiones ſuo nutu & arbitrio: quod vel Ethnica docet hiſtoria Gargeris apud Iuſtin. *lib.* 44.

Quod de fraudibus dicitur, prudenti conſilio evitari poteſt. Manet ergo, ſucceſſionem optimum eſſe modum deferendi adminiſtrationem: iis præſertim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tim locis, quibus conſuetudine & uſu hoc rec-ptum eſt.

CAPVT X.

De Liberis, quibus debetur ſucceſſio: in quibus prærogativam habent, qui legitime nati ſunt, etiam ante adeptum à patre regnum, non ſpurii.

Liberorum in ſucceſſione primus eſt gradus. *arg. l.12. de ſuis & legit. l.7.§.fin. Si tab. teſt. null. extab. l. nam & ſi is in pr. ff. de inoff. teſt.* & ratio naturalis quaſi lex quædam tacita liberis parentium hæreditatem addicit, veluti ad debitam hæreditatem eos vocando *l. cum ratio. 7. ff. de bon. damn.* cum etiam vivo patre quodammodo Domini exiſtimentur, *l. in ſuis. 11. de lib. & poſth.*

Hoc loco quæri ſolet: Vter ex duobus regis filiis, quorum alter ante, alter poſt adeptum à patre regnum natus eſt, in ſucceſſione præferatur?

Pro eo quem naturæ felicitas & privilegium ætatis fecit primum militat. *l.5. ff. de Senat. ult. C. de Decur. l.2.§.1. ff. de decur. l.7. Si tab. teſt. null. Nov. 89. l.50. de bon. lib.* Forſter. *tr. de ſucceſſ. lib.4. c. ult. n.36.* Cujac. 1. *Feud.* 1. Menoch. 5. *præſumpt.* 33. *n.*38.

Pro ſecundo genito pugnant Schrad. *part.7. cap.5. n.37. de feudis.* Niell. *diſp. feud. ult. th.2.* Alciat. *ad l. bonæ fidei, n.8. ff. depoſiti, per l. quicunque 7. C. de princ. agent. in reb. lib.11. l. ſi ſenator. 11. & ibi* Bart. *C. de dignit. lib.* 12. Vide Hotom. *ill. quæſt.*2.

Quæritur ſecundò in hoc capite. Vtrum Spurii in regno ſuccedant?

Videbatur hoc dicendum:

1. Quod ſæpe magna virtutis documenta in illis deprehendimus. Eurip. *in Andromach.*

—— Sæpenumero certe
Atridæ profundam terram vicit ſatio.
Spurius multis legitimis melior.

2. Quod

Sic hodie

ationem Spurius. Simlerus *de rep. Helveticor.* & in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tim
ptu

De

L

l. n
qua
ten
car
pat
de t

qu
gn

fec
l.2
bo
Fe

n.
bo
ag
gn

re

d

Spurius multis legitimis melior.

2. Quod

Ad Pag. 108. & 109.

AGNATI
Schvverdtmagen.

COGNATI
Spielmagen.

Trita-vus	Trita-via
6	

Ada-vus	Ada-via
5	

Patr. amita. maxim. 6.	*Aba-vus*	*Aba-via*	*Avuncul. ma-tert. max.* 6.
	4		

Patr. amit. major. 5.	*Proa-vus*	*Proa-via*	*Avuncul. mat. majores* 5.
	3		

Majorum filius 6.	*Patru. Mag.* 4.	*Avus*	*Avia*	*Avunc. mag.* 4.	*Majorum filius* 6.
		2			

Magn. fil. propior. ſob. 5.	*Patruus.* 3.	*Pater*	*Mater*	*Avuncu-lus.* 3.	*Magn. fil. pro-pior ſob.* 5.
		1			

Magn. nep. qui ſob. 6.	*Hujus fil.* 4.	*Conſan-guin.* 2.		*uterini* 2.	*Hujus filius* 4.	*Magn. nep. qui ſob.* 6.

Patrui nepos. 5.	*Horum fil.* 3

Horum filius 3.	*Avunculi nepos.* 5.	*Ejuſdem pronepos.*
	Nep. 4.	*Pronep.* 6.

Eorundem pronep. 6.	*nepos* 4.
Pronep. 5.	
6.	

P R O-
P O S I-
T V S.

Filius.	1	*Filia.*
Nepos.	2	*Neptis.*
Pronepos.	3	*Proneptis.*
Abnepos.	4	*Abneptis*
Adnepos.	5	*Adneptis.*
Trinepos.	6	*Trineptis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

quod nullum iis poteſt imputari dedecus: quid
iquerunt, ut ideo arcendi ſint à publicis mu-

empla Spuriorum, qui paſſim ad gerendam
dmiſſi ſunt, patent. Hercules nothus erat, &
irtute ſua Diis æquum honorem aſſecutus eſt,
Theſeus, ſic Teucer, ſic Menelaus, ſic The-
s, ſic Demoſthenes, idem habuerunr naſcen-
pium. M. Brutus, omnibus virtutum numeris
ſſimus ex adulterio ſororis Catonis Servilii
Cæſaris natus. Plut. Legimuſque in hiſtoriis,
um qui primus ante Ottonem ex Gallia in
iam imperii titulum tranſtulit, ex Caroli M.
tibus ſpurium fuiſſe. Alc. *tr. de duello cap.* 17.
ſtantinum Magnum nonnulli hujus farinæ
bus addunt, alioſque complures.
ihil proficiunt prædictæ rationes & exempla,
inceps magnificus eſſe debet, ut auctoritatem
os obtineat: quam vero contemtui obnoxii
non legitime ſint nati, palam eſt. Apud Sue-
hos & Norvegos olim vix ſpuriis licuit in ho-
n virorum verſari conſortio. Johan. Magnus
. *cap.* 6. Eoſque ipſa etiam divina ſanctio à ei-
etate repellit. *Deut.* 23. *v.* 2. Et Solonis Lex
t ſpurius publicum eſſet civitatis mancipium,
horol. princ.
de Spurii cum patrem non habere intelligan-
3. *de ſtatu hom. ar.* 5. *de in jus voc.* §. 12. *Inſt.*
. nullam etiam in bonis patris ſucceſſionem
e poſſunt: quod ſi hoc in privatorum bonis
uſtoditur, quanto magis in publicis?
lit quod Spuriorum fides valde lubrica ſit: me-
r enim in iis paterni criminis exempla. *ar. l.*
s. C. ad l. Iul. Majeſt. quo pertinet quod Sap. 3. in
itur. Filii adulterorum in conſummatione e-
& ab iniquo toro ſemen exterminabitur, &c.
hodie apud Helvetios non admittitur ad guber-
em Spurius. Simlerus *de rep. Helveticor.* & in-

pleriſque Germaniæ civitatibus nec ad communic[atio-]tionem tribuum, multo minus ad clavum Reip. &c.

Nec in regno Galliæ, nec legitimatus quidem. H[...] tom. *tr. ſucceſſ. in regno Franc. l.3.*

Arcendi ergo à limine tantæ dignitatis Spurii. N[ec] refert, virtus an innocentia iis inhæreat. Rarum h[oc] eſt: & exemplo pernitioſum.

CAPVT XI.

De jure Primogenituræ.

QVæritur I. Valeatne conſuetudo, qua primogeni[-]tus excludit à regni & principatus ſucceſſione re[-]liquos? Videbatur dicendum conſuetudinem han[c] ſummam redolere iniquitatem: nihil enim æquita[ti] magis eſt contrarium, quàm inæqualiter tractari eos quos æquales ipſa fecit natura: qui communes haben[t] parentes & domicilium. *l.1. C. Vnde lib. Nov. de nupt.* *§. ult.* Deinde de præcidenda omnis via ex qua naſc[i] poſſunt inter germanos diſcordiæ: Nihil enim fratern[a] diſcordia tetrius: At vero præceps & lubrica eſt iſta contentionum inter fratres occaſio. Accedit, quod hi, qui excluduntur à ſucceſſione bonorum paterno[-]rum, nihil curant aliud, quàm ut paraſitica arte ſeſe alant: nam quando molliter vivis parentibus educat[i] ſunt, iis mortuis animum adplicant ad res nugatorias, atque ita malis hominibus repletur civitas.

Contraria verò ſententia, his repudiatis, videtur eſſe potior. Mynſ. 3. *obſer.* 23. *n.* 1. Primo enim expe[-]dit reip. conſervari honorem familiarum, *l.1. §. 13. ff.* *de vent. inſpic. l. 9. C. de quæſt.* Forſter. *lib.* 3. *de ſucc.* *c.4. n.20.* quod fit, ſi ſucceſſio penes unum ſit: opes & dignitas conjunctæ manent, & ita deprimi non poteſt familiæ autoritas. Deinde certum eſt, attenua[-]ri patrimonia per filiorum diviſiones, quod ne fiat, publice utile eſt.

Idque procedit maxime in illuſtribus perſonis, qua[-]rum poſſeſſiones, ſi varias in partes diſcerpantur, vi[-]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſcunt. Subditorum etiam intereſt, ne multos do-
ninos habeant: melius reguntur ab uno: difficilius
pluribus. Accedit quod adminiſtrationem decet
eſidere apud prudentiorem: major autem fere pri-
nogeniti ob ætatem & uſum experientia eſt, quàm
æterorum. Atque conſuetudo in multis regnis jam
ſu recepta eſt. De Hiſpanis extat regia lex Tauri,
xplicata à Covarru. *c. ult. qq. pract.* De Scotis Bu-
han. *lib.* 4. De Vngaris *Innocent.* III. *in c. licet de voto
& vot. red.* Michael Ritius *in hiſt. Colomanni & Ari-
i.* De Anglis Baldus *in l.* 5. *de juſt. & jure.* De Gal-
is Petrus Iacobus *in tit. de ſucceſſ. reg. Franc.* De re-
no Arragoniæ Oldradus *conſ.* 49. & 231. Vid. Tiraq.
le jur. princ. in præf. 4. Patricius *lib.* 9. *de regno c.* 22.

Quæritur ſecundo: An filius primogeniti præfera-
ur patruo ſuo in ſucceſſione ex jure primogenitorum?
Patrui cauſam tuetur Cujac. *lib.* 2. *cap.* 11. *de Feud.* &
lii qui rationem proximi ſanguinis adſpiciunt, à
patre rege, & nepotem toto gradu antecedit. Exem-
pla vide apud Lipſ. *in lib. monitor. Polit.* Hotom.
ll. q. 3.

Nos verò nepotis ſucceſſionem propugnandam
ſuſcipimus. Certum enim eſt eum ſuccedere in locum
ſui patris: Iam is, qui in locum alterius ſuccedit, eo-
dem jure utitur, quo auctor illius uti potuit. *l. invi-
tus* 156. §. *plerumque ff. de R. I. c. is qui invitus. & ibi
Dd. de R. I. in.* 6. Et Surrogatum ſortitur naturam ſui
ſurrogati *l. ſi eum.* §. *qui injuriatum, ff. ſi quis cau-
tion.* participatque de omnibus illius privilegiis cui
ſurrogatur. *l. decernimus.* 10. *C. de aquaduct. lib.* 11.
l. comperimus 13. *C. de proxim. ſacr. ſcrin. lib.* 12. *l. min.*
51. §. *pen. ff. de procu.* Filius ergo iſte ut in omnia ſui
parentis jura ſuccedit, *l. hæreditas de V. S.* ita & ca-
pax eſt juris primogenituræ. §. *ſi capitanei. lib.* 1. *Feud.
tit.* 14.

Quod urget eò fortius, quod natura pater & filius
eadem eſſe perſona intelligantur. *l. ult. C. de impub. &
aliis ſubſtit.* Exempla pro nepote retulit Lipſius *in*

mon.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

mon. Polit. Vid. Tiraq. *de jur. primog. q.* 40. Chaſſa[n]. *de glor. mund. conſ.* 42. P. Greg. 7. *de rep.* 10. Moll[...] 1. *Semeſt.* 40. Alciat. 8. *parerg.* 15. Forſter. 2. *de ſu[c]ceſ.* 18. *n.* 15. *& lib.* 4. *c.* 23. *n.* 66. Schurff. *conſ.* 1. *cent.* [...] Mynſ. 3. *obſ.* 23.

Caput XII.

De Gynæcocratia.

GYnæcocratiam admitti debere, quidam autuman[t], quod cum imperandi poteſtas ex virtute depend[e]re debeat, ea tam fœminis quam maribus commun[i]ter competat: Nulli enim præcluſa eſt virtus, omne[s] admittit, nec cenſum, nec ſexum eligit. Sen. Sunt enim plures fœminæ, quæ virilibus curis fæminarum viti[a] exuerunt. Fortitudinem ſapiunt, quo referam exem[pla]. Sarmatæ gens uſque eo immanis atque atrox, u[t] fœminæ etiam cum viris bella ineant, atque ut habi[les] ſint, natis ſtatim dextra aduritur mamma, ut inde expedita in ictus manus. Pomp. Mela.

Pyrrhus cum bellum gereret adverſus Spartanos, ibi majore mulierum quam virorum virtute exceptus: quippe oppugnanti urbem ad tutelam patriæ tanta multitudo fœminarum occurrit, ut non fortius victus, quam verecundius recederet. Juſtin. *lib.* 25. In bello Cymbrorum & Marii non minor pugna cum uxoribus eorum, quam cum ipſis fuit; cum objectis undique plauſtris atque carpentis altæ deſuper quaſi è turribus lanceis contiſque pugnarent. Perinde ſpecioſa mors eorum fuit quam pugna Flor. *lib.* 3. *c.* 4.

Cum Germani bellum moviſſent in Italiam ſub Antonino Philoſopho Imp. iique cæſi eſſent, inter cadavera eorum mulierum corpora armata reperta ſunt. Dion. *lib.* 71.

Idem Dion. *lib.* 75. de muliebri certamine refert: In quo cum mulieres crudeliſſime pugnaſſent, eſſentque ob eam cauſam cæteras nobiliſſimas fœminas convitiis conſectatæ, cautum eſt, ne qua mulier unquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

am in reliquum tempus muneribus gladiatoriis fungeretur.

De Germanicarum mulierum fortitudine Tacit. *de r. Germ. cap.* 3. memoriæ traditur, quaſdam acies linatas jam & labentes à fœminis reſtitutas, conntia precum, & objectu pectorum, & monſtrata ninus captivitate, &c.

Iiſque ineſſe ſanctum aliquod & providum putant: Itaque nec conſilia earum aſpernabantur, nec ponſa negligebant. Tacit. *ibid.*

De iiſdem Nicetas *lib.* 1. *Manuelis Comneni:* In exditione Alemannorum in Palæſtinam viragines ent, haſtatæ atque armatæ, ac virili habitu ornatæ, artio vultu, Amazonibus audaciores.

Apud Britannos ſolitum fœminarum ductu bella. Tac. *in Agric.* Et Triballi quatuor phalanges ſeu dines in acie inſtruunt: primam phalangem faciunt becillium; alteram ab ea fortiſſimorum quorumnque; tertiam equitum; ultimam mulierum, quæ iquas in fugam verſas conviтiis ſiſtunt. Nicol. Daaſc. *de mor. Gentium.*

Brigantes fœmina duce exurere coloniam, expugnare ſtra, ac niſi felicitas in ſocordiam vertiſſet, exuere jum potuere. Tac. *in Agric.* 10.

Argivæ mulieres egregie repulerunt Cleomenem Spartanorum oppugnaturum urbem: & Demathum alterum regem, urbemque à periculo liberunt. Ob hoc mulierum ſtratagema uſque in hoernum diem Argivi celebrant Numenia cujuſque enſis, mulieres virilibus tunicis & chlamydibus, ros autem peplis muliebribus amicientes. Poliæn. *b.* 8. *Stratag.*

Quin & exquiſita fœminarum calliditas: & ſæpe ceſſitatibus circumventæ conſilium capiunt ſalurrimum ex tempore; qualis Clœlia, de qua Florus *b.* 1. *c.* 10. his verbis: *Sed ne qui ſexus à laude ceſſaret, ce & Viraginum virtus. Vna ex obſidibus regi data apſa cuſtodiam, Clœlia, per patrium flumen equitabat.*

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

De uxore Numæ, Poëta:

Nympha Numæ conjux conſiliumque fuit.

De Agrippina Tacit. 1. *an.* c. 13. *Sed fœmina ing..tis animi munia Ducis per eos dies induit, militibuſq; ut quis inops aut ſaucius, veſtem & fomenta dilarg.. eſt.* Pulcheria, Theodoſii II. Imp. ſoror ſalubria f.. tri ſæpe ſuggeſſit conſilia.

Germani pleraſque earum fatidicas, & augeſce.. ſuperſtitione arbitrabantur Deas. Tac. 4. *hiſt.*

Accedit his omnibus exemplis peculiaris quaru.. dam gentium conſuetudo, qua fœminis patuit gub.. natio. *Pandæ Indorum gens fœmineo ſceptro pare..* Plinius *lib. 6. cap. 20. Ac receptum ſolitumque Aſia jam inde à Semiramide, etiam fœminas imperiu.. inire.* Arrian. *lib. 1. de reb. Alex.* & Claudian. *lib.. in Eutrop.*

—— Medis levibuſque Sabæis
Imperat hic ſexus, reginarumque ſub armis
Barbariæ pars magna jacet.

Quinimò Jure Can. ſuccedunt in dignitatibus r.. galibus. *c. ſignificavit in pr. de Reſcript.* Quæ omn.. muliebre faſtigium ſuadere videntur.

Verùm enimvero non adducor ut credam Reipub.. eſſe proſpectum, ſi fœminis ea committatur. Omn.. quæſtio eſt, aut de regno Succeſſivo, aut de Electiv.. In ſucceſſivo ſi conſuetudo eſt ſuccedere fœminas, f.. rendum eſt mulierem maſcula virtute præditam gu.. bernationi rerum præfici, ſuffragante etiam ration.. juris civilis, quo fœmina pari jure ad ſucceſſionen.. vocatur, ſublato veteri inter maſculos & fœmina.. quoad ſucceſſionem diſcrimine §. 15. *Inſt. de hæred.. quæ ab inteſt.*

Et mos ille antiquus inſtar legis habendus eſt, ne.. ab eo recedendum: ſi conſuetudo regionis hoc no.. ferat, qualiter in Gallia fieri ſolet, nullo modo ad ſuc.. ceſſionem regni admittenda eſt mulier. Multo minu.. ſi quæſtio ſit de regno Electivo: Nam & Romanis de.. decoroſa viſa eſt Gynæcocratia, quod innuit Tac. 13

annal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nal. 1. cum de Agrippina his verbis diſſerit: *Quin legatis Armeniorum cauſam gentis apud Neronem antibus, aſcendere ſuggeſtum Imperatoris & præſi- re ſimul parabat, niſi cæteris pavore defixis Seneca monuiſſet, venienti matri occurreretur. Ita ſpecie etatis obviam itum dedecori.*

Nec injuria ſummum Romani in muliebri faſtigio decus repoſuerunt. Nam Gynæcocratia intolerablis eſt ſervitus, & ſignum Reipub. mox interituræ.

Scire ſuos fines matrona & fœmina debet.

Martial. *lib.* 12. *in fin.*

Arceantur autem ab imperii tutela. 1. Judicio ipſius ei 2. Honeſtatis intuitu. 3. Ob defectum virium, udentiæ & virtutis.

Judicio Dei miſera cenſetur eſſe Reſp. cujus habeas moderatur fœmina, *Eſa.* 3. *v.* 11. *Maledictus popu- s, cui infantes & fœminæ imperant.*

Honeſtas idipſum hic exigit: eſt enim contra pu- citiam ſexui congruentem virilibus conventibus & ficiis ſeſe immiſcere. Et Romani ne privatam qui- em rem agere fœminas ſine auctoritate voluerunt: uemadmodum diſſerit Cato Cenſorius, apud Liv. *b.* 4. *bell. Mac.* multo minus publicam: quod ſi fiat, on modo à libertate, ſed à virtute degeneratio eſt.

3. Arceantur ob defectus quoſdam ſexui infixos; qui efectus conſiderantur vel in genere, vel in ſpecie. In enere, quod omnes fere mulieres affectibus variis inc inde fluctuent: Quod iis objicit Propert.

Vos ubi contempti rupiſtis frena pudoris,
Neſcitis captæ mentis habere modum.

t Prudentius:

——— *pectore in arcto*
Mens fragilis facili vitiorum fluctuat aſtu.

In ſpecie vero planius hoc doceri poteſt, quàm ineptæ ſint mulieres ad remp. Sunt enim

1. Virium expertes.

——— *Deus iis pectus inſtruxit dolis,*
Sed vim negavit.

Senec.

Senec. *in Octav.* Et ideo contemptui obnoxiæ.

2. Sunt prudentiæ expertes & conſilii: Nam m. lis & incautus eſt hic ſexus. Chryſoſt. *par.2. homil. Matth. hom.23. pr.* Mollis, quia facile deflectitur de malo ad bonum, vel de bono ad malum: Incaut quia non omnia, quæ videt aut audit, cum ſapien & ratione conſiderat. Et plerumque muliebre co ſilium in deterius. Tacit. 15. *annal.* quod illa ap Euripidem in Medea fatetur ingenue:

Mulieres ſumus ad omnia bona conſilia ineptiſſim.
Malorum autem omnium artifices ſapientiſſimæ.

Nec fallit hoc mulieris de ſexu judicium: nam cal dæ ſunt mulieres inveniendis dolis. Quinimo con lium earum plerumque adverſus propria commo laborat. *l. ſi pater in fin. C. de ſponſa.* Quam ob ca ſam olim in perpetua tutela conſtitutæ fuerunt Ci *in orat. pro Murena.* Cujac. 7. *obſ.11.*

Virtutis expertes ſunt, & in omnia fere vitia, qu imperantes velut ſcopulos evitare debent, inclinan Sunt enim crudeliſſimæ plerunque; quod docet M nand. ἴση λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης æqualis leænæ mulieris crudelitas. Et alibi: Ferarum omnium in mitior fœmina. Talis Athalia, Tomyris, Olympia Irena, Cleopatra, & aliæ.

Deinde plurimum indulgent iræ:

——— *Quoties facit ira nocentem*
Hunc ſexum, & rabie jecur incendente feruntur
Præcipites, ut ſaxa jugis abrupta quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.

Juven. *ſat.6. in fin.* Et Propert. *lib.3. ad Cynthiam:*

Neſcit veſtra ruens ira referre pedem.

Præterea impudicæ ſunt: quod docet Ovid. *in Ep Hel. ad Parid.* & ſuo exemplo Julia Auguſti Imperatoris filia, quæ omnes ſui temporis mulieres impudicitia antegreſſa eſt.

Accedit quod mulieris animus veluti vertigine quadam inconſtantiæ circumgyratur. Propert.

——— *Nulla diu fœmina pondus habet.*

Qua

ga in re Chamæleontem imitantur : Quemadmo-
m enim eum ferunt facile variare, omneſque aſſu-
ere colores, præter candidum; Ovid. 15. *Metam.* ut
terim fabuloſum illum Protheum Ægyptium omit-
m : Nazianz. *in Iulian.* Ita illæ appetunt omnia,
fluctuant ; quod ſane malæ mentis certiſſimum
ebet indicium.

Denique virtute illa præclara, nempe celeritate in
nficiendis negotiis, deſtitutæ ſunt, quin potius mu-
r nata eſt ex ipſa mora.

Nam quævis alia, quæ mora eſt, æque mora,
Minor ea videtur, quam quæ per mulierem eſt.
Plaut. *in Milite.*

Relinquatur ergo ſolis viris gubernandi provin-
a : nam quidquid maſculum, natura magis factum
l imperandum fœmineo. Ariſtotel. 1. *Pol.* 8. Quod
ro ſupra quarundam virtute præditarum mulie-
m mentio facta, non eſt ſufficiens ad conſtituendam
ynæcocratiam : quandoquidem rara iſta fortitudi-
s muliebris exempla deprehendimus ; Et quod à
ommuni naturæ lege exorbitat, non trahendum ad
onſequentiam.

CAPUT XIII.

De agnatis, qui ſuccedunt vigore pactorum familiarum, ſive Confraternitatus : & de Ganerbinatu.

DEficientibus liberis legitimis, agnatis debetur ſuc-
ceſſio, ſecundum gradus prærogativam. Plerum-
ue autem in illuſtribus familiis pacta gentilitia ſunt,
t alterius ſtirpe extincta, ad alterum patrimonium
orum & principatus certa ſucceſſionis lege perve-
iat. Noſtris dicuntur illa pacta Erbverbrüderung
der Erbvereinigung / ſuſcepta eo fine, ut ex mutua
c ſtabili ſucceſſione, defenſione, fide & concordia
raterna, Familiarum ſeneſcentium ſplendor & di-
nitas conſervetur ; quas pactiones reip. utiles eſſe
probat

probat Nic. Reuſn. 1. *conſ.7. nu.* 54. Et publica innititur ejuſmodi confœderationibus Andr. Knic *de jure Saxon. verb. Electorum cap. 2. num. 78. & ſe*
Privatorum etiam commodis hiſce pactionibus pſpectum eſt, ne illi alienis & peregrinis Dominis ſjiciantur; nam cum omnis mutatio mala ſit, pripum ſane peſſima eſt, quoniam ex diverſarum gtium commixtione legum mutatio & morum corptio invehitur. Præterea lugubre ſatis & deploradum eſt non ipſis ſolum ſubditis, ſed & Dominis, dere antiqua majorum prædia ac caſtra devolvil exteros, *l.38. de rei vind. l.1. §. 2. de lib. agnoſc. l. cu oportet. C. de bon. quæ lib. l.22. C. de admin. tut. l. de pign. act.*

Exempla horum Pactorum quædam ſubjiciam:

I. Pactum tale inierunt Duces Saxoniæ cum Langraviis Haſſiæ: Anſam illi præbuit bellum novenn quod Henricus Illuſtris dictus geſſit cum Sophia, Ldovici Landgravii Haſſiæ & S. Eliſabethæ filia, dſponſata Duci Brabantino anno 1268. confirman Rudolpho I. Imp. Chytræus *in Chron. Sax. libro.* 1 & Carolo IV. Imperante anno 1370. deinde Sigimundo anno 1431. Choppin. de doman. *lib.3. t. 6. n.5* Huic acceſſit domus Brandeburgica. Renovatum e hoc pactum ſucceſſorium inter Auguſtum Electorem Sax. Joachimum El. Brand. & filios Johannis Friderici El. & Landgravios Haſſiæ Naumburgi ad Salan anno 1555. Sleidan. *lib. 26.*

II. Eodem modo inter ſe pacti ſunt Electores Bran deburgici, & Duces Pomeraniæ, anno 1323. Chyt. *i Chron. lib.5.*

III. Idipſum factum à Johan. Friderico II. Johanne VVilhelmo, & Johanne Friderico III. cum principibus Hennebergicis, anno 1554. Kal. Septemb. u his deficientibus ad Duces Sax. perveniret comitatu Hennebergicus: è contra hi in diſtrictu Coburgenſ ſuccederent: Conditio evenit in principibus Hennebergicis anno 1583.

IV. Eodem

IV. Eodem modo inter ſe confœderatos eſſe Reges oh. cum Archiducibus Auſtriæ, teſtatur Chopp. *de oman. lib*.3. *t*.1. *n*. 8.

V. Eodem familiari jure utuntur Duces Bavariæ t Palatini Principes. Bodin. 1. *de rep*. 2.

VI. Inter Poloniæ, Bohemiæ & Vngariæ reges eaem intercedit confraternitas. Chytr. *in Chron. Sax. b*.12. Knichen *de jure Sax. verb. Electorum c*.2.*n*.73. & 76. VVaremund. ab Erenberg. *tr. de fœderib*. .2. *n*.35.

Vt autem hæc pacta vigorem habeant, confirmaionem Superioris accedere neceſſe eſt: Cæſaris enim uctoritate & abſoluta poteſtate ſuffulta malorum norum reprehenſione carent, & affectatæ mortis voum tollitur: adeoque plenitudinis arbitrio effici poteſt, ut paciſcentes fratrum loco habeantur. Gail. 2. *bſ*.127. *n*.5. Idque eo magis obtinet, ſi confirmatioi adnexa ſit clauſula: ex certa ſcientia & juſta cauſa. Chaſſan. *in catal. glor. mund. conſ*. 24. *n*. 107. quæ auſa, quoties à principe aliquid contra jus poſitivum tatuitur, ſemper juſta eſſe præſumitur. Mynſ. 4. *obſ*.8. *n*. 3. Solet & illa plerumque confirmationibus clauſula addi: Dem H. Reich und menniglich an ſeinem Rechten unnachtheilig. Clapmar. *de arcan. rerump. l*. 2. *c*. 21. Semper tamen in confirmatione requiritur confœderatorum principum conſenſus: quod ex eo patet, in confirmatione confraternitatis Hennebergicæ & Saxonicæ requiſitum eſſe conſenſum Landgravii ut fœderati. Reuſ. 1. *com*. 3. *n*. 48. ne illius jus, quod in ſpe poſitum habet, intervertatur eo inſcio, quod fieri non debet, *arg. l. ſi filiof*. 11. *ff. ex quibus cauſ. in poſſeſſ. eatur*: Hæc pacta vim legis obtinere ſcribit Zaſ. 2. *conſ*. 1. *n*. 22. cum ſtatus & ordines Imperii habeant omnimodam juriſdictionem, & ſic poteſtatem condendi legem in ſuis territoriis. Gail *d. obſ. n*.8. neque ex eo aliquid auctoritatis iis decedit, quod votum captandæ mortis inducere dicuntur: In principibus enim ceſſat ejuſmodi ſiniſtra ſuſpicio. Gail. *d*.

lib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

lib. n. 2. præſertim Germanis : quibus nulli mo- lium fide aut armis ſuperiores. Tacit. *de mor. G*, neque inde labefactantur, quod voluntatem teſta- eripiant, fieri enim plerumque ſolet reſervatio ce- rei, de qua integrum quovis modo & tempore diſp- nere. Hotom. *conſ.* 72. *num.* 34. Sic in pacto Br- deburgicæ & Haſſiacæ familiæ proviſum, ut te- menta, quæ alterutri principes facerent, decedens ſine maſcula prole, rata eſſent, dum tamen ultra ſu- mam decem mill. florenor. non teſtarentur. Reuſt. *conſ.* 3. *num.* 28.

Pacta ejuſmodi non tantum eos, qui pepigeru, ſed etiam ſucceſſores eorum obligant, cum præſum- tur ejuſdem eſſe voluntatis & affectus cum præde- ſoribus. Et ſibi invicem debent defenſionem, c- plura corpora & familiæ coeant in unam quaſi eſſ- tiam; quippe confœderatio eſt tantæ potentiæ, ut - iam de duobus corporibus unum faciat, mutuæ - fenſionis gratia. Gigas *tr. de crim. læſ. majeſt. ſub* - *brica. de rebellio. q.* 21. Illi enim videntur ſibi mu- ſalutem propriam & omnia concredere; quod - commilitonibus dicitur *in l. cum allegas* 4. *C. de* - *ſtrenſ. pecul. milit. & præfect.* 12. *C.* 37. Quinim- confratres ad mutua invicem auxilia & copias mi- tares tenentur. Laudenſ. *in tr. de confœd. Princ.* Hi- pol. à coll. *tr. de princip. cap.* 3.

Quod ſi plures confratres inter ſe bellum gerar- quæritur cui confratrum ſuccurrendum ſit? Co- fraternitas, quæ vetuſtiori jure nititur, potior eſt; - ſecunda ſemper ſine præjudicio primæ cenſetur fac- *c. un. §. fin. de prohib. feudi alien. per Frid.* niſi divi- auxilio utrique ſatisfacere poſſit. Alberic. *de jure be- cap.* 18.

Homagium principibus omnibus confœderat- ſubditi præſtant; quæ tamen præſtatio vivente na- turali domino non importat ſubjectionem; nec enim confratrum fœdus juriſdictionem confert. Bald. *con-* 306. Neque etiam civitates & provinciæ utuntu-

priv-

rivilegiis iſtius principatus, cui per pactum hoc gen-
ilitium adhærent: nec ſtatutis: nec crimen læſæ ma-
eſtatis in eos, qui per fraternitatem conjuncti ſunt
ommittitur. *arg. l. 7. de captiv. & poſtlim. reverſ. c. ad Apoſtolicos, de re jud.*

Quæritur, an ad ſimilitudinem horum pactorum rivatis concedatur ejuſmodi pactorum uſurpatio? Non ſane videtur. VVarm. de Erenberg. *de fœd. c.* 2. .36. Forſt. *de ſucceſſ* 4. *t.* 24. *num.* 24. & 26. Vult. *e feud. c.* 9. *n.* 48. Heig. 2. *q.* 23. *n.* 41.

Ganerbios alii deducunt ab eundo, ut ſint quaſi ang Erben: alii à feſtinatione quaſi accelerantes hæedes gehe Erben / ad quos tanquam deſcendentes roperet ſucceſſio: alii à communione hæredum, quagemeine Erben: quod probat Rittershuſ. 1. *partit. eud.* 17. Idem hujus rei originem ad ea refert temora, quibus in armis jus poſitum erat, zu der zeit/ da as Fauſt-recht im ſchwang gegangen: cum prædoes latrocinia hinc inde exercerent, & ex rapto vientes arces munitas ſibi extruerent: reperti ſunt lii, qui ab iſta deprædandi conſuetudine abhorruerunt, & ſalutis ſuæ tuendæ cauſa contra incurſum hoilem ſeſe munierunt: hi confraternitatis jura inter ſe oluerunt: ὁμόκαπνοι: & cum ſuis in arcibus non ſatis uti eſſe viderentur, vicinorum principum clientelam t tutelam expetiverunt. Hæc fraternitas certis ſanita fuit legibus, quas leges ſeu conventiones appellaant den Burgfrieden.

Aucta eorum potentia cœperunt alios opprimere: uorum tamen improbitas publicis Imperii conſtituionibus coërcita eſt. Recipere præterea ſolebant eos, ui in bannum imperiale incidiſſent. in receptatores ravem ſanxit pœnam Maximilianus I. Imper. anno 500. in Auguſtanis Comitiis: adeo ut nec conjuntum Ganerbium iis recipere licuerit. In eoſdem quaruplex pœna ſtatuta VVormatiæ anno 1495. 1. Das r Leib und Gut allermenniglich erlaubet ſeyn ſoll/ nd niemand daran freſeln kan oder mag. 2. Das

alle Pflicht und Recht/ auch anforderung/ die ſie ha-
ben ſollen/gegen denen/ſo ihnen verhafft/todt und a
ſeyn. 3. Das ſie alle Lehen verfallen haben. 4. Das ſ
vor vnredlich gehalten werden. Quod eodem loco re
petitum anno 1521. & Auguſtæ anno 1548. & deniqu
inſertum Ordinationi Cameræ anno 1555. par. 2. tit. 1

Fit igitur Ganerbinatus pactis & conventionibu
quibus Superioris acceſſit confirmatio: pertinetqu
etiam ad diverſas familias, quæ jure confraternitat
inter ſe coaluerunt: ita ut uno mortuo ſuccedat aliu
ex eadem familia, aut ſi non extet, vel nolit, porti
deficientis accreſcat cæteris condominis: Admini-
ſtratio bonorum plerumque eſt apud majorem natu
pro quo onere habet partem fructuum; reliqui fructu
dividuntur æquis portionibus inter omnes gentile
Quod ſi alicui eorum diutius in Ganerbinatu com-
morari non placuerit, renunciatione ſeſe expedir
poteſt. Exempla arcium Ganerbicarum d. loco re
cenſet Rittershuſius: quarum prima eſt Rotenbur
genſis prope Noribergam; cujus arcis condomini no-
biles plures 70 ſunt; quorum unus Burggravius loc
judicis eſt; altera eſt Friburgum in VVetteravia, im-
mediate ſubjecta Imperatori tanquam Domino feu
di: tertia in arce Saltzburg ad Salam in Francia Orien-
tali. Ganerbicam civitatem ibidem dicit Crucina
cum, cujus condomini ſunt Electores Palatini & Mar
chiones Badenſes, & Gelnhuſam civitatem Imperia-
lem huic adnumerat Paurmeiſt. *lib. 2. de juriſdict*
cap. 8. n. 68.

CAPUT XIV.

De Tutoribus Illuſtrium Perſonarum.

ILluſtribus perſonis, videlicet Electorum, Princi-
pum, Comitum, Baronum liberis, vel teſtamento
vel auctoritate Summi Principis, tutores conſtitu
ſolent. De Electoralibus tutoribus quæſtio eſt: Vtrum
Tutor ab Electore S. Rom. Imperii teſtamento con-
ſtitutu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

itutus præferendus proximiori agnato? Quod vi-
ebatur.1 quia certi juris eſt, tutelam legitimam ceſ-
are, quoties ſperatur teſtamentaria, *l. ſi quis.11.ff. de
eſt. tut.*

1. Quia voluntas Teſtatoris eſt lex. *Nov.22.c.2.§.1.*
't ergo lex ad obedientiam obligat, *l. 1. & 2. ff. de
gibus:* ita & teſtatoris diſpoſitio excludens tutorem
gitimum.

Contrarium tamen eſt verius. 1. quia Electoratus
on eſt in jure & poteſtate morientis, ſed lege deſer-
ur, & cum certa qualitate, ut futurus Elector ſit in
ıtela proximi agnati ad 18. ætatis annum. De ejus
rgo adminiſtratione nulla poteſt in teſtamento fieri
iſpoſitio.

2. Idem ſuadet ſalus Reip. Satis enim periculoſum
ſt, tantæ celſitudinis adminiſtrationem extraneo
ommendare.

3. Et niſi hanc admitteremus declarationem Au-
:æ Bullæ, ſupervacanea eſſet diſpoſitio. Verba autem
ı omni diſpoſitione ita accipienda ſunt, ne deſtituan-
ır effectu, *l. ſi ſtipulatus. ff. de uſuris, l. ſi quem ff. de
g.14.* Denique non convenit æquitati, jus quæſitum
licui auferri ſine ſuo facto. *l.11. de R. I.* Atqui agna-
ıs proximus jus illud dignitatis lege quæſitum ha-
et, quod ſine ſuo facto amittere non poteſt.

Nec difficilis eſt ad ea, quæ in contrarium adducta
ınt, reſponſio; Loquuntur enim de regula, hic verſa-
ıur in exceptione, quam Aurea Bulla ſuppeditat. Et
btinet eo caſu, quando Teſtator nihil contra jus di-
ponit; nemo enim efficere poteſt, ne leges in ſuo te-
tamento locum habeant. *l. nemo.55. ff. de legat.1.*

Alia magni momenti quæſtio huc referenda eſt: An
x Aurea Bulla Caroli IV. in Electoribus anno 18.
:tatis; tutela & cura finiantur, ita ut poſt annum 18.
ıon tantum Electores ſint, ſed & ducatus & princi-
atus ſui adminiſtratores? Affirmativa ſententia po-
ior eſt; Abſurdum enim eſſet, eum carere admini-
trandi facultate, qui legis auctoritate ad Electoratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

eminentiam evectus eſt : & individuus eſt nexus di-gnitatis cum principatu ejuſque juribus. *tit.* 20. *Aur. Bul.*

Nec reſiſtit declaratoria Sigiſmundi Imper. Bulla: nam & illius obſervatio nunquam invaluit: aut ſi in-valuiſſet non ad Electores, ſed ad reliquos principes quoad adminiſtrationem, referenda eſſet. And. Knich. *ad jus Saxon. c.* 5. Cæterum ut certa ſit deciſio, ſicubi in hanc ſpeciem forte emergerent caſus, ſpectandi ſunt nova in Electoratu Palatino & Saxonico hujus rei præjudicia: quibus merito inſiſtendum eſt.

CAPUT XV.

De Succeſſione in regnis, quæ jure belli fit.

QVodcunque captum eſt ex hoſtibus, dominio victoris ſubjicitur, *l. naturalem.* 5. *§. fin. l. ideo quidem:* 7. *in pr. & l. transfugam* 51. *ff. de acquir. rer. dom.* Habetque victor univerſale jus non particulare. Hotom. *q. ill.* 5. idque etiam divina lege. *Deuteronom.* 20. *Geneſ.* 48. Et Romani, leges paciſque conditiones victis proponere ſoliti ſunt ex arbitrio. Machiavel. *lib.* 2. *diſp. cap.* 6. Sic Spartani & Athe-nienſes quoſcunque occuparunt omnes ſibi ſubditos fecere. Idem *lib.* 2. *cap.* 4. Hoc jure Aſiam Alexan-der tenuit: nec ferendus eſt Lucanus, qui orbis terra-rum prædonem vocat Alexandrum *lib.* 10. nec Sene-ca *lib.* 1. *de benefic.* qui & alia, & hoc in Alexan-dro notat, quod latro fuerit. Et principes jure belli ſuccedunt victo, ut ſuæ victoriæ fructum capiant, & ſecuritati proſpiciant. Indicebatur & jure victo-riæ tributum. Tacitus 4. *hiſtor.* quomodo Juſtinia-nus Imperator victis Zanis tributa indici jubet, ut ſe victos agnoſcerent. *Agath.* 4. Et agri tributo o-nuſti, hominum capita ſtipendio cenſa, notæ ſunt captivitatis. Tertullian. *in Apolog.* Rigidius apud Cæſ. *lib.* 1. Arioviſtus pronunciat, jus eſſe belli, ut qui viciſſent, iis quos viciſſent, quemadmodum vellent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

imperarent, &c. Ratione temperatum ſit neceſſe eſt novum illud imperium, alioqui illi, qui victi ſunt, facillime defectionem moliuntur, & ab impoſito jugo reſiliunt.

CAPVT XVI.

De Succeſſione ex jure Connubiorum.

QVod prudenter Tacit. *in Agric.* ait: Eſſe matrimonium ad majora nitenti, decus ac robur: id commodum eo trahimus, ſolere multis ex jure connubiorum ſucceſſionem regni competere: iſque ſuccedendi modus ſtabilis & frequens eſt: quod non negat Lycus ambiens Megaræ nuptias apud Senec. *in Herc. fur.*

——— alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt, una ſed noſtras poteſt
Fundare vires, juncta regali face.
Thalamiſque Megara ducet è genere inclyto
Novitas colorem noſtra.

Illuſtre huic rei exemplum præbet domus Auſtriaca, quæ per connubia multas ſibi acquiſivit provincias. Maximilianus I. Imper. ducta in Vxorem Maria, Caroli Burgundiæ Ducis Bellicoſi filia, ſortitus eſt Belgium. Philippus ejus filius ducta Johanna, Regis Ferdinandi filia, univerſam Hiſpaniam. Albertus Archidux ducta Iſabella, potiores Belgii provincias. Sic Henricus Haſſiæ Landgravius Illuſtriſſim. Mauritii propatruus, cum duxiſſet filiam Philippi Comitis in Catzenellenbogen, qui fuit ultimus ſuæ familiæ, curavit ſe una cum uxore ſua, vivo adhuc ſocero de eo Comitatu inveſtiri ab Epiſcopo Herbipolenſi, eaque occaſione Comitatus ille Henrico ſine liberis maſc. defuncto ad Haſſiæ Landgrav. pervenit. Rittershuſ. 1. *part. feud. c.* 16. *n.* 20. Nec vetera deſunt exempla.

De Dario Juſtin. *lib.* 1. Principio regni, Cyri R. filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

trimonium recepit, ut non tam in extraneum tranſla-
tum, quàm in familiam Cyri reverſum videretur.

Et Perdiccas, ut viribus auctoritatem regiam ac-
quireret, ad nuptias Cleopatræ ſororis Alex. M. & al-
terius Alexandri quondam uxoris intendit. Juſtin.
lib. 13.

Caveat tamen is, qui hoc pacto ſucceſſionem ac-
quiſivit, ne frena gubernationis à Conjuge ſibi erip-
patiatur: ſuo nomine pleraque agat, atque ita ſibi
auctoritatem apud ſuos, metum apud hoſtes aſſerat.

CAPUT XVII.

De Succeſſione, quæ fit ex titulo Donationis: & de Donatione Conſtantini Magni.

DOnationibus inter vivos etiam acquiri ſolet re-
gnum vel provincia.

Ita legimus, regi Galliæ donatum eſſe Delphina-
tum à principe Vmberto Anno 1349. ea lege, ut regis
filius natu maximus Delphinus diceretur: & ditio-
nem illam tamquam Imperii feudum ab Imperio re-
cognoſceret, eoque nomine Imperii Vaſallus eſſet.
Theod. Nihemius *l.* 2. *hiſt. cap.* 25.

Sed quid Conſtantinianæ tribuendum donationi,
quam tantis extollunt præconiis Pontificii? Egre-
gium, ſi dicere fas eſt, colorem adfingunt rei inco-
gnitæ & obſcuræ: imo prorſus nullæ. Nunquam enim
hanc donationem eſſe factam, probatiſſimi auctores
liquide demonſtrant. Valla *in lib. de commentitia Con-
ſtantini donat.* Alciat. 7. *par.* 19. Anton. Contius. *l.* 2.
ſubject. lect. cap. 20. *nu.* 1. nulla ejus apud Juris-con-
ſultos ſit mentio, nulla apud hiſtoricos, qui res geſtas
Conſtantini literis mandarunt. Deinde regnorum
diviſio facta eſt aut ab ipſo Conſtantino, aut eo de-
functo à filiis; Conſtantinus Orientem & Thraciam
ſortitus; Conſtantinus II. regnavit in Gallia, Germa-
nia, Britannia & Hiſpania, Conſtans in Italia. Zonar.
in vita Conſtantis in pr. Quinimo reliqui Impp. ſedem

Impe-

mperii ſui Romam habuerunt, quod utique non permiſiſſent Papæ, ſi jus aliquod habuiſſent: & Gothi, qui poſt ejectos Imperatores potiti ſunt Italia: omnimodam Imperii poteſtatem ſibi ſolis reſervarunt: temque reges Longobardici. Denique certum eſt, multos Impp. poſt Conſtantinum tuliſſe leges, ad quarum obſervantiam tam populus quam ipſi Pontifices adſtricti fuerunt. Non ergo facta eſt unquam hæc donatio: ſed totum illud, quod de ea dicitur, ex faſtuoſa Papicolarum arrogantia proficiſcitur.

Poſito quod facta fuerit, non tamen illa jure valere poteſt: tum quod Princeps regalia in præjudicium ſucceſſorum alienare nequit. Hotom. *quæſt. illuſt.* 1. Cacheran. *deciſ.* 101. *num.* 13. nec enim diminuere debet Imperium, ſed augere, § 2. *procem. Inſt. jur.* tum quod à Papali munere diſcrepat dominandi in Republ. Poteſtas. Gregem ille ſuum curet: Legem in republica tuendam commiſit ſummus ille Imperiorum fundator Principibus; quibus etiam pro auctoritate ſui officii, provinciarum ſemel ab Imperio avulſarum recuperatio competit.

CAPVT XVIII.

De Succeſſione quæ ex Teſtamento competit.

TEſtamento acquiri regnum, extra controverſiam eſt, ſi ſcilicet is, qui per ſucceſſionem plenum jus diſponendi de ſuo regno habet; alium hæredem regni inſtituerit. Solus Crantzius *lib.* 2. *Daniæ cap.* 3. ea de re dubitat; ita enim ſcribit: *Vnguinus Gothorum Rex erat, quem Haldanus poſt ſe regni moderatorem in Dania deſignavit, Norvegiæ Haſmundum impuberem filium relinquens. Novum & antehac incompertum munus teſtamento datum. Equidem ædes, agros, prædia, vineas, & his ſimilia teſtamento dari audivimus: regnum autem præſtare chartæ beneficio, prodigii loco habitum eſt.* Miror doctiſſimum virum non animadvertiſſe apud Eutropium *lib.* 4. & Juſti-

num *lib.36.* Attalum regem Pergami ditiſſimum t ſtamento hæredem ſcripſiſſe populum Romanum, l cet eum doli mali in adeunda hæreditate Attali, n obſcure inſimulet Mithridates apud Saluſtium: Horat. *Od.28. carmin. 2.*

——— neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi.

Miror non conſideraſſe Crantzium, quod Alexar der Ægypti Rex Alexandriam Ægyptum populo R mano legaſſe dicitur apud Ciceronem 2. *Orat. Agra* Miror non legiſſe eum, quod ab Eutropio *lib.6.* ſcri ptum: Nicomedem Bithyniæ Regem morientem, p pulum Romanum feciſſe hæredem: regnumque ipſi in provinciæ formam redactum.

Mathildis quas in Thuſcia & Longobardia poſſe ſiones habuit, patrimonio Divi Petri per teſtamen tum adjeciſſe dicitur. Sigon. *lib.10. de reg. Ital.* Quo vero dicitur, teſtamento ſolere ſucceſſionem compe tere, tum demum locum habet, cum nullæ ſunt i regno leges, quæ hoc ipſum fieri prohibeant.

CAPUT XIX.

De modis illegitimis, quibus adminiſtratio acquiritur, nempe per violentiam, fraudem, & largitiones.

GLoriam ignavus æque ac fortis expetit: Sed hic vera via nititur: ille aut leonina aut vulpina indutus pelle negotium conficit. Ad gerendum magiſtratum omnibus ardet animus: ſive id vi, ſive fraude adipiſcantur, nihil penſi habent.

Violenter ſeſe ingerunt multi, cum magno eorum qui parent faſtidio. Abimelech unus Judicum populi Dei auſpicatus eſt Imperium cæde 70. ſuorum fratrum; & quod ſcelere obtinuerat, ſcelere adminiſtravit. *Iudic. 9.* Sic Tarquinius Superbus ſcelere partam poteſtatem non melius egit, quam acquiſiverat. Florus *lib.1. cap.7.* Agathocles, ut ſibi tyranni-

dem

em aſſereret, Senatum Syracuſanum die quodam oëgit, tanquam aliqua, quæ è republ. eſſent, deliberaturus: ac ad nutum ad id conſtitutum, juſſit à ſuis ilitibus omnes Senatores omneſque è populo ditios ad unum interfici; quibus trucidatis principatum lius Civitatis occupavit, ac ſine ulla civili controerſia illum tenuit. Machiavel. *de principe cap.* 8.

Crudelius Turcæ hodie auſpicantur ſuum Imperum, à jugulatione fratrum, peſſimo Monarchiæ obnendæ zelo.

Dixi per violentiam ſæpe acquiri ſolere dominaum: ſæpius idipſum contigit per vinolentiam; Pinem ebrietas præfectum fecit. Plinius *lib.* 14. Sueton. *Auguſto cap.* 42. Sic multi hiſce tyrociniis ad Reumpubl. adminiſtrationem initiati, temporibus Aleandri Magni Tiberii & Heliogabali.

Eſt & alius mitior obtinendi modus, ſed tamen ilgitimus. Nam cum mortalibus nihil ſit carius pecuia, atque inter homines una plurimum valeat: Eurip. *Phœniſſ.* facile illaqueari poſſunt eorum animi mueribus, qui jus ſuffragiorum habent.

Sic avidis fallax indulget piſcibus hamus.
Callida ſic ſtultas decipit eſca feras.

Semiramis regnum, quod fraude quæſierat, largiionibus confirmavit. Juſtinus *lib.* 1.

Sic Roma una cum toto ſuo Imperio, quaſi in foro ut mercatu, venalis propoſita eſt: In Conſulatu peendo erogabant lineas paragaudas, tunicas ſubſerias, & equos, ingemiſcentibus frugi hominibus. Voiſcus in Aurelianum. Et ipſum Imperii diadema nummis venale fuiſſe tot profuſiſſimæ largitiones paſſim pud autores decantatæ convincunt. Nam de Nerone Tacitus *l.* 12. *an. in fine* ait: *Illatus caſtris Nero & congruentia tempori præfatus promiſſio donativo, ad exemplum paternæ largitionis Imperator conſalutatur.* Poſt mortem Pertinacis Imp. emebant Sulpitius & Julianus, factis contra ſe mutuis licitationibus; atque auſtione paulatim ab iis facta, eo ventum eſt, ut ſingulis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

militibus vicena ſeſtertia daturos ſe promitterent. Dion. *lib.* 73. ſic Juſtinus pecunia ſibi emit militum ſuffragia. Melancht. *in Chron.* Sed apage iſtos, qui ſe hoc pacto ingerunt, virtute ambire oportet, non pecunia. Sat favitorum habet, quem penes eſt virtus.

CAPUT XX.

De Inauguratione Magiſtratus, ejuſque inſignibus.

ADminiſtratione recte delata, Inauguratio ſequitur: quæ pro varia locorum conſuetudine varia eſſe conſuevit. Tartarorum, Arragonum, Carinthiorum regum initiandi ritum complexus eſt Bodinus, *lib.* 1. *de Rep. c.* 8. Antiquitus in Inauguratione cujuſque & poſt eam, ad declarandam Magiſtratus perſonam, varia adjecta ſunt Inſignia: quorum aliqua breviter ſubjiciam.

1. Diadema à Διαδέω quod eſt *circumligo*. Erat enim faſcia candida, quæ capiti regis vel reginæ circumligabatur, Juſtinus *lib.* 15. inventum à Libero patre Plinius *lib.* 7. *cap.* 59. Silius *lib.* 19. *de Iuba Rege:*

——— Regnique inſigne vetuſti
Geſtat Iuba decus, cinguntur tempora vitta
Albenti.

Egeſippus *l.* 2. *de bell. Iud. c.* 1. quid enim ſella aurea ablatumque diadema, niſi regni forent inſignia? Ita Manuel. Comnenus diademate coronatus à Michaele Patriarcha Nicet. *l.* 1. Ita ferunt regem ſubtilis judicii traditum ſibi diadema, priuſquam capiti imponeret, conſideraſſe ac dixiſſe: ô nobilem magis, quam felicem pannum Valer. Max. *l.* 7. *c.* 11. Eodem inſigni regio Tyridates vinctus. Briſſonius *lib.* 1. *de regno Perſ.* Et Ochi inviti reluctantiſque caput à proceribus regni Perſici, eodem diademate vinctum. Cieſ. *in Perſ.* Duplicique diademate vinxiſſe caput ſcribitur Parthorum Rex Artabanus. Herodian. *lib.* 6. Diadema autem primus Romanorum principum uſurpavit Aurelian. *Aur. Vict.*

2. Crux

2. Crux Imperii fuit inſigne. *Regum purpuras* inquit Hieronymus) *& ardentes diadematum gemmas, patibuli Salvatoris pictura condecorat.*

3. Annulus aureus ſignum traditæ poteſtatis. Sic lexander Hepheſtioni porrectione annuli poteſtaem conceſſit. Curt. Et Johannes Comnenus Patri lexio Imperatori morituro annulum detraxit. Nicet.

4. Faſces. Harum origo eſt à Romulo, qui ſibi 12. dſcivit lictores, faſces virgarum cum ſecuri portanes. Regibus exactis, Coſſ. quoque iis utebantur: ed non apud utrumque Coſſ. erant, ſed tantum apud najorem natu, vel apud eum, qui plures ſuſcepiſſet iberos, ex L. Julia de maritandis ordinibus. Gell. *l.* 2. *ap.* 15. Suſpendebantur autem Coſſ. foribus: iiſque nde ſumptis, lictores, qui domo egredienti Conſuli pparebant, obviam plebem ſubmovebant, & fores, i quo ingrediendum eſſet Conſuli, pulſabant. Plin. *ib.* 6. *cap.* 30. Solin. *cap.* 6. Secures illis appenſi, quious innuere voluerunt, iram magiſtratus non debere eſſe in præcipiti, & ſolutionem faſcium, quæ paulaim fit, moram aliquam iræ injicere debere, & cunctationem. Plutarch. *in Rom. quæſt.* 83. Vel, quod cum vitiorum alia ſint ſanabilia, aut inſanablia, virgis corrigebantur, quæ emendari poterant, ſecuribus ſecabantur immedicabilia, ut cauteriis ignitis putrida vulnera. Cujac. 20. *obſ.* 37.

5. Haſta, Juſtinus *lib.* 43. *Per ea adhuc tempora,* inquit, *reges haſtas pro diademate habebant, quas Græci ſceptra dixere.* Nam & ab origine rerum pro Diis immortalibus veteres haſtas coluere, ob cujus religionis memoriam adhuc Deorum ſimulacris haſtæ adduntur: quo fine Parthenopæus apud Æſchylum per haſtam jurat, eamque colit pro Deo.

6. Purpurea veſtis. Imper. Leo *in Novel.* 80. cujus color rubicundus ſanguinis imperium & necis inferendæ poteſtatem notavit. Lactant. *lib.* 4. *de vera ſap. c.* 7. Et Valentiniani Conſtitutio eſt *l. un. C. de veſtibus holoſ. & aur.* ne quis veſtes auratas gerat præter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

principem, ne quis purpuram geſtet. Eique ſoli com petebat inſcriptio purpurea *l. 6. C. de diverſ. reſcrip* inter purpureas illas veſtes etiam referre ſolet pal damentum, cocco purpuraque & auro diſtinctum quo Coſſ. ac prætores in provinciam exituri indu bantur. Iſidor. *lib.* 10. *cap.* 24.

7. Trabeæ. de quibus, ut aliis Imperii inſignibu Florus *lib.* 1. *cap.* 5. his verbis: *Tarquinius Priſcus riundus Corintho, qui Græcum ingenium Italicis art bus miſcuit, Tuſciæ populos frequentibus armis ſubegi inde faſces, trabeæ, curules, annuli, phaleræ, palud menta, prætexta, inde quod aurato curru quatuor equ triumphatur. Togæ picta, tunicæque palmatæ, omni denique decora & inſignia, quibus imperii dignitas em net.* Virgil.

Et ſellam regni trabeamque inſignia noſtri.

8. Cidaris. de qua Curt. *lib.* 3. Cidarim Perſæ re gium capitis vocabant inſigne: hoc cærulea faſcia al bo diſtincta circuibat.

9. Compages. calceamenti genus principibus ſoli uſitatum. Cujac. 21. *obſ.* 28. Et Imperatorum calceo purpureos deſcribit Nicetas *in vita Alex. Comn.*

10. Sceptrum. Ægyptiorum & Æthiopum rege ſceptrum in aratri formam habent: pileos oblongo geſtant, circa finem habentes umbilicum, ſerpentibus, quos aſpides vocant, circumvolutum, monumentum inſigne, eos qui contra regem inſurgere audeant, mortiferis morſibus ſubeſſe. Diodor. *lib.* 4. *cap.* 1. P. Greg. *lib.* 35. *Syntag.* 1. *num.* 11. In illo ſummo re gum ſceptro Ciconiæ figura ſculpta erat, in imo vero Hippopotamus: quo ſymbolo admonebantur reges, ut eſſent pietati dediti, & alieni à violentia, Garſias *de expenſ. & melior. n.* 54.

11. Iiſdem Ægyptiis Regibus nunc leonis, nunc tauri aut draconis effictiimaginem, aut ignem, arbo remve effictam ſupra caput ferre, principatus & regii dominatus inſignia fuere. Diod. Sic. *lib.* 2.

12. Scu-

2. Scutum: Ammian. Marcellin. *lib.*20. *de Iulia-*
ni Gallicanis militibus principe renunciato: Impoſi-
t eſt, inquit, *ſcuto pedeſtri, & ſublatus eminens po-*
o ſilente Auguſtus renunciatus jubebatur diadema
ferre.

3. Tiara Regum Perſicorum propria Briſſon.*lib.*1.
regno Perſ. & Marcellinus *lib.* 29. refert, Saporem
Perſ. aureum capitis arietini figmentum, interſtin-
m lapillis, pro diademate geſtaſſe.

14. Virgæ laureatæ. Herodian. *de Gordiano.* Seque-
tur ipſum Principalis pompa omnis, milites qui-
nque aderant, juveneſque urbani, procera ſtatura,
eorum ſimilitudinem, qui Romæ imperatorem
mitantur: Virgæ item laureatæ, quo inſigni prin-
es à privatis dignoſcuntur, &c.

De his ſimilibuſque Imperii inſignibus eleganter
n. 1. *de benefic.* Quid habet corona precioſum? quid
etexta? quid faſces? quid tribunal & currus? nihil
rum honor eſt, ſed honoris inſigne. Et Prudentius:

—— *Nonne curſim tranſeunt*
Faſces, ſecures, ſella, prætexta, togæ,
Lictor, tribunal, & trecenta inſignia
Quibus tumetis?

15. Prælatio ignis. Herodian. *in Commodo:* Nihilo
cius Commodus honores ſorori ſuæ ſervavit: nam
in theatris ſella imperatoria ſedebat, & ignis eam
æcedebat. Idem de Pertinace. Venit in Senatum,
que ignem ſibi paſſus præferri, neque aliud ullum
incipatus inſigne attolli. Qui mos haud dubie ori-
nem traxit à Perſis. Illorum enim regi prælatum
le ignem docet Xenophon. *lib.* 8. παιδείας. καὶ πῦρ
πισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο
έροντες. Quod ipſum de Aſiaticis regibus etiam ſcri-
tum reliquit Ammian Marcell. *lib.* 23,

CAPVT XXI.

De Iuramento à Magiſtratu præſtando.

IVramentum præſtare debent illi, quibus comm titur adminiſtratio, ſe pro adminiſtrationibus ſ tiendis neque dediſſe quippiam, neque daturos u quam poſtmodum fore, ſive per ſe, ſive per interpo tam perſonam, & ſe nihil penitus tam in adminiſtr tione, quam poſt depoſitum officium, pro aliquo pr ſtito beneficio, tempore adminiſtrationis, quam gr tuito meruerunt, accepturos *l. ſancimus* 6. *C. ad l. I repetund.*

Forma juramenti proponitur *in Nov.* 8. *in fin.* eaq ad Deum ſolum καρδιογνώστην concipienda eſt. Oli (ut Tertull. loquitur) majore formidine & callidio timiditate Cæſarem obſervabant, quam ipſum de O lympo Iovem: citius denique apud eos per omn Deos, quam per unum genium Cæſaris pejerabatu Nam Claudius inter cæteros, referente Sueton. *cap.* jusjurandum neque ſanctius ſibi, neque crebrius in ſtituit, quam per Auguſtum.

Mira verò veterum in juramentorum formulis ſu perſtitio & varietas hoc loco nonnihil attingenda eſ ut Chriſtiani hodie deteſtari diſcant eorum deliria, & grata mente recognoſcant, quantis è tenebris oſten veritatis luce, fuerint emerſi. Romani jurabant pe Iovem lapidem. Gel. *lib.* 1. *c.* 21. per Solem. Virg. 12 *Æneid.* Arcades per aquam Stygis. Herod. *lib.* 6. Na ſamones per viros, quos credebant eſſe optimos. He rod. *in Melp.* alii per caput ejus quem chariſſimun habebant *l.* 3. §. *fin.* & *l. ſeq. ff. de jurejur.* Forcatulu *in Necyomantia dial.* 12. per oſſa & cineres parentum Propert. *lib.* 2. *eleg.* 20. & *lib.* 4. *eleg. ult.* per oculo apud Plaut. *in Menæchm.* per caput apud Hom. *Iliad.* α. Per Numam Hermogenianus. Item per Hephæſtio- nem Alexander; per anſerem Socrates; per canem Diogenes: per porcum Agamemnon. Guil. Stuck. *de*

ſacrif.

riſ.gent. ac per ferrum candens *ib.* Nos ſpretis hiſce
ruſcis,uvas habemus: Deus ſolus actionum noſtra-
m inſpector eſt & judex; is invocandus, quotieſ-
nque ſacra jurisjurandi à Magiſtratu pro fideli mu-
ris adminiſtratione, vel ab aliquo quolibet, cele-
atio inſtituenda eſt.

Quid ſentiendum ſit de juramento, quod Imperat.
Coronatione præſtat P.P. (cujus formula eſt in
33. *Tibi Domino, diſt.* 63.) vide apud Rittershuſ. 1.
feud. c.10. *n.*11.

CAPVT XXII.

Magiſtratum pietate debere præcellere.

Ietas verſatur in agnitione & cultu Dei: Illam
non aliter habere debet Magiſtratus,quam quem-
dmodum ſeſe in verbo ſuo Deus patefecit; hic conſi-
ſtit in conceptione piarum precum, & vitæ integri-
ate. Optimus enim animus pulcherrimus Dei cul-
us eſt. Sen. & Chriſtianorum omnis religio eſt,
ivere ſine ſcelere & macula. Lactant. *lib.* 5. *cap.* 9.
Quinimo nec in ipſis periculis ſacrorum cultus deſe-
endus eſt.

Pietati autem cum ſe dat Magiſtratus, duos iſtos,
qui circa eum ſunt, ſcopulos ſtudioſe evitet, nempe
Superſtitionem & Impietatem. Vtriuſque peſtis ſatis
nobis cognita: Præcipuè verò Superſtitionis, quam
veriſſimè Curtius *lib.* 5. humanarum mentium ludi-
brium dixit: quæ ut plurimum rudibus & barbaris
animis ineſſe conſuevit. Plut. *in Sertorio.* humilemque
& depreſſum animum arguit. Lucret. nempe ſi quis
ei nimium ſit deditus. Aliàs in adverſo rerum ſtatu et-
iam fortiſſimi quique percelluntur hoc turbine: quip-
pe fortes etiam viri ſubitis terrentur. Tacit 15. *ann.*8.
Cujus rei exemplum Alexander: Nihil enim tam par-
vum aut abſurdum, ſi modo inſolitum, quod in pro-
digium aut omen non verteret. Itaque ſacrifican-
tium, luſtrantium, divinantiumque regia erat plena.
Plut.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Plut. *in Alex.* Et Auguſtus auſpicia & omina pro[illegible]
tiſſimis obſervare ſolitus eſt. *Suetonius.*

Alter verò ille ſcopulus, Impietas, diligentiſſ[illegible]
evitandus eſt. Infelices iſti in omni rerum ſuarum [illegible]
ceſſu, quoniam deſertores ſui Deus deſerit. No[illegible]
cæteras Magiſtratui decoras virtutes deflectimus.

Caput XXIII.

Temperantia & Sobrietas Magiſtratui injuncta.

Sobrietatem dicimus cum Auguſtino, menti[illegible]
ſenſuum, membrorum omnium corporiſque tu-
lam, caſtitatis pudicitiæque munimentum, pudi[illegible]
proximam, honeſtati ſemper conjunctam, cuncta[illegible]
cum ratione diſponentem. Anima enim ſiccior [illegible]
reliquis ſapientior eſt: ex ſententia Socratis: & n[illegible]
lius vocationis ſuæ muniis inſiſtere poteſt: quod [illegible]
exemplo docent Rechabitæ abſtemii. *Ier.* 35. *pr.* Si[illegible]
ſon & Nazaræi omnes. *Num.* 6. E contrario, qui l[illegible]
xui & ſaginæ mancipati emtique ſunt. Tac. 2. *hiſt.*
ignavia animalia, ſi cibum ſuggeras, jacent torpen[illegible]
que: & præterita, inſtantia, futura pari oblivione d[illegible]
mittunt. Tac. & aliis ſubjecti miſeriis, quorum m[illegible]
minit Claudianus *in laudibus Stiliconis.*

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitriis, habet ut caligine ſenſus,
Membraque Circeis effœminat acrius herbis:
Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior ulla.
Interius, fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, torvos auro circumlinit hydros,
Illa voluptatum multos interjicit hamos.

Quin etiam illi, qui ſe ſervitio voluptatum corpo-
ris aſtringunt, in publico ſubinde verſari, & in for[illegible]
agere non poſſunt, niſi eorum quæ noctu feciſſent d[illegible]
die teſtimonia proferre velint. Philiſius apud Dionem
l. 38. Et præterea mentis quandam alienationem pa-
tiuntur; non eſt enim animus in ſua poteſtate, ebrie-
tate devinctus. Sen. *ep.* 83. quod non obſcure innuit
ille,

i, qui Ebrietatem dixit eſſe voluntariam inſaniam: ſecundum eum Seneca *lib.2.nat.qu. Fulmen,* inquit, *vinum in dolio gelat, ferrum & æs fundit: unde non eſt mirum, quod vinum fulmine gelatum, cum ad priorem habitum redit, potatum, aut exanimat aut dementes facit.* Quod convenit perſuaſioni Ægyptiorum qui vinum ex fuſo in terram Gigantum ſanguine pullulaſſe, eoque amentiam & furorem ineſſe vino exiſtimabant. Pierius *lib.13. hierogl.*

Et ſane nihil aliud menti vino obrutæ accidit, quam curribus auriga excuſſo: ſiquidem currus ſpoliati rectore, nullo ordine rapiuntur, animus quoque ratione orbatus in multos incidit errores. Iſocrat. Sic ubi in mens furore percita eſt, magno impetu ruit in præcipitia delictorum, in Venerem, in rixas, jactantiam, ſecretorumque patefactionem.

In Venerem ruere dixi: nam Veneris hortator & armiger eſt Liber: vinumque reſtinguit pudoris ignaviam, & alacrem vigorem libidinis incutit. Hac enim archia navigium Veneris indiget ſola Apul. 2. *Met.* ui ſuffragatur Tertul. *in lib. adverſ. Pſychicos: Monſtrum,* inquit, *habetur libido ſine gula, cum hæc duo m unita atque concreta ſint, ut ſi disjungi omnino potuiſſent, ipſi prius ventri pudenda non adhærerent.* Nec alienus ab hac ſententia Auguſtinus *Diſtento,* inquit, *ventre, diſtenduntur & ea, quæ in ventre ſunt.* Quæ cauſa extitit, quod vini uſus olim Romanis fœminis fuerit ignotus, ne ſcilicet in aliquod dedecus prolaberentur. Val. Max. *l.2. cap.1.* Proximus enim à Libero patre intemperantiæ gradus ad inconceſſam Venerem eſſe conſuevit. Suo facto hoc Agrippina comprobat, quæ ardore retinendæ potentiæ eo uſque profecta, ut medio diei, cum id temporis Nero per vinum & epulas incaleſceret, offerret ſe ſæpius temulento comtam, & inceſtui paratam. Tacit. 14. *annal.*

Sic à Venere ad rixas conferunt ſe ebrii, quod docet Tac. *de mor. Germ. c. 7.* Crebræ, ut inter vinolentos rixæ: raro convitiis, ſæpius cæde & vulneribus tranſi-

tranſiguntur. Neque hic finis eſt: Procedit ultr[illegible] mel commotus, & è limitibus ſuis pulſus animus [illegible] res ſuas jactat, audacem ferocemque vultum p[illegible] ferens, nil niſi pugnam victoriamque de hoſte j[illegible] tans. Thraſonica illa feritate exultabat Beſſus, [illegible] graves mero ſuas vires extollere, hoſtium nunc te[illegible] ritatem, nunc paucitatem ſpernere ſolebat. Curt. *l*[illegible] *c.4.pr.* Ideoque Horat.*3. od. 21.* Liberum patrem [illegible] nutum ſic alloquitur:

Tu ſpem reducis mentibus anxiis
Vireſque, & addis cornua pauperi,
Poſt te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

Ad extremum cum nihil aliud ſupereſt, quicq[illegible] alta mente repoſtum eſt, vi vini recluditur. Vt mu[illegible] dolia rumpuntur, & omne, quod in imo jacet, vis [illegible] loris ejicit: Ita ebrii omne, quod in ſecreto pect[illegible] concluſum habent, vini calore ejiciunt. Sen. *epiſt.*[illegible] Multi etiam ad duriorem reſervati caſum, vel ling[illegible] ſuæ temeritate, vel caſu inter compotandum jugu[illegible] ti, quorum vita, heu male! cum gemitu fugit in[illegible] gnata ſub umbras. Sic Clitus periit; ſic Ella R. Iſra[illegible] lis: ſic Balthaſar R. Babyl. ſic Holofernes, & mu[illegible] alii:

—— *quorum ſi nomina dicam,*
Icariæ numerum ſcribere coner aquæ.

Sunt alii, qui ſua etiam ingluvie ſibi ipſis accerſu[illegible] interitum: ſimiles animali, quod infixo ſemper ſa[illegible] guini capite vivit: atque ita intumeſcit, unum ani[illegible] malium, cui cibi non ſit exitus, ut dehiſcat nimia ſa[illegible] tietate, alimento ipſo moriens. Plin. *lib.11. cap.* 34 Ita Iovinianus Imp. apud Eutrop. *lib.10.in fin.* & Al bertus II. Imper. ingluvie ſua ſeipſos neci dederunt Peucer.5. *Chron.* & alii complures.

Quod diximus turpe eſſe, principem ipſum geni[illegible] luxuique indulgere: leve eſt reſpectu ejus, quod à quibuſdam certamina potatoria inſtituta legimus, nempe ab Alexandro Magno qui coronam ei, qui pluri-

mum

…m meri ebibiſſet, propoſuit: victor Promachus …dam ſtatim expiravit: & cum eo quadraginta. …tarchus *in Alex.* Xerxes etiam opum regiarum …ntatione eximia eo uſque luxuria gaudebat, ut …cto præmium ei proponeret, qui novum volupta… genus reperiſſet, Valerius Maxim. *lib.9.c.*11. Hi …eſtandi ſimul cum illis, qui ſe vino die nocteque …gurgitant.

CAPVT XXIV.

Caſtitas Principi commendata.

VIrtutibus reliquis facem præbet Caſtitas: nec ſola eſt, ſed plerunque cæteris comitata virtutibus, …am *pudicitia eſt virtus* (inquit Auguſtinus *lib.* 1. *de …iv. Dei*) *quæ comitem habet fortitudinem.* Caſtitatis …t, non pellicum ſeſe immiſcere gregi, quod Sardana…alus facere ſolitus eſt: ſed matrimonium recte ini…am habere. Nullum enim honeſtius Imperatoriæ …entis levamen, quàm aſſumere conjugem, proſpe…is dubiiſque ſociam, cui cogitationes intimas, cui …arvos liberos tradas. Tacit. 12. *ann.*

Caſtitatis eſt, non tantum corpus ab omni macula …urum conſervare, ſed etiam occaſiones ad impudici…iam ducentes, ſanguine viperino cautius evitare, oculorum vagus obtutus cohibendus eſt; ex monito Periclis ad Sophoclem: Prætorem non ſolum manus à lucro, ſed oculos à libidine habere debere puros: & imitandus Iob, qui fœdus iniſſe ſe cum oculis ſuis profitetur, ne oberrent in venuſta conſideratione virginum. *Iob.* 31. *v.*1. Imitandus Cyrus, qui abſtinebat à conſpectu Pantheæ: Ob iſthoc ipſum, ajebat, magis eſt, ut abſtineam: Etenim ſi nunc illam adiero cum vocat, fortaſſe illa efficiet ut adeam etiam cum non vocat, eique aſſideam, neglectis rebus ſeriis. Xenophon. Exemplum capiendum à Livia, cui fœminæ formoſi viri nihil à ſtatuis differre videbantur. Dion. *in Tib.*

Vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vitanda ſpurca colloquia: Amatorius enim ſer[mo]
vehemens eſt cupiditatis incitatio. Achilles Tac. *l*[...]
Clitophont. Vt egregius pictor vultum ſpecioſum e[...]
git, ſic pudicitia celſius conſurgentem vitam e[...]
nat. Bachilides. Monitum ſalubre capient à Clito[ma-]
cho Athleta, qui abſcondere ſe ſolitus eſt, ſi quis ſer-
mones injeciſſet amatorios. Plut. *l. 7. qu. conviv.* [...]

Cæterum quo fœdior eſt in Venerem & libidin[em]
projectorum labes, Senec. *de brev. vit. cap. 6.* eo [ca-]
tius ſibi temperet à libidine Magiſtratus. Nihil en[im]
eſt tam mortiferum ingeniis quàm libido. Anim[o-]
que per libidines corrupto nihil honeſtum ineſt. [Ta-]
citus 11. *annal.* Et qui huic ſunt obnoxii crimi[ni,]
illico convolant ad alia; quod docet ſuo Exem[plo]
David, Salomon, Themiſtocles, Pauſanias, Ne[ro,]
Tiberius, Albertus Thuringiæ Landgravius, Gal[ea-]
tius Maria dux Mediolanenſis, de quo Paradin[us]
ſymb. Heroicis. Quodque omnium maxime mov[et,]
contemptu & infamia flagrant apud ſuos, qui pu[do-]
rem ſuſque deque habent. Quemadmodum enim a[pes]
vehementer oderunt homines à coitu olidos. Pi[er.]
Val. *lib. 26.* ita ſubditi principem libidinoſum execra[n-]
tur, deteſtantur, & tantum non diris devovent. Ab[ſ-]
tineant ergo à tanta turpitudine principes, ne pœn[i-]
tere Demoſthenicum à tergo ſequatur. Macro[b.]
lib. 2. c. 2.

CAPVT XXV.

De Magnanimitate & fortitudine Principum.

AD magnanimum pertinet, neque perturbatio[ni]
animi, neque hominis, neque fortunæ ſuccumbe-
re. Cic. 1. *offic.* eaque quæ videntur acerba, ita ferre
ut nihil à ſtatu naturæ diſcedat, nihil à dignitate ſa-
pientis. Cic. *ibid.*

Non æſtu cythiſus, non frigore, non nive læſus,
Spernere magnanimos omnia dura docet.

Cu[...]

ui conſequens eſt quod ait Senec 4. de virtutibus, *agnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contu-amfieri: De inimico dices, non nocuit mihi, ſed ani-n nocendi habuit: & cum illum in poteſtate tua vi-, vindictam putabis, non vindicare potuiſſe: Scito n magnum & honeſtum vindictæ genus eſſe ignoſcere,* *magnam fortunam* (quod idem Sen. 1. *de Clement.* lit) *magnum animum decere: cujus eſt proprium idum eſſe tranquillumque, & injurias atque offen-es ſuperne deſpicere.* Conſentit Lycus apud Sen. *in rcul. ſur.* Ars prima regni poſſe te invidiam pati. lluit hanc artem Tiberius, de quo Suetonius *c. 28.* *&*, inquit, *adverſus convitia maloſque rumores, & noſa de ſe ac ſuis carmina firmus ac patiens, ſubinde tabat: In civitate libera linguam mentemque liberas debere.* Neque tam facile lubricum linguæ ad pœ-m trahendum eſt. *l. 7. ff. ad l. Iul. majeſt.* quod obſer-vit Auguſtus, qui Timegenem hiſtoricum quodvis ſe ſcribentem impune paſſus eſt. Sen 3. *de ira. c. 23.* in imo paſquilli & prurigo ſcribentium fruſtra in-bentur. Tacit. 11. *annal.* At contra punitis ingeniis ſcit auctoritas; neque aliud externi reges aut qui dem ſævitia uſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque illis oriam peperere. Ferenda igitur interdum iſta lin-æ lubricitas & ſpernenda: nam ſi ex levitate pro-ſſerit, contemnendum eſt: ſi ex infamia, miſera-one digniſſimum eſt: ſi ab injuria, remittendum. *un. C. ſi quis Imp. maledix.* Et veriſſimum eſt il-d Taciti 4. *annal. Convitia, ſi iraſcare, agnita vi-entur, ſpreta exoleſcunt.*

Magnanimitati proxima virtus eſt Fortitudo: uod eſt munimentum humanæ imbecillitatis inex-ugnabile: quod qui circumdedit ſibi, ſecurus in ac vitæ obſidione perdurat. Sen *ep.* 113. Ignis aurum robat, miſeria fortes viros Sen. *in lib. Quare bonis vi-s mala accid. cap. 5.* Et fortuna fortiſſimos, ſibi pares uærit: quoſdam faſtidio tranſit: Contumaciſſimum uemque & rectiſſimum aggreditur, adverſus quem

ſuam

ſuam vim intendat. Ignem experitur in Mutio, p-
pertatem in Fabricio, exilium in Rutilio: tormenta
Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone,
Senec. d. loco *c.* 1. Atque illi omnes perpetua la
decori apud omnem poſteritatem vigent: nihil ne
dicam de aliis, quibus ſudor, pulvis, & alia talia e-
is jucundiora fuerunt. Saluſt. quorum in num
M. Curtius, Horatius Cocles, Clœlia. Florus *l.* 1.
Iulius Cæſar, qui ſignis collatis quinquagies & bis-
micavit: M. Marcellus, qui novies tricies pari mo
præliatus eſt. Solinus. Cynegyrus miles, qui non fa-
gatus tot cædibus, non amiſſis duabus manibus
ctus, truncus ad poſtremum & veluti rabida fera de
tibus dimicavit. Iuſtin. *lib.* 2. M. Sergius, qui primu
ter & vicies vulneratus: deinde dextra amiſſa ferrea
ſibi manum fecit, bis captus ab Hannibale refug
Solinus *c.6.* L. Sicinius Dentatus, de quo id. *c.* 6. V.
Max. *lib.*3. *c.* 2.

Obdurandum ergo adverſus urgentia Alciat. *Em-
blem.*36. animoque magno obviam eundum inforti
niis.

Proſpera non inflent animum, non aſpera frangant,
Vtra cadat, neutra mens generoſa cadat.

CAPVT XXVI.

De Modeſtia & virtutibus reliquis Principi decoris.

MOdeſtiæ fama nec à ſummis mortalium aſper
nanda eſt, Tacitus. Eſt enim omnis virtuti
promptuarium. Menand. & Deorum donum pulcher
rimum. Eurip. *in Medea.* Princeps enim quilibet, niſi
ob fortunæ indulgentiam rerum proſperitate ebriu
luxuriat, ex monito Plin. *in Paneg.* non minus homi-
nem ſe quàm hominibus præeſſe cogitabit, ſeque ab
illa lege & conditione omnibus indicta mortalibus,
non eſſe exemptum. Agnovit hoc Cyrus, cum Crœ-
ſo captivo ad ſe ducto, & his verbis utenti, Salve Do-
mine,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

me, hunc enim titulum tibi ut tribuam, fortuna
cceſſit, reſponderet, Salve & Tu: Vterque enim
mus homines. Iuſtin. Deinde quid ſpes jubes eſſe
as, in perpetuo felicitatis humanæ culmine te
imobilem perſtiturum? Audi Senecam *in Oedipo*
nnentem:

Vt alta ventos ſemper excipiunt juga,
Rupemque ſaxis vaſta dirimentem freta,
Quamvis quieti verberent fluctus maris:
Imperia ſic excelſa fortunæ objacent.

Et eundem *epiſt.* 29. Nihil inauſum fortunæ, ad-
rſus imperia idem habet juris, quod adverſus im-
rantes. Vt regnorum, ita regum varia & miſe-
nda ſors eſt. Magnæ arbores diu creſcunt, una ho-
exſtirpantur. Curt. *lib.* 7. Stupenda erat Polycratis
icitas: Illi tamen (ut loquitur Tertull. *in libr. de*
ima) filia crucem proſpicit de ſolis unguine & la-
cro Iovis, vid. Lipſ. 2. *de Cruce* 15. & Herod. *lib.* 3.
gemiſco: quoties Valeriani Imp. Rom. ſortem ani-
o concipio meo: Doleo Bajazethis, quamvis ſibi
ſi caveam elegerit, dedecus per univerſam Aſiam
arſum: Ioachin & Zedechias Babylonem captivi
ıcti me movent: Commiſerationem denique o-
nium meretur Henricus IV. Imp. à filio detruſus
ı carcerem.

Poſſem plures recenſere, qui dignitate ſua exuti
ı peſſima & morte graviore conſenuerunt ſervitute.

——— *Sic omnia verti*
Cernimus, atque alias aſſumere pondere gentes.
Ovid.

Audiant ergo Principes monitum Cobaris ad Beſ-
um, apud Curtium *lib.* 7. *c.* 4. Magnum onus ſuſti-
es capite regium inſigne. Hoc aut moderate perfe-
endum eſt, aut, quod abominor, in te ruet. Videant,
e dum ad culmen pervenire contendunt, cum ipſis
amis, quos comprehenderunt, decidant. Abſtineant
titulis invidioſis, & quæ ſupra ſortem ſunt huma-
am. Tiberium ſpectent, qui acerbe increpuit eos,
qui

qui divinas occupationes, ipſumque dominu di-
xerunt. Tacit. quod forte ab Auguſto didicera Is
enim Domini nomen in totum reſpuit Oroſ. *l.* 6.
c. 22. Et aliàs Romæ infenſum erat Domini nom.
Martial.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me,
Dicturus Dominam Deamque, non ſum,
Iam non eſt locus hac in urbe vobis.

Videmus quoſdam nimis ſeſe extuliſſe, & tra
modeſtiæ limites proceſſiſſe, quæ res illis ſumm
apud ſuos conflavit invidiam, & apud poſtero a-
mæ eorum non parum detraxit. Alexander ille a-
gnus, Iovis filium ſe non ſolum appellari paſſus,
ſed & juſſit: & rerum geſtarum famam dum au re
vult, tali appellatione corrupit. Curtius *lib.* 4. I-
guſtus adhuc vivus & hominem fungens, in pro-
ciis eſſe colique voluit pro Deo, non in Italia, t
Romæ. Lipſius *in not. ad* Tacitum *libro* 1. *& lib.* 2. *de*
Conſtantia cap. 25. De Caligula Suetonius *c.* 22. Co-
pluribus cognominibus aſſumptis, & Pius, & Caſt-
rum filius, & pater exercituum, & optimus maxim-
que Cæſar vocabatur. Commodus Imper. multa ſi
cognomenta adſumit, hoc ordine: Amazonius, In-
ctus, Felix, Pius, Lucius, Ælius, Aurelius, Comm-
dus, Auguſtus, Herculeus, Romanus, Superans. Dio
in Commodo.

Eadem jactantia intumuerat Attilæ animus, qui
vexillis coronatam ferebat aquilam, hac inſcriptio
Attila magni Nimrodi nepos, divina benignitate r
Hunnorum, Medorum, Gothorum & Danorum
Matris urbis Deique flagellum. Bonfin. *lib.* 3. *decad.*
& Olaus *in vita Attilæ.*

Nec prætereunda eſt Saporis ad Conſtantium ſcr
bentis inſolentia: *Rex regum*, inquit, *Sapor, prince,*
ſiderum, frater Solis & Lunæ, Conſtantio ſalutem. Ma
cellinus *lib.* 7.

Apud Procopium *lib.* 1. *de bello Perſ.* Alamunda
rus Cabadem Perſarum Regem alloquens, βασιλε

βα

ἁπλέων appellat. Quæ meræ ſunt nugæ, profectæ ab s, qui ob exiguam acquiſitam potentiam, ſe omnis umanitatis faſtigium exceſſiſſe opinati ſunt.

Sunt alia dona, quæ principem virum ornant: Forma & robur corporis.

Forma, quæ eſt in quadam apta membrorum fiura, cum coloris quadam ſuavitate. Cic. 4. *Tuſc.* eximium Dei donum eſt. Auguſt. *lib.* 15. *de Civ. Dei c.* 22. principi plurimum decoris & admirationis addit: am quod pulchrum eſt, amicum eſt, Plato *in Lyſide*: ſine vi quicquid vult, facilime imperat: Vnde Careades egregiam principis formam vocat ἀδορυφόρητον βασιλείαν, hoc eſt, *regnum abſque ſatellitio*, Theohraſtus tacitam deceptionem, aut ſilentem fraudem, uod abſque verbis perſuadeat. Diog. Laert.

Præterea Indicium mentis cujuſque ſolet eſſe forma. Cujus facies eſt deformis, vix poteſt habere boos mores. Raſis *Medicus lib. ad Almanſorem.* 2 c. 33. lurimiſque barbaris hominibus in corporum majeate veneratio eſt, qui magnorum facinorum, non aos capaces putant, quam quos natura eximia donait ſpecie. Curtius *lib.* 6. Nec tantum de animo, veum etiam de nobilitate cujuſque ex forma conjectuam recte capere poſſe videmur, quod de ſe ipſo fateur Paris apud Ovid. *in ep. ad Helenam*:

Forma vigorque animi, quamvis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erant.

Et de Dardanio pulcrè refert Maro. *Æneid.* 5.

——— *Divini ſigna decoris*
Ardenteſque notate oculos, qui ſpiritus illi,
Qui vultus.

Et Milo apud Apulei. *l.* 1. *de Aſ. aur.* de corporis pſius Apulei ſpecioſa habitudine, deque virginali juſdem verecundia, generoſa illum ſtirpe præditum onjecit. Antoninum etiam Imperatorem nobilem uiſſe vultu ex Julio Capitolino didicimus: Nec non x Homero de Vlyſſe: Eum enim naufragio ejetum in litore, nudum veſtibus, virtute tamen or-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

natum ; Phæacum multitudo conſpiciens , cæte
fortunatis Phæacibus , venerabiliorem admirata e
Et quid moramur in conjecturis? Contemplemur h
roas illos , qui jure de ſe ſuiſque ſubditis dicere po
ſunt, quod illa apud Terent. *in Heaut.*

Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colunt,
Hæc ubi immutata eſt, illi ſuum animum aliò conſ
runt.

De Joſepho dici jure potuit: εἶδος ἄξιον τυραννίδος·
Facies imperio digna. Itemque de Priamo Eurip. & d
Turno , qui ante alios pulcherrimus omnes. Virg. 7
Æn. De Xerxe ita memorat Herodotus *in Polymn*
In exercitu Xerxis nemo erat, qui aut ſpecie , aut ma
gnitudine corporis cum Xerxe ipſo poſſet contende
re , tanquam dignior , qui illud imperium obtinere
De Alexandro M. Solinus *cap.* 14 ait, eum fuiſſe fo
ma ſupra hominem auguſtiore , cervice celſa , læti
oculis & illuſtribus malis ad gratiam rubeſcentibus
reliquis corporis lineamentis non ſine majeſtate qua
dam decorum, De ejuſdem ſucceſſoribus prodidi
Juſtin. *lib.* 13. Ejus virtutis erant, ac venerationis, u
ſingulos reges putares, quippe ea formæ pulchritudo
& proceritas corporis, & virium ac ſapientiæ magni
tudo, in omnibus fuit , ut qui eos ignoraret , non e
una gente , ſed ex toto terrarum orbe electos eſſe ju
dicaret.

De Auguſto Suetonius *cap.* 78. Forma fuit eximia,
& per omnes ætatis gradus venuſtiſſima. In Tito Im-
perat. commendat Tacit. 2. *hiſt.* decorum oris , cum
quadam majeſtate. De Antonino Pio Imp. Aurelius
Victor. Ad eum Indi, Bactri, Hyrcani legatos miſere,
juſtitia tanti Imp. comperta , quam ornabat vultu ſe-
reno & pulchro, procerus membra, decenter validus.
De Trajano Plinius *in Paneg.* Iam proceritas corpo-
ris, jam honor capitis & dignitas oris , longè lateque
principem oſtentant. De Stilicone Claudianus :

Iam tum conſpicuus, jam tum venerabilis ibat,
Splendebatque Ducem celſi nitor igneus oris :
Membrorumque modus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Theodoſio Latinus Pacatus, *virtus,* inquit, *meruit idem imperium: ſed virtuti addit forma ſuffragium: præſtitit, ut oporteret illum Principem fieri, hæc ut reret.:* De Iphictate vide Æmil. Prob. De Manuele omneno Imper. Nicetas *lib.* 1. E vultu adoleſcentis atia quædam elucebat, & arridentes oculi neſcio id illecebrarum in ſe habebant.

Et quo delabimur? Tanta formæ gratia eſt, ut eam nnulli in rege peculiariter deſiderarint, imitati a-s, quæ etiam eligunt regem inſignis formæ. Plato *lib. de regno.* Plin. *libr.* 11. *c.* 16. Columella *lib.* 9. o. Apud Armenios Rex electus eſt ob inſignem rporis formam Ariobarzanes. Tacit. 2. *Annal.* A-d Æthiopes Macrobios mos eſt, eum cui potiſſi-um pareant, ſpecie ac viribus legere, Pomp. Mela. Ariſt. 4. *pol.* 1. quod imitantur Indi qui Catheam olunt. Strabo *lib.* 6. & Diod. Sicul. *lib.* 17. Et Per-, qui nec luſcum ad principatum admiſere. *Procop.* Et Spartani regem Archidamum feruntur multaſſe, od propter divitias uxorem puſillam duxiſſet, ex a non reges ſed regulos eſſet procreaturus. Plutar. *educ. lib.*

Quemadmodum verò formæ decor ad concilian-s hominum animos plurimum momenti habet: nihil eſt, quod facilius contemtui reddat homines noxios, quam deformitas. Expertus hoc eſt Stau-ius Imp. Orientis, qui ob corporis deformitatem, geniique ſtoliditatem & libidinem regno dejectus . Et Tiberius, cui in ſenectute quoque corporis bitus pudori fuit: quippe illi prægracilis & incur- proceritas, nudus capillo vertex, ulceroſa facies, & runque medicaminibus interſtincta. Tac. 4. *ann.* 9. tionem quæris? Eam reddet Ecdorus Poëta Græcus ud Stobæum *ſerm.* 88. cujus verſus ſic redditi:

Faciem aſpectu deformem poſſidens
Mores etiam ejuſmodi habes.
Ex malo enim natura malum producit,
Vt ex vipera rurſum vipera naſcitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Julius Pelignus ignavi animi, &c. deridiculo corpo juxta deſpiciendus. Tacit. 12. *annal.* Quod idem Therſite Homerico dicitur, de quo Ov. 4. *de Ponto.* 1

Tam mala Therſitem prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nireus conſpiciendus erat.

Verumenim vero non utrobique hanc conject ram capere licet. Poteſt ingenium fortiſſimum ac be tiſſimum ſub qualibet cute latere; poteſt ex defor humilique corpuſculo formoſus animus ac magn exire. Non enim deformitate corporis fœdatur an mus, ſed pulchritudine animi corpus ornatur. Senec epiſt. 97. Philopœmen Achæorum Dux Therſiti cu dam quam principi ſimilior, multis tamen anin virtutibus ornatus repente inclaruit. E contra Com modus omnium ſuæ ætatis erat formoſiſſimus, & t men ſceleſtiſſimus Herodian. *lib.* 1. *in fin.* Obſervan da ergo monitio Eurip.

Animus ſpectandus eſt: nihil pulchritudo
Iuvat, cum quis mentem non bonam habet, &c.

Singulare etiam ornamentum principis eſt robu corporis, quod in quibuſdam ſingulari Dei benefici eximium & ſingulare extitit. Samſonem heroem in credibilis roboris vis nobilitavit, hoſtibuſque terribi lem reddidit. *Iudic.* 14. *v.* 14. 15. Davidem etiam for tiſſimum adverſus Philiſtinos præliatorem eo numer meritò habemus. 1. *Sam.* 16. *v.* 18. & 19. *v.* 34. 35. Qui bus accenſendum Samgari facinus heroicum, qui un ictu trecentos hoſtes humi ſtraviſſe ſcribitur. *Iudic.* 3 *verſ. ult.* Inter profanos, Milo Crotoniates, teſt Plinio, *lib.* 7. *cap.* 20. tam prodigioſi roboris fuiſſe di citur, ut vectum à ſe humeris bovem, ictu nudæ ma nus victimam fecerit, & à nemine cum conſtitiſſet vestigio, in quo erat, abducebatur, & ſi malum digi to teneret, nemo ei eripere poterat. Huc referend etiam Junius Valens & Ariſtomenes ex Solino. No hinc ad victum veſtitumque Principum tranſimus.

CA.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT XXVII.

De victu & veſtitu Principum.

VIctum principum frugalem eſſe convenit : non luxuriantem : non aliunde adſcitum. Præterquam enim quod frugalitas ſanitatis eſt ſervatrix , auctoritatis etiam plus illa apud ſubditos conciliat , quam comeſſatio aſſidua. Auguſtus cœnam tribus ferculis, aut, cum abundantiſſime , ſenis præbebat, ut non nimio ſumptu , ita ſumma comitate Sueton. *cap*.47. et de eod. *cap*.76. Cibi minimi erant , atque vulgares fere ; Secundarium panem & piſciculos minutos, et caſeum bubulum , manu preſſum , & ficos virides biferas maximè appetebat: veſcebaturque & ante cœnam , quocumque tempore & loco , quo ſtomachus deſideraſſet. Et de eod. *cap*. 77. Vini erat parciſſimus, &c. De Tiberio idem Sueton. *cap*.34. Et ut parſimoniam publicam exemplo quoque juvaret , ſolennibus ipſe cœnis pridiana ſæpe ac ſemeſa obſonia appoſuit, dimidiatumque aprum , affirmans omnia eadem habere , quæ totum. De Tacho Ægyptio Ælian. *lib*. 5. *cap*.1. refert , eum tamdiu proſpera valetudine eſſe uſum , quamdiu patrio more frugaliter vixerit : Nec valetudini tantum iſta frugalitas inſervit, verum etiam firmitati ſtabiliendi regni , & amplificandæ benevolentiæ popularium. Pauſanias in gubernatione ſua ſuſpectum maxime ſe fecit, quod Perſico uſus eſt vivendi more. Plutarch. *in Lacon.* Scythæ ſuſtulerunt Scylen Regem, quod Græca exerceret Bacchanalia. Herod. *lib*. 4. Alexander M. quod diffluerct luxu Perſico , favorem ſuorum imminutum vidit. Curt. *lib*.5. *&* 7.

Deteſtamur ergo eos, qui veſcendi cauſa terra marique omnia exquirunt. Saluſt. *in Catil.* quique dormiunt prius quam ſomni cupido ſit, non famem aut ſitim, neque frigus, aut laſſitudinem operiuntur , ſed ea omnia luxu antecapiunt . Saluſt. *ibidem.* horum

rum corpora in ſagina, animi in macie & veter ſunt. Senec. *epiſt.* 88. Qualis Heliogabalus, qui ſ centorum Struthionum capita una cœna multis hibuit, ad edenda cerebella. Lamprid. qualis Calig la, qui convivis ex auro panes & obſonia appoſu Cœlius *l.* 28. *c.* 3. qualis Vedius apud Dionem *lib.* Plin. *lib.* 9. Tertull. *de pallio.* Senec. 3. *de ira. cap.* 4 qualis Cleopatra: qualis Muleaſſes Rex Tuneti, c licet exul eſſet, nihilominus ad pavonis unius, q veſcebatur, condimenta impendit aureos numm centum. Jovius:

——— *O prodiga rerum*
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quæſitorum terrâ pelagoque ciborum
Ambitioſa fames; & lautæ gloria menſæ.
Lucan. *lib* 4.

Amabiliores etiam ſunt Principes, ſi utantur veſti modico; non nimio; non peregrino. Modicum dic non tenuem nimis vel ſordidum, nec nimium cor ptum & ſplendidum. Nam ob tenuem nimis hab tum non poſſunt dignoſci à privatis; quod accidit A geſilao legationem obeunti in Ægyptum: de quo Plu *in Ageſ.* Philopœmen etiam ad viliſſima miniſteria mandatus eſt, non tantum, quod eſſet deformis, ſe etiam, quod veſte uteretur parum ſuæ dignitati ac commodata. Tzezes *hiſt. chiliad* 4. *c.* 48.

Nimium autem corporis cultum averſamur ideo quod turpe ſit ſapienti (verba ſunt Juliani Imp. apu Marcellum *lib.* 25.) cum animum habeat, captare lau des ex corpore. Et Chryſoſt. *in epiſt. ad Epheſ. ſerm.* *Mulieri*, ait, *peculiare ac commodum magis eſt ornar quam viro.* Quia convenit, quod ait Marius apu Saluſt. Mundicias mulieribus, viris laborem conve nire. Et Quintil. *lib.* 11. *c.* 1. *pr.* tradit, monilibus a margaritis, quæ ſunt ornamenta fœminarum, viro deformari. Is enim, ut idem Quintil. ait in prolog *lib.* 8. *Orat. Inſt.* fœminatius Heliogabalo Imper. qu vultum compoſuit elegantius quàm probam deceret

Herod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Herod. *lib.6.* Et quod ait Phædra ad Hippolytum de
rocis apud Ovidium, idipſum nos commodum de
rnatu principum nimio dicere poſſumus:

Sint procul à nobis juvenes ut fœmina compti:
Fine coli modico forma virilis amat.

Et id. Ovid.1. *de arte amandi:*

Forma viros neglecta decet: Minoida Theſeus
Abſtulit, à nulla tempora comptus acu.
Hippolytum Phædra, nec erat bene comptus, amavit.
Cura Deæ ſilvis aptus Adonis erat.

Quamobrem multo pulchrius, magiſque regium, graviter cenſente Ariſtotel. *in præfat. ad Alexandr.* animum præferre cultum & compoſitum, quàm corporis veſtem. Cui admonitioni Alexandrum obtemperaſſe tradit Ælian. *libro* 8. *var. hiſtor.* Eidem obſequentem ſeſe præbuit Auguſtus, de quo Suet. *cap.*73. *Veſte non temere alia quam domeſtica uſus eſt, ab uxore & ſorore, filia, neptibuſque confecta: togis neque fuſis; clavo nec lato, nec anguſto: calceamentis altiuſculis, ut procerior quam erat videretur.* Eo etiam nomine Livius Hieronem commendat *lib.*24. *Nec veſtes habitu, inquit, nec alio ullo inſigni differens à cæteris viſus eſt.* Et de Agricola Tacit. Cultu modicus, ſermone facilis, adeo, ut plerique, quibus magnos viros per ambitionem æſtimare mos eſt, viſo aſpectoque Agricola quærerent famam, pauci interpretarentur. Alphonſus quoque cum veſtitu non multum diſcreparet à popularibus ſuis, admonitus à quodam, ut regio ornatu incederet, reſpondit, ſe malle moribus & auctoritate ſuos excellere, quàm diademate & purpura. Panorm. *lib.* 1. *de. reb. geſt. Alphonſi:* & Æn Silv. quod deſumptum videri poteſt ex ore laudatiſſimi Imperatoris Alexandri Severi, apud Lamprid.

Modeſtiæ ſpecimen ſingulare omnes iſti ediderunt: Cæteri, qui in veſtitu nimii, luxuriæ & ſuperbiæ: eſt enim veſtitus inſignis & mollis ſuperbiæ vexillum, niduſque luxuriæ: ideoque illaudati. Quod notat in Dario Curt. *lib.*3. *Cultus*, inquit, *regis*, *inter omnia*

luxuria notabatur: purpureæ tunicæ, medium albi intextum erat. pallam auro diſt nctam aurei accipitr velut roſtris inter ſe corruerent, adornabant: & zo aurea muliebriter cinctus acinacem ſuſpenderat, cui gemma erat vagina, &c. Eandem reprehenſionem fugere nequit Maximinus Junior, qui in veſtibus ta accuratus erat, ut nulla mulier nitidior eſſet in mu do. Capitolin.

Dixi: non nimis inſolentem eſſe debere cultu corporis; dico amplius, non debere eſſe aliunde aſc tum. Namque dici non poteſt, quantopere popul rium animos abalienet priſtini habitus mutatio. M cedones certe exuebant amorem erga Alexandrun quod uteretur veſte Medica, relicta Macedonica Curt. *lib.* 5. & 7. Diodor. Sic. *lib.* 17. Eaque no Cajo inuritur, quod ad exoticum alienumque cultu & hominibus Romanis inſolitum demigravit. Sen. *de beneſic. cap.* 12. Turneb. *lib.* 19. *Adverſ. c.*30. Venones apud Tacit. 2. *annal.* 1. diverſus à majoru inſtitutis idipſum expertus eſt. Sic peregrinum veſt tum aſſumit Heliogabalus, quod cernens Mœſa, a iniquo ferens animo, pellex illi perſuadere conatu Romanum aſſumeret cultum, ne urbem mox curiam que ingrediens, peregrino illo barbaroque habitu ſpe ctantium oculos perſtringeret, inſolentes ejuſmod mundiciarum, ac reputantes mulierculis, quam viri congruentiores. Herodian. *lib.*5.

Heliogabalo hac in re impudentior Nero, qui Cir cenſe ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus ple bi, vel circulo inſiſtens. Tacitus 15. *annal. cap.*6.

Quæritur hoc loco, an deceat principem mutat habitu apud ſubditos inquirere, quid vulgo ſentian de vita & moribus ſuis? Quod interdum, ſi illis ita li beat, admitti poteſt. Fecerunt hoc, Antiochus Partho rum oppugnator: Mithridates apud Juſtin. *lib.*37. Leo Imper. Matthias R. Hung. Auguſtus Elect. Sax. & alii complures. P. Camer. 1. *med.*90. Sequitur de recreatio nibus & receſſu principium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XXVIII.

De Receſſu Principum, & recreationibus animi.

Xpedita eſt auctoritatis obtinendæ ratio, ſi paulatim ex hominum aſſiduo conſpectu ſeſe receperint incipes : nam continuus aſpectus minus verenos magnos homines ipſa ſatietate facit. Livius *lib.* . Nam in familiari conſuetudine ægre cuſtodias ud opinionis de Te auguſtum. Parit converſatio ntemptum, raritas conciliat ipſa rebus admiratiom. Apulejus *de Deo Socratis.* & majeſtatis major ex longinquo reverentia. Tacit. 1. *annal.* omneie ignotum hominibus pro magnifico eſt. Idem *in gric.*

Hoc modo aſſervarunt auctoritatem ſuam reges rſici : quorum perſona ſub majeſtatis ſpecie occulbatur. Juſtin. *l.* 1. Herod. *lib.* 1. Am. Marcel. *lib.* 14. olligiturque ex libro Eſther. *cap.* 4. ne nimia ſatietatædium ſui facerent : Qua de re infra *cap.* 36. Ita ceſſit interdum Tiberius, & ſe è medio quam lonſſime amovit; ut vitato aſſiduitatis faſtidio auctoritem abſentia tueretur, atque etiam augeret, ſi quan indiguiſſet ſui Reſp. Sueton. *in Tiber. cap.* 10. Sic habrias, quoad ei licebat plurimum aberat. Verum imvero ita ſe ſubducere debent principes, ne ſedionibus & tumultibus abſentia eorum occaſionem æbeat; Sicut Titus ad Judæos dicebat: *Inſolentiores os noſtra abſentia facit, quia nos occupatos putaſtis.* geſipp. *lib.* 5. *cap.* 46. Miſcenda ſunt iſta alternandaue ſolitudo & frequentia. Senec. *de Tranq.*

Relaxatio animi neceſſe eſt viro principi.

Nam ut lyram & arcum remittimus, quo melius oſſint tendi : ita recreandus ocio animus, ut ad laores reddatur vegetior. Recreatio etiam ſive delectatio, prout cuique viſum, arripienda eſt. Auguſtus iſcabatur hamo, modo talis, aut ocellatis nucibusue ludebat cum pueris minutis, quos facie & garruli-

tate amabiles undique conquirebat præcipue Mau- & Syros. Sueton *in Octav. cap.* 83. Noverat enim Platone *lib.* 8. *de rep. cap.* 5. Ludum relaxationis cauſa comparatum eſſe, & relaxationem volupte afficere; quippe quæ moleſtiis iis, quæ ex laboris capiuntur, medicinam adferat.

Diverſa autem ludorum genera, pro-ut quiſq hunc vel illum magis amplectitur, recreationi inſ- viunt. Eſt quibuſdam in delitiis Pictura: eſt aliis a delectationi; alios pilæ luſus afficit; alios inſtrum- talis Muſica, quoſdam Venatio: Picturæ magnus R- mæ honos habitus; ſiquidem cognomina ex ea t- xerunt Fabii clariſſimæ gentis: & ipſe ejus cogn- minis princeps ædem Salutis pinxit. Plinius. *lib.* 3 *cap.* 4. *pr.* Cicer. 1. *Tuſc.* Eadem ſeſe oblectarunt H- drianus Imper. Spartian. M. Antoninus Philoſoph Imper. Capitolin. Alexander Severus apud Lampri

Aliorum delectationem alit alea: quæ & ipſa, modicus ejus ſit uſus, ingenuo homine digna eſt. R- perias tamen quoſdam, qui in aleæ luſu verſantur, in re ſeria, bis ſtulti, quod fortunas ſuas fortunæ co- mittunt arbitrio: quodque ea in re ſunt occupati, qua vela ſuorum affectuum poſſunt expandere; nu- iræ indulgent, nunc invidiæ.

Ovid. 3. *de arte amandi:*

Ora tument ira. nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgoneo ſævius angue micant.

Præterea tanta ſunt vecordia, ut malis gaudeant atque ex incommodis alterius ſua comparent com- moda. Terent. *in Adelph.* Inſuper Ennianum illud 8 *an.* tenent.

Haud doctis dictis certantes, ſed maledictis,
Miſcent inter ſe inimicitias agitantes.

Quoſdam pilæ recreat luſus: in quo non anim tantum eſt recreatio, ſed etiam corporis omniumque ejus membrorum ſalutaris exercitatio. Alexande poſt lectionem operam palæſtræ, aut ſphæriſterio, au curſui, aut luctantibus dabat. Lamprid. Auguſtus poſt

inem civilium bellorum ab exercitiis campeſtribus d pilam tranſiit. Patric. *Dial.* 25. Veſpaſianus va- etudine proſperrima uſus eſt: quamvis ad tuendam am, nihil amplius quam fauces cæteraque membra bimet ad numerum in ſphæriſterio defricaret. Ho- om. *in com. verb.* 1. *verb. Sphæriſt.*

Muſica inſtrumentalis altius penetrare ſolet ani- nos hominum, eoſque torpore & curis obſitos ju- unda harmonia excitare. Nero oblectabatur fidibus d inſaniam uſque, & in theatris Muſica decertavit: non ſine majeſtatis Imperatoriæ dedecore; Vnde & nummos lyræ nota percuſſit, & ſtatuas ſibi cytharœ- lico habitu poſuit. Sueton. Pier. *l.* 47. *Hieroglyph.* Ti- us Imper. cantare, pſallere jucunde & ſcienter nove- rat. Sueton. *cap.* 3. Idem Adrianus Imper. de quo Au- rel. Vict. & Alexander Severus apud Lamprid.

Venatio regium eſt oblectationis genus,

Romanis ſolenne viris, opus utile famæ,
Vitæque & membris.

Horat. 1. *ep.* 18.

Immanes & feras belluas nanciſcimur venando, ut & veſcamur iis, & exerceamur in venando ad ſimi- litudinem bellicæ diſciplinæ, & utamur domitis & condocefactis, &c. Cicer. 2. *de nat. Deor.* in venando enim exercentur omnia bellica. Gail. 2. *obſ.* 67. *num.* 1. Tiraq. *tr. de Nobil. c.* 57. *num.* 137. Præterea mirum eſt, ut animus hac cogitatione motuque corporis ex- citetur, nam undique ſylvæ & ſolitudo, ipſumque il- lud ſilentium, quod venationi datur, magna cogita- tionis incitamenta ſunt. Plin. *lib.* 1. *ad C. Tac.* His exercitiis apprime dediti fuere potentiſſimi quique reges & principes: Vlyſſes, Pelopidas, Philopœmen, Pompejus, Alexander Magnus, Trajanus, Antoninus Pius, Hadrianus, Henricus Auceps, Maximilianus I. &c. De Germanis Cæſar *lib.* 6. *bell. Gall. Germano- rum,* inquit, *vita omnis in venationibus, atque in ſtu- diis rei militaris conſiſtit.* Atque hodie etiamnum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Scit bene Germanus, cervis ubi retia tendat:
Scit bene qua frendens valle moretur aper.
Ovid. 1. *de arte amandi.*

Vitamque ſub dio & trepidis agit in rebus. Horat. *od.* 2. ut jucunda captet præmia. Horat. *epod. od.* Atque hæc de recreationibus attigiſſe ſufficiat.

CAPUT XXIX.

Qualem ſe gerere debeat Princeps erga eos, cum quibus verſatur quotidie, nempe Conjugem, Liberos, Conſiliarios & Miniſtros.

PRinceps perſonas ſecum habet, vel neceſſarias, v officiarias. Neceſſariæ ſunt Conjunx, ſoboles, fr tres, ſorores, agnati, cognati. Officiarii ſunt Conſili rii & Miniſtri aulici.

De Conjuge ſit ſolicitus, 1. ut eam recte regat, ne adhibeat facile ad ſecretiora conſilia, aut ullam regi minis partem; quod Lacedæmonios olim feciſſe Plu tarchus memorat. 2. Non permittat, Conjugem eſ nimis ſumptuoſam & delicatam. 3. Gynæceum ſi gubernari curet, ne ulla in eo extent inhoneſtatis & inſolentiæ exempla; neve negotiis publicis ſeſe ad miſceat: Summum quippe mulierum decus in mode ſtia poſitum eſt: vitæque perturbatio eſt mulierun confuſio.

Sobolis maſculæ curam exactam princeps gerat, & idoneos morum ſtudiorumque gubernatores illi præficiat. Hodie fere locum habet illa Cominæi querela. *l.* 5. *Sic hodie,* inquit, *inſtituuntur complures, quaſi ad ludum eſſent facti & jocum: In veſtitu & omni ſermone nihil moderate faciunt aut prudenter: literarum nullam cognitionem habent: viris bonis atque peritis non patet ullus ad eos aditus: de negotiis aut ſuis, aut populi non cognoſcunt ipſi, verum in familiares omnia rejiciunt qui per hanc illorum ignaviam atque ſocordiam ſuas facultates inſigniter amplificant.*

De fratribus & ſororibus Princeps proſpiciat, ut hone-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

neſtam & familia dignam ſuſtentationem ha-
ant: & ſi ita ſint comparati, ut iis tuto fidere poſſit,
rta officia ac præfecturas iis committat.

Sororibus etiam conſulere Principem decet, ut elo-
ntur honorificè.

Agnatis cognatiſque ſuis Princeps eum exhibeat
niorem, quem requirit jus ſanguinis: non tamen iis
rmittat ociosè in aula verſari, ſed certa iis aſſignet
mi vel foris officia.

Conſiliarios ſuos intus & in cute noverit Princeps,
ſciat diſtinguere ſanabilia ingenia à deploratis.
am ubi diſcrimen inter malos bonoſque ſublatum
, confuſio ſequitur. Sen. 1. *de Clem. c.* 2. Et ſane ma-
a eſt ingeniorum diverſitas: quemadmodum inter
t hominum millia nullæ facies per omnia ſimiles,
c ullæ voces: ita ſuum cuique ingenium eſt, ſuus
ique mos. Sed quæ ſunt illa indicia? Docet hoc Sen.
. 52. *Argumentum morum ex minimus quoque licet
pere: Impudicum & inceſſus oſtendit, & manus mo-
, & unum interdum reſponſum, & relatus ad caput
gitus, & flexus oculorum, improbum riſus, inſanum
ultus habituſque demonſtrant: illa enim in apertum
er notas exeunt,* &c. Et Senec. *in Thyeſte:*

——— Multa ſed trepidus ſolet
Detegere vultus: magna volentem quoque
Conſilia produnt.

Sed & ita Princeps ſe gerat erga conſiliarios, ne gu-
ernationis aleam illis ſolis committat, neve ab illo-
um nutu juſſiſque totus pendeat: qualem ex Tran-
uillo *cap.* 14. didicimus fuiſſe Galbam, qui trium
ominum regebatur arbitrio, quos unà & intra Pa-
atium habitantes pædagogos vulgo vocabant. Mini-
tri in rectis diſciplinæ limitibus retinendi ſunt: ſi
leviant à virtute, prompta ſit in eos animadverſio:
Non enim placet iſta multorum conſuetudo, qui con-
eptam adverſus miniſtrum indignationem ſecum
etinent atque interim torvo ſunt vultu, aſperiſque
verbis, ſæpius etiam verberibus eos excipiunt. Delin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

quentem à tergo comitetur ultio congrua: illa ſu pta redibit ad officium miniſter, & dominum pro monentem audiet, &c.

CAPVT XXX.

De Iuſtitia Subditis æquabiliter adminiſtranda.

IVſtitia ſtabilitur principatus, ſi nempe Magiſtrat in ſe inque aliis firmiter jus & æquitatem ſerv Lipſius 2. *pol.* 10. ut nec opulenti injuſtum aliquid p tiantur, nec plebs contumeliam accipiat. Ariſtot. *polit.* 10. Hæc virtus eſt, ſine qua nihil in Imperii a miniſtratione laudabile efficitur. Cicer. 3. *offic.* q remota regna nil aliud ſunt, quam magna latrocini Auguſtin. 4. *de Civitate Dei.* Hæc virtus eſt, quæ Tr janum juſtitiæ ac juris humani divinique tam repe torem novi, quam inveterati cuſtodem, Aurel. Vict perpetua nominis celebritate mactavit: hæc Ariſti dem evexit: hæc Romani Imperii vim ad ſummur tranſtulit apicem. Vere enim Saturninum eſt ſecu lum, ſicubi ad amuſſim juſtitiæ probe vivitur. Ne fallit illud Boëtii. 1. *de conſ. Philoſ.* Annum bonun non tam de magnis fructibus, quam de juſte regnan tibus exiſtimandum. Audiat ergo Princeps Agapetun *ad* I. I. bene monentem: *Quantum poteſtate cæteris an tecellis, tantum etiam factis juſtis emicare, & ante alio enitere debes. Sit enim tibi perſuaſiſſimum, eam abs t poſtulari honeſtorum operationem, quæ magnitudin Imperii ac poteſtati præſtatione ſanctarum virtutum reſpondeat.*

CAPVT XXXI.

De Clementia Principum.

CLementia propria eorum virtus eſt, qui ad guber- nacula rerum ſedent: hæc firmum & ſtabile red- dit regnum: hæc in quamcunque domum pervenerit, eam felicem tranquillamque præſtabit. Senec. 1. *de Clem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

lem. cap.5. Nam qui benignitate ac clementia Im-erium temperavere, his candida & læta omnia fue-unt: etiam hoſtes æquiores, quam illis cives. Saluſt. d *Caſ.* Errat, ſi quis exiſtimat tutum eſſe ibi regem, bi nihil à rege tutum eſt. Securitas ſecuritate mutua aciſcenda eſt. Non opus eſt inſtruere in altum edi-as arces, nec in aſcenſum arduos colles emunire, nec atera montium abſcindere, multiplicibus ſe muris urribuſque ſepire. Salvum regem in aperto Clemen-ia præſtabit. Senec.1. *de Clem.cap.*19. Majore etiam n eos propendemus affectu, qui languida regnant nanu. Senec *Trag.* & remiſſius imperanti melius pa-retur. Natura contumax eſt humanus animus, & in contrarium atque arduum nitens, ſequiturque faci-lius, quam ducitur, Senec.1. *de Clem.*24. *&c.*

——— peragit tranquilla poteſtas,
Quod violenta nequit, mandataque fortius urget
Imperioſa quies.

Neque ulla alia in re homines ad Deum accedunt propius, quam ſalutem hominibus dando. Cicer. *pro Lig.* idque in novo potiſſimum principatu, in quo juxta Symmachum *lib.* 10. *epiſt.* 27. cauto opus eſt, ne aſperitas negotii effectu irrito ſolas arceſſat offenſas, quæ nulli magis evitandæ ſunt, quam juveni & Principi, cujus gratia cum ætate debet adoleſcere.

Pulchrum eſt eminere inter illuſtres viros;
Conſulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abſtinere, tempus atque iræ dare;
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus, petitur hac cœlum via.
Senec. *in Octav.*

Nullumque ornamentum Principis faſtigio dignius, pulchriuſque eſt, quam illa corona ob cives ſervatos. Non hoſtilia arma detracta victis, non currus barbarorum ſanguine cruenti, non parta bello ſpolia. Senec.1. *de Clem. cap. ult.*

Illuſtris præ cæteris Philippi R. Macedonum clementia. Is cum urbem Methonem expugnaret, jactu

ſagittæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſagittæ dextrum amiſit oculum: nihilominus tam pacem deprecantibus dedit, mitiſque etiam adverſus victos fuit. Iuſtinus. Idem Athenienſibus per inſidi victis, metu gravioris belli cum interficere poſſet, omnes incolumes ſine precio dimiſit. Iuſtin. De Romanorum erga Syphacem & Perſeum clementia vi Val. Max. *lib.* 5. *c.*1. De Auguſto Imper. Caracota latronem humaniſſime tractante. Dion. *lib.* 56. Veſpaſianus Imp. neque cæde cujuſquam unquam lætatus eſt, juſtis ſuppliciis allacrymavit etiam & ingemuit. Sueton. Quem imitatus eſt Titus filius: qui nec auctor cujuſquam necis, vel conſcius, quamvis interdum ulciſcendi cauſa non deeſſet, ſed periturum ſe potius quam perditurum adjurabat. Sueton.

Princeps ergo quærat amorem apud populares, metum apud hoſtes. Tacit. 11. *annal.* Et quemadmodum divina vindicta delicta nocentium non ſtatim expiantur fulminibus: ita homo hominibus præpoſitus miti animo exercere Imperium debet, & cogitare, utrum mundi ſtatus gratior oculis, pulchriorque ſit ſereno & puro die, an cum fragoribus crebris omnia quatiuntur, & ignes hinc atque illinc micant. Nec alia facies eſt quieti moderatique Imperii, quam ſereni cœli & nitentis: Crudele regnum turbidum, &c. Senec. 1. *de Clem. cap.* 7.

Caput XXXII.

De Prudentia & doctrina Principum.

Poſt Clementiam, Prudentia Principi injungitur: quæ non aliud eſt, quam notitia rerum eventuumque & judicium in iis rectum: ut videlicet intelligere & deligere nôrit res, quæ publice privatimque fugiendæ, aut appetendæ, atque ea, quæ ſibi, quæque aliis conducunt, diſpicere poſſit. Ariſt. 4. *Eth.* 5. nec non præterita recordetur, futura provideat, præſentia ordinet. Hæc ſola præit, & ducit ad recte faciendum. Plato *in Menone*, eſtque perfectum bonum mentis hu-

manæ.

næ. Sen. *ep.*89. Hinc eſt, ut famuletur omne quicd eſt prudentiæ. Menand.

Huc referre placet ſimulandi diſſimulandique arn, qua quis ad morum ſermonumque aliorum ſeſe vietatem conſiderate aptat: alienumque, ut loqui Iuvenalis, aſſumit vultum, pro re nata. Eo in cen L. Sylla apud Saluſtii Iugurtham, cui ad ſimulanda gotia altitudo incredibilis fuit. Talis & Cæſar, em Cicero inſito amore Pompejanarum partium ıdandum cenſebat, quod aliud diceret, aliud intel i vellet. Talis etiam Tiberius, qui cæteros omnes c artificio videtur eſſe ſupergreſſus. Nullam enim ſuis virtutibus magis diligebat, quam diſſimulanem: ſermo ejus aut ſuſpenſus aut obſcurus, aut re ſantis in ſpeciem compoſitus. Tacitus 1. *Annal.* lis denique Otto, de quo idem Tacitus 1. *hiſtor.* 18. *Dilatæ voluptates, diſſimulata luxuria, & ncta ad decorem Imperii compoſita: eoque plus foridinis afferebant falſæ virtutes, & vitia reditura, &c.* d tamen ſumma cautio in hujus artis profeſſione quiritur: medio tutiſſimus ibit, qui illam exercere let.

Iam de doctrina Principi perquam neceſſaria nonihil diſſerendum eſt. Nihil homini antiquius eſſe ebet, quam ut animum, qui Rex atque Imperator ortalium eſt. *Saluſt.* in hac mortali vita excolat, & uod natura imperfectum reliquit, induſtria & labo ad ſummæ perfectionis apicem contendat. Vides ſpectum à circumfuſo acere lumen accipere: ſic mens doctrina. Diog. Laert. *in Ariſtotele.* Et nihil magis x Muſarum placido commercio homines capiunt, uam quod naturam mitigent, & manſuetam faciant atione & doctrina, amplectentem ex iis Modeſtiam, quod nimis eſt, fugientem. Plutarch. *in C. Marcio oliol. &c.* Vidit hoc Comineus, qui lib. 10. ſuæ hiſt. ta diſſerit: *Doctrina vel meliores reddit homines, vel lcteriores, pro cujuſque natura, vel inclinatione, ſed tamen veriſimilius eſt, aliquem ea fieri meliorem.*

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Nam quo quiſque magis quid ſe deceat intelligit, eo vehementius ipſum neglecti pudet officii, & etiamſi non omnino ſibi temperet à maleficio, tamen ne plane modum excedat, cavet.

Deteriores per doctrinam ut plurimum fiunt homines ad malitiam proclives. Quemadmodum enim vina vaſis infuſa è taxo factis mortifera ſunt: ita ſalutaris alioquin eruditio, ſi inciderit in hominem peſtilentem, moribus illius redditur noxia. Ideoque per doctrinam

Eradenda cupidinis
Pravi ſunt elementa.
Horat.

Et radicitus evellenda vitia, quæ una cum lacte materno imbibimus. Videmus verum eſſe quod jactatur vulgo:

——— *didiciſſe fideliter artes*
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Dico mores reduci in melius: dico amplius, ornatum nullum viro principi excogitari poſſe ſplendidiorem: non aulæa, non purpuratas veſtes, non gemmas ac auro circumdatos precioſos lapides tantum ad ornandam perſonam principis habere momenti, quam ſolam doctrinam. Τιμὴ πέφυκε πᾶσι παιδεία βροτοῖς *Mortalibus doctrina honori eſt omnibus.* Hæc eſt illa laurus vireſcens, de qua Plin. *lib. 6. c. 30. & lib. 13. cap. 7.* Vt enim illa tota viret perpetuo: ita hujus fama non ſeneſcit, neque marceſcit: hæc amaranthus, hæc omni amœnitate florum amœnior eſt.

Quid Auguſtum inter cæteras animi dotes magis ornat, quam quod eloquentiam ſtudiaque liberalia ab ætate prima & cupide, & laborioſiſſime exercuit? Sueton. *cap. 84.* Quid cæteros ipſius ſucceſſores, licet non admodum bene ſummæ rerum præfuerint, commendabiles fecit, quam doctrinæ ſtudium? Inter eos primus Nero, qui puerilibus ſtatim annis vividum animum in alia detorſit, aliena indiguit facundia: Interdum tamen carminibus pangendis ineſſe ſibi elementa

nta doctrinæ oſtendebat. Tacit. 13. *Annal.*1. Tibe-
s artem quoque callebat, qua verba expenderet:
n validus ſenſibus, aut conſulto ambiguus. Etiam
Cæſaris turbata mens vim dicendi non corrupit.
c in Claudio, quoties meditata diſſereret, elegan-
m requireres. Tacit. *ibid.* In his omnibus nihil or-
menti deprehendes, quam præditos eos fuiſſe do-
ina eximia; quam tamen fœdis ſuis factis conſpur-
runt. Et quid doctrina abſque moribus? Bene
ut. *in Pœn.*

*Pulchrum ornatum turpes mores pejus cœno colli-
nunt.*

Et quid ornatus abſque doctrina? Similes mihi vi-
ntur equo phaleris ornato: aut ovi cum aureo vel-
e, qualem appellabat Cæſar Junium Syllanum he-
tis ingenii virum, cum diceret eum eſſe pecudem
ream.

Hunc itaque ornatum principes ambiant, hoc ſeſe
nſpiciendos præbeant; in eo ſuperbiant. Sic onus
bernandi ſibi impoſitum minore cum tædio ferent.
octrina ſola eſt officina, in qua cuduntur arma bene
rendæ rei: Hic ambit mortuos iſtos Conſiliarios,
os tantopere dilexit Alphonſus ille Arragonum
ex, qui ab his, ſine metu, ſine gratia, de iis, quæ
oſſe cupiebat, certior reddebatur. Panorm. *lib.3. de
b. geſtis Alphonſi.* Eoſdem diligentiſſime perſcruta-
s eſt Epaminondas, ut mirabile videretur, unde tam
ſignis militiæ ſcientia homini inter literas nato.
uſtin. *lib.5.*

Alium monitorem egregium, Baſilium Imper. ad
eonem fil. *cap.56.* Per hiſtorias veteres ire ne recu-
a: Ibi enim reperies ſine labore, quæ alii cum labore
ollegerunt; atque illinc hauries & bonorum virtu-
es, & improborum vitia: vitæ humanæ varias mu-
ationes: & rerum in ea converſiones, mundi hujus
nſtabilitatem, & impiorum præcipites caſus: &, ut
verbo complectar, malorum facinorum pœnas, &
bonorum præmia, quorum illa fugies, ne in juſtitiæ
divinæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

divinæ manus incidas: hæc amplecteris, ut præmii quæ ea comitantur, potiaris.

Contemplare Auguſtum, qui teſte Suetonio *c.* 89 in evolvendis utriuſque linguæ auctoribus nihil æque ſectabatur, quàm præcepta & exempla publice vel privatim ſalubria, &c. Admirare Coſroem R. Perſarum, qui ipſum Ariſtotelem, Platonemque percalluiſſe dicitur: qui & ipſa Græcorum opera in ſuam linguam multa tranſtulit. Sit ante oculos Alexander Sever. Imperator, qui frequentiſſime dicitur legiſſe vitam illius Alexandri M. quem imitatione, quibus poſſet modis, exprimere eſt conatus; vide Fridericum illum II. Imperatorem πολύγλωττον, & lectioni deditiſſimum. Is recte judicabat, non poſſe regi populum abſque doctrinæ & virtutis adjumentis: quæ ex libris doctorum hominum poſſunt haberi certiſſima.

Penſitatis hujuſce rei utilitatibus continuo jucunditatem & delectationem animi perſentiſces. Tenebunt te γλυκία σειρῆνι τῶν λόγων boni auctores: Præferes cum Carolo IV. Imper. haſce literarias lautitias conviviis etiam delicatiſſimis: cum Alphonſo illo magno omnibus regni ditiſſimi gazis. Neque enim ſemel edixit: Malle ſe omnium regnorum (ſeptem ea numerabat) jacturam facere quam minimam doctrinæ. Adeoque licet oculi feſſi ſint legendo, auresve audiendo, mens tamen nunquam defatigabitur cognoſcendo.

Famam etiam tuam late transfundes, & ab extremis Gadibus appropinquabunt exteri, contemplaturi limpidum hunc doctrinæ fontem: veniet Sabæa regina, admirabunda, plauſuque edito, Deorum te inſeret choro: Video eos, qui nullo vel parvo doctrinæ ſucco fuere imbuti, deteſtabiles eſſe omni ſeculorum memoria. Licinius Imper. tam rudis erat literarum, ut nec nomen ſcribere poſſet. Euſebius *lib.* 8. *c.* 13. Mario melius videbatur imbui arte feriendi hoſtem quam literis. Sabel. 2. *En.* 6. Michael Balbus Imp. eadem laboravit pigritia. Sigon. *lib.* 4. *regni Ital.* Iuſtinianus

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

iam à quibuſdam dicitur fuiſſe ἀναλφάβητος. Suid. Cuſpin. quod an veriſimile ſit, aliis dijudicandum linquo. De Carolo VIII. R. Galliæ prodidit mil. *lib.* 10. eum hæc tantùm verba monito pa- is Latina ſciviſſe: Qui neſcit ſimulare, regnare ne- it, &c.

Verum quemadmodum famæ ſuæ non conſulunt , qui prorſus à literis abſtinent: ita rei ſuæ regendæ ale proſpiciunt, qui totos ſeſe dedunt literis, & id- res gerendas omittunt. Vitioſum ſemper, quod ni- ium eſt. Peccavit hac in re Michael Ducæ filius, By- antii Imperator, qui ducente Michaele Pſello ita to- m literis ſe dedit, ut gubernatio rerum penes alios ſſet, & turpiter Imperium dehoneſtaretur. Zonar. *in Annal. tom.*3. Adrianus Græcis literis impenſius eru- itus, à pleriſque Græculus appellatus eſt. Aurel. Vict. uod idem objectum eſt Iuliano Imp. quod Philoſo- hiæ totum ſeſe mancipaſſet. Ammian. *lib.* 17. Do- trina ergo eorum, ut Philopœmen loqui ſolitus eſt, d facta tendat, non ocii aut inutilis loquacitatis cau- a uſurpetur. Plutarch.

Quod dictum ſupra eſt, principem excolere debere nimum bonis literis, id etiam extendimus, ut ſtu- iorum, & virorum eruditorum accuratam rationem abeat: Sublatis enim ſtudiorum preciis, etiam ſtudia ereunt. Tac. 11. *annal.* Et ſcimus bonas artes hono- e nutriri, atque hoc ſpecimen eſſe florentis reip. ac di- ciplinarum profeſſoribus præmia opulenta pendan- ur. Symmach. *lib.* 1. *epiſt.* 73. Archelaus R. Maced. in antum literarum amator fuit, ut Euripidi Tragico onſiliorum ſuorum ſummam crederet: Cujus ſupre- na non contentus proſequi ſumptu funeris, crinem onſus eſt, & mœrorem, quem animo conceperat, vultu publicavit. Solinus *c.* 14.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XXXIII.

De Liberalitate Principum.

DIgna hæc virtus eſt faſtigio principali, quam Di cletianus propriam Principum dotem appella ſolitus eſt. Pompon. Lætus *in Dioclet.* Siquidem hai ſibi nobilitas legem imponit, ut debere ſe quod ſpor te tribuit, exiſtimet, & niſi in beneficiis ſuis crev rit, nihil ſe præſtitiſſe putet *tex. in cap.* 2. *de dona* Hominemque frugi eſſe, non multum laudis habet i rege: fortem, juſtum & gravem, magnanimum, la gum, beneficum, liberalem, hæ ſunt regiæ laudes. C cer. *pro Deiotaro.* Alexander Magnus patrimoniu omne ſuum quod in Macedonia Europaque habeba amicis dividit, ſibi Aſiam ſufficere præfatus. Juſtinu *lib.* 11. Hiero Syrac. R. audita clade qua Romani apu Thraſimenum lacum erant affecti, trecenta milli modiorum tritici, & ducenta millia hordei, auriqu ducenta & 40 pondo, Vrbi munere miſit. Valer. Max *lib.* 4. *cap.* 8. Titus diem ſe perdidiſſe exiſtimavit, qu nihil cuiquam præſtitiſſet Aurel. Vict. & ex eo Gue vara *lib.* 3. *Hor. Princ. cap.* 31. Et Severus Imp. ad quærendum diligens, ad largiendum liberalis. Aur. Vict.

Cum autem liberalitatis fontes duo ſint, verum judicium, & honeſta benevolentia, Val. Max. *lib.* 4. *c.* 8. probe illud à principe obſervari debet: nam judicium requirit, ne præcipitanter illa fiat, ſed re conſilioque deliberato. Subitæ enim largitionis comes pœnitentia. Plin. *lib.* 7. *ep.* Et deinde ne nimis ſit effuſa largitio; ne ſi ærarium ambitione exhauſtum ſit, per ſcelera ſupplendum ſit. Tacit. 2. *annal.*

CAPVT XXXIV.

De Felicitate Principum.

MAgna felicitatis ad aſſerendam Magiſtratus auctoritatem vis eſt, magna potentia:

Centum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

entum doctum hominum conſilia hæc devincit Dea
ortuna, atque hoc verum eſt : proinde ut quiſque
fortuna utitur,
ta præcellit, atq; exinde ſapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod conſilium diſcimus accidiſſe hominem
cautum
Tum eſſe declaramus, ſtultum autem illum, cui ver-
tit male.

Plaut. in *Pſeud.*

Multos tamen peſſundare ſolet felicitas nimia : Sic ſetem nimia ſternit ubertas : ſic rami onere frangitur : ſic ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas ; Idem animis quoque evenit, quos immoderata felicitas rumpit : qua non tantum in aliorum iniuriam, ſed etiam in ſuam utantur. Senec. *epiſt*.39. Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant, a miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. Tac. I. *hiſt. c*.5. Mecœnas ingenioſus vir fuit, magnum emplum Romanæ eloquentiæ daturus, niſi illum ervaſſet felicitas, imo caſtraſſet. Senec. *epiſt*.19. Vſe adeo magnæ eſt felicitatis, à felicitate non vinci. guſtin.

Inquieta ergo res eſt felicitas: ipſa ſe exagitat : mo- t cerebrum, non uno genere, alios in aliud irritat, s in potentiam, alios in luxuriam, hos inflat, hos ollit & in totum reſolvit Senec. *epiſt*.17. Et lubrica eſt Imperantis felicitas. Quod in Syllæ perſona lere poſſumus, de quo Appianus *lib*.I.*de bello civili.* r, inquit, *perpetuo juxta ſuum cognomen felix, ſi feitas dicenda eſt, poſſe quicquid velis.* Quæ res haud merito quenquam adigat, ut fateatur ultro, mereculæ ſimilimam eſſe fortunam : Vt enim illa nemim amat, dum amatores perpetuo mutat, ita & forna ; aut ſaltatrici, quod in eoſdem recurrat circus, & quæ confecit, celeriter retexat. Eoque tendit ytharum ad Alexandrum monitum apud Curt. *l*.7. ortunam tuam preſſis manibus tene, lubrica eſt, nec vita teneri poteſt. Impone felicitati tuæ frenos, facilius

cilius eam reges. Sine pedibus dicunt eſſe fortun[a], quæ manus & pennas tantum habet: cum manus p[o]rrigit, pennas quoque comprehendere non ſinit. E[t] farinæ eſt & Minuti monitio ad M. Coriolanum ap[ud] Dionyſ. Halic. *lib.8. Qua in re,* inquit, *maxime po[tes], & in qua numen divinum tibi favet, in ea moderat[e] geras, & fortunæ beneficia prudenter diſpenſes; hiſ[ce] ſapienter utaris, cogitans res omnes eſſe mutabiles, nihil unquam in eodem ſtatu permanere ſolere. Qu[i]quid enim excellit, quando ad ſummum claritatis faſ[ti]gium evaſit, indignationem Deorum effugere nequit, rurſus ad nihilum redigitur.*

Fortuna ſævo læta negocio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc aliis benigna,
Laudo manentem: ſi celereis quatit
Pennas, reſigno quæ dedit: & mea
Virtute me in volvo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro:

Horat. 3. *od.*29.

CAPVT XXV.

Quantum viro Principi ſolatium Bona Conſcientia.

CONſcientiam bonam appellamus integrum anim[i] judicium ex religione & innocentia ſui ortum bona approbans, mala abhorrens. Nihil opinioni causa, omnia conſcientiæ faciat Magiſtratus: & i[n] omni vita tranſverſum unguem à recta conſcientia non diſcedat. Cic. *ad Attic. l.*13. Populo ſpectante fieri credat, quicquid ſe conſcio facit. Vnde illi plus animi, plus conſilii ſuggeritur. Eſtque metu vacuus. Bias apud Stobæum. Quemadmodum enim laurus non timet fulmen: ita bona conſcientia nulla culpa palleſcit. Camer. *in Embl. Intacta virtus:*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Sic illæſa malis conſtat pulcherrima virtus,
Laurus ut eſt diris integra fulminibus.

E contra ii, qui aliquid commiſerunt, pœnam ſibi ante oculos ſemper verſari putant. Cicer. *pro Mil.* eorumque animus nec vigiliis nec quietibus ſedari poteſt. Saluſt. *in Catil.*

Hi ſunt, qui trepidant & ad omnia fulgura pallent. Iuven. & ſolem ipſum abſque metu & ſuſpicione non hauriunt. Chryſoſt. *homil.* 12. *ad Timoth.* 1. namque animus impurus Diis hominibuſque infeſtus, ita conſcientia mentem excitam vaſtat. Saluſt. *in Catil.* Planum hoc faciunt Tiberius apud Sueton *c.* 67. Caligula lb. *c.* 50. Nero apud Tac. 14. *an.* 2. *p.* Otto apud Sueton. *cap.* 7. Domitianus apud Xiphil. Beſſus apud Plutarch. Dionyſ. Tyr. Syrac. apud Cic. 2 *Off.* Philotas apud Curt. *lib.* 6. Theodoricus rex Gothic. apud Procop. *lib.* 1. *bell. Goth.* Hi ob commiſſa ſcelera tortorem & carnificem habuerunt in animo: alii, quibus mens a crimine vacua eſt, plena conſcientiæ fruuntur lætitia & libertate, &c.

CAPVT XXXVI.

De auctoritate Magiſtratus & benevolentia populi in eum.

PRæclarum Dei donum eſt, cum ſubditi, & exteri ſimul honorificam de Principe ejuſque ſtatu concepere opinionem: quæ eſt ex inclinatione animorum ob admirationem ſapientiæ, virtutis & felicitatis in Principe.

Auctoritatem præ cæteris apud ſuos obtinuere reges Perſici: Nam ſubditi humi proſtratis corporibus ſalutabant regem. Curt. *libr.* 8. Val. Max. *lib.* 7. *cap.* 3. quem morem ad ſua uſque tempora permanſiſſe teſtatur Socrat. *lib.* 7. *hiſt. Eccleſ. c.* 8.

Nec permiſſum erat cuiquam ſalutare regem, niſi oblato munere, qualecunque illud eſſet. Ælian. 1. *var. hiſt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Apud Conſtantinopolitanos Impp. morem fui refert Zonar. *in vita II.* ut qui accedere vellent Imp ratorem, ii in terram honoris cauſa prociderent.

Benevolentia populi in principem, arx illi mun tiſſima eſt: & nihil aliud laborare principes bon decet, quam ut ſubditis amabiles ſint: non enim u los poſſunt habere firmiores muros quam benevol ſubditorum animos. Guevara *in Hor. Prin. lib.* 3. *c.*3 Et nihil tam utile quam diligi, nihil tam inutile qua non amari, Ambroſ. *lib.* 2. *off. cap.* 7. Quod confirm Marcus Imp. in orat. ſua, quam moriens ad ſuos h buit, apud Herodian. *lib.* 1. Neque aut pecuniæ v tyrannidis luxuriam explere, aut ſtipantia ſatellitu agmina tueri principem poſſunt: niſi illi ipſi, qu regas, animum imperanti benevolentiamque accon modent: quippe ii demum diu tutoque imperant, q non metum ex crudelitate, ſed amorem ex bonitat civium ſuorum animis inſtillant. Amor inermis qu dem incedit, dormit tamen loricatus; neque ulli m jores ſunt copiæ, quam ei, qui plurimum amatur. Po tanus *in lib. de Principe.* Quamobrem culpandus e Mithridates, qui, quamvis in omnibus regiis reb ſapientiſſimus fuit, hoc tamen non obſervavit, nih neque arma, neque multitudinem ſubditorum ſine e rundem benevolentia conducere: quin imo hæc ipſ fides abſit, tanto minus tuta eſt, quanto plura. Dio *l.*37. Probe autem ſuorum civium favorem ambivi & conſecutus eſt Romulus; Is multitudini gratior fui quam patribus: longe ante alios acceptiſſimus mili tum animis. Liv. *lib.* 1.

Brutus favori civium etiam domus ſuæ clade & parricidio velificatus eſt. Flor. *lib.* 1. *cap.* 9. De Augu ſto vid. Suet. *c.* 57. Illi reges exteri regnis relictis no Romæ modo, ſed provincias peragranti quotidian officia togati, ac ſine regio inſigni, more clientum præſtiterunt. Suet. *cap.* 60. In Germanico concilian dæ hominum gratiæ, ac promerendi amoris mirum & efficax ſtudium. Suet. *c.* 2.

I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Is vulgo ſic favorabilis, ut plurimi tradant, quo-
es aliquo adveniret, vel alicunde diſcederet, præ
ırba occurrentium, proſequentiumve, nonnunquam
ım diſcrimen vitæ adiiſſe, &c. Suetonius *cap.* 4.
e Caligula, idem *cap.* 14. Acceſſit ad immenſum
vium amorem, notabilis etiam exterorum favor, &c.
e Antonino Pio Imp. Aurel. Victor: Orbem terræ
ullo bello per annos 23. auctoritate ſua rexit, adeo
enientibus eum atque amantibus cunctis Regibus
ationibuſque & Populis, ut parentem ſeu patronum
agis, quam Dominum Imperatorem vere putarent,
nneſque uno ore, cœleſtium morem propitium
ptantes, de controverſiis inter ſe judicem poſce-
nt.

De M. Antonino Philoſopho Imp. Herodian. *lib.* 1.
e Eberhardo VVirtembergico. Naucler. De Timo-
onte Plutarch. & Æmil. Probus.

Hi omnes civibus apprime cari fuerunt, quibus
rocedentibus, non tanquam malum aliquod aut no-
um animal è cubili proſiliens, diffugerunt; ſed
nquam ad clarum ac beneficum ſidus certatim ad-
olarunt: objicere ſe pro illis mucronibus inſidian-
ım paratiſſimi, & ſubſternere corpora ſua, ſi per
ragem illi humanam iter ad ſalutem ſtruendum
ſet, Senec. 1. *de Clement. c.* 3. Horum veſtigiis prin-
ps inſiſtat.

CAPUT XXXVII.

De Tyrannidis acquiſitione, & moribus.

HActenus de Magiſtratu probo, ejuſque muniis di-
ctum eſt. Succedit Tractatio de Magiſtratu im-
obo, nempe Tyranno: qua ratione ille Tyrannidem
leat acquirere, conſervare & amittere.

Tyranni olim dicebantur, qui poteſtate erant perpe-
a in ea civitate, quæ libertati aſſueverat. Æmil. Prob.
Miltiad. Cum vero ſæpius abuterentur ſua poteſta-
, nomen una cum re abiit in odium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Eſt autem Tyrannis violentum unius imperii
præter mores & leges. Lipſ. *6. pol. 5.* id eſt, in quo un
homo, divinis ac naturæ legibus ſolutus, rebus al
nis ut ſuis, & liberis hominibus quaſi mancipiis
libidinem abutitur. Bodin. *lib. 2. pol. 4. pr.*

Eſtque tyrannus in duplici differentia: alius eſt al
que titulo, alius exercitio: ille remp. ſine ullo legi
mo titulo vel electionis vel ſucceſſionis, ſed vi aut m
lis artibus invaſit: hic quidem legitimè conſtitut
eſt princeps, ſed tamen tyrannice adminiſtrat.

Acquiritur ergo Tyrannis technis, dolo, violen
& impoſturis, ab iis, qui cunctis malæ dominatio
cupidinibus flagrant. Tac. 13. *an.* 1. eaque adepta,
mnia ſibi licere exiſtimant; in qua ſententia Caligu
eſt apud Suetonium *cap. 29.*

Mores Tyrannorum hi ferè ſunt:

1. Res regni in privatum uſum conferunt; nam
eo rex à tyranno diſcrepat, quod rex ſubditorum;
tyrannus ſuum ipſius commodum ſpectat. Ariſt.
pol. 10.

2. Bella nutriunt, ut ſubditorum vires enerventu

3. Exiſtimant ſibi omnia licere. Ita enim Caligu
monenti Antoniæ aviæ, tanquam parum eſſet n
obedire, *Memento*, ait, *omnia mihi in omnes lice*
Sueton. *in vita ejus c. 29.*

4. Sunt ſuſpicaces, & ad omnes ſuſpiciones pav
di, Tac. 2. *hiſt.*

—— tacitique ſepultos
Suſpirant gemitus, indignarique verentur.

Claudianus. Cunctis diebus ſuis impius ſuperbi
& numerus annorum tyrannidis ejus incertus eſt
Sonitus terroris ſemper in auribus ejus. *Iob.* 15.

Sunt in aſſiduo metu, & palpantibus præcordiis v
vunt, ut loquitur Seneca *ep.* 74. Omnium manus ob
ſervant & quoque tempore quo non captantur, pe
ſe judicant; nullumque momentum immune à met
habent. Si Tyranni quæris imaginem, leonem, u
ſum, lupum aut aquilam cogita, quæ laniatu vivun

præda , ut quoniam intelligunt ſeſe omnium odiis
noxia, omnium inſidiis peti, præruptis locis ſe con-
nent, aut ſpecubus & ſolitudinibus abdunt ſeſe. Niſi
iod horum quoque ſævitiam ſuperat tyrannus: Dra-
ones, Pardi, Leones, cæteraque immanitatis damna-
crimine animantia, à ſuo genere temperant, & tu-
eſt inter feras ſimilitudo morum: At tyrannus ho-
o in homines, civis in cives potiſſimum feritatem
am exercet.

Dionyſius major Tyr. Syr. veritus, ne filius Diony-
us cordatorum hominum uſus conſuetudine ſibi in-
liaretur, incluſum adſervavit in conclavi. In cubi-
lum ejus admittebatur nemo, niſi poſita ſua ſtola
meret aliam, & nudus à ſatellitibus excuteretur.
aler. *lib.9. c.14.* Cic.2. *off.* & 5. *Tuſc.*

Nero magis magiſque pavidus, quanquàm multi-
icatis excubiis ſemet ſepiiſſet. Tacit.

Caligula & Caracalla arcas venenis plenas ſecum
rcumferebant, tum ut alios, tum ut ſeipſos tolle-
nt, ſi forte eſſet opus, ne in manus hoſtium vivi in-
derent.

Heliogabalus funes ſerico & cocco intortos ſibi pa-
verat, quibus ſi neceſſe eſſet, fauces elideret: para-
t & gladios aureos, quibus vim ſibi inferret, neceſſi-
te urgente. Sueton. Herodian. & Spartian.

Domitianus pavidus ſemper atque anxius, numi-
s etiam ſuſpicionibus præter modum commoveba-
r. Sueton. *in Domit. c.14.*

Dionyſius cultros metuens tonſorios, candente
rbone ſibi adurebat capillum. Cicer.2. *off.*

Maſiniſſa R. Numid. ſalutem ſuam cuſtodia ca-
um vallabat. Val. Max. *lib.9. c.14.*

Alexander Phæreorum Tyr. à Conjuge accurate ſe
uniebat. Val. *ibid.*

Hanc Tyrannorum formidinem non male com-
rat Ælian. *lib.*10. ſui. Sus enim, ſi quis eam compre-
endat, vociferatur, nec temere; cum enim neque la-
m portet, neque quicquam aliud ejus generis, ſtatim

mortem auguratur, ſciens ſuas tantum carnes uſi eſſe capientibus: Similes autem ſuibus Tyranni, qu ſemper in ſuſpicione & metu verſantur, cum ſciant ſicut ſues, ita ſuam vitam ſolam omnibus deberi, &c Quinimo contemptiſſima illis formidini ſunt: nec ei mirum: cum maximos ferarum greges linea penni diſtincta contineat, & in inſidias agat: Vanis enim vana terrori ſunt. Curriculi motus rotarumque ver ſata facies leones redigit in caveam: Elephantes por cina vox terret. Sen. 2. *de ira c.* 12. *pr.*

Ex hac Tyrannorum formidine colligimus torque ri eos infinitis conſcientiæ tormentis; Nam ſi Tyran norum mentes recluderentur, poſſent aſpici laniatu & ictus, quando ut corpora verberibus, ita ſævitia, li bidine, malis conſultis animus dilaceretur. Tacit. 6 *ann.* adeoque facinora atque flagitia ſua ipſis quoque in ſupplicium vertunt. Tacit. *ibid.*

Caput XXXVIII.

Quibus adminiculis conſervetur Tyrannis.

1. Hoc primum ſolent Tyranni, ut emittatur
Turba gravis paci placidæque inimica quieti.
Martial. *lib.* 1. *Epigr.* hoc eſt, delatores, exploratores & emiſſarii, quibus exquirunt omnia ſolicite, quid quiſque ſubditorum & ſentiat & faciat Ariſt. 5. *pol.* 11. Atque ut quis diſtrictior eſt accuſator, apud eos velut ſacroſanctus eſt. Tac. 4. *ann.* hoc maxime exitiabile tulere Tiberii tempora, cum primores Senatus infimas etiam delationes exercerent, alii propalam, multi per occultum; neque diſcernentes alienos à conjunctis, amicos ab ignotis. Tac. 6. *ann. princ.*

2. Conventus omnes civium prohibent, quo efficiunt, ut cives ipſi inter ſe ſic ignoti ſint, ut alii aliis peregrini & hoſpites eſſe videantur. Ariſt. 5. *pol.* 11.

3. Inſtigant ſubditos ad mutuas criminationes & calumnias, ut amici amicis, plebeji patriciis, divites ſibiipſis inſidientur.

4. Lite-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

4. Literas abolent, vel, ne ſapere incipiant homines, vel, ne ipſorum ſcelera mandentur memoriæ. Sic ſcholas Ariſtotelicas paſſim abolevit Caracalla, & ipſius Ariſtotelis libros combuſſit. Phil. Mel. *in chron.* Pellunt ſapientiæ profeſſores, & omnes bonas artes in exilium agunt. Tacit. *in Agric.* Sæviunt in libros. Lipſ. 2. *de Conſt. c.* 25. *in fin.*

5. Inſignes viros è medio tollunt, ne quis eorum adverſus tyrannidem inſurgat; illis enim boni, quam mali ſuſpectiores ſunt; ſemperque his aliena virtus formidoloſa eſt. Saluſt. *in Catil.* Et certiſſimum ob virtutes exitium. Tac. 1. *hiſt pr.* Factum hoc à Periandro ex monito Thraſibuli decutientis ſumma papaverum capita. Herod. *l.* 5. Et à L. Tarquinio de conſilio patris, apud Liv. *l.* 1. Flor. *l.* 1. *c.* 1. Factum etiam à Cambyſe, qui 12. Perſas miſere jugulari juſſit. Herod. *lib.* 3. Nec tantum è medio tolli eos ſufficit, progrediuntur longius; interdicunt ne capite damnatos propinqui lugeant. Sueton. *in Tib. cap.* 61. De primariis quibuſdam nobilibus cæſis vid. Amm. Marcel. *lib.* 19.

6. Muniunt ſe peregrinorum militum cuſtodia & ſatellitio. Sic Maria Regina Scotiæ, repudiatis Scotis cuſtodiam ſui corporis commiſit Italis. Georg. Buchan. *lib.* 18. *hiſt. Scot.*

7. Aſtute ſimulant, ſe regnare ſalubriter, omneſque ſuas ſolicitudines ad civium commodum directas profitentur.

8. Si quem poteſtate ſpoliare velint, non totam ſimul auferunt, ſed paulatim minuunt.

9. Curant ut cives redigantur ad inopiam, quod fit, ſtipendium militibus non ſolvendo, gratuitas operas imperando, immane vectigal exigendo. Quinimo novos excogitant prætextus, quorum obtentu à ſubditis extorqueant pecuniam. Nero incenderat Vrbem & prætextu iſtius incendii magnam vim pecuniæ à privatis & populis exegit. Dion. *lib.* 62.

10. Iocoſe dicta ſiniſtre intelligunt, atque ideo

eos à quibus iſta profecta ſunt, ſolent ſubjugare ſupplicio.

—— Sed tu rabidi nec perditus ore
Fumantem naſum vivi tentaveris urſi.
Martial.

CAPUT XXXIX.

De abolitione tyrannidis in genere.

NOn diuturna ſolet eſſe tyrannica gubernatio: Nihil enim rarius Tyranno ſene Plutarchus *in Sympoſ.* Laërtius *in vita* Thalet. Et Reges conſeneſcunt, liberiſque ac nepotibus tradunt regna: Tyrannorum execrabilis breviſque poteſtas eſt. Senec. 1. *de Clem.* quæ nec ad hæredem tertium quandoque ſeſe extendit: Quemadmodum legimus pulſum eſſe à Dione Dionyſium juniorem, Dionyſii majoris filium R. Syrac. & Piſiſtrati filios partim interfectos, partim in exilium pulſos deprehendimus: Phæreum qui, cum apud Theſſalos menſes 10. dominatum obtinuiſſet, mox fuit trucidatus, Dionyſii viciſſitudinis pernicitatem ridens, tragicum tyrannum appellat Plutarchus *in Galb.*

Exitus eorum ſunt tragici: uſque adeo
Ad generum Cereris, ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte Tyranni.
Iuven. *Sat.* 10.

Suo facto docent idipſum Achab: Herodes Infanticida: Nero Imp. Phocas Imp. Theodoricus Veronenſis Rex Gothicus: Hatto Epiſcopus, & Pompilius. II. Rex Polon. arroſi & diſcerpti à gliribus & muribus; Cambyſes: Polycrates Samius: Commodus Imp. Phalaris: Pharao Rex Ægypti, &c.

Poſt mortem etiam execrationibus omnium ſunt obnoxii. Heliogabali & Scæmidis cadavera milites trahenda per contumeliam plebi tradiderunt, quæ diu per totam urbem raptata ac dilaniata, poſtremo in cloacas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

cacas abjecta ſunt, ut inde ſcilicet in Tyberim de-
ferentur. Herodian. *in fin. lib.6.*

Eorumque memoria damnatur. Nam nemini in
p. Rom. licuit Tyranni imaginem habere. Ambroſ.
ff. Tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obno-
xius damnationi.

Multos etiam Tyrannos voluptas peſſundat incau-
tos, Sardanapalus inter ipſos pellicum greges abre-
ptus ad ſupplicium: Nulla capitalior peſtis homini
natura data eſt, quam voluptas: Inſaniam aufert
medicus: voluptas cum æque mentem eripiat homi-
ni, vix ſanabile malum eſt. Boiſſard *Embl.* 37.
...am voluptates in hoc amplectuntur homines ut
...angulent. Sen. *ep.*51. *in fin.* etiam ferociſſimos quoſ-
...e: quemadmodum taurus ferociſſimus fico alliga-
...s, miteſcit, tangi, ac ſubigi, & manu palpari tole-
...t: ita ferociſſimi quique voluptatibus alligati edo-
...antur.

CAPUT XL.

De Tyrannicidis, ſintne excuſandi?

VAriis ex cauſis impelli poſſunt homines, ut in-
ſurgant adverſum Tyrannos, eoſque tollant è
...edio. Quibuſdam hoc propoſitum eſt, ut tyran-
...de liberent patriam; ut Harmodio & Ariſtogito-
...; ut & illis, qui Domitianum & Caligulam ſuſtu-
...runt. Quidam illatas ſibi ſuiſque injurias ulciſcun-
...r; ut is, qui legiones Arabum ac Mahometanorum
...oris Africæ in Hiſpaniam acceſſivit, ut contume-
...am ſibi à Roderico Hiſp. R. qui uxori ſuæ ſtuprum
...tulerat, vindicaret. Quidam verò præmii loco
...ropoſitam ſibi imperii adipiſcendi ſpem habent,
...uemadmodum Arbaces necato Sardanapalo, uter-
...ue Brutus.

Quæcunque ſit cauſa, quæ illos exſtimulat, diffi-
...illimum eſt eum, qui magno ac forti animo Tyran-
...num occidere, ac mori ſimul propoſuit, à ſuſcepta ſen-

tentia, dimovere, ſi propoſiti conſcium, quem m
tuere poſſit, habeat neminem.

Num verò excuſandi illi, ut juſte cæſi dicant
Tyranni?

Multis hoc ita videtur:

1. Quod favendum illi ſit, qui pro libertate intr
ducenda pugnat, & ſervile Tyranni jugum excute
laborat.

2. Quod nulla pinguior Deo poſſit mactari vict
ma, quam rex iniquus. Seneca in *Herc. fur.*

3. Quod Græci homines honorem Tyrannicid
velut libertatis aſſertoribus habuerint. Cicer. *pro M*
& ſtatuas iis erexerint.

4. Quod juſtus ſit metus, cui reſiſtere omnia ju
permittunt. *Gail. 2. obſ. 93. n. 4.* & emori per virtute
præſtat, quàm vitam miſeram atque inhoneſtam,
alienæ ſuperbiæ ludibrio fueris, per dedecus amitter
Saluſt. *in Catil.*

5. Quod digniſſimum ſit eum tali perire ſupplic
quod optat cæteris. Atqui Tyranni ſe viventibus
mnia verti funditus concupiſcunt. Dion. *lib. 62. de N
rone.* Hic confectis rebus cupivit, quod ante ſemp
optaverat, urbem atque imperium vivus funditus pe
dere. Non alienus etiam ab hac inſolentia Caligul
qui optare ſolitus eſt, unam tantùm populo Roman
eſſe cervicem, ut uno ictu tolli poſſet.

Non eſſe excuſandos Tyrannicidas ſpecioſius non
nulli diſputant.

1. Quod nulli privatorum liceat adverſum Magi
ſtratum, utpote à Deo ordinatum, arma ſumere. *Ep
Iudæ v. 9. 2 Petr. 2. v. 11.*

2. Quin potius pro Magiſtratu quovis concipien
dæ preces, 1 *Tim.* 2.

3. Et inſiſtendum Sanctorum veſtigiis; Michaeli
Archangeli; Davidis qui, Sauli Tyranno violentas ma-
nus inferre noluit, ut maxime potuerit. 1 *Sam.* 24. &
26. Pauli, qui nec verbis Sacerdotem lædi decere in-
nuit, *Act.* 23. *v.* 5. utpote cum omnem Magiſtratum

à Deo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Deo eſſe ordinatum idem ſcribat *Rom.*13. *v.*1. quod
etrus comprobat, 1 *ep.* 2. *v.*13.

4. Quod ſatis illi poſt mortem puniti.

5. Denique quod ipſe Chriſtus honorem Cæſari yberio exhibendum mandavit; qui tamen impotentus in gubernatione ſe gerere ſolitus eſt.

Quid dicendum in hac opinionum diſcrepantia? Diſtinctio nodum ſolvet: Is, qui Tyrannus eſt abſque itulo, tolli poteſt; alius qui legitima ſucceſſione renum ſibi acquiſivit, aut recognoſcit ſuperiorem, & um poteſt ei reſiſti mediis ordinariis; aut non recognoſcit, & ſi is interemptus, Tyrannicidæ nullam xcuſationem tribuimus.

Liber tertius

POLITICORVM.

Capvt I.

De Legibus, earumque neceſſitate, definitione & diſtributione.

LEx anima & ſpiritus eſt Civitatis: & una cum ipſius Civitatis primordiis ſcribi cœpit. §.11. *Inſt. de rer. diviſ.* Vt enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege ſuis partibus ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt. Cic. *pro Cluentio.* Quintil. *lib.*5. *Inſt. Orat. c.*11. Et multitudo coaleſcere in unius populi corpus nulla re quam legibus poteſt. Liv. *lib.*1. Hæc civilium controverſiarum norma eſt, & regina omnium divinarum & humanarum rerum *l.*2. *ff. de legib.* Hæc judiciis cohibet affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnem controverſiarum nodum hoc velut enſe recidat. *A. Fab. Iuriſp. Pap. ad tit. de Iuſt. & jure pr.*3.

pr.3. illat.6. Et quemadmodum aut architecti ſine tabella & linea nil proficiunt, aut nautæ curſum na tenere non poſſunt ſine ferro, quod affricuit Siderit ita nec imperantes ſine hac norma. Actum ergo cu illa civitate, in qua mores perduxere leges in poteſtatem ſuam, ac eæ miſere ad parietem fixæ clavis ferre Plaut. *in Trinum.* Atque illi populi merito agreſ cenſendi ſunt, qui ſine legibus vixerunt: quales Abo genes, genus hominum agreſte, ut loquitur Saluſt. *Catil.* ſine legibus, ſine imperio liberum atque ſol tum: quales etiam in Africa Caſeres Mauri & Abyſſi

Definitur lex à Papin. *l.1. ff. de legibus*, quod commune præceptum, virorum prudentium conſi tum, delictorum, quæ ſponte vel ignorantia contr huntur, coercitio, communis Reip. ſponſio.

Demoſthenis & Chryſippi definitiones vide i apud Martian. *lib.1. Inſt. in l.2. ff. de legibus.*

Diſtribuitur lex in divinam & humanam. Illa ipſo Deo, hæc ab hominibus lata eſt. Circa illas qua ritur, an forenſes Moſaicæ leges, neceſſario obſervat dæ in Chriſtiana Rep.? Multis hoc ita videtur: cu tanto dignior ſit lex, quanto dignior eſt legiſlato jam verò Deus illarum auctor: cujus ſanctiones no poſſunt non eſſe optimæ. Sed contraria potior eſt ſen tentia. Nam quod Reip. Iſraeliticæ in proceſſu judicio rum congruum eſſe viſum eſt, id non ſtatim aliis etian expedit Rebuſp. Et peculiariter huic populo leges iſt latæ ſunt, quo extincto, conſequens eſt, alios hiſc non teneri. Aret. *1. probl.54.* Zepper. *in tr. de legib. Moſ.*

Cæterum lex politica eſt de regno vel ineundo ve regendo: Illa vocatur lex regni fundamentalis, nem pe de modo & requiſitis vel ſucceſſionis, vel electionis: his enim velut fundamentis regnum innititur Hæc eſt norma, per quam princeps adminiſtrat principatum.

CAPVT II.

De Legiſlatoribus.

VArios variorum populorum legiſlatores legimus, Moſes Hebræorum : Zoroaſtres Bactrianorum. ſenus, Seſoſtris, Amaſis Ægyptiorum: Draco, & So-n Athenienſium : Lycurgus Spartanorum : Zaleu-is Locrenſium, Et Zaleuci leges, Charondæque lau-antur. Sen. *epiſt.* 90.

Hodie idem, qui princeps eſt, idem etiam legiſlator: um tamen in ferendis legibus peritiorum utatur onſilio *l. humanum. C. de legibus.* Solus autem Im-rator condendæ legis poteſtatem habet. *l. ult. C. de gib.* Et hodie Status Imperii in ſuis territoriis, vigo-concesſionis Imperatoriæ idipſum poſſunt.

In Legiſlatoribus præcipue requirimus.

1. Pietatem. Quid enim boni proficiſci poteſt ab o, qui religionem ſuſque deque habet. Vituperandus oc loco eſt Cabades Rex Perſicus, qui legem tulit, ut mnes fœminæ eſſent communes. Procop. *de bello erſ. lib.* 1. vel ut Mel *in Chron.* ait, ne adulteria ſine iolentia facta punirentur.

2. Auctoritatem legibus addant, ſuæ vitæ integri-ate. Apud antiquos, ut legibus ſua conſtaret aucto-itas, Legiſlatores profeſſi ſunt, leges iſtas latas ſibi in-piratas eſſe divinitus. Fingebat Minos ſe ab ipſo Iove idiciſſe, quod per annos novem ad montem quen-am commearet, ubi antrum Jovis ſacrum erat, à quo everſus ſemper leges aliquas Cretenſibus attulit. Nic. Damaſc. *de mor. Gent.* Jac. Typotius *lib.* 1. *de Fortu-a. num.* 79. Lycurgus conſilio Apollinis Lacedæ-noniis leges compoſitas ferre ſe perſuaſit. Plut. & Val. Max. *l.* 1. *c.* 3. Numa nocturnos cum Dea Ægeria con-entus ſimulavit. Liv. *l.* 1. Zaleucus ſub nomine Mi-nervæ apud Locrenſes prudentiſſimus eſt habitus Æ-ian. 2. *var. hiſt. de* Minoe. Val. *dict. loco.*

Caveant ergo Legiſlatores, ne ſuis damnentur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

legibus: quemadmodum Zaleuci filius in ipſam à pa-tre latam legem primus deliquit: utque ſuus conſt-ret legi vigor, oculum filio unum, ſibique alterum rui curavit. Ælian. *l. 3. hiſt.* Charondas Tyrius in fr-quentem ſenatum gladium inferre prohibuerat; ip vero eandem legem violat: eoque gladio ſe ipſu transfigit. In hanc claſſem referendi Licinius Stol apud Plutarch. *in Camill.* Tennes apud Heraclider *de politiis*: Pericles, Cliſthenes Duces Attici, apud Æ-lian. *lib.* 13. Lycurgus apud eund. & Solon apud Plu-tarch. Eutropius Eunuchus, de quo Melancht. 3. *chron* Ex Socrate *lib. 6. hiſt. Eccl. c. 5.*

CAPVT III.

De ratione Legis.

Eleganter ICti dicunt, rationem eſſe animam legi *l. 17. ff. de legib. c. ſedulo. 31. diſt. 8.* nam ſicut anima dominatur corpori, ita ratio legis vel canonis domi-natur verbis. Eberh. à Midelb. *in loco à rat. leg. n. 2* Lex enim ex ratione ſemper æſtimanda eſt, ut ubi ra-tio non eſt, ibi nec lex ſit: cum juſtitia ſit animi ha-bitus, & quidem bonus, qualis eſſe non poteſt, niſi quatenus ratione perficitur; Et quemadmodum juſti-tia ſine ratione non eſt, ita nec lex *arg. c. conſuetudo diſt. 1.* Vnde eſt, ut id quod errore primum introdu-ctum eſt, legis vicem non ſuſtineat. *l. 39. ff. de legib.* Verum non ſuperſtitioſe inquirenda eſt legis ratio. *l. 20. cum ſeq. ff. eod. l. ſi ita 51. §. fin. ff. ad l. Aquil. item l. 3. C. de crim. ſacrilegii.*

CAPVT IV.

De fine & forma ferendarum legum.

Finis legum eſt, ut per eas homines retineantur in officio; nam improbitas hominum cauſam legum-lationi dedit. Sicut ante morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quam remedia eorum, ſic cupiditates prius natæ

ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

unt, quam leges, quæ iis modum facerent. Liv. *dec.4. lib.4.*

Forma ferendarum legum eſt:

1. Vt generaliter concipiantur, non in ſingulas perſonas. *leg.8. de legib.*

2. Leges in ſcripturam redigantur, ut cives meliorem poſſint earum habere notitiam. Eo conſilio Romæ in æs incidi ſolitæ ſunt leges. Ovid. 1. *Metam.*

—— nec verba minantia fixo
Ære ligabantur.

Liv. *lib.3.* (per verba minantia intelligit leges minantes ſupplicia) Plin. *lib.34. c.9. Vſus*, inquit, *æris ad perpetuitatem monumentorum jam pridem tranſlatus eſt tabulis æreis, in quibus publicæ conſtitutiones inciduntur.*

3. Legem brevem eſſe oportet, quo facilius ab imperitis teneatur, velut emiſſa divinitus vox ſit; jubeat, non diſputet, Senec. *ep.59.*

CAPUT V.

De effectu legum.

OMnis lex obligat ad obedientiam aut pœnam. *l. Divus 7. de jur. patron. l. 2. ff. de legibus.*

Atque ut ad patriarum legum obſervantiam aſſueſiant cives, non permittendum in Rep. ut aliarum civitatum leges commendentur aut recitentur: Ita apud Lacedæmonios interdictum, ne quis Athenienſium jura, aut aliorum quorumcunque laudet. Demoſt. *adverſ. Leptinem.* Suas enim leges civitas pertinaciſſime tueri debet, quemadmodum legimus Græcos & Indos morum legumque ſuarum fuiſſe obſervantiſſimos, apud Herod. *lib.2.* Darius accitos Græcos ſuæ ditionis percontatus eſt, quanta pecunia vellent defunctis parentibus veſci: illis negantibus ulla ſe pecunia hoc eſſe facturos: Darius dehinc interrogavit Indos, qui veſcuntur parentibus, quantum accipere vellent, ut patres defunctos igne comburerent: Indi

vehe-

vehementer reclamantes, meliora illum ominari jubebant.

A ſuperiori regula excipitur princeps, qui cum ferendi & abrogandi leges poteſtatem habeat, legibus eſt ſolutus. *l. 13. ff. de legib.* nempe ſupra leges civiles eſt, non enim ſupra eas, quæ ſunt juris naturæ aut gentium. Neque enim populus lege regia potuit transferre in principem plus juris, quam ipſe populus haberet. *l 54. de regul. jur.* Nunquam autem licuit populo naturale jus aut gentium violare. *§. ult. Inſtit. de jur. nat. gent. & civ.* Poſitivis itaque legibus ſolutus eſt, ſi ejus poteſtatem ſpectes: ſi mores & animum, princeps ita comparatus eſt, ut revera majus Imperio eſſe putet legibus ſubmittere principatum: quo ſenſu legibus ſe alligatum profitetur, *l. 4. C. de legibus l. ex imperfecto 23. de leg. 3.* Eſt igitur inſpecto jure princeps ſolutus: ſed multo decentius fecerit, ſi de hoc jure ſuo remiſerit, & ſecundum leges vixerit.

CAPVT VI.

Quibus de rebus ferendæ leges.

I. DE his, quæ frequenter fieri ſolent, non quæ raro, leges fieri debent. *l. 3. & ſequentibus. ff. de legib. l. 3. Digeſt. ſi pars hæredit. petatur l. 28. ff. de judiciis l. ea quæ 64. de regul. jur.*

II. Futuris negotiis leges formam dant, non præteritis *l. 9. Cod. de legib. l. jubemus, 29. §. quæſitum, tum Cod. de teſtamentis. l. ſancimus. 18. in fin. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. l. un. fin. C. de caduc. tollend. c. cognoſcentes. c. fin. de conſtit.*

Vnde legis novæ pœna gravior ad commiſſa prius delicta porrigi non debet. *l. factum. 115. §. in pœnalibus. l. in omnibus de reg. jur. l. hodie. 13. l. reſpiciendum. de pœn. l. pen. ſi ex noxali cauſa agatur.*

CA-

CAPVT VII.

De legum multitudine.

Aucas, eaſque bonas expedit eſſe in Republ. leges : nam fieri non poteſt, ut omnes articuli ſigillatim, t legibus, aut Senatus-conſultis comprehendantur 12. *ff. de legib.* id eſt, omnes caſus, qui quandoque ciderint, quia multo plura ſunt negotia, quam vocabula. *l.* 4. *ff. de præſ. verb.* Et natura ipſa quotidie rias & novas formas edere properante, neceſſe eſt, ulta emergere negotia, quæ legum laqueis adhuc on ſunt innodata, ut loquitur Juſtin. *in conſtit. de nfirm. ff. ad Senatum* §. *ſed quia divinæ.* Ex his item, quæ primo conſtituta ſunt: ſi ſententia leſlatoris manifeſta ſit, id juris ad ſimilia produci ebet, aut interpretatione, aut ſuppletione, aut ſuremi principis conſtitutione. *l. & ideo.* 11. *l.* 12. *ff. de gib.* Et ſi velis novis quotidie emergentibus caſiis novas ponere leges, perinde feceris, ac ſi tentes eſecare hydræ capita, quibus reſectis nova ſemper ullulant: & ex novarum legum non tantum verbis, d & diſputatiunculis novæ oriuntur controverſiæ am ut Plato ait, ubi plurimæ leges, ibi & lites, itemue mores improbi.

Eleganter Strabo *lib.* 6. refert, Zaleucum illum huriis olim paucas & ſimplices leges dediſſe: ſed ecutos alias per ſubtilitatem & nimiam curam addiiſſe: ex quo factum ſit, ut celebres magis quam boni edderentur. Lipſ. *in lib. mon. pol. cap.* 10.

Et ſane corruptiſſima eſt Reſp. in qua plurimæ leres, Tac. 4. *annal.* Ex legibus varia interpretatio oriur: quæ veris an falſis nitatur principiis nihil penſi abent quidam audaculi. Atque utinam hodie fata liquem animarent Julium, qui jus civile ad certum nodum redigeret, atque ex immenſa diffuſaque legum opia optima quæque & neceſſaria in pauciſſimos onferret libros. Hoc Julio Cæſari propoſitum fuiſſe refert

refert Suetonius. Sed ferenda ſunt, quæ mutari n
poſſunt.

CAPVT VIII.

De interpretatione legum.

RAtio interpretandi leges proponitur *in l.* 10. *cu trib. ll. ſeq. ff. de legib. l.* 2. *§. his legib. ff. de ori jur.*

Si ambigua vox legis eſt, ea potius accipienda ſignificatio, quæ vitio caret. *l.* 19. *ff. de legib. l. quoties.* 76. *de reg. jur. l.* 3. *de reb. dubiis.* Et benignio ſemper præferenda ſententia. *l.* 18. *l.* 25. *ff. de legib. l. ſemper.* 55. *l. ea quæ.* 152. *in fin. de R. I. l. non ſine ratione.* 5. *§. quamvis C. de bon. quæ lib. l. per fundum.* 1 *ff. de ſervit. ruſt. præd.*

In poſteriorum legum explicatione priores adhiberi poſſunt. *l.* 26. *&* 27. *ff. de legib.* Et in prioribus explicandis adhibendæ poſteriores *l.* 28. *ff. de legib.* Eaque quæ in favorem alicujus conſtituta ſunt adverſus eum non ſunt interpretanda. *l.* 6. *C. de legib. l.* 25. *ff eod. l. plures.* 18. *C. de fide inſtrum.*

CAPVT IX.

De mutatione & abrogatione legum.

QVæritur, an poſitas ſemel leges, quæ ſua quidem nituntur vetuſtate, ſed aliquid iniqui continent, mutare liceat? Ajunt hoc quidam: 1. quod variæ recurrant cicumſtantiæ perſonarum, locorum & temporum, quæ novam conſtitutionem poſtulant. 2. quod mala lex non poſſit ex ſolo temporis tractu confirmari. 3. Quod leges inſervire debeant hominum uſibus & moribus: Vt verò illi varii ſunt: ita & legem variam eſſe conveniens ſit.

Contraria verò ſententia probabilior eſt:

1. Confuſionem introducit legum mutatio; & homines leges vilipendere incipiunt, cum vitæ ſuæ regulam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ulam, quæ conſtans & perpetua eſſe debebat, ſubinde vident immutari.

2. Ipſa etiam legiſlatoris auctoritas vileſcit quem non tam eſſe diſcretum præſumunt homines: ut futuri etiam temporis circumſtantias perpendere potuerit. Recte ergo ſuadet Cleon. apud Thucyd. Melius agitur cum civitate, quæ malis legibus conſtanter utitur, quam cum ea, quæ bonis utitur: quia nempe non tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit aſſuefactio ſuperioribus non parendi. Et apud Locrenſes collum in funem mittere cogebatur, qui novam vellet introducere legem, ut ſi non acceptaretur à populo, contracto laqueo ſtrangularetur, Stob. *ſerm.* 42. quod de Thuriis etiam refert Diod. Sic. *lib.* 12. Vid. Caſ. 3. *pol.* 6. Dan. 3. *pol.* 4. Lipſ. *pol.* 9. Ariſt. 2. *pol.* 8. Toloſ. 10. *pol.* 5. Bodin. 4. *de rep.* 4. Vaſq. 1. *ill. controv. c.* 8. *num.* 50. *& c.* 29. *num.* 23. *c.* 43. *num.* 4. *c.* 46. *num.* 24.

Abrogatur lex non ſolum ſuffragio populi, ſed etiam tacito conſenſu omnium per deſuetudinem *l. de quib* 32. *in fin. ff. de legib.*

CAPUT X.

De Cenſoribus.

CUm uniuſcujuſque Reipubl. fundamenta ſint mores & leges, Polyb. *lib.* 6. optimum in ea fuerit, ſi quid in moribus labat, non deeſſe corrigendi auctorem. Tacitus 2. *Annal.* Si quid in legibus; opem poſtulare à judice. Cenſores igitur magiſtri ſunt veteris diſciplinæ & præfecti moribus. Cicero *pro Cluent.* pacis magiſtri & cuſtodes. Val. Maxim. *lib.* 2. *cap.* 9. nec non pudoris & modeſtiæ. Cicer. *in Piſon.* Unde Romæ regendis moribus diligens & ſevera cenſura, Liv. *dec.* 1. *l.* 1. *in fin.* Sine hac nil arma valent militum, nil legatorum merent conſilia: nam quid prodeſt foris eſſe ſtrenuum ſi domi male vivitur. Valer. *lib.* 2. *cap.* 9. Sine hac nullæ unquam divitiæ augu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

auguſtiorem facient Rempublicam, niſi enim ſingu lis officium ac verecundia ſua conſtiterit, partarun rerum æquatus cœlo cumulus ſedem ſtabilem non ha bebit. Val. Max. *ibid.* Hinc eſt, ut ſacratiſſimus hi Magiſtratus dici meruerit. Plut. *in Cat. Majore*, & ho noratiſſimus: is enim cumulus quaſi reliquarum di gnitatum. Lipſius *in not. ad lib. 4. ann.* Tac. *num.* 34 & morum Judex apud Juvenal. & Jurator apud Plaut *in prol. Pœnuli.* Scip. Gentil. *lib. ſing. Orig.*

Dicti ſunt Cenſores à cenſendo ſive conſtituendo *lib. 3. de V. S.* Apud Athenienſes ζητηταὶ vocati ſunt. Suid. ab inquirendo. Id enim eorum proprium, in ea, quæ ab receptis moribus degenerare viderentur, ſecure inquirere: & deprehenſa notare; nam ſi præ- ſentes, aut id reſciſcentes delinquentem non incre- pent, eidem pœnæ ſunt obnoxii, cui is, qui deliquit. Plutarch. *in Inſt. Lac.*

Eſt autem duplex eorum officium: in habendo cenſu, & præfectura morum. De illo dicetur infra commodius *lib. 4. c.* 28. De hoc quædam nunc ſub- jungemus.

In morum cura hæc erant: Senatum legebant, in- dignos amovebant: ſi quis plebejus oſcitanter vel male viveret, agrum paſſus ſordeſcere, eumque ſegni- ter curaret, aut vineas arboreſque ſuas haberet dere- lictui, impune hoc non ferebat: Si quis equum habe- ret ſtrigoſum, impolitiæ notabatur. Gell *l. 4. c. ult.* ſi ebrietatem, ſi jurgia, ſi perjuria civitatem invadere deprehenderent, acriter animadvertebant; & in uni- verſum providebant, ut quiſquis civium haberet ne- gotia ſua, quibus à malo publico retineretur. Saluſt. *ad Caſ.* & abſtineret à pravis artibus maliſque libidini- bus. *Ibid.* ſtuderetque probitati atque induſtriæ, non ſumptibus aut divitiis. Sal. *ibid.*

Eaque cura ſummis etiam viris demandata: Cæſar cum eſſet magiſter morum, privatas ædes ambiit, quomodo quiſque viveret, percontans, Plut. *in Caſ.* Dion. *lib.* 43. Tiberius etiam, ſi qua in publicis mo-

ribus

bus deſidia aut mala conſuetudine labarent, corri-
enda ſuſcepit. Sueton. *in Tib. c. 33.*

Cenſores autem ipſos, quandoquidem aliorum
oribus regendis præpoſiti, ſumma vitæ integritate
ſſe oportet; quod profitetur apud Saluſt. *in Cat.* Cato:
ui mihi atque animo meo nullius unquam delicti
ratiam feciſſem, haud facile alterius libidini malefa-
a condonabam. Atque adeo

Turpe eſt Cenſori, cum culpa redarguit ipſum.

Effectus notæ Cenſoriæ olim erat, quod damnato
uborem incuteret. Cicer. 4. *de Rep.* non infamiam.
).Dionyſ. Gothofr. præceptor meus obſervand. *in ex-*
lic. l. 2. de Credit.

CAPVT XI.

De Religione.

SVmmum illud & æternum Numen neque muta-
bile, neque interiturum, quod intereſt animis no-
ſtris, & cogitationibus mediis intervenit, ex quo
omnia, per quod omnia, in quo omnia, recte agno-
ſcere, & ſincere colere, fundamentum eſt & columna
totius Reipubl. Hac ſola virtute univerſa hominum
conſtat ſocietas: hic murus aheneus: hoc propugna-
culum, hoc tutamen eſt: hac ſola Romana gens or-
bem terrarum ſubegit: hanc ſi tollis, vita hominum
ſtultitia, ſcelere, immanitate complebitur. Vtrique
autem tam qui imperant, quàm qui parent, arcta qua-
dam catena inter ſe devincti, magnum Imperio robur
& fulcrum addunt, ſi non ficte, non perfunctorie, non
ſuperſtitioſis animis Religionem tueantur & propa-
gent: magnam è contra eidem ruinam & ſtragem ac-
cerſunt, ſi ſuſceptæ fuerint, contra quam fas eſt, im-
piæ religiones.

Dî multa neglecti dedere
Heſperiæ mala luctuoſæ,

Canit Horatius. & Seneca.

—— *Vbi non eſt pudor,*

Nec

Nec cura juris, ſanctitas, pietas, fides,
Inſtabile regnum eſt.

Verum an diverſas in Republ. Religiones eſſe i pediat, ſæpius lacertis quam chartis, armamen quam argumentis agitata quæſtio eſt. Quæ inde di diorum civilium faces accenſæ ſint, qui bellorum ſt pitus, animus meminiſſe horret, luctuque refugit! ligerum illud regnum iſtis bellorum civilium tur nibus, quibus ultra 40. millia hominum abſump ſanguine humano fere inundatum, non ſine gemi intuemur! Florentiſſimum Belgium eodem infort nio implicatum: Germania etiam haud raro diſcept tionis hujus aculeos heu indigne perpeſſa eſt. Sed r voco me ad thema propoſitum.

Diverſas in Republ. religiones admitti poſſe mu torum ſcriptis, rationibuſque defenſa eſt opinio. cum Theodorico Rege Gothico religionem libera eſſe volunt; cum nihil tam voluntarium ſit, quam r ligio, in qua ſi animus averſus eſt, jam ſublata, ja nulla eſt: Neminem perinde animis imperare poſ ac linguis; cum mentium Rex Deus ſit, corpora obn xia eſſe & adſcripta dominis, mentem quidem ſui ju ris, quæ adeo libera & vaga eſt, ut nec ab hoc quiden carcere, cui incluſa eſt, teneri queat, quo minus im petu ſuo utatur, & in infinitum comes cœleſtibu exeat. Senec. 3. *de benefic. cap.* 20. adeoque nemi imponi poſſe neceſſitatem, vel credendi, quod noli vel quod velit non credendi. Lanctantius nec quen quam efficere poſſe, ut quicquam agamus præter ani mi ſententiam. Id laudatiſſimo Heroi Stephano R Poloniæ viſum, qui crebris ſermonibus uſurpare ſo litus eſt: Deum tria ſibi reſervaſſe, in quibus ne velit nec poſſit habere parem, dominari conſcien tiis, ſcire futura, & ex nihilo aliquid facere. Et Maxi- miliano II. Cæſari invictiſſimo placuit, nullam into- lerabiliorem eſſe tyrannidem, quam dominari velle conſcientiis. Progrediuntur ulterius ſententiæ hujus aſſertores, coacta ſervitia ipſum Deum averſari: per-

verſum

-ſum illum atque inverſum eſſe docendi ordinem,
à vi & coactione initium fiat: ipſum Chriſtum pro-
buiſſe diſcipulis, ne quos ad credendum civilis po-
ſtatis auctoritate compellerent, fidem ſuadendam,
n imponendam, vulpeſque & lupos vineam Domi-
devaſtantes non armis, ſed argumentis eſſe capien-
os. Extollunt ſeſe altius, & quaſi è ſpelunca circum-
iciunt florentiſſima Europæ Aſiæque regna: Intuen-
r pacatiſſimam Germaniam. in qua vigore pacis
ligionis, interdum conjuges in religione quidem
ſſentire, parentes & liberos diverſa ſacra ſequi, fra-
es & ſorores in una interdum domo in plurimis
leſtis doctrinæ capitibus diſcrepantes fovere ſen-
ntias, in politicis tamen & domeſticis rebus concor-
s vivere deprehendunt. Contemplantur fortiſſi-
am Galliam: eam tranquilliorem & pacatiorem fa-
am eſſe, quamprimum liberum Religionis exerci-
um permiſſum; idemque in aliis regnis & provin-
is obtigiſſe. Latiſſimum & firmiſſimum eſſe Turca-
m imperium, qui tamen varias ſectas tolerant: ne-
ue adduci potuiſſe Solimannum Sultanum magnis
orum precibus, ut Chriſtianos ad Alcorani leges ad-
ringeret; Atque ut in horto varietas herbarum atque
orum non ſolum nihil obeſt, ſed mirifice oculos &
nſus recreat: Sic in Imperio diverſam fidem & re-
gionem potius uſui eſſe quam oneri. Ajunt præterea,
udæis etiam olim varios fuiſſe admixtos, principeſ-
ue Chriſtianos cœtus ac Synagogas Judæorum, quas
lim Tiberius, Claudianus, ac Domitianus vetuerant,
ermiſiſſe, eoſque hodie in multis Imperii liberis civi-
atibus & provinciis ſecure vivere: Ægyptios etiam
ariam & miſcellam religionem induxiſſe, ſtabiliendo
ceptro, & ne unquam conſpirationi locus inter eos
ſſe poſſet. Sed quid in hujus opinionis relatione im-
noror longius?

Quicquid illud ſit, non adducor ut credam, expe-
lire reipub. religionum diverſitatem: Imò non coa-
eſcunt in civilibus ſubditorum animi, niſi in ipſa

acto-

actionum ſumma, in Religione ſcilicet, priùs co[...]niant. Magiſtratui ergo hoc unicum ante oculo[...]ſetur, religionem & venerationem nullam alian[...] unius Dei tenere: & proſpicere, quantum fieri [...]eſt, ut multitudinis credentium ſit cor unum, & [...]ma una. Vnum Imperii corpus una religione [...] neceſſe eſt: Iſtud eſt vinculum, per quod Reſp. co[...]ret: ille ſpiritus vitalis, quem hæc tot millia [...]hunt: nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præd[...] mens illa Imperii ſubtrahatur. Quod ſi is, qui [...]thematis nomine inviſus eſt, fugiendus, quid ſtatu[...]dum de eo, qui neglecta vera religione, alienam [...]plectitur? Conſortium ejus evitandum; præciden[...] putridum aliquod membrum, ne pars ſincera tra[...]tur. Quin ipſa divina voce religionum improba[...] diverſitas. *Deut.* 13. & falſos prophetas ſuſtuleru[...] medio Elias, Jehu, Joſias, & alii: quam divini ju[...] ſanctionem Imperatores ſapienti conſilio repeti[...]runt *l.* 4. *&* 5. *C. de hæret.* Quin imo hac religio[...] diverſitate ad extremum Numinis contemptum fe[...]ſtram aperiri latiſſimam, in confeſſo eſt: In neutra[...] enim credit, qui leges contrarias admittit. Tace[...] quod ſeditiones ex eadem pullulant, & laniena, qu[...] videre licet ex hiſtoria Moiſis Cretenſis, Muntzeri, [...] Ecarum Pariſienſium.

Quid quod Romanis etiam Ethnicis diſplicuit i[...] diverſitas? Ædilibus enim id negotii datum, ut ani[...] adverterent, ne qui niſi Romani Dii, ne quo niſi p[...]trio more colerentur. Salvam ergo tamdiu futura[...] crediderim Remp. quam diu vera atque una in ea v[...]guerit religio. Optare iſtud quidem, ſperare fortaſ[...] vix licet: Sapientiſſimi ergò Rerump. moderatores i[...] eo genere nauclerum imitantur, qui cum eo, quo c[...]piat, pergere non poſſit, eò quo poteſt curſum diri[...]git, ac ſæpe velificatione mutata procellis & tempe[...]ſtatibus obtemperat, ne ſi curſum tenere velit, nau[...]fragium patiatur. Hoc quoque prudentis eſt guber[...]natoris, diſpicere, an diverſæ religionis cives hæreſi[...]

ample[...]

nplectantur tantum, an etiam ſpargant. Illi ſi pla-
ate vivant, ſpe converſionis, & pacis publicæ gratia
olerandi videntur. Hi ſi in fraterna admonitione non
cquieverint, ex Rep. exterminandi ſunt. Sed quo
andem me loco ſiſto? Fertiliſſimum hic dicendi cam-
um ingreſſus ſum: ſpicilegiis iſtis collectis abeo.
Cætera

—— ſpaciis excluſus iniquis
Prætereo, atque aliis poſt me memoranda relinquo.

CAPVT XII.

De compeſcendis fœnerationibus.

TOllendum ex civitate eſt iſtud urbibus vetus fœnebre malum. Tacit. 6. *annal.* quod fidem pro-
itatemque, cæteraſque artes bonas ſubvertit: & pro
is ſuperbiam, crudelitatem, Deum negligere, omnia
enalia habere edocet. Saluſt. *in Catil.* quod omnium
atietate parat famem, ut quo plura haberent, acrius,
uæ non haberent, cuperent homines. Scythæ ad Ale-
and. apud Curt. *lib.* 7. Bellua eſt, fera, immanis, into-
eranda. Saluſt. *ad Cæſ.* & ſeditionum diſcordiarum-
ue creberrima cauſa. Tacit. *6. annal.* quinimo furto
uovis deterius hoc crimen. Ambroſ. *in lib. de Tob. c.* 15.
k homicidio gravius: fœnus enim animæ funus eſt:
t loquitur Alphonſus Rex apud Panor. *lib.* 3. *de dict.*
& fact. Alph. c. 34. Vtque naturæ adverſatur is, qui
ominem è medio tollit violenter: ita eandem vehe-
nenter lædit, qui hominem expilat, deplumat. & ad
niſeriam paupertatemque adigit: quo ſenſu Ariſto-
eles fœnerationem contra naturam eſſe dixit: 1. *pol.*
. Hi dando ſpoliant, erogando colligunt: Nunquam
erunt, & metere nunquam deſinunt: cocta cruda
devorant, nunquam ſaturi, quibus ſive ſterile ſive fer-
ile ſit ſolum, menſtruos fert cenſus luna, ſol annuos.
Hos è ſua Rep. ejiciebat Lycurgus. Plut. *in Lyc.* ma-
nus amputatione plectebat Gallia. Cuj. 7. *obſ.* 13. Ho-
rum tabulas comburebat Agis Athen. dux, Alexand.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ab Alex. 1. *gen. dier.* 7. Hi ignoti apud Germanos ve-
teres, de quibus Tacitus *de mor. Germ. c.* 8. Fœn
agitare & in uſuras extendere, ignotum, ideoque m
gis ſervatur quam ſi vetitum eſſet. O utinam &
noſtris hodie civibus probe hoc dici poſſet! ſed pe
vaſit furiale hoc malum omnium animos; Leval
aut tollet hoc ſevera & conſtans diſciplina, atque
unum alterumve gravis inflixa animadverſio, qu
cæteros deterreat.

CAPVT XIII.

De Lupanaribus.

LVpanaria deſpicabilem, ſordidam, & ad omne
vitiorum clivum præcipitanter inſilientem f
ciunt civitatem: nam 1. occaſione illorum mens ho
minis è ſua ſede dimovetur: quod fatetur ille apu
Plautum *in Truc.*

—— nam mihi hæc meretrix,
Quæ hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnem
E pectore evomit meo phreneſin.

2. Cenſum facultateſque exhauriunt: quod itiden
apud eund. Plaut. *d. loco* conqueritur quædam:

—— Meretrix meum herum
Miſerum ſua blanditia intulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore atque amici

Et Apuleius *lib.* 10. *de Aſ. aur.* Meretricum illa in Lu
panari jactata baſiola vocat poſcinummia: Quid ver
aliud in iſta palæſtra, ubi damnis deſudaſcitur, expe
ctandum?

Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære,
Et miſeras juſſo corpore quærit opes.

Ovid. 1. *amor.* 10. nec fundum habet hoc hominum
genus; quicquid in eas contuleris; nunquam enim
ſatiabile plura concupiſcendi lenitur deſiderium.

Meretricem ego eſſe reor mare, ut eſt,
Quod des devorat, nec unquam abundat.
Plaut. *in Truc.*

3. Tur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

3. Turpitudo in his omnium eſt turpiſſima corruptela juventutis : morum civitatis depravatio : corporis tormentum: animæ perditio: Quid enim aliud iſta ſervulorum ſordidulorum ſcorta diobolaria (Plaut. *in Stich.*) in Remp. invehunt, quam morbos publice & hæreditario graſſantes ? quid aliud ſcorta iſta ſcortea, & inſtar pelliculæ ac corii rugoſa (Apuleius. 1. *Mileſ.*) faciunt, quam ut ex ſano inſanum, ex robuſto invalidum, ex ſolido erectoque corpore, lecto affixum, perpetuiſque doloribus arctatum efficiant ? Interim tamen in ſplendidiſſimis quibuſdam Rebuſp. non vilis lupanarium auctoritas: & major plerunque ex illis, quam ex conceſſis rebus quæſtus & exactio. Nam cum meretrix fortunati ſit oppidi ſimilima, & non poſſit ſuam rem obtinere ſine multis viris: Plaut. *in Ciſtell.* præſumtio eſt, eam haud ſegniter ſuam exercere negotiationem ; atque ideo tributum ab ea exigitur annuum, quemadmodum ab iis, qui quæſtum faciunt de rebus in commercio poſitis.

CAPUT XIV.

De otioſis è Rep. pellendis.

VIta humana ut ferrum eſt, quod ſi exerceas, uſu conteritur, & cum ſplendore quidem, ſin minus, rubigine exeditur: Sic homines honeſte ſe exercendo conteruntur, ſi non exercentur inertia atque torpedo plus illis detrimenti adfert quam induſtria. Gell. *lib.* 10. *c.* 1. Neceſſè ergo eſt, omnes in rep. habere negotia ſua, quibus à malo publico detineantur. Sal. *ad Cæſ.* & ne nihil agendo malè agere diſcant. Mentem enervant, & ad ſtuporem redigunt otia. Lucan. 1. *de bell. civ. Variam ſemper dant ocia mentem.* Corpus attenuant, & exſugunt. Ovid. 1. *de Ponto.*

Cernis ut ignavum, corrumpant otia corpus,
Vt capiant vitium, ni moveantur aquæ !

Aves quæ conviviis comparantur, ut immotæ facile pingueſcant, in obſcuro continentur: ita ſine ulla

exercitatione jacentibus tumor exiguum corpus i
vadit, & ſuper membra iners ſagina ſuccreſcit,
iſtorum corpora, qui ſe tenebris dicaverunt, fœ
viſuntur. Sen. *ep.* 122. Accedit, quod blandiente in
tia otioſi occœcantur, ruuntque in fœdum libidi
propudium: nam, ut ait apud Valerium *lib.* 7. *cap.*
Appius, blandæ appellationis requies plurimis vit
ſcatet. Vivunt non quomodo volunt, ſed quomo
cœperunt. Sen. *de Tranquil. cap.* 2. & cum ſatis ſ
perque ipſo otio ſe corruperunt, in imum calamita
barathrum dejiciuntur. Ægyſthus non polluit ſe adu
terio, niſi per otium, David, VVenceſlaus Imp. eode
jure cenſendi.

Levia hæc ſunt, quæ de animi corporiſque enerva
tione dixi; gravius eſt, quod confuſio per otioſos i
civitatem inducitur: nam iniquum eſt paribus fr
privilegiis in civitatibus otioſos, cum iis, qui prob
ſuo officio defunguntur: Otioſi, velut fuci in alvea
riis deprædandis, occupati ſunt, in eradicandis com
moditatibus civium, quæ cauſa forte Catullum mo
vit, ut exclamarit, Otium reges ſimul ac beatas perdi
diſſe urbes. Quin imo ex otio ſeditiones non rar
ortæ! quod ſuboluit fortiſſimus ille Corbulo apu
Tacit. 2. *annal.* & ne otio deſides militum animi lu
xuriarentur, prohibuit. Quæ omnia noſtram con
firmant ſententiam, nullum otioſis in rep. locum dan
dum eſſe: veſtigiis etiam optimorum legiſlatorum &
principum inſiſtendum eſt, qui otioſos prorſus exter-
minarunt. Apud Spartanos ſummum erat dedecus,
hominem ignavum in idem admittere conſortium,
vel in lucta cum eo ſeſe exercere. Xenoph. *de Rep.*
Lac. apud Maſſilienſes ejiciebantur ſacrificuli, ne re-
ligionis prætextu otium & luxum ſectarentur. Val.
Max. *l.* 2. *c.* 1. Romanis nihil fuit antiquius, quam ut
caverent, ne adoleſcentes & ſenes viverent otioſi, &
tamdiu civitatis duravit gloria, quamdiu adoleſcen-
tibus Romæ vagari otioſis non licuit. Cic. *de legibus.*
& ex eo Guevara *l.* 1. *Hor. Princ. c.* 2. Sane M. Aurelii
Imp.

np. temporibus, qui in foro ambulabat ſine profeſ-
onis ſuæ teſſera, condemnabatur ad opus publicum.
ymnoſophiſtæ, vehementiſſime torporem animi, &
ium oderunt. Igitur ibi menſa poſita, priuſquam
lulia apponantur, omnes adoleſcentes ex diverſis lo-
s & officiis ad dapem conveniunt, magiſtri perro-
ant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum
cerint: qui nihil habet adferre cur prandeat, im-
ranſus ad opus foras extruditur; Apulejus 1. *Flori-*
r. Severius apud Athenienſes Draco ſtylum in otio-
s ſtrinxit: τοὺς ἀργίας ἅλοντας ἀποκτεῖναι. Et poſt eum
ol. ἀργῆς τῷ παντὶ κατηγορεῖν ἐθέλοντι ὑπόδικος. Aret.
r.2. probl. 138. Inertiam in forum perinde ac deli-
um aliquod trahebant.

Tollenda ergo iſta civitatis catharmata; ſecun-
um Amaſis R. Ægypti ſanctionem: qui legem tulit,
t ſinguli quotannis apud Nomarchen, id eſt, cujuſ-
ue præfecturæ præſidem profiterentur, unde vive-
ent: Qui autem hoc non faceret, aut genus vitæ præ-
di approbare non poſſet, huic pœna extremum ſup-
licium eſſet. Herod. *in Euterp.* Ælian. 4. *Var.* 1. Alex.
b Alex. 3. *gen. dier.* c. 13.

CAPUT XV.

De Mendicantium importunitate cohibenda.

MEndicantes iſti validi, qui laborem velut exquiſi-
tum ſupplicium fugiunt, civitati ſunt dedecori.
Nam iſti cives honeſtos, qui ſuum labore pepere-
unt patrimonium, exſugunt & exhauriunt, ideo-
que eliminandi è republ. Exploretur in ſingulis in-
egritas corporum & robur annorum. *l. un. C. de men-*
licantibus valid. 11. *C.* 25. Et Caroli M. conſtitutio eſt
pud P. Camer. *Cent.* 2. *med. hiſt.* 74. *Mendici per re-*
iones vagari non permittuntor: ſuos pauperes quæque
ivitas alito, illis, niſi manibus operentur, nullus quic-
quam dato: Mangones, vagabundi & moriones qui im-
poſturis homines ludunt, coërcentor: facinoroſus oculum

pro prima culpa perdito: culpam iterans naſo truncato tertiò deprehenſus capitalem pœnam luito: nemo milit ſocium ſuum aut quemlibet alium ad potandum inv tato: quod ſi quis ebrius repertus fuerit, ejectus, quo culpam cognoſcat, aquam bibito.

Nec in Iſraëlitico populo ullus mendicantibus fu locus. *Deut.* 15. *v.* 4. quod adhuc hodie in ſuis cœt bus obſervant Judæi. Lex quidem Judæis erat lat ne mendicos in ſua Rep. tolerarent; ſed Chriſti ten pore mendicantium magna fuit copia. *Luc.*16. *v.*2 *&* 18. *v.*35. *Iohan.*9.*v.*8. *Actor.*3. *v.*2. Vnde collig mus, depravatum illius reip. ſtatum & degenerante à priſtinis legibus iſto tempore fuiſſe.

Quod ſi quis patrocinari velit Mendicis, quod pau peres cum divitibus Deus ſimul eſſe voluerit, quo homines meminiſſe debeant, ſe ad liberalitatem præ ſtandam cogi omni jure. Is reſponſi loco capiet, no non excludere è Civitate eos, qui miſericordiam o mnium commerentur: Eos tamen à foribus honeſto rum civium arcere & ad Xenodochia relegare con ſultius eſt. Qui vero validis ſunt lacertis, eos omni modo repudiamus. De illis dici poteſt illud Comici

De Mendico male meretur, qui ei dat quod edat au bibat:
Nam & illud quod dat perdit, & illi producit vitan ad miſeriam.

Quanquam excuſatio Ariſtotelis quodammodo ſpe ctanda ſit: Is objurgatus à quodam, quod dediſſet e leëmoſynas improbo: *Non mores*, inquit, *ſed homini miſeriam reſpexi.* Laërt. *l.* 5. *c* 1. ut non tam homini, quam humanæ ſorti dediſſe videatur. Laërt. *ibid.*

CAPVT XVI.

De Cingaris.

VAgatur paſſim in Germania hæc hominum colluvies, quos Cingaros dicunt Itali: Galli Ægyptios, Hiſpani Gittanos, nos Zeigeuner. Hos primum in

Germa-

ermaniam veniſſe refert Albertus Crantzius *lib.* 11.
axon. *cap.* 2. anno Chriſti 1437. Aventinus vero 7.
nal. Bojor. in fin. refert ad annum 1439. Hi men-
intur ſe Ægyptios. Sentina eſt hominum variis ex
tionibus collectorum: qui furtis, rapinis, mendi-
tionibus, chiromantica divinatione vitam ſuam
lerant: omnium fere periti linguarum, de loco ad
cum ſe conferunt: mares pedibus iter conficientes,
minæ cum ſtratis & pueris jumentis inſidentes:
ntoria figunt in ſilvis, viis & itineribus publicis;
rpus de induſtria nigrum & deforme efficiunt; ca-
noque ritu degunt. Hoc hominum genus publico
itio repertum, publica Imperii lege removetur:
igeuner quos compertum eſt proditores eſſe, & ex-
oratores hoſtium, nuſquam in Imperio locum in-
niunt; in deprehenſos vis & injuria ſine fraude
to: fides publica **den Zeigeunern** ne dator; neu data
rvator. P. Dednaiſius *in* 1. Camer. 1. *med. hiſt.* 17. *&*
med. 75.

CAPVT XVII.

De Conviviorum & veſtium luxu in Civitate frenando.

CVm conviviorum luxuriam & veſtium, ægræ Ci-
vitatis indicia eſſe ſcribat Seneca *epiſt.* 115. Viden-
um eſt quantopere illa in Rep. obeſſe ſoleant: Nos
roh dolor! hodie ſuperare nitimur luxu convivio-
im Heliogabalum; Apicium cœnis. Laute cibum
apimus, quod de Germ. priſcis refert Tacit. *de mor.*
ier. c. 7. Vbi nunc victus ſimplicitas, ſumptuumve
eſtrictio? Quotuſquiſque eſt cui parabilis facilisque
laceat cibus, nihil habens accerſiti precii? Senec.
le Tranq. c. 1. O miſeros nos & deplorandos! qui jam
ridem virtutis ſpecioſa vocabula trahimus ad vitia;
iberalem dicimus, qui conviviis exhibendis nimius
ſſe ſolet: magnificum, qui ultra ſortem ſuam ſeſe
ſtentat: civilem, qui ſtrenuus eſt ſaluti potator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Priores iſti animum inducere debebant, mutatio[illegible] in repub. fieri graves, cum homines ſua conſumu[illegible] prodige viventes; nam tum publicæ rei optime e[illegible] conſultum, ſi quiſque civium intra ſuæ conditio[illegible] ſepta ſe continuerit. Conſiderarent utique ſi ſap[illegible] rent, quæ ſit in natura excellentia & dignitas: nen[illegible] nemque liberum eſſe, qui corpori ſervit. Senec. *ep.* [illegible] intelligerentque, quam ſit turpe diffluere luxuria, delicate ac molliter vivere; quot inde morbi pull[illegible] lent. Sen. *epiſt.* 95. quamque honeſtum parce, cont[illegible] nenter, ſecure, ſobrieque. Quin etiam ſupervacan[illegible] omnia præcidenda eſſe intelligerent, ſi quid in [illegible] mentis. Infelicis luxuriæ iſta tormenta ſunt. Quæ[illegible] quemadmodum poſt ſaturitatem quoque eſuria[illegible] quemadmodum non impleat ventrem ſed farcia[illegible] quemadmodum ſitim prima potione ſedatam revo[illegible] cet. Seneca *ep.* 119. Denique prudentioribus ſemp[illegible] diſplicuiſſe iſtam luxuriem facile perſpicerent, ni[illegible] præterita, inſtantia & futura pari oblivione dimitte[illegible] rent. Fabricius & Æmilius Cenſores, ipſum Corne[illegible] lium Ruffum, qui bis Conſul & Dictator fuerat, ſena[illegible] tu moverunt, quod argenti facti cœnæ gratia decem pondo haberet. Gellius *lib.* 15. *cap.* 1. Val. Max. *lib.* 2. *c.* 4. Cic. *pro Cluent.* Et præterea.

——— *Feſto die ſi quid prodegeris,*
Profeſto egere liceat, niſi peperceris:

Vt loquitur Euclio apud Plautum *in Aulul. act.* 2.

Quid vero de Salutipotatoribus ſentiendum? Audi[illegible] Ambroſium *in lib. de Elia & jejunio cap.* 17. *Quid obteſtationes* (inquit) *potantium loquar? quid memorem ſacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibunt, inquiunt, pro ſalute Imp. & qui non biberit, ſit reus in devotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus ſalute non biberit. O piæ devotionis obſequium! Bibamus pro ſalute exercituum, pro Comitum virtute, pro filiorum ſanitate. Et hæc vota ad Deum pervenire judicant: ſicut illi, qui calices ad ſepulcra Martyrum deferunt, atque illic in veſperam bibunt, & aliter*

ſe

exaudiri poſſe non credunt. O ſtultitiam hominum, ui ebrietatem ſacrificium putant, qui æſtimant illos rietate placari, qui jejuni paſſiones ſuſtinere didice- unt. Sed his valere juſſis, ſalubri Senecæ monito mos erendus eſt. *c.*1. *de Tranq. an. Placeat*, inquit, *menſa, on varietate macularum conſpicua, nec per multas legantium dominorum ſucceſſiones civitati nota, ſed in ſum poſita, quæ nullius convivæ oculos, nec voluptate noretur, nec accendat invidia.* Quid enim eſt (ut alio oco Seneca epiſt. 95.) cæna ſumtuoſa flagitioſius, & queſtrem cenſum conſumente? Quid tam dignum Cenſoria nota, ſi quis, ut iſti Ganeones loquuntur, bi hæc & ingenio ſuo præſtet?

Maxime vero improbandus eſt hominum in veſti- u exceſſus, quo profunduntur dona Dei, & vexillum uperbiæ, otii & levitatis ducitur. Ea in re Lacedæ- nonii curioſi: quamquam arrogantiæ eos arguat A- iſtoteles 4. *Ethic.* 7. Phil. Cam. *cent.* 2. *med. hiſt. c.* 39. Nam curam gerebant Ephori, ut quotidie multum di- igenterque conſiderarent, quæ ad veſtitum pertine- ent, num aliquid circa veſtes à decenti & debito or- natu deficeret. Ælian. *l.* 10. *cap.* 7. Iidem ſolis meretri- cibus floridas veſtes aurumque mundum geſtare per- niſerunt, probis mulieribus ornatus ſtudium inter- dicentes, eo quod ſolis meretricibus concederent or- natum Clem. Alexand. *lib.* 2. *pædag. c.* 10.

Cæterum de veſtitu ſequentia monita capienda ſunt.

1. Non ſit peregrinus, & aliunde adſcitus. Nam Afræ illæ aves, quæ cujuſque nationis ſubinde imitan- tur veſtitum, inconſtantiam & levitatem ſuam pro- dunt. Fieri præterea ſæpenumero ſolet, ut veſtium mutationem ſequatur inſignis Reipub. mutatio, quod deprehenſum eſt ſub imperio Andronici Ducis, refe- rente Gregora *lib.* 4. quod multis retro ſeculis ſubo- luiſſe videtur Auguſtus, cum negotium daret Ædili- bus, ne quem in foro niſi togatum conſiſtere pateren- tur. Sueton. *c.* 40. Gellius *lib.* 13. *c.* 20.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

2. Habitus genti cuique peculiaris conſtanter r tinendus eſt. Imitandus ea in re Viriathus: cujus virtus continentiaque fuit, ut cum Coſſ. exercit frequenter vinceret, tantis rebus geſtis, non arm rum, non veſtis cultum, non denique victum mut verit. Juſtin. *l.* 44. Reprehendendi Galli, qui veſtitu indies atque adeo in horas mutant; & quas mane g ſtare cœperunt veſtes, veſperi pro obſoletis habent, i demum circa cultum corporis magnificum & ſpler didum ducentes, quod diu magnificum ſplendi dumque eſſe non poteſt, ne videlicet, novæ ſempe ſumtuum occaſiones deſint. Henric. Steph. *in Apo pro Herod.*

2. Certi & diſtincti ſint cultus eorum, qui locis ordinibus & dignitate antiſtant. Tacit. 3. *annal.* Natura homo mundum & elegans animal eſt. *Senec. ep.* 29. Nec placet conſuetudo Laconum, apud quos e inſtituto Lycurgi nemo altero cultior inceſſit. Juſtinus. Nec enim precioſa veſte, ſed corporis egregia conſtitutione ſeſe ornarunt. Xenophon. *de rep. Lac.* Certas veſtium diſtinctiones, ac velut ordines pro fortuna & honorum gradu cujuſque fieri neceſſe eſt: Idque novum non eſt. Nam & Julium Cæſarem conchyliatæ veſtis ac margaritarum uſum, niſi certis perſonis, ætatibuſque, idque per certos dies ademiſſe auctor eſt Suetonius; & Carolum V. Cæſ. idem feciſſe memorat. Jac. Curtius *tom.* 1. *conject. lib.* 2. *cap.* 11.

4. Fœminarum habitus decorus ſit, non decurtatus. Reprehenſionem hoc loco evitare non poſſunt Lacedæmoniæ mulieres, quæ veſtes ſupra genua decurtatas geſſerunt. Vnde φαινομήριδες dictæ ſunt, tanquam quæ fœmora nuda oſtenderent. Clem. Alex. *lib.* 2. *pædag. l.* 10. Nullam enim partem nudam fœminas oſtendere decet. Idipſum reprehendit Eurip. *in Andromach.*

——— neque ſi velit quæpiam
Caſta eſſe queat, Spartana puella,
Quæ cum juvenibus, relinquentes domos

Nudis

Nudis fœmoribus & tunicis diſſolutis,
Curſus palæſtraſque non tolerabiles mihi
Communes habent, & tamen admirabile videtur,
Si non caſtas mulieres educatis.

andem ob rationem graviter culpandæ mulieres Ba-ylonicæ, quæ licet in conviviis in principio ſe mo-eſte gerant, tamen deinde ſumma quæque amicula uunt, & ima corporum velamenta projiciunt. urt. *lib.* 5. De luxu fœminarum in gemmis vid. Lipſ. *. not. ad* 3. *annal. Tac. num.* 102. & Plin. *in Proœm. b.* 12. *nat. hiſt.*

At vero qua in re fœminarum ornatus eſt poſitus? ocet hoc Tertullian. *in lib. de cultu fœm. Prodite,* nquit, *vos jam medicamentis & ornamentis extructæ Apoſtolorum: ſumentes de ſimplicitate candorem, de udicitia ruborem, depictæ oculos verecundia, & Spiri-us taciturnitate, inſerentes in aures ſermonem Dei, an-ectentes cervicibus jugum Chriſti: caput maritis ſubji-ite, & ſatis ornatæ eritis. Manus lanis occupate, pedes lomi figite, & plus quam in auro placebunt. Veſtite vos erico probitatis, byſſino ſanctitatis, purpura pudicitiæ. Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem.*

CAPUT XVIII.

De cura miſerabilium perſonarum, in Xenodochiis & Noſocomiis.

Miſerabilium perſonarum curam in rep. eſſe expedit: Sunt enim & ipſa membra Civitatis. Prudenti autem conſilio in bene conſtitutis rebuſp. earum receptacula & collegia fundata ſunt. Ptochotrophia, in quibus aluntur mendici & pauperes, *l. illud* 19. *l. ſancimus* 18. *C. de SS. Eccl.* Orphanotrophia, alumnos habent minores, parentibus atque ſubſtantiis deſtitutos. *l. Orphanotrophos. C. de Ep. & Cler. l. omnia privilegia C. de SS. Eccl.* Brephotrophia continent infantes, præſertim expoſititios, *l. illud l. ſancimus C. de SS. Eccl.* In Noſocomiis, valetudinariorum:

In Xenodochiis, advenarum, ægrotorum, inopu debilium, quique ſibi ipſis per laborem de alimen proſpicere non poſſunt, cura geritur. In Gerontoc miis, quæ apud Vitruv. *l. c.* 28. dicuntur Geruſia, nues homines, qui affecta ætate victum ſibi ſuis ope parare amplius non poſſunt, aluntur, *l. illud* 19. *l. ſa cimus* 18. *C. de SS. Eccl.*

Illi vero, qui ad curanda debilium ægra corpo deputantur, Parabolani dici ſolent. *l.* 18. *C. de Epi* quod forte inde confictum, quod ſeſe audacter pe culis omnibus objicerent, neque ullius quamvis p ſtiferi morbi contagionem timerent. Nam παραβό λα dicuntur à Græcis, quæ ſummis periculis objec ſunt.

Collegia iſta iiſdem fruuntur privilegiis, quib Eccleſiæ. *Nov.* 131. §. *penult. l. omnia.* 333, *in fin.* (*de Epiſc. & Cler.*

Donatio illis facta non eget inſinuatione. *l. illu quod.* 16. *C. de SS. Eccleſ.* Et quæcunque res ab hi collegiis ex cauſa lucrativa fuerint acquiſitæ, à lucra tivorum inſcriptionibus ſunt immunes, *l. ſancimus* 18. *C. de SS. Eccleſ.*

CAPUT XIX.

De Iuriſdictione in genere, quomodo ea exercenda.

HAbita cura diſciplinæ publicæ, Juriſdictionis ſequitur exercitium. Eſtque juriſdictio poteſtas politica ſtatuendi aliquid de negotio civili vel criminali. Vult. 1. *I. R.* 12. *n.* 1. Magiſtratus autem per ſe ita ſtatuere debet, ut ſolus arbiter rerum ſit jure & nomine regio. Tacit. 1. *annal.* Nec permittat Princeps, ut uni conſiliariorum liberum ſit moderari habenas imperii pro arbitrio: quod Xerxes Artabano, Alexander Magnus Hephæſtioni, Auguſtus Agrippæ, Tiberius Sejano, Severus Plautiano, Conſtantinus Cæſ. Euſebio, Arcadius Eutropio, Commodus Clearcho conceſſerunt. Nam periculum eſt, privati hominis no-

men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

m ſupra Principis attolli. Tacit. *in Agric.* Princi-
nil niſi nudum retinent nomen : Iſti tolluntur in
am, ut lapſu graviore ruant.

In exercenda autem juriſdictione ſpecto Conſtan-
m, Severitatem & Lenitatem.

Conſtantia requiritur, nempe ut uno & veteri te-
re fluat gubernatio, neque innovetur aliquid: nam
ominum tutiſſime agunt, qui præſentibus mori-
s legibuſque etiamſi deteriores ſint, minimum va-
ntes, rempubl. adminiſtrant. Thucyd. *lib.* 6.

Peccarunt contra hoc principium multi, non enim
quo cœperunt, modo in adminiſtratione regimi-
progredi ſoliti ſunt. Initia magiſtratuum noſtro-
m meliora ferme, & finis inclinat. Tacit. 15. *annal.*
s Dejaniræ convenit convitium : Cœpiſti melius
am deſinis, ultima primis cedunt.

Eorum ubique exempla ſatis obvia. De Tryphone
ſephus. 13. *antiq.* 2. De Caligula Philo *in legat. ad*
jum. De Valentiniano Ammianus *lib.* 27. & Zoſim.
.4. De Niceta Zonaras *tom.* 3. De Iſacio Chenia-
. De Manuele Nicetas *lib.* 4. *Mon.* De Heliogabalo
mpridius. De Ariſtocrate Rhodiorum Duce Suidas.
e Nerone & Galba. Tacitus *l.* 1. *hiſt.* De Philippo po-
emo Rege Maced. Plut. *in Arato.* De Domitiano
rel. Vict. de Alexandro fratre Ariſtobuli Joſephus
.1. *de bel. Iud. c.* 3. De Othone Dion. De Saulo R.
raël, Joſeph. *lib.* 6.

Severitas, quæ non in rigorem abeat, adhibenda
t : ne princeps aciem auctoritatis ſuæ patiatur he-
ſcere. Cicer. 1. *Catil.* Contemptibiles iſti, qui re-
iſſe nimis imperant : qui, ſicubi ſerpunt & graſſan-
r in civitate vitia, raro aut fere nunquam animad-
ertunt.

Dixi ſeveritatem ita debere eſſe compoſitam, ne in
gorem degeneret : Nam ob nimiam ſævitiam Do-
inus amittit juriſdictionem in ſubditos. Gail. 1. *obſ.*
7. *n.* 2.

Quod diximus de Severitate adhibenda, locum

non habet in novo & precario imperio; nam ill
jugum rigida cervice ſubeuntibus Barbaris, temp
opus eſt: dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & e
ratos mollior conſuetudo permulcet. Alex. M. apud
Curt. *lib.6.*

Denique pro re nata Lenitas maxime aſſumen.
Nam Legum præſidem, Civitatiſque rectorem dec,
quamdiu poteſt, verbis, & his mollioribus ingen
curare, ut facienda ſuadeat, cupiditatemque hone
& æqui conciliet animis, faciatque vitiorum odiu,
precium virtutum; tranſeat deinde ad triſtiorem o.
tionem; qua moneat adhuc & exprobret; noviſſi
ad pœnas, & has adhuc leves & revocabiles decurr.
Vltima ſupplicia ſceleribus ultimis ponat, ut nem
pereat, niſi quem perire etiam pereuntis interſit. Se
lib.1. de Ira. c.5. in fin. Conſilio, non impetu opus eſt
ait Cobares apud Beſſum. Curt. *lib.7. c. 4.*

——*peragit tranquilla poteſtas,*
Quod violenta nequit. Claudian.

Docet hoc exemplum Q. Metelli apud Valer. Ma
lib.5. cap.1. Narſetis apud Agath. *lib. 1.* Philippi M.
cedonis R. apud Polyb. *lib. 2.* Juliani apud Ruffinum
lib.5. hiſt. Eccleſ. c.32. Tranſamundi apud Procopium
lib.1. Vand. Alexandri Magni apud Curt. *lib. 9.* Alci
biadis apud Æmyl. Probum. Fabricii & Pyrrhi apud
Frontin. *lib.4. Stratag. cap.4.* De Lucullo apud Dion
lib.34. Et quid plura cumulamus? Ipſa hoc docet na
tura, lenius exercendum imperium in hominem, quo
nullum aliud animal moroſius. Senec. 1. *de Clem. c.7.*
Qui equos domant, prius blandiuntur iis ac molliſſime
tractant, ut aſſueſcant freno: ſic populus lenitate ſu-
bigendus. Plut. *in Moral.* Nihilque eſt tam deforme,
quam ad ſummum imperium acerbitatem naturæ ad-
jungere. Cicer. *ad Q. Fr. ep.1.* Enimvero benignitate
atque clementia hoſtem vincere, quam armis præſtat.
Polyb. *lib.5.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XX.

De Iuriſdictione criminali.

PRæmiorum & pœnarum jure univerſam contineri Remp. Solonis eſt aſſertio : quibus ceu alimentis quibuſdam virtus omnis provehitur. Nam & præmii ſpes ad optima quæque ſtudia promtiores, & pœnæ metus ad pravas & improbas actiones efficit tardiores. Vtque illi ſuo diſcant defungi officio, ſummum jus Magiſtratus habet vitæ neciſque ; aliaſque pœnas etiam non capitales, pro delictorum qualitate, irrogandi. In utriſque qualem ſe gerere debeat, hoc capite delineabimus.

1. In plectendis facinoroſis hominibus mos modusque vetus tenendus eſt ; nec nova excogitanda ſupplicia. Nam more patrio ſupplicia ſumi oportet. Ariſt. 1. *pol.* 11. Et execrandi illi, qui puniendi cauſam habent, modum non habent. Senec. 2. *de Clem.* inter quos primicerius Caligula : qui multos honeſti ordinis deformatos prius ſtigmatum notis, ad metalla, aut ad viarum mutationes, aut ad beſtias condemnavit, aut beſtiarum more ut quadrupedes cavea coërcuit, aut medios ſerra diſſecuit. Suet. *c.* 27. Cui ob immanem truculentiam ſecundocerius ſubjicitur Ioannes Baſilides Moſcoviæ princeps, cujus exquiſita ſupplicia & tyrannidem literis mandavit Paulus Oderbornius. Ejuſmodi inſolitorum ſuppliciorum nomine memoriæ ſuæ maculam non levem inuſſit Alexander. Is Calliſthenem Philoſophum, quem ſuſpectum habebat ob ſtructas inſidias, naſo, auribus, lingua privatis, eumque cum cane in cavea clauſum, ad metum cæterorum circumtulit. Iuſtin. *lib.* 15. Idem juſſit Lyſimachum objici leonibus. Iuſt. *ib.* Sunt alii, quos fœdat inuſitatis ſuppliciis infligendis truculentia : quemadmodum Sylla Mario perfringi crura, erui oculos, amputari manus juſſit, & quaſi totiens occideret, quotiens vulnerabat, paulatim & per ſingulos artus laceravit.

ravit. Senec. 3. *de Tranq. cap.* 18. Artaxerxes R
Perſicus, cum de Mithridate ſupplicium ſumer;
Cambyſes de Syſamne. Otto III. Imper. de Creſc
tio, &c. Et Selymus Imper. Turcicus Muſtaph
Baſſam, cujus ope ad imperium aſcenderat, ſtran
latum prius, deinceps canibus dilaniandum objec
Peuc.5. *Chron.* His accedunt alii: Aurelianus & M
ritius Impp. Phalaris, & Nero, cujus ferina rab
lippis & tonſoribus nota eſt. Et nos illius ſpecim
de Chriſtianis miſere laniatis ex Tacito. 15. *Annal*
ſubjicimus: *Et pereuntibus*, inquit, *addicta ludibr*
ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, a
crucibus affixi, aut flammandi. atque ubi defeciſſet di
in uſum nocturni luminis urerentur. Omnium ve
ſæviſſimum ſupplicium ſuſtinuit Andronicus ap
Nicetam. *lib.*2. *cap.*12.

2. In exigendis pœnis obſervetur æqualitas, nen
pe proportione Geometrica: vides & à medicis, quan
quam in adverſa valetudine nihil ſervi à liberis diff
rant, mollius tamen liberos clementiuſque tractari
Plin.8. *Epiſt.6.* Quidni & nobiles præ cæteris tr
ctandi mitius? Lipſ.4. *pol.*4. quorum virtus reip. fru
ctuoſa eſſe poteſt. Et mulieres delinquentes mitiu
puniri debent: cum ob imbecillitatem ſexus non it
poſſint reſiſtere affectibus, ut mares. *c. quod propoſui*
ſti. 32. *q.*7. *c. indignanter.*22. *q.*6. *l. ſacrilegii in pr. ff. a*
l. Iul. Gail.1. *de P.P. n.*37. Prægnantium pœna dif
fertur poſt partum *l.* 18. *ff. de ſtatu hom.* quod tame
Claudius neglexit: Is ne quidem prægnantium mulie
rum ſupplicio abſtinuit. Dion. *lib.* 57. Briſſon.2. *an-*
tiq. 20.

3. Neminem princeps ex ſuſpicione condemnet ad
mortem. Nam iſtam præcipitantiam è veſtigio ſequi-
tur pediſſequa pœnitentia. Peccabat hac in re Cæ-
ſar Gallus, à quo multi per ſuſpicionum nebulas æſti-
mati noxii damnabantur, quorum pars necati, alii
puniti bonorum multatione, à laribus ſuis extorres,
nullo ſibi relicto præter querelas & lacrymas, ſtipe
colla-

latitia victitabant, &c. A. Marcel. *lib.*14. Pecca- Theodoſius II. quod Paulinum virum opt. ex me- ſuſpicionibus morti deſtinabat.

4. Non ſit frequens ſuppliciorum irrogatio. Sed m demum fiat, ſi publica id ſuaſerit utilitas. Sen. *le Clem.* Principi non minus turpia multa ſuppli-, quam Medico funera. Sen. *ibid.* Vt præterea vi-nus ea ſæpius committi, quæ ſæpe vindicantur; m ſeveritas amittit aſſiduitate auctoritatem. Tem-ratus timor eſt, qui cohibet: aſſiduus & acer in ndictam excitat. Igitur civitatis mores magis cor-it parcitas animadverſionum. Senec. 1. *de Clem.* dit hoc Artaxerxes Longimanus Rex Perſicus, qui ras, ad vicem capitum, quibuſdam noxiis am-tabat, & ne ſecaret aures, more regio, pro deli-s, ex galeris fila pendentia præcidebat. Am. Mar-lin. *lib.* 30. Briſſon. *lib.* 2. *de reg. Perſ.* Et Julius ſar animadverſionis tempus ſollicite obſervare itus eſt. Cæſar. *lib.* 3. *de bell. civil.* Vitia erunt nec homines: ſed nec hæc continua, & interven- meliorum penſantur. Tacitus 4. *hiſtor.* Frequens ndicta paucorum odium reprimit, omnium irritat. quemadmodum præciſæ arbores plurimis ramis pullulant, & multa ſatorum genera, ut denſiora ſur-nt, reciduntur: Ita regia crudelitas auget inimi-rum numerum tollendo. Vide Sen. 1. *de Clem. c.*7. *fin. & ſeq.*

5. Non præcipitanda ſententia condemnatoria. ope eſt, ut libenter damnet, qui cito Sen. 1. *de Clem.* alis Cn. Piſo apud eundem *lib.* 1. *de Ira, cap.*16. Id udenter ſuaſit Auguſto Athenodorus his verbis: *ſar, cum fueris iratus, ne quid dixeris feceriſve, iuſquam Græcarum literarum* 24. *nomina apud te cenſueris.* P. Cam. 1. *Med. Hiſt.* 9. Ea demum veloci-s placet, quæ, ubi juſta eſt, veſtigium ſiſtit: nec ultra ſtinata procurrit, & quæ flecti, & à curſu ad gra-um reduci poteſt, Sen. 2. *de Ira, c.*35. Semper ira pro-l abſit, cum qua nihil recte, nihil conſiderate fieri poteſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

poteſt. Cic. 1. *off.* Nunquam enim iratus qui acce ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt ter nimium & parum: Cavendum eſt igitur, ne mor ſit pœna quam culpa Cic. *ib.*

6. Diebus feſtis non exigenda ſupplicia, Pl Iud. contra Flaccum. Hoc probe obſervatum à R manis. Sen. *pat. lib.* 5. *cont. v. lib.* 4. Accuſatus eſt à tre parricidii & damnatus, diebus feſtis intercedent bus pœna ex lege dilata eſt. Plut. *in Mario.*

7. Magiſtratus non ſit ſuppliciorum ſpectat neve ullam lætitiæ ſignificationem edat; Nam fera iſta rabies eſt, ſanguine ac vulneribus gaudere. Sen *de Clem.*

Qui fruitur pœna, ferus eſt, legumque videtur
Vindictam præſtare ſibi.

Claud. *in Conſ. Hon.*

Sane Princeps, ubi pœnarum aut coërcitionis eſt, aliis id delegare, ubi præmiorum aut muneru ipſe obire debet. Xenoph. *in Hieron.* De ſupplicio M tii ait Livius *lib.* 1. avertiſſe omnes à tanta fœdita ſpectaculi oculos; Et Nero ſubtraxit oculos, juſſitq ſcelera, non ſpectavit. Tacit *in Agric.* Vituperand ergo Antonius, qui proſcriptorum civium interemptorum capita inſpexit etiam inter cœnandum, ac diutiſſime nefario iſto ac miſerrimo ſpectaculo exſ tiavit. *Dion. lib.* 47. Hunc imitatus eſt Caligula, q animadverſionibus pœniſque ad ſupplicium datoru cupidiſſime intererat. Suet. *lib.* 11. *pr.*

Pœnæ autem ſunt capitales, vel non capitales. Capitales, vel cum vita naturalis adimitur, quod vari fit ſuppliciorum generibus, cruce, furca, crematione ſtrangulatione, decollatione, ſubmerſione, diſſectione membrorum, & fractione per rotam. Vel vita civilis aufertur, privatione libertatis & civitatis, vel alterutrius tantum; quod contingit damnatione in metallum, ad beſtias, carceres perpetuos, in exilium & perpetuum opus publicum. Non capitales ſunt: Membri alicujus amputatio, relegatio; conjectio in carce-

r fuſtigatio: ſtigmatis inuſtio: & mulctatio. De ſin-
gis nonnulla ſubjiciemus.

Cruciatum & interitum nocentium in ligno præ-
ætimus, floſculis quibuſdam decerptis ex elegantiſ-
ſis tribus Lipſii de Cruce libris. Lignum illud Crux
icitur; nonnunquam Gabalus; ſæpius infelix arbor,
bes; apud Liv. *lib.*1. Cic. *pro Rabir.* Senec. *ep.*101.
nuc. Felix *in Octav.* Græcis ςαυρὸς & σκόλοψ. Lipſ.
1. *c.*4. Species illius variæ: namque aut ad arborem
igabantur homines: Ita enim Tertullianus de Ti-
rio *in Apol. c.*8. *Saturni Sacerdotes,* inquit, *in eiſ-
m arboribus templi ſui, obumbratilibus ſcelerum, vo-
vis crucibus expoſuit: aut erecto acutoque ſtipiti no-
ntes infigebantur.* Sen. *conſ. ad Marc. c.*20. *Video iſtic,*
quit, *cruces nec unius generis, ſed aliter ab aliis fabri-
tas: capite converſo in terram ſuſpendêre, alii per ob-
ena ſtipitem egerunt aut denique compactatæ è dupli-
ligno cruci reos affigebant.* Hujus compactatæ crucis
ecies tres adducit Lipſ. *lib.*1. *c.*7. decuſſatam, com-
iſſam, immiſſam. Decuſſatam deſcribit Hierony-
us *in Hierem. cap.*31. Decuſſare eſt per medium ſe-
re, veluti ſi duæ regulæ concurrant ad ſpeciem lite-
e X. quæ figura eſt crucis. Et Iſidorus *l.*1. *orig. cap.*3.
litera & in figura crucem, & in numero decem de-
nonſtrat. Commiſſam crucem Lipſius *lib.*1. *c.*8. æqui-
arat literæ T. Tertul. 3. *Marcion.* Ipſa litera Græco-
um T A V, noſtra autem T. ſpecies crucis. Immiſſa
rux eſt, cum ligno erecto tranſverſum alterum injun-
itur atque immittitur, ſed ſic ut ipſum ſecet; atque
n hac Chriſtus mortuus, qui morte ſua nobis vitam
eperit. Vſus crucifixionis olim apud varios populos.
ane in ſacris literis frequens ejus mentio, Ioſuæ *c.* 8.
Num. 25. Eſth. 7. Ita in crucem actus Polycrates He-
rod. *in Thalia*, Ignarus. Thucyd. *lib.*1. Carthagine
etiam Duces bella pravo conſilio gerentes, etſi proſpe-
ra fortuna ſubſecuta eſſet, cruci ſuffigebantur. Valer.
Maxim. *libr.* 2. *cap.* 7. Apud Germanos olim pro-
ditores & transfugæ arboribus ſuſpenſi. Tac. *de mor.*
Germ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Germ. apud Romanos ſervile erat ſupplicium. P*lt.* *in Milite:*

> *Noli minitari, ſcio crucem futuram mihi ſepulcr*,
> *Ibi majores mei ſiti ſunt, pater, avus, proavus, a-*
> *vus.*

Indignum enim homine libero quamvis noc ſupplicium eſt viſum. Lactant. *lib.* 3. *Inſt. cap.* interdum tamen crux libere & laxe vagata in ho nam Alexander M. duo millia Tyriorum crucifi Joſeph. *lib.* 13. *antiq. c.* 22. Titus in obſidione Hi- ſolymitana quingenos & plures in ſingulos dies cibus affixit. Id. *lib.* 5. *excid. c.* 28. Itemque in ſedi ſos: Auguſtus ſex millia ſervorum in crucem e Oroſius *lib.* 6. *c.* 18. Crucifixionem præceſſit flage tio: Alexander M. eos, qui Petram obſtinate defen- rant, omnes verberibus affectos, ſub ipſis radici Petræ crucibus juſſit affigi. Curt. *lib.* 8. De Judæis te crucifixionem flagellatis vide Joſeph. *lib.* 5. *ex* *cap.* 32. Qui deſtinatus jam erat cruci candidatus loquitur Apulejus *lib.* 5. *Met.* corpore ſuam efferet crucem. Plut. *de tarda num. vind.* deductus cum xatione, & ſtimulis actus. Lipſ. *lib.* 2. *c.* 6. Nudaba reus *id. c.* 7. & clavis figebatur. Sen. *de vita beata c.* Plaut. *in Moſtell.* quæ propria atrocitas crucis. Tert *adverſ. Iud. c.* 10. Addebatur inſcriptio ſive titul quod comprobat hiſtoria Salvatoris noſtri *Iohan.* *v.* 19. Et illud Suetonii *in Caligula cap.* 38. Præcede te titulo, qui cauſam pœnæ indicaret, per cœtus ep lantium circumducitur. Quidam ex illis, qui crucib affixi, etiam à volucribus laniati ſunt. Horat. 1. *ep.* & canes vultureſque intima viſcera protraxerun Apul. *lib.* 6. *Met.* Crurifragium in Judæa tantum u tatum. Lactant. *lib.* 4. *cap.* 26. In cruce mortuos no depoſuerunt, ſed tabo illic paſſi ſunt diffluere, & Sole ac pluvia corrumpi. Val. Max. *lib.* 6. *cap.* 9. M les cruces aſſervabat, ne quis corpora ad ſepulturar detraheret. Petron. *in Satyr.* Die natali Imperato ris permittebatur ſepultura. Philo *contra Flacc.* Qui

dan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

…n etiam ſumma in cruce necati. Cicero *lib.* 1. *ep.* *Q. Fr. ep.* 2. aut flamma. Lamprid. in Alex. quo …plicio Polycarpus enecatus. Euſeb. *lib.* 4. *cap.* 15. …dam beſtiis objecti. Sueton. *in Nerone cap.* 49. Xi…l. *in Ner.* Vopiſ. *in Aurel.* Euſeb. *lib.* 5. *cap.* 1. Di…n hoc crucis ſupplicium ſuſtulit Conſtantinus. …ſſiodor. *Hiſt. trip.* 1. *cap.* 9. Aur. Vict. *in Conſt. edicto* …*nium poſtremo.* Sozom. *lib.* 1. *c.* 8. Cujac. 16. *obſ.* 1. …que ideo Tribonianus pro cruce furcam in libris …is poſuit. Contius 1. *ſub. lect. c.* 13. *&c.*

Furca à cruce differt, non tantum nomine, ut Cu…io 1. *obſ* 16. viſum, quod criminoſi furca ſuſpendi, …ci affigi dicuntur: ſed & forma. Nam & ſuſpen…ndi verbum ad crucem refertur. Sen. *ep.* 7. Latro…ium fecit aliquis, quid ergo meruit? ut ſuſpenda…. Quod ſuſpendium de cruce intelligendum monet …ronius in Satyr. Imperator provinciæ juſſit latro… crucibus affigi. Et Apulejus *lib.* 13. *Met.* Latronem …um miſerorum pignorum meorum peremptorem …uci affigatis. Forma furcæ in eo: quod ſingula ex…ma bacilla furcillata figuram habuerunt literæ Y. …rro 4. *de ling. Lat.* Lipſ. *lib.* 3. *de cruce c.* 5. Furcam …m eſſe, quod patibulum ex Macrobio 1. Satur. 10. …obat. Lipſ. 3. *de cruce.* 3. De modo ſuſpendendi Id. … 3. *cap.* 6. Hodie ſtrangulatio vicem hujus rei ſup…et; quæ pœna dicitur præpoſtera ob incluſum ſpiri…m, cui quæritur exitus. Plin. *lib.* 2. *cap.* 35.

Crematio ſive vivorum exuſtio ſancitur *in l.* 8. §. 2. *de pœn.* Huic ſubjiciuntur plerunque ſervi, qui ſa…ti dominorum ſuorum inſidiati ſunt. *l.* 28. §. 11. *ff.* *pœn.* Haruſpices *l.* 3. *C. de malef. & mathem.* Incen…arii *d. l.* 28. §. 12. *ff. de pœn.* Transfugæ, & qui hoſti…s detegunt conſilia principis. *l. aut damnum.* §. *ho…s. l. ſi quis aliquid* §. 1. *ff. de pœnis.*

Decollatio vel gladio, vel ſecuri fieri ſolet. *l.* 8. §. 1. *pœn. l.* 28. *pr. eod.* Quæ gladio fit, honeſtior cenſe…r. Xenoph. *in pæd. Cyri. lib.* 2. *in fin.* Lipſ. *in not. ad* …*acit. n.* 133.

Lapida-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Lapidatio lege Dei adulteris impoſita. *Deuter.* 22. *Ioann.* 8. & blaſphemis. *Levit.* 54. 3. *Regum.* 1. *Actor.* 7.

De pœna famis vide P. Greg. *lib.* 31. *Syn.* *cap.* 23.

· Submerſio in aquam moribus noſtris irrogatu[r] la- miis & veneficis convictis: Illa verò Sagarum p[er a]- quam frigidam probatio futilis eſt & invalida: [cu]m nulla ſubmerſionis vel innatationis ratio dari po[ſſit].

Diſſectio membrorum fit vel inſtrumentis fe[rr]is vel equis adhibitis: cum corpus diſcerpitur in 4. pa[r]- tes: cujus ſupplicii frequens in Gallia uſus eſt, in [eo]s, qui crimen læſæ majeſtatis commiſerunt. Huc refer[tur] ſectio hominum per ſerram, quo mortis genere [Ezai]- iam Prophetam occubuiſſe tradunt: Athanaſ. *in qu.* Eoque ſupplicio Caligulam delectatum refert. S[uet.] *cap.* 27.

Excoriationis ſupplicio ſe pavit Antiochus 2 *Ma[c.]* & Cambyſes. Herod. *lib.* 5. Eoque affecti plurimi C[hri]- ſtianorum ſub Perſarum rege Bartane Niceph. *H[iſt.]* *Eccleſ. l.* 14. *c.* 19. Et Ægyptii pro ſupplicio graſſat[ores] exuerunt corio, quos ita demum magno cum cru[cia]- tu diu vivere experiuntur, ſi carnifex umbilicum [fer]- ro non attingat: eo reſecto illico exſpirant. And. L[au]- rent. *in Op. Anatom. de vaſis umbil.*

Dejectio è rupe Tarpeia Romæ ſtringebatur [in] eos, qui falſum dixiſſent teſtimonium. Gell. *l.* 20. [c.] quod abrogatum eſſe ſcribit Mart. *in l.* 1. *ff. ad l. C[or].* *de Sic.*

Damnatione in metallum civitas & libertas ſi[mul] amittitur. Damnabantur in metallum inquirend[um] vel eruendum. Cum enim vapor, qui eſt in mate[ria] metallorum, ſit tam craſſus & fumidus, ut multi [in] ipſis fodinis eo enecentur, olim non niſi vinculis c[on]- ſtricti his operis ſe addicebant; quin & hodie vi[de]- mus, verſantes in fodinis variis morbis & catarr[his] obnoxios eſſe, facie livida, colore pallido, & raro [diu] ſubſiſtere. Daneus p. 2. *Phyſ. tr.* 3. *c.* 42.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Damnatio ad beſtias fieri ſolita eſt, vel, ut rei eſſent cum præda. *l. pœna. 9. ff. ad l. Pomp. de parric.* vel, cn iis depugnandi cauſa immitterentur in arenam *l. qui judicio. 4. ff. de accuſ.* Cujac. 13. *obſ.* 10. Suet. *Cal. cap.* 27. Pauſan. *lib.* 1. P. Greg. *lib.* 31. *Syn. 1. cap.* 20.

Pœna damnationis ad carceres perpetuos jure qui-en civili incognita eſt in liberis hominibus *l. 35. de p. §. 6. l. 8. § 9. eod. l. 10. C. eod.* quibus aſſervandis & ntinendis tantum, non puniendis carcer haberi ſo-l. *l. 6. §. 7. ff. de injuſto, rupto &c.* Iure Can. pœna c inducta eſt *c. quamvis 3. de pœn. in. 6.*

Damnatio in exilium proprie amiſſionem civitatis ntinet *l. 2. de pub. jud.* Cujac. 15. *obſ.* 35.

Damnatio in opus publicum perpetuum civitatem ert. *l. 17. §. 1. de pœn.*

Huc pertinent deportati, qui ea quidem, quæ juris ilis ſunt, amittunt, retinent verò ea, quæ ſunt ju-gentium *l. 17. §. 1. de pœn.* vid. Cuj. *ad l. 8. ff. qui teſt. poſſ.* Atque hactenus de capitalib. pœnis: Sequun-non capitales.

Membri amputatio capitalis pœna non eſt. *arg. v. 128. c. 20.* Non enim tollit vitæ vehiculum, ſed tum in membro illo reſecato ſiſtit. Delrio *ad l. nſigere n. 44.* Nullius autem membri, quam manus ciſſio permittitur. *Nov. 134. c. ult. Auth. ſed novo de ſerv. fug.* Cujac. 7. *obſ.* 13. VVeſenb. *in parat. de n. n. 3. in fin.*

Pedis abſciſſio eſt in Servos transfugas *l. 3. C. de ſerv. g.* Nares furibus amputari ſolitæ apud Longobar-s. P. Greg. 31. *Synt. 16. n.* 10. Hodie in blaſphemos t linguæ amputatio ex ſanctione Carolina *art.* 189. aurium abſciſſio in adulteros quæ inde forte orta, od auribus vena quædam promineat, quæ γόνιμον ntineat ſperma; cujus venæ abſciſſione, procreatio-s vis ſeu ſemen prolificum ſubmoveatur, ne ejuſ-odi peſſimorum hominum poſteritas ulla relinqua-r; quod fieret, ſi liberos generarent. A. Knichen *tr.*

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

de jur. territ. Vſyllus. *ad §. ex maleficiis. num*2. *Inſt. de action.* Bodin. 5. *de rep. c.* 1.

Relegatio ad exiſtimationem, non ad capitis p[illegible]culum pertinet. *l.*18. *§.*1. *de pœn.* Gœdd. *ad l.*103.4. *de V. S.*

Conjectio in carceres meri imperii eſt, ſi is, qui [illegible]ſam carceris examinat, eam poteſtatem habeat. [illegible] *ad l.*3. *ff. de juriſd.*

Fuſtigatio excogitata à Tarquinio. Eutr. *lib.* [illegible] ad viliores tantum coercendos recepta eſt. *l.*28. *§.* [illegible] *de pœn. l.* 5. *C. ex quibus cauſis inf. irrogatur.* C[illegible] etiam milites qui reliquiſſent aciem. Cœl. Rho[illegible] *l.*22. *ant. c.*5. Fitque vel flagellis, vel virgis. Fla[illegible]lis olim ſervos tantum cæſos deprehendimus. Ho[illegible] *epod. Od.* 4. *Ter. in Adel.* Nam ex quibus cauſis l[illegible] fuſtibus, ex his ſervus flagellis eſt cæſus. *lib.* 10. *ff.* [illegible] *pœn.* Aſpera hæc fuerunt flagella, adeo ut Vlpian[illegible] ſcripſerit miniſtrorum immanitate multos ſub ej[illegible]modi flagellis interiiſſe. *l.* 8. *§.*3. *ff. de pœn.* quini[illegible] ſæpius inſitis talis aut oſſiculis exaſperata erant, ſi, ut loquitur Apulejus *lib.* 8. *Met.* pecuinis oſſibus [illegible]tenata. Virgæ honeſtiores erant. Porcia tamen [illegible] virgas ab omnium civium corpore amovit. Cicer. [illegible] *orat. pro Rab.*

Stigmatis inuſtio in facie hominis hodie ſublata [illegible] *per l. ſi quis in metallum* 17. *C. de pœn.* ne facies, q[illegible] ad ſimilitudinem pulchritudinis eſt cæleſtis figura [illegible] maculetur, *d. l.* 17. Mynſ. 2. *obſ.* 46. Thoming. [illegible] *ciſ.*7. *n.*17.

Mulctatio tum criminalis eſt pœna, cum mul[illegible] applicatur fiſco. *arg. l.* 5. *C. de modo mulct.* Huc re[illegible]renda etiam Confiſcatio: & Excommunicatio: M[illegible]noch. 2. *arb. caſ.*438. *num.*35.

CAPVT XXI.

De Iuriſdictione Civili, & de δωροφαγία Iudicum.

QVi juriſdictioni præeſt, nec ſibi, nec ſuis jus dicere poteſt, *l.* 10. *de juriſd. l. un. C. ne quis in* *a cauſa.* Vix enim tam juſtus quiſquam eſt qui con- ntem illam & perpetuam ſuum cuique tribuendi luntatem etiam contra ſe velit exercere, aut qui n ſaltem proprii compendii cauſa facile ſibi im- ni patiatur, ut in propria cauſa id juſtum & quum eſſe putet, quod in aliena iniquum eſſe fate- ur. Vt autem in dicendo jure pro Tribunali Ma- ſtratus ſine fraude recte decidant controverſias, timum in rep. fuerit, lege lata coerceri Iudicum aritiam, quam Muneralem appellat Plautus. Plin. .5 *epiſt. ult.* ne largitionibus ſeſe corrumpi patian- r *l. ſolent.* 6. §. 3, *de off. proconſ. l.* 15. *de off. præſid.* Ma- quippe ſe res habet, cum id quod virtute effici de- t, tentatur Pecunia. Cicer. 2. *off.* Nam ut bilanx in m vergit partem, unde plus accipit: ſic quidam nc huic, nunc illi favent, qui plurimum det, non jus cauſa ſit optima.

Sed quoties bonus atque fidus
Iudex honeſtum prætulit: &
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, Horat. 4. *Od.* 9.

Optima quæque de illo nobis polliceri poſſumus. Talis Ephialtes, qui licet pauperrimus fuerit, at- men cum amici decem talenta ipſi dono darent, on accepit, hæc inquiens, me cogerent, ſiquidem verenter vos haberem, aliquid præter jus conce- re: ſin minus vos obſervarem ingratiſſimum ha- ri. Ælian. *lib.* 11. *hiſt. var.* Talis Epaminondas, i oblata ſibi à Iaſone 50. auri talenta repudiavit, emque ab Artaxerxe R. Perſ. tria Daricorum millia. lutarch. *in Apoph.* Talis Gracchus in ſua Sardiniæ

adminiſtratione. Gell. *lib.* 15. *c.* 12. Talis Phoci, de quo 1. Spinæus *lib.* 1. *de Tranq. an.* Talis Pe Apoſtolus. *Act.* 8.16.20. Iſti omnes muneribus i ſcari ſe non paſſi: ideoque abſtinentiæ ſuæ ad om poſteros gratam tranſmiſerunt memoriam. Reli Nummarii, ſive δωροφάγοι judices coercendi ſunt. *l.* 1. *C. pub. lætitia.* 12. *C.* 36. Nam & eos nota Domitianus, teſte Sueton. & Bonifacius VIII. in *Statum.* §. *inſuper ut gratis de reſcript. in.* 6. At olim Romæ tanta cura cautum erat, ne quis pate tur ſe corrumpi largitionib. ut præter pœnam qu convictis infligebant, accuſatoribus etiam hono haberent. Ita Carbo Cottæ accuſator conſulatum ad ptus eſt; deinde ipſe Carbo ejuſdem rei nomine, quam accuſaverat Cottam, accuſatus eſt à Cottæ lio. Dion. *lib.* 36.

CAPUT XXII.

De Conſiliariorum uſu: & an expediat Succeſſori, dimittere Conſiliarios Anteceſſoris.

PRimus ille vir eſt, qui ipſe conſulit quod in re ſit: Secundus is, qui bene monenti obedit: Q vero nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, is ex tremi ingenii eſt. Liv. *dec.* 3. *lib.* 2. Quod ſi is, qui a Reip. clavum ſedet, ſuopte ingenio ſe ſuoſque rege non poteſt, proximum eſt, quoniam magna negoti magnis adjutoribus egent. Vellei. *lib.* 2. multaque quæ natura impedita ſunt, conſilio expediuntur. Liv *lib.* 40. ut ſibi proſpiciat de ejuſmodi præſidiis, quo rum interventu Chimæram domare, id eſt, fortiſſi mos quoſque ſuperare poſſit. Alciat. *embl.* 14.

Quæ vero illa ſunt præſidia? non exercitus, nor theſauri, verum amici. Micipſa apud Saluſt. nullum que magis boni imperii inſtrumentum, quam boni a mici. Plin. Paneg. Neque enim iſtud ſceptrum eſt, quod regnum cuſtodit; ſed copia amicorum: ea regibus ſceptrum veriſſimum tutiſſimumque. Cyrus apud

Xenoph.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

noph. *lib.* 8. Alexander eo potentiæ nunquam de-
iſſet, ſi vixiſſet abſque Clito, Parmenione, Seleu-
, Ptolomæo, Lyſimacho, &c. Nec alter ille Alexan-
, nempe Severus Imper. eam conſecutus eſſet glo-
m, ſi abſque his præſidiis imperaſſet; Nullum ille
cretum, teſte Lampridio, fecit, ſine JCtis. 20. ac
riſque Senatoribus rerum gerendarum uſu peritis:
os quaſi per συγκατάβασιν de ſua magnitudine re-
ttens amicos appellare ſolitus eſt *l.* 4. *C. de contrah.*
ul. ſed & parentem vocavit Vlpianum *l.* 4. *C. de lo-*
o & cond. Neque etiam Reſp. Attica id faſtigii
epta eſſet, niſi habuiſſet Miltiadem, Themiſtoclem,
ſtidem, Timonem, Periclem, & reliquos: Roma
o beatam ſeſe prædicat præ cæteris omnibus, in
tum creviſſe vires ſuas bonorum & fortium viro-
m conſilio, videlicet Scipionum, Fabiorum, Mar-
lorum, &c.

Quinimo omnia regna, civitates, nationes, uſque
proſperum imperium habuere, dum apud eos vera
nſilia valuere: ubicunque gratia, timor, voluptas
corrupere, paulò poſt imminutæ opes, deinde
emtum imperium, poſtremò ſervitus impoſita eſt.
uſt. *ad Cæſ.* Et conſilio ardua quæque & inacceſſa
rumpimus: Sin forte primo obtutu negotium ni-
s videtur eſſe arduum, non idcirco deponendus eſt
imus, quin tanto magis conſilio res indaganda:
od uni conſulentium non ſatis obvium, alius fere
edit facile; quod ſi male ceciderint, quæ bene ſunt
gitata, jam nihil eſt, quod conſulenti imputari
eſt; nam qui conſuluit, præſtare fidem, non even-
m debet. Inſcriptio curiæ Heidelb.

Quæritur, An principem novum deceat mutare
edeceſſoris ſui conſiliarios, eoſque dimittere? Quod
ebatur ex eo, quoniam princeps novus ſibi adſci-
re debet eos conſiliarios, quos ſcit ſuo ingenio ma-
ne eſſe accommodatos: Iam vero illi antiqui ad-
ti ſunt moribus Anteceſſoris; & novus princeps,
ceſſionis lege deſignatus, non ſuo arbitrio, ſed con-

ſiliariorum illorum arbitrio pleraque peragere ge-
retur: quod illi perquam dedecoroſum.

Sed contraria magis placet ſententia. Conſilios
prædeceſſoris nullo modo eſſe à principe novo dimit-
tendos, ſi nulla eorum arguatur improbitas. Nam illi
gnari ſunt morum animorumque provinciæ: ſunt
vires principatus, experientia ductrice plurima co-
gnoverunt: de quibus & ipſum poſſunt monere ſuc-
ceſſorem. Si dimiſſi fuerint, ſecretiora principis
communicant aliis: & ob ipſam illam dimiſſionem,
quæ ruborem iis incutit, vindictam meditari ſolent. Id
haud dubie perpendit Ludovicus XI. R. Gal. qui filio
ſuo Carolo hoc conſilii dedit, ne quid mutaret in ad-
miniſtratione regni, & antiquos amicos, familiares
& miniſtros retineret. Etſi verò princeps multo ſit ex-
celſior, quam ut privati hominis conatus vereri de-
beat, tamen ne minimam quidem odii in ſe occaſio-
nem præbere ſit ſolicitus. Commodus Imp. tantum
virum in gubernatione ſe geſſit, quamdiu comm-
datos ſibi ab opt. patre Conſiliarios in conſilium ad-
hibuit: His neglectis, ubi paraſitos, ludiones, co-
mœdos conſuluit, eorum impudentiam & teme-
ritatem longe antegreſſus eſt: Rehabeam cui pater re-
liquerat verecunda canitie amabiles conſiliarios, ju-
venili præcocitate animum applicat ad ſui ſimiles ho-
mines, quorum ductu in extremam miſeriam detru-
batus eſt.

CAPUT XXIII.

De Conſiliariorum ætate, doctrina & moribus.

IN delectu Conſiliariorum Principes ſæpenume-
peccant, adulatorem non diſcernunt à viro bono,
prudentiam ſolidam, ab umbratili & vana. Tria a-
rem ſpectanda in Conſiliariorum perſona: Ætas, Do-
ctrina, Mores.

Ætas non juvenilis ſit, nec ſenio nimis languida.
Iuvenes molles ſunt, ætate fluxi, & dolis haud diffi-

culto

ilter capiuntur: Sal. *in Catil.* propendent in affectus, regere non poſſunt impetum. Vſu & exercitatione nondum obfirmarunt animum ad capiendum conſilium de rep. atque juvenes alterius prudentioris regi conſilio neceſſe eſt: non ergo conſilio ſuperioribus eſſe poſſunt. Et quanquam non deſunt exempla juvenilis prudentiæ (nam & Nerva publice de jure reſpondiſſe fertur 17. ætatis anno *l.* 1. §. 3. *ff. de poſtul.*) & Celſus *l. ſi ſervum.* §. *ſequitur ff. de V. O.* raro tamen id evenit: & vix eſt, ut ante 25. an. animus obduratur veræ prudentiæ cortice. Cautum eſt (inquit Plin. *ad Trajan.*) ne quis capiat magiſtratum, neve ſit in ſenatu minor annorum 30. Paulatim tamen admovendi ſunt juvenes conſultationibus, ut ſenum regantur prudentia: cujus uſum deinceps, excedentibus è ſtatione ſua ſenioribus, habere poſſint.

Neque tamen ſenibus, ultra 60. annos conſtitutis, hoc munus concredi debet: A quinquageſimo anno lex militem non cogit, à ſexageſimo ſenatorem non citat. Sen. *de brev. vit. cap. ult.* de ponte dejicit, hoc eſt, non illi communicat ſuffragiorum jus, quod per pontem ferebant. Cicero *pro Roſcio Amer.* Sigon. *lib.* 1. *de antiquo jur. civil. cap.* 17. ea enim ætate corpus annis infirmum: ante id ingenium ſapientia validum eſſe ſolet. Sal. *in Catil.* atque illi prudentia gubernare remp. & labefactatam erigere ac reſtituere; principum item negotia ſalubri conſilio optime moderari poſſunt. Spinæus *lib.* 7. *de Tranq. an.* Hi ſenectutis prolixæ beneficio multis experimentis inſtructi. Apulei. *libro.* 5. *de Aſino aur.* affectiones animi tranquilliores habent, ſecundum quas ſalubria depromunt conſilia.

Doctrinam Conſiliarii exquiſitam & elegantem eſſe convenit, præſertim ut ipſum ſe noſcere didicerit. Hoc jubet illa Pythicis oraculis adſcripta vox, Noſce te. Sen. *conſ. ad Marc.* 11. Iuriſprudentiam & hiſtoriam omnis temporis noverit: Sine his enim miſera cudet conſilia. Philoſophicarum diſciplinarum

cognitio plurimum etiam proderit; nec non lingu-rum exoticarum apprehenſio. Sed apage eos, qui n niſi ex libris ſapiunt: nullo rerum uſu edocti; qu rebus propriis bene proſpicere non didicerunt: qu-pe domum ſuam coercere haud minus arduum quam provinciam regere. Tac. *in Agric. cap.* 7. ad ſecretiora conſilia non magis apti quam ὄνος πρ λύραν. Qui vero per utrumque tempus ſecundæ adv-ſæque ſortis variè fuerunt exerciti & attriti: quibu

Per varios uſus artem experientia fecit,

Exemplo monſtrante viam. Manil. 1. *Aſtron.* conſilii ſui copias recte explicare & diſponere noru, ad quaſvis certaminum emergentium ſpecies: qua re Mithridates excelluit; cui fortuna multis rebus-reptis uſum dedit bene ſuadendi. Saluſt. *in frag.* prudenter Baſilius Imp. ad filium: Conſiliariis, inqu, utere iis, qui rebus propriis bene conſuluerunt, rec que eas adminiſtrarunt; non autem qui per impr dentiam male. Nam qui ſuis rebus male proſpexer nunquam ille bene conſuluerit alienis.

Summam autem & ſcrupuloſam in doctrina ἀκρ-ίβειαν exoſam habeant principes; nam plerunque il quod ab aliis bene ſuaſum eſt, crebris contradiction bus deſtruunt, & omnia ſuo ex ſenſu dimetiuntu Quæ ſententia eſt Thucydidis *lib.* 3. dicentis, Conſilia rios hebetiores ut plurimum melius proſpicere reip quam acutiores: Siquidem iſti novandis, quam ge rendis rebus ſunt aptiores. Curt. *lib.* 4. Mores Conſi liarii ſpectandi in pietate, modeſtia & continentia.

Principio cum ſacrum quiddam ſit Conſultatio Plato: conſiliorumque gubernaculum lex divina eſſ debeat, Cyprian. *in epiſt.* nihilque rite aut providen-ter homines ſine Deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicentur. Plin. *in Paneg.* Pietate vera con-ſiliarios imbutos eſſe neceſſe eſt. Namque ubi divina providentia non commilitat conſiliis actibuſque ho-minum, malus iis exitus obvenit, & cogitationibus valde adverſus. Nam tunc neque vir conſultus, con-

ſultus

tus eſt : nec fortis, fortis ; ſed etiam ſapientiſſima
nſilia inſipienter deſinunt : & generoſa maxime ac
tia facta turpem & infamem exitum conſequun-
r, Niceph. *Greg. lib.* 7.
Modeſtia ſecundo loco ex iis elucere debet. Nam
i optimi, qui ſpecie obſequii regunt, ad omniaque,
æ agenda ſunt, quieta induſtria adſunt. Tac. 3. *hiſt.*
iverſus ab hac regula Puzenus apud Nicetam *lib.* 1.
i moribus erat ad ſeveritatem & rigorem ita com-
ſitis, ut aſperrima rupes facilius emolliri poſſet,
am ille à ſententia diduci.
Continentiæ appellatione non tantum oculos, ſed
manus abſtinentes eis injungimus. Alieniſſimi ſint
crimine avaritiæ : quippe nullum eſt officium tam
nctum atque ſolenne, quod non avaritia commi-
uere ac violare ſoleat. Cicer. *pro Quinct.* nullum-
ue eſt vitium tetrius quam avaritia, præſertim in
incipibus & rempubl. gubernantibus : habere enim
æſtui Remp. non modo turpe eſt, ſed ſceleratum
nefarium. Cic. 2. *Offic.* & peſſimum veri affectus
enenum ſua cuique utilitas. Tacit. 1. *hiſt.* qua ratio-
e lex fuit apud quoſdam populos, ut qui agros hoſti-
us finitimos haberent, non admitterentur ad conſi-
a belligerandi ; quaſi ob privatæ rei curam minus
genue ſuadere poſſent. Ariſtotel. 7. *polit* 10. Ergo ſi
opulo conſulis, remove te à ſuſpicione alicujus tui
ommodi : fac fidem, te nihil niſi populi utilitatem &
uctum quærere. Cic. *de l. Agrar. ad pop.* Cæterum,
t de Vettio Prætextato ſcribit Symmachus *lib.* 10.
piſt. 25. Conſiliarius ſit in alios temperatus, in ſe ſe-
erus, ſine contemptu facilis ; ſine terrore reveren-
us ; nullis proſperis frangatur ; nullius rideat adver-
a, indecoræ neſcius largitatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XXIV.

Quales in ipſa Conſultatione Conſiliarios eſſe decea

IN ipſo conſultationis articulo notandæ res, q adeſſe, & quæ abeſſe debent. Adſint: ſuadend. bertas, ſobrietas, & provida cunctatio. Abſint: Aſ. tatio, Contumacia, Diſcordia, Affectus. De ſing ſubjiciemus.

Inter ea, quæ ipſi conſultationi ineſſe debere d. mus, primo loco eſt Libertas ſuadendi: nam que. admodum abſynthium nomen omne amittit, ſi ar. ritudinem tollas: ſic oratio, ſi libertatem loque amittat. Stob. *ſerm.* 11. Et quid rectum proficiſci p. ſit ab eo, qui linguam frenat ad nutum ſui princip Quid præſidii in iſta Rep. in qua videmus curi. elinguem: in qua dicere quod velles periculoſur quod nolles miſerum eſſet? Plin. Iun. *in Paneg.* iam fera animalia ſi clauſa teneas, virtutis obliviſcu tur. Tacit. 4. *hiſt.* 15. Deteſtandi illi, quos in præce egit extincta libertas & fides in obſequium ſervile ſu miſſa. Senec. 6. *de benef.* 30. qui cum fortuna poti principis loquuntur, quam cum ipſo. Tac. 1. *hiſt.* q veri copiam non faciunt, ſed ſuſpenſa, & quo duca tur inclinatura reſpondent. Tac. 11. *ann.* quibus omn principum honeſta atque inhoneſta laudare mos e Id. 3. *annal.* Imitentur Conſiliarii Labeonem ICtun qui in Senatus lectione M. Lepidum hoſtem Augu legit, interrogatuſque an eſſent alii digniores, ſuu quemque judicium habere reſpondit. Nec ideo libe tas aut contumacia fraudi cuiquam fuit. Sueton. i *Octav. cap.* 54.

Iſta tamen παῤῥησία nonnullis peperit extremar miſeriam. Cobares apud Beſſum id expertus eſt nam Beſſus & ingenio & multo mero ferox, adeo ex arſit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam ſtrinxerat quoque acinacem) contineretur Curt. *lib.* 7. *cap.* 4. Calliſthenes apud Alexandrum

Magnun

agnum idem incurrit periculum. Iuſtin. *lib.* 15. :c non apud Cambyſem Crœſus Herod. *lib.* 3. & exaſpes: Apud Philadelphum Regem Ægypti Sota- s: Apud Baſſianum Caracallam Papinianus ICtus. im Imperator magna laborabat invidia, quod fra- em occidendum curaſſet. Eoque Æmyl. Papiniano æf. Præt. ICto negotium dederat, ut hoc facinus ud Senatum defenderet; At is reſpondit, multo fa- lius parricidium perpetrari, quam defendi: Ob inc liberam vocem Baſſianus occidit virum im- ortalitate digniſſimum. Ob ſimilem cauſam, Tho- as Morus Angliæ Cancellarius, ſecuri percuſſus e dicitur, quod noluiſſet comprobare Regis divor- im.

Sobrietas etiam conſpicua in Conſiliario virtus. brie enim non gravatis mero viribus conſultatio- es ineundæ: ut aciem ingenii extendere poſſit ad s, quæ in deliberationem cadunt. Culpandus ergo eſſus, qui cum amicis ducibuſque copiarum inter ulas de bello conſultabat. Curtius *lib.7.c.4.pr.* Nec on Germani veteres, de quibus Tacit. *de mor. Germ.* ip. 7. *Sed & de reconciliandis invicem inimicis, & ingendis affinitatibus, & adſciſcendis principibus, de ice denique ac bello plerumque in conviviis conſulta- t, tanquam nullo magis tempore, aut ad ſimplices co- itationes pateat animus, aut ad magnas incaleſcat. ens non aſtuta nec callida, aperit adhuc ſecreta pecto- s, licentia loci: Ergo detecta & nuda omnium mens, oſtero die retractatur, & ſalva utriuſque temporis ra- io eſt. Deliberant dum fingere neſciunt, conſtituunt um errare non poſſunt.*

Denique provida cunctatio in Conſiliario eximia ſt virtus. Nam vir ille optimus, qui in deliberando uidem cunctatur & prætimet, quicquid poteſt con- ingere: in agendo autem confidit. Herod. *lib.*7. O- nnia non properanti clara certaque ſunt: feſtinatio mprovida eſt & cœca. Livius *lib.* 22. & nihil magni liſcriminis conſiliis tam inimicum, quam celeritas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Livius *libro* 31. quoniam præcipitata raptim con[a]
neque revocari, neque in integrum reſtitui poſſ[t.]
Livius *ibidem.* Tantum hunc ex conſilio ſuo fruc[t]
capiunt, ut celerem habeant pœnam, ſed eandem
ram atque inutilem. Livius *d. loco.* Averſamur eo
eos, quorum conſilia velocius, quam aſparagi, co[a]
ſunt: ut loqui ſolitus eſt Auguſtus apud Sueton. *c.*

Tranſimus ad ea, quæ à conſultatione abeſſe
bere diximus: quorum primum eſt Aſſentatio, D[io]
genes ille Canis ſcite olim, cum aliquando heus
mines adeſte: dixiſſet, & concurſus factus eſſet,
culo abegit omnes, addens: ἀνθρώπους γὰρ ἐκάλεσ,
οὐ καθάρματα. *Homines enim advocavi, non pur-*
menta, non hæc mancipia: Hujus farinæ ſunt aſſ[en]
tatores, qui in aures principum ficte & ſimulate qu[æ]
ſtus ſui cauſa inſuſurrant. Cicer. *ad Q. Fr. lib.* I. d
aucupum more vocem ſuam ad imitationem regu
componunt, itaque eos ſubeunt & decipiunt. Plut.
Rep. ger. Similes Hyacintho lapidi, qui ſentit aur[a]
& cum cœlo facit mutationem nec æqualiter rutil
cum aut nubiloſus eſt, aut ſerenus dies. Solinus *c.*4
aut Heliotropio, herbæ ſolari, quæ ſolis ortum ma
ſpectat, & ejus iter ita ſequitur ad occaſum, ut ad eu
ſemper ſpectet. Plin. *lib.* 22. *c.* 21. ſeſeque cum ſole ci[r]
cumagit, etiam nubilo die ac nocte. Varro. Inge[n]
adulandi certamen eſt, & unum amicorum omniu[m]
officium, una contentio, quis blandiſſime fallat. Sen.
de benef. 30.

Tales deprehendit Conſtantius apud Amm. Ma[r]
cellin. *lib.* 15. Hi qui ſummam aulam tenebant, om[ni]
placendi ſtudio in adulationem ex more collato vir
tutem felicitatemque Imperatoris Conſtantii extol
lebant in cœlum: quo ille ſtudio blanditiarum exqui
ſito ſublatus, immunem ſe deinde fore ab omni mor
talitatis incommodo fidenter exiſtimabat.

Tales habuit complures Domitianus Imper. atque
inter eos coryphæum Martialem, qui *lib.* 5. *Epigram.*
ita abblanditur Cæſari.

Si

Si qua fides veri, præferri, Maxime Cæſar,
Temporibus poſſunt ſecula nulla tuis.
Quando magis dignos licuit ſpectare triumphos?
Quando Palatini plus meruere Dei?
Pulchrior & major, quo ſub Duce Martia Roma?
Sub quo libertas principe tanta fuit? &c.

t *lib. 9. Epigr.*

Ad cœnam ſi me, diverſa vocaret in aſtra
Hinc invitator Cæſaris, inde Iovis,
Aſtra licet propius, palatia longius eſſent,
Reſponſa ad ſuperos hæc referenda darem:
Quærite, qui malit fieri conviva Tonantis:
Me meus in terris Iuppiter ipſe tenet.

Sic Neronem (in recenti adhuc parricidio mœrenem) auctore Burrho prima Centurionum Tribunoumque adulatio ad ſpem firmavit, prehenſantium nanu, gratantiumque quod diſcrimen improviſum c matris facinus evaſiſſet. Tacit. 14. *Annal. c.* 2. Et idem cunctanti in oppidis Campaniæ, quonam molo urbem ingrederetur, an obſequium Senatus, an ſtulia plebis repeteret anxio, contra deterrimus quiſque, quorum non alia Regia fœcundior extitit, inviſum Agrippinæ nomen, & morte ejus accenſum populi favorem diſſerunt. Tacit. 14. *an.* 2. *lib.* 6.

Eoſdem magno ſuo cum incommodo aluerunt Roboam. 2. *Paral.* 10. *v.* 16. Aſſuerus *Eſth.* 3. *v.* 4. Darius *Dan.* 6. *v.* 7. Herodes Agrippa *Act.* 12. 3. Felix præſes Judææ. *Act.* 24. *v.* 27. Cambyſes apud Her. *in Thalia.* Xerxes apud eundem, & Sen. 6. *de Beneficiis. c.* 31. Quinimo complures, qui ſibi maxima induſtria caverunt, ne in adulatorum blanditias inciderent, incauti dementati ſunt. Atque in illis locum habet illud Plauti *in Captiv.* Qui cavet ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet, etiam cum caviſſe ratus, ſæpe is cautor captus eſt.

Iſti omnes cogitare debuiſſent, peſſimam ferarum eſſe tyrannum, de cicuribus adulatorem. Plut. *in Sympoſ.* eoſque legitimi regni graviſſimas eſſe peſtes.

Buchan. *in præf. Dial. de jur. regni apud Scotos.* id-que eos ejiciendos fuiſſe. Namque veriſſimum il deprehendimus, quod ſcripſit Iunius *embl.* 22. c hac inſcriptione: Adulator Reip. gravis.

Vt leo, quem cæci vis lancinat effera morbi,
Sentit opem, ſi ſimiam edat, citam.
Palponem & dirum Sycophantam qui ejicit aula
Rex, virû regnum vacuat gravi.

Similitudinem ergo capiant principes à Cupre arbore (ſiquidem alias etiam arbori adſimilant quæ tineas & blattas non fert, ſed eas repellit. *I.* (*amer. in Embl.*

Nil mihi vobiſcum eſt :
Ite leves procul hinc aliorum in prædia blattæ :
Neſcit adulantes noſter amare decor.

Secundo abſit Contumacia: ſive pervicacia. Na quod quidam tantum ſententiis aliorum contrad cunt: conſilii, quamvis egregii, quod ipſi non ad runt, inimici, etiam adverſum peritos pervicaces. T cit. 1. *hiſt.* id nullo modo ferendum eſt. Iſti Suffe prolabuntur prudentiæ fiducia, & quemadmodu ſimiæ præ nimia exoſculatione ſuos enecant fœtu Pier. *lib. 6. Hierogl.* Ita hi ſe ipſos perdunt, quod nihi niſi quod ipſi faciunt, rectum putant. Ter. *in Adelp* In hos egregium ſtringit Emblema, ſub tit. *Cæcus a mor ſui* Alciat. *embl.* 67.

Quod nimium tua forma tibi, Narciſſe, placebat,
In florem & noti eſt verſa ſtuporis olus.
Ingenii eſt marcor, cladéſque φιλαυτία, doctos
Quæ peſſum plures datque deditque viros;
Qui veterum abjecta methodo, nova dogmata quærun
Nilque ſuas præter tradere phantaſias.

Tertio ab ipſa conſultatione amandamus procu diſcordiam inter conſuaſores: ne ſint, quos ſtimulet privati odii pertinacia in publicum exitium. Tacitus 1. *hiſt.* Illi Lernæam hydram ſecant, & mala attra-hunt, ut Cæcias nubes: quod notat Camer. *in Embl. vim ex vi:* ſimilitudine Lauri:

Damna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Damna dat atque facit vis vi collata potentum,
Ramorum attritu ut flamma reſultat edax.

mitentur Conſiliarii boni Ariſtidem : qui cum et inimicus Themiſtoclis, inimicitias illis in con- s Reip. ſuggerendis ſepoſuit: *Viſne,* inquit, *ô The- tocles, inimicitias pauliſper hic deponamus, receptu- as, cum redierimus?* Plutarch. & Popilium, qui fa- cere voluit privatam amicitiam, cum mandata pa- te intercederent. Juſtin. *lib.* 34. Cavenda ergo illo- m conſortia, qui cum deliberaturi ſunt de Republ. vatis ſimultatibus invicem ſibi ſunt inimici, qua- Julius ille Claſſicianus, qui Suetonio diſcors, bo- m publicum cum privatis ſimultatibus impedie- t. Tacit. 14. *annal.*

Quarto loco Affectus omnes noxios excludimus: illis enim omnes, qui de rebus dubiis conſultant, cuos eſſe decet. Saluſt. *in Catil.* & ubi illi officiunt, lud facile animus verum providet. *Ibid.* Vtque o- i, ubi glaucoma obſidet, puriter non vident: non m mens, ubi affectus : Præjudicium judicium o- ne tollit.

Imprimis vitetur Securitas, nam in ſecundis rebus nil in quenquam ſuperbe ac violenter conſulere de- : nec præſenti cedere fortunæ, cum quid veſper at, incertum ſit. Is demum vir erit, cujus animum c proſpera flatu ſuo efferant, nec adverſa infringant. Æmil. apud Livium *lib.* 5. *dec.* 5.

——— *Dum tua navis in alto eſt*
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura.
Horat. 1. *epiſt.* 19.

Deinde tollatur nimia Confidentia & Fiducia: unquam enim de futuris rebus tanquam de jam fa- is deliberandum eſt, neque hærendum pertinaciter iis, quæ aliter evenire poſſunt: quin potius pars qua inopinato eventui relinquenda, cum ubique mines ſimus, maxime vero in rebus bellicis. Po- b. *lib.* 2.

Omnium vero nocentiſſimus eſt Iræ affectus: nam

ſicubi ille animum invaſerit, extinguitur illico ra-
nis rectæ lumen, quos ideo ebriis comparat Baſi-
quod utrique amiſſo rationis uſu inepti ſunt au-
dis admonitionibus: & nihil recte, nihil conſid-
facere poſſunt. Cicer. 1. *Off.* At tu, qui conſilium pu-
blicum adis,

> —— *pone veſanos, precor,*
> *Animi tumores, teque pietate refer.*
> Senec. *in Theb.*

& antequam limen palatii ingrediaris, hunc & ce-
ros omnes affectus exue. Monet hoc inſcriptio C
Ratisbonenſis in tabula marmorea, his verbis: *Q
quis Senator curiam officii cauſa ingrederis, ant
oſtium privatos affectus omnes abjicito: iram, vi
dium, amicitiam, adulationem: Reipub. perſona
curam ſubjicito: nam ut aliis æquus aut iniquus
ris: ita quoque Dei judicium expectabis & ſuſtin*
Idipſum ſuaſit in expeditione Gothica Narſes, ad
Aretin. *lib.2. de bello Italico contra Gothos: Cum de
blica, ó viri, utilitate conſulitur, eſt quidem, ut ex-
mo, utilitas ipſa per ſe inſpicienda, nec aliis reſpecti
vel odii, vel amoris peſſundanda, &c.*

CAPUT XXV.

Quid conſultatione habita requiratur in Conſiliario.

CONſultatione peracta tria requiruntur Conſili
rio: Silentium, Conſtantia, & Audacia in fact
Silentium requirimus ideo, quod optimum tuti
mumque rerum adminiſtrandarum ſit vinculum. V
ler. Max. *lib.2. cap.2.* Neque enim res magnæ ſu
neri poſſunt ab eo, cui tacere grave eſt. Curtius *l.*
Eſt & fideli tuta ſilentio merces. Horat. 3. *Od.* ἀκί-
δυνον γὰρ ἐκ σιγῆς γέρας, nullaque ſunt meliora conſil
quam quæ ignoraverit adverſarius, antequam f
rent. Veget. *lib.3.* Docent hoc infinita exempla, m
ximarum rerum procurationem ſoli interdum ta
turn

ti·itati accepto ferendam eſſe. Ante omnes collo-
cadi Perſæ: apud quos non metus, non ſpes elicie-
bat vocem, qua proderentur occulta: Vetus diſcipli-
na regum, ſilentium Vitæ periculo ſanxerat, linguam-
que gravius caſtigabat, quam ullum probrum: Ob
hanc cauſam omnium, quæ apud hoſtem Darium ge-
rentur, ignarus fuit Alexander. Curt *lib.* 4. De iiſ-
dem Ammian. Marcell. *lib.* 21. *Speculatores*, inquit,
transfugæ ſubinde venientes, repugnantia prodebant:
futurorum incerti, quod apud Perſas nemo conſi-
lium eſt conſcius, præter optimates taciturnos & fi-
dos, apud quos Silentii quoque colitur Numen. Poſt
Perſas collocandi Hiſpani, qui ſæpe tormentis pro ſi-
lentio rerum creditarum immortui, adeo illis fortior
taciturnitatis cura, quam vitæ celebratio. Juſtin. *l.* 44.
Nec Romani illis cedunt: nam Eumene Rege Ro-
mam veniente, & Perſen in Senatu accuſante, in præ-
ſentia nihil, præterquam fuiſſe in Curia Regem, ſcire
quiſquam potuit: bello denique perfecto, quæque di-
cta ab Rege, quæque reſponſa eſſent, emanavere. Liv.
l. 42.

Nec ſingularum perſonarum deſunt exempla. Pom-
pejus, cum legationis officio fungeretur, à Gentio
rege interceptus, cum Senatus conſilia prodere jube-
retur, ardenti lucernæ admotum digitum creman-
dum præbuit: eaque patientia regi ſimul & deſpe-
rationem tormentis quicquam ex ſe cognoſcendi ex-
cuſſit, & expetendæ populi Romani amicitiæ, ma-
gnam cupiditatem ingeneravit. Val. Max. *l.* 3. *cap.* 3.
Abominamur ergo iſtos loquaculos plenos rima-
rum, qui hac atque illac perfluunt, & tum obviis qui-
buſve, tum præcipue uxoribus deliberationes publice
habitas communicant. Eo conſilio Auguſtum adulte-
ria exercuiſſe ferunt, ut facilius conſilia adverſario-
rum per cujuſque mulieres exquireret. Suet. *in Octav.*
59. Illum vero Conſiliarium, ſi Diis placet, egregiũ,

Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt, hunc tu Romane caveto.

Horat.

Horat.1. *epiſt.* 18. qualis apud Saluſt. *in Catil.* Qu-
tius: cui homini non minor vanitas inerat, quam
dacia, neque reticere, quæ audiebat, neque ſumet
ipſe ſcelera occultare, prorſus neque dicere, neqfa-
cere quicquam penſi habebat.

Conſtantia alterum eſt peractæ conſultationis re-
quiſitum. Nam mutatio voluntatis indicat anim
natare alicubi, atque alicubi apparere, prout ſit
ventus. Non vagatur, quod eſt fixum & fundam.
Seneca *epiſt.*35. Atque ut æſtum maris aut detrim-
ta Lunæ magis ſentiunt imbecilliora corpora: it e-
bus contrariis vehementius commovetur animus -
nus ſibi conſtans, & affectibus vitiatus. Sic ma ne
arguitur animus imprudens: alius prodit atque a
& quo turpius nihil judico, impar ſibi eſt. Mag m
rem puta, unum hominem agere. Præter ſapien
autem nemo unum agit. Cæteri multiformes ſu
Senec. *epiſt.* 120. Chamæleontis induunt natur
Ariſt.1. *Eth. Nic.* leviores cortice: mutare quadr
rotundis edocti. Ergo maxime notandi ii, qui ex æ-
na libidine huc illuc fluctuant & agitantur: interd
alia, deinde alia decernunt: & uti eorum, qui do-
nantur ſimultas atque arrogantia fert, ita bonum m
lumve publicum exiſtimant. Saluſt. *ad Caſ.* Quin ild
ipſum quoſdam egit ad mortem, quod propoſita ſæ
mutando in eadem revolvebantur. Senec. *de Tra*
c.2. in fin.

Tertium finitæ conſultationis caput, diximus
audaciam in facto: Celeriter deliberata peragen
ſunt, deliberandum autem tarde. Ariſt. 6. *Eth.* 6.
conſulueris mature facto opus eſt. Saluſt. *in Catil.* N
triſtari Conſiliarium oportet, ſi quod ſalubriter ſua
eventum felicem non ſortiatur.

Si fors initio res videatur ardua,
Non eſt quod animum protinus deſpondeat;
Quid conſulendum cenſeo vel eo magis,
Quod ſæpe viſum eſt uni inexplicabile,
Expediit alius facile: Si cedant bene

Conſ

Conſulta pravo, te ſequetur gloria:
Si male ceciderint, tu tamen culpa vacas,
Autore magno deſipere, pœne ſapere eſt.
Quod undiquaque claudit omnes exitus
Invicta vis, aut fatum ineluctabile,
Nec explicare conſilia ſeſe queant,
Idem probabunt quicquid eveniet, quibus
Vſus fuiſti in conſulendo auctoribus:
Sin ipſe reliquis facinus inſciis novum
Perages, rogatus qui probaturus fuit,
Eventa primus arguet, quamquam ſciat
Remedia nulla, ſciſſe vult credi tamen.

Buchan. *in Iephte.*

Nec ferenda illorum hominum improbitas, qui ex entu de conſiliis cujuſque judicium faciunt: & cui ne quid proceſſerit, multum illum prævidiſſe, cui :us, nihil ſenſiſſe dicunt. Cicer. *pro C. Rab. Poſth.* ſſimum illud & frequentiſſimum omnibus tempo- ous, ut qui rem aliquam aggreſſi ſunt, & feliciter rfecerunt, optimo conſilio uſi exiſtimentur: alii ontra ſtultitiæ culpantur, cum re optime deliberata oti compotes facti non ſunt. Dion. *lib.*45. Non enim rum eſt, ut bonis, initiis mali ſuccedant eventus, lluſt. *in Catil.*

Cæterum ſunt alii, qui etiam in pravis conſiliis, ıæ ſuggeſſerunt, exequendis, ſtrenuos ſe præbent. ii plerumque per quæ peccant, per eadem puniun- ır & ipſi. *Lib. Sap. c.*2.

Circumretit enim vis atque injuria quemque,
Atque unde exorta eſt, ad eum plerumque rever- tit.

Lucret. *lib.*5. Et quemadmodum vexilla bellica qui- us militem ad expeditiones conſcribimus, & in præ- is velut ductoribus in hoſtem armamus, primas ex- eriuntur convulſiones & oppugnationes. Paradin. *ı Symb. Her.* Ita Conſiliarii, qui in conſiliis ſuppe- itandis militarunt ſub vexillo doloſo & fraudulen- o: quod alterius capiti ſtruunt, in ſuo experiuntur.

Docent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Docent hoc ſuo exemplo Haman *in hiſt. Eſth. cap.* Achitophel. 2.*Sam.*17.Majo, Amiratus Magnus ap Guilielmum Regem Siciliæ, de quo Hugo Falcan *in hiſt.Sic.*Cardinalis Balvenſis, apud Ludovicum R.Galliarum. de quo Comineus *lib.*10. Alexander Pontifex, &c. vid. Val. Max. *l. c.*26. Phil. Cam. *med. hiſt.*6. G. Richt. *ax.pol.*148.

CAPVT XXIV.

De Conſiliariorum privilegiis & præmiis.

CONſiliarii cenſentur eſſe pars corporis ipſoru Principum, *l. quiſquis.* 5. *in pr. C. ad l. Iulia Majeſt. cap. ſi quis.*6. *de pœn. in* 6. & cum ipſo princ pe quaſi unum conſtituunt corpus,*l.jus Senatorum. C. de dignit.* 12. *Cod.* 1. Ideoque eorum dicuntur am ci *l.* 4. *C. de contrah. ſtip.* Et ipſe Alexander Sever Vlpianum JCtum parentem ſuum appellare dignat eſt *l. ex divi.* 4. *C. de loc. & conducto.* Juſtinianu ſummi ingenii virum *l. un.* §. 9. *C. de caduc. toll.* à I.I. Conſiliariis dicuntur Patricii. *l. ult. C. de Coſ lib.*2. *Niceph. lib.*13. *Hiſt. Eccl. cap.*1. & 4. & Clau diano cujus ſunt de Eutropio, Patriciatus honore de corato, verba :

—— *Præſidium legum,genitorque vocatur*
Principis,& famulum dignatur regia patrem.

Vnde eſt, quod Conſiliarii ſummi principis libera ſunt patriæ poteſtatis nexu *l. ult. C. de Coſſ. lib.*2. In que eos committitur crimen læſæ majeſtatis : ſi illu in odium ipſius principis factum fuerit, VVeſenb *conſ.*17. *n.*6.

Accedit, quod qui vocantur ad conſilium princi pis ab omnibus oneribus & muneribus ſunt immu nes, nec ad decurionatum aut ſimilem magiſtratum vocari poſſunt *l. juriſperitos.* 33. *l. adminiſtrantes.* 44 *de excuſ.tut. l.verum.* §. *ex facto, de minor. l. fin. C. de ſilentiariis, lib.*12. *l. pen. & l. fin. C. de decur. lib.* 10.

Quid vero de præmiis ? Illiſne afficiet Princeps

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

um, qui bene de cæteris conſuluerit? Sane non videtur: idque ideo, ne deinceps aliquid præter animi mentem & ad gratiam loquatur. Thucyd. *lib.*3. Emeritis tamen poſſunt conſtitui ex Camera principis certi reditus, vulgo Gnadengeldt.

E contra Princeps nec eum, qui in conſulendo fuerit inferior, nullo dedecore, nedum ſupplicio perſequatur. Thucyd. *lib.*3. deſint, qui ſuadeant, ſi male ſuaſiſſe periculum ſit. Curt. *lib.*3.

CAPVT XXVII.

De uſu Legatorum in conficiendis Reip. negotiis.

Legati à legendo dicti, quod publice lecti mitterentur. Varro: variis nominibus appellari ſolent: Nam & Oratores dicuntur *l. lex. Iulia ad l. Iul. de vi publ. &* Nuncii. Cicer. 1. *Tuſcul. &* Ambaſſatores ἀπὸ τοῦ ἀμβασίζειν, quod mittere eſt. Et Reſponſales *c. Saloniana diſt.*63. Et Caduceatores à caduceo ſive coryceo *l.*8. *de rer. diviſ.* hoc eſt, baculo, à legatis geſtari ſolito, habente ab utraque parte inſculptos duos ſerpentes invicem implicatos, & ſe mutuo reſpicientes. Plin. *l.*19. *N. H.* Pier. *in Hieroglyph. lib.*15. *c.*2.

Eſt autem legatus perſona publica ſacratiore nomine ad principem vel Remp. miſſa ſine imperio rei dicendæ agendæque cauſa.

Species legationum variæ ſunt:

1. Pronuba: quam peragit, qui matrimonium pro abſente Principe contrahit, Budæus 1. *de Aſſe.*

2. Officioſa, quæ officii & honoris cauſa ſuſcipitur, quales fiunt ad congratulandum, aut dolorem ſignificandum. *l.*35. §. 1. *ff. ex quibus cauſ. major*, aut gratias agendum, 2. *Sam.* 2. Hæc etſi officii ſit, non tamen prætereunda eſt, ne inter principes alioquin conjunctos, ſimultatibus occaſio detur.

3. Legatio qua expediuntur negotia ad ſummam Reipubl. pertinentia, tempore pacis hoc fieri ſolet ex cauſis variis: potiſſimum ob ineunda fœdera. Olim

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

etiam ſorte legebantur legati, ne ambitioni aut inimicitiis locus foret. Tacitus *lib.4. Hiſt. Cic. ad Atti. ep.17. lib.1.* Dion. *lib.59.*

4. Legatio ad denunciandum bellum: cujuſmodi legati dicuntur Feciales: & Araldi. Bud. *ad l. de rer. diviſ.*

5. Libera: quæ eſt ejus, qui publico nomine immendatus, ornatuſque re ipſa ob privatam exiit cauſionem: Donabantur enim à Senatu vel Imp. clariſſimi viri honorario titulo liberæ legationis, etſi ſuorum, non publicorum negotiorum cauſa in provinciam aliquam proficiſcerentur: quo majore eſſent cum dignitate. Lipſ. *in Comment. ad lib.12. a al.* Tacit. Libera dicitur, non quod nullo finita ſit tempore Cujac. *9. obſ. 29.* (nam annus his legationibus erat præſtitutus. Cicer. *15. ad Att. ep.6.*) ſed quod introire in urbem & rurſus exire liberam legationem habenti liceret. Neque illi cenſebantur abeſſe cauſa Reip. *l. 14. de legat.* Tribus autem fere de cauſis poſtulabantur liberæ legationes: Voti ſolvendi, periculi vitandi, & hæreditatis nominumve perſequendorum cauſa: & qui cum ejuſmodi libera legatione mittebantur, lictores à provincialibus Magiſtratibus & inſignia cæterorum legatorum acceperunt. Cicero. *epiſt. 21.*

Sed nos revertimur ad eas legationum ſpecies, quarum hodie magnus eſt uſus. Nam cum privatis non liceat, cum rebus ſuis ipſi ſupereſſe vel nolunt, vel non poſſunt, ut idipſum agant per alios. *l. 1. ff. de procur.* cur non & principibus? Atque quo hoc jus eſt vetuſtius (origo enim ejus eſt ab ipſis civitatum primordiis: *l.5. de juſt. & jur.*) eo venerabilius eſt: cum enim apud omnes gentes paſſim legatorum fuerit uſus receptus, jure gentium effectum eſt, ut legati haberentur ſancti, id eſt, ab omni violentia tuti. *l.8. ff. de rer. div.* Et legatorum nomen apud omnes nationes ſanctum inviolatumque ſemper fuit. Cæſ. *lib.2. bell.Gall.* Inſignum vero ſecuritatis geſtare ſoliti ſunt ſagmina ſeu

herb.

rbas. *d. l.*8 §. 1. *de rer. diviſ.* Livius *lib.*1. Plin. *lib.*22.
2. & Feſtus. Nec tantum in acceſſu inviolabiles
nt, ſed etiam in reditu. Neque enim quiſquam deſi-
t eſſe legatus, antequam principi renunciaverit,
id perfecta legatione geſtum fuerit.

Hoc loco quæritur, an etiam illi, qui miſſi legati
on ſunt, & legationis tamen nomen obtendunt, ſan-
i & inviolabiles ſint? Et dicendum, jure legationis
m eximi debere, qui à nemine miſſus deprehendi-
r: cum vero, qui legatus quidem eſt, non tamen ad
m, ad quem ſe miſſum affirmat, legationis jure frui
umanius eſt: quemadmodum Alexandrum peper-
ſſe legatis Athenienſium, qui ad Tyrios in eum ani-
andos venerant, legimus. Curt. *lib.* 4.

Quid vero de legatis hoſtium, ſuntne illi hoc jure
nſendi? Imo vero, ſi quis legatum hoſtium pulſaſ-
t, contra jus gentium id commiſſum eſſe exiſtima-
r *l. fin. ff. de legat.* Æmil. Prob. *in Pelopid.* Cujac. 11.
ſ. 5. Violarunt ergo jus gentium hoſtes Henrici Au-
ipis Imper. qui prope Goſlariam legatos illos præ-
ſis crinibus male multarunt. Rein. Reinec. *in Chron.*
*lavor. lib.*37. P. Camer. *cent.*2. *med. hiſt. c.*40.

Quid de legatis, qui ſpeculandi cauſa miſſi ſunt, an
i à violatione immunes? Et eorum quidem qui ejuſ-
odi exploratores legationis ſpecie oberrantes hu-
aniter tractarunt, exempla non deſunt. Inter eos
. Poſthumius & Antiochus: quoniam legationis no-
ini, quod præ ſe ferebant, plus dandum cenſuerunt,
uam facinori certo rependendum. Dion. Halic. *lib.* 6.
erum cum pro legatis habendi non ſint, jure legato-
um frui nullo modo poſſunt.

Quid de iis, quibus interdictum ne venirent? Et iis
aſibus, in quibus licitum eſt vetare, ne legati acce-
ant, putamus miſſis jura legationum non manere. Si
auſa prohibitionis nulla eſt, legatorum jus ſtabile eſt.
nterdum enim ex indignatione nimia & metu, adi-
prohibentur legati: quomodo Franciſcus R. Gall.
e quid à Feciali Caroli V. Imper. audire cogeretur,
quod

quod ſuo nomini majeſtatique labem ullam inurer, ut adventare audiit, crucem pro palatio figi mandavit: ac feciali denunciari, certum illi crucis exitum impendere, ſi mandata expoſuiſſet.

Quid vero apud eum, cui ante jura legationis violata ſunt; ſuntne legati tuti? Et placet legatos ab principe, qui prior legationis jura violavit, tuto non ire ad eum, cujus jura violata ſunt. Nam fidem frangenti fides haud ſervanda eſt. *l. cum proponas l. 2. ib. Dd. C. de pact. l. qui pendentem 25. l. Iulian. §.* ... *ferri. ff. act. emt. c. dilectus de Simonia.* Et fruſtra qs postulat ab eo ſervare fidem, cui fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat: *cap. fruſtra de R. I. in 6.*

Quæritur, quomodo puniendi qui legatos violarunt? certum enim eſt, violatum eſſe jus gentium:

Magnaque debetur violato pœna caduceo:

Juven. *Sat. 6.* qua de re ſacerdotes feciales judices fuiſſe auctor eſt Varro *lib. 3. de vita pop. Rom.* Et deditionem fieri ait. *l. ult. de legat.* Cujus exemplum est apud Cæſ. *lib. 3. bell. Gall.*

Atque is, qui principis legatum violat, crimen læſæ majeſtatis committit. Gail. *de pignor. obſ. 5. num.* ...

Jure Canon. violatores legatorum exterminantur à Chriſtiana Rep. *c. ſi quis diſt. 93.*

Si à civitate facta eſt violatio, ultionem ſuſtinet, bello petitur ab eo, cujus legati aſpere & crudeliter excepti ſunt. Romani hac ex cauſa Corinthum delebant. Cicer. *pro l. Man.* quod legatos ſuos perfuſſiſſent ſordibus: Alexander Tyrum. Curtius *lib. 4.* ... Græciam, ob detruſos in puteum legatos Perſicos, invaſit dira & cruenta fax belli. Herod.

CAPUT XXVIII.

De Legatorum Virtute & Doctrina.

MAgna legatorum dignitas; magna iis adhibenda cautio, ut perſonam, quam ſuſtinent, virtute digniorem efficiant.

Impri-

Imprimis Temperantiæ inſignem curam habeant,
Iodus omnibus in rebus optimum eſt habitus :
imia omnia nimium exhibent negotium hominibus ex ſe.
lut. *in Pœnul.* imitenturque illum Athenienſium le-
gum Xenocratem: qui dicitur ne quicquam voluiſſe
gſtare prius, quam legationem ſuam expoſuiſſet.

Deinde non tantum oculos, ſed manus abſtinentes
beant : Dorophagiam omnem procul amandamus:
ε πάντα, ὄτε πάντοτε, ὄτε παρὰ πάντων *l.6. §. 3. de*
procoſ.

Venetorum legatis capitale eſt, in legatione mune-
r contrectaſſe. Hermolaus Barb. *de Rep. Venet.* qui
ie ob eandem cauſam exulatum ire juſſus eſt. Bo-
ci. 3. *de rep. c.* 1. Itemque Athenienſibus. Xenoph.
l.7. Rer. Græc. Q. Fabius Gurges: Cn. Fabii picto-
r Q. Ogulnius legati ad Ptolomæum regem miſſi,
unera, quæ ab eo privatim acceperant, in ærarium
culerunt, de publico ſcil. miniſterio nihil cuiquam
pter laudem bene adminiſtrati officii accedere de-
re judicantes. Valer. Max. *l.4. c.3.* Videndum ta-
en an ea mente munera data ſint, ut corrumperen-
r legati, an vero teſtificandæ benevolentiæ & ho-
ris cauſa; nam etiam Romani legatis munera da-
runt ſoliti, teſte Livio.

Præterea legati adverſus omnem vim omnemque
entum pectus imperterritum gerant.

Multa ſecus eveniunt, quam cogitata ſunt: ſed ideo
n exuenda magnitudo animi? quæ ſola quemlibet
eventum improviſum deprimit.

Confidentia animum vegetiorem reddat: nemo ex
t timiditate impediri ſe patiatur, quominus progre-
dtur celerius. Verſatur enim in re laudabili: in qua
metuculoſus ſit, canis muti nomen non effugiet. *c. ſi*
tor. 43. diſt. Docet quippe negare, qui timide ro-
g Sen. *in Hipp.*

Fidelitas etiam legatorum maxime neceſſaria eſt
v.13. & 25.

Quæri-

Quæritur, an principi parere debeat legatus in rus turpibus? Negatur. Major enim & ſanctior eſſe det cura conſcientiæ, quam ejus, qui tantum poteſt imperare linguis & corporibus. Step. Jun. *tr. de vindic.* q.1. *& de jur. Magiſtrat.* q.3.

Doctrinam in legato non vulgarem requirias, ſed ex omni diſciplinarum genere cumulatiſſimam. Depromat ex iſthoc myrothecio quicquid in declarationibus publicis, quicquid in converſationibus utile futurum; Juriſprudentiæ, Philoſophiæ & Hiſtoriarum cognitio facem præferet, & inſignem ſibi conciliabit auctoritatem. Linguarum exoticarum notitia plurimum decoris addet.

CAPUT XXIX.

Qualem ſe Legatus in ipſa legatione obeunda gerere debeat.

Legatus exhibere tenebitur principis ſui ſcriptum mandatum *l. 5. C. de jure fiſci.* 10. *C.* 1. ſive literas credentiales, ut loqui ſolemus. Omnes enim ſciant, nemini quicquam, niſi quod ſcriptis probaverit, eſſe credendum, nec ullius dignitate terreri *l. 1. C. mandat. princip.* Excipiunt C. C. Legatum à latere *c. nobiliſſimus.* 97. *diſt.*

Porro is, qui legatione fungitur, nihil præter ſuum negotium agere, neque alienis, neque propriis rebus ſe debet interponere, *l. Paulus.* 8. §. *fin. ff. de leg.* ut impediri legatio poſſit. Quod ſi quid impedimento non eſt legationi, eo ſeſe non extendit prohibitio. Nemo prohibetur rebus ſuis ſalva legatione, optime conſulere. *arg. l. legatus* 12. *ff. de legat.* poteſtque quis damnum & injuriam legationis tempore ſibi illatam perſequi. *l.9. l.10. eod.* Legatio vero non deſerenda eſt *l. 1. eod.* quæ moram non patiuntur, ſtrenue perficienda ſunt ab illo ipſo cui injuncta eſt legatio non ſubſtituto. *l. 4. §. 4. ff. eod.* Nihil illi ſit antiquius quam ut honoris dignitatiſque ſui principis ſumma

rati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rationem habeat: fines mandati diligenter cuſtodiat: nam ſi exceſſerit, aliud quid facere videtur. *l.* 5. *ff. Mandati. l.* 11. §. 5. *de inſt. actione.* Cumque princeps certam formam præſcripſerit, certe omnem hujuſmodi licentiam legato ademit. *Alb. Gent. l.* 3. *de legat. c.* 16. Quod ſi præter mandatum aliquid de novo emergens è re principis eſſe videatur, illico certiorem reddat Principem: aliudque expectet mandatum & conſenſum Principis. Quod ſi moram non ferat negotium: diligentiſſime laboret in capiendo conſilio, quod principi utile futurum: ejuſque cauſas ſtatim ad ipſum principem deferat. Liberior poteſtas legatis indulta eſt, ſi mandato generalis iſta clauſula inſerta fuerit: Reliqua committimus tuæ prudentiæ & diſcretioni. *Gail.* 1. *de P.P. c.*4. *n.*30.

Cæterum ſedulo dent operam legati, ne quid flagitioſe per ſe vel ſuos fiat. Eo enim caſu aliquo ſcelere ſe obſtrinxerint, privilegiis legatorum non fruuntur, licitèque violantur. Dignum ergo ſupplicium luit Auguſti legatus, qui cum veniſſet ad M. Antonium, ſermone liberiore erga Cleopatram uſus, verberibus nudus eſt cæſus. Dignum factis ſuis præmium experti legati Perſici in aula Amyntæ Regis Macedonum: & tres illi Fabii ad Gallos miſſi. Solent etiam quidam acceptarum à legatione injuriarum ultionem à Principibus ipſis repoſcere: ut Carolus Burg. legatis Ludovici XI. R. Gall. reſpondit: ſe ab Regis Cancellario contumelioſe habitum: brevi tamen futurum, ut regem facti pœniteret: nec mora, quin eodem anno regem nihil tale cogitantem graviſſimo bello urgeret, ac pæne in rerum omnium deſperationem adduceret. Phil. Comin. *lib.*1.

CAPVT XXX.

Quales eſſe debeant Legati poſt legationem obitam.

LEgatus omni animi perturbatione ſemota, quæ in legatione actitata ſunt primum fideliſſime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

renunciet: nhil hic ſibi vindicet ira, nihil invidia, ſi forte minus digne ab iis, ad quos miſſus eſt, ha... tus fuerit, idcirco famæ eorum detrahat: non ſit ... cendiarius turbarum, & qui πῦρ ἐπὶ πῦρ (*ignem ad ignem*) addat: eaque ſecreto etiam habeat, quæ in ... gatione peregit, neminique niſi ei à quo miſſus ... renunciet.

Legatum à legatione reverſum ſeparatim aud... Princeps, ac ſolus, ne ſi minus jucunda renunciet, p... vorem ea res atque metum inferat multitudini. Su... enim omnes cupidi rerum novarum, & non deſun... qui cum familiariter norint legatum, audent ſibi po... liceri fore, ut omnia reſciſcant. Verum ſi judicio pr... ditus eſt ille, cavebit modis omnibus ne quid effera... quod vel alienationem animis vel trepidationem e... citare poſſit. Phil. Comin. *lib.* 1.

CAPVT XXXI.

De Privilegiis Legatorum.

CVm pro Reip. ſalute Legati in regionibus exter... variis ſint ſubjecti caſibus, æquiſſimum eſt, priv... legiis quibuſdam iis ſubveniri: quorum contempl... tione ad ſuſtinendas itinerum difficultates facilior... reddantur.

1. Ex illis primum eſt, quod Legati non cogunt... durante Legatione ſubire dubiam judiciorum alea... ſed domum revocandi jus habent. *l.* 2. *de judic.* id e... poſſunt petere, ut cauſa ad locum, in quo habent d... micilium remittatur.

2. Deinde Legati non poſſunt capi pro repreſſalii... Bar. *in l. ſi quis Legatum. in pr. ff. legat.* Colerus ... *proceſſ. execut. par.* 2. *c.* 3. *n.* 186. *& ſeqq.*

3. Legatis reſtituendi ſunt ſumtus in legatione... erogati. *l.* 2. §. *ſi. ff. de legation.* etiam ii, quos ad recu... perandam ſanitatem ſuam impenderunt. Bar. *in l. ... cui.* 21. §. *tamdiu. ff. Ex quib. cauſ. major.* Quod ... damnum in via fuerint paſſi, ad reſtitutionem rec...

agen...

igent. Legati enim officium publicum eſt, quod quis etiam coactus ſubit, cujuſmodi officia nemini ſunt damnoſa. *l. poſt. leg. 5. §. advoc. ff. de his. quib. ut indig. l. cum poſtulaſ. 44. de dam. infect.* Legati legativum, id eſt, ſumptus ex publico habent. *l. 2. §. his qui ff. de legat.* Si in legatione mortui ſint, viatica & honoraria Legato publice conſtituta, à fiſco non vindicantur, ſed ad legati hæredes ipſo jure pertinent. *l. 10. de legat.*

4. Legatorum præmia tria: Locus, Lautia, Munera. Loci nomine ædes liberas intelligimus. Romæ honeſtabantur ſociorum legati conſeſſu Orcheſtræ. Juſtinus *de Maſſilienſibus libro* 43. ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in Senatu datus. Ita Hircana ejuſque filiis, item legatis, qui ab eo miſſi, gladiatorum & ferarum pugnas ſpectare in ſedibus Senatorum. Joſephus *lib. 14. cap. 17.* Lautia erant Xenia legatis miſſa. Plut. *in probl. Rom.* dicta à magnificentia præbitoris. Duar. *in diſp. c. 26.* In muneribus erat, quod illis de publico dabatur aureus annulus, quem palam gerebant eoque poſtea depoſito, ferreo intra domos utebantur. Plin. *lib. 33. c* 1.

5. Legatis in Legatione mortuis ſtatuæ erigebantur in publico: ut qui pro patria occubuiſſent, in perpetuum per gloriam vivere intelligerentur. *pr. tit. Inſt. de excuſ. tut.* Statuas quatuor illorum legatorum, quos Lartes Tolumnius Vejentium R. interfecerat, in roſtris longo pòſt tempore ſtetiſſe teſtatur. Cicero *Philipp. 9.* Ita legatis à Teuta Illyriorum regina interfectis, à Rom. ſtatuæ ſunt poſitæ, quod tribui ſolebat injuria cæſis. Plin. *lib. 34. cap. 6.* Florus *lib. 2. c. 5.*

6. Legati dum abſunt, ſi conveniantur domi, non coguntur mittere procuratorem. Zaſ. *in l. quia tractatur num. 28. & ſeqq. ff. de diverſ. & tem. præſcript.*

7. Vacationem à muneribus etiam legati Reipub. obtinent, non modo in ipſa legatione, ſed biennio etiam pòſt. *l. 7. infi. & l. 8. ff. de legat. l. 3. C. eod.*

Quæritur, an privilegia legatis conceſſa occaſione

legationis, etiam ad comites ipſorum extendant
Affirmatur. *argum. l.* 12. *de vac. & excuſ. mun. l.*
de excuſ. l. 18. *de off. præſid.* Quoniam & eadem
dulta ſtudioſorum famulis, quæ ipſis ſtudioſis. Gai
obſ. 68. *num.* 6. & 1. *de P.P.c.* 6. *n.* 21. VVeſenb. *conſ.*
n. 22. Fridericus *de continentia cauſarum. c.* 19. *n.* 1

CAPUT XXXII.

De Miniſtris Aulicis eligendis.

MInistros principi adjumentum præcipuum
ipſa teſtatur experientia: quoniam parum ta
eſt ſine viribus majeſtas. Livius *libr.* 2. Atque ut ta
eſſe poſſit, ſint qui cuſtodiam corporis principis
rant, qui ſi opus ſit, nullum pro ſalute principis
riculum reformident. Idque in novo præſertim pr
cipatu fieri debere ſuadent Panſa & Hirtius ap
Vell. Paterc. Principatum armis quæſitum, armis
nendum eſſe. Quod cum facere neglexiſſet Cæſar, ta
dem hujus ſuæ ſecuritatis colophonem tragicum ſ
titur. Nam is etſi nominis & dignitatis ſuæ mul
videret ſtudioſiſſimos, non tamen adduci potuit,
præſidia ſibi adſciſceret; Plutarch. Diverſus ab i
Romulus, atque ideo tutior. Trecentos quippe
matos ad cuſtodiam corporis, quos Celeres appel
vit non in bello ſolum, ſed etiam in pace habuit. L
vius *l.* 1. Darius Rex Perſ. in eo regiorum præſidioru
apparatu admirandus. Currum decem millia haſtat
rum ſequebantur, haſtas argento adornatas, ſpicu
auro præfixa geſtabant: dextra levaque regem duce
ti ferme nobiliſſimi propinquorum comitabantu
Curt. *lib.* 3.

Miniſtri eligantur probi & fideles: Ab iis eni
pleraque prava aut recta: Melior eſt Reſp. & prop
modum tutior, in qua princeps malus ſit, ea in qu
mali principis adminiſtri. Capitolin. *in Alex.* N
peregrini: Odioſum enim reddunt Regem peregri
ſervi. Hinc Naberſanes vitio vertit Dario, quod p
regrin

egrinos circum ſe haberet. Curt. *l.6.* Et aliis nonni-il nocuit peregrino ſatellite cingi. Vt ſunt Auguſtus : Tiberius cuſtodia Germanorum; Caligula Batavo-um: Galba evocatorum.

CAPVT XXXIII.

De Aulæ moribus.

AVlicorum quorundam mores contemplabimur: eo fine, ut tela iſta præviſa minus nocere nobis poſ-nt. Pleriſque eorum ineſt contemptor animus: & uperbia, commune nobilitatis malum. *Saluſt. in Iu-urth.* Vitium rebus ſolenne ſecundis. Claudian. *lib. . de Stiliconis laud.* & quodammodo naturale. Vell. aterc. *l.* 2. At vero iſti quanto ſuperiores ſunt, tanto ſubmiſſius gerere debeant. Cicero 1.*offic.* Nam quo rtuna altius evexit, ac elevavit humanas opes, hoc pprimere ſe magis felicem decet. Seneca Trag Præ-rea illorum non fere quiſquam litteratorum indu-riæ favet: nullis noſtris officiis benevolentiam illo-im allicere poſſumus. Cicero 7. *Verr.* deſpiciunt mnes veluti inferiores, quandoque etiam Vatiniano dio proſequuntur. Plus ſibi videntur poſſe quam oſſunt. Alius eloquentiæ fiducia prolabitur, alius pa-imonio ſuo plus impetravit quam ferre poſſit: alius ifirmum corpus laborioſo oppreſſit officio. Senec. *de ranq.an.in cap.* 4. magnaque vitæ pars elabitur male gentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agenti-us. Senec. *ep.* 1. Ecquid illud eſt? Addicunt animum oluptati, cui indulgere initium omnium malorum ſt. Id. *in Epiſtolis.* Jactant vires ſuas coram iis, quibus liquid in aula negotii eſt: audacter promittunt, fide-ter ſe acturos cauſam: ſi penitius introſpicias, lu-unt; nonnunquam etiam impedimentum, quantis oſſunt viribus, objiciunt, cum paulo ante adjumento futuros polliciti eſſent. Hoc pacto comicam faciem ræ ſe ferunt, & tragicam perſonam agunt.

Ore aliud, tacitoque aliud ſub pectore verſant:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Adjiciunt complexus & oſcula, facti natura & conſuetudine exerciti velare odium fallacibus blanditiis. Tacit. *lib.* 14. *ann.* Vivum in Abnero & Joabo exemplum eſt. 2.*Sam.*3. Hic tibi velim commendatam eſſe fidem Diabolorum. Quænam eſt illa inquis? Credunt illi & contremiſcunt D. Jacob. *in ep. cap.* *v.*19. Sic tu crede, & treme. Artificium non leve adhibent, ut capiant facilius, more aucupum. Secris criminationibus infamant ignarum, & quo incautior decipiare, palam laudatum. Tacit. 1. *hiſt.* iſtis omnibus ad reprehendenda aliena dicta & facta ardet animus: vix ſatis apertum os, aut lingua prompta videtur. Saluſt. *ad Cæſ.* Similes hyænæ, quæ ſtabula paſtorum ſequitur, & auditu aſſiduo addiſcit vocamen quod exprimere poſſit imitatione vocis humanæ: ut in hominem aſtu accitum noctu ſæviat. Solin. *c.* Experti ſunt hoc ipſum Joſephus in aula Pharaonis *Geneſ.*39. *v.*14. Abimelech. 1.*Sam.*22. *v.* 8. Mephiboſeth 2.*Sam.*16.*v.*3. *&* 19. *v.* 26. Naboth 1. *Reg.* *v.* 6. Ita Theodorus Stippiotes à Cathameri Logotheta oneratus calumniis apud Manuelem Imper. e cæcatur. Nicet. *lib.*3. Ita Beliſarius & Johannes D apud Juſtin. Imp. Cornelius Gallus apud Auguſtum. Vſque adeo fucata omnis inter eos eſt amicitia: a ctiſſimo familiaritatis nexu obſtringere ſe ſolent inter pocula, etiam ii, qui alio modo quam helluatione iſ inter ſe ſunt ignoti. At tu qui vitream iſtam vitro ſar cis amicitiam, audi Martialem *lib.*9. *epigr.*

Hunc quem cœna tibi, quem menſa paravit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Aprum amat, & mullos, & ſumen, & oſtrea, non te
Tam bene ſi cœnem. noſter amicus erit.

Et Nicetas *lib.*3. *Manuelis. Obſerva*, inquit, *quantum licet, eos æmulos, qui ingeniis ſunt illiberalibus, & moribus occultis præditi, linguaque pollent ab animo diſſentiente: ac cuſtodia muni os tuum, nec ſinas linguam temere extra dentium ſeptum & labiorum munitionem*

evagari,

vagari, quibus à natura quaſi duplici vallo eſt incluſa. Huc referendum eſt illud Solonis:

Tu ſi ſapis, fac ſingulos probe obſerves,
Ne forte quiſquam tegat, quod habet intus
Odium: & interim vultu loquatur blando,
At lingua duplex ex atra ſonet mente.
Ergo proborum appetendum conſortium:
Boni ſibi hoc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam & gratiam, hoc probis precium eſt, eo mihi magis lubet,
Cum probis potius, quam cum improbis vivere vanidicis.

Plaut. *in Trinum.*

CAPUT XXXIV.

De Subditis: & quibus modis quis Subditus fiat.

SUbditus eſt, qui juriſdictioni ſubeſt, in quo illa exercetur. Præter Principem autem omnes omnino; qui illi ſubſunt, ſubditi ſunt: at princeps ſubeſt nemini, niſi Deo & naturæ. Dn. Præcept. Vultejus *lib.* 1. *Juriſp. c.* 15. *num.* 3. Fiunt Subditi origine & domicilio. Origo ſive nativitas ſubditum facit *l.* 1. *pr. l.* 6. *& l. finge.* §. 3. *ff. ad Municip.* Quod ſi quis ex diverſarum civitatum parentibus natus ſit, patris non matris conditionem ſequitur. *l.* 1. §. 2. *ff. eod. l.* 3. *C. de municip.* 10. *C.* 38. & ibi Cujac. *l. nullus* 44. *C. de decur.* niſi filius ſit vulgo quæſitus. Is enim matris originem ſequitur. *lib.* 1. *in fi. l. ejus qui* 9. *ff. ad Municip.* Domicilium conſtituit ſubditum, in quo quis fortunarum ſuarum ſedem fecerit. *l.* 3. *& ſeqq. ff. eod. c. licet ratione, de for. compet.* Non vero nuda ſolum conteſtatione domicilium inducitur. *l.* 20. *ff. eod.* nec ſolius emptione domus. *l.* 17. §. 13. *d. t.* Sed re & facto *l.* 20. 27. *eod.* hoc eſt, ipſa habitatione concurrente cum animi conteſtatione. Dn. Præceptor Gœddeus *ad l.* 203. *n.* 1. *ff. de V. S.* Quanto vero tempore domicilium contrahatur, Dd. diſcrepant. Alii decennii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

habitatione hoc fieri ajunt. Soar. *in com. opin. lit. n.* 115. Molin. 5. *conſ.* 61. *n.* 21. Alii judicis arbitr hoc relinquendum putant. Menoch. 1. *arb. cent. caſ.* 86. *n.* 16. In civitatibus Germaniæ paſſim inc latus poſt annum acquiritur: neque permittit Mag ſtratus, advenam diutius ibi commorari, ſi lapſo a no jura civium redimere nolit. Gail. 2. *obſ.* 35. *n.* 8. V netias annos 14. incolere neceſſe eſt iis, qui jura c vium plebejorum adipiſci velint: qui tamen ab impe riis omnibus & omni ſuffragiorum jure ſummover tur. Bodin. *l.* 1. *de Rep. c.* 6.

Cæterum incola obligatur ad obſervantiam con ſuetudinum ejus loci, in quo habitat. *l. incola.* 29. *ff. ad Municip. l. un. C. ubi pet. tut.* Si extra illur locum deliquerit. tradunt Dd. non puniri eum, eſ ſecundum loci domicilii ſtatutum. Rochus Cor *tract. de conſuet. n.* 724. *& ſeqq.* Phil. Franc. & Dd *c. ut animarum §.* 1. *arg. illius text. de conſtit. l.* 6. Bal & Ang. *in l. fin. ff. de juriſd. om. jud.* Poteſt auten quilibet ſponte ſua domicilio renunciare, quod tun fieri cenſetur, cum ſe ſuaque bona in alium locun transfert. *l. incola* 34. *l. nihil* 31. *ff. ad Municip.* Sed renunciatio plerumque fit cum onere, ſecundum cu juſque loci conſuetudines, ut nimirum renunciante de bonis ſuis Magiſtratui aliquid penſitent: quæ pen ſitatio Nachſtewer dici ſolet. Domicilio vero origi- nis de jure communi renunciare non poſſumus, quo- cunque enim ſe transfert civis originarius, nihilomi- nus jus originis retinet. *l.* 4. *C. de Municip.* nempe quoad munera & honores. Gail. 2. *obſ.* 36. *num.* 5. ſecus eſt quoad juriſdictionem: nam forum originis amitti- tur, relicto originis domicilio, atque alibi novo con- ſtituto. De conſuetudine vero civis originarius re- nuncians civitati, & domicilium alio transferens, de- ſinit eſſe civis, non ſolum quo ad munera, verum et- iam quoad juriſdictionem, Matth. de Afflict. *deciſ.* 384. Gail. 2. *obſ.* 36. *n.* 7. *& ſeqq.*

C A-

CAPUT XXXV.

An peregrini habendi in numero Civium?

Eregrinos in civitatem multi præmiorum magnitudine ac immunitatum illecebris alliciunt: ſive ſuos cives erudiendos, ſive ad finitimos debilitanos: ſive ad opes & copias cogendas, ſive ad immorlem gloriam, quam ſeſe adepturos ſperant, ſi opda à ſe fundata civium multitudine ac rerum onium abundantia reddant clariora. Hoc pacto heſeus populoſiſſimas effecit Athenas. Plut. *in Theſ.* : Alexander Magnus urbem ad oſtia Nili conditam, ıam de nomine appellavit Alexandria. Joſeph. *l.* 3. *ll. Iud.* Et Cæſar non ſingulis tantum hominibus, d etiam integris nationibus civitatem aſſignavit. icer. 1. *Phil.* quem imitatus Antoninus Imper. qui vitatis jus, quod antea magno conſtabat, omnibus Imper. Roman. degentibus conceſſit. *l.*17. *ff. de ſta. hom.* Quin ipſam Romam plerique patria ſua exrres incolebant: alios alliciebat ambitio, alios neſſitas officii publici, alios impoſita legatio, alios luıria, opulentum & oportunum vitiis locum quæns: alios liberalium ſtudiorum cupiditas, alios ſpeacula. Quibuſdam venalis eloquentia, multis & fora. Erant præterea in Municipiis complures, qui is poſſeſſionibus derelictis, novas ambierunt, duium an naturali quadam transferendi ſedes irritaone commoti. Sed enim, receptis in urbem peregriis, nihil magis extimeſcendum, quam quod pererini mores inducuntur; atque inter eoſdem cives iverſa vivendi ratio habetur, civiumque jura nonihil ab exteris labefactantur: nam quod locuſta geti, id civitati peregrinus. Caſ. 5. *pol.* 3. Quæ res partanos forte movit, ut peregrinos civitatis partiipes eſſe noluerint. Tzezes *Chil* 7. *hiſt.*130. Xenoph. *e Reb. Spart.* Ipſoſque etiam Athenienſes aucta ciitate peregrinos excluſiſſe Plut. *in Pericle* commemorat:

morat: quod peregrinitatem in urbem invectam multis creaſſe infortunium didicerant. Ariſt. 5. *p*
Accedit quod cuique in externis locis minor e[illegible] facinus verecundia. Cicer. *lib.4. ep. fam. ad Marc.*
Recipi tamen poſſunt interdum quibuſdam co[illegible]tionibus: nempe ſi bonæ ſint nationis, ſi præter [illegible]ritum ſuum miſeri, aut religionis cauſa ſolum ve[illegible]ſe videntur; ſi denique magna ſit civium penu[illegible], ut neceſſe ſit, externa præſidia appetere.

CAPVT XXXVI.

An Iudæi ſint habendi in numero Civium?

MIſera hæc gens vivum iræ divinæ ſpeculum [illegible] peragratur varias mundi plagas, patria ſua [illegible]torris, & nuſquam fere tuto collocatur loco. Sed [illegible]ne ex uſu Reip. eam admitti in civitatem? Sane [illegible] negant, impietatis & blaſphemiæ eorum nom[illegible] commoventur, ne idipſum concedant. Stante poli[illegible] Judaica, lex illis fuit à Deo poſita, ne quem ſuo cœ[illegible] admiſſum haberent blaſphemum, impiumve, eu[illegible] repertum devovendum diris: quid nunc, annon qu[illegible] in aliis æquum putaverunt, in ſua perſona valere p[illegible]tiantur? Fœnus agitant, & Chriſtianos in fraude[illegible] pellicere, laudi ducunt. Artes, præter fœneratione[illegible] fere nullas exercent: aut ſi quas habent, earum vi[illegible] univerſam ad Chriſtianorum incommodum dir[illegible]gunt. Vt marſupia fœnore, ita facultates corporis v[illegible]tales medicamentis exhauriunt, & experimenta p[illegible] mortes agunt. Langius *lib.1. Ep. Med.* 21. Neque eni[illegible] medicamentum ab iis eſt ſumendum. *c. nullus eorum* 28. *q.* 1. Quibus de cauſis non tolerantur in quibu[illegible]dam regnis & rebuſp. Galliam non incolunt. Gaguin *l.7. hiſt.* Franc. Petr. Greg. *in Syntag. jur. l.22. c.3. n.* 23. Et à pleriſque Germaniæ provinciis ſunt extorres.
Verum enimvero honorem hunc habeamus gent[illegible] miſeræ, & omnium potius miſericordiam, quam indi[illegible]gnationem in ſe commoventi: Contemplemur iſta[illegible]

divinæ

livinæ vindictæ ſpecula: & exinde in animum nobis evocemus, quantopere hæc gens olim præ reliquis loruerit, tantopere nunc contemptu ſordeſcere. Nec eſt, quod prorſus de illorum pervicacia nobis inideat, nam converſionem eorum ante mundi finem ore diſerte prædicit divina veritas. *Rom.* 11. *v.* 26. oph. 3. *v.* 7. & 8. *Hoſ.* 3. *v.* 4. Quin & olim collegia udæorum, permiſſu ſuperiorum, habita, *l.* 15. ἤδε ϗ ȣδαῖοι. *ff. de excuſ. tut. l.* 3. §. *ult. ff. de decur. l. circumcidere. ff. ad l. Corn. de ſic. Cujac.* 7. *obſ.* 30. eoſque ec vetus Chriſtianorum Eccleſia rejicit.

Certis tamen conditionibus tolerari poſſunt: ut ranquille & pacifice vivant, ut habitu utantur à Chriſtianis diverſo *c. in nonnullis.* 15. *ext. de Iudæis,* ne præficiantur officiis publicis *c. cum ſit nimis* 16. *c. ex ſpeciali ext. de Iud.* ne Chriſtianos habeant pro ſervis. *c. Iud.* 5. *c. multum* 2. *c. adhæc.* 8. *c. etſi* 13. *ext. de udæis.* ne novas Synagogas ſibi extruant. *c. de Iud.* 3. *xt. de Iudæis.* Cujac. 16. *obſ.* 3. *l. ult. C. de Iud.* Denique ne matrimonia cum Chriſtianis ineant. *c. ſi quis udaica in pr.* 28. *q.* 1. *l.* 5. *C. de Iud.*

CAPUT XXXVII.

De officio ſubditorum erga Magiſtratum.

SUbditorum eſt Magiſtratui ſincero ex affectu debita præſtare officia, quæ verſantur in exhibitione honoris, obedientiæ, tributi & operum militarium.

Honor eſt in recognitione ſuperioritatis, & veneratione Majeſtatis tanquam divinæ. *Pſal.* 82. 6. Time Deum, honora Regem. 1 *Petr.* 2. 7. Atque hunc honorem comitatur vera benevolentia: quam declarant pii ſubditi, cum preces pro ſalute Magiſtratuum fideliter concipiunt. 1 *Tim.* 2. exemplo captivorum in Babylone: qui etiam pro Magiſtratu Ethnico orare ſunt ſoliti. *Ier.* 29. & Seniorum, qui Davidis doluerunt vicem. 2 *Sam.* 12. Peccant ergo, qui calumniis Magiſtratum inſectantur. *Exod.* 22. & qui ſingula illius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

facta rimantur, & ad deteriora flectunt. Hi pœ‐
dabunt ſuæ curioſitatis & vaniloquentiæ. 2. *Petr.*
v. 10. una cum Chamo, generoſi patris degenere
lio *Gen.* 9.

Obedientia ſubditis incumbit in politicis quid
omnimoda. Omnis enim anima poteſtati ſubdita,
Rom. 11. *v.* 3. cui ſi quis reſiſtit, ordinationi divina
reſtitiſſe noverit, *Rom.* 13. *v.* 2.

Edictis itaque Magiſtratuum durioribus, & fc
taſſe iniquis mos gerendus eſt. 1 *Pet.* 2. *v.* 18. 1 *Sam.*
v. 10. Illa licet quandam ſapiant injuſtitiam, ſubd
tamen juſte ita plectuntur à Deo occultis quibuſda
de cauſis: Iſti vero talia jubentes divinam vindicta
non effugient, & immane torquebuntur. *Sap.* 6. Qu
ſi contra conſcientiam in religionis negotio quid ju
beant? Reſpondet Petrus: Oportet Deo magis ob
dire quam hominibus. Cui conſentit apud Platone
Socrates dicens: *πείσομαι τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν. Ob
diam Deo magis, quam vobis.* Quamdiu Imperator no
jubet divinis mandatis contraria, tamdiu parendum
ſin ſecus: tum cœleſtis Imperatoris ratio potior: Ill
corpus tantum, hic & animam perdere poteſt: Ill
gladium, hic gehennam minatur. Quid vero licet n
Subditis adverſus Magiſtratum illicita mandantem
arma ſumere? Non ſane videtur: qui enim gladium
privata auctoritate ſibi uſurpat, eodem peribit. *Matt.*
26. *Prov.* 24. *v.* 21. & 22. Quod ſi debita officia nor
præſtant ſubditi, Magiſtratus bona eorum capere pot
eſt, & tenere tantiſper, donec ad frugem redeant. *l. ſi
quis* 6. §. 1. *de pœn.* Gail. 1. *obſ.* 17. *nu.* 8. Neque poſ‐
ſunt ſe auctoritate propria ſubducere ab obedientia
ejus, qui propter delictum privandus eſt juriſdictione,
ante ſententiam privationis, *c. nonne.* 8. *q.* 4. *c. ſæpe.
ext. de appell.* Retinetur enim adminiſtratio uſque ad
ſententiam. Bart. *in l. poſt contract.* 15. *ff. de donat. arg.
l. aufertur.* 46. §. *in reatu ff. de jure fiſci l. reo.* 41. *ff.
de ſalut.*

Tributi præſtatio etiam facienda eſt ſubditis, ut
ſub

b tutela Magiſtratus commodius vivere poſſint
*m.*13.*v.*8. *& ſeq.* Tributa enim ad conſervationem
ibernationis judiciorum & pacis publicæ indicun-
r: ut dicetur infra *lib.*4.*c.*19.

Denique in operis militaribus ſpectantur ſubdito-
m erga Magiſtratum ſtudia: quotieſcunque illa ſu-
ipiuntur ad defenſionem Reipubl. & tranquillitatis
vium: qua de re infra *lib.*6. latius.

CAPVT XXXVIII.

De Numero Civium.

NOn ſatis probe proſpectum videtur civitatibus populoſis: quoniam confuſionem numerum ci-
lium introducit multitudo civium: atque illi ipſi,
ii intra eadem mœnia degunt, ita inter ſe ignoti
nt, moribuſque aliquantum diſcrepantes, ut pene
ii eſſe videantur. Inde periculis communibus in-
uentibus animorum ſequitur diſtractio: & quæ
m comitatur, ſeditio. An fructuoſa ſit tanta civium
pia, viderint ii, qui habenas populoſiſſimarum ci-
tatum moderantur. De Venetorum & Athenien-
m cenſu vid. Bodin. *lib.*4. *de Rep.c.*1.

Mediocri itaque civium numero contenta civitas
licius efflorelcet: Si tamen jam multi radices ege-
int, non ideo exſcindendi, ſed potius in claſſes di-
erendi, curiiſque & collegiis diſtribuendi ſunt, quod
ciſſe Servium Tullium memorat Florus *lib.*1. *cap.*6.
ujus ſolertia ita ordinata eſt reſp. ut omnia patrimo-
ii, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcri-
ina in tabulas referrentur, ac ſi maxima civitas mi-
imæ domus diligentia contineretur. Flor. *ibid.*

CAPVT XXXIX.

De ordine Equeſtri, & Nobilitate.

PRimus civium in Rep. ordo eſt Equitum ſive No-
bilium: Horum tres gradus deprehendimus. Pri-

mo loco collocantur ii, qui & ſua & majorum vi
nobiles ſunt, armis vel literis claritatem adepti. Se
cundo gradu ſunt ii, qui tantum ſua virtute ſunt no
biles, accedente beneficio Principis, nobilitatis ra
concedentis. Tertio loco ſunt, qui tantum majorum
crepant imagines, propriæ virtutis egentes. In hos
quadrat iſtud Juven. *Sat.* 8.

Stemmata quid faciunt? quid prodeſt, Pontice, lo
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Majorum, & ſtantes in curribus Æmilianos?
Quis fructus generis tabula jactare capaci
Famoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male vivitur?

Et illud Ovid. *ad Piſon.*

——— *perit omnis in illo*
Gentis honos, cujus laus eſt in origine ſola.

Vnicum enim Nobilitatis fundamentum eſt Vir
tus: quæ

——— *omnibus rebus anteit profecto;*
Libertas, ſalus, vita, res, parentes,
Patria & prognati tutantur, ſervantur.

Plaut. *in Amphytr.*

Privilegia nonnulla ordini huic vel legis bene
cio, vel conceſſione Principis, vel conſuetudinis vig
re indulta ſunt, horum aliqua inducemus. Potiſſimu
eſt, ſi deliquerint, quod mitigari illis pœna ſolet, ni
atrociſſimum fuerit crimen. *l. ſacrilegi. pr. & §. 1.*
ad l. Iul. pecul. l. ult. ff. de incend. ruin. naufr. l. ult.
ſepul. viol. l. 2. de term. moto. l. 11. de pœn. l. 6. §. 2.
fin. ff. de interd. & releg. Ita legimus apud Sueto
in Aug. *c. 5.* quod C. Lectorius adoleſcens patricii ge
neris ad deprecandam graviorem pœnam adulter
natales inter cætera allegarit: & quod Scaurus pro
pter vetuſtam nobilitatem, & recentem patris me
moriam abſolutus fuerit. Valer. Max. *l. 8. c. 1.* Vid
quæ dixi ſupra cap. 20. Nec poſſunt ſubjici torturæ
l. omnes judices 33. C. de decur. l. 10. l. ſever. 10. C. d
dignit. lib. 12. l. milites 8. l. Divo 11. C. de quæſt. l. nul-
lus.

ꝰ 4. C. ad l. Iul. Majeſtat. l. Deſertorem 3. §. 1. ff. de re il. c. nullus 6. q. 1. uſque adeo ut Judex, qui nobi- m torturæ ſubjecerit, capitaliter delinquere dicatur. ald. *in l. Decuriones, C. de quæſt.* nec conſuetudo in ontrarium valeat per tex. *l. 2. §. in filiis ff. de decur. l. nnes C. eod. l. Divo Marco. C. de quæſt.* Jaſ. *ad l. 32. 66. ff. de legib.* Huic privilegio affine eſt, quod per ocuratorem comparere poſſunt in criminalibus. *l. lt. C. de injur.* & ſi condemnentur, à furcæ ſuppli- io ſunt immunes. Schrader. *in feud. part.* 8. *cap.* 3. *um.* 66.

Nobiles etiam ſunt immunes à muneribus publi- is. *l. præcipimus. l. ſenatorum l. quoniam, C. de di- nit. lib.* 12. habentque prærogativam in aſſequendis agiſtratuum muniis, quemadmodum etiam in di- nitatibus & beneficiis Eccleſiaſticis Canonicatuum ræferuntur ignobilioribus. Tiraq. *de Nobil. cap.* 20. *um.* 10. *& ſeqq.* Præterea, ſi conveniantur Nobiles n quantum facere poſſunt, relinquuntur eis amplio- es ſumptus, quam ignobilioribus, nempe ut lautius ſe alere poſſint. *c. non cogantur* 41. *diſt.* & ſi qui ex is non poſſident immobilia, ſatiſdare non tenentur. *quoties* & ibi Bart. *C. de dignit. libro* 12. Cæterum e aliis Nobilitatis juribus vide eleganter diſſeren- em. Tiraq. *tr. de Nobil. c.* 20. Nos de amiſſione no- ilitatis pauca ſubjicimus.

Cauſarum ex quibus amitti dicitur Nobilitas, aliæ unt apparentes, aliæ veræ. Illius farinæ ſunt 1. pau- ertas, 2. advocandi, & 3. judicandi munus. Hujus itæ turpitudo, & profeſſio ſordidarum artium.

Paupertate non amittitur nobilitas, *arg. l. humi- lem C. de inceſt. nupt.* Etſi vero vulgo ludibrio eſſe ſo- lent nobiles iſti (quandoquidem.

Et genus, & virtus, niſi cum re vilior alga eſt.

Horat. 2. *ſerm. Satyr.* 2.) veriſſimumque ſit, neceſſitate preſſis decora à majoribus parta, oneri eſſe impuden- tiam in quæſtu haberi: Non tamen ideo privilegiis Nobilitatis excidunt. Abſint licet Nobilitatis fulcra

& co-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

& columnæ, Divitiæ, ipſa tamen nobilitas & generoſitas manet, Stob. *ſerm.* 86. Tiraq. *cap.* 24. *n.* 1.

Advocandi autem munus nobilitatem abolere non poteſt: præſertim ſi in ſummo Imperii Tribunali fiat: namque laudabile eſt eorum officium *l. laudabile, C. de advocatis diverſ. judic.* & honoratum *l. quisquis* in fin. ibi *honori ſuo. C. de poſtul.* Ita Germanicum oraſſe cauſſas refert Suetonius *in Calig. c.* 3.

Denique nec Iudicandi munus ullam Nobiliti maculam inurere poteſt: nam quæ major poteſt le gloria, quam præeſſe judiciis: per quæ conſervar hominum ſocietas? *l. judices, C. de dignit. lib.* 12. quis non eum, qui litibus decidendis operatur, ſummis honoribus digniſſimum exiſtimet? *l. ſemper in pr. ff. de jur. immunit. l.* 3. §. 1. ibi. *jure honoris, ff. quod m. cauſ. l. obſervandum in fin. ff. de offic. præſid.* Vnde major profeſſioni auctoritas, quam quod filiof. judici in patrem jus competit? *l. ille à quo* §. *ult.* & *l. ſeq. ff. ad Trebell.* Nec deſunt exempla nobiliſſimorum hominum, qui juridicundo præfuerunt. Inter illos Priam apud Virgil. 7. *Æneid.* Romulus & Tarquinius apud Livium. *libro* 1. Philippus Macedo. & Alexander M apud Plut. *in Apopht.* Auguſtus apud Sueton. *cap.* 3: Iul. Cæſar apud eundem *cap.* 43. Galba apud Val. Max. *lib.* 6. *cap.* 2. Veſpaſianus apud Dionem, Trajanus, Hadrianus, Severus, & alii. Sed hactenus de apparentibus amittendi nobilitatem cauſis. Subjungemus veras.

Certiſſimum eſt eum, qui illicitas exercet artes, indignum ſe nobilitate facere. *l. ſi qua. C. de ſec. nupt. l.* 1. *C. ubi Senatores vel clariſſ. C. nobiles.* 2. *q.* 5. adeo ut etiam filiorum nobilitati præjudicet. *l. Divo Marco* 11. *C. de quæſt.* Si ſcilicet poſt delictum, & ob id abrogatam nobilitatem ſint editi. Vid. Tiraq. *de nobil. c.* 85. Cravet. *conſ.* 165.

Porro artium ſordidarum exercitiis non obfuſcatur tantum nobilitas, ſed & plane tollitur. Illiberales & ſordidi ſunt quæſtus (ait Cicer. 1. *off.*) mercenario-

rum

n omnium: quorum operæ, non quorum artes
unntur. Eſt enim in illis ipſa merces authoramen-
n ſervitutis. Atque eam ob cauſam Romæ quæſtus
nnis patribus indecorus eſt viſus. Livius *lib.* 21. Et
rquinium viliorem fecit, quod mercaturam pater
is exercuiſſet. Val. Max. *lib.* 1. *c.* 4. Nec non Veſpa-
num Imper. quod negotiationes vel privato ſi pu-
ndas uſurparit. Sueton. *cap.* 16. Et Capitolinus in-
r Pertinacis ſordes numerat, quod mercaturæ ope-
m dederit. Indigna ergo nobilioribus videri debet
nnis Negociatio, vel minimi lucri cauſa ſuſcepta.
nobiliores, *C. de commerciis & mercator. l. ne quis C.*
dignit. lib. 12. Mynſing. 6. *obſ.* 54. Tiraq. *de Nobil.*
33. niſi hoc ipſum ſumma neceſſitate alicui impoſi-
um ſit. Nam & M. Æmilio Scauro nihil offecit, quod
ater ipſius paupertate coactus Carbonariam exer-
uiſſet. Iac. Curt. *comm.* 1. *lib.* 2. *c.* 29. Nos ab ordine
queſtri ad claſſem litterarum tranſitum facimus.

CAPUT XL.

De Theologis.

MAgna Theologorum in ordine litterarum digni-
tas, magnum eorum munus. Nam glorioſæ vo-
is confiſi munimine divina myſteria populo enun-
iant, ſimplicioribus viam monſtrant ſalutis æter-
næ: gregemque ſibi commiſſum ſectari virtutem,
verſari ſcelus non tam monitis quàm exemplo do-
cent. Noverint, ſe intra cancellos ſuos eſſe debere
conſtrictos: meminerint, abſurdiſſimum eſſe, ſi cau-
ſarum ſecularium peritos ſe oſtenderint, *c. cum ad ve-*
rum. diſt. 96. *c. ſacerdotibus in fin. & toto tit. Ne Cler.*
vel Monach. ſec. neg. ſe immiſc. Nov. Leon. 86. *l. repetita*
verſ. abſurdum. C. de Epiſc. & Cler. talium curioſitas
publicis Magiſtratus edictis refrenanda eſt: ut eorum,
qui foris quidem præ ſe ferunt modeſtiam, intus faſtu
& ambitione nimis turgent, dealbatis ſepulcris ſimi-
les; ſuntque in aliorum vitiis lyncei, in ſuis talpa
cœcio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

cœciores: ſive, ut loquitur Cobares apud Curtn. *lib.7.c.7.* in ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quam in alieno. Nempe privati odii pertinacia tales ſtu... lat, ac maledictis proſcindere ſolent immerentes.

CAPVT XLI.

De Iure-conſultis & Advocatis.

DOlendum proh dolor! tam ſiniſtra vulgi judicia paſſim audiri de Jureconſultis & Advocatis, qui dirimunt ambigua fata cauſarum, ſuæque defenſionis viribus in rebus ſæpe publicis ac privatis lapſa erigunt, fatigata reparant: quique non minus prodent humano generi, quam ſi præliis atque vulneribus patriam parenteſque ſalvarent. *l.14.C.de Adv. diu. judicior.* Miſeri illi plebeculi aut inſcitia, aut invidia, id quod Rabularum eſt proprium, impingit Advocatis. De Rabulis, quos aut rei domeſticæ abſorpta ſubſtantia, aut cæcus ambitionis æſtus, in ... rum egit, verum eſt illud Caſſiodori: *Horum ſi nas afflaverit cujuſquam rubiginoſi aura marſupii, conſtim videbis illico oculos Argi, & manus Briaci, Sphyngarum ungues, & perjuria Laomedontis, Vlyſſis argutias, Sinonis fallacias, fidem Polymneſtoris, & pietatem pigri Leonis adhiberi.* Horum vaniloquas linguas præcidendas eſſe ſcribit Bernhardus *libro 2. conſid. ad Eugen.*

Huic uni ſolent ſtudio ſe dedere & arti.
Verba dare, ut caute poſſint pugnare, doloſe
Blanditia certare, bonos ſimulare viros ſe,
Inſidias facere, ut ſi hoſtes ſint omnibus omnes.
Lucil. *apud Lactant. lib.5.*

Iſta viliſſima capita forenſia, pecora, ac togati vultures. Apul.10. *Met.* qui audacter cum Cicerone profitentur, ſe tribus menſibus futuros JCtos: neutiquam comparandi ſunt cum Advocato legum & morum perito, qui eſt

Inſign...

Inſigne mœſtis præſidium reis,
Horat. 2. *Od.* 1.
Rabularum iſte venalis grex,
Sen. *in Apotheoſ.*
Clamoſi rabioſa fori
Iurgia vendens improbus, iras
Et verba locat.
Sen. *in Herc. fur.*

Advocatus moderate & prudenter labentibus re-is ſuccurrere, lapſas reſtituere novit.

Ceſſent ergo vaniloqua vulgi judicia: & licet non ſſent, Advocati tamen probi iſtis non commoven-r, perinde ut equus generoſus canum latratus alto percilio deſpicit. Advocatos autem intelligimus nnes omnino, qui cauſis agendis quoquo ſtudio o-erantur, *l.* 1. §. 11. *ff. de extraord. cogn.*

Capvt XLII.

De Medicis & Alchymiſtis.

EAdem hic repetenda eſt querela, quod Medicis nonnulli peſſimo ex affectu laudem ſuam detra-unt: ne ſine autoritate aliquid protuliſſe videantur, arraginem ſcommatum conſarcinant, ex ſcriptoribus omnis ævi, iiſque integram Medicorum famam one-ant. Ajunt, Romæ exiguum Medicis habitum hono-em, idque exinde colligi, quod templum Æſculapii extra urbem poſitum: quod & Servis hoc ſtudium fa-miliare fuerit: deprehendi id ex Quintil. *lib.* 7. *cap.* 2. Sueton. *in Nerone.* Senec. 2. *de benef. cap.* 24. Et quod fortius eſt, ex *l. Thais*, §. Lucius 6. *ff. de fideic. libert. l. alimenta, ff. de alim. & cib. leg. l. Seio, ff. de ann. legatis.* Romam ſine Medicis annos amplius 600. flo-ruiſſe. Bodin. *de rep.* Et Babylonios expuliſſe eos urbe. Herod. *lib.* 1. Progrediuntur etiam paulo longius Me-dicorum irriſores, experimenta eos per mortes alio-rum ſolere facere. Plin. *lib.* 29. *N. H. c.* 1. adeoque non ferendum, delicta eorum manere impunita. Sed non adver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

advertunt iſti ſcioli ſacratiſſimæ hujus ſcientiæ di-
tatem, quam & ab ipſo Deo, & à præclariſſimis
Monarchis, & à quotidiano uſu obtinuit.

A Deo. Nam hanc ipſam profeſſionem ſanctio-
reddit, quod Medicinam ipſe Chriſtus laudabi-
exercuit, ſanando hæmorrhoides *Marc.* 5.22. pa-
ſin. *Matth.* 9. febrim *Ioh.* 4. alioſque morbos innu-
ros. Et herbas eo fine condidit, ut eſſent, qui eas
hominum ſalutari applicare noſſent.

A Principibus non minor conciliata eſt huic di-
plinæ auctoritas: nam & eximiam illius ſcienti-
calluerunt, qui ſequuntur.

Mithridates, XXII. gentium Rex, non ita ſeſe
lectavit aut audiendis legationibus, aut veneratio-
ſubditorum, quam cultu Medicinæ: nomen ab i-
adeptum eſt Alexipharmacon contra venena. Gal.
lib. de commendationibus Theriacæ ad Cæſ.

Maſiniſſa ille præfracta cervice præditus adverſu-
labores, non multos ſecum duxit Medicos, ſed in ſp-
lunca quadam deliteſcens ſua ſibi obligavit vulner-
Livius *lib.* 9. *dec.* 2.

Iiſdem ſtudiis occupatum fuiſſe Salomonem acc-
pimus à Ioſepho 8. *antiq.* 2.

Et Iubam Regem Mauritaniæ, qui volumen ſcr-
pſit de Euphorbio. Plin. *lib.* 25. *c.* 7. quemadmodum &
Gentium Illyricæ Regem, à quo Gentiana dicitur.

Vſus verò Medicorum in Rep. eximius eſt. Nam
non tantum ad ægros animi ſui ſollicitudinem refe-
runt, ſed etiam ad validos & robuſtos, quibus ratio-
nem conſervandæ ſanitatis præſcribunt: Atque ut
parva ſæpe ſcintilla neglecta maximum excitavit in-
cendium: Curt. *l.* 6. Ita, quod primum leve nobis vi-
detur in corpore malum, excreſcit in morbos acutos,
non adhibita cura Medici. Recte enim illa adhiben-
da: nam in moribus nihil eſt magis periculoſum,
quam immatura medicina. Sen. *conſ. ad Helvid.*

Olim etiam Medici ſimul erant Chirurgi. *l. qua
actione §. ult. l. idem juris, ff. ad l. Aquil. l. cum de*

lanio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

-ionis, §. *in inſtrumento*, ff. *de inſtruct. vel inſtrum.*

Contemplatione utilitatis, quæ per Medicos acce- Reip. immunitatem illis conceſſit Auguſtus. Dion .35. qui & Archiatro ſuo Antonio Muſæ non vul- re gratitudinis monumentum erexit. Plin. 22. *N. c.*1.

Alchymiſtæ, an in civitatem admittendi, magnis perimentis, majoribus diſpendiis famigerabilis eſt ſceptatio. Excludit illos Petreus *in Theſaur. concl. im. th.*168. & ſalſe eos deridet Eraſmus *in Alcumiſt.* mque Rollenh. *in ſua βατραχ.* Et Euphormio Lu- nius *in Satyrico Eleg.* quod ut plurimum pro carbo- bus cineres, pro metallis & auro cinerum favillas icantes in furno relinquant. Lang. *ep. med.* 52. nec rum aurum, ſed tantum apparens conficiant. Bald. *p.*1. *col.*5. *ext. de conſtit.* ſive auro quid ſimile. D. Th. *ſent. diſt.* 7. *q.*3. *art.*1. Nam probatiſſimo auro tria nt peculiaria, quod eſt tenuiſſimum, quod igne non onſumitur, quod non tingit. Freig. *lib.* 26. *Phyſ.* uæ Alchymiſtico non congruunt. Qua de re judi- ent alii: ego litem meam non facio: & hinc abeo ad hiloſophos.

CAPVT XLIII.

De Philoſophis, Oratoribus & Poetis.

NEmini dubium eſt, Philoſophiam ex ſua fœcun- ditate plurimas artes peperiſſe tanquam filios. Piccol. *tr.*5. *Phil. mor. c.* 57. eamque virtutis eſſe in- lagatricem, & vitiorum expultricem. Cicer. 5. *Tuſc.* Nam finis illius in virtutum actione poſitus eſt. Ariſt. 1. *Eth.* 7. & 13. *Ethic.* 6.

Paulatim vitia atque errores excutit omnes.

Iuvenal. *Sat.* 13. Nunquam illa ſatis digne laudari poteſt, cui qui paret, omne tempus ætatis poteſt ſine moleſtia degere. Cic. *in Catone Majore.*

—— petite hinc juveneſque seneſque
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.

Perſ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Perſ. *Sat.* 5. Caveant vero Philoſophi, ne verbi[illegible]
tum ſapiant, re autem ſint ἀνόητοι. Id curent, [illegible]

Vt ſtudio mores convenienter eant.

Ovid. 3. *de arte am.* Hocque primum profiteau[illegible]
mercenariam operam ſpernere. *l.* 1. §. 4. *ff. de extra[illegible]*
cognit. quod fecit Crates Thebanus apud Laërt. *l.* [illegible]
Spinæus *lib.* 1. *de tranq. an.* Eſt enim alienum [illegible]
quod alteri præceperit, idipſum facere non poſſe[illegible]
cer. 3. *Off.* Facere docet Philoſophia non dicere, & [illegible]
exigit, ut ad legem ſuam quiſque vivat, ne ratio[illegible]
ta diſſentiat: ut ipſa inter ſe vita unius, ſine actio[illegible]
diſſenſione, coloris ſit. Maximum hoc eſt offic[illegible]
& Sapientiæ & judicium, ut verbis opera concor[illegible]
tur, ut & ipſe ubique par ſibi idemque ſit. Senec. *ep.*
20. neve profeſſio & deſiderium inter ſe diſcrep[illegible]
lib. 6. *C. de mun. patr.* 10. *c.* 41. Rari ſunt hujus[illegible]
neris Philoſophi: Vix ſingulæ ætates ſingulos fer[illegible]
Cujac. *ad tit. ff. de excuſ. in lib.* 6. Atque illi, qui [illegible]
creto ordinis approbati ſunt, vacationem à muni[illegible]
bus habent, *l.* 8. *C. de iis qui num. lib.* perſonali[illegible]
ſcilicet non patrimonialibus *l.* 6. *C. de mun. patr.* [illegible]
enim vere philoſophantes pecuniam contemnu[illegible]
cujus retinendæ cupidine fictam aſſeverationem [illegible]
tegunt *l.* 8. §. *pen. ff. de vac. & excuſ. mun.*

Oratores Reip. inſerimus: non eos, qui litem [illegible]
runt ex lite, quibus loquentiæ multum, ſapientiæ p[illegible]
rum: Saluſt. qui corrumpunt judicia & plus noce[illegible]
quam illi, qui largitionibus utuntur, quod pecu[illegible]
corrumpere prudentem nemo poteſt, dicendo pote[illegible]
Amm. Marcell. *lib.* 30. quo ſenſu Ariſtoteles totu[illegible]
Rhetoricæ facultatis artificium in bene morata civ[illegible]
tate ſupervacuum eſſe judicat: tantumque ob audit[illegible]
ris perverſitatem inventum; Audomar. Talæus [illegible]
Rhet. c. 1. Sed eos admittimus, qui ſpectatæ ſunt vi[illegible]
tutis, quorum opera eo eſt illuſtrior, quo facilius mul[illegible]
titudo regitur, orationis præſidio adhibito.

Quid vero de Poëtis dicendum? Sunt ne & illi ha[illegible]
bendi numero civium? Dubitationem facit, quo[illegible]
Iſidoru[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

orus *lib.*3. *Sent. de ſummo bono c.*13. (cujus ſenten-
refertur *c. ideo diſtin.*37.) ſcriptum reliquit, Chri-
nos à lectione Poëtarum eſſe arcendos, quod per
ectamenta inanium fabularum mentem excitent
ncentiva libidinum: quod forte Platonem movit
10. *de Rep.* & Spartanos, teſte Plut. *in Lac.* ut ci-
itis participes eos eſſe noluerint. Nec aliqua in jure
li iis tributa privilegia *l. Poetæ* 3. *C. de prof. & med.*
quod graſſationibus, hoc eſt, adulationibus ut
rimum dediti eſſent. Scip. Gentil. 2. *par.* 1. ſive
od veritatem, qua nihil nobis debet eſſe amabilius.
ſt. 1. *Eth.* 4. aut involucris quibuſdam occultarent,
ſæpius negligerent.

Exit in immenſum fœcunda licentia vatum,
Obligat hiſtorica nec ſua verba fide.
Ovid. *lib.*3. *eleg.*

Verum enim vero quis adeo literarum rudis eſt,
i non intelligat, poeſin mirabiles in animis homi-
m vires obtinere, multoſque poetas dicere, quæ à
iloſophis aut dicenda, aut dicta ſunt? Sen. *ep.* 8.
m in omnibus veterum Poëtarum figmentis vel
ſtorica latet narratio, velut in pugna Herculis cum
heloo bicorni, vel Phyſica, ut in fabula Phaeton-
: vel moralis, cujus nonnulla adducam veſtigia.
nnon Icarus in mare delapſus monet, neminem ſeſe
ius efferre debere, quam pro ſorte ſua? Quid aliud
arſias excoriatus docet, quam non eſſe certandum
m potentioribus? Annon Danaes auro deceptæ fa-
la innuit. nihil tam eſſe munitum, quod non expu-
etur pecunia? Quid Midæ votum, niſi avaros &
ſatiabiles ſuis ipſorum opibus præfocari? Quid Si-
num cantus, niſi aſſentationem, ut rem omnium
andiſſimam, Ita & peſtilentiſſimam? Plura in hanc
ntentiam adducerem, niſi ad metam mihi redeun-
um eſſet. Veriſſimum eſt illud Horat. *in arte Poët.* de
oëtis elogium:

Aut prodeſſe volunt, aut delectare Poetæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Atque hæc res ipſis etiam regibus principibusque ſtimulos indidit, ut poeſin excolerent. Nero ne ſacræ tantum Imperatoris artes noteſcerent, carminum quoque ſtudium affectavit, contractis quibus aliqua pangendi facultas. Sueton. & Tacit. 14. *ann.* Illi ipſi ſtudio Cotys Rex mire deditus: ad eum inſcripta eſt elegia. 9. Ovidii *lib.* 3. *de ponto:* & in hujus gratia vates ille exulavit. Ita carus Crœſo Pindarus; Scipioni Africano Ennius; Auguſto Virgilius; Mecœnati Horatius; Domitiano Martialis; Gratiano Auſonius, &c.

Planiſſimum igitur eſt, Poetas non tantum in civitatem admittendos, ſed & ſummo honore afficiendos; Et magna poëſeos eſt cum cæteris artibus affinitas. Ariſt. *de poet. cap.* 1. etiam cum Iuriſprudentia. Scip. Gentil. *lib.* 2. *par. c.* 2. Cæterum de delectu Poetarum habendo vide Scalig. *in lib. Poeticorum.* Nat. Comit. *in lib. Mythologicis*, Melch. Iun. *in Method. Eloq. c.* 8. & 10.

CAPVT XLIV.

De Natura Vulgi.

QVi non umbram gloriæ, ſed ipſum corpus ſequitur, in Pythagorico illo Symbolo acquieſcit: λεωφόρους ὁδοὺς μὴ στείχειν, hoc eſt, *popularibus viis non incedere.* Illi omnia vulgi vitia non inviſa, ſed ridicula eſſe videntur. Senec. *de tranq. an. cap.* 15. Et ſane nil verius eſt Cleanthis verſibus relatis à Clem. Alex. *lib.* 5. *Strom.* Latine factis à I. Cam. apud P. Camerarium 2. *Med.* 51.

Si ſapientiam amas, tibi ne ſit opinio vulgi
Ante oculos, populi neque ſit ſententia curæ.
Vana, pudore vacant, temeraria: nam neque prudens
Nec juſtum eſt confuſæ hominum turbæ, nec honeſtum
Iudicium, invenieſque bonum hoc contingere paucis.

Felicem vero illum prædicarim, apud quem plus

vale

valet ratio, quam vulgi opinio. Cicer. 1. *parad.* quive

—— *Nec ſumit aut ponit ſecures*
Arbitrio popularis auræ.
Horat. 3. *Od.* 2.

Cæterum ut noſcas vulgi ingenium, ſequentibus velim imbui monitis. Eſtque vulgus.

1. Verbis ferox: Procacia plebis ingenia. Tacit. 2. *Hiſt.* Impigræ linguæ, ignavi animi. Sal. Præterea ubi bonis inſultare conantur: tum illum furorem nec ratio domare, nec pudor avertere poteſt.

2. Affectus ponit & ſumit. Nil quicquam facilius, quam in quemlibet affectum mutare populum. Quintil. 2. *declam.* Tam pronus eſt in miſericordiam, quam immodicus ſævitia fuerat: Tac. 1. *hiſt.* & quos deſertos à fortuna conſpexit, ſtatim ſoluto pudore deſtituit. Expertus hoc ipſe Chriſtus & Apoſtoli. *Act.* 2. & 3. Paulus apud Lycaones, *Act.* 14. & Melitenſes, *Act.* 28. David, 2 *Sam.* 5. Alcibiades, Phocion, Sejanus & Philotas apud Curtium, *lib.* 7. *prin.*

3. Stupidum, judicii expers. Non eſt conſilium in vulgo: non ratio, non diſcrimen, non diligentia. Cic. pro *Planc.*

Nunc quo quis eſt è plebe ferme indoctior,
Auctoritatem aſſumit arrogantius
Dijudicandi in rebus obſcuriſſimis.
Et pertinaci (quod fere arrogantiæ eſt)
Animo tuetur dogma ſuſceptum ſemel,
Nec interim æquo expendit examine mala,
An recta ſint, quæ pertinaciter tenet.
Sed quum inter omnes maxime cæcutiat,
Cæcus videntes cæcitatis arguit.
Vt cui peruſta febre fervent viſcera.
Amara cuncta credit, unumque autumat
Se ſapere, quum deſipiat unus maxime.

Buchan. *in Iephthe.* Et quemadmodum ſcarabæi fugiunt unguenta, delectantur fœtoribus: Sic plebi peſſima pro optimis placent: praviſſimiſque opinioni-

bus ea putat mendacia, quæ vel auditu nova, vel v ſu rudia, vel certe ſupra captum cogitationis ar videntur: quæ ſi paulo accuratius exploraris, non m do compertu evidentia, verum etiam factu facilia ſe ties. Apul. 1. *Met.*

4. Negligit Remp. Privata cuique ſtimulatio: vile decus publicum. Tacit. 1. *Hiſt.* Intenta mala, qu fulmen, optant duntaxat, ſe quiſque ne attingant. S luſt. De victu tantum ſollicita eſt, eique una ex re annonæ cura. Tacit. 4. *hiſt.*

——— duas tantum res anxius optat
Panem & Circenſes.

Iuvenalis.

5. Credulum. Nam facilis civitas ad credenda a cipiendaque omnia nova. Tac. 1. *hiſt.*

Vilia ſunt illi, quæcunque prioribus annis
Viderat, & ſordet quicquid ſpectaverat olim.

Illud vero deteſtabile, quod quoquo modo audi pro compertis habet. Tacit. 3. *annal.*

6. Suſpicax Municipale vulgus pronum ad ſuſp ciones. Tacit. 2. *hiſt.* cujus exemplum eſt Actor. 1 *v.* 22.

7. Invidum. Nam virtus, dignitas & opes hon ſtorum civium, titiones ſunt ad accendendum in pl be invidiæ ignem, alienis enim incrementis inim ciſſima invidia. Sen. *de tranq. c.* 2. Alit livorem inf lix inertia, & omnes deſtrui cupiunt, quia ſe non po tuerunt provehere, & ex hac deinde averſatione ali norum proceſſuum & ſuorum deſperatione obira ſcens fortunæ animus, & de ſeculo quærens, & in an gulos ſe retrahens, & pœnæ incubans ſuæ dum tæde ſui, pigetque. Sen. *ibid.*

8. Leve & inconſtans, inſtar marinorum fluctuum accedentium & recedentium: quemadmodum apu Dionem loquitur Antoninus. Nam in multitudine e varietas, & crebra tanquam tempeſtatum, ſic ſen tentiarum mutatio. Cicer. *pro domo.* A natura diſce dimus, populo nos damus, nullius rei bono auctori

&

& in hac re, ſicut in omnibus inconſtantiſſimo. Sen. *ep.99.* aut ſervit humiliter, aut ſuperbe dominatur: Libertatem, quæ media eſt, nec ſpernere, modice nec habere ſciunt. Livius *lib.23.*

9. Lucri avidum. Vulgo ingens probrum eſt paupertas: magna gloria divitiis per fas nefaſque patris abundare: atque eò inclinat, unde ſpes emolumenti oritur. Necato Iulio Cæſare, antequam aperirentur tabulæ teſtamenti ejus, in quo legata relicta erant populo, nec laudabant, nec vituperabant factam cædem; apertis teſtamenti tabulis, interfectores ſummo odio proſecuti ſunt. Plut. *in Cæſ.*

10. Superſtitioſum. Nam imbecilli animi facile ſuperſtitioſa concipiunt. Cic. *de divin.* Et nullus eſt animi morbus, tam multis erroribus perturbationibuſque ſcatens, & ex tam inter ſe diſſidentibus & pugnantibus opinionibus refertus, atque ſuperſtitio. Plut. *in lib de ſuperſtit.* Stuckius *de ſacrif. Gentil.* Eſtque error inſanus: amandos timet, quos colit, violat. Sen. *ep.* 123. *in fin.* Ex rebus, quæ caſu etiam naturali, modo tamen inſolito, oriuntur, prodigia auguratur. Paradin. *in Symb.* Scilicet is ſuperis labor eſt.

11. Rebus ſecundis pronum ad ſeditiones.

Heu cœcæ mentes, tumefactaque corda ſecundis!

Silius *lib.* 1. Quæ exemplo urbanos motus excitaverunt. Livius *l.3.* Nicet. *in vita Alexii Comneni* de Byzantino populo: *Eſt profecto*, inquit, *morbus hic omnium civitatum, ut plebs ſit temeraria, & magno impetu feratur, neque conſilio quicquam aggreditur, neque æquo animo ab inhoneſtis conatibus deſiſtit: & interdum fama tantum ſeditionis impulſæ igni magis exæſtuat, in enſes, in præcipitia, in marinos ſcopulos cæco furore ruit, &c.*

12. Ad plures inclinat: Multitudo vulgi more magis quam judicio, poſt alios alium quaſi prudentiorem ſequuntur. Saluſt. *ad Cæſ.* pecorum ritu, antecedentium gregem. Sen. *de vita beata.*

13. Favet fervidis: in quibus ſæpe nihil aliud quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

vecors facundia. Tacit. 4. *hiſt.* Quicquid modeſtu[illegible] ignaviæ ſpeciem habet: quod circumſpectum & pr[illegible] vidum ſegnitiæ: quicquid autem abruptum & pr[illegible] ceps, id verò forte, & virile cenſetur. Thucyd. *lib.* 3[illegible]

14. Sine Duce nil audet, Vulgus ſine rectore pr[illegible] ceps, pavidum, ſocors. Tac. 4. *hiſt.* Et nemo facile r[illegible] bus arduis ducem ſe præbet, comitem quivis: inſi[illegible] mortalibus natura, quæ piget inchoare. Tac. 1. *hiſt.*

15. Dat vires famæ. Vagus primum & incertus ru[illegible] mor, mox, ut in magnis mendaciis, interfuiſſe ſe qu[illegible] dam & vidiſſe affirmant credula fama inter gaude[illegible] tes, & incurioſos. Tac. 1. *hiſt.*

16. Ludicris delectatur. Vulgo ſicut pueris om[illegible] ludicrum in precio eſt. Senec. Cæterum variant in[illegible] genia, & ſunt tam civitatum, quam ſingulorum hominum mores: genteſque aliæ iracundæ, aliæ au[illegible] daces, quædam timidæ: in vinum, in Venerem pro[illegible] niores aliæ ſunt. Livius *lib.* 45.

CAPUT XLV.

De Mercatoribus.

MErcatura eſt diffuſa vel reſtricta. Illa honeſtio[r] eſt, ſi ſatiata quæſtu ſit, vel contenta potius. Cic. 1. *Off.* cujus in Republ. uſus eſt inſignis. Calliſtratus *in l.* 2. *ff. de Nund.* Illam Solon exercuiſſe ſcribitur, non tam lucri cupiditate impulſus, quam periclitandi videndique Cicer. *in Bruto:* & Thales ille ſapiens, cum providiſſet olearum inopiam, omnes coëmit, & anno inſequenti vendidit. Ariſt. 1. *pol.* 7. Atque hi poſſunt decurionatum & honores in ſua patria petere. *l.* 12. *ff. de decurion.*

Reſtricta Mercatura, quam alii ſordidam appellant, eſt eorum, qui mercantur à mercatoribus, quod ſtatim vendant. Nihil enim proficient, niſi admodum mentiantur. Nec verò quicquam eſt turpius vanitate Cic. 1. *Off.* Et hos puſilli humiliſque animi, lucello inhiantes, quæſtuique ſeſe mancipantes, dixit Oſian-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Oſiander: quippe hos mercandi præceps cupiditas circa omnes terras, circa maria ſpe lucri ducit. Senec. *de brevit. vitæ cap.* 2.

Huc pertinent Dardanarii, qui emunt ut carius vendant: illi incidunt in *l. Iul. de annona. l. 2. ff. ad l. Iul. de annona.* Sic dicta à Dardano quodam profligatiſſimo Mago: qui maleficis artibus annonam in granaria ſua avertere, menſuras in admetiendo minuere ſolitus eſt. Stuckius *lib.* 2. *antiq. conviv. cap.* 12. Turnebus *l.* 9. *adverſ. c.* 17.

Caput XLVI.

De his, qui victum in Civitate procurant.

PRiore loco collocavimus, qui procurando victu in civitate occupati, cujuſmodi ſunt: Piſtores, Lanii, Coqui, Agricolæ, Venatores, Piſcatores.

Piſtores olim dicti ſunt, qui frumenta pinſebant, panem faciebant, nunc piſtrinarii. Quoſdam neceſſitatis cauſa comparatos deprehendimus in civitate, quoſdam delitiarum. Illi panem ſimpliciter conficiunt. De his eſt *tit.* 11. *C.* 16. & farinas molunt ſubiguntque. Cujac. 16. *obſ.* 5. Qui delitias procurant, panem & mellita concinnantes edulia. Apul. *lib.* 10. Dulciarii dicuntur. In hos Martial. *in fin. ſui op.*

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Extruit, huic uni parca laborat apis.

Horum artem vulgarem appellat Cic. *pro S. Roſc. Am.* & à caſtris abeſſe jubet Vegetius 1. *de re milit.* Iſti invecti Romam *anno V.C.* 508. Plin. *l.* 18. *c.* 11. Polyd. Virg. *l.* 9. *de rer. invent. c.* 2. Stuckius *l.* 2. *antiq. conv. c.* 13. Cum antea panem feciſſent ipſi Quirites, mulierumque id opus fuiſſet.

Laniis intra mœnia bene inſtitutæ civitatis vetitum ſit mactare tauros & ſues: ne, ſi paſſim lanienam exerceant, totam urbem reddant peſtilentem. Vide Eraſmi ἰχθυοφαγίαν.

Coqui viliſſima antiquis mancipia. Liv. *l.* 39. vili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

bus & illiberalibus artibus operam dantibus olim a cenſebantur. Jul. Firmicus *lib.* 3. *Aſtron. c.* 9. Ariſt. *pol.* 4. Servilis enim ars fuit habita. *l. legatis ſervis.* § *unus. ff. de leg.* 3. Veteres tamen Romani coquos n habuerunt in ſervitiis. Plin. *lib.* 18. *cap.* 11. Sed eos marcello conducebant. Plaut. *in Aulul.*

Poſtquam obſonavit herus, & conduxit coquos,
Tibicinaſque haſce apud forum.

Et *in Pſeudol.*

—— veniunt conductum
Coquum, nemo illum quærit, qui optimus & c
riſſimus eſt;
Illum conducunt potius qui viliſſimus eſt.

Et in Rep. Laconica Coquinarium artificium vi habitum: nam cives nihil præter ſalem & acetum p obſoniorum condimento dabant; quod cætera ab ip cibis atque à labore petenda eſſe dicerent. Plut. *Apoph.* Spinæus *lib.* 5. *de tranq. an.* Et ſane, ut nimi ſplendor oculos præſtringit, & ſonus acutior aur obtundit ac ſtupefacit: ita nimia curioſitas in ſuav rate cibis concilianda, ſæpe eos palato noſtro redd inſipidos. Coquos rapaces appellat Euclio apud Plau *in Aulul.*

Cum ſenis manibus genere Geryonaceo
Quos ſi Argus ſervet, qui oculus totus fuit,
Quem quondam Iovi Iuno cuſtodem addidit,
Is nunquam ſervet, &c.

Paulatim verò infecta Aſiatica luxuria. Coquina ria, æſtimatione & uſu in precio eſſe, & quod mini ſterium fuerat, ars haberi cœpit. Livius *l.* 39. Plin *l.* 9. *c.* 1. 17.

Non ſatis eſt ars ſola coco, ſervire palato,
Namque coquus domini debet habere gulam.

Martial. *in fin. ſui op.* Et non tantum artificibus, ſed etiam dignitatem habentibus civibus coquos ad numerat Ludov. Roman. *in ſing. ſuo* 655. & Franciſc Cremen. *in ſing. ſuo* 99.

Agricolæ deinceps collocandi ſunt, genus homi-

num

um Reip. fructuoſum, & induſtrium, quos ideo ımmæ prudentiæ & auctoritatis apud Græcos Pla-ɔ, cum inſtitueret, quemadmodum civitas bene bea-ːque habitari poſſet, inprimis neceſſarios duxit. Calſtratus *in l. ſi quis 2. ff. de Nundinis.* Et ſane omnium ɛrum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil eſt Agri-ultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nil li-ɔero homine dignius. Cicero 1. *off.* Martial. *l. 1. epig.* Horat. *od. 2. epod. & 2. ſerm. 6.* Xenoph. Plin. Colum. Iucunditate illa eximia commoti ſunt multi heroës, qui vitam in arvis, relictis armis, exegerunt. Hercu-es manu ſua quercus ſeviſſe ſcribitur. Plin. *l. 16. c. 44.* Cyrus agriculturæ apprime deditus. Xenoph. & Cic. *de Senect.* Eodem opere occupati Diocletianus Imp. Attalus R. Pergami. Tiraq. *tr. de Nobil. c. 32. n. 5.* M. Va-er Corvinus, qui ſexies Coſ. fuit. Val. Max. *l. 8. c. 14.* Maſiniſſa & Scipio ille Africæ domitor: aliique com-plures. Privilegia Ruſticorum vid. apud I. Plaut. *in l. 1. C. de agric. & cenſit. l. 11.*

Venatores egregio, & ad utilitatem & jucundita-tem comparato labore occupatos ſubjungimus. Vtili-tas inſignis eſt: quoniam natura nobis indulſit domi-nium in feras: Iam indagandi illas artificium haud leve reputatur. Non illum abſterrent pericula à feris objecta.

—— manet ſub Iove frigido
Venator teneræ conjugis immemor,
Seu viſa eſt catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Hor. 1. *od.* 1.
Vitamque ſub dio & trepidis agit
In rebus. Id. 3. *c.* 2.

Jucunditas utilitati non cedit in re venatoria:
Nam venator liberrimo ſub cælo
Aut tradit acreis hinc & hinc multa cane
Apros in obſtanteis plagas:
Aut amite levi rara tendit retia
Turdis edacibus dolos:

Pavidumque leporem, & advenam laqueo gru[illegible]
Iucunda captat præmia.

Horat. *lib. epod. od.* 2.

Quinimo cum ſe ſopori credidit mente ſua jucu-ditatem illam magis magiſque repetit. Claudian. *l.* [illegible]

Venator defeſſa toro cum membra reponit,
Mens tamen ad ſilvas & ſua luſtra redit.

Piſcatores ſubjicimus: quibus volupe eſt

——— *prædantibus hamis*
Exhaurire lacus, patriaque alimenta ſenectæ,
Ducere ſuſpenſo per ſtagna latentia lino.

Sil. *l.* 5. Piſcationem thynnariam exercere dicuntu[r] qui Latine Cetarii, Græce θυννασκοποὶ appellantu[r] nam & Cete Latini & thynnos cum Græci tum He-bræi dixerunt majora piſcium genera, imo & majo-ra quæque animalia etiam terreſtria. Cujac. 24. *ob.* 2[illegible] De piſcatu vide Freig. *l.* 33. *Phyſ.*

CAPUT XLVII.

De his, qui amictui proſpiciunt, ut ſunt Sartores, Textores, Pannifices, Pelliones, Sutores, &c.

SArtores abſtinere debent à confectione prohibita-rum veſtium. Sic viris olim non licuit aureas ac ſe-ricas paragaudas geſtare. *l.* 1. & 2. *C. de veſt. holoſericis* 11. *c.* 8. nec purpuram. *l. ult. C. eod.* Hotom. *in Comm. verb. jur.* Paragaudæ fuerunt ſericæ auro intextæ Phrygio ſive Barbarico opere: Turneb. 9. *adverſ. c.* 11. Vopiſcus in Aureliano, alias monolores, alias dilores, alias trilores, & pentelores facit, pro numero intex-torum aureorum filorum, quæ videntur lora appel-laſſe. Sic & uſus veſtium ſericarum purpurearum tam mulieribus quam viris interdictus eſt. *l.* 4. *C. de tit.* Non tamen puduit has veſtes uſurpare etiam viros levitatem propter æſtivam. In tantum à lorica geren-da diſceſſiſſe mores, ut oneri ſint etiam veſtes. Plin.

Sartoribus accenſendi plumarii, qui olim veſti-

menta

nenta ex plumis avium confecerunt, quo genere pri-ca luxuria delectata eſt:

Avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea telis.

Prudentius *in Hamartigenia*. Senec. *ep*. 90. Non orticibus arborum pleræque gentes tegunt corpora? Non avium plumæ in uſum veſtis conferuntur? Vel qui acu pingentes exprimunt animalium vel homi-num figuras.

Huc pertinent textores: quorum operas ex Poſido-nio egregie deſcripſit Seneca *ep*. 90. Quæ textoribus lanam diſtribuit, dicitur lanipendia. *l*. 31. *ff. de donat. inter vir. & ux.*

Hos ſequuntur ſutores;

Dentibus antiquas ſoliti producere pelles,
Et mordere luto putre vetuſque ſolum.

Mart. *l*. 9. Hi calceamentis conficiendis operati. In ho-rum cenſu quondam etiam Alfenus JCtus:

——— *Alfenus vafer omni*
Abjecto inſtrumento artis, clauſaque taberna
Sutor erat, &c.

Horum variæ ſpecies: Crepida. Gell. *l*. 13. *c*. 29. Vdo-nes, ita enim legit Turneb. 1. *adverſ*. 13. ex lana hir-cinisve pilis ſolent confici. *l*. 25. §. 17. *ff. de auro & ar-gent. leg.* de quibus Martial. *l*. 14. *ep*. 140.

Non hos lana dedit, ſed olentis barba mariti.

Sunt præterea Cothurni, Sculponeæ, Socci, Soc-culi: de quibus Suetonius in Vitellio: *cap*. 2. Pro ma-ximo munere à Meſſalina petiit, ut ſibi pedes præbe-ret excalceandos, detractumque ſocculum dextrum inter togam tunicaſque geſtavit aſſidue, nonnun-quam oſculabundus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XLVIII.

De his, qui Medicinæ, Valetudini, & Exercitatio corporis proſpiciunt.

VAletudinem hominis procurant Pharmacop Chirurgi, Obſtetrices; Exercitationem Athle

Pharmacopœi ſunt, qui præparant venduntq medicamenta: alias pigmentarii dicti. *l.* 3. §.3. *ff.* *l.Corn.de Sic.* De his, ſciendum eſt, teneri eos, ſi ten re aromata venenoſa hominibus fatuis, malis vel ſpectis vendiderint. Hippol. de Marſil. *in l. ejuſde* §. *alio SCto. ff. ad leg. Corn. de ſicar.* Menoch. *lib.2. Ce tur.4.c.359.* vide Ord.polit.de anno.77. art.34.

Chirurgicis miniſteriis occupati ſunt vulgo Barb tonſores dicti: Horum filios, ut molitorum ad ſoda tates ſuas in quibuſdam liberis Germaniæ civitatib non admittunt cæterarum tribuum Tribuni: mo peſſimo, & ipſis Imperialibus conſtitutionibus abr gato.

Obſtetrices curam gerunt mulierum ſignataru id eſt, prægnantium. Scip. Gentil. *lib.* 1. *parerg. c.*1 & æſtimant, an mulier ſit prægnans, *l.*1. *de vent. i ſpic.* An ſit virgo; eſt & in difficili ac pene impoſſib li, nec hujus rei uſquam legitur obſtetricibus delatu arbitrium. Cuj.17.*obſ.*27. Ejuſdem vero dicuntur e precii, cujus ſunt Medici. *l.ult. C. de legatis.* Vtique M dicinam exhibere videntur. *l.*1.§.2. *ff. de extraord.cog* His non minus quam maribus imputatur culpa, qua noxia medicamenta impoſuerint aut dederin *l. item.*9 *ff. ad l. Aquil.* Cuj 17. *obſ.*27. Capitis pericu lum ſubeunt, ſi partum falſum ſuppoſuerint *l.* 2. *ff. d Carb.edict. Paul. l.*2. *tit.*24. De mercede earum extr ordinem jus dicitur *l.*1. §.1. *ff. de extraord.cognit.*

Corporis exercitationem, membrorumque agili tatem docent Athletæ: qui in magno apud veteres precio ſunt habiti. Nam & in jure civili pro præmio coronantur. *l. ſpem.*5. *C. quæ res pignori l. commodis.*40.

ff. d

ff.de re judic. l.un. C. de athlet. & civilium munerum, veluti tutelæ vacationem habent *l.ſi duas.6. §.13.ff. de excuſ.tutor.* Cujac. *ad l.6. de excuſ.* Neque enim ludicram dicuntur facere artem *l.4. pr.ff.de his qui not.infam.* Sed cauſa virtutis in palæſtram procedere: *d.l.4.* Non projiciunt animum projecti: quoties ceciderunt, contumaciores reſurgunt. Sen.*ep.13.* Horum tamen, ut & hiſtrionum artem exoſam fuiſſe veteribus Saxoniæ incolis, veſtigia ſunt in Landrecht/*l.3. art.45.* *& apud Symmachum l.2. ep.46.* legimus captivos Saxones gladiatores odio ſpectaculi prius mortem ſibi intuliſſe, quam in theatrum producerentur. P. Heig. *lib.1. q.8. n.74.*

CAPVT XLIX.

De Typographis.

DIvinitus adinventum eſſe artificium Typographicum, apud omnes in confeſſo eſt: Cujus encomia lectori ſuggerit Cardanus *l.17. var.rer.c.98.* Scaliger *exerc.99.* Polyd.Virgil. *l.2. de rer.invent. cap.7.* Originem hujus artis referunt ad annum Chriſti 1440. *d.2.* Januar. Peucerus *lib.5. Chron.* ex VVimphelingo *c.65.* Idque factum Argentinæ tradunt. A. Buchol. *in Iſag.chrono.* Auctor ejus minime prætereundus ſilentio, quidam Iohannem Fauſtium vocant, quidam Guttenbergerum. Func.*in chronol.ad. ann.440.* Avent. *lib.8.* Eteoſtichon tale eſt:

MIra typIs LIbros ars qVæ CeLerI eXCItat aCtV,
GVttenbergerI genIo eſt InVenta Iohannis.

Præterea tenendum hoc loco, coërcendum eſſe Typographorum in recudendis ſcriptis Reip. inutilibus inſolentiam: ut & eorum, qui libros ad prægravandam innocentiæ famam emittunt. Atque illi, qui famoſos evulgant libellos, adverſus conſtitutionem politicam, à Cæſare puniuntur extra ordinem. P. Denaiſius *de jur.Cam.tit.177. verb. Librarii. n.7.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT L.

De Opificibus, qui circa ædificia occupati ſunt.

HVc pertinent ii, quorum mentionem facit T
runtinus *lib.* 1. *militar. in l. ult. ff. de jure immu*
Structores *οἰκοδόμοι*: ſculptores ligni, *γλύπται ξύλω*
Fuſores, veluti plumbarii: tignarii, qui ligna dolar
l. ferri 235. §. 1. *ff. de V. S.* Scandularii, qui ædes ſca
dulis tegunt. Sunt autem ſcandulæ ſectiles aſſercu
quibus contectam annis quadringentis & ſeptuagin
fuiſſe Romam, Plin. *l.* 16. *c.* 10. teſtatur. Cælatores, qu
rum ars apud antiquos magni nominis erat; inter i
los Lyſippus adeo ſibi devinxerat Alexandrum, ut a
eo ſolo fingi voluerit.

Edicto cavit, ne quis ſe præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret ora.

Huc referendi etiam pictores, quos licet in nume
rum liberalium artium non recipiat. Sen. *epiſt.* 88. no
magis quam Statuarios, aut marmorarios, aut cæte
ros luxuriæ miniſtros: maximis tamen honoribus di
gnos cenſemus. Nam & in jure civili hoſpitali mole
ſtia, quoad vivunt, liberati dicuntur. *l. Archiatros.* 8
C. de Metatis & Epid. 12. *C.* 41. *l. ult. C. de excuſ. artif.* E
quod Bodinus *lib.* 3. *de Rep. c.* 8. ſcribit, Hebræos pi
cturam pro ſordidiſſima arte habuiſſe, atque hodie
Turcas pro capitali ſupplicio, exigui ponderis eſt ad
deprimendum picturæ dignitatem.

CAPVT LI.

De his qui deſtinati ſunt ad executionem Sententiæ in Capitalibus latæ.

HVc referendi ſunt Apparitores, de quibus mentio fit *in l.* 3. *ff. de Serv. fugit. l. ult. §. ult. ff. quod metus cauſ.* Lictores & Carnifices quorum miniſterium in Rep. maxime neceſſarium eſt ne deficientibus illis, honeſtiores ſe hac macula inquinare cogantur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

r : quemadmodum apud Lituanos ipſi accuſatori
oc injungitur. Alex. Ganguinus & Abr. Ortelius, *in
ſcript. Lituan.* Cromerus *lib.16.* Quod olim etiam
ebræis uſu receptum fuiſſe deprehendimus *Iohan.8.*
oc vero hominum genus non admiſcendum eſt cœ-
i honeſtorum civium, ſed extra mœnia, ablegan-
um. Cic. *pro Rabir.* nec impediri debent à populo,
o minus exequantur officium Carol. V. Peinliche
alßgerichts ordnung. *art.97.* Eaque hominum con-
etudo improbanda eſt, cum Carnifices in ipſo actu
eficiant, neque uno ictu rem peragant, lapidibus ob-
uuntur. P.Gregor. *l.31. Syntag. cap. ult. n.7.*

CAPUT LII.

De Pantomimis, Hiſtrionibus & Tibicinibus.

PAntomimis olim magnus honos habitus: nobiliſ-
ſimique juvenes eorum fuerunt mancipia, Senec.
.47. Tertull. *in l. de ſpectacul.* Plin. *l.7.c.53.& l.29.*
en. *in fin. l.1. quæſt. natural.* Verum illis cauſam la-
efactati imperii, adſcribit Zoſimus *l.1.* vetitumque
emporibus Tyberii, ne domos Pantomimorum ſena-
or introiret. Tacit.1. *annal.*

Hiſtriones dicti, non quod ab Hiſtoria eorum ori-
o, ut Feſtus exiſtimat, ſed quod Ludio Thuſco verbo
Hiſtrio vocabatur. Liv. *l.9. dec.* 1. Cic. 4. *Tuſc.* præ-
ium eorum Lucar dictum eſt à Lucis, qui multi cir-
a urbem, quorum reditus deſtinati ad ludos. Quin-
ue aureos ſtatam mercedem fuiſſe ſcenicorum, Ca-
itolinus refert. Sunt vero infames, ſi ob præmium
n ſcenam deſcendant, *l. 2. §. ait prætor. in fin. ff. de
is, qui not. infam. c. diffinimus* 4. *q.* 2. Cujac. *ad l.4.
. de ſpectac.* 11. *C.* 4. Multoties Italia eos ejectos le-
imus. Tac.13. *an.*7.

Huc referendi Tibicines, à tibiæ cantu ſic dicti, Ti-
ia Græcis αὐλὸς ἀπὸ τοῦ αὐλεῖν, id eſt, *flando:* unde &
Germanicum Flöten/ex buxo confici ſolita: Ovid.12.
Metam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Non illos citharæ : non illos carmina vocum :
Longaque multifori delectat tibia buxi.

Tibul. *eleg.* curvam vocat:

Obſtrepit & Phrygio tibia curva ſono.

Cavam Ovid. 6. *Faſt.*

Quæritur in cœna cava tibia, quæritur aris.

De origine tibiæ Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. ait: Muſic
Amphion invenit, fiſtulam Pan; monaulam Mer-
rius: obliquam tibiam Midas in Phrygia: gemi
tibias Marſias. Cæterum, an adhibendi ſint con-
viis, diſputat Plutarch. *in Sympoſ. lib.* 2. *q.* 2. Jud
non tantum in conviviis illis uſi ſunt. *Eſa.* 5. *v.*
Sed etiam in funebribus. *Matth.* 9. *v.* 23. & in ip
Regum inaugurationibus. 2 *Reg.* 1. *v.* 34. 1 *Sam.*
v. 5. Romæ olim magnus huic hominum generi l
nos habitus. Idibus Januarii veſtem induti mul
brem totam urbem circumibant. Plut. *quæſt.* 55. *Ro*
cujus rei rationem tradit Liv. *dec.* 1. *l.* 9. Varro *l.*
de ling. Lat. Et in univerſum gentiles ſoliti ſunt De
mulcere ſuos per Tibicines. Arnob. *lib.* 7. Sueton.
Tiberio.

Verum enimvero omnem tibiarum uſum impr
bat Ariſtot. 9. *pol.* 6. & Alcibiades, ſibi tibiarum uſu
Thebanorum filiis, qui loqui neſciunt, convenire d
xit. non genti Atticæ, cujus principes ſunt Pallas
Apollo, quorum illa fiſtulam confregit, hic Tibic
nem excoriavit. Plut. *in Alcib.* Plato *in Protagora*
imperitis ideo adhiberi tibicines auguratur, quo
cum ob inſcitiam mutua collocutione exhilarare ſe
nequeant, luculenta mercede tibiarum alienam vo
cem conducere ſoleant. Et ſane ad ſedandos triſtiore
affectus nonnihil conferunt: idque ſolius vocis, au
potius inſtrumenti beneficio. Per ſe nihil mentis ha
bent: quin potius bonam mentem aliunde emendi
care coguntur.

Dii tibicinibus mentem nullam tribuere:
Nam ſimul ut flarint, avolat illico mens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Liber Quartus

POLITICORVM.

CAPVT I.

De Iure Patronatus.

Onſiderato primo bonæ adminiſtrationis adjuncto, quod eſt in perſonis, vel conſilio, vel legationibus, vel obſequio Rempubl. juvantibus, alterum quod eſt in Rebus nunc ſequitur. Hic munimenta felicioris adminiſtrationis conſtituenda ſunt, alia quidem domi, alia foris, Domi, vel conſervando, vel augendo regimini curam Magiſtratus intendit. Conſervatur ergo regimen, ſi diligens inſpectio ſit rerum, vel ſacrarum, vel religionarum, vel ſanctarum, vel publicarum. In rebus ſacris primum ſe offerunt ædes ſacræ, cultui divino habendo deſtinatæ: atque hoc loco de Jure patronatus diſſertatio nobis inſtituenda eſt. Patronus dicitur Eccleſiæ defenſor, & advocatus. Hoſtienſ. *de jur. patron. n.1. per c. præterea. eod. text. cap. ſingulis §. ult. de ſtatu Monach.* VVeſenb. *conſ.* 48. *n.* 14. habetque proviſionem & ſollicitudinem pro Eccleſia *c. filiis c. decernimus* 26. *q.*7. Vnde jus patronatus definitur, quod ſit poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium vocans. Lancel. *in Inſtit. hoc tit.* Plures patroni ſint, ſive unus, nihil intereſt: dummodo ſi plures ſint, in præſentando omnes, vel certe major pars in eundem conveniant. *c.* 3. *ext. hoc tit.* Tametſi patroni inter ſe paciſci poſſint, ut alternis vicibus ſinguli præſentent. *c.*2. *de jur. patron. in* 6.

Inducitur autem jus patronatus I. per fundationem, ſi prædium donetur vel relinquatur Eccleſiæ extruendæ *c. Abbatem* 4. 18. *q.* 2. II. per conſtructionem, ſi quis ſuis impenſis ædes ſacras ædificet. *c. nobis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

bis c. piæ mentis c. Fulgentius. c. monaſterium 16. *q.* III. per donationem, ſi miniſtris Eccleſiæ neceſſa[...] conſtituantur. *c. nemo de conſec. diſt.* 1. IV. per p[...]ſcriptionem immemorialem *q. querelam.* 24. *ex de elect.* V. ex titulo donationis *c. ex inſinuatione[...] ext. de jur. patr. c. un. eod. in* 6.

Præſentatio fieri debet intra quatuor menſes à t[...]pore vacationis, ſi patronus ſecularis eſt: ſin Eccle[...]ſticus, intra ſex menſes. *cap. un. §. de jur. patr. i[...]* P. Friderus *lib.* 3. *de contin. cauſ. c.* 19. *n.* 17. Cæterum patrono ut fundatori Eccleſiæ honor & reveren[...] debetur: & ſi ad inopiam redigatur, modeſte illi ſ[...]currendum eſt ab Eccleſia: *c. nobis* 25. *ext. hoc tit. c. q[...]cunque* 16. *q.* 7. Controverſia de jure patronatus o[...] coram Eccleſiaſtico Judice decidenda eſt, Gail. 1. *o[...]* 38. *n.* 6. *c.* 3. *ext. de judic.* Covarr. *pract. q.* 35.

CAPUT II.

De Bonis Eccleſiæ.

VAriis ex cauſis Eccleſiæ bona acquiri poſſunt, v[...] uti Legato *l.* 1. *l. jubemus* 14. *§. verum C. de S[...] Eccleſ.* Donatione *d. l.* 14. *Nov.* 37. *pr. & §. penu[...]* Si damni aliquid in iſtis rebus acquiſitis apparueri[...] redhibitioni locus eſt. *Nov.* 7. *§. Sicut autem. Nov* 12[...] *§. enimvero c. hoc jus* 10. *quæſt.* 2. Alienationem ve[...] omnem res ab Eccleſia acquiſitæ reſpuunt. *d. l.* 14. [...] *de SS. Eccleſ. c. nulli liceat* 5. *c. ſi quis* 6. *de reb. Eccle[...] al. Nov.* 7. *pr.* niſi certis quibuſdam caſibus, qui ſu[...] circa alienationis vel formam, vel materiam: vel fi[...]nem. Circa formam dicendum eſt, valere alienatio[...]nem, ſi vel per tranſactionem facta ſit. *c. ſtatuimus* 2. *cap. contingit.* 3. *de tranſact.* vel per locationem a[...] tempus *c. veſtra* 2. *de loc. & cond. Nov.* 128. *§. locationes.* Covar. 2. *var. reſol. c.* 10. & 17. vel per pignoris obligationem. *Nov.* 120. *§. quod ſi uſu veniat.* vel denique per alienationem emphyteutico jure factam. *cap. hoc jus.* 10. *quæſt.* 2. *Nov.* 7. *§. Emphyteu-*

ſin

autem & Nou. 120. Circa materiam obſervan-
m eſt, non improbari alienationem rei Eccleſiaſti-
, ſi uſusfr. tantum rei ſit alienatus. *c. ſi œconomus.*
q. 2. *& c. ſeq. l.* 14. §. *ſane ne omnis. C. de SS. Eccl.*
ædes ruinoſæ. *d. c. hoc jus.* §. *ſi quas vero.* 10. *q.* 2.
ltiſve præſtationibus obnoxiæ *c. ut ſuper* 8. §. *ſi.*
reb Eccl. al. vel modicæ. *c. cæterum* 3. *de don.* aut
nis remotæ. *c. terrulas verſ. aut longe* 12. *q.* 4. alie-
tæ ſint. Circa finem alienationis notandum, per-
tti eam, ſi fiat, vel captivorum redimendorum
ıſa. *Nov.* 120. §. *ſacroſanctis. Nov.* 65. *pr. c.* 1. *in fi.*
q. 2. *c. Apoſtolicos in pr. v. excepta cauſa* 12. *q.* 2.
17. *verſ. excepta. C. de SS. Eccleſ.* vel æris alieni
vendi gratia *c. hoc jus pr.* 10. *quæſt.* 2. *Nov.* 120. §.
d & hoc Nov. 46. *Nov.* 54. *cap. quia igitur. Nov.* 67. §.
oniam vero. Auth. hoc jus porrectum. C. de SS. Eccl.
l ob alimoniam pauperum. *cap. gloria. c. aurum* 12.
æſt. 2. vel ob fabricam Eccleſiæ *cap. queſti ſunt* 17.
æſt. 4. vel denique ob meliorem Eccleſiæ conditio-
m factam *cap ſicut Eccl.* §. *fin. cap. ſine exceptione* 12.
æſt. 2. Extra hos caſus nulla rerum Eccleſiæ aliena-
) valida eſt: quin imo illæ nullius in bonis ſunt: nec
iſquam eas tanquam proprias ſibi vendicare poteſt.
ratio 3. *de præbend. c. quod autem* 23. *q.* 7.
Neque in iis ſucceſſio jure conſanguinitatis per-
ittitur. *c.* 1. *de præbend. c. conſuluit.* 15. *hoc tit. c. in*
nonibus. §. *generaliter* 16. *q.* 1.

CAPVT III.

De Scholis Trivialibus.

Irma Reipubl. columna eſt recta juventutis edu-
catio, in ſcholis trivialibus recte habita. Habe-
itur autem recte, ſi Magiſtratus conſtitutis Scho-
ırchis Præceptorum accuratam gerat curam: non
ıntum legitimis præſtitis ſtipendiis, ſed etiam moni-
s ſubinde ſuggeſtis, ne ſuo deſint officio. Eſt igitur
mnis ſcholarum gloria in eo poſita, ut ſuum quiſ-
que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

que munus tam præceptores, quam diſcipuli ſte-
exequantur.

Præceptorum officium verſatur partim in Doctri-
næ inſtillatione, partim in diſciplinæ directione.

Doctrina precioſiſſimum hominis ἐφόδιον. *Ariſt.*
apud Diog. Laert. lib. 5. haud facile alicui contin-
niſi prævia manuductione præceptorum. Rari n
αὐτοδίδακτοι: & pene dixerim Phœnice rariores. In-
ter veteres Numam forte poſueris. Livius *l. 1.* auto-
merum: nam unde illi minerval, qui ſtipem petat
oſtiatim: Iac. Typotius. *l. 2. de fortuna num.* 4. ve
etiam Apulejum, qui de ſeipſo ſcribit 1. *Met. pr.* in
urbe Latia advenam ſtudiorum Quiritium indi-
nam ſermonem ærumnabili labore, nullo Magiſtro
præeunte, aggreſſum excoluiſſe. Inter recentiores
clariſſimum Cuj. qui, teſte Papyrio Maſſonio *in vita*
ejus, ſeipſum in Græcis fere Latiniſque politioribus
literis nullo docente erudiit. Eamque ſtudendi ratio-
nem P. Ramus ille Pegaſus, aut, ducens ſubtilia ſeta
Bombyx, ut loquitur R. Goclenius, obſervare ſolitus
eſt. Nec alienus ab ea Muretus, qui de ſeipſo ſcribit,
nullo ſe ad ullam artem neque privatim neque pu-
ce præceptore uſum eſſe: idque eveniſſe ſibi indoma
quadam ingenii pervicacia, ut nullum doctorem
duum ferre poſſet. Tutior tamen ex inſcitiæ cœno
mergendi via eſt, antequam judicium maturuerit,
præceptorum monitis inſiſtere.

Doctrinæ vero inſtillatio duos fines propoſitos ha-
bet: Cognitionem rerum, & facultatem res animo
conceptas propria & perſpicua oratione explicandi.
Averſamur enim eos, qui ſe ita literis abdiderunt,
nihil poſſint ex his neque ad communem adferre fru-
ctum, neque in aſpectum lucemque proferre. Cic.
pro Archia. Ad rerum doctrinam rudioribus inſti-
landam conducit primum ordo, deinde dexteritas,
denique exercitatio. Ordinis, ſive in docendo, ſive
diſcendo, magna vis eſt. Nic. Everh. *in top. loco pri-*
mo: atque in eo vertitur, ut primum vera pietate im-

buan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

[…]antur adoleſcentium animi. Namque omnis do-[…]ina eſt demta pietate venenum. Deinde in traden-[…] artibus Philoſophicis, ut quæque earum ordine […]ecedit. Præceptorum induſtria requiritur. Dexte-[…]as etiam adhibeatur. *l.57. ff. de V.S.*& ibi Dn. Præ-[…]pt. Gœdd.*n.* 11. nec onerentur nimis tenelli diſcen-[…]m animi: neceſſaria & utilia in ſingulis diſcipli-[…] omiſſis inanibus cavillationibus proponant: In […]tione bonorum auctorum apes imitentur, & quæ-[…]nque ex diverſa lectione congeſſerunt, ſeparent: […]elius enim diſtincta ſervantur. Sen. *epiſt.* 84. Nihil […]ro æque proficiet, ac exercitatio ſedula, quæ erudi-[…]onem conſummat, format judicium, acuit inge-[…]um, medetur arrogantiæ, promptoſque reddit ad […]ddenda ea, quæ ſemel memoriæ commiſſa ſunt. Re-[…]m cognitionem comitari debet orationis forman-[…]æ ſtudium, quo pertinet diligentia in præceptis ar-[…]um dicendi perſpicuè tradendis, & monſtrando præ-[…]ptorum uſu aſſiduaque ſtyli exercitatio.

Diſciplinæ directio ſevera præceptoribus unice in-[…]mbit: nam

——— teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis.
Horat. 3. od. 24.

Dirigitur autem diſciplinæ ſcholaſticæ nervus, non […]am monitis, quam exemplo, ſiquidem

——— non ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quam exempla regentum.

[…]ollendæ delinquendi occaſiones; promptaque ſit, & […]atione moderata in delinquentes animadverſio, ſæ-[…]itia præceptoris nimia inulta non relinquitur. *l.5. §. fin. l.6. ff. ad l. Aquil.*

Diſcipulorum officium egregie deſcribit Auſonius […]n protreptico ad Nepotem: atque his fere partibus […]onſtat.

1. Docilitas requiritur, ne in addiſcendis artibus […]adducti arrogantia aut φιλαυτίᾳ contemnant aliena judi-

judicia, nec falſas opiniones pertinaciter tueantu ſed ut alios audiant, convicti certis argumentis c dant, & veris ſententiis firmiter adhæreſcant. Pra terea non ſtatim improbent, quod non intelligun ſed tanto magis admirentur, quo minus intelligun At illis aut hebetibus & obtuſis, aut mala conſuetu dine obſeſſis diu, rubigo animorum effricanda eſ Sen. *ep.* 95.

2. Studium & diligentia. Quæcunque ſalutari ſunt, ſæpe agitari debent, ſæpe verſari: ut non tantu nota ſint, ſed etiam parata. Sen. *ep.*94.

3. Obedientia ſine ſignificatione contumaciæ, & inhoneſta gubernatione morum, & in ratione diſcen di à fideli præceptore præſcripta. Admonitionun ſit patiens: Nam omnium honeſtarum rerum ſemina animi gerunt, quæ admonitione excitantur non ali ter quam ſcintilla flatu levi adjuta, ignem ſuum explicat. Erigitur virtus cum tacta eſt, & impulſa. Iden Sen. *epiſt.*94.

4. Denique Gratitudo requiritur. Præceptoribu enim ex ſententia Ariſt. qui veram ſapientiam nobi impertiunt, non poteſt reddi æquivalens. M. Antoninum Imper. perpetua gloria illuſtrem legimus magiſtris ſuis tantum honoris detuliſſe, ut imagines eorum aureas in ſacello Larium habuerit. Capitol. E contra de Nerone nihil dici poteſt ſceleratius, quam quod infenſus Senecæ omnes ad eum opprimendum artes conquiſierit. Tacit.15. *annal.*8. Quid enim aliud ſupererat, poſt matrem fratremque interfectos, quam ut educatoris præceptoriſque necem adjiceret? Tacit. *ibid. c.*9.

C A P U T IV.

De Academiis.

ACademiarum jura dependent ex auctoritate ſummi Principis: ut infra *libr.* 5. *cap.*17. dicemus, Rectores earundem mixtum habent imperium.

Anth.

Auth. habita. C. ne fil. pro pat. in verb. delictum vel debitum. Barth. *ib. & in l.9.n.12. de juſt. & jur.* Jul. Clar. *in §. fin. pr. crim q.*53. Syllabum florentiſſimarum in Germania, Gallia, Italia, Anglia, Hiſpania, &c. Academiarum adjicimus, neque id lectori ingratum futurum ſperamus.

Germania præ cæteris hoc nomine felicior eſt: Academias numero 25. continet. Baſileenſis inſtituta à Senatu Baſil. anno Chriſti 459. Heidelbergenſis fundata à Ruperto Ruffo Electore Palatino. 1346. confirmata 1387. Marpurgenſis à Philippo Landgravio 1526. Jenenſis à Joh. Friderico I. El. Saxon. an. 1548. Julia Helmeſtadiana à Julio Duce Brunſvicenſi & Luneb. 1576. Francofordiana ad Oderam à Joachimo I. El. Brand. 1506. VVittenbergenſis à Frider. III. Elect. Sax. 1503. Tubingenſis ab Eberhardo VVirtembergico, 1477. Argentinenſis à Senatu Argentin. 1567. Viennenſis Auſtriæ à Rudolpho & Alberto III. Auſtriæ Archiducibus FF. Germanis 1361. Colónienſis ad Rhenum opera Senatus 1288. Erphordiana à Dagoberto Francorum Rege olim condita, à Bonif. IX. PP. privilegiis ornata 1391. Herbipolenſis à Johanne Epiſcopo 1493. Lipſienſis à Friderico I. El. Saxon. 1409. Roſtochienſis à Johanne & Alberto primis Ducibus Megapolenſibus, & pariter à Senatu Roſtoch. 1415. Friburgenſis in Briſgoja ab Alberto VI. Arch. Auſtr. 1460. Ingolſtadiana à Ludovico & Georgio Patre & Filio Duc. Bavar. 1472. Moguntina à Dithero Iſenburgico Archiepiſcopo Mogunt. 1482. Regiomontana Boruſſorum ab Alberto I. Marchgr. Brand. primo Duce Boruſſiæ 1544. Altorfiana in Norico à Senatu Reipubl. Noriberg. 1575. Grypſvvaldiana ab Vratiſlao IX. Duce Pomeran. 1546. Gieſſena cæpit ante triennium. Leidana Batavorum 1575. Dilingana in Suevia fundata ab Othone Truchſeſio VValpurgio Epiſcopo Auguſtano & Cardinali. Duacenſis in Belgio fundata à Philippo II. Rege Hiſpanorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Gallia Academias habet : Pariſienſem à Carolo
anno 791. conditam. Lugdunenſem anno 830. M
tiſpeſſulanam anno 1196. Aurelianenſem à Phili
Pulchro Rege Galliæ & Clemente V. Lemovice
anno 1312. Andegavenſem à Ludovico I. Duce A
degav. Rege Sicil. & Neapol.

Italiæ Academiæ ſunt : Bononienſis in Romana
Ciſpadana , condita 2. Maji , anno 423. à Theo
ſio II. Imper. Ticinenſis Inſubrium à Carolo M. f
data. anno 791. inſtaurata 1361. à Carolo IV. Imp
Pataviana à Frederico II. Imper. 1221. Peruſina in I
truria florere cœpit. 1290. Piſana inſtituta à Laur
tio Medico Pr. Florentino 1339. Senenſis à Pio II.
1387.

Anglicæ Academiæ : Cantabrigienſis à Sigisbe
Orientalium Anglorum Rege aperta 630. Lindi
nenſis ab Oſvvaldo Northumbrorum Rege 640. Ox
nienſis ab Alfredo R. Angliæ 895.

Hiſpaniæ: Conimbricenſis in Luſitania à Joanne
R. Portugal. Toletana à Fr. Alvaro. Hiſpalenſis à R
derico de S. Ælia. Granatenſis à Ferdinando Talabr
cenſi. Complutenſis in regno Caſtellæ à Fr. Ximer
Archiepiſc. Tolet. 1517. Haffnienſis in Dania cond
ta à Chriſtiano III. R. Daniæ 1539. Cracovienſis
Polonia à Caſimiro II. R. Pol. 1364. confirmata 140
ab Vladiſlao Iagellone. Pragenſis in Bohemia à Car
lo IV. Imp. 1361. Lovanienſis in Brabantia à Johan
ne Duce Brabantiæ 926. S. Andreana in Scotia 141
Dolana in Burgundia à Philippo Bono Duce Bu
gund. 1426.

CAPUT V.

De Iure Sepulturæ.

Religioſum eſt jus Sepulturæ. §. 9. *Inſtit. de rer. di*
viſ. de quo quæritur. 1. Sitne ullus illi habendu
honor. 2. qui ſepeliendi. 3. quæ cum defuncto ſepe
lienda. 4. quæ forma. 5. qui locus ſepulturæ. 6. de
niqu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ique quomodo coërceantur ſepulchrorum violatores.

Prima quæſtio non uſque adeo magni eſt momen-. Sciunt omnes ipſius etiam naturæ ductu, hominem humo procreatum, eidem reddendum: pulvis t, & in pulverem redigendus eſt. *Geneſ.* 3. *verſ.* 19. ræterea corpus humanum, quod Spiritus ſancti haitaculum fuerat, honorifice terræ Matri includenum: Inſepultum ſi relinquitur, contumelia afficiır ipſe naturæ conditor, mandatumque illius ſacroınctum violatur. Inhumana ergo eſt Theodori Phiıſophi ſententia, dicentis: Nihil intereſſe, ſupra teram, an infra terram putreſcat. Senec. *de tranq. an.* . 14. Cic. 1. *Tuſc.* Imprudentiam ſapit illud Diogeis, quod inhumatum ſe abjici juſſit baculo tantum ppoſito, Stob. *Serm.* 122. Inconſtantia illud Senec. *piſt.* 92. qui quo receptaculum ſuum conferatur, ignis lud exurat, an feræ diſtrahant, an terra contegat, on magis ad ſe judicat pertinere, quam ſecundas ad ditum infantem. Barbaris hoc in more poſitum lim, ut ſepulturam ſuſque deque habuerint. Parthis ulgo avium aut canum laniatus fuit. Juſtin. *lib.* 41. uis non videt, ipſi etiam naturæ inferri injuriam? uis hoſtium adeo immanis, ut adverſarios ſuos cæıs inſepultos reliquerit? Sane Philippus ille Maceo bello conſumptorum Athenienſium corpora ſeulturæ reddidiſſe ſcribitur. Juſtinus *libro nono.* Et ui meritum luerunt ſupplicium, eo naturæ benecio non ſpoliati. Nam ſeptem illos ex Saulis poeritate ſuſpenſos, terra conditos legimus, 2 *Samuel.* 21. Magni itaque æſtimanda eſt ſepultura hoorifica.

Alter locus jam attingendus eſt; quinam ſepelienı ſint. Atque omnes omnino mortales terræ matris omicilium ſibi futurum, merito expectant. Si fato ınt functi, injuſtiſſimum fuerit detineri vel vexari adavera *l.* 38. *& ſeq. ff. de religioſ. l.* 3. §. *non perpeua, ff de ſepul. viol.* aut dare pignori, quod permiſſum

fuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

fuit Ægyptiis Herodot. *l.* 2. Si qui prætextu deli
ſepulturam impedire conantur, pœna amiſſionis
biti ſancita eſt. *l. cum ſit C. de ſepulc. viol. l. quicu
in ſuo. ff. de condit. inſtit.* Gail. *tr. de arreſt. cap.* 11. *nu.*
28. Quibuſdam tamen perſonis ob vitam ſcelere
anteactam Eccleſiaſtica ſepultura denegatur. Ta
ſunt: Vſurarii manifeſti. *cap.* 3. *extr. de uſuris Clem.
de ſepult.* fures & latrones in flagranti crimine occ.
cap. 2. *extr. de furt. c. pen.* 23. *quæſt.* 5. Judæi *c. Ecc
ſiam cum* 5. *ſeqq. de conſor. diſt in.* 8. Excommunici
c. ſacris. 12. *ext. de ſepult. c. ad hæc.* 5. *de privil.* αὐ
χειρες *c. placuit* 33 *q.* 5. Olim quidem eorum qui
ſe ſtatuiſſent, humabantur corpora, manebantque
ſtamenta. Tacit. 6. *ann.* Hodie ſub tecto domus de
ciuntur, vel ſub limine extrahuntur, & aut comb
runtur, aut per carnificem in campo ſuppliciis deſ
nato, vel ſi honeſtiores ſunt cœmiteriis propinqu
ſepeliuntur: & hæc dicitur ſepultura canina. 3 *Reg.* 2
& 4 *Reg.* 9. aut aſinina. *Ierem.* 22. *v.* 19.

Tertio loco videndum eſt, quæ cum defuncto ſep
lienda ſint. Et palam eſt, ornamenta cum corporibu
non condenda eſſe. *l. Et ſi quis* 14. §. *non autem opor
tet, ff. de relig.* multo minus pecuniam. Ædificia te
gant cineres, columnæ vel marmora ornent ſepulcra
talenta non teneant, qui vivendi commercia relique
runt. Caſſiod. *lib.* 4. *epiſt.* 34. Et culpæ genus eſt; inu
tiliter in abditis relinquere mortuorum, unde ſe vit
poteſt ſuſtentare viventium. *Quod enim proficit ſe-
pulchrorum ſuperbia?* (ait Ambroſius) *damna ſunt po-
tius viventium, quam ſubſidia mortuorum.* Vituperan-
di ergo Galli, qui teſte Cæſ. *lib.* 6. omnia, quæ vivis
cordi fuiſſe arbitrantur, in ignem inferebant, etiam a-
nimalia. Et antiqui Germani, qui ſua cuique arma,
quorundam igni & equum addiderunt. Tacit. *de mor.
Germ. c.* 8. E contra laudanda eorum conſuetudo, qui
morientibus ornamenta, præcipue annulos detraxe-
runt. Plinius *lib.* 33. *nat. hiſt.* 1.

Quarto forma humandi, conſideranda eſt. Ea in re
potiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

potiſſimum Magiſtratus curam gerat, ne nimiis expenſis adornentur funera.

Abſint inani funere næniæ.
Compeſce clamorem, ac ſepulchri
Mitte ſupervacuos honores.
Horat. 2. *Od ult.*

Quorſum enim illa funerum ambitio? Tac. *de mor. Germ. cap.* 8. Quid opus eſt ſeculis duratura componere? vis tu nunc id agere, ne te poſteri taceant? Morte natus es, minus moleſtiarum habet funus tacitum. Senec. *lib.* 1. *de tranq. c.* 1. Tacitum funus intelligit, ſine pompa, ſine ludis, præcone, indictione, ſilens & quietum. Indictivum ſive publicum, publice denunciabatur per præconem. Polyb. *l.* 6. Vbi præclarus aliquis ex domeſticis obiit, inſtituunt funeris apparatum, & circumfuſi, qui ſimiles magnitudine ſtatura videntur, veſtes capiunt: ſi cenſor purpureas, ſi triumphalis auro intextas. Qui funus proſequebantur, cereas manibus geſtabant, candelas, funalia, faces. Senec. *de brev. vitæ, c. ult. & de tranq. c.* 11. Item *epiſt.* 123. Plin. *lib.* 16. *c.* 38. Sueton. *in Auguſto* c. 18. Apuleius 2. *Florid.* Signum funeris Cupreſſus arbor erat. Virgil. 3. *Æneid. lib.* 3.

Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus.

Quæ cur feralis arbor ab antiquis fuerit habita, vide Hadr. Jun. *lib.* 1. *Miſcell. c.* 20. Plin. *lib.* 16. *c.* 33. Apium etiam in luctu adhibitum legimus. Mylius *in hort. Philoſ.*

Quinto de loco ſepulturæ diſpiciendum eſt. Liberum eſt cuilibet, quo velit loco ſepulturam ſibi deligere. *c.* 1. *in verb. nulli tamen. c. cum ſuper.* 8. *extr. de ſepult. c.* 2. *§. fin. eod. in* 6. adeo ut & uxor inconſulto marito, & filius ſine aſſenſu patris ſui, hanc poteſtatem ſibi vendicent *c. de uxore.* 7. *ext. eod. & c. pen. eod. in* 6. Vigel. *lib.* 4. *Meth. Iur. Can. c.* 9. *nu.* 2. *reg.* 1. Vxor tamen defuncti mariti ſepulchrum ſequitur. *c. unaquæque* 13. *q.* 2. quos enim conjunxit unum conjugium, conjungat unum ſepulchrum. *cap.* 2. *in fin.* 13. *q.* 2.

Præterea non in religioſo tantum loco ſepultura pe
mittitur, ſed etiam in loco minus religioſo, *c.* 2. §. *fi*
de ſepul. in 6. modo id malitioſe non fiat: neque eni
malitiis indulgendum eſt. *cap.* 3. *ext. de ſepult.* Cæt
rum in civitate ſepultura denegata eſt. *l.* 3. §. 5. *ff.*
ſepulch. viol. l. mortuorum. 12. *C. de religioſ.*

Reſtat ultimo, quomodo coercendi ſint ſepulchr
rum violatores: qui imitantur hyænam, quæ inqui
tione corporum ſepultorum buſta eruit. Solin. *Po*
*hiſt. c.*49. Talis Cambyſes, qui vetuſta recludens
pulchra mortuos inſpiciebat. Herod. *lib.*3. & cadav
R. Ægypti Amaſis è conditorio ſublatum verberib
cædi ac vellicari ſtimuliſque pungi, omni deniq
contumelia infeſtari curavit, Herodot. *in Thal.* Cæt
rum violatoribus ſepulchri jus civile infamiam irr
gat. *l.* 1. *ff. de ſep. viol.* quia dolum punit. *l.*3. *eod.* c
jus propria pœna dedecus eſt. Interdum etiam ii, q
cadavera ſpoliant, vel corpora oſſaque extrahunt, ſ
verius, quandoque etiam capite puniuntur. *l.* 3. §. *a*
verſus. 7. *l. fin. eod. l.* 4. *C. eod.* quod ad illos quoq
extenditur, qui furcis affixos vel ſuſpenſos, aut den
dant, aut prorſus tollunt: item, qui ſemimortuos, a
necant, aut deſerunt, ſibi commiſſos, ut citiore mo
bo animam exhalare cogantur. Quin imo quotie
cunque curioſitate quadam, nullo interveniente dol
ſepulchra à Principibus aperta ſunt, male res cecidi
Quo terrore Xerxes effoſſo Beli monumento affectu
fuerit. Ælian. *l.*13. ex Herodoti *l.* 3. memorat: Sem
ramidis ſepulchrum Darius non ſatis feliciter ap
ruit, Herodot. *l.* 1. Nec Alexander Cyri: Cicero A
chimedis: Otto III. Imper. Caroli Mag. Carolus V
Imper. Rudolphi I. & anteceſſorum cadavera aliqu
cum fructu ſpectarunt.

——— *ſubita gelidus formidine ſanguis*
Diriguit, cecidere animi.
Virg. 3. *Æneid.*
——— *geliduſque per ima cucurrit*
Oſſa tremor.

Quieſcan

Quieſcant ergo illi, qui ſemel terræ viſceribus ſunt conditi: immunes ob improborum aſſultibus, curioſorumque hominum vanitate.

CAPVT VI.

De Pace Religionis in S. Rom. Imperio recepta.

NEminem latere opinor, quantis bellorum civilium ſeditionumque incendiis flagrarit Germania ſub Imperio Caroli Cæſaris: quantæ tenebræ eſfloreſcenti Verbi divini ſplendori offuſæ fuerint: nempe multorum oculos ita perſtrinxerat Romanæ devotionis ſtudium, ut renaſcentem Euangelii lucem, longe lateque irradiantem, ferre aut non poſſent, aut nollent. Verum quo vehementioribus obfuſcationibus illi ſoli obviam eſt itum, eo majori impetu erupit: Nihil erubeſcit veritas, niſi ſolummodo abſcondi. Et quemadmodum plantis quibuſdam, veluti lilio, myrrhæ, oxali, croco, plantagini (qua de re vid. M. Myl. *in hort. Phil.*) ea eſt natura, ut calcatæ magis magiſque vireſcant: Aut ſicut in univerſum aromata late odorem emittunt, ſi teras: ita veritatis fama diffunditur, ſi premas. Sæpius tentata res eſt, qua ratione libera ab oppreſſionibus adverſariorum, Euangelicæ veritatis profeſſio haberi poſſet; primum enim anno 1541. pacificatio quædam, ſed temporaria & arctior erecta: quæ anno ſequente 42. Spiræ ad annos quinque; ac inſuper anno 44. ad ulteriorem declarationem prorogata eſt; Donec plena & perfecta religionis pacificatio in Comitiis Auguſtanis, juſſu Caroli Cæſaris à Ferdinando Rege Germaniæ & Statibus Imperii ſolenniter geſtis, introducta eſt, & confirmata à Maximiliano Cæſ. Anno 1566. Hujus pacificationis verba ex Receſſu Imperiali iſtius anni, cujus etiam *Sleidanus* meminit *lib.* 26. fideliter referam, additis nonnullis obſervationibus.

Der Keyſer/König Ferdinand/auch Churfürſten/ Fürſten und Stände des H. Reichs/ ſolten niemand

von wegen der Augſpurgiſchen Confeſſion / und d
ſelbigen Lehr/Religion und Glaubens halben/ mit
That gewaltiger weiſe uberzihen/beſchädigen/ uber-
waltigen/oder in andere Wege wider ſeine Conſcien
Wiſſen und Willen / von der Augſpurgiſchen Co
feſſions-Religion / Glauben / Kirchengebräuch
Ordnungen und Ceremonien/ſo ſie auffgerichtet/ o
nachmahls auffrichten mögen / in ihren Fürſtenthu
ben/ Ländern und Herꝛſchafften / dringen / oder du
Mandat/ oder in einiger anderer Geſtalt beſchwe
oder verachten/ſondern bey ſolcher Religion / Gla
ben / Kirchengebräuchen / Ordnungen und Cerem
nien/auch ihren Haab/ Gütern/Ligend und Fahren
Land/Leuten/Herꝛſchafften/Obrigkeiten/Herꝛligkeit
und Gerechtigkeiten / ruhiglich und friedlich bleib
laſſen.

Prohibetur violenta coactio, contemptus Cathol
corum in Religionis Auguſtanæ Confeſſionis aſſecl
Sancitur tranquillum & concors illius Religionis e
ercitium, quod conſiſtit, tum in peragendis omnib
iſtis, quæ religionis hujus ratio & inſtitutum exigi
tum in bonis, ſive in mobilibus, ſive immobilibus p
cate obtinendis.

Und ſoll die ſtreitige Religion nicht anders/ dan
durch Chriſtliche/ freundliche/ friedliche Mittel un
Wege zu einhelligem Chriſtlichen Verſtande un
Vergleichung gebracht werden.

Vides quibus mediis tentandum, ut in unam co
ſonantiam redigatur diſpar Religio! Placida, amica
pacata ſuſcipiatur tractatio: Odium, ira, virulenti
hic ſibi nihil vendicet.

Alles bey Keyſerlichen und Königlichen Würden
Fürſtlichen Ehren / wahren Worten/ und Peen de
Landfriedens.

Juramento ſe adſtringunt S. Imperii Rom. procere
ad hujus conſtitutionis obſervantiam. Juramento
enim æquipollent verba iſta, Mynſ. 1. *obſ.* 17. Gail. 2
obſer. 59. *num.* 2. Coler. *tr. de proceſſibus. c.* 10. *num*
250. Teſſaur. *deciſ.* 47. *n.* 21. VVeſenb. *conſ.* 23. *n.* 56

Pœnan

Pœnam etiam in tranſgreſſores ſtatuunt, eandem, quæ fractoribus pacis publicæ irroganda eſt: nempe Bannum Imperii.

Dargegen ſollen die Stände / ſo der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandt/ die Römiſche Keyſerliche Majeſtät/rc. uns und Churfürſten/Fürſten/ und andere des H. Reichs Stände / der alten Religion anhängig/Geiſtliche oder Weltliche/ ſampt und mit ihren Capiteln / und andern Geiſtliches Stands/ auch ungeacht/ ob und wohin ſie ihre Reſidentzen verrucket oder gewendet hetten / gleicher geſtalt bey ihrer Religion/Glauben/Kirchengebräuchen / Ordnungen und Ceremonien / auch ihren Haab/Gütern / Ligend und Fahrend/ Landen/ Leuten/ Herrſchafften/Obrigkeiten/ Herrligkeiten und Gerechtigkeiten / Renten/ Zinſen/ Zehenden unbeſchweret bleiben/und ſie derſelben friedlich und ruhig gebrauchen/genieſſen/unweigerlich folgen laſſen / und getrewlich darzu verholffen ſeyn/auch mit der That / oder ſonſt in unguten / gegen denſelben nichts fürnehmen/ſondern in alle Weg/nach laut und außweiſung des H. Reichs Rechten/Ordnungen/Abſchieden / und auffgerichtetem Landfrieden / jeder ſich gegen dem andern an gebührenden ordentlichen Rechten begnügen laſſen/alles bey Fürſtlichen Ehren/wahren Worten/und Vermeydung der Peen/in dem auffgerichten Landfrieden begriffen/rc.

Juſtiſſima & à natura ipſa profecta (Cic. *de invent.*) Talionis lex hic ſancitur, ut Proteſtantes, quam in ſe quiſque bonis tranquillitatem optant, Catholicis etiam permittant. Fruantur Status Catholici ſive Eccleſiaſtici, ſive Seculares plena ſecuritate: in exercendo religionis ſuæ cultu: nec quiſquam bona eorum rapiat aut ſpoliet, religionis prætextu: quin potius ſecundum ſacras Imperii conſtitutiones legitimis remediis contra eos experiatur: Tranſgreſſorib. Bannum infligitur.

Doch ſollen alle andere/ ſo obgemelten beyden Religionen nicht anhängig / in dieſem Frieden nicht gemeynet/ſondern gäntzlich außgeſchloſſen ſeyn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vnd nach dem, bey vergleichung dieſes Frieden ſtreit fürgefallen / wo der Geiſtlichen einer oder me von der alten Religion abtreten würden / wie es von ihnen biß daſelbſt hin beſeſſenen und eingehabt Ertzbiſchthumb/Biſchthumb/Prælaturen und Bene cien halben/gehalten werden ſoll/welcher ſich aber be der Religions-ſtände nit haben vergleichen könne Demnach haben wir in Krafft von hochgedachter R miſcher Keyſerl. Majeſtät uns gegebener Vollmac und heimſtellung erkläret und geſetzet / thun auch ſo ches hiemit wiſſentlich alſo: Wo ein Ertzbiſchoff/ B ſchoff / Prælat / oder ein ander Geiſtliches Stande von unſer alten Religion abtreten würde / daß derſe bige ſein Ertzbiſchtbumb/ Biſchthumb / Prælatur un andere Beneficia, auch damit alle Frucht und Einkom men / ſo er davor gehabt / alßbald ohne einige Wide rung und Verzug/ jedoch ſeinen Ehren unnachtheilig verlaſſen/auch den Capituln/und denen es von geme nen Rechten/oder der Kirchen und Stifftgewonheite zugehört/eine Perſon der alten Religion verwandt/z wehlen und zu ordnen zugelaſſen ſeyn / welche auc ſampt der Geiſtlichen Capituln und andern Kirchen bey der Kirchen und Stifft Fundationen, electionen præſentationen, confirmationen, alten Herkommen Gerechtigkeiten und Gütern/ ligend und fahrend/un verhindert und friedlich gelaſſen werden ſollen / jedoc künfftiger/Chriſtlicher/ freundlicher und endlicher ver gleichung der Religion unvorgreifflich.

Omnibus immediate Imperio ſubjectis liberum eſt, extra omnem cujuſque offenſionem, à Pontificia ad Auguſtanam confeſſionem, vel contra, diſcedere; Eccleſias reformare, & reditus ad ſuæ religionis uſum applicare. Si tamen Eccleſiaſticorum quiſpiam, veluti Archiepiſcopus, Epiſcopus, ſive Prælatus, à Religione & officio ſuo diſceſſerit, beneficia cum omnibus reditibus reſtituere cogitur, ut ea penes Pontificios remaneant, & alium ſui ordinis præficiant. Hoc vero contraria conſuetudine moderatum & abrogatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Dieweil aber etliche Stånde und derſelben Vorfahren etliche Stiffte/ Klöſter / und andere Geiſtliche Güter/eingezogen/und dieſelbigen zu Kirchen / Schulen / Milten und andern ſachen angewendet / ſo ſollen auch ſolche eingezogene Güter/welche den jenigen / ſo dem Reich ohne Mittel unterworffen / und Reichsſtånde ſeynd/nicht zugehörig/und deren Poſſeſſion die Geiſtlichen zur zeit des Paſſawiſchen Vertrags/ oder ſeithero nicht gehabt / in dieſem Friedenſtandt mit begriffen und eingezogen ſeyn/und bey der Verordnung/ wie es ein jeder Standt mit obberührten eingezogenen und allbereit verwandten Gütern gemacht / gelaſſen werden / und dieſelbigen Stånde derenthalben/ weder in:noch auſſerhalb Rechtens/zu erhaltung eines beſtåndigen ewigen Fridens nicht beſprochen / noch angefochten werden. Derhalben befehlen und gebieten wir hiemit / und in Krafft dieſes Abſchieds / der Keyſerlichen Majeſtåten/ Kammerrichtern und Beyſitzern/daß ſie diſer angezogener und verwandter Güter halben keine Citation/ Mandat und Proceß erkennen und decerniren ſollen.

Bona Eccleſiaſtica, veluti monaſteria, quæ proprie ad eos,qui immediate Imperio ſunt ſubjecti,non pertinent, quorum poſſeſſione caruerunt Eccleſiaſtici à tempore tranſactionis Paſſavienſis, anno 1552 initæ, occupata à ſtatibus, tranſlatis reditibus ad Eccleſiarum reformatarum, ſcholarumque emolumentum, Conſtitutione includuntur: adeo ut quæcunque à novis iſtis occupatoribus ſit facta diſpoſitio, ea vigorem ſuum obtineat: nec concedatur alicui judicialiter vel extrajudicialiter illic litem intentare: neque enim horum bonorum nomine proceſſus à Camera decerni ſolent.

Damit auch obberührte beyderſeits Religionsverwandten/ ſo viel mehr in beſtåndigem Frieden und guter ſicherheit / gegen / mit / und beyeinander ſeyn und bleiben mögen/ſo ſoll die Geiſtliche Juriſdiction, (doch den Geiſtlichen Churfürſten / Fürſten und Stånden/

Collegien/Klöſtern und Ordensleuten an ihren Re-ten/Gülten/Zinſen und Zehenden/ Weltlichen Leh-ſchafften/ auch andern Rechten und Gerechtigkeit/ wie obſtehet/unvergriffen) wider der Augſpurgiſch Confeſſion/Religion/ Glauben / Beſtellung der Mi-niſterien/ Kirchengebräuchen / Ordnungen und Cer-monien / ſo ſie auffgerichtet und auffrichten möchte biß zu endlicher vergleichung der Religion/nicht exe-ciret, gebrauchet oder geübet werden / ſondern derſe-bigen Religion/Glauben/ Kirchen-gebräuchen/Or-nungen / Ceremonien und Beſtellung der Miniſt-rien/ihren Gang laſſen/und keine hindernuß oder ein-trag dadurch beſchehen / und alſo hierauff / wie obge-melt/biß zu endlicher Chriſtlicher vergleichung der Re-ligion / die Geiſtliche Juriſdiction ruhen / eingeſtellt und ſuſpendiret ſeyn und bleiben. Aber in ander Sachen und Fällen der Augſpurgiſchen Confeſſion Religion/Glauben/Kirchengebräuchen/Ordnungen Ceremonien und Beſtellung der Miniſterien nich anlangend / ſoll und mag die Geiſtliche Juriſdiction durch die Ertzbiſchöffe / Biſchöffe und andere Præla-ten / wie deren exercitium an einem jedern orth her-gebracht / und ſie zu deren Vbung / Gebrauch und Poſſeſſion ſeynd / hinfüro / wie bißher unverhindert exerciret, geübet und gebraucht werden:

Juriſdictio Eccleſiaſtica, quæ penes Pontificios e-rat, in omnibus negotiis & cauſis Confeſſionem Au-guſtanam concernentibus ſuſpenſa & inhibita eſt, uſ-que ad Chriſtianam & amicabilem de religionis ne-gotio inter Cæſarem & Status Imp. compoſitionem. Exinde ſequitur I. Cognitionem hujus rei, verane an erronea ſit Auguſtana confeſſio durante Edicto plane eſſe inhibitam, ita ut illa neque in Camera tractari, neque ad Auſtregas vel ſingulares imperii receſſus, neque ad forum Eccleſiaſticum remitti poſſit. P. De-naiſ. *in jur. Cam. h. t. n.12.* II. Cenſuram Eccleſiaſti-cam omnem eſſe ſuſpenſam: Vnde eſt, quod Magiſtra-tui Pontificio non permittitur inquiſitio in ſubditos Augu-

Auguſtanæ Confeſſioni addictos, tanquam in hære-icos, multominus animadverſio. III. Concluden-dum inde, ſi Confeſſionis Auguſtanæ adſeclæ jus pa-ronatus competat, poteſtatem illi eſſe præſentandi uæ religionis miniſtrum: quem collator, licet Ponti-icius ſit, inſtituere cogitur. IV. Cognitionem in auſis ſpiritualibus, veluti juramenti (quæ jur. Can. d forum Eccleſiaſticum ſpectat *c. venerabilem in fin. le Elect.* Gail. 1. *obſ.* 25. *n.* 1.) pertinere ad Cameram. *)rd. Cam. part.* 2. *tit.* 24. Guid. Pap. *deciſ.* 78. *n.* 3. & *leciſ.* 149. Aliud πόρισμα ex prioribus Conſtitutionis rerbis deducit Juſtus Springerus *in tr. de Pac. Rel.* 69. Proteſtantes in ſuis territoriis non teneri Calenda-ium Gregorianum ſuſcipere. Hæc alibi latius. Nos d edicti verba revertimur.

Als auch den Ständen der alten Religion ver-vandt / alle ihre zuſtändige Rent / Zinß / Gült und Zehenden/wie oblaut/folgen ſollen: So ſoll doch einem eden Stand/ unter dem die Rent/Zinß/Gült/Zehen-en oder Güter gelegen/ an denſelbigen Gütern/ſeine Weltliche Obrigkeit / Rent und Gerechtigket / ſo er vom Anfang dieſes Streits in der Religion daran gehabt/und im brauch geweſen/ vorbehalten / und da-urch denſelbigen nichts benommen ſeyn. Vnd ſollen ennoch von ſolchen obgenanten Gütern / die noth-ürfftige miniſteria der Kirchen / Pfarꝛen und Schu-en/auch die Allmoſen und hoſpitalia, die ſie vormahls eſtellet/uñ zu beſtellen ſchuldig/von ſolchen obgemeltē Gütern/ wie ſolche miniſteria der Kirchen und Schu-en vormahls beſtellet / auch nachmahls beſtellet und erſehen werden/ungeacht/was Religion die ſeyn/ ꝛc.

Supra dictum, Catholicis omnes reditus annuos manere debere inviolabiles. Additur hoc loco, penes Dominum iſtius territorii, quo exigi ſolent, jus Supe-rioritatis, quod ante controverſiam de Religione notam obtinuit, adhuc reſidere. Ex illis bonis ſti-pendia miniſtris Eccleſiarum & Scholarum exſol-venda ſunt. Magiſtratus autem quilibet tot miniſtros

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Eccleſiæ adſciſcere poteſt, quot ad fidem ſuam pr
pagandam requiri putaverit.

Adnectitur in §. ſeq. **Vnd ob ſolcher Beſtellung h**
ben Cautela. In diſſenſione partium eligendos e
arbitros, qui dijudicent, quid & quantum ad ſuſte
tationem ejuſmodi miniſtrorum conferri debeat. Pe
git Conſtitutio.

Es ſoll auch kein Stand den andern/ noch deſſelb
Vnderthanen/ zu ſeiner Religion dringen/ abpract
ciren/oder wider die Obrigkeit in Schutz und Schir
nehmen/ noch verthedigen in keinem wege. Vnd ſo
hiemit den jenigen/ ſo hiebevor vor alters Schutz un
Schirmherzen anzunehmen gehabt/ hiedurch nicht
benommen/und dieſelbige nicht gemeynet ſeyn.

Nemo alterum cogat ad ſuæ religionis profeſſio
nem: Nihil tam voluntarium, quam religio, in qua
animus averſus eſt, jam ſublata, jam nulla eſt. La
ctant. *l. 5. c.* 14. Nemo ſubditos alterius ab obedien-
tia Magiſtratus ſui avocet: nemo patrocinium ſubdi-
torum contra Magiſtratum illorum ſuſcipiat. Sane ir
fidem & clientelam ac protectionem ſuam ſuſcipere
civitatem aliquam, prohibitum non eſt. Vult. 1. *de*
feud. c. 8. *num.* 17. Patronus ſive protector, **Schutz**
und Schermherr dicitur, eoſque quos in tutelam ſuam
recipit, accepto annuo honorario contra injuriam
aliorum, etiam armata manu protegere & defendere
tenetur. Gail. 2. *obſ.* 54. *n.* 2. alias nihil juris illi com-
petit. Nam clientes **Schirms verwandten** non effi-
ciuntur illis ſubditi: manentque ſub ordinaria juriſ-
dictione ſui Magiſtratus, cui in omnibus, ut antea pa-
rere debent *arg. c. recepimus* 8. *ext. de priv.* Vnde intel-
ligitur, protectorem non poſſe jure Clientelæ à Clien-
tibus ſuis penſitationem vel collectam exigere. Gail.
2. *obſ.* 54. *n.* 5.

Wo aber unſere/ auch der Churfürſten/ Fürſten
und Stände Vnderthanen der alten Religion/ oder
Augſpurgiſchen Confeſſion/ anhängig/ von ſolcher
ihrer Religion wegen auß unſern/ auch der Churfür-
ſten/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſten / Fürſten und Stände des Heiligen Reichs Län-dern / Fürſtenthumben / Städten / Flecken / mit ihren Weib und Kindern an andere ort ziehen / und ſich ni-der thun wolten / denen ſoll ſolcher Ab- und Zuzug / auch verkauffung ihrer Haab und Güter / gegen zimb-lichen billichen Abtrag der Leibeigenſchafft und Nach-ſtewer / wie es eines jeden orths von alters hero üblich herbracht und gehalten iſt worden / unverhindert men-niglich zugelaſſen und bewilliget / auch an ihren Ehren und Pflichten aller dings unentgolten ſeyn. Doch ſoll den Obrigkeiten an ihren Gerechtigkeiten und her-kommen der Leibeigenen halben / dieſelben ledig zu zeh-len oder nicht / hierdurch nichts abgebrochen / oder be-nommen ſeyn.

Miſera Regnicolarum Chriſti conditio eſt: odiis, perſecutionibus, excommunicationibus, occiſionibus excipiuntur ab adverſariis; & quidem ſub opinione cultus Dei *Ioh.* 16. *v.* 2. Verum nihil eſt, quod tam de-ceat, quam in omni re ferenda, conſilioque capiendo ſervare conſtantiam. Cicer. 1. *Off.* Camerar. *de rore Solis*, in Emblem. Invicta maneo:

Syrius ut flagrat, viret ac perfuſa liquore eſt:
Candida ſic durent pectora firma fide.

Vigore hujus conſtitutionis non permittitur Ma-giſtratui Pontificio ſubditum reformatæ religionis ex illa cauſa bonis multare, ejicere, vel quacunque alia ratione lædere, ſed emigrandi illi poteſtatem libe-ram, bonis omnibus vel ablatis ſecum, vel juſto pre-cio divenditis, concedere debet: ut aliò ſe conferat, ut publicum atque liberum religionis ſuæ exerci-tium habere poſſit. Integrum ergo ſubditis eſt aut emigrare, aut placide eo loco commorari. P. Friderus *lib.* 1. *de proceſſ. c.* 30.

Homines proprii ſive Leibeigene, antequam emi-grent, tenentur redimere jus, quod Domino in ſe ipſos competit; Et certa bonorum portio civitati relictæ debetur, quam vulgo Nachſtewer / appellare ſolent. Gail. *tr. de arreſtis c.* 14. *in fin.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vnd nach dem eine Vergleichung der Religi
und Glaubens-ſachen/durch ziemliche und gebührli
wege geſucht werden ſoll / und aber ohne beſtändig
Frieden zu Chriſtlicher freundlicher Vergleichung d
Religion nit wol zu kommen/ So haben wir/auch d
Churfürſten Rähte an ſtadt der Churfürſten/ erſch
nende Fürſten/Stände und der abweſenden Botſcha
ten und Geſandten/Geiſtliche und Weltliche / dieſ
Friedenſtandt/ von geliebten Friedens wegen / d
hochſchädliche Mißvertrawen im Reich auffzuheben
und dieſe löbliche Nation vor endlichem vorſtehende
Vntergang zu verhüten/und damit man deſto eher z
Chriſtlicher/ freundlicher und endlicher Vergleichun
der ſpaltigen Religion kommen möge/ bewilliget / ſo
chen Frieden in allen obgeſchriebenen Artickeln / bi
zu Chriſtlicher / freundlicher und endlicher Vergle
chung der Religion und Glaubensſachen / ſtet / fe
und unverbrüchlich zu halten / und demſelbigen trew
lich nach zu kommen. Wo denn ſolche Vergleichung
durch die wege des General Concilii, National Ver
ſamlung / Colloquien oder Reichshandlungen / nich
erfolgen würde/ ſoll alsdann nichts deſto weniger die-
ſer Friede-ſtandt in allen oberzehlten puncten und Ar-
tickeln / bey Kräfften biß zu endlicher Vergleichung
der Religion und Glaubensſachen ſtehen und blei-
ben / und ſoll alſo hiermit / obberührter geſtalt / und
ſonſt in alle andere wege ein beſtändiger/ beharrlicher/
unbedingter/für und für ewigwehrender Fried auffge-
richtet und beſchloſſen ſeyn und bleiben.

Cauſas finales erectæ hujus Conſtitutionis Status adjiciunt, harum tres ſunt: ut diffidentiæ & ſuſpiciones mutuæ tollantur: ut vindicetur ab imminente interitu patria: ut ad amicabilem in religionis negotio compoſitionem citius perveniatur. Adſtringunt ſe denuo ad obſervantiam edicti. Quod ſi vel in generali Concilio, vel provinciali conventu, vel colloquio, lis illa dirimi non poſſit, ratam manſuram hanc conſtitutionem perpetuo edicunt.

Vnd in ſolchem Frieden ſollen die Freyen Ritterſchafft/ welche ohne Mittel der Keyſerl. Majeſtät und uns unterworffen/ auch begriffen ſeyn/ alſo und dergeſtalt/ das ſie obgemelter beyder Religion halber/ auch von niemand vorgewältiget/ bedränget noch beſchweret ſollen werden.

Nobiles immediate Imperio ſubjecti fruuntur beneficio hujus Conſtitutionis. Poſſunt ergo in omnibus ſuis bonis ſive allodialibus ſive feudalibus religionem libere mutare: P. Friderus *l. 1. de proceſſ. c. 3. t. n. 2.*

Nach dem aber in vielen Frey- und Reichsſtädten die beide Religionen/ nemblich unſere alte Religion/ und der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandten Religion eine zeit hero im gang und gebrauch geweſen/ ſo ſollen die hinfüro auch alſo bleiben/ und in ſolchen Städten gehalten werden/ auch derſelben Frey- und Reichsſtädte Bürger und andere Einwohner/ Geiſtliches und Weltliches Standes/ friedlich und ruhig bey und neben einander wohnen/ und kein Theil des andern Religion/ Kirchengebräuch oder Ceremonien abzuthun/ oder ihn davon zu dringen/ unterſtehen/ ſondern jeder Theil den andern/ laut dieſes Friedens/ bey ſolcher ſeiner Religion/ Glauben/ Kirchengebräuchen/ Ordnungen und Ceremonien/ auch ſeiner Haab und Gütern/ und allem andern/ wie hie oben beyder Religion Reichsſtände halben verordnet und geſetzet worden/ ruhiglich und friedlich bleiben laſſen.

In multis civitatibus liberis Imperialibus tam reformatæ quam Pontificiæ doctrinæ exercitium viget. Ex mente ſtatuentium nemo alterum concivem ſuum ob religionis diſcrepantiam vexet, turbet, ſive in ritibus ad religionem cujuſque pertinentibus, ſive bonis Eccleſiaſticis. Si igitur Catholica religio in urbe Imperiali colatur, danda illa eſt conſcientiæ libertas: & civibus liberum Auguſtanæ Confeſſionis exercitium poſtulantibus mos gerendus eſt. Diſſentit Frider. *l. 1. de proceſſ. c. 31.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Vnd ſoll alles/das in hiervorigen Reichs Abſchieden/ Ordnungen/ oder ſonſt begriffen und verſehen/ ſo dieſem Friedenſtand in allem ſeinen Begriff/Articuln und Puncten zu wider ſeyn/ oder verſtanden werden möchte/ denſelbigen nichts benehmen/ derogiren noch abbrechen/ auch dargegen keine declaration oder etwas anders/ ſo denſelbigen verhindern oder verendern möchte/ nicht gegeben/ erlanget noch angenommen werden/ oder ob es ſchon gegeben/ erlanget oder angenommen würde/ dannoch von Vnwürden vnd Vnkräfften ſeyn/ vnd darauff weder in noch auſſer Rechtens/ nichts gehandelt oder geſprochen werden.

Si quod forte in prioribus Imperii receſſibus continetur, quod Pacificationi huic contrarium eſſe videtur, valere id nullo modo poteſt: nec declaratio permittitur: nec curioſa indagatio de Conſtitutionis hujus validitate ſuſcepta.

Vnde patet, quid tribuendum illi aſſertioni noviter in lucem productæ: Conſtitutionem pacis religionis à tempore Tridentini Concilii finiti, reſpectu Auguſtanæ Confeſſionis expiraſſe. Vana illa merito cenſenda. Non enim iſthic duas illas religiones diſcrepantes in iſto Concilio ad aliquam conſonantiam redactas, ſed potius craſſiſſimos errores ab Orco revocatos, tenaciterque defenſos eſſe legimus, ut multis probat Chemnitius *tr. de Concilio Tridentino*.

In §. *pen. & ult. hujus Conſtit.* tam Cæſar quam Status Imperii adſtringunt ſe ad edicti perpetuam obſervantiam, uti ſupra etiam cognovimus.

CAPUT VII.

De Pace publica, vom Landfrieden.

UT tuta eſſet inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenaretur nocendi facultas. *c 1. hiſt. 4.* Divus Maximilianus I. cum nulli magis quam Cæſari convenire intelligeret, Reip. ſalutem tueri, *l. 3. pr. ff. de off. præf. vig.* concordi Statuum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

uum ſuffragio VVormatiæ anno 1495. & Auguſtæ nno 1500. ſaluberrimam de Pace publica Conſtitu- ionem promulgavit: quæ confirmata eſt à Divo Ca- olo VVormatiæ anno 1521. Noribergæ anno ſequen- i. Auguſtæ anno 1558. & 1551. Divo Ferdinando. uguſtæ anno 55. Ratisbonæ anno 57. Auguſtæ an- o 59. & Divo Maximiliano II. Auguſtæ anno 66. pirǽ an. 70. Ratisbonæ an. 76.

Hæc Conſtitutio univerſalis eſt, quemadmodum liæ leges. *l.8 .ff.de LL. l.3.§.5. de ſepulchro viol.* Ne- minem excuſat ignorantia *l.12. C.de jur. & fact. ign.* *.11.§.2.ff.de inſtit.act.* Omnes omnino, ſummos cum nfimis comprehendit, etiam fœminas. Gail. 1. *de PP.* *ap.1.num.*34. Variis autem ex cauſis pax publica vio- atur.

1. Si quis ex quacunque cauſa ad offenſionem al- erius delectum militum egerit, & bellum moverit, tque eo in caſu in Camera Imperiali mandata avoca- oria decerni ſolent, ut qui conſcripſit milites, eos è veſtigio dimittat, & gregariis militibus ne prece vel precio militent, ſerio injungitur. Si contra iſta man- lata proceditur, pœna banni infligitur: & interim mploraro vicini principis ſubſidio & præſidiis pro- vinciæ, vis vi repellitur. Omnia bella injuſſu Cæſaris ſuſcepta reprobata ſunt, *l.3.ff.ad l.Iul.Majeſt.l.*17. *C. de re mil.*12.*C.*36. Ord. Cam. *p.*2. *t.*15. Gail. 1. *de PP.* *c.*4. *n.* 4.

2. Si quis alterum doloſa & atroci violentia poſ- ſeſſione dejicit & ſpoliat. Doloſam dico, ſi quis præ- cedente conſilio ad hoc ipſum homines colligit ar- matos, ut damnum det, bonave rapiat. *l.2. §.2. ff. vi bon. rapt.* Voluntas enim & propoſitum diſtinguunt maleficia. *l.3.pr. ff. de furtis*, eaque, quæ repentino aliquo metu accidunt, leviora ſunt, quam ea, quæ meditata & præparata inferuntur. Cic. 1. *off.* Ergo niſi deſtinatum animi propoſitum præceſſerit, non viola- tur pax publica. *arg.l.46.§.7.ff. de furt.l.1.§.3.ff.ad l. Corn.de ſicar.* niſi quis in actu per ſe illicito verſetur: nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nam qui rei prohibitæ operam dat, ipſo facto cen-
tur eſſe in manifeſto dolo. *arg.l.52. §.1. ff.ad l.Aqu.*
Gail.1. *de PP. C.7.n.13*. ſive per ſe hoc faciat, ſive p
alios. *l.1.§.12.ff.de vi & vi arm.l.6. §.1.ff.quod cuj-
que univerſ.l.152. §.1. l.169.ff.de R.I.* etiam auxiliu
ſcelerofis impertiendo. *l.6.C.de def. civit.l.1.§.35.ff.l.
SC.Sillan.l.15.§.8.ff.de injur.* Violentiam conſidera-
mus hoc loco majorem, quam cui reſiſti poſſit. *l.1*
§.2.ff. locati. Ad ſolam enim vim atrocem pertin
hæc conſtitutio. *arg.l.1.§.3.ff.de vi & vi arm.* quæ
majoris rei impetus, qui repelli non poteſt. *l.2.ff.Qu
met.cauſ.* fitque armata manu collectis hominibus. *l.
pr. & §.2. ff. vi bon. rapt.* ubi poſſeſſor domo agro
ſuo dejicitur. *l.3. §.fin.* vel villa expugnatur. *d.l.3.
ad l.Iul. de vi publ.*

3. Si quis alteri bellum & extremas inimicitias de-
nunciet: quæ denuntiatio Diffidatio dicitur: **Wan
einer den andern befehdet / Abſags oder Fehdsbrieff
zuſchicket.** Ipſa enim per ſe diffidatio arma parata præ
ſentemque necem intentat. Quin & publica imperi
lege capitali ſupplicio diffidator afficitur. Caroli V
peinliche Halßgerichtsordnung / art. 129. his verbis
**Welcher jemand wider Recht und Billigkeit muht
willig befehdet / den richtet man mit dem Schwerdt
vom Leben zum Todt.** Huc pertinent minæ, de qui-
bus, ſi certis de cauſis ſibi metuat, mandatum de non
offendendo impetrabit in Camera. Gail.1. *de PP. c.2.
& 3.* Melius enim eſt in tempore occurrere, quam
poſt exitum vindicare. *l.1. C. quando liceat unicuique
ſine jud. ſe vin.* & jura intacta ſervare, quam poſt vul-
neratam cauſam remedium quærere *l. fin. in quibus
cauſ. reſt. in integ.*

4. Si quis hoſtibus Rom. Imperii loricas, ſcuta,
arcus, &c. vendiderit: nam iſti præterquam quod in-
cidunt in pœnam fractæ pacis de jure communi ple-
ctuntur capitis pœna, cum publicatione omnium bo-
norum. Pernitioſum namque Romano Imperio, &
proditioni proximum eſt, Barbaros, quos indigere
conve-

onvenit, telis, ut validiores reddantur, inſtruere. *l.* 2. *.quæ res exportari.*

5. Si quis ædificaverit ad æmulationem alterius c ad novum opus nunciatum non deſtiterit: ea enim es materiam ſeditionis præbet. *l.* 3:*ff.de op.pub.*

6. Si quis contumax fuerit, & jurisdictionis Cæſaeæ contemtor. *arg. l.un. pr. ff. ſi quis jus dic. l.* 2. §. 1. *ſi quis in jus voc. non ierit. l.* 11. §. 4. *in fin. ff. de interogat. l.* 9. *ff. de juriſd.*

7. Si quis ſubditos alterius ad rebellionem incitaerit: & tumultum ex tumultu ſeverit, ut loquitur al. variiſque artibus imperitam plebeculam impuerit.

8. Si quis proſcriptos Imperii receptaverit. Nam eſſimum genus eſt receptatorum, ſine quibus nemo iu latere poteſt, *l.* 1. *pr. ff. de recept.* par ipſos & reos œna expectet. *l.* 1. *C. de his qui latrones.* Quintil. *decl.* 55. Proximos exiſtimo eos eſſe transfugis, à quibus ansfugæ recipiuntur: Hoc natura ſimile eſt, facere elus & probare. Vid. Gail. 2. *de PP.* 10.

Atque his mediis violatur Conſtitutio de pace pulica: Videamus de coercitione.

CAPUT VIII.

De Banno, ſeu Proſcriptione Imperii.

BAnni vocem deducunt vel à Vandalico Bannet quod vexillum denotat: quo ſenſu Procopius *lib.* . *bell. Perſ.* Bannophorum dicit Signiferum: vel à ulcta: cum pro ea uſurpetur ſæpius *tit. de conſuet. & at. contr. libr. Eccleſ. edit. in pr. Vs F.* vel à Germanico Baan / quod viam publicam ſignificat, & judicium riminale, unde Blutbaan: Sive quod Bannitis inerdictus ſit, publicarum viarum uſus: ſive quod riminali judicio plectendi ſint. Eſt autem Bannum ive proſcriptio, pœna, qua violatoribus pacis pulicæ aqua & igni interdicitur, ita ut à nemine in lientelam & fidem recipi, ab omnibus vero impune

tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tam in perſona, quam rebus offendi poſſint. Gail. *de PP.* 1. *num.* 20. Sunt enim hoſtes Imperii ἐχθροὶ, quæ vox cum Germanica appellatione *Echter* coincidit.

Soli autem Cæſari vel Regi Romanorum, & Cameræ Imperiali jus banni Imperialis competit. *arg. l.* 1. §. 3. *ff. de l.* 3. Gail. 1. *de PP. c.* 11. *n.* 3. in omnes Imperio Rom. ſubjectos, tam ſeculares quam Eccleſiaſticos, qui ratione dignitatis, regalium & feudorum Imper. immediate Cæſari & Imperio ſubjecti ſunt: ideo contra Eccleſiaſticum Imperii ſtatum, pacem publicam manu militari turbantem, citatio ſuper fracta pace à Cameralibus decernitur: condemnatio vero non eodem modo, ut in ſeculares fieri conſuevit. Neque enim ſub dio ſententia declaratoria publicatur, ſed in ipſo Conſiſtorio, judice ſedente pro tribunali: Nec ordinaria Banni pœna infligitur, ſed regalia & privilegia Imperii illi adimuntur: quia Imperatori non competit juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas, niſi ratione regalium & beneficiorum ſecularium. *c. nimis de jurejur.* Atque ideo plus ab iis auferre nequit, quam ipſis dedit & conſequenter pœnam ſanguinis, aut vitæ neciſque periculum ipſis irrogare non poteſt: Illud enim ad forum Eccleſiaſticum pertinet. *c. ſi diligent. de foro comp.* Sic etiam in fœminas non fertur illa conſueta banni ſententia, ſed quadam ſimilitudine Eccleſiaſticarum perſonarum bonis omnibus, beneficiis, favoribus atque privilegiis juris communis & municipalis privantur. Gail. 1. *de PP. c.* 1. *n.* 36. Mynſ. *obſ.* 58. *n.* 7.

Vt autem quis bannitus cenſeatur, ſententia declaratoria requiritur. Gail. 2. *de PP.* 3. *num.* 1. & 8. In atrocioribus & manifeſtis delictis banni declaratio abſque ulla tela judiciaria fit per Imp. ipſis fecialibus bannum publice ſonantibus tubis ſub dio ſolenniter denunciantibus. Gail. *ibid. n.* 24. Forma ſententiæ hæc fere eſt: præmiſſis præmittendis. **Nach dem Beklagter auß denen und denen Urſachen dem Landfrieden zu**

wider

vider gehandelt / derhalben denunciren und erklären wir dieſelbe als offenbare Echter in der Keyſerl. Maieſtät und des H. Reichs Acht: Setzen ſie auß dem Frieden in den Vnfrieden / und erlauben jhren Leib/ Haab und Güter allermenniglich. Von Rechts wegen.

Lata ſententia Excuſatio prompta eſt: Actor immittitur in bona Banniti. Gail. 2. *de PP.* 17. *n.* 2. Executio demandatur his, ſub quorum juriſdictione bona ſita ſunt: Si exequi noluerint, mandatis pœnalibus coërcentur. Gail. 2. *de PP.* 17. *n.* 25. Præfectis etiam Circulorum, den nechſt-geſeſſenen Kreyß-obriſten / committi ſolet. Gail. 16. *n.* 28.

Effectus Banni eſt, quod omnes obligationes, juramenta, pacta & actiones bannitorum fiunt irritæ. Ord. Cam. *part.* 2. *tit.* 9. §. 2. Das alle Verſchreibungen/ Pflicht und Bündnuß jhnen zuſtehende/und darauff ſie Spruch und Forderung haben möchten/ gegen die jenigen/ die jhnen verhafft weren / ab und todt ſeyn ſollen. Gail. 2. *de Pace Publ.* 12. *n.* 4. Banniti etiam Excommunicatis æquiparantur. Sicut enim iſti membra Eccleſiæ eſſe deſinunt. *c. decernimus de ſent. excom. l.* 6. & pro mortuis habentur. *c. nihil.* 11. *q.* 3. Sic banniti membra non ſunt imperii, ſed reputantur pro mortuis. *l.* 65. §. 12. *ff. pro Socio.* & ſimiles ſunt deportatis. Gail 2. *de TP. c.* 1. *n.* 19. Bannum enim ſucceſſit in locum interdictionis aquæ & ignis. Clar. §. *fin. q.* 67. *n.* 8. Vniverſitas bannita amittit omnia privilegia. *gl. in cap. fin. in verb. expreſſ. de procurat.* Gail. 2. *PP.* 12. *num.* 10. Plerumque tamen pœna Banni in pecuniariam convertitur, quando Vniverſitas ob delictum pacis publicæ condemnatur, ne plectantur ſimul innocentes. Gail. 22. *de PP. cap.* 9. *n.* 17. Mynſ. 2. *obſ.* 30. *num.* 1.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Caput IX.

De Fluminibus.

AMplum & illuſtre providentiæ divinæ docume tum eſt fluviorum perennitas. Ad locum unde e eunt, revertuntur, ut iterum fluant. *Sir.* 41. & i trant Oceanum omnes. *Eccleſ.* 1. tametſi de Jorda diverſum ſtatuat. Tacit. 5. *hiſt.* 2. Miramur, quod a ceſſionem fluminum maria non ſentiunt. Sen. 3. *n. qq. c.* 4. Verum certus illis à Deo eſt præfixus tern nus. *Pſ.* 104. Tantum effluit ſemper quantum influ Bruno Seid. 2. *Phyſ.* 14. Et quemadmodum corpus jecore velut receptaculo ſanguinis per omnes ven diffunditur: ita per terræ venas, pro quarum m gnitudine vel major vel minor aquarum copia exi lit, è medio aquæ emergunt. Cornel. Val. *lib. Phy cap.* 26.

Fluvius autem eſt perennis aquarum decurſus: di fert à torrente: quod

Flumine perpetuo torrens ſolet altius ire,
Sed tamen hæc ſubita eſt, illa perennis aqua.

Freigius *lib.* 21. *Phyſ.*

Fluminum quædam publica ſunt, quædam priva ta. Publica varie à noſtris definiri ſolent: vel quo ſint, quæ in publico oriuntur, & perpetuo fluunt VVeſ. *in π. ff. de flum. n.* 3. Vel quod perennia ſunt Caſſius. *in l.* 1. §. 2. *ff. de flum.* quæ ſententia Vlpianc *lib.* 68. *ad edictum*, videtur probabilis: vel denique quod ſint, quæ omnium uſibus patent, & cenſentu jure regalium *c.* 1. *verb. flum. Quæ ſint Reg.* ut naviga-bilia, & quæ navigabile aliud faciunt *l.* 1. *& ſeq. ff. de flum.* Privata flumina eorum ſunt, in quorum prædiis fluunt. *l.* 10. §. 1. *ff. Si ſerv. vind.* exemplo riparum. *l.* 5. *ff. de rer. diviſ.* neque quiſquam in illis aliquid moliri po-teſt invito domino: nihil enim differt à cæteris locis privatis flumen privatum. *l.* 1. §. 4. *ff. de flum.* Sed quid eſt, quod Marcianus ait *in l.* 4. §. 1. *ff. de rer. diviſ.*

flu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

lumina pene omnia eſſe publica ? forte hoc voluit, uod quæ privata ſunt, magis amnes, rivi vel torrentes ab accolis appellantur, quam flumina : nam non olum magnitudo flumen à rivo diſtinguit, ſed etiam xiſtimatio accolentium *l.1. ff. de flum.*

Ex flumine autem perenni & navigabili aquam ducere non licet: cum his aquarum derivationibus ninuatur fluminis aqua, atque ita noceatur uſui publico, id eſt, navigationi, quæ Reip. maxime eſt neceſſaria. *l. quominus.2. ff. de flum.* Si vero flumen nec per ſe navigabile eſt, nec aliud ex eo navigabile fit, quo minus inde deducatur aqua, nihil impedit. *d.l.2.* Ex privato vero flumine Dominus aquam ducere concedere poteſt. *l. Lucio.4 ff. de acq. quot. & æſtiv.*

Præterea in fluminibus tria præcipue conſideranda ſunt: Vſus, Proprietas, Juriſdictio. Vſus fluminis communis eſt. *l.9. C. de aquæ duct.11. C.42.* Proprietas publica eſt, ad populum ſpectans. *§.2. Inſt. de rer. div.* quia in patrimonio populi ſunt, aliter atque mare. *l.14. ff. de acqu. rer. dom.* Juriſdictio fluminum Principis eſt. *c. un. Quæ ſint reg. l. 2. de flum.* Inde delicta in flumine commiſſa Princeps ulciſcitur, vel ejus officiales, qui ſupremum habent imperium ejus territorii. Steph. Forcat. *in Necyom. Dial.* 84. *n.*5. Sed hoc cavendum Magiſtratui, ne flumina à naturali ſuo curſu abducere, atque alio derivare tentet.

Nunquam enim iſtæ derivationes ceſſerunt feliciter. Necus Rex Ægypti Nilum per foſſam in mare rubrum ducere tentans, in illo opere medio amiſit 12000. ſuorum. Herod. *lib.* 1. Demetrius, Cæſar, Caligula, Nero, auſi ſunt Iſthmum perfodere, ſed infelici ſucceſſu : tametſi Periander eodem in opere deſudans, mirantibus reſponderit, μελέτη πάντα δύναται. Seleucus I. cognomento Nicanor cum mari Caſpio conjungere voluit Boſphorum Cimmerium: ſed antequam manum admoveret operi, jugulatur à Ptolomæo. Trajanus à derivatione Euphratis in Tygrim abſtinere coactus eſt. Carolo M. non ſucceſſit conatus

con-

conjungendi Danubium & Rhenum. Carolus Imp. à Muldaviæ & Danubii conjunctione deſt... Neque enim feliciter res evenit, ubi ipſi naturali... rum curſui ſiſtendo, atque alio deflectendo opera... penditur:

Nil mortalibus arduum eſt.
Cœlum ipſum petimus ſtultitia, neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

Horat. 1. *Od.* 3.

CAPUT X.

De Coloniis.

DIctum eſt de conſervando regimine Reip. in t... tione rerum ſacrarum, religioſarum, ſanctaru... & publicarum. Nunc de eodem augendo videbimu... Illud vero augmentum, in acceſſione vel homin... per colonias, vel armorum, vel arcium, vel prop... gnaculorum, vel opum, vel conſiliorum, eſt poſitu...

Civium Romanorum, qui extra urbem habitaru... duo fuere genera: Municipes & Coloni. Municip... ſunt cives Romani ex municipiis ſuo jure & legib... ſuis viventes, muneris tantum cum populo Roma... honorarii participes, à quo munere capeſſendo appe... lari videntur, nullis aliis neceſſitatibus, neque ul... Pop. Rom. lege adſtricti. Gell. *lib.* 16. *cap.* 13. Vn... intelligitur Municipia fuiſſe civitates à pop. Rom. i... ſocietates munerum ac honorum receptas, ſuo int... rim jure utentes. D. Gœddeus *ad l.* 18. *n.* 7. *de V.S.* Co... loniarum vero alia conditio erat. Solebant veteres... quos agros de hoſtibus capiebant, alios veteranis i... præmia aſſignare, in alios colonias ducere, quoſda... mancipibus in longum tempus locare, ut annua... mercedem Principi darent, & hos vectigales dixere... Jul. Front. *lib. de limitibus agror.*

Deducebantur paſſim legiones cohorteſque vete... ranæ in agros & oppida: Sæpe etiam provinciale...

cum

[ſ]um omnibus ſuis fortunis provolvebantur in varias [te]rras: alii in ſitientes Afros :

Pars Scythiam, & toto diverſos orbe Britannos.

Virg. *Ecl.* 1. Ex Romana civitate igitur quaſi pro[p]agatæ ſunt. *l.* 1. & 2. *l. fin. ff. de cenſib.* & jura inſtitu[ta]que omnia pop. Rom. non ſui arbitrii habebant. Et [li]cet Coloniarum conditio magis quam municipio[ru]m obnoxia eſſet, potior tamen & præſtabilior ex[i]ſtimabatur propter amplitudinem majeſtatemque [p]op. Romani, cujus coloniæ quaſi effigies parvæ [e]rant, & ſimul quia obſcura obliterataque erant mu[n]icipiorum jura. Gail. *l.* 16. *c.* 13. Inſtituebatur autem [c]oloniarum deductio ad frangendum plebis impe[t]um. Liv. *lib.* 10. nam alia ratione haud facile ſe ſub[ji]cere exteri Romanis, jam domiti ut pareant, non[d]um ut ſerviant. Tacitus *in Agric. c.* 13. Non adſue[t]æ frenis ſervitutis tumidæ gentium inflatæque cer[v]ices facile aliàs ab impoſito jugo reſiliunt. Flor. *lib.* 4. [c]. *ult.* Seriem omnium coloniarum à Romanis dedu[c]tarum, quarum. 163. ſunt, cognoſcere poſſumus ex [O]nuphrio Panuinio, & Goldeleveo *in not. ad lib.* 4. [L]*iv.* De Tyro varias deductas eſſe colonias ſcribit [C]urt. *lib.* 4. *c.* 4. *Coloniæ ejus*, inquit, *pene toto orbe dif[f]uſæ ſunt. Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum.*

CAPVT XI.

De Armis.

VEriſſimum eſt illud Tacit. 15. *annal.* Non ignavia magna imperia contineri, ſed virorum armorumque faciendum eſſe certamen. Et illud Darii apud Curt. *lib.* 5. *pr.* Ferro geri bella non auro: Viris, non urbium tectis, omnia ſequi armatos. Quid enim ad injuriam nobis illatam repellendam tutius? quid ad obtinendum jus noſtrum, ſi cæteris remediis nihil efficitur efficacius? Sint arma nobis ipſo cariora ſanguine: exemplo Hiſpanorum. Iuſtin. *lib.* 44. Illi enim nullam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

lam vitam rati ſine armis eſſe. Livius *lib.* 24. Im oppugnamur aut ab exteris aut à noſtris. Si ab ce- ris, ſane nullum aliud tuendæ libertatis remedi eſt, quam ut ſimus forti pectore & armis. Virg. 4. *en. pr.* & virtute militare probe exerciti. Publica hab- tur armamentaria: & quiſque civium ſuis etiam ſtructus ſit armis, ad repellendum repentinum in- tum. Suis quiſque in armis, inquam, ſeſe oſten aliena arma aut ex humeris decidunt, aut ſunt geſt- tibus oneri, aut eos conſtrictos tenent. Machiav. *tr. de pr. c.* 13. Si à noſtris periculum eſt, quod frequ- ter evenit: (nulla enim magna civitas diu quieſce poteſt: Si foris hoſtem non habet, domi inveniet. L *lib.* 30.) armorum cura ipſa liberorum caritate nos antiquior ſit *l.* 19. §. 7. *ff. de captiv. & poſtl. reverſ.* q- bus reduci ad officium poſſint rebelles? ut ita tr- quillus ſerenuſque beatæ pacis ſtatus eﬄoreſcat. V Max. *lib.* 2. *c.* 2.

CAPVT XII.

De Arcibus.

MAgna in arcibus Imperii conſervandi augen que munimenta eſſe nemo diffitebitur: neq enim ab illo ſolummodo extruendæ ſunt, qui ſu magis quam externos timet: ut opinatur Machia *tr. de pri. cap.* 20. Sed etiam ab eo, qui externos m gis quam ſuos metuit: nempe ut adverſus omne vim tueri ſe poſſit. In meditullio regionis ideo co ſultum eſt extrui, ut & oportunum & ex æquo inc larum contra molitiones hoſtiles habeatur aſylum: commodum principis adverſus ſubditorum rebelli nem præſidium. Nec alibi tutior eligitur regimini ſedes, quam in medio principatus: quod à Cyro & re gibus Cappadocum obſervatum ex Strabone *lib.* 15 12. probat. P. Greg. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 10. Vtrum vero tutius planis an montoſis locis collocari arces? In plani ſpatium eſt capacius; atque ita ad fortificandum qua

cunqu

unque forma libuerit aptius: ager fertilior: & ob
quarum ingruentium colluviem hoſti & acceſſu &
bſidione & expugnatione difficillimus. In montanis
oc urget maxime, quod quo ſublimior eſt locus eo
nunitior. Plato. 6. *de LL.* & ſalubrior. Vitr. *l.* 2. *c.*4.
utumque adverſus hoſtis inſequentis & pene vincen-
is vim atque incurſiones receptum præbens. Sed hæc
rudentis eſt Architecti inſpectio. Illud cavendum, ne
omnes regni vires in unam atque alteram arcem col-
ocentur, qua oppugnata aut expugnata actum de to-
ius regni bono. Ita Darium non ſatis provide ſibi
onſuluiſſe legimus, quod totius exercitus opes Arbel-
bella congeſſerat: nam illa ſupellex diti gaza repleta
d quatuor millia talentûm ad Alexandrum devo-
luta eſt. Curt. *lib.5.pr.*

Cæterum præſidiis fortiſſimis arces, præcipue re-
cens occupatas, firmandas eſſe ſuo exemplo docet A-
exand. apud Curt. *l.*5. *&* 24. Mille Macedones præ-
ſidere arcis (Suſanæ) cuſtodiæ juſſit: Babyloniæ ſe-
ptingentos, &c.

CAPUT XIII.

De Propugnaculis.

PErpetuo digladiantur inter ſe politici, præſtetne
propugnaculis civitates munitas eſſe, quam iis va-
care? Machiavellus. *lib.2. diſp. cap.*24. curioſe magis
quam fructuoſe negativam tuetur: & alii, his forte
adducti rationibus. 1. Omnem ignaviæ occaſionem
maxime eſſe evitandam: cives otio torpeſcere ſolere,
qui confidunt propugnaculis, eaque ideo muliebres
latebras à Cleomene eſſe appellata. 2. Securos fieri
cives, & faciles ad provocandum hoſtem: Securita-
tem vero & contemptum hoſtium magnopere offi-
cere. 3. Sumtu ingenti tam belli quam pacis tem-
pore eſſe fovenda propugnacula: iiſque interdum
exhauriri ærarium, atque inde præcipitem eſſe gra-
dum ad quodvis ſcelus. 4. Nec ſatis tuta eſſe ab inſul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tibus hoſtium, hoc præſertim tempore quo nihil intentatum inauſumque relinqui ſolet: Cuniculis & machinis expugnata eſſe ampliſſima caſtella: tormentorumque bellicorum impetu non urbes modo conquaſſatas, ſed montes quoque ipſos concuſſis fundamentis ſubrutos. 5. Populum ad defectionem facile eſſe pronum, qui fidit propugnaculis: eoque conſilio ne victis adderetur animus ad rebellandum, ab Annibale Saguntum, à Sulla Athenas, à Severo Byzantium, à Tito Hieroſolymas ſolo æquatas eſſe. 6. Principes ipſos impelli fiducia propugnaculorum ad exercendam tyrannidem: Ingenerari hoc modo principibus adverſus populos, ac populis viciſſim erga principes ſuſpicionem ad diffidentiam. 7. Invitari hoc modo hoſtes ad obſidionem diuturnam, eamque infinita ſecum trahere incommoda: interdictum eſſe civibus commerciorum uſum: omniaque paſſim compleri populorum ſtrage: 8. Ipſos quoque cives ad ferendam obſidionem fieri obſtinatos, cum ignominiam eſſe ducant, citius cum hoſte paciſci, ut obſidione ſoluta pacem urbi reddat: obſtinationem iſtam non raro ſolere ipſos cives in mutuas animare clades. 9. Hoſtes, ſi ſuperiores facti, propugnaculis potiti fuerint, difficulter ſemel admiſſos ejici poſſe: miſceri ibi populos. Religionem moreſque bonos ſuſque deque haberi; eoque conſilio quoſdam fuiſſe commotos, ut ſua propugnacula diruerint funditus. 10. Denique haud conſultum eſſe civitati, cives inſtruere ad ſuſtinendos labores militiæ: miſeram eſſe eam civitatem, quæ pace & tranquillitate ſua uti frui non poſſit: inter arma ſilere leges, omniaque humana & divina confundi.

Quid verò ſententiæ alterius aſſertores ad iſta? Sane non levibus machinis utuntur. Ajunt. 1. Vrbes ſine propugnaculis omnium latrociniis, libertatemque civium libidini hoſtili patuiſſe ſemper: ejuſque rei evitandæ cauſa primum conſtitutos eſſe muros, ut non modo univerſorum, ſed etiam ſingulorum fortu-

na,

na, uxores, liberi, ab hoſtium incurſionibus tutiores eſſent. 2. A natura ipſa hoc cuique animantium generi eſſe inditum, ut ſe ſuaque invaſionibus hoſtium tueantur: & præſertim homini, beſtias habere ſua luſtra, aves nidificare in locis prœruptis & inacceſſis. 3. Eos qui cincti ſunt propugnaculis, poſſe & virtute repellere hoſtes, & in pace & otio vitam tutò degere, quanquam non ſine invidia: eam tamen alto ſupercilio eſſe contemnendam. 4. Ornatui etiam & magnificentiæ inſervire propugnacula, qua de re Ariſtoteles *7.pol.*11. 5. Parci hoc pacto ſanguini civium: & quod per lateres & calces effici poteſt, id non debere effici objectu humanorum corporum, Antimach. *lib.* 3. *theor.* 33. Hoc intellectum eſt à piis Judææ regibus, qui munitiones extruxerunt Rehabeam 2 *Chr.*11.*v.*5. Aſ. 1. 2 *Chron.*14.*v.*6.*& ſeqq.* Joſaphat 2 *Chr.*17.*v.*2. Jotham. 2 *Chr.*27.*v.*3.*&* 4. Ezechias. 2 *Chr.*32. *v.*5. Nehem. 2. P. Greg. Tholoſ. *l.*2.*c.*5. Bon. *l.*5.*c.*5. Reuſnerus 2. *Strat.*26. Patric. *l.* 8. *de rep. tit.* 4. Junius *q. pol.c.*4.*par.*2.*memb.*2. Atque hæc ſententia ſine dubio veriſſima eſt. In Machiavellicis prioris ſententiæ rationibus parum præſidii eſt: quid illis tribuendum ſit, prudens Lector per ſe facile diſpiciet. Nobis digitum ad inveſtiganda altiora intendiſſe ſufficiat.

CAPUT XIV.

De Opibus.

NOn ſine cauſa exclamat apud Dionem in Veſpaſ. Mucianus:

Νεῦρα τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα εἶναι.
Nervos Imperii pecuniam eſſe.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa potentius
Ictu fulmineo.

Horat. 2. *Od.*16.

Sed illud civitati maximè ſit curæ, ne patiatur ſe corrumpi divitiarum contubernio. Multis paraſſe di-

vitias, non finis miſeriarum fuit, ſed principium. ... nec. *epiſt.* 17. Torquent ſe, & aſſiduo plura obtin... di deſiderio flagrant.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames.

Horat. 3. *Od.* 10.

Nunquam ad ea, quæ jam poſſident, oculos co... vertunt, ut iis contenti ſint: ſed ad id potius, qu... appetunt, nec abeſt, quo magis ac magis ſeipſos e... crucient. Virtus hebeſcit. Innocentia pro malevole... tia duci incipit. Saluſt. *Catil.*

Pudor per aurum ſolvitur;
Violatur auro integritas:
Pax occidit: fides perit:
Leges & ipſæ intercidunt.

Prudent. Catell. Cotta *in Memorab.*

At tu qui frena regis Reip.

Sis pecore, & multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat.

Hor. *epod. Od.* 15.

Divitiæ tuæ ſint: non tu divitiarum ſis. Opes po... ſideas, ſed nulli detractas, nec alio ſanguine cruen... tas, ſine cujuſquam injuria partas, ſine ſordidis qua... ſtibus, quarum tam honeſtus ſit exitus, quam intro... itus, quibus nemo ingemiſcat, niſi malignus. Sene... *de vit. beat. cap.* 23. Fortunam nec venientem ſentias nec recedentem: Terras omnes tanquam tuas videas ... tuas tanquam omnium: Sic vivas, quaſi ſcias aliis ... natum, & naturæ rerum hoc nomine gratias agas. Quicquid habes, nec ſordide cuſtodias, nec ſordid... ſpargas. Nihil magis poſſidere te credas, quam bene donata: non numero, nec pondere beneficia, nec ull... niſi accipientis æſtimatione pendeas. Sis amicus jucun... dus, inimicis mitis, & facilis: exoreris, antequam ro... geris: honeſtis precibus occurras. Vbicunque homo eſt, ibi beneficio locus eſt.

CAPUT XV.

Quibus ex cauſis res ad fiſcum referri ſoleant.

FIſcus proprie ſignificat ſacrum ærarium, ſacras largitiones ſive theſauros. *l.3. C. de quadrien. præſcript.* dictus à fiſcis, id eſt, ſportulis, quibus pecuniæ publicæ olim concludi ſolebant: deinde trahitur hæc vox ad res ſive largitiones privatas Auguſti vel Auguſtæ. *l.1. C. de locat. præd. civil. vel fiſcal.* Ærarium vero proprie denotat pecuniam publicam Imperii, ut fiſcus ſit principis, ærarium populi, Gail. 2. *obſ.20. num.3.* Promiſcue tamen his utuntur JCti *l.1. §.5. ff. ad l. Cor. de falſ. l.13. de jur.* Corraſ.6. *miſ. fiſc. 19. n.16.*

Acquiritur autem fiſco, vel ex cauſa inteſtati, vel ex teſtamento, vel ex delicto, vel ex indictione mulctæ, vel denique inventione theſauri.

1. Ex cauſa inteſtati acquiritur Fiſco, ſi quis ſine hærede deceſſerit *l.1. vacantia.4. C. de bon. vac.* Nam & is, cui nullus eſt hæres, inteſtatus deceſſiſſe intelligitur. *pr. t. Inſt. de hær. quæ ab inteſt.* Fiſcus vero tum demum ſuccedit in bonis vacantibus, ſi hæc illi intra quadriennium fuerint vindicata. *l.1. C. de quadrien. præſcript. l. intra 10. §.1. ff. de diverſ. temp. præſcript.*

2. Ex teſtamento vel occaſione ejus, Fiſco debetur ſucceſſio, ſi hæres hæreditate ſit indignus. *l.1. pr. ff. de jure fiſci,* & ſi quis capere non poteſt, quod ei à defuncto relictum eſt. *d. l.1. pr. l. un. C. de his, qui ſe deferunt.*

3. Ex delicto vel omiſſionis, vel commiſſionis. Ex illo, ſi vectigal ſolutum non ſit. *d. l.1.* Si non vindicata ſit defuncti mors. *d. l.1.* nam ſi maritus mortem uxoris necatæ vindicare neglexerit, dotem perdit, eaque acquiritur fiſco. *l. cum mortem. 27. ff. de jure fiſci.* Ex hoc, ſi reus capitalis criminis ſibi mortem conſcivit. *d. l.1. pr.* Si quis in fraudem civilium munerum bona ſua alienavit. *l.15. § pen. ff. ad Municip.* Si quis

rem litigioſam vendiderit: nam & hoc caſu dup[lum] fiſco acquiritur. *d. l. 1. pr.* Fiſcus etiam ſuccedit [n]o ex inceſtuoſo coitu. Mynſing. 3. *obſ.* 19.

Ex indictione mulctæ fiſco quoque acquiritur. *5. C. de modo mulctar.*

Denique ex inventione theſauri. *d. l pr. l. 3. §. pe[n]. jur. fiſci.*

Quid ſi navis expulſa fuerit ad littus, vel nauf[ra]gium factum ſit, acquiriturne fiſco aliquid? Sane j[ure] antiquo ita comparatum erat. *l. 9. ff. ad l. Rhod. de [ja]ctu.* Novo jure ſecus eſt, *l. 1. C. de naufr. Conſt. Ca[r]. pub. jud. art.* 129. *pr.* Conſuetudo verò in contrari[um] hodie in pleriſque maritimis civitatibus recept[a], qua

Quæſtus naufragio petitur, corpuſque profundo
Immiſſum pariter, cum præda exquiritur ipſa.

Manil *lib. 5. Aſtron.* & ad fiſcum civitatis devolv[i]tur: irrationabilis eſt. Gail. 1. *obſ.* 18. neque enim ſp[e]ctandum quid fiat, ſed quid fieri debeat. *l. 12. ff. de o[ff.] præſid.*

CAPUT XVI.

De Advocatis Fiſci.

QVi cauſam Fiſci agit, dicitur advocatus Fiſci. I[n] illo obvia nobis ſunt, Conſtitutio, munus & pr[i]vilegia. In Conſtitutione eſt, ut illius qualitas conſi[de]deretur: quo refertur, ut per ſtatuta tempora legu[m] eruditioni noſcatur inhæſiſſe *l. petitiones 5. §. 4. C. de ad[]voc. div. judiciorum.* Munus in eo eſt, ne occultet com[]moda fiſcalia. *l. 3. C. de advoc. fiſci,* ne fiſci nomine pri[]vatos calumniis vexet. *d. l. 3. l. 1. C. de lucris adv.* ne pa[]trocinium præſtet contra ipſum fiſcum. *l. 1. C. de advoc. fiſci.* Finitur ejus officium, ſecundum jus civile bien[]nio. *l. ſancimus* 12. *C. de adv. div. judicior.* Privilegia Advocatorum Fiſci ſunt: quod immunitatem habent à muneribus. *l. 20. §. ut autem C. de Adv. diverſ. judi[]cum.* Sortiuntur Comitivam dignitatem *l. laudabile 4.*

r. C. eod. ædes eorum à Mercatorum onere ſunt immunes. *l.3.§.Nec.2.C.eod.*

CAPVT XVII.

De Eventu delationis ad fiſcum, quoad ipſum delatorem.

DElationi certa ſunt præſtituta præmia: nam primum is, qui alium defert, tertiam ejus, quod defert, partem præmii loco conſequitur. *l.un.C.de his qui ſe deferunt. l.edicto 13. §.extat. ff. de jure fiſci.* Deinde, qui ſeipſum defert, profitendo; ſibi, quod capere non poſſit, eſſe relictum, dimidiam partem præmii nomine accipit. *l. edicto 13. in pr. l.Senatus 15.§.Senatus ff.de jur fiſci.l.un.§.quod ſi C.de his, qui ſe deferunt.* Quod ſi quis per errorem ſeipſum detulerit, hoc illi non officit. *l.13.§.fin. & l.2.ff.de jur.fiſci.* Si vero quis detulerit, & non obtinuerit, puniendus eſt. *l.5.in fin. C.de delatoribus 10. C. 11.* Inſtructus enim ad deferendum procedere debet: (nam ipſe delatus non cogitur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis. *l. extat. 25. de jur. fiſci*) & ad finem in delatione perſiſtere. *l. 22. §. ſicut ff. de jur. fiſci.*

CAPVT XVIII.

De Privilegiis Fiſci.

POtiſſima Fiſci privilegia ſunt. 1. quod habet jus pignoris in bonis debitoris ſui, & præfertur aliis creditoribus. *l. 46. §. fiſc. ff. de jure fiſci. l.3. C.de priv. fiſci. l. 1. C. ſi propter publ. penſitationes.* 2. quod Fiſco agenti reus cogitur edere inſtrumenta. *l. 2. §. 1. de jure fiſci.* 3. quod contra Fiſcum ſententia lata intra triennium etiam ſine appellatione poſſit retractari. *l. un. C. de ſent. cont. fiſc.* 4. quod qui à Fiſco quid comparavit, ejus nomine ab alio conveniri non poſſit, ſed detur actio adverſus Fiſcum intra quadriennium *l. 2. l.3. C.de quadrien. præſcript.* 5. Fiſcus evictionis nomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ne non in duplum , ſed ſimplum tenetur. *l.5. pr. ff. jure fiſci.*

Civitatibus autem Fiſci privilegia non competu. *l ſimile* 10. *l. Lucius* 21. *§. fin. ff. ad Municip.*

CAPVT XIX.

De Exactione Tributorum: Quibus exigendi jus competat.

ILluſtre Reip. adminiſtrationis munimentum Tributorum Exactio: In his enim eſſe Reip. nerv nemini dubium eſt *l.1. §. 20. ff. de quæſt.* Nam neq quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendi neque ſtipendia ſine tributis haberi poſſunt. Tacit. *hiſt.* Hæc ornamenta pacis ſunt, & belli ſubſidia. C cer. *pro Man.* Et quemadmodum totum corpus extremam tabem venire neceſſe eſt, alimentis ventr culo denegatis: ita tributis non exhibitis, extrema R gimini pernicies. Quo ſpectat oratio Menenii Agri pæ apud Livium *lib.* 2. Magiſtratus ergo exigendi f cultatem habet, non ſine auctoritate principis *l. u C. de ſuperindicto* 10. *C.*18. Poteſt tamen, ſi velit h jus ſuum remittere. quod fecere Romani, qui bell Punico ſecundo pecuniam mutuo à Civibus ſume maluerunt, quam tributum extorquere. Livius *lib.*2 Et M. Antoninus Philoſophus Imp. cum ærario ex hauſto largitiones, quas militibus impenderet, no haberet, tributum provincialibus indicere noluit Aur. Vict. *in vita illius.*

Penditur autem tributum pacis fruendæ gratia, u cives in otio tutò rebus ſuis ſupereſſe poſſint. Ita vict Annibale ſtipendium Carthaginenſibus imperatum in annos ſingulos. Livius *l.*31. Et Reges Idumæorum & Ammonitarum Davidi Regi annua ſolvebant ſti pendia. 1 *Sam.*8.

Species Tributi eſt Capitatio, cujus uſus in regio Imperii Romani dominatu: Tarquinius ille ſuperbiæ nomine inviſus pro capite cujuſque decem denarios

exegiſſe

exegiſſe ſcribitur, atteſtante Dionyſ. Halic. Eaque tributi ſpecies hodie Turcis familiaris eſt. Sublata eſt in Romano Imperio à Conſtantino. *l. un. D. de cap. civ. cenſib. eximendo* 11. *C.* 48.

CAPVT XX.

A quibus exigenda tributa.

TRibuta ſequuntur profeſſionem fundi: & non perſonis, ſed rebus indici ſolent, *l.* 3. *C. de annon.* 10. *C.* 16. adeo ut præteriti temporis tributa novus poſſeſſor ſolvere cogatur. *l. Imp.* 7. *ff. de publican. l.* 5. §. *fin. ff. de cenſib. l. prædiis.* 36. *de jur. fiſci.* Nec ſubditorum eſt tergiverſari, & tributa indicta nolle exſolvere. Britannorum veſtigiis inſiſtendum eſt, qui delectum ac tributa, & injuncta imperii munera impigre obire ſoliti ſunt, ſi abeſſent injuriæ. Tacit. *in Agric. c.* 13. Tributum enim ideo penditur, ut teſſeram quandam Subjectionis Magiſtratus habeat. Et ipſe Chriſtus tributum illud ſacrum ſolvit pro ſe & Petro, ſtatere numerato, qui duos didrachmos, ſiclum vero unum efficit. Solvit autem exactoribus Judæis non Romanis, ut Hilarius aliique recte cenſent. *Matth.* 17. *v. fin. c. tributum* 23. *q.* 8. Ejuſque exemplo Eccleſia urgente neceſſitate de ſuo contribuere tenetur, *l.* 5. *C. de SS. Eccl.* Omnes ergo ſecundum patrimonii vires tributum pendunt, nulla privilegiorum ratione habita. *l.* 1. *C. de indict.* 10. *C.* 17. *l.* 1. *C. de apo. publ.* 10. 22. atque illud etiam Vſufructuarius agnoſcit. *l.* 7. *ff. de uſufr.* niſi in legato uſufr. teſtator nominatim eorundem præſtationem hæredi injunxerit. *l. uſufructu* 52. *ff. de uſufr.* Fiſcus autem nihilominus fructuarium recte convenit. Sed præſtitis tributis habet contra heredem actionem ex teſtamento. *l. ep.* 52. §. *pen. ff. de pact.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT XXI.

Quid & quantum Tributi nomine exigendum.

CErtum eſt quemque teneri pro quantitate pat- monii. *l.2. C. de immunit. nem. conced.* Meliora fundo & aucto augetur quoque ejus tributum. *l.* 2.. *de allu.* niſi ſumptibus poſſeſſoris id factum ſit. *l.* 3., *de fund. rei priv.* Econtra ob deteriorationem prædi- rum relevanda tributa. *l. forma cenſuali* 4. §. *illa æquit. ff. de cenſ d. l.* 2. *de allu.* nec non imminutione Mynſ. 3. *obſ.* 34. Gail. 1. *obſ.* 21. *num.* 18. Hart. Hartma ni. *tit.* 52. *obſ.* 5. *num.* 1. ſicut enim ob ſterilitatem. *l.* 1 *C. de omni agro deſert.* Et in univerſum ob quoſvis c ſus fortuitos: Ita tributis levatæ in tempus Aſiæ urb afflictæ terræmotu. Tacit. 2. *annal. n.* 47. & 4. *a n.* 13. factaque eo auctore SCta, ut civitati Cibyratic apud Aſiam, Ægirenſi apud Achajam motu terræ l befactatis ſubveniretur remiſſione tributi in trien nium. Et 12. *annal. num.* 58. Tributumque Apam nenſibus terræ motu convulſis, in quinquennium r miſſum.

Obſervandum autem Magiſtratui, ne tributa indi cat ſordida. Indigniſſimum tanto culmine facinus lucrum ex omni cauſa odorari. Amm. Marcel. *lib.* 22 quod vel ex avaritia principum eſt, vel indigentia Iſta namque gravium exactionum ſunt ſeminaria, Ant. Guevara *in Hor. pr. l.* 1. *c.* 14. Nec effugiet un- quam ſordiciei maculam Veſpaſianus cum vectigali ſuo urinario. Sueton. forte etiam Antigonus, qui cum ei objiceretur, quod Alexander Aſiam tot exactioni- bus non oneraſſet. *Bene*, inquit, *ille enim meſſuit ſe- getes Aſiæ: Ego autem ſtipulam colligo.*

Deinde non levi ex cauſa ſive ficta imponenda ſunt. Diſſolutionem Imperii docet, ſi fructus quibus Reſp. ſuſtinetur, deminuantur. Tacit. 13. *ann.* Iſtud Tyrannorum eſt, novos ſubinde ſinus, & varia præ- dandi vocabula exquirere. Tac. 4. *hiſt.* quod receptum

fuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſuit Julii Cæſaris temporibus. Cæſar.*lib.3. de bell.civ. In capita*, inquit, *ſingula Servorum ac liberorum tributum imponebatur, culinaria, oſtiaria, frumentum, milites, remiges, tormenta, arma, vecturæ imperabantur: cujus modo res nomen reperiri poterat, hoc ſatis ad cogendas pecunias videbatur.*

Mediocritatis in exigendo tributo ſumma ratio habenda eſt: Videmus multos principes pecuniis acerbe conquirendis, plus invidiæ ſibi, quam virium addidiſſe. Tacitus 3. *hiſt.* & plebem pacem exuiſſe, principum magis avaritia, quam obſequii impatientia. Id. 4. *ann.* Nempe Actæonum illorum hoc erat fatum, ut à ſuis canibus dilaniarentur. Tondere pecus maluerunt, quam deglubere. Suetonius *in Tib.* & ex eo Gail. 1. *de PP. c.2. n.21.* & ideo lana detonſa male his ceſſit. Atque ita ex ordine cauſarum geri neceſſe eſt: quippe ſanguinem elicit qui emungit nimis *Prov.* 30. Execrandi illi Gryphi, corvis & felibus rapaciores ſunt. Ab radice exſcindunt olera, & rem auferunt cum pulviſculo. Talis Caligula, de quo Suet. *c.*40. Exigebatur pro litibus atque judiciis ubicunque conceptis quadrageſima ſummæ de qua litigaretur. Talis Heliogabalus, qui Diis ſuis fecit nuptias, ut iis pro dote pecuniam elaboraret. Herodian. *in vita ejus.* Tales interdum etiam Romani, qui graviter ad hunc lapidem impegerunt. Quintam partem fructuum ex agro paſcuo poſtulatam eſſe tradit Appian. *lib.* 1. decimam ex agro arvo. Occiſo Jul. Cæſ. ſinguli cives vigeſimam quintam omnium bonorum dependere juſſi, & Senatorii ordinis omnes in ſingulas ædium ſuarum tegulas ſex aſſes. Dion *lib.* 46. Auguſtus exegit octavam. Dion. *lib.* 50. Ejuſque tempore ex Ægypto Urbi annua ducenties centena millia modiûm frumenti inferebantur. Lipſ. *ad l.6. an. Tac. n.*43.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XXII.

Qui exigendi modus.

QVi tributa exigit, exactorum eſt cuſtos & diſpe ſator, ut communium bonorum, non ut ſuoru. Ariſt. 5. *pol.* 11. Et Cenſitor dicitur *l.* 4. §. *illum ff. de c. ſib.* Forcatul. *in Necyom. Dial.* 84. *n.* 2. In exactione a tem Theſeum illud qualitatis filum recte tenendum nempe ut juſta & uniformis ſit contributio, nec p bonam malamve gratiam hi ſubleventur, iſti prema tur: Commoda civium non divellenda, omneſque e dem æquitate continendi. Cic. 2. *Off.* ut ſol & dies o mnibus in commune naſcitur. Plin. *Paneg.*

Inprimis uno certoq; Tributo defungantur, & in r liquum, ſit libera nec ſolicita rei ſuæ cuique cuſtodi Cic. 2. *off.* Evitet Exactor duos ſcopulos, Violentiam Impoſturam. Illa facillime exulcerat plebejorum an mos: Ipſam vitam parvi faciunt adempta re vel min mi precii. Cogi quidem ad præſtationem Tributoru poſſunt. *Nov.* 8. §. *proinde*: & jure civili, ſi tributum no ſolvitur, pignora capi & diſtrahi jubentur *l. cum poſſeſ* §. 2. *fin. ff. de Cenſib. l.* 1. *&* 2. *C. de c. & diſtr. pign.* Verum abſint, quantum licet, extrema illa, ne boves ipſos mox agros, poſtremo corpora ſervitio tradere (Tac. 4 *an.*) cogantur. Tenuiores mire ſublevat, ſi paulatim & per partes, quæcunque ex præſcripto modo debent inferant. Dion. *l.* 52. Alter ſcopulus, Impoſtura ſan guine viperino cautius evitandus eſt. Plurimis aurum præſtringit oculos. Varro. 2. *frag.* Vſque adeo.

——— *ſolus ferrum mortemque timere*
Auri neſcit amor. Lucan. *l.* 3. *de bell. civili.*

Sed amovendi iſti cum nota infamiæ, & talionis pœna. Ereptum alienas pecunias iverunt? perdant has, quas habent. Plin. *Paneg.* Hi ſpongiarum inſtar exprimendi, poſtquam affatim biberunt. Suet. *in Veſp. cap.* 16. Agri illi ſunt & φιλάργυροι; Mille pœnarum indagine coërcendi ſunt. Et quoniam

——— *dociles imitandis*

Tur-

Turpibus ac pravis ſumus. Iuv. *Sat.* 14.
Severiſſima in ejuſmodi milvios animadverſio pa-ta ſit, ut alii à tanta ſceleris immanitate abſtinere iſcant. Apochas ſolventibus bona fide præſtet. *Nov.* 28. §. *inſuper deſinimus Nov.* 17. §. *compellas etiam.* 1. §. *ſed & aurum. C. de apoch. publ.* Et quod eo pacto xactum eſt, ad Provinciæ theſaurarios referat. *l.* 1. *C.* *e Canone largitional. tit. l. div.* 7. *C. de ſuſceptoribus. l.* *n. C. de auri publ perſec.* Jure civili ſi quid exactor etinuerit, vel in ſuos uſus converterit in duplum te-etur. *l. miſſi.* 7. §. *quod ſi ad nos C. de exactorib. Trib.* 2. 3. *C. de his quæ ex publ. coll. illata ſunt.* Verum onvenientius eſt arbitrariam pro perſonarum & de-cti quantitate Magiſtratui pœnam eſſe relictam.

CAPVT XXIII.

De Eventu exſolutionis Tributorum.

QVerulas plebejorum voces fluctuante ira exaſpe-ratas paſſim audimus, ſicubi præter ſolitum impe-atum eſt tributum. Inde rebellio : & poſtquam non ubvenitur, remedium ex bello Tac. 4. *annal.* Docent oc Friſii, quibus Druſus tributum juſſerat, modicum pro anguſtia rerum, ut in uſus militares coria boum enderent, non intenta cujuſquam cura, quæ firmitu-do, quæ menſura : donec Olennius è primipilaribus regendis Friſiis impoſitus, terga urorum delegit, quo-rum ad formam acciperentur. Tac. 4. *annal. n.* 72.

Nonnunquam enim defectio inde reſultat. Nam cum primi Athenienſes ſociis injungerent tributum, hi de-fecerunt: Thucyd. *lib.* 1. Vnde tutiſſimum, in obſequio ſubditos retinendi remedium eſt, moderata tributo-rum indictio: Idque potiſſimum in iis, qui recens ſub-acti ſunt, locum habet. Nam & his in initio tributa aut condonata, aut diminuta ſunt. Tac. 2. *ann. n.* 56. At *Cappadoces*, inquit, *in formam provinciæ redacti Q. Veranium legatum accepere, & quædam ex regiis tribu-tis diminuta quo mitius Romanum Imperium ſperare-tur.* Ita Byzantinis in quinquennium tributa remiſſa ſunt. Tac. 12. *an. n.* 36.

CAPUT XXIV.

De Collectis Imperii.

COllectæ à tributis differunt, quod non habent c
tam ac annuam præſtationem, ſed incertam b
neceſſitatem occurrentem: earumque impoſitio n
ſit ob cauſam ordinariam, ſed extraordinariam, &
reiterationem non expectat. Tributa autem cert
ſingulis annis, & ordinariam exactionem habe
Collectæ duplices ſunt, Imperiales & provincia
Illæ generales ſunt, & ad omnes Imperio Roma
ſubjectos ſpectant: Reichsſtewer/ oder des H. Reic
anlagen/ Hæ ad certas provincias referuntur, Lan
ſtewren. Imperiales collectas ſolus Imperator, ut ſ
premæ juriſdictionis, imponit, ob neceſſitatem pub
cam: Et fere videntur ſucceſſiſſe in locum antiqu
rum indictionum *l. 1. C. de Indict.* Gail. 2. *obſ. 53. n.*
quanquam indictiones ordinariis numeris accen
bantur: Collectæ vero extraordinariis. Immunit
tem ab his collectis nemo habet: atque adeo is, q
de comitatu quodam ſub clauſula: frey geruhiglic
ohne Stewer: inveſtitus, licet exemtus ſit à præſta
tione Collectarum provincialium, non tamen immu
nis erit ab onere Collectarum Imperialium. Modeſt
conſ. 4. in pr. n. 6. & ſeqq. vol. 1.

De eo quæritur: An ſecularis Princeps collectam
exigere poſſit à ſubditis Eccleſiaſticorum principum
ob bona eorum in ſuo territorio ſita? Affirman
Baldus, Decius, Curtius, Jun. A. Iſern. Caſtrenſ. &
Alex. Negant Bartolus, Corneus, Rol. à Valla, Marta.
Mynſ. 5. *obſ. 22.* Aut perſonis ſubditorum præcipue
imponitur Collecta: quod fit vel capitatione, vel ſin-
gulorum facultates penſitando, & procedit negativa:
quam nonnulli nimis generalem fecerunt, quod fo-
renſibus pro rebus, vel poſſeſſionibus, ſitis in terra, vel
ſub juriſdictione collectantium, penſitatio non poſſit
imponi: cum collectantes in eos juriſdictionem nul-

lam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

m habeant. Schurff. *cent.* 1. *conſ.* 59. *num.* 26. Aut
llecta præcipue & ſingulariter imponitur iis poſſeſ-
nibus & agris, & procedit affirmativa. *l.* 4. §. 2. *ff.*
Cenſib. atque eo caſu collectam is agnoſcit, qui fru-
us rei percipit. *l.* 2. *l.* 10. *C. de annon. & trib.*

Ex variis autem cauſis Collectæ iſtæ indicuntur: vel neceſſitas urgeat reſiſtendi Chriſtiani nominis ſti: vel Camerale judicium reformatione indigeat; l Imperator expeditionem Romanam ſuſcipiat. riores duæ cauſæ in omnibus fere comitiis ventilari lent. Tertia rarior eſt. Suſcepta ejus rei cognitio t in comitiis VVormatienſibus à Carolo Cæſ. pri- um habitis anno 1521. In iis obligatio eſt Imperato- s, ſe ad adipiſcendam coronam Cæſaream, & recu- erandas provincias ab Imperio Romano avulſas, ex- editionem ſuſcepturum. Status, Cæſari non deſu- uros, pollicentur.

Ad provinciales collectas pertinet, quod Principes, omites & Barones in elocandis filiabus ſuis colle- tam exigunt à ſubditis; atque ita ex publica collecta otem paratam habent; quod an recte fiat, Dd. diſ- eptationi relictum eſt. Negant. Paul. de Caſtro, Boër. *eciſ.* 126. *nu.* 6. Vaſq. 1. *ill. controv.* 7. 3. *per l.* 4. *ibi mpenſis propriis C. de ſtat. & imag. l. cum ſatis* §. *ca- veant. & C. ne ruſticani l. ab omnibus* 104. *Si Titio e leg.* 1. *l. jubemus C. de SS. Eccl.* Affirmant. Zaſ. & Mynſ. *obſ.* 21. & rectius.

CAPUT XXV.

De Conſtitutione Vectigalium.

QVod Imperator ait *Nov.* 149. *c. ac ſane.* Tributis non illatis Remp. conſervari non poſſe: commo- dum ad vectigalia trahitur. Nam ſine illis retineri mperium nullo modo poteſt. Cic. *in Epiſt. ad Q. Fr.* Eo conſilio, Neronis vectigalia omittere ſtatuentis, impetum Senatores attinuere; diſſolutionem Imperii docendo, ſi fructus, quibus Reſp. ſuſtinetur, dimi- nueren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nuerentur, quippe ſublatis portoriis, ſequens, uti-
butorum abolitio expoſtularetur. Tac. 13. *ann. n.*
Sic Hannibal vetera vectigalia non abolendo, & na
addendo, id effecit, non modo ut eſſet pecunia, q
Romanis ex fœdere penderetur, verum etiam ut-
pereſſent, quæ in ærario ponerentur. Æmil. Prob.

Eſt autem Vectigal pecuniæ, quæ vel portus,
venditionis, vel circumvectionis nomine exigit
unde portarii & Decumorum nomina. Pecuniam
xi: conſiſtunt enim in pecunia numerata: nec ſpec
loco illius ſolvitur. Godden. *conſ.* 7. & 8. Differt
à Tributis; nam ratione ſoli poſſeſſores tributa in-
runt: Vectigalia negotiantes propter uſum viæ p
blicæ. *l. Si quis* 21. *ff. de donat. inter vir. & uxor.*
giſm. Imper. *in ord. reform. cap.*2.

ConſtituunturVectigalia à ſummo principe, & ſi
ejus conſenſu nec reformari, nec mutari poſſunt. *l.* 1
pr. ff. de publican. l. 2. *l.* 3. *C. vectigalia nova inſtit*
non poſſe c. ſuper quibuſd. 26. *de publican. Receſſ. Im*
Ratisbon. an. 76. *in fin.* Si quis vero ſine permiſſu Cæ
ſaris nova vectigalia introduxerit, lege Julia de am
bitu & de vi publica tenetur. *l. un.* §. *item is.* 2. *ff. a*
l. Iul. de ambitu l. ult. ff. ad l. Iuliam de vi publ. Po
eſt & præſcriptione jus exercendi vectigalis acquir
P. Frid. *lib.* 2. *de mand. jud. c.* 43. *num.* 2.

Rationabili vero ex cauſa vectigal imponendum
eſt: quæ vel eſt in utilitate publica, quod aliter pla-
num & ſecurum iter præſtari non poteſt: vel in ſub-
levanda tenuitate patriæ, cui vectigalium jus conce-
ditur. Rectè igitur à viatoribus in recompenſatio-
nem ſumtuum vectigal penditur. Illud diſpectione
dignum eſt, ne vicina nimis inſtituantur vectigalia,
neve juſtam quantitatem excedant: curandum ne
quid præter conſuetudinem fiat. *l. ſi publicanus.* 4. §.
fin. ff. de public. & ne abrogentur facile, quæ ſemel in-
troducta ſunt. *l. vectigalia* 10. *C. de vectig. & commiſ.*
Vectigalia non ſint illicita, & nugatoria, quale illud,
quod pro aëre & umbra exactum fuit. Cujac. 10. *obſ.* 7.

Non

on omnes ſimul res vectigalis impoſitionem fuent. Sane à Lyſimacho olim in Troade vectigal ſalirium conſtitutum eſſe, & natura quaſi id refugienſtatim exaruiſſe Salinas, ac remiſſo vectigali rurs prodiiſſe, refert Athenæus *lib. 3. Dipnoſ. c. 1.* De eciebus ad vectigal pertinentibus Marcianus JCtus ſſerit *in lib. 16. §. 7. ff. de public.*

CAPVT XXVI.

De Locatione & conductione vectigalium.

SOlent Principes interdum poteſtatem exercendi vectigalia certo precio locare aliis: & Civitates ectigalia ſua locandi licentiam habent. *l. ult. C. de ect.* non tamen Reip. debitoribus: *l. 9. §. 3. ff. de pulican.* & Reliquatoribus: *d. l. 9. §. 2.* non minus riennio. *l. 4 C. de vectig.* quo tempore finito, rurſus ocanda ſunt *l, 4. §. fin. C. vect. l. 9. §. 1. ff. eod.* Vectigalia autem penes illum manere oportet, qui ſupeior in licitatione extiterit. *l. 4. eod.* Dum tamen eo omine ſatiſdationem præſtet. *l 9. pr. ff. de publican.* Ad conducendum vero nemo cogitur invitus. *d. l. 9. §. 1. l. 3. §. cum 6. ff. de jur. fiſci.* Expilatores & fœneratores à conductione prorſus repellendi: ne aliqua exinde ad ipſos locatores redundet invidia.

CAPVT XXVII.

De Commiſſis.

VEctigalis non ſoluti pœna eſt, ut rebus amiſſis illarum dominium Fiſco acquiratur & committatur: unde etiam commiſſæ res dicuntur. *l. 14. l. fin. §. ſi quis 12. de public.* Germanis Contrabant. Et quilibet Magiſtratus rem commiſſam jure tanquam ſuam propria auctoritate occupat. *l. cum proponas. verb. fiſcum, C. de naut. fœn.* Ad amittendam tamen poſſeſſionem ſententia declaratoria neceſſaria eſt. Gail. 2. *de PP. cap. 3. num. 11.* Jure Saxonico pœna commiſſi

miſſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

miſſi eſt mutata in quadruplum vectigal. *Landre* *art. 27. lib. 2. in pr. conſult. Saxon. par. 4. q. 24.* commiſſum vero res incidere dicitur, ſi quis illic merces vendiderit, vel vexerit. *l. cotem.* 11. §. *Do-nus. ff. de publ.* Quæ autem illicitæ ſint merces, d. nitur *in l. 2. C. quæ res exportat.* Si vectigal quis n ſolverit, *l.* 14. *ff. de publican.* vel minorem quam bet quantitatem profeſſus fuerit. P. Friderus *lib. 2.* *mand. jud. cap.* 43. *num.* 11.

Cæterum ob non ſolutum vectigal, quibuſd perſonis ſuccurritur, ne eorum bona in commiſſ cadant: utpote minori. *l. Imperatores*, 7. §. *fin. l.* §. *Divus*, *ff. de public.* Militi. *l. omnibus* 3. *C de ve.* Fiſco *l. locatio* 9. § *fiſcus*, *ff. de public.* Legato. *l.* 8. *de vect.* Et illi, qui proprii uſus gratia quid vehit. *l* *C. de vectig.* Ei vero, qui per reſcriptum à ſolven vectigalibus immunitatem conſecutus eſt, fiſcus n auferre ſolet. *l. omnium.* 6. *C. de vectig.* Nec ignora tia aliquem tuetur, quo minus ob non ſolutum vect gal res ejus in commiſſum cadant, *l.* 16. §. *licet*, *ff.* *public. &c.*

CAPUT XXVIII.

De Cenſu habendo.

CEnſus eſt æſtimatio ſive deſcriptio, qua cives, o mniaque patrimonii, dignitatis, ætatis, artium officiorumque diſcrimina in tabulas referuntur. Flor *lib. 1. cap.* 16. Id olim Cenſorum fuiſſe munus, ex Cic. 3 *de LL.* patet: *Cenſores*, inquit, *populi ævitates, ſobo-les, familias, pecuniaſve cenſento.* Atque ea res ſalu-berrima magno futuro Imperio: Livius *lib.* 1. præci-pue vero civium deſcriptio: nempe ideo, ut ſuo ſe pe-de metiri diſcat civitas: ut intelligat, quantum nu-mero militum, quantum pecunia valeat. Liv. *lib.* 1. ne ſe gravioribus, quam ferre poſſit bellis implicet. Ita enim comparatum eſt, ut de facultatibus ſuis am-plius, quam in iis eſt, ſperent homines. §. 3. *Inſtit.*

Qui

ui & ex quibus cauſ. manumit. earumque fiducia
ajora viribus aggrediuntur. Deinde vel ideo ma-
me perſonarum deſcriptio expediet, ut certa anno-
e & rei frumentariæ poſſit haberi ratio. Talem de-
iptionem Deus à Moſe fieri poſtulat. *Num.* 1. *v.* 2.
alem Romanī inierunt, & neminem incenſum eſſe
iſſi ſunt. Qui cenſi non fuiſſent, venditi ſunt, & ideo
axima affecti capitis diminutione. Vlp. *tit. tutel.* §.
. Cic. *pro Cecin.*

Patrimonii cujuſque vires adnotandæ ſunt. Illud
l multa utile futurum. Plato *lib.* 12. *de legib.* Non
quor hic de eo, quantum à quoquam exigi debeat,
pra ea de re actum *cap.* 21. Deſcribi velim cujuſque
oſſeſſiones, ut certa ſint earum dominia: idque re-
ratur in matriculam, & ex ea cenſitione cuique im-
onatur tributum ſeu penſitatio.

Dignitatis & officiorum diſcrimina deinde obſer-
anda ſunt: Sejungendi nobiles à plebeis: peregrini
civibus; & hi viciſſim, qui in dignitate ſunt, ab iis,
ui ſine ea degunt. Evitabitur per hanc cenſitionem
amiliarum confuſio: & quantum fuci diſtant ab api-
us, tantum differre videbis exteros ab incolis: quæ
es haud dubie commovit Periclem cenſum Athenis
ugentem, ut quinque millia exterorum, qui ſe in or-
dinem civium ingeſſerunt; exauctoraverit, & ſub
haſta vendiderit. Plut. *in Pericle.*

Ætatis cenſus plurimum commodi ſecum trahet:
Ad capeſſendos honores certa præfinita ætas eſt. *l.* 8.
ff. de mun. & hon. Latinus Pacatus in laudatione Theo-
doſii: *Non in ampliſſimis*, inquit, *magiſtratibus, ſed
in præturis quoque & ædilitatibus capeſſendis ætas ſpe-
ctata eſt peritorum: nec quiſquam annos comitiali lege
præſcriptos feſtinatis honoribus occupavit.* Hi fuerunt
30 anni olim, deinde 25. *l.* 2. *ff. de min.* Cujac. 21. *obſ.*
32. Et homines vel majores natu, vel minores pro
libidine ſe jactitant: & multis hoc pacto imponunt.
Id ne fieri poſſet, prudenter juſſit M. Antoninus apud
Præfectos ærarii nomen liberorum intra 30 diem, ut
nati

nati fuerint, edi. Capitol. *in Antonin.* Præterea (qui-buſdam ætas tribuit, ne tributo onerentur. Gai. *obſ. 52. n. 2.* Atque hanc Cenſitionem ſingulis annis fieri tutius cenſet, ob migrationes, mortes, opum augmenta, aut imminutiones. Lipſ. 4. *pol.* 11.

CAPVT XXIX.

De Annona.

DE Annonæ copia & ratione ſubvehendæ habendæve leges ab unaquaque civitate accurate ferendæ ſunt, Plato 8. *de LL.* Exemplum civitas Romana præbet, cui ſumma & ſevera annonæ cura semper fuit. Ex Africa & Ægypto, aliiſque provinciis Romam vehebatur frumentum ad alimenta civium: quam vectionem transmarinam dicit Tacit. 13. *annum.* 141. Eoque pacto plebeiorum impetum, qui annonæ defectu facile erumpit, cohibuit. Certum est quod Lucianus *lib.* 2. ait.

——— *ſumma favoris*
Annona momenta trahi.

Palam eſt, ſeveriſſimam coercitionem iis irrogandam eſſe, qui annonam flagellant, frumentorumque & aliarum rerum emptionem venditionem cariores reddunt. *l. 2. pr. ff. ad l. Iul. de annona.* Atque iſtud ne fiat, ſint quidam juſſu Magiſtratuum frumento publice emendo præpoſiti. Hos Sitonas vetuſtas dixit: & Sitoniæ munus, id eſt frumentationis. Budæus *in l. Muner.* §. 1. *ff. de mun. & hon. l. 1. ff. de vac. & excuſ. mun.*

Officium præfecti annonæ, ſive ædilis Cerealis (ut loquitur JCtus *in l. 2. §. capta. ff. de O. I.*) eſt curare, ut incorruptum à fraude advehentium & negligentia, frumentum trànsfundatur in horrea, nec concepto humore vitietur & concaleſcat, ut ad menſuram ponduſque reſpondeat. Senec. *lib. de brevit. vitæ c.* 19. Ita in officio conſequetur amorem, in quo odium vitare difficile eſt. Senec. *lib.* 1. *cap.* 18. Vide Lazium

lib. 2

.2. *Com. Reip. Rom. cap.* 15. Stuck. *l.*2. *antiq. Conv.* *p.*12. Huc pertinet Monopolium quod eſt vendende certæ mercis jus, quod unus certive homines ſibi ndicant; jure civili inhibitum. *l. un. C. de Monolis.* Et in Receſſibus Imper. *An.*77.

CAPVT XXX.

De Moneta.

MOnetam à monendo deductam volunt, Iſid. *l.*15. *cap.*17. quod vel de noſtris temporibus futura ecula commoneat. Caſſiod. *lib.* 6. *cap.* 7. vel de vaore publico. Corraſ. 3. *miſc.* 10. *n.* 3. M. Hoſtus *ib.*1. *de re num. c.*4. vel denique non eſſe fraudem in netallo vel pondere, Iſid. *lib.* 15. *c.* 7. Nummi vero ppellationem vel ἀπὸ τῦ νόμυ derivant, quod lege rovisum ſit, ut nummus tanquam σύνθεμα quodam publica forma cuderetur, qui uſum dominiumque non tam ex ſubſtantia præberet, quam ex quanitate. *l.* 1. *ff. de contrah. empt.* vel à numero, quod ummi functio non minus numero conſtet quam ondere: vel à Numa Rom. Reg. Iſid. 15. *orig.* 17. Cœl. Rhod. *lib.*10. *Antiq. lect.* 21.

Materiam nummorum variam fuiſſe legimus. Æreos nummos uſurpabant veteres, unde ærosa pecunia. *l.* 102. *de ſolut.* & Britanni, de quibus Cæſar. *l.*3. *bell. Gall. Vſi ſunt*, inquit, *nummo æreo, aut annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo.* Vnde & in LL. æris nomine omne nummorum genus continetur. *l.*159. *de verb. ſign. l.*26. *in fin. de pignor. act.* Spartani ex inſtituto Lycurgi, abrogantis omne aureum argenteumque numiſma, Ferreo utebantur. Plutarch. *in Lyc.* Illud ſolitum aceto tingi ſimul & igne exemptum, ne poſſet procudi, ſed ob tincturam minus duceretur, vel malleo eſſet tractabile. Plutarch. *in Lyſand.* apud eoſdem corium habuiſſe nummorum uſum ſcribit. Senec. 2. *de benef.* 14. *Æs*, inquit, *alienum habere dicitur, & qui corium publica forma percuſſum,*

quale

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

quale apud Lacedæmonios fuit, quod uſum numer
pecuniæ præſtat. Stob. *ſerm.* 145.

Forma nummi conſiſtit in valore publico, qui pe
det à pondere, charactere & precio. Jac. Bornit
lib. 1. *de nummis c.* 7. Character nummi varius e
poteſt. Olim argentum ſignatum non eſt. Livius *lib.*
progreſſu temporis pecudis nota ei impreſſa. Pl
lib. 15. *c.* 5. & vetuſtiſſimos repertos eſſe nummos,
quibus ſignum ovis boviſque confectum, teſtat
Plut. *in Publicola.* Auguſtus Cæſar nummum arge
teum nota Sideris Capricorni, quo natus eſt, percuſſ
Sueton. *in Octav. c.* 94. Olim etiam Janus gemini
altera ex parte, ex altera roſtrum navis figuratun
Plin. *lib.* 33. *c.* 3. Hodie fere ſignatur imagine ejus, cu
jus auctoritate cuditur. Privati cujuſque effigiem au
ro inſculpi prohibuerunt Impp. Rom. Niceph. *l.* 8. *c.* 3
& hodie illud prohibitum eſt.

Cæterum ut in antiqua Rom. rep. receptum fuit
ita prudens Magiſtratus ad ſuam rempub. noverit ap
plicare ſalutares rei nummariæ leges. Nummos legi
timos reprobare nulli fas eſto. Numiſma publice ſi-
gnatum nullus violato, neque ad exteros mercandi
cauſa transferto. Marq. Freh. *tr. de re mon.* Jure no-
viſſimo, qui monetam falſam cudit forma & imagine
Imperatoris, exurendus eſt igni. Peinliche Hals-ge-
richts-ordnung/ *art.* 120. *l.* 2. *C. de falſ. mon.* Damhoud.
in prax. crim, c. 65. *Can.* Moller 2. *Semeſt.* 25. In Gal-
lia cacabis oleo bulliente plenis injiciunt. Petr. Gre-
gor. *lib.* 31. *Syntagm. c.* 15. *num.* 3.

CAPUT XXXI.

De Nundinis.

NVndinæ à nono die dictæ, quaſi novendinæ, quod
eo celebratæ fuerit. Macrobius 1. *Saturn.* 16.
Colum. 1. *de re ruſt.* Sunt mercatus, qui habentur
incolarum & mercatorum res ſuas frequenti concur-
ſu deferentium cauſa. Atque illi non poſſunt ex ante-
geſto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſto in nundinis conveniri. *l. un. C. de Nund.* qui ro in illis contrahunt, forum ibi ſortiuntur. *l. 19.* 1. *de Iudic. c. Romana, §. contrahentes de for. comp.* 6. Vſus autem nundinarum non utendo decem anis amittitur. *l. 1. ff. de nund.* Gail. 2. *obſer. 60. num. 1.* ure vero Saxon. annis demum 31. per non uſum undinæ, ut reliqua privilegia, amittuntur. Eodem ure quoque civitas hoc privilegio munita eſt, ne in- a milliare circum circa exerceantur mechanica. Jus axon. *art. 66. lib. 3.*

CAPVT XXXII.

De Ærario.

ÆRarium eſſe populi, fiſcum Principis, ſupra c. 15. dictum eſt. Poſtremis tamen temporibus de ſolo rincipe uſurpatum eſt, fuitque duplex, alterum lar- itionum, ſive rerum privatarum Auguſti, Auguſtæ- e *l. 1. C. de loc. præd. civil.* alterum ſacrarum largi- onum, ſive theſaurorum. Vtriuſque ærarii proprii rant ſuſceptores, rationales Comites.

Delatio autem in ærarium eſt pecunia publica, fu- uris neceſſitatibus reſervanda. SCta etiam eo dela- a eſſe legimus. Livius *lib* 35. Tacit. *annal.* Igitur actum SCtum, ne decreta patrum ante diem deci- num in ærarium deferrentur: Nec rata erant, ante- uam in ærarium deferrentur. Erat præterea Romæ anctius ærarium, in quo pecuniæ ad ultimos caſus re- ervabantur Livius *l. 27.* Cæſ. *lib. 1. de bell. civ.* Cicer. *d Att. 7. ep. 20* Appianus 2. *de bell. civ.* fuiſſe ait, in uo pecuniæ bellici tantum tumultus cauſa aſſerva- antur, ſi qui attigiſſet, ejus caput ſacrum fuiſſe. Id- ue tempore belli civilis juſſit effringi Cæſar, cen- umque & patrimonium populi Romani ante rapuit, uam imperium. Flor. *lib. 4. c. 2.* Erat & aliud milita- e ærarium, de quo infra lib 6. dicemus. Ærario olim ræfecti quæſtores: quod immutatum ſub Julio Cæſ. & ærarii cura duobus ædilibus commiſſa eſt. Augu-

ſtus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſtus prætorios ſubſtituit. Dion. *lib.* 53. Auctor i
referente Sueton. *cap.* 36. ut cura ærarii à qu
bus urbanis ad prætorios prætoreſve tranſiret.
comprobat etiam Tacitus 13. *ann.* Claudius qu
res rurſum impoſuit: iiſque ne metu offenſion
gnius conſulerent, extra ordinem honores pe
Tacit. *ibid.* Sueton. *in Claudio c.* 24. nempe
ras. Dion. *in Claud.* Nero hoc immutans, Præ
reduxit, quos è prætoriis elegit. Horum in ju
quens mentio. *l.* 12. *ff. de his, quæ ut indign. l.* 15
l. 42. *de jur. fiſci.*

Cæterum præfectis ærariis incumbit, curare
qua ratione locupletari poſſit ærarium. Locupl
autem vel ex hoſtium devictorum ſpoliis: vel
nuis ſociorum penſionibus, vel ex hæreditatibu
denique ex prudenti opum ærarii diſpoſitione.

Ex devictorum hoſtium pecuniis augeri æra
res convenit, nam quod ex hoſtibus popul. Ron
quiſitum eſt, in uſum publicum ejuſdem aſſerva
bet. Hoc pacto ſuum Romani ærarium mirific
cupletarunt: ut ideo ærarium eorum, cruent
prædarum receptaculum ſit dictum. Plin. *in P*
Porcius Cato Coſ. cum triumpharet ex Hiſpania
lit in eo triumpho argenti infecti 15000 pond
gati 123000. Liv. *l.* 24. De Claudio Cenſore id. I
dec. 5. *in fin.* De Scipione id. *dec.* 3. *lib.* 8. P. Æmili
victo Perſio ſeſtertium millies & ducenties in
rium intulit: Cæſar ſubacta Gallia quater millies
tertium. Appian.

Ex annuis ſociorum penſionibus, eo fine ærar
augendum, ut ſi bellum ab hoſtibus inferatur, n
tem ſociis imperare liceat. Ita reges Galliæ an
millia aureorum ex fœdere dependere conſuever
Helvetiorum & Rhætorum civitatibus, ea lege, ut
ges Galliæ exercitus comparare, & auxiliaribus
rum copiis uti ad Imperii ſui tutelam, prætoriaſ
cohortes ad corporis obſequium & cuſtodiam i
conſcribere poſſint. Bodin. 6. *de rep.* 2.

Ex hæreditatibus augetur ærarium, ſi extraneus ereditatem in rep. adeat, & prius pendat aliquam æreditatis adeundæ partem ærario. Olim introdu- a erat viceſima. *l.2. §. ſervus. de orig. jur.* Forcatulus *Necyom. dial.22.n.*1. Alciat. *lib.5. diſpunct.6.* Zaſ. *ad* 2.§ *ab hoc plur. de orig. jur.* Erat & alia viceſima eo- um, qui manumitterentur. Cic. 2. *ad Att. 16.* Ea haud parvum vectigal Inopi ærario additum eſt. iv. *l.7.* Unde aurum viceſimarum, quod in ſanctio- ærario Romanis fuit. Liv. *l.27.* Arrian. *lib.3. diſſ.* *pict. c.26.*

Denique ærarii vires ſuſtinentur, ſi prudens ſit pum illius diſpoſitio & erogatio. Magiſtratus ſua abeat rationaria & breviaria, in quæ accepta & ex- nſa referant, ne plus erogent & profundant quam rendo ſit Reſp. Et plerumque Magiſtratus acriori- is oculis ſuos intuetur reditus, connivet ad eroga- ones & ſumptus. Dion. *lib.25.*

Concludo caput hoc dicto Conſtantii Imp. quod tulit Polyd. Virg. *lib.2. hiſt. Angl. lib.10.c.* Melius pes à privatis poſſideri, quod apud illos fructum red- rent: in arcis verò principum clauſæ ſteriles eſſent infructuoſæ.

CAPVT XXXIII.

De Comitiis.

DIctum hactenus eſt de augendo regimine Reip. quod augmentum conſiſtit in acceſſione, homi- um, armorum, artium, propugnaculorum & opum. arum in Rep. uſum, acquiſitionem & poſſeſſionem ocuimus. Ultimum augendi præſidium eſt in fideli nſiliorum communicatione, quæ cum noſtris mo- us inter Imperii proceres fieri ſoleat in comitiis ſo- nniter indictis, paucis complectar tum veterum, m recentiorum comitiorum, eorumque cum uni- rſalium, tum particularium, quædam requiſita. mitia à coeundo vel comeundo dicta ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

In Rep. Romana Calata comitia erant, ubi ci-
batur, id eſt, convocabatur totus populus per co
cinem. Viglius *ad tit. Inſt. de teſtam.* §. 1. *num*.
Fiebant Romæ: nec enim alibi poterant agi. Vlp
frag. de adopt. §. *arrog.* Livius *lib. 9. dec. 1. & lib.*
dec. 1. In campo ſcilicet Martio, at non in urbe
ea enim nefas erat procinctum habere exercitu.
Nic. Gruchus *lib. 1. de Comit. c. 5.* In Curiatis co-
tiis populus per curias diviſas ſuffragium ferebat:
tributis per tribus. In centuriatis per centurias.
penes populum omne comitiorum jus reſedit in ſta
libero. Julius Cæſar primus cum populo hoc jus
viſit. Sueton. *cap.* 41. quod cum per bella civilia
impotentem Triumviratum abiiſſet in deſuetu-
nem, reduxit Auguſtus. Sueton. *cap.* 40. Dion. *lib.*
Tiberius jus omne ſibi & Senatui ſumpſit, exclu
populo. *Tum primum comitia* (inquit Tacit. 1. *anna*
è campo ad patres tranſlata ſunt: & paulo poſt. *N*
populus ademptum jus queſtus eſt: Illud populo reſ
tuere tentavit Caligula. Sueton. *cap.* 16. ſed fruſtr
Sane locum hic habet Tiberiana illa exclamatio
populo Romano aliquoties iterata. O homines a
ſervitutem natos! Nempe in fatis erat, enervari p
puli potentiam, quam tot annis obtinuerant inco
cuſſam, & vegetam. Cæterum de Roman Comiti
vide Gruch. in tribus libris ea de re ſcriptis. Anto
Auguſtin. *libro de LL. cap.* 7. & 8. Macrob. *libro*
16. Alia ratio habendorum comitiorum in Sparta
na Rep. recepta eſt. Candidati per campum comi
tiorum tranſeuntes populi applauſum captabant. Cu
plures acclamaſſent, is vincebat competitores. D
his Thucyd. libro 1. κρίνουσι βοῇ, καὶ οὐ ψήφῳ. *Clamor*
decernunt non calculo. Plutarch. *in Lyc. Concione*, in
quit, *advocata, delecti viri includebantur propinqu*
domo, qui neminem videbant, neque ipſi conſpiciebantur
ſed clamorem exaudiebant, &c. Sed his miſſis hodier
næ Reip. comitia contemplabimur. Ea ſunt univerſa-
lia & particularia. Univerſalia ſunt Cæſaris & Sta-

tuum

um Imperii conventus, ſuſcepti cauſa Reip. ein
eichstag oder gemeine Reichsverſamlung. Particu-
ria, quibus pars tantum Statuum conventum agit.
e generalibus priore loco diſſerendum eſt. In his no-
nda. 1. Convocatio Statuum. 2. Perſonæ conve-
entes. 3. Quibus de rebus haberi ſoleant. 4. Quæ eo-
m habendorum forma. 5. Qui effectus.

I. Quod ad primum membrum attinet, nempe
nvocationem Statuum, ſciendum eſt, Impera-
rem habere poteſtatem convocandi Status Imperii
comitia, accedente tamen Electorum ſuffragio:
eoque in convocatione, im außſchreiben eines
eichstages hæc fere ſolet addi clauſula: Wann
nn uns ſampt des H. Reichs Churfürſten / nach
ſſer ſtattlicher Erwegung unvermeydentlich und
ümbgängtich zu ſeyn befunden / einen allgemeinen
eichstag an zuſtellen / darzu uns wolermelte Chur-
ſten einhellig ihren conſens, dem Herkommen ge-
ß / unter ihrer Liebden Handſchrifft und Siegeln
geben / die Beſtimmung des Tages hinein geſetzt/
d als viel die Wahlſtadt betrifft/ in unſers und des
Reichs Stadt N. umb erheblicher Urſachen ge-
len / ꝛc.

II. Conveniunt ipſe Cæſar, omneſque S. Roma-
Imperii Status & Proceres, vel per ſe, vel per ſuos
gatos. Summa Imperii poteſtas in duas ſemiſſes
buitur, quarum unam Cæſar, reliquam Ordines
iverſi habent. Ordines diſtinguuntur in tres claſ-
: Prima eſt Electorum: altera Principum, Comi-
m, Baronum, Prælatorum: tertia Liberarum Im-
rii civitatum. Separatæ ſingulis ſedes: Civitates
ro unum conſtituentes corpus in duo latera diſtin-
untur: in die Rheiniſche und Schwäbiſche Banck.

III. Inſtituuntur ibi de graviſſimis ad publicam
perii tutelam pertinentibus cauſis deliberationes:
firmanda pace publica, de curſu ſummi tribunalis
perii; de Collectis; de moderatione indictarum
nſionum; de ineundis fœderibus; de re monetaria

de redintegrandis Rom. Imperii viribus, & avu[lſis] membris recuperandis, &c. pro varia rerum em[er]gentium copia.

IV. Modum habendi comitia breviter comp[le]xus eſt teſtis αὐτόπτης Tob. Paurmeiſterus *lib.* 2 *de jurisd. cap.* 2. *num.* 23. Legati à Principibus & re[li]quis ſtatibus miſſi nomina ſua profitentur apud E[le]ctorem Moguntinum Imperii Archicancellarium & literas credentiales exhibent. Ad præſtitutum di[em] Cæſar exquiſitiſſima cum pompa procedit in pa[la]tium: præfert Elector Saxonicus ſtrictum gladiu[m]. Sequuntur Electores reliqui, & Principes longo or[di]ne: Conſidet Cæſar loco excelſiore & auguſtiore: pa[u]lo inferiore ordine ad dexteram eſt Elector Mogun[ti]nus, quem ſequitur Colonienſis; Trevirenſis è reg[io]ne Cæſari opponitur. Ad ſiniſtrum Cæſaris la[tus] ſunt: Rex Bohemiæ: Elector Palatinatus; Elector Sax[o]nicus; & Elector Brandeburgicus. Pro Principib[us] reliquis duo ſunt ſubſellia, uno gradu Electoru[m] duobus vero Cæſaris inferiora, magnificentiſſime e[x]ornata: in quorum dextro conſident Archiepiſc[o]pi: Legati domus Auſtriacæ & Burgundicæ: in ſi[ni]ſtro reliqui Principes ſecundum dignitatis cujuſq[ue] prærogativam. Facto conſeſſu unus Principum n[o]mine Cæſaris gratias agit Statibus, quod ad comit[ia] frequentes convenerint: Deinde ipſe Imperator gra[ves] brevique oratione gratiarum actionem repetit: [&] cauſas indictorum comitiorum commemorat, atq[ue] ut in medium conſulant, omnes hortatur. Cæſaris Se[cre]tarius Propoſitionem de ſcripto legit: eaque fini[ta] conſurgunt Status, & paululum collocuti responde[nt] per Electorem Moguntinum cognoviſſe ſe cauſas co[ng]actorum comitiorum: agere ſe Cæſari gratias pro ex[quiſita] Imperii tutela, deferre ſe officia ſua in omni[bus] bus quæ ad Imperii dignitatem pertinere exiſtimave[rint]; petere ſe ſubmiſſe prælectæ Propoſitionis co[piam]. Poſt hæc Cæſar iterum Statibus pro delat[a] opera gratias agit, ac ut de ſingulis propoſitioni[bus]

capi[t]

capitibus primo quoque die ſuam explicent ſententiam, denuo hortatur. His peractis reducitur Cæſar cum ingenti pompa ad ſuum palatium, & quiſque Principum ad diverſorium ſuum revertitur. Indicitur deinde dies ab Electore Moguntino, quo Status ad deliberandum conveniunt. Ineuntur ſuffragia, ſecundum cujuſque ſtatus præeminentiam. Si omnium trium claſſium, vel duarum major pars conſenſerit, ex parte Ordinum res confecta eſt. Si vero ſingulæ ſingulas tueantur ſententias, ulterius progredi non poſſunt: nec ſi plures ex omnibus claſſibus in idem conſentiant: non enim perſonarum, ſed claſſium vincit numerus. Paurmeiſt. *ibid.*

V. Effectus celebratorum comitiorum eſt, quod pacta conventa inter Cæſarem & Status legis vigorem habent: & tam Cæſar quam proceres omnes Imperii obligant ſe ad decreti comitialis obſervantiam, quod ſcripto comprehenditur, & publicatur. Atque hæc de univerſalibus comitiis ſufficiant. Particularia ſubjungimus. Horum quatuor ſunt ſpecies: Sunt enim Conventus, vel Electorum, vel Regimenti, vel Deputatorum, vel Circulorum.

Electorum Conventus, tum ad eligendum Regem Romanum, tum alias ob cauſas extra ordinem indicitur. Jus autem eligendi Cæſarem ad integrum Electorum collegium ſive corpus pertinet, non ad ſingulos: quod quidem viſum eſt Hoſtienſi *in c. venerabilem ext. de Elect.* Lupold. de Babenberg. *de jure Imp. Rom. cap.6.*

Regimenti Conventus inſtitutus eſt à Maximiliano I. Imp. in Comitiis Auguſtanis an 1500. In eo erant 20. Perſonæ loco Senatus Imperii: his plena data erat poteſtas de quibuſcunque ſubditorum querelis cognoſcendi, bella contra Turcas ſuſcipiendi: Verum hæc Regimenti conſtitutio ſub Carolo V. Cæſ. in deſuetudinem abiit.

Deputatorum Conventus primum inſtitutus eſt Auguſtæ an. 1555. In eo ſunt Commiſſarius Cæſaris:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Sex Electores, ex Principibus quatuor, Archid. Auſtriæ. Epiſcopus Herbipol. & Monaſterienſ. Dux Bavariæ. Ex liberis Imperii Civitatibus: Colonia Agrippina & Noriberga. Et cum perſonale antea eſſet illorum munus, decretum eſt Auguſtæ anno 1559. ut in hæredes eorum eſſet tranſitorium: & prioribus additi ſunt Dux Juliacenſis, Landgravius Haſſiæ, Epiſcopus Conſtantienſis, Dux Burgundiæ, Dux Brunſvicenſ. & Duces Pomeraniæ. Cauſa hujus conventus eſt, ſi motus in Imperio graves oriantur, quibus compeſcendis vires aliquot Circulorum non ſufficiant, hi rem ad Electorem Moguntinum deferunt. Is deputatos Francofurtum ad Mœnum convocat. In Conventu eadem pene ſolennitas obſervatur, quæ in comitiis univerſalibus. Deputatorum nomina eduntur apud Moguntinos: Commiſſarius Cæſari capita deliberationis ſcripto comprehenſo proponit: deinde univerſi in duas claſſes diſcedunt, Electorum & Principum, & in ſingulis claſſibus ſinguli viritim ſuffragia ferunt, &c.

Circulorum conventus, die Kreyſtage / indicuntur ob cauſam peculiarem iſtis Circulis: Eliguntur Duces eorumque Legati & Conſiliarii, Kreyſobriſte Rähte und Zugeordnete / Paurmeiſt. *d. loco.* P. Denaiſ. *in l. Cam. tit. 212. verb. pacis publ. conſervatio.* Atque hæc de particularibus Conventibus: & in univerſum de munimentis Rerump. quarum domi uſus eſſe poteſt. Sequitur de his, quæ foris ſunt, qualia ſunt fœdera, &c.

Caput XXXIV.

De fœderibus: Quo fine, quibuſve de rebus iniri ſoleant.

Summa fœderum in rep. neceſſitas eſt, ſumma utilitas. Si tutiore loco remp. conſiſtere volueris, ſi fortiorem civium manum, audacioremque animorum impetum deſideraveris, nullum aliud remedium eſt, quam fœderum ſancta cuſtodia. Juncti ſumus omnes in

in hac mundana ſtatione, ad præſtandum mutuum auxilium: nihil tam humanum eſt, quam alterius infortunium ſuum ducere. Ad varias fortunæ viciſſitudines levandas ſocietate hominum opus eſt, æquiore animo fortuita toleremus. Unita virtus validior eſt, & hoſti terribilior. Neutrales iſti & in ſe ipſos nihil poſſunt ſtatuere atrocius, & vicinos non alia ratione ad invadendum alliciunt. Sane iſti, qui ſocietatem alterius palam induunt, ad alterum per occulta & fida magis inclinant, Tac. 12. *ann.* in utriuſque partis enſes & inſidias incurriſſe videntur. Nam quod tanquam mediam & tutiſſimam conſilii viam, ut quieſcant, abſtineantque armis, eligunt: ea vero non media ſed nulla eſt. Liv. 32. Nuſquam inveniunt gratiam ſtabilem, qui inter duas ſunt partes penduli; fortunam auſis ſuis parem experiuntur: Exſpectant,

Et librant geminas eventu vindice vires.

Claudian. ut fortunæ ſuæ applicent conſilia. Inde præda victori fiunt. Quoſdam ignavia, quoſdam prava calliditas, ut alienis laboribus tuti eſſent, armis abſtinuit. Verum utroſque Nemeſis juſta inſequitur. Ergo ubi vel de religione defendenda, vel conjungendis contra communem hoſtem viribus occurrit conſultatio: impigre ad alterutram partem accedendum eſt. Religionis cauſa videmus ictum eſſe fœdus Smalcaldicum. Ad reſiſtendum hoſtili violentiæ innumera paſſim extant ſancita fœdera, quæ eo firmiora ſunt, quo honeſtior eſt cauſa, quæ contrahentes in illa animavit.

CAPUT XXXV.

De forma ſanciendorum fœderum.

FOederum variam apud varias gentes pangendorum rationem legimus: Solennia certa iis adhibita, ut eo firmiore nexu ſe mutuo obſtringerent. Horum aliqua enumerabimus. Scythæ hauſtu mutui ſanguinis fœdus ineunt. Solin. *c.* 53. Florus *l.* 4. *c.* 1. Herod.

*l.*4. Sauciant ſe, exceptumque ſanguinem, ubi p- miſcuere, deguſtant, id putant manſuræ fidei - gnus certiſſimum. Pom. Mela *l.*1.*Geogr.* Daci cum bellum proficiſcerentur, de Iſtro certum modum ha- rientes ore, in modum ſacri vini, jurant ſe ad patr fines non regreſſuros, niſi hoſtibus neci datis: q ſenſu Virg.2. Iſtrum conjuratum dixit: Baucæi feri bant fœdus ſuper occultam foſſam, & quoad hum ea ita ſe haberet, tamdiu fœdus in ea regione ratu fore ſentiebant. Herod. *lib.*3. 4. & 5. Arabes qualit fœdere ſe obſtrinxerint, vide apud Herod. *lib.*3. Iten que Romani & Alani apud Livium *lib.*1. Pannor apud Avent. *libr.* 2. *an. Bojor.* Tartari apud Crome *lib.*30. *Rer. pol.* Rhadamiſtus & Mithridates apu Tac. *lib.*12.*an.* Clearchus Laced. & Rex Calangioru apud Bodin 5.*de Rep.* De Armenis Valer. Max. *libr.* 9 *cap.*11. *Sariaſter*, inquit, *adverſus patrem ſuum Ti granem Armeniæ Regem ita cum amicis conſenſit, u omnes dextris manibus ſanguinem mitterent atque eun invicem ſorberent.* Et Tertullianus *in Apologet.* Legit nec ubi relatum ſit, diffuſum brachiis ſanguinem e alterutro deguſtatum, nationes quaſdam fœderi com- paraſſe. Neſcio quid & ſub Catilina deguſtatum eſt Poſterioribus his Tertulliani verbis lucem præbet Sa- luſt. *in Catil. Fuere*, inquit, *qui dicerent, Catilinam humani corporis ſanguinem vino permixtum in pateris circumtuliſſe: inde cum poſt conſecrationem omnes de- guſtaviſſent, ſicuti in ſolennibus ſacris fieri conſuevit, aperuiſſe conſilium ſuum.* Agathocles; Hamilcari ex- poſitis ignibus cereis tactiſque in obſequia Pœnorum jurant. Juſtin. *l.* 22. Et Regibus morem eſſe refert Tacit. *in Ner.* quoties ſocietatem ineunt, implica- re dexteras, polliceſque inter ſe devincire, nodo- que perſtringere, ubi mox ſanguis in extremos artus ſuffuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invi- cem lambunt. De Germanis, Poſidonius apud Athe- næum. *l.* 2. *cap.* 2. *Dipnoſ. Ferunt*, inquit, *hos in ſympoſiis benigne complexos, venas, in fronte abſcin-*

dere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

dere , & ſanguinem defluentem in poculo miſcentes bibere , ſummum amicitiæ terminum attigiſſe exiſtimantes , cum ſanguinem viciſſim inter ſe deguſtarint. Fuerunt præterea apud antiquos duo maxime inſignia fœderis & amicitiæ ſymbola , panis nimirum & ſal, quorum quidem uſu & eſu fœdera confirmare ſolebant. Unum alimenti , alterum condimenti inſtar obtinet : utrumque vero φιλαδελφίας & benevolentiæ teſſera & ſignum eſt. Macedones patrio ritu fœdus, quod ſanctiſſimum vellent haberi, ſic inibant,ut panem gladio diviſum uterque libaret. Curt. *lib.*8. Cœl. Rhod. *l.*28. *antiq. c.*15. Eandem apud Moſchos conſuetudinem receptam eſſe teſtatur Sigiſm. Baro ab Heberſtein *in deſcr. Moſc.* Sal non tantum in gentilium ſacrificiis adhibitum eſſe comprobat. Plin. *l.*31. *c.*7. Tibull.*eleg.*4. *l.*3. Horat.3. *odar.*23. Et illud Liv. *l.*26. ut ſalinum patellamque Deorum cauſa habeant: Sed etiam gentis Iſraëliticæ. *Levit.* 2. *v.*13. *Num.*18. quod tum vitæ morumque puritatem , tum divini fœderis cum iſto populo firmitatem & ſtabilitatem adumbrat. Hoſpitibus autem ante omnia ſal apponitur,ut unionis, & amicitiæ ſymbolum exiſtat: & profanam abſque ſalino menſam eſſe cenſet Lipſius 1.*Saturn.c.*2. Unde forte proverbia orta; multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, ut amicitiæ munus expletum ſit. Cicer. *in Læl.* & ex effuſione ſalis portendi alicui jurgium & diſſolutionem contractæ amicitiæ. Stuck. *lib.*1. *antiq.con.cap.*30. De aliis fœderum ritibus vero Stuck. *d.c.* & Virg.8. Æn. &c.

CAPUT XXXVI.

Cum quibus pangenda ſint fœdera.

SApiens eſt illud effatum Senecæ *ep.* 109. Sapientem non poſſe in habitu ſuæ mentis ſtare , niſi amicos aliquos ſimiles ſui admiſerit , cum quibus virtutes ſuas communicet. Similes ſui admittere debet : magnam enim vim habet ad conjungendas amicitias

ſtudiorum ac naturæ ſimilitudo. Cicer. *pro Cluent.* diſpares mores diſparia ſtudia ſequuntur. Id. *in L.* Unde neceſſe eſt diſſolvi ſocietatis & fœderum ju, quemadmodum in teſtudine, ſi una ſolummodo chorda diſcrepet, totam harmoniam turbari deprehendimus.

Is igitur qui valet potentia, tales etiam & fortè potentiores ſibi adſciſcat, quique in proximo habitent. Ariſtot. *Rhet. ad Alex. c. ult.* Qui imbellium ſocietatem ambiunt, quærunt, cum qua gente cadant, ut loquitur Lucanus *lib.* 8. & inclinant in caducum parietem; ut Hadriani Imp. utar verbis. E contra illi, qui jungunt ſe felicitate & potentia florentibus, adamantinos pro incolumitate ſua clavos mihi figere videntur. Eo conſilio Abimelech Philiſtinus Iſaaco fœderatus eſſe voluit. Gen. 26. Et Mileſii Jonum ſocii, cum viderent Cyri bellum contra Jonas meditantis, ſucceſſus, deficiunt, & pacem fœduſque ineunt cum Cyro Herod. *lib.* 1.

Sed quid de infidelibus dicendum eſt? fœduſne cum illis facere permiſſum eſt? Ita quidem multis videtur. Laud. *conſ.* 71. Corſet. *de poteſt. regia part.* 4 *q.* 33. Socin. 20. Afflict. *de feud. t. de pac. jur. fir. in verb. Conventic. n.* 32. quorum argumenta conſiderabimus.

Dicunt 1. Defenſionem cuique à natura permitti: neque intereſſe, qua quis ratione defendat, per ſe vel per alium? & ignoſcendum eſſe ei, qui ſanguinem ſuum qualitercunque redimere ſatagit. *l. in fin. ff. de bon. eor. qui ante ſent.* 2. Deum ipſum in ulciſcendis Judæorum peccatis gentium miniſterio eſſe uſum *c. remittuntur. §. hinc notand.* 23. *q.* 5. Et Paulum ſuppetias petiiſſe à Centurione. *Act.* 23. *c. ſex differentiæ in fin. & c. ſeq.* 43. *q.* 3. illam confœderationem eo æquiore animo ferendam eſſe, quo majore neceſſitate urgente contrahitur, quæ legi ſubjecta non eſt. *c. quod non eſt licitum. de R. I.* 4. Hoſtes propulſandos eſſe quovis modo adhibito, ſive virtute, ſive inſidiis: quod cum liceat, Infidelium quoque auxilium implorare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

conceſſum eſſe. 5. Talionis legem hoc requirere: Fideles poſſe ſuccurrere Infidelibus. *c.Iul.* 11.*q*.3. Ergo è contra infideles etiam poſſe licito jure adeſſe fidelibus. 6. Naſci ſolere ex iſta cum infidelibus confœderatione diſſenſiones inter ipſos infideles, quibus ſe mutuo conficiant: adeoque magis in tranquillo futuros fideles. 7. Exemplis illuſtribus hanc ſententiam reddi planiorem: Juſtinianum Imp. aperte profiteri, lætari ſe, quod pacem perpetuam cum rege Perſarum inierit, *l.* 2. *C. de off. præf. præt.* Alia exempla lubens prætereo.

Verumenimvero licet infinitis exemplis opinionem ſuam plauſibiliorem reddere conentur, nihil tamen efficient. Potiora ſunt argumenta negantis ſententiæ, ut plane ſtatuam, fœdus omnino nullum cum Infidelibus contrahendum eſſe. Idem talis eſſe cenſetur, qui ſeſe jungit Chriſtianæ religionis inimico. *c. quisquis* 23.*q*.4. nempe cum perverſo perverſus fiet. *Pſ*.17. Aconiti ea natura eſt, ut etiam contactu necet. Ita quorundam convictus protinus inficit, aut ſi vel tantillum cum illis inceptes commercii, Plin.29.*c*.2. Serpunt vitia, & in proximum quemque tranſiliunt, & contactu nocent. Sen. *de tranq.an.c*.7. Illicitum Hebræis erat, cibum cum Ægyptiis capere. Gen. 43. nobis nefas ſit, quicquam conſilii iis concedere: aut viis eorum incedere *Pſ.* 1. An Judæorum ullum fuit cum Samaritanis commercium? Joh. 4. Annon abominabile illis accedere ad alienigenas? *Act*.10. Annon in Ipſo rerum humanarum principio Deus hanc legem ſanxit hominum generi, ut inimicitiæ perpetuæ illi intercederent cum fece infernali, quæ callidi ſerpentis ſibilum libenter audit, & melleum venenum avidiſſime haurit? Audiamus vocem Dei, & plana erit res iſta. *Cave,* inquit, *ne unquam cum habitatoribus terræ iſtius jungas amicitias*, *Exod*. 34. *Non inibis cum eis fœdus. Deut*.7.*pr. Me quærite, & vivetis, nolite in Berſabe tranſire. Amos* 5. *In viis gentium non incedite. Matth*. 10. *Exod*.32.*in fin. Væ illis, qui hoc fecerint,*

Eſa. 31. Ecce ſeveriſſimam prohibitionem Judic
2. Eam tamen Iſraëlitæ violant, quo eventu? F
ſunt illis Philiſtini fovea, in quam ceciderunt, laque
quo implicati ſunt, feſtuca & offenſio, qua ocul
lorum corrupti ſunt: privati uſura ſuæ terræ. In ip
fœdere in eos, cum quibus initur ſocietas, quæda
amoris & voluntatis communicatio eſt: At quæ p
reſt eſſe cum filiis Belial copulatio? qui amor in e
qui ipſius Chriſti & membrorum ejus jurati ſunt h
ſtes? Sanè exemplo Davidis hoſtes Dei, ut hoſtes n
ſtros averſamur & odio proſequimur. Nonne qui
oderant Domine, oderam? & ſuper inimicos tu
tabeſcam. *Pſal.* 118. Profitemur in Baptiſmo, nos p
giles & palæſtritas ſtrenuos futuros adverſus eos, q
Chriſtum vel ejus membra aut aperte petunt, aut i
ſidiarum cuniculis occulte tentant. Tertull. *de c
mil.* Ergo fœdifragi ſumus & perjuri, ſi aliter fac
mus. Age verò ex aliorum infortuniis noſtram pr
cavere diſcamus ruinam: contemplemur paucis eo
qui contra divinam prohibitionem, propriamq
obteſtationem fœderi ejuſmodi ſe implicuerunt: qu
eventu negotium geſſerint. Trapezuntini princip
quod Paulum noluerunt audire monentem: Noli
jugum ducere cum infidelibus; meruerunt infideliu
ſubire jugum. Palæologi contra Dei vocem exiſt
mantes participationem eſſe poſſe juſtitiæ cum ini
quitate, ſocietatem lucis cum tenebris, ita abierun
in pulverem, ut Imperium eorum ceſſerit prædæ Tur
cis; & Conſtantinopolis, qua nihil habuit orbis po
Romam majus, quæ fuit Palæologorum, horum ſce
lere Chriſto perierit & cœlo. Franciſcus Galliarun
Rex ſic potens, ut cum potentiſſimo orbis dimicare
de Orbe, & una veraque cura ſic complexus univer
ſos ſuos, ut lis fuerit in Gallia, debeatne illi plus Mar
an Minerva: Nobilitas an Plebs: Miles an Mercator
Tantus heros videretur ſummæ felicitatis huma-
næ apicem attigiſſe, niſi moriens exclamaſſet: Perii,
heu perii, quod volui eſſe fœderatus ei, qui hoſtis eſt
Chri-

Chriſtiani nominis! Sleid.*l.*15. Cardinali Guiſio ſuggerenti conſolationem ex ſacris literis, Omnis, inquit, miſericordia mihi clauſa eſt; qui ut æmuli mei vel gloriam infuſcarem, vel vindicarem injuriam fœdus pepigi cum Turca, & Chriſtianorum capita tanquam armenta ad Mahometanam ſervitutem vivus videnſque paſſus ſum abigi. Non puto has voces eſſe deſperantis, ſed extreme potius dolentis. Sane præter bellum, quod florentiſſimam Galliam exercuit, aliis etiam modis ad pœnam tractus eſt Franciſcus. Poſteritatem illius videmus extinctam: Henricus Filius in publico ſpectaculo factus eſt Orbi ſpectaculum: Nepotes, dolor, bellum, venenum, cultellus, ita brevi abſumpſit omnes, ut una eademque ætas Valeſiam gentem viderit & ſummam, & propter fœdus Turcicum nullam.

Igitur, inquis, cum Turcis nullæ prorſus induciæ, nulla fœdera iniri poſſunt? an culpandi ideo, quibus pacis jura & amicitiæ cum illis intercedunt? Simpliciter iſtud non dixerim: neque adeo ferreus & rigidus ſum, ut fœdus cum Turca non admittendum cenſeam, quod neceſſitate extrema impoſitum non potuit aut arte eludi, aut commode declinari: Illud improbo, quod quidam abſque ulla urgente legitima cauſa, ad pangendum fœdus cum Infidelibus quibuſcunque velut ad jocum & ludum, tranſiliunt: Deus, Deus diſſipabit eorum conſilia. *Pſal.*32. & idololatriam iſtam, ſive potius defectionem acerrime vindicabit. Sed quo delabor? Revoco me eo, unde digreſſus ſum. Paucis contrariæ ſententiæ argumenta diluenda ſunt.

Quod dicitur primo: Defenſionem qualicunque modo permiſſam eſſe; atque adeo videri quoque conceſſum, infidelium abire ſocietatem, noſtræ defenſionis gratia; ſimpliciter intellectum non obtinet: Omnis enim defenſio legitimis terminis ita incluſa eſt, ut ſi paululum extra illos verſetur, pro illicita & injuſta illico haberi debeat.

Quod ſecundo adducitur, Deum gentium eſſe uſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

uſum miniſterio atque inde videri idem nobis lic debere: Leve eſt: Nam Deus non jure fœderis, ſed j abſolutæ poteſtatis illis uſus eſt. Impar eſt noſtra teſtas divinæ. Illa immenſa, univerſalis & plena ju tiæ. Noſtra tenuis, reſtricta, ſcatens innumeris ſce rum ſordibus. Vſus eſt Deus Pharaonis & Attilæ m niſterio ad plectendum & flectendum: Nobis illoru ſodalitas & auxilium, ſi Chriſtiani non dici tantu ſed eſſe voluerimus, evitandum eſt.

Quod tertio de neceſſitate adfertur: poteſt aliqu modo dari, ſi urgens illa ſit & evidens: nam ut pau ante attigi, non ſtatuo rejiciendam omnem pactio cum iſto hominum genere initam, præſertim ſi alit fieri nullo modo poſſit: ſed levi ex cauſa ſuſceptam.

Quod quarto loco agitatum eſt, Licere inſidias ho ſti ſtruere quovis modo, & per conſequens etiam In fideles in ſocietatem ejus rei perficiendæ gratia eſſ admittendos: valde debile eſt. Nam Chriſtiani hoſti-bus ſuis ita ſtruunt inſidias, ne quid contra Deum fa-ciant: Poteſt inſidiis eſſe locus, dum ne aliquid ſcele-rati fiat. Vbicunque vel Dei majeſtas læditur, vel conſcientiæ parum probe conſulitur, nemo tam ſim-plex eſt, qui verſutiam iſtam intempeſtivam toleran-dam non eſſe intelligat.

Quintum ex natura relatorum dependet. Sed in-firma conſequentia eſt: Neque enim fidelibus ea im-poſita eſt neceſſitas, juvandi infideles: quis enim ho-ſtes ſuos juvet, quos in perniciem ſuam novit eſſe ani-matos? annon hoc pacto arma contra ſeipſum ferret? Juliano Imp. infideli militabant fideles. *c. Iulian.* 11. *q.* 3. Obediebant ei, quotieſcunque defendenda eſt reſp. Si adverſum confratres ſuos inſurgere juſſi eſſent, recognoſcebant Imperatorem cœli. Major quippe & ſanctior eſſe debet divinæ, quam temporariæ majeſta-tis reverentia.

Quod ſexto loco propoſitum eſt, diſſenſionum ſe-mina hoc pacto ſpargi inter infideles, quibus ſe mu-tuo enecent: itidem non firmo talo incedit. Quæro,

quo

quo conſilio ſoleat cum infidelibus iniri pactio? Sine dubio hæc cauſa eſt, ut qui potentiorem ſe futurum ſperet, cum ſeptus eſt peregrinorum populorum favore & fœdere. Iam vero fieri poteſt, ut nunquam de diſſenſionibus inter eos, quibuſcum contrahit, cogitarit: & ex accidenti illud contingit: Sed rarum hoc eſt & infrequens, & aliis modis ad mutuam diſcordiam adigendi ſunt, ut facilius debellari poſſint.

Quod ultimo loco de exemplis dicitur, nihil officit, quantacunque eorum ſit copia, non tamen evertunt regulam ex ipſius Dei ore profectam: neque multitudo delinquentium parit ſceleri patrocinium. Juſtinianum extrema compulit neceſſitas, ut pro ſalute & tranquillitate Reip. pactiones cum Perſis iniret. Idem de aliis ferendum judicium.

Capvt XXXVII.

De Effectu Fœderum.

Fœderum initorum hic eſt effectus, ut mutua animorum conjunctione alter alteri in diſcrimine ſuccurrat: Eaque firmiter & ſancte cuſtodienda ſunt. Nam & ſumma fœderum Romanis religio eſt. Flor. *libr.2. cap.6.* Invicta autem erunt, ſi vinculum adhibeatur prudentiæ. Paradin. *in Symb.* vis neſcia vinci.

Quotieſcunque rupere fœdus, impius lucri furor, & ira præceps. Senec. *in Hipp.* Nulla tam gravis excogitari poteſt coërcitio, qua non digne ruptores iſti afficiantur. Quo fine Tullus Hoſtilius ruptorem fœderis Metium Suffetium religatum inter duos currus pernicibus equis diſtraxit. Flor. *lib.1.c.3.* In eos vero, qui per rationem juſtam diſcedunt à fœdere, nihil temere ſtatuendum eſt. *leg.1.14.15.& 16. pro ſoc.* Quod ſi ſemel rupta ſint arctiſſima fœdera, diſſidia oriri ſolent, haud facile ſopienda. Vt enim adamas, ſi frangi contingit malleis, in minutiſſimas diſſilit cruſtas, adeo ut vix oculis cerni queant: ita arctiſſima neceſſitudo, ſi quando contingit dirimi, in ſummam vertitur ſimul-

ſimultatem. Plin. *lib.* 37. *cap.* 4. Atque hæc de Fœd- bus. Plura VVarem. ab Erenberg. *tr. eod.* comple eſt, &c.

Liber Quintus

POLITICORVM.

CAPVT I.

De Statu Monarchico.

IN adminiſtratione Rerump. perpendimus hactenus cauſas, ſubjectum formam & adjuncta. Nunc ad ſpecies ejuſdem & deſcriptionem Status S Roman. Imperii accedemus. Species adminiſtrationis Reip. tres ſunt: Eſt enim aut Monarchica, aut Ariſtocratica, aut Democratica.

Monarchicam, regiminis perficiendi rationem antiquiſſimam eſſe nemo negaverit. Principio rerum gentium, nationumque imperium penes reges erat. Juſtin. *lib.* 1. Cicer. 3. *de LL.* Idque in terris nomen Imperii primum fuit. Saluſtius *in Catil.* & apud omnes fere gentes comprobatum, uſuque receptum. Imp. Rom. ſuos habuit Monarchas inde à Julio: Galli inde à Pharamundo Rege habent: Athenienſes à Cecrope uſque ad Codrum: Lacedæmonii à Lelege uſque ad Cleomenem: Hungari ab Attila: Hiſpani ab Athalarico: Angli à Britone: Poloni à Lecho: Bohemi à Zecho: Dani à Dano: Sueci à Magog: Scoti à Freguſio: Atque his populis hæc gubernandi ratio forte ideo convenientior viſa eſt, quod ad ipſius naturæ curſum quam proxime accedit. Ejuſque rei veſtigia non in hominibus tantum, ſed etiam in brutis cernimus. In apibus rex unus eſt. Plin. *l.* 11. *nat. hiſt. c.* 17. & dux unus in gregibus, & in armentis rector unus. Cyprian.

ian. *tr. de idol. van.* Inter grues unus veluti conſen-
reliquorum princeps electus agit & moderatur gre-
em. Ariſt. 1. *de hiſt. anim.* c.1. Freigius *in Ornithog.*
t ut partes hominis in uno corde maxime vigent;
a & partes civitatis ſub uno rege. Utque ſolem u-
um in cœlo eſſe, non plures expedit: ita & unum
nperii corpus unius animo regendum videtur. Ta-
it.1.*ann.* quod Lydii objecerunt Crœſo, cum fratrem
dſumpſiſſet in conſortium Imperii. Stob. *ex Serino*
r. *quod opt. ſit Mon.* Et Alexander Darii legatis re-
pondit, Mundum à duobus ſolibus non poſſe regi.
Curtius *lib.* 4. Idque eo magis ſui valiturum eſt mo-
nento, quo pacatior tranquilliorque hic futurus eſt
tatus: εἷς κοιρανὸς ἔϛω, εἷς βασιλεύς: Homer. *Iliad.* β
it pacis intereſt omnem poteſtatem ad unum confer-
i. Tac.1. *hiſt.* Neque aliud quandoque diſcordantis
atriæ remedium fuit, quam ſi ab uno regeretur. Tac.
.*ann.* Cujus rei illuſtre documentum eſt, quod Ro-
næ in tanta perturbatione ſumma rerum rediit ad
Octavium: qui ſapientia ſua atque ſolertia perculſum
ndique & perturbatum ordinavit Imperii corpus:
quod ita haud dubie nunquam coire & conſentire po-
tuiſſet, niſi unius præſidis nutu quaſi anima & men-
te regeretur, Flor. *libr.* 4. *c.*3. Nec tantum tranquillior
eſt hic regiminis modus; verum etiam conſtans, &
minus mutationi obnoxius. Hippol. à Coll. *tr. de pr.*
c.1. Junius *part.* 1. *pol.* 1. Rarius unus, ſecum multi
diſſident, Caſus *l.*3. *Sph. civ. c.*7. Et plures guberna-
tores, licet artem noverint, tamen invicem ſibi ſunt
impedimento. Bodin. *l.*6. *de rep. cap.*4. atque ideo ſa-
pientes turbata Rep. ad hanc regendi rationem, velut
ad ſacram anchoram confugerunt. P. Greg. *l.*13. *de Rep.*
c.12. *n.*7. Ea igitur magni facienda eſt. v. Patric. *lib.*1.
de regno, *t.*3. Simanca *de Rep. lib.*5, *c.*2. Lipſ.2. *pol.*2.

CA-

CAPVT II.

De Ariſtocratia.

EX hypotheſi forte alia politiæ forma cuidam ci-
vitati poteſt eſſe accommodatior, eaque vel Ari-
ſtocratica, vel Democratica. Ariſtocratica in qua opti-
mates præſunt. Democratica, in qua populus. Opti-
matum in Republ. gubernatio eſt nobilior, quo us
eorum illuſtrior. Nam & in unius imperio, & in
omnium dominatione ſemper Senatui ac ſapientib
arcana, ſummamque rerum committere, aut omn
deorſum ſublapſa ruere neceſſe eſt. Bodin. *6. de rep. c.*
Et ab optimis prudentiſſimiſque viris probabile e
ſaluberrima proficiſci conſilia: quemadmodum M
gabyzus apud Herodotum *lib.* 3. diſſerit. Unde com
moti quam plurimi populi, hanc gubernandi forma
civitatibus ſuis accommodarunt. Romani exactis re
gibus, ſummam rerum ad optimates detulerunt. Li
vius *lib* 2. Halic. *lib.* 4. Bod. *lib.* 6. *c.* 4. Itidem Sparta
ni: Ariſt. 1. *pol.* 7. Plut. *in Lyc.* Galli. Cæſ. *lib.* 6. & Ædu
Id. *lib.* 7. *bell. Gall.* Nec non Maſſilienſes. Str. d. *lib.* 1
Veneti & Norici. In iſta autem gubernandi ration
quædam monita capienda ſunt.

I. Patricii & optimates dignitatem ſuam illæſam
conſervent: neque matrimonia cum plebeis ineant
Dionyſ. Halic. *lib.* 10. Liv. *lib.* 4. Iſta enim matrimonia
colluviem gentium, perturbationemque familiarum
afferunt, ne quid ſinceri, ne quid incontaminati ſit,
ut diſcrimine omni ſublato nec ſe quiſquam, nec ſuos
noſcat: neque aliam vim iſta promiſcua connubia ha-
bent, niſi ut ferarum prope ritu vulgentur concubi-
tus plebis patrumque: ut qui natus ſit ignoret cujus
ſanguinis, quorum ſacrorum ſit: dimidius plebis, ne
ſecum quidem ipſe concors.

II. Plebeis conventus inhibeantur, præſertim
nocturni, ne pernicioſa coquere conſilia contra opti-
mates poſſint. Ita inhibitos plebis Romanæ cœtus
refert. Liv. *l.* 2.

III. Fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

III. Familiis extinctis ſurrogentur novæ, quæ patriciatus honore gaudeant: Exemplo Claudii, qui in numerum patriciorum adſcivit vetuſtiſſimum quemque. Tac. 11. *ann.*

IV. Patribus in munito aliquo loco ædificare non liceat. Ita enim Romæ ad populum latum eſt, ne quis patricius in arte aut Capitolio habitaret poſtquam Valerius ædificaſſet in ſumma Velia: Atque ideo in affectati regni ſuſpicionem venit: Livius *lib.* 2. Multis ſuperant divitiæ, quas profundant in extruendo mari, & montibus coæquandis: binas aut amplius domos continuant, tabulas, ſigna, toreumata emunt, nova diruunt, alia ædificant. Saluſt. *in Catil.* Verum iſta ædificiorum magnificentia egenorum perſtringit animos, & nonnunquam ad ſeditiones concitat.

V. Optimates turbata Rep. urbem non deſerant. Ita cum plebs Romana Reges migrare vellet, optimates reſtiterunt, & ſedem avitam ſe retenturos etiam in extremo diſcrimine affirmarunt. Cicer. *l.* 8. *ad Att. ep.* 1. Ariſtocratia autem aliquando in Oligarchiam degenerat; cujus incommoda exaggerat Catilina apud Saluſtium, quemadmodum Monarchia in Tyrannidem. Maximè adducuntur plerique, ut eos juſtitiæ capiat oblivio cum in imperiorum, honorum gloriæve cupiditatem inciderint. Cicer. 1. *Off.* At viri boni in conficiendis Reip. negotiis, reſpiciunt ad eundem finem communem, videlicet civitatis utilitatem & felicitatem. Ariſt. *pol.* 11.

CAPUT III.

De Democratia.

DEmocratiæ, ſed moderatiori, patrocinatur Ottanes apud Herodotum *lib.* 3. Agrippa apud Dionem *lib.* 52. tum quod ipſa poſtulet æquitas, officia iis competere, qui omnia ad ſalutem patriæ conferunt, tum quod hoc pacto ἰσονομία introducitur: & libertas omnium civium ſtabilis efficitur. Ex Demo-

cratia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

cratia erat, ne cui civem Romanum interficere li-
ret: atque ideo Cicero Coſ. cum ſupplicium ſumpſi
de hoſtibus patriæ ejectus eſt in exilium: Plerun
tamen in Democratiis denominantur factioſi &
quieti, qui facundiæ fiducia populum concitant: qu
les in Rep. Attica Demoſthenes, Demades, Pericl
Alcibiades, & Romæ Tribuni plebis, qui labefacta
Optimatum auctoritate calumnioſe accuſarant m
tos de Rep. optime meritos. Præterea hic Status
mutationem & ſeditionem vehementer inclinat, qu
evincit trina plebis Romanæ ſeceſſio, una in monte
ſacrum. Val. Max. *lib.* 8. *cap.* 9. altera in Aventinu
Flor. *lib.* 1. *c.* 24. tertia in Janiculum; unde prius re
re noluit, quam lege Hortenſia latum eſſet, ut plebi
ſcita legis vigorem obtinerent. Gell. *l.* 15. *cap.* 25. Pli
l. 6. *c.* 10. §. 4. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ.* Incendunt
plebejorum animi regnandi cupiditate: qua nihil t
trius, nihil fœdius excogitari poteſt. Cic. 3. *Off.* D
mocratiæ igitur ex omnibus his ſpeciebus quam m
nimum tribuerim. Vid. Bodin. 6. *de rep. c.* 4. P. Gre
lib. 5. *c.* 3. Ariſt. 3. *pol.* 7. Patric. *l.* 1. *de Rep. t.* 4.

CAPUT IV.

De Sacr. Rom. Imperii conſtitutione, & ad Germanos tranſlatione.

TRes dixi eſſe adminiſtrationis ſpecies, nec ſun
plures: mixtas tamen, & aut remiſſas, aut inten
ſas quandoque deprehendimus: ita tamen, ut ſempe
una aliqua præemineat, ex qua dominatio facienda
eſt. Videmus & in S. Rom. Imp. iſtarum formarum
veſtigia: In ipſo Cæſare Monarchia ſpectatur. In Ele-
ctorum collegio Ariſtocratia: In aliquibus Imperii
civitatibus Democratia. Igitur harum ſpecierum de-
clarationem ſuſcepturi, præmittamus quædam de S.
Rom. Imp. conſtitutione & vigore. Sane ad conſti-
tuendum hoc Imperium, contendiſſe virtus & fortu-
na videbantur. Flor. *l.* 1. *in prol.* Felix Romanorum
genus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

enus omnibus anteponi nationibus omnibuſque entibus dominari meruit, *l.un.pr. C.de Iuſt.Cod.con-ir.* non quidem illicitis artibus, quemadmodum Ol-radus *conſ.*79. cenſuit, ſed armorum & legum ſolerti ura. Nos populum Romanum quaſi hominem con-iderabimus, totamque ejus ætatem percenſebimus, ut œperit, utque adoleverit, ut quaſi ad quendam juven-æ florem pervenerit, & poſtea velut conſenuerit. Et quemadmodum Aquilà annoſa ad ſolem pennas exuere dicitur, poſt vero ſe ſalubri lympha merſare, unde renovantur pennæ: *Pſal.*103. *v.*5. Ita populus Romanus variis bellorum æſtibus vires labefactavit ſuas, quæ aliquo modo reductæ & reſtitutæ, ubi ſa-lutaribus undis cæleſtis doctrinæ renovatus eſt. Ideo-que de ſingulis populi Rom. ætatibus, & quomodo Aquila iſta à tempore Caroli M. revixerit, nonnihil attingam.

I. Infantia eſt annorum 245. quibus populus Rom. Regum Imperio, circa ipſam matrem ſuam cum finitimis colluctatus, circummurana pertulit bella. Atque in hac prima populi Romani ætate Re-ges iſti ſeptem tam varii ingenio fuerunt, ut poſtu-labat Reipubl. ratio & utilitas. Nam quid Romu-lo ardentius? tali opus fuit, ut invaderet regnum. Quid Numa religioſus? talem res propoſcit, ut fe-rox populus Deorum metu mitigaretur. Quid ille mi-litiæ artifex Tullus? bellatoribus viris tam neceſſa-rius, ut acueret ratione virtutem. Quid ædificator Ancus? ut urbem colonia extenderet, ponte jungeret, muro tueretur. Jam vero Tarquinii ornomenta & in-ſignia quantam principi populo addiderunt ex ipſo habitu dignitatem? Actus à Servio cenſus, quid effe-cit, niſi ut ipſa ſe noſceret Reſp. Poſtremo Superbi illius importuna dominatio nonnihil, imo vel plu-rimum profuit; ſic enim effectum eſt, ut agitatus injuriis populus cupiditate libertatis incenderetur. Flor. *lib.* 1. *c.*1.

II. Adoleſcentia Rom. Imperii annorum eſt 244.

à tempore exactorum Regum uſque ad primum b[el]-
lum Punicum. Hac ætate popul. Rom. orbi terrar[um]
in poteſtatem redigendo par eſſe didicit: Summis [la]-
boribus & periculis exercitus eſt, tam in otio, qu[am]
in negotio. In otio, ut tranquillior eſſet Reip. Stat[us],
leges latæ ſunt 12. tab. anno *V.C.* 302. Feneſtella *lib.*
c. 14. Solin. *cap.* 2. Inde Magiſtratus legibus cuſ[to]-
diendis electi: primi Cenſores anno *V. C.* 212 præt[u]-
ra & ædilitas 388. Flor. *lib.* 1. *c.* 26. In negotio m[i]-
randum eſt, ſufficere potuiſſe pop. Rom. in tot h[o]-
ſtium conflictibus & aſſultibus Erant Tarquinienſe[s],
Sabini, Vejentes, Latini, Cærites, Tiburtes, Caler[ii],
Privernates, Volſci, Ædui, Hetruſci, Antiates, A[r]-
deates, Faliſci, Capenates, Saſſinates, Picentes, Het[ru]-
rici, Galli, Senones, Aurunci & Samnites: erant quo[-]
que domi hoſtes, quoties deeſſent foris: Varii pleb[is]
tumultus contra patres, varia ſeceſſio, variæ inter[-]
neciones veluti trecentorum Fabiorum ad Creme[-]
ram. Gell *lib.* 7. *c.* 21. Macr. *lib.* 1. *Sat.* 16. Plut. *in Ca-*
mil. Flor. *lib.* 1. *c.* 12. & ignominioſa illa pax Caudina
Val. Max. *lib.* 5. *c.* 1. Oroſ. *lib.* 3. *c.* 5. Cic. 2. *off.* Gell
lib. 17. *c.* 15. Flor. *l.* 1. *c.* 16. Sed his omnibus negle-
ctis, impenſe gloriatur hæc ætas, ob inſignia fortitu-
dinis & magnanimitatis Romanæ exempla edita. Ho-
ratii, Mutii, Clœliæ Virginis. Val. Max. *lib.* 3. *c.* 3. M.
Curtii, Manlii Torquati, M. Valerii Corvini, M. Co-
riolani, Camilli, utriuſque Decii, M. Curii, Appii
Claudii Cœci, & Fabricii, qui Pyrrho medicum tranſ-
fugam animoſe remiſerat. Gell. *lib.* 3. *c.* 8. Sen. *ep.* 121.
Cic. 3. *off.* & 5. *de fin.* Plut. *in Pyrrho.* Val. *l.* 6. *c.* 5. Et
quid de Dictatoribus hujus ævi commemorem, quo-
rum facta cedris inſculpta ſunt? Quinctius Cincinna-
tus, Servilius, Ahala, Papyrius Curſor, A. Poſthu-
mius, omnes ex virtute compoſiti videntur fuiſſe. His
accepto ferendum eſt, quod populus Romanus ado-
leſcentiæ ſuæ annos feliciter exigere potuit.

III. Tertia populi Romani ætas Juventus, à pri-
mo bello Punico uſque ad mortem Auguſti Cæſaris,
annos

nos continet 252. Aquila ſolem irretorto oculo ntueri dicitur: at populus Rom cum ejus eſſet æta-s ſublimi feriit ſidera vertice. Non intuebatur ſo-m ſummi faſtigii regna & provincias, ſed etiam aliis tcuſſis & ſede dejectis, ipſe conſcendit ſolium & nge lateque extendit Imperium. Vegetam hanc tatem fuiſſe, & ad omnia pericula fortiter ſuſtinen-a paratam, tot tantaque bella feliciter confecta de-onſtrant. In tribus iſtis Punicis bellis dubium, u-um plus ſibi virtus an fortuna vendicet. Sed ne ca-bus humanis exemptum ſe dicere poſſet, en clades ene irreparabiles, Lacum Thraſimenum quid me-orem? quid Cannas? quid Drepani portum in Sici-a? quid Ticinum? quid Trebium? Verum ex altera arte vide tot deductas colonias: Vide devictam Sar-iniam, occupatam Macedoniam, debellatam Illy-iam & Dalmatiam: contuere tot funeſta urbium ex-idia, Carthaginis, Corinthi, Numantiæ: cogitatio-e complectere fortiſſimas tot gentes, quæ torrentis nſtar irruerunt in Italiam, ut vegetæ pop. Rom. ju-entutis creſcentem gloriam vel obſuſcarent, vel tol-erent. En Cimbros & Teutones, en Ligures, en Gal-os, en hoſtes domeſticos & in ſinu educatos. Quorſum nim ſeditiones iſtæ, Grachana, Apuleiana, Druſia-a, niſi ad deprimendum hunc ſplendorem? quorſum Catilinaria illa conjuratio, niſi ad frangendam opti-matum libertatem? quorſum bella civilia? Iſta tamen mnia ad nihilum redacta ſunt: nempe fames illa quilina exſatianda erat, qua ſedata tantum ad cul-nen Romana potentia evecta eſt, ut omnes alios ex-eros Reges longo poſt ſe intervallo reliquerit. Tanta ero apud exteros Romani nominis veneratio ſem-per fuit, ut ſocietatem eorum magno precio rede-merint.

IV. Quarto loco ingraveſcens populi Rom. ætas ſpectanda eſt, quæ annorum eſt 213. Hic vero popu-lus Rom. ad ſenium vergens, Monarchia confirmata ad vitæ tranquillioris otia conceſſit, & ſolo duntaxat

nomine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nomine aliquoties viciſſe ſcribitur. Actum ibi d[illegible] bertate patrum & plebis: Tiberius, Caligula, Cl[illegible] dius, Nero, Vitellius, Domitianus, Commodus [illegible] liogabalus, non ut hominibus his uſi ſunt, ſe[illegible] mancipiis. Conſulum poteſtas erat enervata, *l. unde off. Conſ.* Senatus auctoritas humi depreſſa jace[illegible] omniaque gerebantur nomine principum, non [illegible] puli. Accedebant defectiones devictorum: Brita[illegible] ſubigebatur ſub Claudio; eadem ſub Hadriano de[illegible] vit; Judæa ſub Veſpaſiano; mox ſub eodem Adri[illegible] contumaciter reſtitit, Aſſyria & reliquæ Orie[illegible] provinciæ ſtatim atque à Trajano occupatæ ſunt, [illegible] impoſito jugo reſilierunt. In Dacia idem fere co[illegible] git. Illud admiratione dignum eſt, in hac decreſce[illegible] populi Rom. ætate, in ſummo culmine perſtitiſſe [illegible] terarum ſtudia: Aluit hæc ætas συγχρόνους. T. Liviu[illegible] Ovidium, Tacitum, Strabonem, Plinium, Perſiu[illegible] Valerium Maximum, Lucanum, Dionem, Seneca[illegible] Martialem, Aſcon. Pædianum, Proclum, Quintil[illegible] num, Suetonium, Statium, Frontinum, Florum, Pl[illegible] tarchum, Celſum utrumque JC. Labeonem, Ner[illegible] tium, Julianum, Juſtinum, Galenum, Ptolomæu[illegible] Pauſaniam, Gellium, Julium Africanum Chronogr[illegible] phum, Ulpianum, Papinianum JC. & alia ſcienti[illegible] rum lumina.

V. Ad extremum Senectus conſideranda venit a[illegible] nor. 247. uſque ad Occidentis ab Oriente avulſi[illegible] nem, & occupatam ab Herulis Italiam. Hic ve[illegible] populus Romanus Imper. inertia & ignavia tot[illegible] enervatus, non ſolum variis populis deſpectui e[illegible] cæpit, ſed & ipſa Urbs ab externis gentibus aliqu[illegible] ties capta, totque ruinis ac ruderibus paſſim defo[illegible] mata eſt, ut jam non amplius lapidea aut marmorea [illegible] qualem ſe olim Auguſtus Cæſar relicturum gloriat[illegible] eſt, ſed terrea & lateritia rurſus eſſe incipiat: neq[illegible] mirum videri debeat, ſi quis Romam in ipſa Rom[illegible] requirat.

En ſuis & ipſa Roma viribus ruit. Horat. *epod.* 16.

En[illegible]

n victricem illam Orbis dominam captam à Barba-
is? En miſere fœdatam ab Athalarico. Socrat. *l.* 7.
.10. quæ res Auguſtinum compulit, uteruditiſſimos
os de civitate Dei libros conſcriberet, nempe ut
os, qui cladis hujus cauſam in Chriſtianos transfer-
ent, confutaret. En laceratam à Genſerico. Euagr. *l.* 2.
.7. & direptam ab Odoacre Herulo. Quid vero ad
Urbis deformationem potuit addi majus, quam quod
Orbis Chriſtianiſſimus, ſub hac populi Romani ſene-
tute innumeris cædibus, perſecutionibus & ſuppli-
iis eſt affectus? Magna ſub Maximino eorum atroci-
as, *libro 6.* Oroſ. *libro* 7. *cap.*12. Major ſub Decio, in
qua Martyrum numerum non magis quam arenam
maris recenſeri potuiſſe ſcribit Niceph. *lib.* 5. *cap.*29.
nter eos exquiſitiſſimo ſupplicio necati ſunt Lau-
entius, Babylas, Macarius, Agatha & Apollonia, Eu-
ebius *lib.* 6.38. *&* 40. Secutæ ſunt ab aliis Impp. o-
mnium atrociſſimæ perſecutiones, veluti ſub Valeria-
no. Euſeb. *lib.*7.*c.*9. Niceph. *lib.*7.*c.*10. Sub Aurelia-
no. Oſor. *lib.*7.*c.*23. Et catholica illa Diocletiani, per
totum Romanum Imperium decennalis; qua intra
30. dies 17000. Chriſtianorum ad varia ſupplicia ra-
pti ſunt: & cum his ipſa quoque Imperatrix Serena.
Euſebius *lib.* 8. *cap.*3. Zonar. *tom.*2. Sub Licinio: ſub
Juliano Apoſtata. Theodor. *libro* 3. *cap.* 7. Ruffin. *li-
bro* 10. *cap.*32. Verum in tot tantiſque perſecutioni-
bus mirum eſt, quantæ hæreſes enatæ fuerint: uſque
adeo, ut vel ſolam hanc ob cauſam, iſtam populi Ro-
mani ætatem, ſenectuti adſcribamus. Sane nulla
ætas hæreſium tam fuit ferax, pleræque tamen re-
preſſæ ſunt. Excitavit Satan inquieta, curioſa, &
ingenii fiducia prolapſa ingenia. Novatum, Sabel-
lium. Epiph. *hær.* 42. Samoſatenum. Id. *hær.* 65.
Arium. *hiſt. trip.* 1. *cap.*13. Ruffin. *l.*10. *cap.*12. So-
zom. *l.*2. *c.*29. Manichæos, Donatiſtas, Photinum,
Socrat. *libro* 2. *cap.* 18. Aëtium & Eunomium. Id.
*lib.*2. *c.*45. Macedonium & Apollinarem, Id. *lib.* 2.
*c.*35. Anthropomorphitas. Theodoret. *lib.* 4. *cap.*11.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Pelagium *Proſp. Sigeb. Iornand.* Neſtorium *Zonar.* [...]*dren.* Socrat. *lib.7. cap.*34. Niceph.*lib.*14.*c.*36. Eu[...]chen. Euagr. *l.*1. *c.*9. Niceph. *l.*14.*c.*47.*&c.* Ad ext[...]mum hanc Imperii Romani ſenectutem miſera[...]liorem facit iſta Occidentis ab Oriente avulſio; q[...] præfigurata eſt divinitus, vel per alas Aquilinas, [...] pennas evulſas. Dan. 7. Et quemadmodum Aqu[...] ἄσπονδον bellum eſt cum ſerpente; ita Romanis co[...]flictatio fuit cum Barbaris immaniſſimiſque gentib[...] quæ Italiam & Occidentale Imperium uſque ad C[...]rolum M. tenuerunt. Igitur Imperii nomen, quod [...] Auguſto cœperat, in Auguſtulo penitus eſt extinctu[...] Euagr. *l.*13. *c.* 6. obfuſcata tanta regiminis gloria p[...] Herulorum Gothorumque irruptiones: qui 77. ann[...] tenuerunt Italiam, uſque ad annum Chriſti 553. Pa[...]lo poſt à Narſete evocati ſunt Longobardi in Italiam[...] qui rerum potiti ſunt in Italia annis 206. uſque ad a[...] Chriſti 774. Interim in Oriente aliqua Romani Im[...]perii viguit dignitas, ſub Anaſtaſio, Juſtino I. Juſti[...]niano, Juſtino II, Tiberio, Conſtantino, Mauriti[...] Phoca, Heraclio, & reliquis: Atque ab iſto tempor[...] extincti Occidentalis Imperii uſque ad ejectos ex Ita[...]lia Longobardos, Pop. Rom. virtus oppreſſa & quaſi ſepulta jacuit inſtar igniculi latitantis ſub cinere, do[...]nec divina Clementia Carolus M. expeditionem Lon[...]gobardicam ſuſciperet, & Longobardi, Deſiderio re[...]ge capto, & in exilium miſſo, Italiam victori reſti[...]tuere cogerentur. Aliorum ſententia eſt, conjuratio[...]nem eſſe initam adverſus Leonem Pontificem, eum[...]que urbe expulſum: exinde Legatos ad Carolum ve[...]niſſe, multis precibus pro Rom. Pontif. auxilium ad[...]verſus conjuratos petentes: annuiſſe Carolum, & cum exercitu profectum ſedaſſe motus, noxiis ſupplicio affectis, & reſtituiſſe Pontificem: eumque pro tantis meritis Auguſtum eſſe declaratum, & axioma Occi[...]dentalis Imperii, aſſenſu & applauſu popul. Rom. ſu[...]ſcepiſſe. Donat. Acciajolus *in vita Caroli M.* Quic[...]quid ſit, duplici jure Carolum & ſucceſſores ejuſdem

obti-

obtinuiſſe Rom. Imperium conſtat, videlicet, jure belli & tranſactionis: Illo, quod Italiam & Longobardos armis ſubegerit, reſtituta pace, & legibus præſidiiſque munita: hoc, quod cum Imperatoribus Orientis pactiones inierit, qui ut veri Domini omne jus, quod habuerunt in Imperium Occidentis, Carolo conceſſerunt. Idque ad Succeſſores ſtirpis Carolinæ, Saxon. Suevicæ, Franconiæ & Auſtriacæ, continua ſerie devolutum eſt. Nec curioſa indagatione opus eſt, cum hodie ſit Romanum, aut potius Germanicum Imperium Zoan. *tr. de R. Imp. n.* 142. Illud ad hanc dubietatem tollendam ſufficiat etiam olim tranſlata Rom. Imperii ſede ab Vrbe Roma Conſtantinopolim, Romanum tum nihilominus ſemper fuiſſe Imperium. Zoan. *ib. n.* 284. & deſignatos Cæſares Conſtantinopolitanos ſeipſos legibus etiam latis nunquam non Imperatores Roman. item Cæſares Auguſtos nuncupaſſe: quod familiare eſt Juſtiniano Imp. *l.* 35. *C. de inoff. teſt.* & aliis. Et quemadmodum Aquila ſenio non operit, nec ægritudine, ſed fame, Plin. *lib.* 10. *nat. hiſt.* 1. & immunis eſt à fulmine: ita hujus Imperii dignitas in omne ævum durabilis, ab extrema deletione prorſus libera futura eſt. Et ſicuti Aquila humeris ſuis portat fœtus: ita Deus auxilio paterno ſublevabit ſingula hujus Imperii membra, omneſque fucos, qui deprædandi ſtudio advolant, potenter repellet.

C A P V T V.

De præeminentia Sacri Romani Imperii.

CUilibet ἀφθόνως judicando obviam eſſe exiſtimo, S. Rom. Imperium majeſtatis & dignitatis ſuæ apice, cæteris omnibus regnis, quæcunque latiſſima Chriſtiani Orbis orbita continentur, eſſe ſublimius. Hoc revera quartum illud eſt, quod Daniel Propheta, *cap.* 2. de Statua agens collocat in tibiis ferreis, & pedibus ex ferro & luto miſtis: de beſtiis vero tractans *cap.* 7. depingit prægrandis & robuſtæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

belluæ imagine, quæ dentibus ſuis ferreis longe la-
que ſit graſſatura. Sicut igitur ferrum robore & d
ritie omnia metalla ſuperat, omniaque frangit
comminuit: & ut beſtiæ, quo robuſtiores habent de
tes, eo ſunt formidabiliores & nocentiores: Ita qu
que hoc Imperium reliqua regna omnia fortitudi
ac perpetuitate longe vincit, ejuſque majeſtas hac
nus invicta ſemper manſit, nec ab ullo enervari p
nitus potuit. Neque ulli hominum accepto feren
eſt hujus Imperii conſervatio: Sed ſoli Dei benig
providentiæ, à qua dependet illius dignitas. *l.* 1. *C.*
vet. jur. enucl. Nov. 23. *c.* 24. Neque aſſertionem Z
annetti admiſerim. *tr. de Rom. Imp. n.* 49. dicenti
Imp. Romani verticem & cerebrum eſſe Pontificem
Præjudicio, quod aliàs omne tollit judicium, bon
ille vir laboravit, neque aliter potuit, quin exem
plo Baldi, in ditionibus Pontificem pro numine co
lentibus, hanc ſententiam defenderet. Similiter i
lorum oculos glaucoma obſedit, ut puriter non v
deant, qui ideo Romani Imperii gloriam conantu
deprimere, quod alia regna ſint ampliora & poten
tiora, veluti Turcicum & Hiſpanicum. His reſponſu
velim, ſummum Imperii ἀξίωμα non æſtimandu
eſſe ex regnorum quantitate: ſed ex jure partim ſuc
ceſſionis, partim gubernationis. Succeſſit noſtrum
Imperium Romano-Germanicum in locum priſtin
illius Imperii, ejuſque juribus, præeminentiis & privi
legiis omnibus fruitur. Gubernatio aut divina eſt, au
humana: Illa incomprehenſibilis, & admiranda: Hæ
prudens, & legibus armiſque probe munita: nullum
que ſuperiorem recognoſcens, niſi Deum & Enſem
uti communi Electorum Imperii decreto anno Chri
ſti 1228. tempore Benedicti XII, P.P. publico pronun
ciatum eſt. Aventin. *lib.* 8. Præeminentia itaque Ro
mani Imperii in eo vertitur, quod omnes exteri in
telligunt, debere ſe comiter Romani Imperii ob
ſervare majeſtatem, neque enim ullum eſt in u
niverſo terrarum orbe nomen ſanctius. *l. fin. C. de le*

gib.

gib. nullum vel ipſis remotiſſimis barbaris venerabilius.

CAPVT IV.

De Membris Sacr. Rom. Imperii.

Membra Sac. Rom. Imperii diſtinguuntur ſecundum claſſes & circulos. Claſſes, quibus diſtinguuntur, ſunt ſeptem: Circuli decem. De ſingulis pauca complectar.

In prima Claſſe ſunt ſeptem Principes Electores: Ex Archiepiſcopis tres; Moguntinus, S. Rom. Imp. per Germaniam Archicancellarius: Trevirenſis, S.R. Imp. per Galliam & regnum Arelatenſe Archicancellarius, Galliæ Belgieæ primas: Colonienſis, S. Rom. Imp. per Italiam Archicancellarius. Ex Principibus politicis ſunt quatuor: Comes Palatinus Rheni S. Rom. Imp. Archidapifer: Dux Saxon. S. Rom. Imp. Archimarſcallus: Marchio Brandeburgenſis, S.Rom. Imp. Archicamerarius: Rex Bohemiæ; S. Rom. Imp. Archipincerna.

Secunda Claſſis habet Archiepiſcopos, Magdeburgenſem, Salisburgenſem, Bremenſem, & Veſontinum.

In tertia Claſſe continentur Epiſcopi, quorum hoc tempore viginti ſeptem in comitiis locum habent: Papæbergenſis, Herbipolenſis, VVormacienſis, Spirenſis, Argentinenſis, Eichſtadenſis, Auguſtanus, Conſtantienſis, Hildeſienſis, Padebornenſis, Verdenſis, Halberſtadienſis, Monaſterienſis, Oſnabrugenſis, Paſſavienſis, Freiſingenſis, Baſileenſis, Ratisbonenſis, Mindenſis, Lubecenſis, Verdunenſis, Cameracenſis, Metenſis, Tullienſis, Leodienſis, Tridentinus, Brixienſis. His adnumerantur, Abbas Fuldenſis, Magiſter Equitum Ordinis Teutonici, Abbas Hirſchfeldenſis, Campidonenſis, Corbejenſis.

Quarta Claſſis comprehendit ordinem Politicorum Principum, quorum hoc tempore 18. ſunt familiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

miliæ. Archiduces Auſtriæ, quorum duæ ſunt line[æ] prima Ferdinandi, quæ proprie Auſtriaca: alter[a] Carolo V. deducta Burgundica dicitur. Duces Bav[a]riæ, in duas itidem lineas diſtincti, quarum una co[m]muni nomine Bavarica, altera Palatina appellat[ur]. Duces Saxoniæ, Marchiones Miſniæ, & Landgra[vii] Thuringiæ, Marchiones Brandeburgicæ: Duc[es] Bruſvicenſes & Luneburgenſes, Duces Juliacenſe[s], quorum familia nuper extincta eſt: Duces Pomerani[æ], Megapolitani, VVurtenbergici, Landgravii Haſſia[e], Marchiones Badenſes, Duces Saxoniæ Inferioris, ſ[i]ve Lavenburgici, Duces Holſatiæ, Landgravii Leuch[]tenbergici, Duces Sabaudiæ: Principes Anhaltin[i], Duces Lotharingiæ, Comites Arnbergii à Divo Ma[]ximiliano II. inter Imperii Principes ſuſcepti. Qui[]bus adduntur Radzivilii, Lithuanii Principes, qu[i] etiam in numerum principum Rom. Imperii coopta[]ti ſunt.

Ad quintam Claſſem pertinent Prælati, & prim[o] Abbates & Præpoſiti, ſecundum matriculæ ordinem: Reichenaw/ Weiſſenburg/ Weingarten/ Salmens[]weiler/ Walckenried/ Weiſſenaw/ Schluſſenruth/ Roggenburg/ Ochſenhauſen/ Gengenbach/ Oden[]heim/ Keyſersheim/ Vrſperg/ Augſpurg. Quibus Ab[]batiſſæ adduntur. Quedlinburg/ Eſſen/ Hervord/ Regenſpurg/ utriuſque Monaſterii: Lindaw/ Geren[]roda/ Bucha/ Rotmünſter.

Sexta Claſſis Comites & Barones complectitur hac ſerie: Hohenzollern/ Helffenſtein/ Lupffen/ Hohen Ge[]roltzeck/ Otingen/ Sultze/ Fürſtenberg/ Solms/ Lei[]ningen Erbtruchſeſſen/ Barones in Walpurg/ Ca[]ſtell/ Hohenloe/ Limburg/ des H. Röm. Reichs Erb[]ſchencken und Semperfreyen/ Erbach/ Schwartzburg und Hohenlandsberg/ Hanaw/ Naſſaw/ Eyſenberg/ Salm/ Winnenberg/ Barones: Wild/ und Rhein[]grafen/ Zimbern/ Eberſtein/ Falckenſtein/ Sain/ Tu[]bingen/ Mansfelt/ Stolberg/ Barby/ Gleichen/ Schwartzburg: Die vier Grafen des Reichs/ Reuſ[]

ſen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

en/ Barones: Wied / Oſt-Frieſland / Lippe / Oldenburg/ Walldeck / Bentheim / Brunckhorſt / Ortenburg/ Schaumburg. His accedunt Barones, Schomburg / Manderſcheid / Kriechingen / Pirmond und Wolffſtein/ Paumgarten/ Gravenect/ Fugger/ Fleckſtein/ Seinsheim/ Herꝛn Schencken von Lautenberg/ Herꝛn von Birnbaum.

In ſeptima & ultima Claſſe ſunt Civitates liberæ Imperiales, quæ diſtinguuntur ſecundum ſeſſionem, quam habent in comitiis, eamque vel in Suevico, vel in Rhenano latere. In latere Suevico ſunt: Regenſpurg/ Nürnberg/ Rotenburg an der Tauber/ Weiſſenburg am Nortgaw/ Donawerth / Winßheim / Schweinfurt/ Wimpffen/ Heylbrunn/ Schwäbiſchen Hall/ Nortlingen / Dunckelſpiel / Vlm / Augſpurg/ Bingen/ Bepſingen/ Schwäbiſchen Gemünd/ Eßlingen/ Reutlingen/ Weil/ Pfulendorff/ Kauffbeuren/ Vberlingen/ Wangern/ Yſin/ Leuthkirch/ Memmingen / Goßlar/ Türckheim / Verden. In Rhenano latere ſunt: Kempten / Buchhorn / Ravenſpurg / Biberach/ Lindaw/ Coſtnitz / Straßburg / Keyſersberg/ Colmar/ Schletſtadt/ Rotweil/ Hagenaw/ Weiſſenburg am Rhein/ober Nehenheim/ Speyer/ Worms/ Franckfurt am Mayn/ Friedberg/ Wetzlar/ Cölln am Rhein/ Aach/ Offenburg / Landaw/ Gegenbach/ Zell am Hemersbach/ Lubeck/ Dortmund/ Müllhauſen in Thüringen/ Northauſen in Thüringen/ Münſter in S. Gregorien Thal / Hervorden/ Cammerich.

Atque hæc ſunt membra S.Rom. Imperii, per claſſes diſtincta. Nunc videamus, quomodo diſtinguantur in Circulos: Primum autem ſex Circuli tantum conſtituti ſunt Auguſtæ Vind. anno 1500. deinde decem anno 1522. Noribergæ. Circulus quilibet tres Status continet, Eccleſiaſticorum, Principum ſecularium, & liberarum Imperii civitatum.

Circulus I. Francicus comprehendit Eccleſiaſticos Epiſcopos, Bambergenſem, Herbipolenſem, Eiſtatenſem, Magiſtrum Ordinis Teutonici, & Præpoſitum

Cambergenſem: Principes, Marchiones Brande-bergicos Onoldinos: Comites Hennebergicos, Hoh-loicos, Erpachios & Schvvartzenburgicos: Adjunc-eſt Baronatus Limburgicus: Civitates liberas, Nori-bergam, Rotenburgam ad Tubarim, VVinshemiu, Schvvinfurtum.

Circulus II. Bavaricus continet Archiepiſcop- Salisburgenſem: Epiſcopos, Ratisbonenſem, Pa-vienſem & Friſingenſem: Principes: Ducem Bavar, Comites Palatinos Rheni, Landgravium Leuchte-bergium: Comites Ortenburgicos: Civitates Impe-Ratisbonam & Freiſtadium Suev.

Circulus III. Auſtriacus habet in ſe Epiſcopos, T-dentinum, Brixſenſem, Labacenſem, Viennenſe-Principes, Archiduces Auſtriæ. Formula obligatio-Cæſareæ ex Receſſ. Imper anno 1522 eſt: Nemblic **ſollen wir mit unſerm lieben Bruder Ertzhertzog Fe-dinanden / ꝛc. mit unſern Erbländern zu Oeſterrei und Tirol / ꝛc. einen Kreyß haben.**

Circulus IV. Suevicus: Illi ſubſunt Epiſcopus Co-ſtantinus, Curienſis, Auguſtanus, & multi Abbates i Suevia. Principes, VVirtenbergicus, Marchio B-denſis: Comites, ab Hohenzollern, Helfenſtein, Oe-tingen, Montfort, Furſtenberg, Eberſtein. Bar. Ge-roltzek. Civitates: Auguſta Vindelica, Ulma, Mem-minga, Reutlinga, Eſlinga. Heilbronna, Bibraca, Lindavia, Ravenſpurgium, Conſtantia, Schafhuſia, Halla Suevorum, Norlinga, Rotvvila, Kauffbyra Donaverda.

Circulus V. Superior Rhenanus, huc pertinen-Epiſcopus VVormatienſis, Spirenſis, Argentinenſis, Baſileenſis. Principes, Dux Lotharingiæ, Dux Sabau-diæ, Duces & Comites Palatini, Spanheimenſes & Bipontini, Landgravius Haſſiæ, Comites VValdec-cii, Naſſovii, Dillenbergici & Saræpontani, VVitgen-ſteinii, Falckenſteinii, Iſenburgici, Leiningenſ. Ra-poltzkirchenſ. Salm. Morſpurg. Rapoltſtein. Hohen-Rechberg. VVeisbaden, Itzſtein, Solms. Civitates,

Mulhuſa in Alſatia, Colmaria, Keiſersberga, Argentina, Hagenoa, Spira, VVormatia, Francofurtum ad Mœnum, Frideberga, VVetteravia, Turckheimium, VVetzlarium. Huc referebantur olim Geneva, Baſilea, Loſanna, Metis, Tullum, Virdunum, nunc membra Sacr. Roman. Imper. eſſe deſierunt.

Circulus VI. quatuor Electorum ad tractum Rheni. Huc referuntur Elector Moguntinus, Trevirenſis, Colonienſis, Palatinus. Principes, Comes Palat. Rheni, Magiſter Ordinis Teutonici in Coblentz. Civitates, Moguntia, Colonia Agrippina, Treviris, Gelnhuſa.

Circulus VII. VVeſtphalicus. Huc pertinent Epiſcopi, Padebornenſis, Monaſterienſis, Oſnabrugenſis, Verdenſis, Mindenſis, Cameracenſis & Ultrajectanus. Abbatia Corbeienſis. Principes, Duces Cliviæ & Com. Marchiæ, Duces Juliacenſes & Bergenſes, March. Badenſes & Lutzenburg. Com. Embdanus Friſ. Or. Seinenſes, Manderſcheid, VVeida, Bentheim, Oldenburg, Schavenburg, Lippa. Civitates: Aquisgranum, Cameracum, Duisburgum, Lemgovia.

Circulus VIII. Superior Saxonicus. Epiſcopi: Miſnenſis, Martiſpurgenſis, Naumburgenſ. Brandeburg. Havelbergenſ. Lubecenſ. Abbates: Salveldenſ. & Quedlinburg. Principes & Domini: Dux Saxoniæ Elector, Marchio Brandeburg. Duces Pomeraniæ, Principes Anhaltini, Comites, Mansfeldii, Schvvartzenburgii, Stolberg. Gleichenſ. Hobenſteinii, quorum ſtirps maſcula nuper in Martino Comite, & Magiſtro Ordinis Teuton. extincta eſt, Barones de Tautenberg. Huc olim referebantur Gedanum & Elbinga.

Circulus IX. Saxonicus inferior, fovet Archiepiſcopos: Bremenſem & Magdeburgenſ. Epiſcopos: Hildeſienſ. Lubecenſ. Suerinenſ. Slevicenſ. Principes, Regem Daniæ, propter ditiones ad Imperium

pertinentes, Duces Brunſvicenſ. Luneberg. Lave[n]burg. Megapolit. Holſatiæ: Comites in Delmenho[rst:] Civitates, Lubecam, Hamburgum, Northuſam, Mulhuſam Thuringiæ, Goſlariam & Gœttingam: S[i]ne ut de Hamburgo aliter nunc ſentiam, experien[tia] me docuit, quod utique ſuo loco & tempore comm[u]nicabitur Lectori.

Circulus X. Burgundicus dicitur, quoniam à d[o]mo Burgundica inſtitutus eſt: complectitur præc[i]puos Belgii principes, & ipſum Burgundiæ Ducem Com. Egmondanos, Hornanos & Naſſovicos in Bre[d]a. Atque hæc eſt Circulorum S. Rom. Imp. deſcr[i]ptio.

CAPUT VII.

De Alienationibus & Exemptionibus à S. Rom. Imperio.

TAnta olim Rom. Imperii fuit amplitudo, ut illius nec fama terminum, nec gaza modum invenirent: Hodie anguſtis incluſa eſt limitibus, plurimæque pennæ iſti Aquilæ ſunt evulſæ. Exemptos ſe quidam nullo, quidam aliquo titulo docent.

Qui nullum exemptionis titulum allegare poſſunt, hoc tantum dicunt, noluiſſe ſe munera, functiones, penſitationes, collectas & comitia Imperii agnoſcere, atque ita facto ipſo ſeſe ipſos exemiſſe, quod de Duce Sabaudiæ notat Teſſaurus *in dec. præf. n.* 14. *& ſeq.* cui reclamat Bodin. 1. *de rep. c.* 9. Menoch. *conſ.* 2. *n.* 104. Idem fere de Boruſſis judicium ferendum eſt. Conradus Mazoviæ Dux adverſus rebelles Boruſſos, milites Marianos acciverat anno 1228. ſub conditione, ut quæ armis perdomuiſſent, tenerent. Mechov. *lib.* 3. *cap.* 34. Ex quo milites iſti ſacri regionem illam cœperunt ſubjugare, debellatis partim atque ab idolorum cultu abductis, partim deletis incolis, noviſque è Germania colonis paulatim cæterorum principum ope introductis, & regione paſſim culta & exornata

fre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

frequentibus ædificiis, Friderico II. Imp. quicquid de provincia illa occupaſſent, tanquam armis Germanicis partum, Imperio aſſerente, & ut Germaniæ conjunctum eſſet, ſanciente. Manſit autem ſub fide & clientela Imperii, donec ab Equitibus Marianis ad Polonos deficeret anno 1454. *Peuc.*5.*Chron.* Ex iſta defectione natum eſt inter Marianos & Polonos bellum duodecennale, tandem pacificatio inita eſt, ut ditiones Culmenſis & Michalovienſis, Mariæburgum, Elbinga, Turonia cederent Polonis, reliqua retinerent Mariani, ſed ita, ſi in fide & clientela manerent Polonorum. Fuerunt Magiſtri Ordinis Teutonici, uſque ad Albertum March. Brandeb. Is ex Magiſtro ordinis creatur Dux Boruſſiæ à Rege Poloniæ: Sed iſtam conventionem reſcidit Cæſar. Sleid. *lib.* 7. & Albertus à Camera Imp. proſcriptus eſt. Sleid. *lib.*8. Unde intelligitur Boruſſiam tum temporis habitam fuiſſe pro membro Imperii.

Sunt alii, qui aliquo titulo exemptos ſe eſſe dicunt: veluti conventionis, privilegii, oppignorationis, præſcriptionis, & occupationis in bello factæ.

Conventionem allegant Florentini & Genuenſes, qui ex titulo emptionis libertatem ſibi comparaſſe ajunt. Bodinus *1. de rep.* 9. Sigonius *lib.* 20. *de regno Ital.* Caſtaldus *de Imp. q.* 54. *n.* 12. Menoch. *conſ.* 2. *n.* 67. *&* 68. Verum quis non videt conventione iſta non tantum provincias, verum etiam incolas alienatos eſſe? qui cum liberi homines fuerint, alienari nullo modo potuerunt. *l.*103. *ff. de verb. Oblig. l.*34. *§.*1. *de contr. empt.* Ac licet illi in Imperatoris ditione, Imperio ac poteſtate fuerint, tamen multo magis in ipſius fide & clientela fuerunt, neque tam ejus poteſtati permiſſi, quam fidei & tutelæ commiſſi: Subjecti non principis cauſa, ſed princeps ſubjectorum cauſa repertus eſt, poſſuntque ſubjecti eſſe ſine principe, princeps ſine illis eſſe non poteſt. Præterea jus Reip. pactionibus mutari nequit. *l.* 2. *§ jus Reip. de admin. rer. ad civit. pertin.* Optime ergo Felinus concludit *in c. ad*

audientiam. n. 4. tit. de præſcript. Conventiones iſt
Rudolphi Cæſaris, cum quibuſdam Hetruriæ civita
bus inefficaces eſſe, tametſi juramentum interveniſſ
Zoanet. *tr. de Rom. Imp. n.* 200.

Privilegio Exemptionis frui dicuntur Veneti: quo
ſe vidiſſe teſtatur Albericus *in l. cunctos. C. de Sum
ma Trin.* Muſcorn. *tr. de juriſd. n.* 129. Alciat. 2. *diſp.*
Gigas *tr. de crim. læſ. majeſt. lib.* 1. *q.* 28. *n.* 1. Ita re
Galliæ, Poloniæ, Ungariæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & pl
rique Principes Italiæ communi Imperii conſenſu
olim ab Impp. partim confirmati, partim conſtitut
& à communi ordine exempti ſunt, P. Frider. *libro* 2
de mand. jud. c. 67. *n.* 4.

Oppignorationem allegant Electores Rhenani
qua de re ex Nauclero Hotoman. *illuſtri. quæſt.* 1. *Ca
rolus* IV. inquit, *VVenceſlaum filium Cæſarem deſigna
ri voluit: promiſit unicuique Electorum centum au
reorum millia pro conſenſu, quæ cum ſolvere non poſſet
obligavit illis telonia & vectigalia Imperialia, oppida
proprietates, & jura titulo pignorum.* Verum enormi
eſt iſta Imperii diminutio, quæ merito reprobata eſt
arg. l. quoties 2. *ibi ſine gravi partis l.* 7. *C. de precib.
Imp. off. l.* 12. §. 2. & 3. *l. ſeq.* §. *fin. ff. de admin. &
per. tut. c. intellecto de jurejur. c. paſtoralis. ext. de do-
nat.* Carolus Tapia *ad l. fin. ff. de conſt. princ. c.* 9. *p.* 2.
n. 33. Oppignoratio alienationis eſt ſpecies. *l.* 91. *de
R. I.* Omnis vero alienandi poteſtas adminiſtratori
inhibita eſt. *l.* 28. *de pact.* Et princeps velut tutor eſt,
qui tum demum habetur pro domino, cum ſalutem
& incolumitatem populi tuetur. *arg. l.* 17. *de admin.
tut.* Zoanet. *d. tr. n.* 179. Nam dominus dicitur non
quoad proprietatem, ſed quoad gubernationem &
protectionem. Si proprietatis eſſet Dominus, utique
ad hæredes ea transferretur, quod nullo modo poteſt.
Zoan. *ibi. n.* 152.

Alii præſcriptione ſe muniunt, quemadmodum de
Venetis ſcribit Fulvius Pacianus *conſ.* 149. *num.* 9.
Sed quæ præſcriptionis illius ſit efficacia, non obſcure
colli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

olligitur ex *l.* 6. *C. de præſcript.*30. *an. c. cum inter. e conſuet. cum non liceat. ext. de præſcript. l. fin. C. de und. patrim. libr.*11. Gail 1. *obſer.* 21. *num.*16. Quis eſcit, Imperatorem animum poſſidendi orbem terarum nunquam deponere? quis ambigit, meræ eſſe acultatis, quod terras & Provincias exemtas ſtatim nanu militari in ordinem non redigit: Porro qui alegant præſcriptionem temporis utcunque longiſſimi ontra obedientiam, & ſupremam Romani Imperii uriſdictionem, non niſi Romani Imperii legum, à uibus omnis generis præſcriptio oritur, ope atque uxilio nituntur: Sicque Romanis legibus ſubeſſe & ivere, ac per conſequens Romano Imperio obedire e non obſcure profitentur. Ergo velut ſibi ipſis conrárii non ſunt audiendi Zoan. *d. tr. n.* 130. *& ſeqq.*

Ultimus titulus ſpecioſe à nonnullis oſtenditur: ta enim Rex Galliæ Metas, & Verdunum liberas mperii civitates ſub plauſibili protectionis, vel ocupationis in bello, titulo exemit contra Carolum Cæſarem: Quo jure fœderis Helvetici civitates exemptæ ſint, alii viderint. Quocunque titulo quis exemptum ſe gloriabitur, viderit ne Gallicum illud in eum quadret dicterium: *N'eſtans plus ſoub l'empire ſe ſont empirez.* Et homines tum demum ſua intelligunt bona, cum ea, quæ habuerunt, amiſerunt, & quoties libertatem, quam ſub Imperii Romani tutela continere poterant, cum ſervitute commutant, &c.

CAPVT VIII.

De Electione Cæſaris, & præſtatione Iuramenti.

DE loco & modo Electionis Cæſareæ Electorumque juramento Aur. Bul. docet *tit.* 2. Sleidan. *lib.* 8. Peracta Electione, Capitulatio, ut vocant, Cæſari proponitur, quam obſervare tenetur. Eſtque fere talis ad præſcriptum Carolinæ illius apud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Sleid. *lib.*1. Catholicam Romanam Eccleſiam defendat; Juſtitiam æquabiliter adminiſtret: neminem niſi cauſa indicta proſcribat: aut extra Imperii terras vocet in judicium: Auream Bullam Carolinam confirmet: Senatum Imperii, ut & alia munera, non exteris, ſed originariis committat: Libertatem & privilegia Statuum Imperii ſarta tecta conſervet. Liberam Electoribus poteſtatem relinquat: conventus eorum ad deliberandum de Reip. negotiis admittat: Imperium Romanum non tanquam hæreditarium, ſed cujus ipſe adminiſtrator ſit & patronus, agnoſcat: ne quid ex Imperii bonis alienet: neve ad ſuam familiam transferre conetur: confœderationes ſubditorum contra Principes Imperii plane tollat: novas ſine Electorum conſenſu non ineat: nulla comitiorum indictio, nulla vectigalium impoſitio, nulla belli denuntiatio, militiſve peregrini deductio permittatur, niſi accedentibus Electorum ſuffragiis: eos, qui titulo non bono Exemptionem à juriſdictione Romani Imperii præ ſe ferunt, ad obedientiam reducat: apud Pontificem, ne adverſum pactiones antiquas libertatemve Imperii quid fiat, ſedulo procuret: bona vacantia Imperii nemini concedat: & ſi Statuum auxiliis provinciam occupavit, eam Imperio cedat, ea quæ ab Electoribus Palatino & Saxonico tempore Interregni geſta ſunt, rata habeat: literas omnes aut Teutonica aut Latina lingua conſcribi mandet: Electorum Rhenani Circuli vectigalia non minuat: & denique Statibus omnibus & ſingulis, amorem, defenſionem, juriumque conſervationem præſtet.

Ad obſervantiam hujus Capitulationis vi juramenti Cæſar aſtringitur: quod vel ex ipſis Juris Sax. verbis. *l.* 4. *art.* 54. colligitur: Ea de Imperatore intelligenda ſunt: illo enim jure, ut feudali, Rex & Imperator idem ſunt. Vult. 1. *Feud. n.* 6. Verba juris Saxon. hæc ſunt: Als man den König wehlet / ſo ſoll er dem Reich hulde thun und ſchweren/ daß er die warheit ſagen wolle/und alles Unrecht krencken / und daß er des

Reichs

Reichs Gerechtigket beſchirmen wolle/ als beſt er könne oder möge. Sonſt ſoll er nimmermehr keinen Eyd thun/es were denn daß ihn der Bapſt beſchüldigte/daß er an dem gerechten Glauben zweifelte / ꝛc.

Alia forma jurisjurandi Cæſarei proponitur in *Clem. un. de jurejur. Clem. lib. 2. tit. 9. & in c. tibi Domino diſt. 63.* Rittersh. 1. *de feud. cap.* 10. *n.* 11.

Hoc loco quæri video, an vi ſolius Electionis Cæſari competat juriſdictio, an vero tum demum, ſi ſubſecuta fuerit Papalis coronatio? Et dixerim intrepide, ſolam Electionem ſufficere. Id enim aperte confirmat Carolina Aurea Bulla. *tit. 2. §. ult.* peracta ſtatim electione regem Romanorum tum alia Imperii negotia adminiſtrare, tum privilegia quoque largiri poſſe. Tobias Paurmeiſt. *lib. 2. de juriſdict. cap. 4. n. 5.* Sic laudatiſſimos heroës Rudolphum I. Maximilianum I. & II. Ferdinandum I. & invictiſſimum Rudolphum II. ſtatim legitime expedita electione, plenum jus obtinuiſſe notorium eſt. Vid. Pacian. *libr. 2. de probat. cap. 35. num. 32.* Molin. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. num. 73.* Hanc ſententiam ſatis confidenter multis oppugnant: qui loquuntur ad nutum Pontificis; quorum numero ſunt Oldradus *conſil. 90. num. 7. vol. 2.* Salicet. *in l. bene à Zenone. num. 7. C. de quadrien. præſcript.* Lancellotus *in temp. om. jud. lib. 1. cap. 5. §. q. 5. per c. venerabilem ex. de Elect.* Sed quis eſt adeo ſimplex, qui neſciat, diſtincta eſſe munera Cæſaris & Pontificis. In regnis mundanis Pontifici nihil juris eſt: Chriſti Vicarius audit; Chriſtum imitari debebat; ſi quod audit, eſſe cupit. Chriſtus in forma Servi redemptionis opus peregit: hic in forma Dei alicujus terreſtris, jubet Reges & Principes ad pedes ſuos proſterni: quo jure, ipſi facile vident, ſed contra ne hiſcere quidem audent. Perſuaſiſſimum ergo nobis eſt, abſque ulla Papali coronatione pleniſſimam Imperatori juriſdictionem competere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT IX.

De Coronatione Cæſaris.

EX more antiquo Imp. recens electus triplici co- na inſignitur: Aquiſgrani ferream imponit Elect Colonienſis. Aur. Bul. *tit.* 4. ad deſignandam f ream contra rebelles ſeveritatem: mox Trevirer unctionem peragit. Phil. Mel. *in orat. de coron. Ca li* V. *in fin.* Mediolani argenteam coronam ejus lo Epiſcopus exhibet: qua ſerenitas & ſplendor futu præeminentiæ oſtenditur. Romæ Pontifex conf auream, quæ forte mores Principis auro conform eſſe debere adumbrat. Aurum igne non ſolum n fit deterius', ſed magis ac magis eniteſcit: Sic prin pis virtus in adverſis conſpectior. Aurum tractab eſt & ductile: ſic & Princeps: præſertim ad cleme tiam. Aurum cum liquatur, nulla exhalat excreme ta, verum ſuaviſſimi eſt odoris: Ita Princeps nil n quod optimum eſt ſpirat, Pontificia vero illa coron tio nihil novi tribuit, ſed electionem rite factam e declarat; Onuph. Panuinius *tr. de Comit. tit. qua ra Impp. Franci, &c.*

CAPUT X.

De Cæſaris Superioritate Majeſtatica, & num Pontific aliquid in Cæſarem juris competat?

ELectionem, Coronationemque legitimam poteſta Cæſarea ſequitur: Ea vel reſervata eſt, vel com municata. Reſervata ſunt: Superioritas Majeſtati ca; Sanctio legis univerſalis, ejuſque interpretatio Indictio belli & collectarum generalium: Extrem provocatio, Infeudatio, Creatio Ducum & Nobi- lium, Privilegiorum conceſſio, fundatio Academia- rum, nundinarum novorumque vectigalium, &c. Jus legitimandi, famæ reſtituendi, & veniam ætatis con- cedendi. De ſingulis nonnulla ſubjiciam.

In reſervatis iſtis primum eſt, Supremum Majeſta-

tis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

is jus, quod Cæſar nulli mortalium ſubeſſe dicitur. Nam mundi dominatus Cæſari attribuitur. *l.* 9. *ff. ad L. Rhod. de jactu. Nov.* 125. *c.* 2. *in fin.* Gail. 1. *de P.P. c.* 11. *num* 4. & univerſalis juriſdictio. *c. in apibus* 7. *q.* 1. Qui enim ſuis conſiliis, ſuiſque laboribus pro toto terrarum orbe diu noctuque laborat, quare non habeat dignam ſua prærogativa fortunam? *l. fin. C. de quadrien. præſcript.* Quæ res commovit Bartolum *in l.* 24. *num.* 7. *ff. de captivis.* ut aliter ſentientem hæreſcos crimine notaverit: cui obloquitur Covarr. *in relect. c. peccatum. p.* 2. §. 9. *num.* 5. Vigore hujus univerſalis juriſdictionis, Cæſar etiam ſupra omnes leges auctoritatem obtinere dicitur. *Nov.* 105. *cap.* 2. *in fin. l.* 31. *de LL.* 3. *C. de crim. ſacril.* eique ſoli nomen principis competit. Cravet. *conſ.* 982. *num.* 12. Lancell. *in templ. om. jud. l.* 1. *c.* 1. *num.* 7. nec non majeſtatis, quæ majorem ſtatum vel poteſtatem denotat. Hier. Gigas *tr. de crim. læſ. majeſt. lib.* 2. *tit. quotuplex ſit maj. n.* 24. cujus capax eſſe nequit inferior. Natta *conſ.* 636. *n.* 170.

Sed quid ad hoc aſſeclæ Pontificis? Papam pro ſummo Principe agnoſcunt. Covarr. *c. alma mater.* §. 1. *num.* 4. *de ſent. excommunicat. l.* 6. & quantum Sol Lunæ, aurum plumbo, anima corpori præſtat, tantum etiam Papam præſtare Cæſari nugantur. *c. ſolitæ.* §. *præterea. de majorit. & obed. c. duo ſunt. cum ſeqq. diſt.* 96. Eique ſupra omnes leges conſtituto. *c. propoſuit de conceſſ. præb. c. Si Papa.* 41. *diſt. c. nunc autem. diſt.* 22. fas eſſe ipſis etiam Imperatoribus illudere: quod in Fridericum Cæſarem æterna memoria digniſſimum, Alexander Pontifex Venetiis ſtatuere non erubuit. Peuc. 4. *Chron.* Verumenimvero nihil obtinent faſtuoſo iſto ſupercilio: Scimus Romanos præſules initio fuiſſe Epiſcopos: ſcimus Bonifacium III. circa annum Chriſti 607. Oecumenici & univerſalis Epiſcopi, ſive pontificis ſuperbum & inſolentem titulum à Phoca emendicaſſe, ſcimus ſucceſſores hunc titulum retinuiſſe mordicus, ipſis tamen Cæſaribus ſubjectione devin-

devinctos, id aperte fatetur Leo IV. *cap. de capitu* 10. *diſt. c. ult. ead.* Et Johannes VIII. *c. vides. & ſ* *diſt.* 10. At vero Imperatoribus juriſdictionem in Po tifices competiſſe, inde liquet, quod Henricus IV. Im Pontificatum Benedicto X. abrogaſſe ſcribitur *c. qu igitur. c. nobis. c. Agatho c. Hadrianus c. in ſyno diſt.* 63. Nec bruta iſta Pontificum in Imperatores i fulmina quicquam proficiunt: vana eſt ſine virib ira: & extra territorium jus dicenti impune non p retur. *l. ult. ff. de juriſd.* Marſil. Patavinus *in defe ſore pacis c.* 2. 25.. Cabotius 1. *diſp.* 5. Ad illud quo de Alexandri in Fredericum Imp. poteſtate decanta ſolet, ipſe optimus Cæſar reſpondet his verſibus a Henrico Meibomio compoſitis:

Cur nomen de pace tuli, ſi prælia nuſquam,
Nuſquam implacati pectoris hoſtis abeſt?
Inferior nulli, tibi ceſſi Roma, timoris
Cauſa tamen pietas, non Papa, non Veneti:

Vid. Vrſpergenſem, Blondum, Platinam.

Alia hic ſuboritur Dubitatio: qui Cæſar poſſit dic obtinere ſummum majeſtatis jus, cum interdum Tur carum Sultano tributum pendere ſoleat; Mallem penſionem dicerent, & res eſſet expeditior. Tributum Subditi Magiſtratui præſtant in quandam Superioritatis recognitionem: Expenſionis præſtatione nulla ſubjectio inducitur. Turcarum Sultano penſio mittitur, non quidem in ſervitutis auctoramentum, ſed pacis fruendæ gratia. Quin ipſe etiam Turca ex pactione veteri Reg. Æthiopum penſionem præſtat, ut Ægypto, & accolis montium Arabiæ, in Agro Damaſceno libere frui poſſit. Bodin. *in Met. hiſt. c.* 5. Ita Reges Judæ pacis obtinendæ gratia, penſionem Aſſyriacis regibus mittere ſoliti ſunt; ſalvum tamen iis remanſit Majeſtatis jus; ſalvum in terris ſuis juriſdictionis omnimodæ exercitium. Sic & Judæorum Ammonitarumque reges Davidi annua ſolverunt ſtipendia. 1. *Sam.* 3. Faceſſat ergo iſta in S. Cæſaream Majeſtatem inſultatio. Nulli, ut dixi, mortalium ſub-

jecta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

[...]ecta eſt, Libertate vero ſumma à ſolo Deo donata [...]enſetur.

CAPVT XI.

De ſanctione Legis univerſalis, ejuſque interpretatione Imperatori reſervata.

SUmmum ſummi Imperii eſt, leges dare, non accipere. Curt. *lib.* 8. quod ſoli Principi reſervatum eſt. [...] *ult. C. de legibus*, qui idem tam conditor quam in[...]erpres legum jure exiſtimandus eſt, ut ait Juſtinianus [...]n *d. l. ult.* Nam ejus eſt jus interpretandi leges, cujus [...]ſt & ferendi jus. *cap. ult.* 25. *q.* 1. Cui convenit quod [...]onſtantinus ſcripſit *in l.* 1. *C. de legibus.* Inter æqui[...]atem juſque interpoſitam interpretationem ſoli Im[...]eratori & oportere & licere inſpicere. Et quod Impp. [...]eo & Zeno *in l.* 11. *C. eod.* Cum de novo jure, ajunt, [...]uod inveterato uſu non adhuc ſtabilitum eſt, dubita[...]io emergit, neceſſaria eſt tam ſuggeſtio judicantis, [...]uam principalis ſententiæ auctoritas. Nec evertit [...]anc ſententiam, quod cum conſenſu Statuum Impe[...]ii legem condere Imperator dicatur, ex illa clauſula, [...]uæ plerumque Receſſibus Imperii ſolet inſeri: So [...]aben wir uns demnach mit den Stånden des Reichs/ [...]nd ſie hinwiederumb mit uns ſich verglichen / ꝛc. [...]Nam ſpectatur id, quod principalius eſt, & quoniam [...]mperator principales potioreſque in hac legiſlatione [...]artes obtinet, ideo eam huic ſoli adſcribimus. Sed [...]eque ex eo quod diximus, ſolius principis eſſe leges [...]nterpretari, poſſis inferre, nullam idcirco in eam [...]em hodie ſupereſſe prudentum auctoritatem.

Hanc enim ipſe Juſtinian. Imp. *d. l. ult. C. de LL.* [...]xceptam diſerte voluit, poſtremis illis verbis: nihil [...]ac lege derogante veteris juris conditoribus, & ſub[...]ecta etiam ratione quia & eis hoc majeſtas Imperia[...]is permiſit, Auguſti nempe Imperatoris, qui ut ma[...]or haberetur juris auctoritas, conſtituit, ut pruden[...]tes, qui ſtudiorum ſuorum fiduciam haberent, non ſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

lum reſpondere de jure poſſent, ſed ex ipſius eti
Imperatoris auctoritate reſponderent. *l.* 2. §. 47. *ff.*
orig. jur. & conſequenter ut ex Imperatoris auct
tate jura interpretarentur: nimirum, quatenus ju
jam inducti ratio, legumque latarum tenor & ſent
tia pateretur: non etiam ut ſupplere quicquam p
ſent, aut novum jus facere. *d. l.* 11. *C. de LL.*

CAPUT XII.

De Indictione belli, & Collectarum generalium.

OLim ante legem Regiam populus Romanus ind
cendi belli jus habuit, *l.* 24. *ff. de captiv. & po*
lim. reverſ. l. 118. *de V. S.* poſtquam vero lege Reg
populus omnem ſuam poteſtatem conceſſit princi
§. 7. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ. l.* 1. *ff. de conſt. prin*
cœpit jus illud belli indicendi ſoli Imperatori com
petere: cui belli paciſque arbitrium eſt relictum. *l.* 3.
ad l. Iul. maj. c. quid culpatur. §. ordo autem 23. *q.*
l. 17. *C. de re mil.* 12. *C.* 36. *l. un. Cod. ut annorum uſ*
l. 3. *C. de agentib. in reb. Vult.* 1. *de Feud.* 5. *num.* 6.
in crimen læſæ majeſtatis incidit, qui bellum in Im
perio ſine licentia Cæſaris movet. *d. l.* 3. *ad l Iul. Ma*
Gail 1. *de P. P. c.* 4. *num.* 9. Obrecht. *diſp. de bell. th.* 17
neque bellum, ſed latrocinium & deprædatio dicitu
l. 24. *de captiv. l.* 118. *de V. S.* & pœna fractæ pac
coërcetur. Gail. 1. *de P. P. cap.* 4. *n.* 4. Atque ut ab c
mni armorum motu libera ſit reſp. neque exter
Principes poſſunt ſine permiſſu Cæſaris copias in Im
perio conſcribere. P. Denaiſius *in jur. Cam. t.* 190. *ver*
Milit. delectus n. 17.

Hoc autem indicendi belli jus, ut & reliqua omni
majeſtatis jura, ſummo Principi, ex natura majeſta
tis in ſe conſiderata, competit: Sed ex pacta conven
tione, tanquam de accidenti, à jure illo ſuo, ſalute
patriæ concernente recedit, poteſtatemque han
cum Electoribus communicat: ut hodie ex novis Im
perii conſtitutionibus non indicatur bellum, ni

Cæſari

Cæſaris & Electorum ſuffragiis. Quod ſi peregrina quædam gentium colluvies ditiones R. Imperii devaſtet, Imperator vero eandem reprimere ceſſet, interim eſt Electoribus, habere delectum, & hoſtes è finibus Imperii repellere. De modo belli denunciandi dicam infra *lib. 6, cap.* 10.

Quod Impoſitionem Collectarum generalium attinet, dixi ſupra lib. 4. Cæſarem ſolere vi ſupremæ juriſdictionis Collectas in Imperio imponere. Harum remiſſio in totius Imperii præjudicium vergit: atque ideo Cæſar non poteſt alicui ab his Collectis immunitatem concedere: quippe in communi periculo non fas eſt aliquem eximi: Adverſa fortuna non disjungat, quos ſecunda junxit. Præterea ob immunitatem uni conceſſam cæteri prægravantur; ut plus impendere cogantur, quod naturalis ratio fieri non concedit: neque enim ulla juris ratio permittit, ut ſuum alicui auferatur *l. meminerint. C. unde vi:* idque nec Cæſar ex plenitudine poteſtatis facere poteſt. Gail. 2. *obſ.* 52. *n.* 1. Urgentiſſima tamen ex cauſa immunitas iſta concedi poterit. *arg. l.* 4. *C. de exactor. trib. lib.* 10. Carolus Tapia *de conſt. prin. c.* 4. *n.* 31.

Capvt XIII.

De extrema Provocatione.

IN libera Repub. Romana penes Coſſ. ſummum jus erat, ab eis tamen, ne per omnia regiam poteſtatem ſibi vendicarent, provocatio fuit permiſſa, *l.* 2. §. 16. *ff. de or. jur.* Idem repetitum eſt Duellia rogatione Tribunitia, qua cautum, ut qui magiſtratum ſine provocatione creaſſet, eum jus faſque eſſet occidi, neve ea cædes capitalis noxa haberetur. Livius *lib.* 3. Ea tamen Dictatoris fuit majeſtas, ut ab eo provocare non licuerit, Idem *lib.* 2. Edictum quippe illius pro numine ſemper obſervatum: Idem *l.* 8. Nec adverſus Dictatoriam vim, aut tribuni plebis aut ipſa plebs attollere oculos aut hiſcere audebat, Id. *l.* 2. Hodie provocatio

vocatio nulla datur ulterior, præterquam ad Ca rem. *l.1. §. 1. ff. à quibus appellare non licet*, adeo nunquam jus illud à Duce, Comite vel Marchione ab illo ad Cæſarem provocetur, præſcribatur. Cov. *in relect. c. poſſeſſor. §. 2. n.* 10. exceptis iis, qui privi gio ſpeciali jus illud quæſitum habent, de quibus in c. 34. Bodin. *lib.* 1. *de Rep. c.* 10.

CAPUT XIV.

De Infeudatione.

ELecto Cæſare, Principes omnes, Comites, Baron & reliqui Vaſalli, immediate Imperio ſubjecti, I veſtituræ renovationem ab eo petere coguntur; Sim liter mortuis Vaſallis ſive Politicis ſive Eccleſiaſtici ſucceſſores eorum, quemcunque ſucceſſionis ſuæ tit lum præ ſe ferant, intra annum inveſtituram peter & fidelitatis juramentum præſtare tenentur. Et con ſuetudine olim feuda Imperio aperta Imperator, cu volebat, in feudum dabat. Ita enim videmus Ru dolphum I. Imper. cum anno 1282. deficeret ſtirp Auſtriaca, Imperio vendicaſſe Auſtriam, eamque Al berto filio conceſſiſſe, unde Archiducum Auſtriæ ori go. Roboratur illa conſuetudo expreſſa Sanctione Ca rolina. Aur. Bul. *tit.* 7. Ejus vigore Sigiſmundus Imp extincta familia Urſorum in Alberto, Electoratum Saxoniæ Imperio apertum Friderico I. Marchioni Miſniæ in feudum dedit, ex qua deſcendit moderno rum Electorum proſapia. Peucer. 5. *Chron.* Hodie pa ctis inter Cæſarem & Electores conventis continetur, ut Cæſar nemini conferat feuda Imperio aperta, ſed in fiſcum vel patrimonium publicum referat: pro ut ex Carolina capitulatione colligitur. Sleid. *l.* 1. Illud vero ad aſſerendam S. Cæſ. Majeſtatis præeminentiam & dignitatem plurimum facit, quod ſi de Feudis Ducatus vel Comitatus inter duos Imperii Vaſallos contentio ſit, nec Cameræ juriſdictio, nec Auſtragorum beneficium locum habeat, ſed ſolus Imperator juriſdi-

endi poteſtatem ſibi reſervaverit. Ita enim in Ordi-
atione Cameræ. *par.2. tit.7.* §.1. his verbis expreſſè
autum eſt: Ob auch Sachen vorfielen Fürſtenthumb/
Hertzogthum / ꝛc. belangend / ſo vom Reich zu Lohn
ühren/ ſo einem Theil gäntzlich und endlich abgeſpro-
hen werden ſolten / derſelben Erkäntnuß wollen wir
er Keyſerl. Majeſt. oder ihrer Liebd und Keyſerl.
Maj. ꝛc. abweſens/ uns als Römiſcher König hierin/
och ſonſt in andern Sachen dieſer Ordnung unab-
rüchig/ vorbehalten haben / aber damit dieſelben auß
em Reich Teutſcher Nation nicht ziehen. Vid. Gail. 1.
bſ. 1. *num.*31. P. Frid. *l.*1. *de proceſſibus.c.*19.*n.*8. Vult.
*b.*2. *de feud. c.*2. *n.*2.

C A P V T XV.

De Creatione Ducum, Comitum Palatinorum, & jure nobilitandi.

DUbium non eſt, Cæſarem eſſe omnis dignitatis & nobilitatis fontem. Dd. *arg. l.*3. *ff. de nat. reſtit.* chrad. *p.*4. *de Feud. c.*1. *n.*2. Tantæ enim celſitudi-
is eſt, ut parem ex mortalibus habeat neminem: In-
e promanat Regalis ſplendor, Ducalis autoritas, co-
nitiva dignitas, Nobiliumque omnium jura inde
uam originem trahunt. In conferendo Regali hono-
e, multis ex actibus apparet, ſoli Cæſari hanc reſer-
atam eſſe poteſtatem. Poloniæ principem Boleſlaum
acrem ſalutabat regem Otto III. Imp. impoſito ei tri-
uto. Peuc. 4. *Chron.* Eodem tempore Cæſarea pote-
tate prævia, Ungaria regni titulum uſurpavit: quem
oſt Ottonem confirmavit Henr. II. Imp. *id.* Et Fride-
icus I. Imper. Petro Daniæ Duci regium ſtemma de-
iſſe ſcribitur. Trithem. *c.* 17. Uratiſlaus Dux Bohe-
niæ ab Henrico V. primus regio titulo exornatus eſt.
Dubravius *lib.* 9.

Marchionatum Auſtriæ Ducatus dignitate dona-
it Fridericus I. Peuc. 4. *Chron.* Idem Fridericus poſt-
quam Henricum Leonem, omni Principatu exutum

pepu-

pepuliſſet in exilium Bavariam cum Palatinatu ad Rhenum Ottoni VVittelsbachio : Saxoniæ partem cum Ducis titulo Bernhardo Anhaltino Alberti Ursi filio, utrique propter egregie navatam in bello operam attribuit. Id. *lib.*4. Ita Pomeraniæ Domini cum contuliſſent ſe à Polonis ad Rom. Imp. adſciti ſunt in ordinem Ducum Imperii, ob præſtitam fidelem contra Danos operam, Idem *lib.* 5. Sic etiam ex ordine Comitum in ſublimiorem Ducum Imperii ſedem, Sigiſm. Imp. collocavit eos, qui nunc ſunt Sabaudiæ & Cliviæ Duces. Id. Peuc. 5. *Chron.* Bodin. 1. *de Rep.* A Rudolpho I. Imp. Fridericus Comes ab Hohenzolern obtinuit Munus & dignitatem Burggraviorum Norimbergenſium, & ut hæc deinceps jure hæreditario tranſiret in poſteros impetravit. Idem *lib.* 5. Rudolph. II. invictiſſimus Imper. anno 1595. Sigismundum Bathoreum, Principem Romani Imperii proprio majeſtatis jure creavit. Indubitatum ergo est Cæſarem vi ſummæ poteſtatis ſibi reſervatæ, creare Duces, iiſque concedere Regalia *c.* 1. *pr. de feud. Marc.* Atque illi in jure feudali dicuntur Capitanei, quaſi capita & vertices inter Vaſallos eminentes. Comites Palatini des H. Römiſchen Reichs Hofegrafen/nomine ac vice Imperatoris poſſunt creare tabelliones, inſignia nobilitatis conferre, natalibus & famæ reſtituere. Tob. Paurmeiſter. *lib.* 2. *de juriſd. d. c. pe. num.* 19 atque hanc poteſtatem non aliunde habent quam à Cæſare, niſi iſthæc & alia Nobilitatis jura indulget etiam homini novo, ad eum effectum, ut torneamentis ſive ludis haſtalibus ab Henrico Aucupe Imperat. introductis intereſſe poſſit. Pruckman. *tr. de regal. part. memb.* 1. *eff.* 4. Atque iſta nobilitandi conſuetudo, cujus hodie in aula Cæſarea frequens est uſus, antiquiſſima eſt, nam & Zenonis Imp. tempore eam in uſu fuiſſe legimus. Lagus in *Meth. jur. civ. part.* 2. *l. quoties.* §. *viros C. ubi Senatores vel clariſſ.* Eguin. Baro. *in tr. de Nob. l.* 3. *c.* 2.

CA-

CAPUT XVI.

De Conceſſione privilegiorum & Immunitate.

LEge XII. Tab. vetitum erat irrogare privilegia: quoniam æquitatis fruendæ cauſa leges ſanciuntur, ut ſummi cum infimis pari jure retineantur, Cic. 3. *de LL.* & jura non in ſingulas perſonas, ſed generaliter conſtituuntur. *l.* 8. *ff. de LL.* Verum uſu receptum eſt, quoties perſonæ vel rei circumſtantiæ urgentes ſunt, privilegia concedi, quæ de una tantum perſona vel re concipiuntur. Cuj. 15. *obſ.* 8. atque ideo ſingularia jura vocantur, quod paulum aberrent à regulis juris communis. *c. cum contingat. de foro comp.* Eſt enim privilegium quaſi lex priva ſive ſingularis: quippe priva dixerunt veteres, quæ nos ſingula dicimus. Gell. *lib. c.* 20. Privilegia autem à ſolo Cæſare dari & confirmari recte petuntur. *l.* 1. *§. fin. l.* 3. *ff. de conſt. princ. §.* 6. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ.* ſicuti & immunitates. *l.* 1. *&* 11. *ff. de cenſib. l. un. C. de his qui à pri. vacat. accep.* Lancellot. *in templ. om. jud. l.* 1. *c.* 1. *§.* 4. quæ in exemplum trahi non debent. *c. ult. §. item Hier.* 25. *q.* 1. *c. non exemplo.* 26. *q.* 2. *c. privilegium* 6. *& c. quod alicui* 74. *de R. I. & in* 6. *l.* 68. *de R. I. in* 6. *l.* 68. *de R. I. l.* 2. *de LL. c. conſtit.* 11. *§. fin. de conceſſ. præb.* neque ſine cauſa revocari. Vigel. *libr.* 1. *M. jur. controv. c.* 3.

Hoc loco quæritur, an privilegium conceſſum ad revocationem & beneplacitum concedentis, morte concedentis finiatur? Negatur *arg. l.* 56. *ff. de condit.* Gail. 2. *obſ.* 62. *n.* 15.

CAPUT XVII.

De fundatione Academiarum, Nundinarum, Poſtarum & novorum vectigalium, &c. Cæſari reſervata.

IN Academiis illi, qui ſtudiorum ſuorum fiduciam habent, ſperantque poſſe Rempublic. in partibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ejus ſibi credendis gubernari, dignitatibus & honoribus cumulari ſolent. Unde illæ manant? nonne ab eo, qui dignitatum ſcaturigo eſt? nempe ab ipſo Cæſare: qui privilegiis Academiam fundavit, honoribus auxit, & plena libertate frui juſſit. Alterius approbationem non requirimus, neque etiam Pontificis: Illa namque merito ſpernenda eſt juriſdictio, quæ extra territorium jus dicentis exercetur. *l. fin. ff. de juriſd.*

Similiter Nundinarum jura ſolus Cæſar largitur *l. un. C. de nund.* Jus Saxon. *l. 3. art. 66. & lib. 2. art. 26.* Theſſaurus *deciſ. 264. num. 2.* Gail. 2. *obſ. 69. n. 24.* Olim à Senatu hoc jus poſtulatum eſt *Briſſon. 1. ſelect. antiq. 15.* Nunquam autem Cæſar conſuevit alicui dare Nundinarum privilegium, niſi prius adjacentibus, & vicinis civitatibus quarum intereſſe poſſit, auditis. Gail. 2. *obſ. 69. num. 25.*

Poſtarum etiam, quas curſus publicos dicimus, inſtitutio Cæſari reſervata eſt. Vide Cuj. *ad pr. tit. C. de curſu publ. 32. C.* Thomas Michaëlis *tr. de juriſd. th. 12. b.*

Præterea vectigalium novorum indictio de reſervatis principis eſt, adeo ut à cæteris ſuperiorem recognoſcentibus inſtitui nequeant, Mynſ. 5. *obſ. 29. n. 1. & 2.* Ex Capitulatione autem Carolina poteſtas illa Cæſaris limitata eſt: ut videlicet vectigal imponere non poſſit, niſi accedentibus Electorum ſuffragiis. Huc etiam pertinet jus civitatis condendæ. *arg. l. 1. C. de Metrop. Beryto l. 11.*

CAPUT XVIII.

De Iure legitimandi, famæ reſtituendi, & veniam ætatis concedendi.

NAturales vel hodie ſpurii, aut etiam damnato ex coitu procreati: Fachin. 3. *controv. 57.* Covar. *p. 2. c. 8. §. 8. de Sponſal.* nullibi legitimari poſſunt, niſi in aula Cæſaris, vel ejus, cui Cæſar nominatim hanc poteſtatem dedit. *Nov. 89. cap. 9.* Iis quorum intereſt

intereſt ad actum legitimationis citatis. Vult. *lib.*1. *Iuriſpr. cap.*23. *num.*13. juſta legitimandi cauſa urgente, Vult. *ib.* Atque illi, qui hoc modo legitimati ſunt, nihil à legitimis differunt. Schurff. *conſ.*2. præterquam quod ad feudorum ſucceſſiones ſunt inhabiles. Mynſ. 5. *obſ.*42. *num.* 5. Gail. 2. *obſ.*14. *num.* 8. Borch. *de Feud. cap.* 7. *part.* 2. *n.* 48. Vult. *ad §. fin. Inſt. de nupt. in fin.* niſi nominatim ad feuda legitimatio facta ſit. Mynſ. *d. obſ. num.*6. Vult. 1. *de Feud. c.* 9. *num.*93.

Illud quæſitum eſt, an Princeps, extantibus legitimis liberis, naturales in ipſorum præjudicium legitimare poſſit? Negat Treutler. *diſp.*2. *th.*7. *volum.*1. & nonnulli alii relati à Gabriele *concl.* 6. *num.* 4. Sed affirmativa ſententia verior eſt. Gail. 2. *obſ.* 142. *num.*8. Peregrin. *de fideicom. art* 23. *num.*57. *&* 60. Roſenthal. *de Feud. cap.*7. *concluſ.*19. *num.* 25. Covar. *de Sponſal. p.*2. *§.*9. *num.*8. Quamvis enim certum ſit jure ordinario, tum demum liberos naturales per reſcriptum principis legitimari, cum nulli juſti liberi extant. *Novell.*89. *cap. in princip. & cap.*11. *§.*8. *Novell.*74. *cap.*2. *in fin. pr.* Si tamen certò conſtet, & patrem & Principem liberos naturales, etiam juſtis liberis exiſtentibus legitimatos velle, dubitandum non eſt, quin illud abſoluta & extraordinaria Principis voluntate effici poſſit. Primum enim Princeps ex juſta cauſa, quæ de ipſo, ſi de certa ejus ſcientia conſtet, præſumitur aliquid ſupra, imo contra leges concedere poteſt, quoniam legibus eſt ſolutus. *l.* 31. *ff. de LL.* nec ſibi legem dicere poteſt, à qua ei recedere non liceat. *arg. l.*22. *ff. de leg.*3. nec prædeceſſorum ſuorum conſtitutionibus adſtringitur. *c. innotuit.* 29. *ext. de Elect. & Elect. poteſt. l.*4. *de recept. arb. l.*13. *§.* 4. *ad SC. Treb.* Deinde certum eſt liberos naturales per oblationem Curiæ legitimari, etſi juſti liberi extent. *Nov.*89. *cap.*2. *§.* 1. *c.*3. *pr. & c.*11. *§.*1. Quid igitur prohibet, quominus per reſcriptum principis, juſta ex cauſa liberi naturales, extantibus legitimis legiti-

mari queant? Firmat hanc ſententiam. *l.7.ibid.Imp* *ff. de natal.reſt. l.2.§.ſi quis 16.ff. ne quid in loco pub* Facit, quod arrogatio juſta ex cauſa extantibus legit mis liberis fieri poteſt. *l. 17. §. 3. ff. de adopt.* Sed ha de legitimatione per reſcriptum Principis alibi à n tractabuntur accuratius.

Pertinet præterea ad reſervata Cæſarea, Jus fam reſtituendi. Cacher. *deciſ.*101. *num.*1. Itemque veni ætatis conceſſio. *l. 1. & tot. tit. C.de his qui ven. ætat* quæ tum demum impetrari poteſt, cum quis viceſim anni metas impleverit, *l.1. C. de his qui ven. ætat.* Si Rudolphus II. Cæſar veniam ætatis conceſſit Sereniſ ſimo Daniæ Regi, per decretum, *anno* 1593. *die* 26 *Apr.* Hering. *tr. de fidejuſſ. c.7. n.*110.

Atque hactenus de poteſtate Cæſaris reſervata di ctum eſt: Inpoſterum de ea videndum eſt, quæ tun Regi Romanorum: tum Cameræ Imperiali: tum ju dicio Rotvvilenſi, tum Statibus Imperii communi cata eſt.

CAPUT XIX.

De Rege Romanorum.

REx Romanus eligitur in comitiis non univerſali bus, ſed particularibus Electorum, quæ dicuntur Wahltage. Et quidem ſuperſtite adhuc Imperatore, ut certus in Imperio habeatur ſucceſſor, & extra Imperii fines degente Imperatore ſit, qui domi Reip. curam ſuſcipiat. Eo conſilio Carolus V. Imp. cum ſæpius abeſſet, Ferdinandum Fratrem, Regem Romanum creari ab Electoribus petiit, & obtinuit: quanquam Statibus compluribus, & potiſſimum Electore Saxonico vehementer repugnante. Electus eſt Ferdinandus anno 1531. die 5 Januarii: coronatus Aquiſgrani die 11. Johan. Sleid. *lib.7. in fin.* Beuther. *lib.3. hiſt.* Maximilianus Ferdinandi filius anno 1562. die 24 Novemb. Invictiſſimus Rudolphus anno 1575. 27 Octob. omnes ſuperſtite adhuc Cæſare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Eſt autem Rex Romanus, ut perpetuus Imperii vicarius: & ordinariam, non mandatam juriſdictionem habet: cenſeturque unum cum Cæſare habere tribunal. *c. non putamus. de conſuet. in 6.* nec appellabatur ab uno ad alium. *c. cum Romana de appel. in 6.* Imperatore abſente omnia facere poteſt, quæ ipſe præſens faceret, *arg. l. 2. C. de off. ejus qui vicem alicujus jud. c. ſi Epiſcopus 2. q. 6.* majora etiam Imperii feuda concedit. *Aur. Bull. tit. 5.* De bonis vero patrimonialibus, quod ad alienationem, diſponere nihil poteſt, non enim in alienando, ſed in adminiſtrando poteſtas ejus conſiſtit. *arg. l. 12. C. de tranſact. l. 3. §. plane. ff. quod. vi aut clam.* Gail. 2. *obſ.* 72. Contra eum etiam crimen læſæ majeſtatis committitur. Gigas *tr. de laſ. majeſt.* Mynſ. *conſ.* 44. *num.* 10.

CAPUT XX.

De Camera Imperiali Spirenſi.

CAmera Imperialis eſt ſummum Imperii Tribunal, quo apud Imperii Judices ſive Aſſeſſores legitima rei controverſæ inter litigantes tractatio inſtituitur, Auctor hujus judicii eſt Maximil. I. Imper. qui conſentientibus Imper. Statibus VVormatiæ in Conventu anno 1495. illud inſtituit, conſtitutis 16. aſſeſſoribus, partim nobilitate, partim public. doctrinæ teſtimonio ornatis, Judice ordinato illuſtri dignitate Comitis vel Baronis conſpicuo. Spira Urbs Imperialis libera, Tribunalis hujus eſt ſedes: indeque exceptis belli & peſtis temporibus injuſſu Cæſaris & Ordinum transferri non poteſt. *Ord. Camer. part. 2. tit.* 34. Subſunt illius juriſdictioni omnes Imper. Romani ſubditi, tam mediati quam immediati. *Ord. Cam. part.* 1. *tit.* 27. Illi quidem ex ſecunda, hi ex prima inſtantia. *Ordin. p. 2. t. 1. & 28.* Exemptionem tamen ab illius juriſdictione quidam Status habent: veluti Domus Auſtriaca ex Caroli IV. anno 1366. Sigiſmundi anno 1437. conceſſa immunitate, & ſub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ſecuta confirmatione Caroli V. anno 1530. In cauſis tamen fractæ pacis Camerali judicio ſubjecta eſt Mynſ.5. *obſ.*58. *num.* 1. Ex contractu Statuum Imperii cum Carolo V. exemptus eſt Dux Burgundiæ. Ex tranſactione inter eoſdem Imperii Status & Ducem Lotharingiæ, ratione iſtius Ducatus juriſdictio Cameralis ceſſat. Sed iſti omnes non minus onerum quam honorum Imperii participes manſerunt.

Ratione cauſarum quarundam Cameræ juriſdictio nulla competit: veluti in cauſis matrimonialibus, & quæ fori Eccleſiaſtici ſunt: neque etiam de crimine hæreſeos aut adulterii cognoſcere ſolet: quippe nulla criminalis accuſatio ibi admittitur, præterquam de fracta pace. Mynſ.2. *obſ.*98. *num.* 8. *&* 5. *obſ.*52. Appellationes tum demum recipiuntur, ſi ſumma 300. florenos excedat, quemadmodum noviter in Receſ. Deputatorum anno 1600. proviſum eſt. A ſententiis Cameralium provocatio ad Cæſarem permiſſa non eſt, *arg. l.*1. *§. fin. ff. Quis à quo appellat. Ord.part.*2. *tit.*35. Ordinariam enim juriſdictionem obtinent, & jus dicendi facultatem habent vice Cæſareæ majeſtatis. *Ordin. t.* 27. Unde & mandata, ſententiæ & decreta ſub nomine & ſigillo Cæſaris emanant. P. Heigius *lib.*1. *q.*9. *num.*4. Atque hoc modo Camera Cæſarem repræſentare dicitur. Schrader. *p.* 10. *ſect.*2. *num.* 41. *de feud.* Pleniſſimam enim juriſdictionem Cæſar Cameræ attribuit, adeo ut nec controverſias ad eam ſemel delatas avocare poſſit. Schrad. *p.*10. *ſect.* 1. *num.*183. Exercitium quippe Cameralis juriſdictionis impedire nullo modo debet. Gail. 1. *obſ.*41. *num.*3.

CAPUT XXI.

De Rotvvilenſis Dicaſterii Iuriſdictione.

Dicaſterium Rotvvilenſe, das Keyſerliche Hoffgericht zu Rotweil / inſtitutum eſt à Conrado Duce Sueviæ Imp. anno 1147. *Refor. Iud. Rotvvil. Maximil.* II. *part.*2. *tit.* 5. & juriſdictionem obtinet, non quidem

quidem univerſalem, veluti Camera Spirenſis, ſed in certo ac limitato diſtrictu per Suevicum, Auſtriacum & Rheni circulos: Et in omnes cujuſcunque ſunt ordinis, diſtrictu deſignato comprehenſos juriſdictio Rotvvilenſis competit; niſi ſingulari privilegio pro ſe & ſubditis ſuis ſint exempti; ut ſunt Electores ad tractum Rheni. P. Frid. *lib.* 1. *de proceſſib. in fin.* & Comites in Hohenzollern. Prætoria dignitas feudi titulo attributa eſt Comiti à Sultz, quam hucuſque poſteri ejus retinent. Agnoſcit itaque hoc judicium ſolum Imper. auctorem, & ſoli Cæſari Comes Sultzenſis ut Vaſallus obligatur: Solus Cæſar de ordine & forma hujus judicii conſtituit. Aſſeſſores ex Senatu leguntur. Νομοθεσία tota Imperatori relicta eſt. *Refor. Maxil.* II. *p.* 3. *tit. ult.* §. *fin.* Cauſas decidere poteſt non voluntariæ tantum Juriſdictionis, ſed etiam contentioſæ, *d. refor. p.* 2. *tit.* 6. &c.

CAPUT XXII.

De Iuriſdictione Statibus Imperii communicata.

STatibus Imperii partim ex contractu & inveſtitura feudali, partim privilegio, vel expreſſo, vel tacito, communicatum eſt jus territorii à Cæſare. Die Landsfürſtl. Hochheit und Obrigkeit. Olim perſonæ collata eſt, & ſimul cum illa extincta. *c. un. pr. de Feudo March. I. F.* 14. Hodie ad poſteros tranſmittitur. Eccleſiaſtici quidem Status reſignant Capitulo. *c. cum olim* 14. *de major. & obed.* Gail. 1. *obſer.* 20. *num.* 10. Seculares ad filios tranſmittunt: & ſinguli in obvenientibus ſibi provinciis Juriſdictionem & jura Imperii in ſolidum ſibi vindicant: Juriſdictio enim individua eſt, totaque in toto territorio & qualibet ejus parte. Hartman. 2. *obſ. tit. ob.* 15. Nec fas eſt Imperatori adimere juriſdictionem pro lubitu, ſine legitima cauſa. Coler. *de proceſſ. p.* 2. *c.* 1. *n.* 140. Th. Grammat. *deciſ.* 46. *num.* 2. & 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Capvt XXIII.

De mero & mixto Imperio Statibus conceſſo.

VIgore hujus communicationis, Ordines Imper eam exercent juriſdictionem in ſuis ditionibus quam Imperator in univerſo Imperio: adeo ut in ſui reſcriptis & edictis titulum uſurpent: Wir von Gottes Gnaden: & regalia ejuſdem ſuperioritatis jure, i ſuis territoriis ſibi vindicent, non ſolum ea, quæ i c. un. Quæ ſint reg. expreſſa ſunt, tam majora, quam minora: ſed & ſi quæ alia ſunt, quæ conſuetudin pro regalibus habentur: ut hodie ſunt Juriſdictionalia, Merum & Mixtum Imperium. Ergo poteſtatem judicandi, judicatumque exſequendi tum in civilibus, tum criminalibus cauſis pleno jure habent multaſque & pœnas pro delictorum qualitate exigunt.

Capvt XXIV.

De jure remittendi pœnas capitales.

EX mero Imperio, quod Statibus indultum eſt, dependet, quod Reis pœnas capitales remittere poſſunt. *l. cum indulgentia* 10. *& tot. tit. C de ſent. paſſ. & reſtit. l. relegati* 4. *in fin. l.* 9. §. 11. *in fin. l.* 27. 31. *ff. de pœn.* Qui textus licet de ſummo Principe tantum loqui videntur, nihil tamen impedit, quo minus hodie idipſum de Ducibus, Marchionibus & Comitibus accipiamus. Rol. à Vall. *conſ.* 4. *num. lib.* 3. Teſſaur. *deciſ.* 21. Verum Principes meminerint, non facile pœnam reo remittendam eſſe, ne laxior peccandi licentia inducatur, *l ſi operis* 14. *C. de pœn.* Et intempeſtiva eſt miſericordia, nocentem dimittere.

Per reſtitutionem autem illam non tollitur infamia. *l. ult. C. de generale abolit. l. generalis* 7. *C. de ſent. paſſ.* Huc pertinet, quod Statibus etiam jus famæ reſtituendi indultum eſt. *arg. l. Divi fratres* 27. *ff. de*

pœn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

pœn. l. 1. *C. de ſent. paſſ. l.* 1. §. *de qua autem* 10. *ff. de poſtul.* Proſp. Farin. *in pract. crim. lib.* 1. *tit.* 3. *q.* 17. *num.* 21.

CAPVT XXVI.

De Iure præſtandi ſalvum conductum.

SAlvum conductum, ſive ſalvam Guardiam concedunt principes, tam bannitis, quam iis, qui per ditiones ſuas peregrinantur. Bannitis quidem & aliis datur de violentia, quæ de facto contra jus infertur. Mynſing. 1. *conſ.* 82. *l. relegati* 4. *in fin. ff. de pœn.* Boer, *deciſ.* 178. *num.* 1. Coler. *de proceſſ. part.* 4. *cap.* 1. *num.* 177. Menoch. 2. *arb. cent.* 4. *caſ.* 336. *num.* 27. Farinac. *pr. crim. lib.* 1. *tit.* 3. *quæſt.* 17. *num.* 110. Si quis eos offenderit, qui ſalvum conductum habent, in crimen læſæ majeſtatis incidit. A. Reyger. *in theſ.* 1. Eſtque illa poteſtas euntes redeunteſque per vias publicas ſui territorii deducendi juriſdictionis quædam portio. VVeſenb. *conſ.* 33. *n.* 3. *&* 10. niſi forte alius hoc jus ſibi quæſitum eſſe aſſerat. Cæterum, qui ſalvum conductum impetrarunt, violari jure non poſſunt. Nam quæ ſemel data eſt fides, ſervanda eſt. *c. noli* 22. *quæſt.* 1. *arg. l.* 1. *C. de his, qui ven. at.* Fach. 9. *controv.* 69.

CAPVT XXVI.

De jure recipiendi Iudæos, & Inducias moratorias concedendi debitoribus.

EX Conſtitutione Aureæ Bullæ & ordinationis politicæ, anno 48 & 77. *tit.* 20. publicatæ nemini, niſi qui regalia à Cæſare & Imperio obtinet, aut ſpeciali privilegio hoc jus quæſitum habet, Judæos recipere permiſſum eſt: ita tamen ut legibus cujuſque Magiſtratus, ſub quo degunt, ſubjecti ſint. *lib.* 8. *C. de jud.* & quinque in annua centum mutuo data poſtulent, immodiciſque iſtis exactionibus, obligationibus & fidejuſſionibus abſtineant. Juſtiſſimum ſane eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

coerceri horum hominum avaritiam, quorum ars ſol[a] in eo poſita eſt, quo pacto Chriſtianos circumveni[re] poſſint.

Debitoribus, qui fortuitis ex caſibus facultatibu[s] ſuis lapſi ſunt, Induciæ moratoriæ concedi ſolent, vul[-] go die Quinquenel oder Anſtands⸗brieff. *Ordin. po[l.] Francof. anno* 77. *tit.* 23. ne in iſto quinquennii ſpati[o] creditores eorum quicquam de credita ſumma æſti[-] ment poſtulandum: quatenus ſub induciis illis & da[-] tam poſſint reparare pecuniam, & aliquatenus debi[-] torum valeat reſpirare ſubſtantia. Caſſiod. *lib.* 2. *var.* Cujac 2. *obſerv.* 10. Atque iſtæ aliter non valent, quam ſi fidejuſſio idonea ſuper debiti ſolutione præbeatur *l.* 4. *C. de precibus Imper. offer.* VVurmſ. *in pr. obſer. tit.* 28. *num.* 9. Konig. *in proceſſ. cap.* 2. *in addit. num.* 33. Gail. 2. *obſer.* 46. *num.* 14. aut juramentum præ[-] ſtetur. Theſlaur. *deciſ.* 186. *num.* 7. Contra fiſcum in[-] duciæ iſtæ obtentæ nihil operantur. Chaſſan. *de glor. mund. p* 5. *conſid.* 24. *num.* 199 nec contra opifices, & alios, quibus ad laborem perſonæ debitor obligatus eſt. Moller. 4. *Semeſtr.* 6. *num.* 2. nec in cauſa dotis, alimentorum, vel ſimili, quæ dilationem non admit[-] tit. Peckius *de jure ſiſtendi. c.* 45. *num.* 20.

CAPUT XXVII.

De jure ſuccedendi in bonis damnato ex coitu ſuſce- ptorum, & ſine hærede morientium.

MOrtuo eo, qui natus eſt ex damnato coitu, ſine li- beris, non admittuntur ejus fratres uterini & ſorores, etiam ex legitimo matrimonio procreati, ſed ſuccedit fiſcus, aut alius temporalis magiſtratus, Myn- ſing. 3. *obſer.* 91. Gail. 2. *obſ.* 88. *num.* 1. Hartm. *lib.* 2. *tit.* 43. *obſ.* 9. Carol. Tapia *in l. fin. part.* 1. *c.* 2. *num.* 49. *de conſtit. princ.*

Idem jus ſibi vindicat Fiſcus in rebus eorum, qui ſine legitimo hærede deceſſerunt. *l.* 1. *C. de bon. va- cant.* 10. *C.* 10. *l.* 96. §. 1. *ff. de leg.* 1. Berch. *de regal. num.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

*num.*67. Boer. *dec.*50. *n.*14. *conſ.*92. *num.*2. Peregrin. *de jur. fiſci. lib.* 4. *tit.* 3. Hoc jus Cæſar communicavit cum Statibus Imperii, qui ſuperiora iſta Regalia etiam in ſuis territoriis exercent.

Caput XXVIII.

De jure mutandi Religionis exercitium.

EX conſtitutione pacis Religionis, liberum eſt Statibus in diſtrictibus ſuis tam Auguſtanæ Confeſſionis, quam Catholicæ Religionis exercitium mutare. Subditos tamen pacifice viventes non poſſunt ad hanc vel illam religionem amplectendam cogere: Incivile enim eſt, invitum hominem jubere facere, quod facere non poteſt. *l.*9. §. 10. *ff. de pœn.* Id autem quis cenſetur facere poſſe, quod libera quadam voluntate animi facit nemine cogente: Eaque quæ facta lædunt pietatem, exiſtimationem, verecundiam noſtram, & ut generaliter dixerim, contra bonos mores fiunt, nec facere nos poſſe credendum eſt. *l.* 15. *ff. de condit. inſtit.* Et religionem imperari non poſſe, dixi ſupra *lib.*3. *cap.*11.

Caput XXIX.

De Iuriſdictione Foreſtali Statibus conceſſa.

IUriſdictio Foreſtalis, die Forſtliche Oberkeit / conſiſtit in banno ferino, quod nobis Wildban dicitur; ex jure foreſti: cujus proprium eſt Saltuarios conſtituere, ſilvam nexilibus plagis cingere, pœnamque ab iis, qui contra edictum venantur, exigere. Atque hodie principes non tantum in publicis locis verum etjam privatis jura venationum recte exercent. Idque per præſcriptionem, diuturnam Subditorum patientiam, & privilegia ſummi principis.

Præſcriptio pleniſſimam iis parit ſecuritatem, nulla admiſſa, de mala fide aut titulo, quæſtione, Garſ. *tr.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

de expenſ. c.9. num. 21. Mos etenim fideliſſimæ vetu-
ſtatis diligenter retinendus eſt. *l.* 18. *C. de teſtam.*

Patientia ſubditorum magis conſpicua eſt: acqui-
verunt enim in prohibitionibus, ſeque Principum co-
natibus favere, patientia ſua oſtenderunt. Menoch. *de*
arb. 77. *c.* 60. *num.* 11. Non enim in publicis tantum
locis principes hanc ſibi ſumpſerunt poteſtatem, ſed
etiam in ipſis privatorum hominum agris. Loca pu-
blica quin ad principes ex ſublimi territorii jure per-
tineant, nemo negaverit. *l.* 3. *§. pen. ff. de jur. fiſci.* *l.*
ſervitutes 14. *§. publico de ſervit. l.* 2. *merito* 3. *& l. ſeq.*
ff. Ne quid in loco publ. l. 9. *ff. ad l. Rhod. de jactu.* In
privatis etiam non minor licentia iis indulta. Eorum
enim poteſtati Deus reliquit beſtias, quibus ſubjec-
territorium. *Daniel.* 2. *v.* 38. *Ierem.* 27. *v.* 5, *& c.* 23.
v. 24. Præterea publice intereſt, non omnibus paſſim
concedi debere venationis ſtudium. Nam primo ſi in-
differens eſſet venatio, torpeſcerent homines, & præ
nimia venandi dulcedine ab agricultura aliiſve ne-
ceſſariis vocationis officiis abduci ſe paterentur, *auth.*
agric. C. quæ res pignori. l. 2. *ff. de feriis.* Deinde ne
privati ad diſcordiam, cujus fomes eſt communio,
eſſent procliviores. *l. cum pater.* 77. *§.* 23. *ff. de leg. l.* 2.
l. ſi non ſortem 76. *§. ſi centum: de condict. indeb.* Et
denique ne ἀταξία eſſet in inferendis armis, ſine qui-
bus venatio haud facile expediri poteſt.

Singulari Cæſaris privilegio venandi jus conceſ-
ſum eſt Electoribus Imperii, Ducibus, Comitibus, aliis-
iſque Nobilioribus, quibus venatio eſt inſtar acceſſio-
nis ditionum, & ſervitutis in fundis ſubditorum ju-
riſdictioni principali debitæ. Zoanet. *tr. de venat.*
num. 204. *vid.* Pet. Heig. *q.* 15. *num.* 53. *cum ſeqq.*
Pruckm. *ad §. venatio c.* 2. *num.* 11. Roſenth. *de ven.*
c. 5. *concl.* 94. *num.* 8. Atque hoc reſpectu dici poteſt,
jus venandi recte referri inter regalia. Heig. *d. loc.*
num. 44. *cum ſeqq.*

CA-

CAPUT XXX.

De Probatione Iuriſdictionis, & juris territorii.

POſtquam de exercitio juriſdictionis nonnulla adducta ſunt, de probatione & effectu ejuſdem paucis nunc agendum eſt. Probatur autem Jurisdictio I. ex Inſigniis Principis in Curia aliiſve locis depictis. Chaſſ. *in Catal. glor. mund. concl.* 55. VVeſemb. *conſ.* 21. *num.* 98. Hier. à Monte *tr. fin. reg. c.* 75. *n.* 5. Rol. à Vall. *conſ.* 84. *n.* 23. *vol.* 2. II. Ex ſolenni Principum introitu. Boer. *deciſ.* 217. *n.* 21. Schurff. *conſ.* 35. *n.* 13. Claves mihi tradi ſolent, qui juriſdictionem ſatis arguunt. *arg. l.* 74. *ff. de contrah. emt.* III. Ex juramentis Subjectionis, Huldigung und Erbpflicht/ *c. un. ibi, ſub juris. Qual. jur. Vaſal. deb.* Gail. *de areſtis c.* 7. *n.* 30. Schurff. *conſ.* 35. *n.* 13. *cent.* 3. Maſcard. *de prob. concl.* 946. *n.* 19. & 21. IV. Ex edictorum & mandatorum obſervantia: qui enim paret mandatis, ſubditus eſſe cenſetur. Pacian. *de prob. lib.* 2. *c.* 35. *n.* 16. & 21. V. Ex perceptione redituum, *l. ſi quis ſuper C. fin. reg.* & ſolut. cenſus. *cap. cum olim. c. omnis anima, de cenſib. l. competit. C. de præſcript.* 30. & 40. *annor.* VVeſ. *conſ.* 62. *v.* 11. Denique ex fama communi, Fab. à Monte *d. cap.* 52. *num.* 10. VVeſenb. *conſ.* 2. *n.* 68. maxime vicinorum ejus loci: qui in hoc caſu ſunt teſtes magis idonei. *l.* 1. *ff. de flum.* Mynſ. 6. *obſ.* 25. *n.* 8. & *obſ. ſeq.*

CAPUT XXXI.

De effectu Iuriſdictionis Statibus [c]*mmunicatæ.*

EFfectus juriſdictionis eſt, quod ad defendendam juriſdictionem ſuam Statibus competit actio. VVeſ. *in par. ff. de juriſd. n.* 13. quin etiam hodie pœna fractæ pacis tenetur, qui alienam juriſd. violat. VVeſemb. *ibid.* Et in territoriis ſuis, omnibuſque eorum acceſſoriis & pertinentiis fundatam intentionem principes

 habent.

habent. *arg. l. 1. § 4. ff. de off. pr. urbi. l. 76. de R.* Gail. 2. *obſ. 62. n. 9. & de pign. obſ. 8. n. 6.* Nam unun quodque cenſetur Juriſdictionis illius, cujus eſt. Te ritorii. *c. 2. de reſtit. ſpolias. in 6. c. cum Epiſcopi 7. de off. ord.*

Atque hactenus de poteſtate Cæſaris tam reſerva quam communicata dictum eſt. Sequitur tractat de Statibus S. Rom. Imper. quorum tres ſunt claſſes Electores, Principes & Liberæ Civitates.

De Electoribus dicam, quæ eorum origo, quæ po teſtas, tam in Electione, quam extra eam.

Caput XXXII.

De Origine Electorum.

DIverſum ſentiunt Politici, quo tempore conſtitutum fuerit in Imp. Romano Septemvirale Collegium. Alii quidem Ottonis III. Imper. hoc factum fuiſſe ſcribunt. Marſil. Patavin. *de tranſlat. Imp. c. 11.* Leopold. de Babenberg. *de juribus regni & imperii 12.* Rudolphus de Columna *de tranſlat. Imper.* Platina *in vita Greg.* Simon Schrad. *lib. ſing. de Elect. orig. cap. 1.* P. Heigius *lib. 1. qq. jur 2.* A. Knichen *de jur. Saxon. non provoc. verb. Electorum cap. 1.* Sed vehementiſſime refragatur illis, quod omnes fere Imperatores, qui poſt Ottonem III. rebus præfuerunt, tum ab univerſis Imperii Principibus Eccleſiaſticis & politicis, quorum quatuor & quinquaginta fuiſſe ſcribit, Bodin. *6. de rep. c. 5.* tum etiam à quibuſdam populis, veluti Saxonibus, Suevis, Bavaris, aliiſque nonnullis electos deprehendimus. Otto Friſing. *lib. 6. cap. 27. & 28. cap. 12.* Abbas Urſperg. *in Chron. an. 1035 & 1106. Sigebert. de an. 1126.* Alii ad Rudolph. I. Imp. tempora referunt. Sed graviter illis obſtat, quod anteceſſori illius VVilhelmo Hollandiæ Comiti imperium ab Electoribus aſſignatum eſſe legimus. Alii ad Friderici Barbaroſſæ ſeculum referunt. Peucer. 4 *Chron.*

Quid ſtatuendum in harum opinionum conflictu? Sane

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ane Delio natatore hîc opus eſſet, adeo intricata res ſt, & involuta conjecturarum nebulis. Si quid ta-nen conjectura aſſequi poſſum, dicam quod res eſt: nempe non certo aliquo Imperatorum, vel univerſi mperii decreto & ſanctione hoc introductum eſſe: ed tacito conſenſu Principum Imperii paulatim ir-epſiſſe, interveniente longi temporis curſu, quo titu-o nullus eſt validior. Idque per Friderici II. Imper. empora fere contigit. Nam & illa ætate numerum eptenarium exprimunt, & familias ſuffragantium dnotant hiſtorici. Aventin. *lib.*5. Onuph. Panuin. *r. de comit.* Sanctionem nullam hac de re extare, inde colligitur, quod Carolus IV. in Aurea Bulla nullam ejus mentionem fecerit, ſed tantum uſus longævi, & laudabilis conſuetudinis. Ad extremum hoc loco neruditam eorum aſſertionem exterminandam eſſe liquido patet: nempe quod Carolum IV. Collegii hu-jus faciunt fundatorem. Scire debebant, anteceſſo-res Caroli, Adolphum Naſſovienſem, Albertum Au-ſtriacum, Henricum VII. Ludovicum Bavarum, & Fredericum Auſtriacum à Septemviris ad Imperii fa-ſtigium fuiſſe evectum. Non igitur Carolo hujus rei origo adſcribi poteſt.

CAPVT XXXIII.

De Electorum poteſtate in Electione & Degradatione Cæſaris.

Electoribus jus eligendi Cæſarem competere du-bium nullum eſt. *c. per venerabilem ext. de Elect.* Aur. Bull. *tit.*7. Laudenſ. *tr. de princ.* non quidem uni aut pluribus, ſed toti collegio: ut dixi ſupra *lib.*4. *cap.*33. Nec prius ex Electionis loco illis decedere fas eſt, quam ſi legitima omnibuſque numeris abſoluta electio fuerit peracta: Si ſpatio 30. dierum non con-ſenſerint, ex Aureæ Bullæ diſpoſitione pane & aqua tamdiu alendi ſunt, donec voluntates eorum in unum conſpirent. Dixi Electionem omnibus pariter compe-

tere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tere. Sed quid eſt, quod jure Saxonico diſpoſitu *lib.*3. *art.*57. his verbis: **der Schencke des Reic** (videlicet Rex Bohemiæ) **hat keine Wahl / darun daß er nicht Teutſch iſt.** *Electio denegatur Regi Boh mia, qui tamen Elector eſt, quoniam Germanicæ n tionis non eſt.* Ceſſante igitur hujus legis ratione, ce ſat ipſa diſpoſitio: alias ſi conſentientibus ſuffragi tres Electores in unum conſpirent, reliqui tres alium, poteſtatem habet Rex Bohemiæ, alterutru ex illis eligendi, & ad Imperatoriam dignitate evehendi. Libera autem iſta eſt Electio, videlicet u ex Germanis Principibus, quem velint, eligere po ſint: Alium quam Germanicæ nationis non poſſun Lancell. Conrad. *in templ. om.jud. lib.*1. *c.*1. *quæſt.* & *q.*3. *n.*16. & 45.

Degradatio eidem Electorum Collegio competi non Pontifici: nec ferenda eſt iſta Pontificialis inſo lentia, quod degradandi licentiam ſibi ſumit. *cap.* 2 *de Sent.* & *re jud. in* 6. *c. venerabilem c.* 34. *de Elect lib.*1. *c.alius* 15. *q.*6. Nam quod quidam dicunt, abſo lutiſſimam Imperatori poteſtatem eſſe relictam, u mutare poſſit quadrata rotundis. Alciat. *conſ.*201. *n.*14 Petr. Anton. de Petra *tr. de poteſt. princ. c.*3. *q.*2. id ve hac ipſa ex degradatione facile refellitur. Eſtque e ſimilis conſuetudini vetuſtæ, qua Imperatores à Se natu fuerunt judicati hoſtes: quæ pœna fuit ut cer- vix inſereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæde- retur. Sueton. *in Nerone, cap.*45. Forte etiam illi pœ- næ æquiparari poteſt, qua quis jure civili à gradu & dignitate dejicitur. *l. aut damnum in pr. de pœn.* Ita VVenceſlao abrogatum Imperium ann. 1001. com- muni ſuffragio. Peucer. 5. *Chron.* Mynſ. *conſ.* 19. *n.*6. Dauth. *ad l.*3. *C. de teſtam. num.*1. *b.* Cuſpin. *in VVen- ceſl.* Raphael Volaterr. *lib.*23. &c.

CAPUT XXXIV.

De poteſtate Electorum Imperii extra Electionem.

E Lectoribus peculiaria quædam munia impoſita ſunt, quæ exerceri ſolent, ſicubi Imperator vel .ex Romanorum ſolennes Curias ſuas celebraverit. ur.Bul.25. Elector Palatin. Archidapifer eſt S.Rom. mp.qui vicarios habet Barones VValpurgicos Truch-ſios. Saxonicus Archimarſchallus eſt, cujus vices erunt Barones de Pappenheim. Brandeburgicus Ar-hicamerarius eſt, illiuſque vicarii ſunt Comites ab Iohenzollern. Aurea Bul. *ibid* Stuck. *lib.* 2. *antiq. ont. cap.* 23.

Totius autem Electoralis Collegii inſignis eſt autoritas, tum in comitiis, tum particularibus Conentibus, de quibus ſupra lib. 4. cap. 33. dixi: Singu- etiam nonnulla privilegia habent. Elector Palatius adminiſtrator & proviſor Imperii, eo vacante, oteſtque pleno jure exercere judicia, præſentare ad eneficia Eccleſiaſtica, colligere reditus, inveſtire de eudis, juramenta fidelitatis vice & nomine Sacri mperii recipere, feudis principum duntaxat exceptis, c illis, quæ Fahnlehn vulgo appellantur, quorum in-eſtitura & collatio ſoli Imperatori vel Regi Romaorum ſpecialiter reſervata eſt. Ipſe tamen Comes Paatinus alienationem ſeu obligationem rerum Impeii, adminiſtrationis illius tempore, expreſſe ſibi noerit interdictam. *Aur. Bul. tit.* 5. Vaſq. *illuſt. quæſt. ib.* 1. *c.* 22. *n.* 1. Schrad. *p.* 10. *de feud. ſect.* 3. *n.* 174. Eolem jure adminiſtrationis illuſtriſſ. Dux. Saxoniæ, ruitur in illis locis, ubi obſervantur jura Saxonica. Aur. Bul. *ib.* Præterea Elector Palatin. eſt Judex Cæaris, judicio in Imperiali Curia inſtituto. *Aur. Bull. b. in fin. t.* 5. Exinde autem male Bodinus colligit, Cæſarem ea de cauſa non cenſendum eſſe Monarcham: quippe convenitur Cæſar coram Comite Palatino

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

non ut coram ſuperiore ſive Magiſtratu, ſed ut co[m]
inferiore, qui judicium tantum in cauſa propo[…]
exercet. Ipſe igitur Cæſar, depoſita quodamm[o]
majeſtate, de ſua cauſa Comitem Palatinum Elect. [ju]
dicare jubet. Et alias jure civili receptum eſt, eo[…]
jure utimur, ut ſi quis major vel æqualis ſubjicia[t]
juriſdictioni alterius, poſſit ei & adverſus eum jus [di]
ci. *l.* 14. *ff. de juriſd.* Idque non modo in privatis[…]
magiſtratibus, ſed etiam in ipſis Principibus loc[um]
habet: ſive aliorum Principum, ſive ſuorum judi[…]
ſubire malint. Bodin. 3. *de Rep. cap.* 6. Ita Rex Gal[…]
Parlamenti Pariſienſis judicium ſubit: Rex Bohem[…]
reſpectu Sileſiæ ſubjicitur judicio ſuperiori Uratiſ[la]
vienſi, & reſpectu Ducatus Glogovienſis patribus C[u]
riæ iſtius Ducatus: Schrader. *par.* 10. *de feud. ſect.* […]
num. 53. Electores Saxonici coram ſuprema ſua L[…]
ſienſi Curia Electorali ſeſe conveniri patiuntur. A[r]
chiduces Auſtriæ, cum ſint immunes à juriſdictio[ne]
Imperii, ortis controverſiis aliquem è ſuis Vaſallis j[u]
dicem conſtituunt, coram quo conveniantur, & j[…]
accipiant, Cuſpin. *in Auſtr.*

Huc pertinent alia privilegia Electoribus indult[a]
Inter illa potiſſimum eſt: quod vel plane inhibita […]
provocatio à ſententiis quorundam, ut Saxonici […]
Brandeburgici: vel intra certam quandam ſumma[m]

Privilegium de non appellando primum conceſſu[m]
eſt Electori Saxoniæ ex Aurea Bulla: deinde Sigiſmu[n]
di Imp. beneficio: tertio idipſum plenius conceſſu[m]
à Ferdinando Cæſ. anno 1559. die 2 Maji. Credid[it]
enim Princeps, eos, qui ob ſingularem induſtria[m]
explorata eorum fide & gravitate, ad hujus offic[ii]
magnitudinem adhibentur, non aliter judicatur[os]
eſſe, pro ſapientia ac luce dignitatis ſuæ, quam ip[ſe]
foret judicaturus. *l un.* §. 1. *ff. de off. præf. præt.* Utun[…]
tur autem jure & prærogativis antiquorum Prætor[…]
præfectorum. VVeſenb. *in par. ad titulum. à quib[us]*
appell. n. 3. Peucer. 5. *Chron.*

Præterea Electores Saxoniæ defenſores ſunt juri[…]
Saxo[…]

[S]axonici, cujus in Camera Imperiali nulla habetur [ra]tio. Non igitur fas eſt Subditis Electoribus Saxonicis [te]ntare provocationem ad aliena judicia: aliàs illis à [m]ale informato ad eundem melius informandum per[m]itti ſolet provocatio. I. Eyrer. *in proceſſ. cap.* 4. [ve]*rſ.* 4. *n.* 22.

Intra certam ſummam etiam provocari ab Electo[ri]bus vigore privilegiorum, receptum eſt.

A Curia Electorali Moguntina non licet appellare, [n]iſi cauſæ valor aſcendat ad ſummam 40 flor. ex pri[v]ilegio collato anno 1521. Principis Electoris Palatini [ſu]bditi, **im Vntern und Obern Fürſtenthumb der Pfaltz am Rhein und Beyern** / non poſſunt appella[r]e, niſi mille florenos excedat cauſa ex privilegio anno [1]566 & 1578. indulto, &c.

Sed nos his relictis deſcendimus ad ſecundam claſ[ſ]em Statuum Imperii, nempe ad Principes, tam Eccle[ſi]aſticos, quam Seculares, atque inter illos primo loco [t]ractamus de Archiepiſcopis, deinde de Epiſcopis, de[n]ique de Abbatibus & Prælatis: Inter hos potiore lo[c]o de Archiducibus & Ducibus, deinde de Marchio[n]ibus & Landgraviis, denique de Comitibus & Ba[r]onibus.

CAPVT XXXV.

De Archiepiſcopis.

DE Principibus Eccleſiaſticis in univerſum verum eſt, ſortiri eos forum Cæſaris ratione regalium. Gail. 1. *de PP. c.* 8. *num.* 8. In cæteris cauſis proprium habent forum, ſive Conſiſtorium. Tres autem ſunt Eccleſiaſticorum Principum ordines: Archiepiſc. Epiſcopi, Abbates & Prælati.

Archiepiſcopi non unius tantum civitatis, ſed univerſæ provinciæ plures civitates complectentis Eccleſiæ inſpectioni ſunt præfecti. Nomen habent à Græco ἀρχὴ & ἐπισκοπεῖν, quod inſpicere ſignificat. Dignitatis ſuæ inſigne gerunt pallium, quod à Patriarcha,

vel

vel à Pontifice illis communicatum eſt. *cap. ant*
23. ext. de priv. Diſt.100. per tot. Sine eo nec Ar
epiſcopi nomen jure ſibi vendicat. *c.3. ext. de auct*
uſu pallii: nec ea quæ ordinis ſunt Epiſcopalis n
exequitur. *c. quod ſicut 28. §. pœn. in fin. ext. de E*
Atque illi alias Metropolitani dicuntur. *cap. pe*
tam 9. q. 1. quod in Metropoli, id eſt matrice al
civitate jam olim conſtituti ſint. Differunt à Patr
chis: quod illi non uni tantum provinciæ, ſed inte
nationi, quam plures provinciæ continent præſid
horum numerantur quatuor: Conſtantinopolita
Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus. *c.*
tiqua de privilegiis. c. ſacroſanctæ. c. venerant. 5. c
definivimus. 22. diſtinct. Covarr. 4. *reſol. tom. 2.*
adnumerantur inferioris ſubſellii Patriarchæ: Aq
lejenſis, Cantuarienſis, Biturigenſis & Gradenſis. Du
de SS. Eccleſ. lib. 1. c. 9. Differunt etiam à Primatib
nam illi Archiepiſcopos dignitate antecedunt. *d*
primatibus, diſt. 99. Sunt autem Primates in Ger
nia Archiepiſcopus Magdeburgenſis: in Italia Aq
lejenſis: in Gallia Trevirenſis, in Gallia Celtica Bi
ricenſis; Grandienſis & Lugdunenſis: in Anglia C
tuarienſis: in Hiſpania Toletanus. P. Greg. *lib. 15. S*
tag. c. 10. Differunt à Cardinalibus: nam & illi axi
cardo reliquarum Eccleſiarum dicuntur. *c. ſacroſ*
ctæ 22. diſtin. P. Greg. *ibid. c. 4.* Archiepiſcopi aut
cognoſcunt de crimine Epiſcopi vel Suffraganei
P. Greg. *lib. 15. Syntag. c. 11.* & de controverſ
quas Clericus habet cum aliquo ex Suffraganeis. *c*
clericus 12. q. 1. ſupplendoque Epiſcoporum neg
gentiam, agunt quod Epiſcopi eſt officium. *c. c*
ſcimus 9. q. 3. c. per tuas 40. §. fin. de ſent. excom
Decret. 39.

C

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XXXVI.

De Epiſcopis.

[E]Piſcopum eligunt cujuſcunque Eccleſiæ Canoni-ci. *c. in Geneſi: c. Eccleſiis c. 2. Cumana de elect.* in-[t]ra tres menſes à die vacationis. *c. ne pro defectu de [el]ect. c. poſtquam* 50. *diſtinct.* cum ſcilicet, qui legiti-[m]e natus, trigeſimum ætatis ſuæ annum exceſſit, qui-[q]ue probatæ eſt vitæ & ſcientiæ: *c. cunctis ext. de [el]ect. Concil. Trid. ſeſſ. 7. c. 1. & ſeſſ. 22. c. 2.* Electionem [ſe]quitur confirmatio, inde conſecratio, nonnunquam [et]iam conceſſio pallii. *c. cum in juventute* 15. *ext. de [p]æſumpt.*

Confirmatio Epiſcoporum Germaniæ præſtatur à [P]ontifice, *c. nihil. §. cæterum. c. cum venerabilis 7. ext. [de] conſuet.* Omnis autem Epiſcoporum poteſtas Pon-[ti]ficialibus conſtitutionibus diſtribuitur bifariam. [c.] *dilectus de off. ord.* ut alia competat ex lege juriſdi-[ct]ionis, alia ex lege diœceſana. Ad legem juriſdictio-[n]is ea referuntur, quæ in Canonica obedientia, corre-[ct]ione, &c. conſiſtunt. *c. dilectos. c. conquerente de off. [or]din.* Ad legem Diœceſanam referuntur primo redi-[t]us illi; qui in ſingulis miniſtris ultra poſſeſſiones tem-[p]orales ſunt attributi: ut vectigal cathedraticum, [ſi]ve Synodaticum, quod Cathedræ ſive honori Epi-[ſ]coporum penditur. Deinde Enthroniaſticum, hono-[r]arium illud, quod Epiſcopis munus ſuum auſpicanti-[b]us Eccleſiæ ſubjectæ largiuntur. *Nov.* 123. *Duar. de [b]enef. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 5. De aliis Epiſcoporum mu-[n]iis. v. P. Greg. *lib.* 15. *Syntag. univerſi jur. cap.* 12. *[n]um.* 33.

CAPVT XXXVII.

De Abbatibus & Prælatis.

ABbatis appellatio inter Monachos ſive Eremitas honorario titulo primum attributa eſt ei, qui cæ-

teris

teris inſtar patris eſſe viſus eſt. Sozom. *lib.5. cap.* P.Greg. *lib.*15. *Syntag. cap.* 13. Hodie præpoſitum Monachorum denotat. Eligitur autem unius monaſterii Abbas tantum unus. *c.clericus* 21.*q*.1. habetque juriſdictionem & coërcitionem in ſuos Monachos. In Abbatiſſam nulla eligitur, niſi 30. an. compleverit ex conſtitutione Bonifacii VIII. *c. in immunitatibus* 43. *pr.de elect. l.*6. Ex Concilii vero Trid. ſeſſ. 15. *cap.*7. præſcripti anni 40. requiruntur. His etiam defenſoribus nituntur Abbatiæ, itemque Epiſcopatus, quos patria lingua vocant Kaſtenvögte und Schirmherrn. A. Knichen *tr. de jure ſuper. ca. n.*325. quæ defenſio in antiquis privilegiis & fundationibus dicitur Mundeburdium.

Prælati à præferendo dicti ſunt Antiſtites Eccleſiaſtici. P. Greg. *lib.*16.*c.*3. Lancell. Conradus *in templo om.jud.lib.*2. *c.*10. Hodie ii tantum Eccleſiaſtici Antiſtites hac voce comprehenduntur, qui licet immediate imperio ſubjecti, partim etiam Principum titulo ſunt decorati, jus tamen ſuffragiorum ſinguli in ſolidum, ac par Principibus non habent: ſed univerſi unius tantum Principis vicem ſuſtinent, ut ſunt proprie & regulariter Abbates, Præpoſiti, Abbatiſſæ & Commendatarii. Atque illi eandem in diſtrictu ſuo poteſtatem obtinent, quam Principes in ſuo. Paurmeiſt. *lib.*2. *de juriſd. c.*9. *n.*16. Cæterum Abbates opulentiores titulo Principum Imperii decoravit Carolus IV. Imp. A. Knichen. *tr. de jure ſuperioritatis. cap.*1. *n.* 15. *ex Cruſio annal. Suev. p.*3. *lib.*5. quales ſunt Fuldenſis, VVeiſſenbergenſis, Campidonenſis & Murbacenſis.

CAPUT XXXVIII.

De Archiducibus & Ducibus.

INter ſeculares Principes ſummam juxta Electoralem dignitatem obtinent in S.Rom.Imp. Archiduces, & quidem Auſtriaci. De privilegiis eorum integrum

ſcrip

ſcripſit tractatum Thomas de Haſelbach, quem alle-
gat Cuſpinianus *in vita Friderici Barbaroſſæ Imp.*
Ducis appellatio à ducendo eſt, vel quod ducat &
regat exercitum, unde Hertzog dicitur, vel quod ipſe
alios ad virtutem ducat. Frec. *de ſub. feud. l.* 1. *quis
dic. dux. num.* 8. vel denique quod inveſtitus ſit de
ducatu. Motz *de his. qui feud. dare poſſ. n.* 16. Inter
Duces autem, qua Duces, nulla differentia eſt, ſed
duntaxat ordo in ſeſſionibus. Vult. 1. *de feud.* 4. *n.* 14.
Ex ordine dependet, quod alii ſunt Duces Imperii,
vigore ſanctionis Ottonianæ, qua ſingulæ claſſes S. R.
Imp. in quatuor membra diſtinctæ ſunt A. Kn. *de ju.
territorii c.* 1. *n.* 84. Alii ſimpliciter ſunt Duces. Du-
ces Imperii quatuor ſunt: Brunſvicenſis, Bavariæ,
Sueviæ & Lotharingiæ, Reliqui ſuo ordine, ſuoque
jure cenſentur. Atque hodie dignitas eorum ad hære-
des eſt tranſitoria: olim perſonalis tantum fuit: quod
adhuc obtinet in Hiſpania: nam apud eos Ducalis
dignitas, niſi per Regem renovetur, ad hæredes non
tranſit. Rodericus Suarez. *in l. quoniam, Dub.* 1. *cir-
ca fin. & dub.* 2. *n.* 10. *de inoff. teſt.* Heig. 1. *q.* 2. *n.* 37.
Suar. *in Com. feud. c.* 6. *n.* 8. P. Greg. *lib.* 6. *ſynt. juriſd.*
9. *num.* 15.

CAPUT XXXIX.

De Marchionibus & Landgraviis.

IN derivatione verbi Marchiæ mira eſt eruditorum
diſſenſio. Alii à Marcomiro Francorum Duce: alii
à Marcomannis, equitatu pollentibus populis, ut Al-
ciat. *tr. de Duell. cap.* 32. quos aliquando rerum poti-
tos eſſe conſtat in Marchia Brandeburgica, deducunt;
alii à mari: alii à marca diſtinctione, quæ fines ſive
limites ſignificat. Vult. 1. *de feud.* 4. *n.* 14. poſt Alber-
tum Crantzium, Petrus Heig. *lib.* 1. *q.* 2 *num.* 57. alii à
Marciſia Celtico vocabulo, quod denotatur ala equi-
tum. Verumenimvero conjecturis meris, non argu-
mentis rem agere mihi videntur. Tutius eſt dicere,
eſſe

eſſe nomen Græcum & corruptum. Nomarchia en[illegible] Græce dicitur provincia: unde prima ſyllaba ab[illegible] natum eſt verbum Marchia, eo fere tempore, quo[illegible] archatus cœpit in Italia: tum enim nomina Ma[illegible] ſtratuum mutata: & plerunque Græca pro Latis[illegible] uſurpata ſunt. Etenim Vicarius Imperatoris in Ita[illegible] tum Exarchus eſt dictus: provinciæ, quæ olim Con[illegible] lares & prætoriæ erant, dici cœperunt, aut Ducat[illegible] aut Nomarchiæ, aut Toparchiæ, aut Capatanatæ[illegible] nomina deinceps Longobardorum ſeculo corru[illegible] ſunt: nam Apuliæ quædam pars à Frontone fl. ad A[illegible] ſidi ripas, quæ tum dicta erat Capatanata, eo, qu[illegible] à Catapanis præfectis gubernatur, hodie immuta[illegible] literis Capitanata dicitur; quippe qui Catapanus f[illegible] rat, nunc vulgo appellatur Capitaneus. Tranſlo[illegible] Imperio ad Germanos, temporibus Henrici Aucup[illegible] Marchiones dici cœperunt, qui tuendis finibus Ro[illegible] Imp. præfecti. Baro *lib.2.de feud. c.3.* Danomarch[illegible] nomen inde eſt, quod Germone Danorum Rege de[illegible] cto Henricus Auceps huic genti Marchiam Sleſvice[illegible] ſem in Cimbrica Cherſoneſo oppoſuit præſidio firn[illegible] tam. Peuc. 4. *Chron.* Idem contra Henetos ultra Od[illegible] ram ſtatuit Marchiam Brandeburgenſem. Id. Peu[illegible] Igitur Marchiones ceu præſides limitanei aſſidue [illegible] Imperii limites excubabant in armis; cumque finiu[illegible] curam agerent, ſimul populis, quos armis defend[illegible] bant, adverſus vicinos hoſtes jura dabant. Hodie qu[illegible] tuor ſunt Marchiones Imperii: Brandeburgenſ[illegible] Miſnenſis, Moraviæ & Badenſis. In Italia Marchi[illegible] Tuſciæ, Veronæ, Aquilejæ, &c. quarum appella[illegible] multo ante conſtitutas in Germania Marchias vig[illegible] P.Heig. 1. *qq.2. num.*58.

Landgravii erant judices totius alicujus provinci[illegible] Horum quatuor in Imperio ſunt: Thuringiæ, Haſſi[illegible] Alſatiæ, Leuchtenbergenſis. De origine Landgravi[illegible] rum Thuringiæ & Haſſiæ vid. Peuc. 5. *Chron.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XL.

De Comitibus & Baronibus.

NOmen Comitis à comitando & ſequendo eſt. *l.item apud Labeonem* 16. §. *Comitem* 15. *ff. de in-*
ur. Turneb. 21. *adverſ.* 28. Inde Comites appellati
ınt, qui Magiſtratus provinciales, tanquam nego-
iorum publicorum adjutores, ſequebantur veluti le-
gati. *l. ὀ μόνον* 10. §. *ὁ περιμίπλον. de excuſ.tut.* & ju-
licantibus aſſidebant *l. pen. & ult. ff. de aſſeſſor.* Al-
iat. *lib. de ſing. certam c.* 22. Comites ſic dictos putat,
quod ex comitatu Cæſaris ad regendam aliquam pro-
vinciam mitterentur. Succeſſu temporis factum eſt,
ıt Comitis nomen de omnibus negotio alicui præpo-
ſitis uſurparetur. Unde Comites ſacrarum largitio-
ıum, de quibus II. *in* C. Lazius *lib. 2. Com. reip. Rom.*
. 11. Turneb. 15. *adverſ.* 16. & *l.* 28. *c.* 2. Vox Grave
ignificat judicem, unde appellationes iſtæ in S. Rom.
mp. receptæ Centgrave. Knich. *de jur. territorii. c.* 4.
.54. & *ſeqq.* Grave/ Freygrave/ Holtzgrave/ Ding-
grave/ Saltzgrave/ Cujac. *l.* 1. *de feud. cap.* 1. Knich.
l. cap. 1. *num.* 69. Gograve in I. Saxon. Judex eſt,
qui neceſſitatis tempore in cauſis, quæ dilationem
ıon admittunt, judicat. Germanis enim vox goch
celeritatem denotat. Comites Palatini jus dicebant
bello partis pacatiſque provinciis. Burggravii in ter-
ris fere quæ donatione Imperatorum acceſſerant Ec-
cleſiæ. Peuc. 5. *Chron.* Illi ipſi tamen Burggravii præ-
fecti erant certi alicujus præſidii, ut Burggraviatus
Magdeburgenſis, qui eſt Elect. Saxoniæ: Burggra-
viatus Noribergenſis à Rudolpho I. Imp. commen-
datus Friderico Comiti de Zollern: quem poſteri ejus
tenuerunt deinceps uſque ad Fridericum, qui qua-
dringentis millibus aureorum Marchiam Brandebur-
genſem, cum dignitate Septemvirali à Sigiſmundo
Imp. obtinuit, & ad hodiernos Electores Brandebur-
gicos tranſtulit. Peuc. 5. *Chr.* Hodie plures etiam dicun-

tur Burggravii, quibus arcis alicujus cuſtodia co
miſſa eſt. Petrus de Andlo *lib. 6. de Rom. Imp. c.12.*

Comites autem dicuntur noſtris moribus, quib
dignitas Comitatus codicillis Cæſareis, vel uſu lo
gævo acquiſita eſt Petr. Greg. *lib.6. Syntag.c.8.* Sigo
de regno Ital.l.7. n.30. Ex his quidam Principum lo
cenſentur, reliqui ſuo ordine conſiſtunt. Illi dicu
tur: Gefürſtete Grafen/ quales olim fuere Henneb
genſes, & Hodie Arnbergii. Præterea ſciendum e
ex Comitum ordine quatuor familias præcipue
claſſem Comitum Imperii receptas eſſe, Clivenſes, S
baudicos, Cilienſes, & Schvvartzburgenſes. Pet.
Andlo. *c.16.* Munſter. 2. *Coſmograph.c.18.* Cliven
& Sabaudicus in ordinem Principum adſciti ſunt: C
lienſes extincti an. 1436. & ſola adhuc Schvvartzbu
genſium familia in hoc ordine reliqua eſt.

Nunc pauca reſtant de Baronibus. Nomen vel à Gr
ca voce *βαρὺς* eſt, quod eorum munus fuerit in ip
Ducatibus non ſolum militare, ſed prudenter atq
graviter Ducibus conſulere. Baro *de jure beneficioru*
l.1. c.3. vel à *βάρου*, h.e. *mole vel vaſtitate corporis*. Fo
cat. *de feud. c.3. n.7.* Borch. *de feud.cap.5.* vel ab H
bræo Bar, quod filium ſignificat: vel à Latino pare
quod pares ſint Comitibus. Vult. 1. *de feud. 4. n.14.* v
à Germanico Banner/ h. e. vexillo: Barones aute
ſunt proceres proximo poſt Comites nobilitatis gra
du ornati. Chaſſan. *catal. glor. mund. conſid.ult.* Lan
cell. Conr. *in templ. om. jud. lib.1. c.6.* Duar. *de feu*
c.6.n.8. Sunt autem dignitate omnes pares. Paurmeiſt
lib.2. de juriſd. c. pen. n.39. quod ex decreto Comitio
rum Auguſtanorum anno 1548. publicato patet, &
Ord. Cam. part.1. tit.1. Nec refert, quod quidam di
cuntur Semperfreyen/ veluti Barones Limburgici
S.R. Imperii Pincernæ hæreditarii, & ſimpliciter Her
ren/ ut Barones Ruſſi, itemque Edle Herren/ ut Co
mites Mansfeldii & de Lippa: communiore etiam no
mine Freyherren/ ideo forte, quod liberum illis ſit
comitivam dignitatem ſuſcipere. Vult. 1. *de feud.c.4.*

num.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

num. 14. Atque hactenus de ſecunda claſſe Statuum S. Rom. Imperii: poſtremo ſequitur, quæ liberarum eſt Imperii Civitatum.

CAPUT XLI.

De Liberis S. Romani Imperii Civitatibus.

IN Germania duo Civitatum ſunt genera: unum earum, quæ directo Cæſaris Imperio ſunt ſubjecta, & dicuntur liberæ Imperii Civitates, Freye Keyſerliche Reichsſtädte: alterum, quæ imperatorum beneficio principibus, retento jure ſuperiore, commendatæ ſunt, & dicuntur provinciales, Land- oder Fürſtenſtädte / Sunt præterea quædam Civitates, quæ certa lege & conventione ſuperiorem agnoſcunt, & extra pacta & conventa ſua placide libertate fruuntur. Gail. 2. *obſ.* 54. *n. fin.* Ita autem definitur Civitas Imperii, quod ſit communitas directo ſubjecta Rom. Imperio, jus ſeſſuræ & ſuffragiorum in Comitiis habens. Dico ſubjectam eſſe Rom. Imperio: exinde illius dependet dignitas: dico amplius, jus ſeſſuræ & ſuffragiorum in Comitiis illi competere: qua in re ſciendum eſt labi Peucerum. 5. *Chron.* dicentem: Civitates non ferre ſuffragia, nec dicere ſententiam in Comitiis: Id enim quotidiana dictante experientia refellitur. Quo pacto ſuffragia ferant, diſſerit Paurmeiſt. *lib.* 2. *de juriſd. c.* 2. *n.* 24. Omnes autem pari jure cenſentur, & communi appellatione der Frey- und Reichsſtädte comprehenduntur: Sed quatuor illæ primariæ, Auguſta, Aquiſgranum, Metis, Lubeca, privilegiis peculiaribus ornatæ ſunt: Juriſdictionem habent in ſuis diſtrictibus, quam Principes, Prælati, Comites in ſuis provinciis obtinent. Gail. 1. *de P. P. c.* 6. *n.* 11. Scip. Gentil. *lib.* 3. *de juriſd. c.* 22. Ipſæ tamen Civitates Imperiales non ſolum à civibus, ſed à quolibet recte in Camera Imperiali immediate conveniuntur, exceptis iis, quæ vermöge der Auſtrage / in prima inſtantia ſingulares judices ex privilegio ha-

bent, ut Argentina, Memminga, Noriberga, VVormatia, Gail. *obſ.* 1. *nu.* 80. Aquenſes ne quidem in Camera conveniri poſſunt, excepto caſu denegatæ vel protractæ juſtitiæ, ex privilegio anno 1376. 1434. & 1570. indulto. De Appellationibus, quæ devolvi ſolent à Civitatibus Imperialibus ad Cameram, vide P. Frid. *lib.* 1. *de proceſſ. in fin.*

Atque hactenus de adminiſtratione Reip. togatæ ejuſque efficiente, ſubjecto, forma, adjunctis, ſpeciebus, & declaratione regiminis S. Rom. Imperii dixi: aggredior nunc adminiſtrationem militarem, & ex veterum Scriptorum velut hortis Sententiarum flores lego, ac intexo in libri ſequentis corollas, &c.

Liber Sextus

POLITICORVM.

CAPVT I.

De Belli notatione, definitione, fine: & rei bellicæ Scriptoribus.

Bellum κατ' ἀντίφρασιν quaſi minime bellum dicitur. Eo enim ſemel exorto, nunquam fere priſtina pax renaſci ſolet. Regna, fatali hac concuſſa Erynnide, ſubinde bella ex bellis parturire ſolent; non coit ſocietas, quæ ſemel rupta eſt; pugnam quippe cum Lernæa quadam hydra ſuſcepiſſe videntur, cui capite uno reſecto, aliud, aliudq; duplicatur & accreſcit. Et exploratum compertumque habemus, omne bellum ſumi facile, cæterum ægerrime deſinere, nec in ejuſdem poteſtate initium & finem eſſe. Saluſt. *in Iugurtha.* Solet & alia adduci notatio, bellum à belluis dictum, quod belluarum ſit non hominum, in mutuum ſævire exitium. Fectus. Hen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Henricus Bocerus. *lib.*1. *de bello c.*3 .*n.*2. Denique bellum quidam de Græco βόλος, quod telum ſignificat, deducunt, Connan.*9. com.jur.civ.*5 .*n.*1. Boet. *ib.*

Bellum definit Lipſius 5. *pol.* 3. vim & arma in principem aut populum alienum Idem *l.*1.*de mil. Rom. c.*2. Militiam definit aptam & compoſitam in armis, ad vim faciendam aut arcendam ſub certa lege, Althuſ. *cap.*19.*pol.* actionem hoſtilem ad injuriam propulſandam vel vindicandam, à Magiſtratu vi armiſque contra hoſtes, pacis retinendæ vel conſequendæ cauſa, legitime ſuſceptam & adminiſtratam. Bocerus *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 3. definit pugnam duorum exercituum, rite prius indictam. Althuſii definitionem probo & quæſtionem adnecto: Liceatne Magiſtratui Chriſtiano bellum gerere?

Negant Anabaptiſtæ, & cum iis Tertullianus *tr. de idololatr.* & Lactant. 5. *Inſt.divin.*22. *&* 29. Ajunt illi, hominis Chriſtiani mores ad lenitatem humanitatemque non ad truculentiam debere eſſe compoſitos: ſævum & inexplebilem in bellis eſſe animum, vindictæ cupidum, ἐπιχαιρέκακον & immitem, variaſque ad peccandum illecebras ſuppeditari: vexari innocentem, ali improbitatem, omnia rapinis, cædibus, ſtupris commiſceri, laxatis pudoris & verecundiæ vinculis, morum ſanctitatem & caſtimoniam profligari, patriam denique ex libertate in ſervitutem, ex florenti rerum ſtatu in cineres redigi, adeoque totam conſumi.

Verumenimvero nihil iſta officiunt, quo minus ſtatuamus, poſſe Chriſtianum hominem bona cum conſcientia bella gerere. Rod. Gocl. *in qq. Ethic. q.*55. Chriſtianus enim non aberraverit, ſi & ipſius Dei mandatis obtemperaverit, & ſanctorum veſtigiis inſtiterit, & vim truculentiorem ſibi illatam defenſione legitima averterit. Mandatum eſſe à Deo bellum certiſſimum eſt. *Exod.* 17. *v.*14. *Ioſ.* 1. *v.* 2. *&* 2. *v.*2. *&* 8. *v.*1. 1 *Sam.*23. *v.*4. 2 *Sam.*5. *v.*19. Et æternus ille rerum conditor à militia cognomen Dei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Zebaoth, id eſt, exercituum, hauſit, atque ideo Magiſtratum ea armavit poteſtate, quæ ad oppreſſo defendendos, invaſoreſque reprimendos, eſſet ſufficiens. *Rom.* 13. *v.* 4.

Et quis cunctetur proba Sanctorum imitari facta Moſes, Joſua, Gedeon, David, Joſias, Maccabæi exemplo præeunt: non equidem ultione, aut privata quadam vindictæ cupiditate arma ſumſerunt. Sed divino afflatu exciti, fortiter obviam iverunt hoſtibus ſueti adverſum fortuita divinam implorare & ſentire clementiam.

Defenſionis vero ſui ipſius quis non rationem habeat: à Deo habemus dexteras, ut & nobis ipſis & aliis injuria affectis opem feramus, ut ſcelera à medio tollamus, ut his, quibus vis & damnum adfertur, ſimus portus & refugium. Chryſoſt. *homil.* 134. *in Pſ. tom.* 1.

Hoc & ratio doctis, & neceſſitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipſa præſcripſit, ut omnem ſemper vim, quacunque ope poſſint, à corpore, à capite, à vita ſua propulſarent. Cic. *pro Mil.* Quid multis? jura, judicia, leges, religio, omniumque rerump. opes & potentia, ſub militaris diſciplinæ clypeo continentur: Tutiores cives facit rei militaris ſtudium, ab improborum invaſionibus: nemo quippe audet provocare eum, aut injuria afficere, quem intelligit promptum & expeditum ad defendendum. Liv. *dec.* 3. *lib.* 5.

Quæ pro contraria ſententia dici ſolent de bellorum incommodis, ita quidem ſeſe habent: Verum ſi quæ gens violenter laceſſat, an illi impune hoc futurum? annon lateri aptabimus enſes, ad retundendam iſtam violentiam? In ipſam naturam eſſemus injurii, ſi quod natura nobis implantatum eſt, defenſionem nempe, negligeremus.

Finis belli eſt in duobus capitibus: ut mali coërceantur, & boni juventur. *cap. apud veros* 22. *q.* 1. Bocer. *lib.* 1. *de bello cap.* 6. *n.* 1. & ut acquiratur

—— Pax optima rerum
Quas homini noviſſe datum eſt.
il. Ital. *lib.* 2. *bell. Pun.* Nam in bello legitimo nihil liud, quam pax quæritur. Cic. 1. *off. c. noli.* 23. *q.* 1.

Scriptores rei bellicæ ſunt & veteres vel recentiores. Inter veteres primo loco collocandum puto Fl. Vegetium, qui ex commentariis Catonis, Celſi, Traiani, Hadriani & Frontini libris quatuor complexus eſt Epitomen Inſtitutorum rei militaris: atque illis in præſenti rei militaris tractatione, plurimum me uſum eſſe palam profiteor. S. Julius Frontinus Stratagematicon libros quatuor ſcripſit: Ælian. *de inſtituendis aciebus.* Cato ille major cum & armis invictus eſſet, & Conſul exercitum ſæpe duxiſſet, plus ſe Reip. credidit profuturum, ſi diſciplinam militarem conferret in literas. Veget. *lib* 2. *c.* 3. Lacedæmonii etiam pugnarum experimenta de eventibus colligentes, artem præliorum ſcripſiſſe firmantur. Id. *lib.* 3. *in prol.* Horum ſequentes inſtituta Romani, Martii operis præcepta & uſu retinuerunt, & literis prodiderunt. *ibid.*

Recentiores ſcriptores illuſtriores ſunt: Daniel Speckle Architectus Argentinenſis: VVilhelmus Bellai: Jacobus Comes à Purlilien: Leonhardus Fronſperg. Lazarus Suendius, Juſtus Lipſius, Henricus Bocerus JC. Elias Reuſnerus Med. L. VVilhelmus Dilichius, & alii, de quibus vide Clariſſ. Ritterſh. *in expoſ. Nov. M. S. C.* 1.

CAPVT II.

De diſtinctione Bellorum.

Bella diſtinguuntur varie, aut ratione objecti, aut finis, aut ſubjecti, aut adjuncti temporis & loci. Objecti ratione bellum aliud eſt cum vicinis, aliud cum remotioribus: Illud ſemper ſolet eſſe periculoſius & funeſtius. Hoc eo felicius conficitur, quo vicini ſunt amicabiliores, ut tutius per eorum regiones,

ſi opus ſit, pateat tranſitus. Finis ratione, bellum
offenſivum vel defenſivum. Ex Subjecto, vel in cau
propria, vel communi. Illud eſt ex cauſis unam ta
tum Remp. concernentibus: hoc ex iis, quæ attingu
plures. Si commune eſt periculum, turpiſſimum fu
rit, deſerere eum, cui ſocietatis jure obſtricti ſumu
Ex adjuncto temporis bellum eſt vel continuatum
vel interruptum. In continuato bello hoc incom
modi eſt, quod hoſtes magis magiſque ad rem mi
litarem redduntur alacriores: & ex aſſidua armoru
tractatione quandam voluptatem capere videntu
In interrupto poſſunt vires ſemel amiſſæ recupera
atque hæc bellandi conſuetudo Romanis utilior vi
eſt. Lipſ. *l.1. de Mil. Rom. cap.2.* Ratione loci bellu
eſt, terreſtre vel navale. Terreſtre plerunque fun
ſtius eſt & magis ſævum. Navale inſignem appara
tum navium inſtrumentorumque nauticorum requi
rit: & commeatum à terreſtri diverſum, quoad præ
parationem & aſſervationem poſtulat. Vid. Ranzov
lib.5. com. bell. Vilior etiam iſta militia habita eſt: cu
jus rei cauſas exponit Lipſ. *lib.1. de Rom. Mil. c.2.* De
nique bellum aliud eſt externum, aliud civile ſive in
teſtinum. *Cic. 5. ep. fam.12.* Externum utique tolera
bilius eſt civili. Eſtque Civile vel Subditorum in Prin
cipem, vel Principis in ſubditos vel ſubditorum inte
ſeſe arma capientium. Vide Bocer. *lib. 1. de bello. c. 4*
n.13. Lipſ. *lib.6. pol.c.1. & 2.*

CAPUT III.

De cauſis bellorum manifeſtis.

ANte omnia cauſæ bellorum probe cognoſcen
dæ ſunt, ut intelligatur, ſatiſne pium, tutum,
glorioſum, an indecorum ſit, quod quæritur. *Mi-
thrid. ad Perſ. apud* Saluſt. Cauſæ autem ſunt ma-
nifeſtæ vel occultæ. Manifeſtas appello, quæ in-
currunt in oculos conſiderationemque hominum,
& plerumque juſtiori nituntur titulo; Occultas,
quæ

quæ latent in intimis animorum receſſibus nec ſe exerunt, niſi quibuſdam ſignis. De utriſque videbimus. Cauſam belli manifeſtam, tum in defenſione, tum in invaſione non male collocaverimus. Quæcunque illa ſit, mirabilis ejus ad obtinendam victoriam ἐνέργεια eſt.

Frangit, & attollit vires in milite cauſa;
Quæ niſi juſta ſubeſt, excutit arma pudor.
Propert. 4. *eleg.* 6.

Defenſionis cauſa bellum recte ſuſcipitur, ſive peregrina quædam gens populo Romano vim & injuriam intulerit. *c. juſtum c. Dominus* 23. *q*. 2. Illud eſt non modo juſtum, ſed etiam neceſſarium bellum, cum vi vis illata defenditur. Cic. *pro Mil.* Defenſio autem illa vel noſtra vel aliorum cauſa comparata eſt. Noſtra cauſa, cum libertatem, patriam, parenteſque armis tegimus. Saluſt. *in Catil.* itemque juriſdictionem noſtram contra rebelles defendimus. Bocer. *l.* 1. *de bello. c.* 6. *n.* 16. quod factum anno 1522. quo contra ruſticos ἀναςατῦντας ſeu ſeditioſos juſta arma ſumpta ſunt. Goclen. *q. Eth.* 104. Aliorum cauſa, vel injuria oppreſſorum, vel ſocietatis vinculo nobis devinctorum arma capimus. Oppreſſos defendere tenemur juſſu naturæ: quæ cognationem quandam inter homines conſtituit. *l.* 3. *ff. de juſt. & jure.* Qui non defendit, nec obſiſtit, ſi poteſt, injuriæ, tam eſt in vitio, quam ſi parentes, aut patriam, aut ſocios deſerat. Cic. 1. *off.* Quin imo fortitudo, quæ per bella tuetur à barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus ſocios, plena juſtitia eſt. Ambroſ. *de offic.* Socios ut juvemus, ipſa fides & religio pactorum jubet. Injuriam paſſos (ait Ariſt. Rhet. ad Alex.) oportet pro ſeipſis arma capere, ſive pro cognatis & beneficis, itemque ſociis injuria affectis auxiliari. De diviſione & numero Sociorum pop. Rom. vid. Lipſium. *lib.* 2. *de Mil. Rom. cap.* 7.

Invaſio etiam licita eſt & juſta, veluti ſi quis res noſtras rapuerit, clarigatione facta invadere ditio-

nes raptoris permiſſum eſt. Atque hic duplicia rerum recuperandarum remedia ſunt, utraque jure gentium comprobata. Clarigatione res raptæ clare repetuntur: niſi reſtitutio fiat, confugiendum eſt & ad arma: iis nempe, quibus nulla niſi in armis ſpes relinquitur, Livius *lib. 9.* Quod ſi judicio quiſpiam ſe ſiſtit, arma ſiſtenda ſunt, graviter cenſente Archidiacono apud Thucyd. *lib.* 1. In eum, qui jure agere & ſatisfacere paratus eſt, nefas bellum ſumere, tanquam in injurium.

Interdum etiam, qui paſſi ſunt injuriam, non equidem è veſtigio ad ultionem ſe parant: ſed interim, ut religione impellantur, votum concipiunt: Id veteribus plerunque ad ſubmiſſionem barbæ & capillorum directum. Tacit. *de Mor. Germ.* *Aliis*, inquit, *Germanorum populis uſurpatum rara & privata cujuſque audientia, apud Cattos in conſenſum vertit crimen barbamque ſubmittere, nec niſi hoſte caſo exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum.* De geſtis Longobardorum Paulus Diaconus refert. *lib.* 3. *c.* 3. Sex millia Saxonum, quæ bello ſuperfuerant, devoverunt ſe neque barbam, neque capillos raſuros, niſi ſe de Suevis hoſtibus ulciſcerentur. Quod illud ipſum Romani uſurparunt interdum, ut Julius Cæſar, de quo Suetonius *c.* 67. Diligebat quoque milites, uſque adeo, ut audita clade Tilutiana, barbam capillumque ſubmiſerit, nec ante demſerit, quam vindicaſſet. Argivi etiam cum pugnaſſent cum Lacedæmoniis de agro Tyræo, & victi eſſent, votum fecerunt, ſe impoſterum intonſos & calvos manſuros, nec prius comam alituros, quàm Tyræos recuperaſſent. Herodotus *l.* 1. Atque interim dum eo habitu uterentur, lugentibus ſimiles videbantur. Luctus enim indicium fuiſſe abſciſſionem comæ, diſcimus ex Curt. *lib. ult.* & Suet. qui de interitu Germanici ſcribit, barbaros quoſdam regulos barbam poſuiſſe, & uxorum capita raſiſſe. Sed nunc à manifeſtis ad occultas bellorum cauſas deſcendamus.

CA-

CAPUT VI.

De occultis bellorum cauſis.

OCcultæ bellorum cauſæ ſunt Ambitio & Avaritia. Ambitio quidem una & vetus cauſa bellandi eſt. Sal. *in frag.* & gliſcit plerumque in magnis animis ingeniiſque. Cic. 1. *Off.* Etenim illi libidinem dominandi cauſam belli habent, & maximam gloriam in maximo imperio putant. Saluſt. *in Catil.* Agebat infelicem Alexandrum furor aliena devaſtandi, & ad ignota mittebat. Non contentus tot civitatum ſtrage, quas aut vicerat Philippus, aut emerat, & alias alio loco projicit, & toto orbe arma circumfert: nec ſubſtitit unquam laſſa crudelitas, immanium ferarum modo, quæ plus quam exigit fames mordent, &c. Senec. *epiſt.* 94. Hanc illi ambitionem exprobrant Scythæ: Si Dii, inquiunt, habitum corporis tui aviditati animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet: Altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres, &c. Curt. *lib.* 7. O infelices illos, qui jus dominandi trans maria cupiunt mittere? Senec. *epiſt.* 113. Alloquor te, Pompeje, an ſuaſit tibi virtus an ratio, domeſtica externaque inire bella? Non equidem diffiteri potes, te inſanum amore magnitudinis falſæ, modo in Hiſpaniam & Sertoriana arma, modo ad cogendos piratas, ac maria pacanda iviſſe: Quid te in Africam, quid in Septentrionem, quid in Mithridatem & Armeniam, & omnes Aſiæ angulos traxit? Infinita ſcil. cupido creſcendi, cum tibi uni parum magnus videreris. At Tu C. Cæſar, dic, quid in tua fata, pariter ac publica te immiſerit? gloria & ambitio, & nullus ſupra cæteros eminendi modus. Senec. *ep.* 94. Pulchrum tibi videbatur Romæ potius eſſe primum, quam in municipio ſecundum.

Bellorum exuviæ, truncis affixa trophæis
Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens,

Humanis majora bonis. Juv. *Sat.*10.

Tibi viſa ſemper ſunt. Tu vero C. Mari, an ſoli virtutis inſtinctu tot appetiiſti pericula, cum Teutones Cimbroſque concideres, cum Jugurtham per Africæ deſerta ſequereris? Tu exercitum, te ducebat ambitio. Tu Pericles, dic quæ te cauſa moverit, ut funeſtiſſimum illud Peloponneſiacum bellum ſuſciperes, an non tua ambitio, pertinacia & præcellendi cupiditas? Vera hæc niſi fallor, cauſa fuit: Interim, ut fieri ſolet, prætextus erant, Megarenſium proſcriptio: excluſio à portubus & Potideæ obſidio. Thucyd. *lib.* 1. Tu denique M. Antoni, cum arma in Octavium induiſti? en præliatum tibi Octavium furens inexplicabile contra adoptionem acerrimi juvenis ſuſcepiſti bellum! Florus *lib.*4. *c.*4. Et quis alloquatur omnes? Stant longo ordine, qui cum Polynice apud Senec. dicere non verentur, ſe pro regno velle patriam, penates, conjugem flammis dare. Abſalonem contra patrem movit iſte furor. Tullia, ut marito Tarquinio Superbo aditum ad regnum conciliaret, parricidio redemit. Livius. Mithridates cum ipſo patre bellum de dominatione gerit. Val. Max. *lib.* 9. *c.* 11. Itemque Sariaſter, qui adverſus patrem Tigranem Armeniæ regem ita cum amicis conſenſit, ut omnes dexteris manibus ſanguinem mitterent, atque eum invicem ſorberent. Valer. *ibid.* Eſt & in horum numero Heinricus V. Imp. qui adverſus patrem nefaria arma movit. Quid multis? non me fallit conjectura, plures futuros, qui ſalutem ſuam negligerent, ſi regni adipiſcendi ſpes affulgeret. Agrippinam imitantur, cui conſulenti ſuper Nerone reſponderunt Chaldæi, fore, ut imperaret, matremque occideret: atque illa, occidat, inquit, dum imperet. Tacit. 14. *an. c.*1. *in fin.*

Altera belli cauſſa eſt, profunda cupido Imperii & Divitiarum. Saluſtius *in frag.* & amplificandi imperii. Ea quaſi venenis malis imbuta, corpus animumque virilem effœminat, ſemper infinita & inſta-

bilis

[b]ilis eſt, neque copia neque inopia minuitur. Sal. *in* [C]*atil.* Acerrima in eos arma movet, quibus victis ſpo[l]ia maxima ſunt. Sal. *in frag.* Eo fine Semiramis arma [m]ovit in Staurobarien Indorum regem. Sennacheri[b]us Aſſyrius in Ezechiam R. Judæ. Craſſus in Parthos: [C]arus in Maſſagetas: Xerxes in Græcos: Annibal in [R]omanos, &c. Unde eſt, quod majores bellorum ſtre[p]itus in regionibus auro fœcundis perſonent, maximumque illis diſcrimen ſit, penes quos aurum & opes præcipuæ bellorum cauſæ. Tacit. 4. *hiſt.* Hiſpaniam [v]ide, an non ideo à Romanis, à Saracenis petita, quod fluvii illius plerique divites auro, quod in paludibus vehunt? Juſtin. *lib.*44. Gallæciam ſpecta, auro ditiſſimam, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas excindant Juſtin. *lib.*44. at quæ ſtrages, quæ cædes in ea? Quæ res Hiſpanos in Indos commovit? quæ Turcas in Hungariam? an aliud quicquam de iis poteſt, quam quod de Macedonibus Darius apud Curt. *lib.*5. *in pr.* dicit: Occupet Gazam avidiſſima gens, & ex longa fame ſatiet ſe auro, mox futura præda ſibiipſi, &c. Mirabitur forte Hiſpanus iſthæc de gente ſua dici: at mirari deſinet, ſi quid cum Attabalypa geſtum, in memoriam ſibi revocaverit. Sed his miſſis ad apparatum bellicum tranſeo.

CAPUT V.

De Subditis ad tractationem armorum adſuefaciendis.

APparatus bellicus conſiſtit vel in ſubditis ad tractationem armorum exercendis: vel in cura inſtrumentorum, qualia ſunt pecunia, commeatus, arma ductilia, machinæ bellicæ: vel denique in jure clarigationum. De ſingulis videbimus.

Subditi ad tractationem armorum adſuefaciendi ſunt: Nihil enim neque firmius, neque felicius, neque laudabilius eſt Republic. in qua abundant milites eruditi. Veget. *lib.*1. *c.*14. Exercitatio illa dimicandi

nutrit audaciam. Veget. *l.1. de re mil. c.* 1. nemo
cere metuit, quod ſe bene didiciſſe confidit. *Idem.*
quantum exercitia illa laborioſa conducant, ex
Hippocratis *lib.* 2. *de diæta* intelligimus: Deſidia h
mectat, & imbecillum corpus fluidumque reddit:
bor ſiccat, & robuſtum ſtrictumque corpus facit.
iſto bellorum certamine exercitata paucitas ad vic
riam promptior eſt, quam rudis & indocta multitu
expoſita ſemper ad cædem. Veget. *lib.* 1. *c.* 1. *in f*
Miles in media pace decurrit ſine ullo hoſte, vall
jacit, & ſupervacuo labore laſſatur, ut ſufficere nec
ſario poſſit. Senec. *ep.* 18. Eo conſilio Romani ar
quitus etiam pacis tempore habebant armatas mi
tias. *l.*5. §.1. *ff. de re mil.* in quibus ſubditi quotid
na armorum tractatione ad bella ſe præparabant: a
mabantur & alebantur à Rep. *l.* 1. 5. *C. de re mil. C.*
ut Remp. ab omni bellorum neceſſitate defendere
l. 31. *in fin. C. de loc. & conduct.* Ejuſmodi arma
militias quidam S. Rom. Imp. Principes magna cu
laude fovent: Unde ſubditos peritia armorum polle
neceſſe eſt. Præterea vilius conſtat armis erudire ſuo
quam alienos mercede conducere. Veget. *l.* 1. *c.* 28

Quod ſi princeps ſibi metuit, conſurgere poſſe ſu
ditos adverſum ſe, non ita multos ad iſta exercitia a
hibeat: iiſque expeditis arma in publicum armame
tarium deponi jubeat: Deinde præfectum iis conſt
tuat, qui certis temporibus iſta progymnaſmata rea
ſumat.

Generatim vero illud ad exercitationem ſubdit
rum pertinet, ut adſueſiant labori, vigiliis, frigori
fami, &c. exemplo Romanorum, qui ſuos ſtrictiſſim
ad armorum tractationem tempore pacis adegeru
Ita enim de iis Joſephus *lib.* 3. *excid. Quod ſi quis*
lium Romanorum ordinem in militia inſpexerit, vid
bit hoc grande Imperium eos habere virtutis meritum
non fortunæ beneficium. Non enim initium illis arm
rum, ipſum bellum eſt, nec ſolum cum uſus aut neceſſ
tas eſt, manus movent. in pace feriati, ſed tanquam co
genii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

niti armis, nunquam pauſam exercitii faciunt, nec ex-ctant occaſiones. Meditationes autem illis ſive exer-tia nihil à verò uſu fortitudinis & audaciæ abeunt, l quiſque quotidie miles omni alacritate tanquam à llo exercetur. Quo fit, ut facillime, & pene ſine labo-s ſenſu pugnas tolerent. Neque enim vel confuſio eos conſueto ordine amovet & diſſipat, vel metus reddit ttonitos, vel labor fatigatos. Sequitur vero victoria mper eos, cum in hos pugnent, qui non pariter confir-nati. Nec ſane erraverit, qui dixerit, exercitia eorum ugnas ſine ſanguine, pugnas exercitia cum ſanguine ſe, &c.

Pedites diſcant arma tractare, atque adeo vel pun-tim vel cæſim iis uti, & vel vim conferendo, vel de-linando & excipiendo: Militarem greſſum & inceſ-um, curſumque celeriorem & tardiorem, & in eo ba-ulare pondus addiſcant. Veget. *libro* 1. *de re mil.* 19. ræterea etiam natare diſcant, more Germanorum eterum, qui etiam armati flumina tranare ſoliti ſunt.)ion. *lib.* 60. Non enim ſemper flumina pontibus ranſeuntur, ſed & cedens & inſequens natare cogi-ur frequenter exercitus. Veget 1. *de re mil. c.* 10.

Ad hæc caſtra conſtituere & munire diligenter ſtu-leant: nam recte munitis caſtris, ita intra vallum ſe-curi milites dies noctesque peragunt, etiamſi hoſtis bſideat, quaſi muratam civitatem videantur ſecum ıbique portare. Veget. 1. *milit.* 16. Diſcant commo-lum tractare machinas bellicas, & in acie ordines & ntervalla cuſtodire, diſpoſitoſque ordines ſervare, nec ıltra quam decet conglobare vel laxare agmen. No-rint tractare ſcutum & obliquis ictibus venientia tela deflectere. Veget. 1. *c.* 4. eaque omnia, quæcunque evenire in acie atque præliis poſſunt, in campeſtri me-ditatione prænoſcant. *Idem.*

Equites exercitia ſua habeant, celeriter ex utroque latere equum aſcendere & deſilire, cujus rei gratia o-lim Equi lignei, hyeme ſub tecto, æſtate ponebantur in campo: Super hoc juniores primo inermes, dum

con

conſuetudine proficerent, deinde armati cogeban-
aſcendere. Tantaque cura erat, ut non ſolum à d-
tris, ſed etiam à ſiniſtris partibus & inſilire & deſi-
condiſcerent, evaginatos etiam gladios vel con-
tenentes. Veget. *lib.*1. *Mil.c.*18. Deinde in conc-
tiſſimo equorum curſu vel haſtam vel ſclopetum
bernare diſcant. Dillichius. *part.*1.*lib.*1. *rei mil.* at-
inter armorum ſtrepitus & bombardarum tonit-
poſſe frænare equum, ne diſſipetur agmen. Toloſ.
*cap.*3. Lipſ. *lib.*3. *de mil. Rom. dial.*7. *&c.* Alia ex-
citia periti ducis ſolertia ſuggeret.

CAPUT VI.

De Pecunia bellorum nervo præcipuo.

QUemadmodum negant Medici, ſine nervis h-
mines ambulare poſſe: Petron. *Satyr.* Ita polit-
ſine re monetaria bellum. Et bellum eſt non in ar-
maxime, ſed in expenſis & ſumptibus, per quos effic-
cia arma & utilia fiunt. Thucyd. *lib.*1. Militares e-
penſæ & hoſtium incurſiones multa egent diligenti-
& non poſſunt citra pecunias hæc agi. Imperator J-
ſtin. *in Novell.*8.*cap.*10.§.2. Ob nummorum defectu-
ſæpius arma de manibus excutiuntur, aut frigide tr-
ctantur. Bocer. *l.*1. *c.*15. *n.*6. Solus quod ſciam M-
chiavellus. *lib.* 2. *diſcurſ. de Rep. c.* 10. hoc vocat
dubium. Sed diſtinctio facienda eſt, inter cauſam be-
principalem, quæ in virtute eſt poſita, & inſtrument-
lem, quæ nulla alia eſt quam pecunia. Junius *part.*
*pol. qq. q.*73. Petr. Gregor. Toloſan. *l.*11. *c.*2.

Romæ temporibus Auguſti, ut perpetuo ac ſine diff-
cultate ſumptus ad tuendos milites proſequendoſq-
ſuppeteret, ærarium militare inſtitutum eſt. Sueton.
*Aug. c.*49. *Tac.*1. *an. Centeſimam,* inquit, *rerum ven-*
lium poſt bella civilia inſtitutam, deprecante populo ed-
xit Tiberius, militare ærarium eo ſubſidio niti. Novera-
enim, principi, antequam inchoatur bellum, de copi-
expenſiſq; ſolicitum debere eſſe tractatum. Veg. *l.*3.*c.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT VII.

De Commeatu.

NE penuria potius quam pugna conſumat exercitum, providendum ſedulo eſt de annona & re frumentaria in Expeditionibus. Hoc unum & maximum conſilium, ut tibi ſufficiat victus, hoſtes frangat inopia. Veget. 3. *Mil.* 3.

Deinde reliquis caſibus poteſt in tempore ſubveni-, at pabulatio & annona in neceſſitate remedium on habent, niſi ante condantur.

Accedit, quod diſciplinam non poteſt ſervare jejuus exercitus. Caſſiodor. 4. *Var.* 13. neque miles timet, iſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aquid in Zonula. Lamprid. *in Alex.* Et ſine ferro vinitur, qui frumentum neceſſariaque non præparat. 'eget. 3. *Mil.* 86. Quod expertus eſt Cambyſes: qui ecimum quemque militem ſortiri necarique in cium juſſit. Senec. 3. *de ira.* Herod. *l.* 3. Idem de Uſipiis eſert Tacit. *in Agric.* qui eo ad extremum inopiæ venere, ut infirmiſſimis ſuorum mox ſorte ductis veſceentur. Idem experti ſunt Samaritani à Syriæ rege obeſſi 4. Reg. 6. Athenienſes obſidione cincti à Demerio Poliercete: Hieroſolymitani à Tito Imp. & plures lii, de quibus infra *c.* 21. Cæterum de commeatu & jus ſupputatione vide Rantzov. *lib.* 1. *Com. bell. c.* 9. P. Greg. *l.* 11. *c.* 3. Dillich. *pag.* 2. *lib.* 2.

CAPVT VIII.

De armis ductilibus.

REm militarem armis conſtare & viris, eleganter docet Vegetius 2. *Mil.* 1. Arma autem in genere dicuntur omnia, quibus noceri poteſt. *l.* 3. §. *armis. ff. de vi & vi arm. l. armorum l. ſi calvum, &c.* §. *verum ff. de V. S.* §. *armorum Inſt. de Interd. l. armatos ff. ad l. Iul. de vi pub.* Suntque vel ductilia, ſive portatilia, vel ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ctilia. Ductilia minora ſunt arma, veluti gladiu
machæra, rhomphæa, enſis falcatus, acinaces, haſt
bipennis, jacula, ſagittæ, ſclopeta minora, ſcuta, qu
omnia milites habent quaſi ſua membra. Sil. *lib.* 40.

Ac ne nocte quidem clypeive, enſeſve repoſti,
Non pharetra, aut jacula, & pro membris arma fuer

Gladius qui fuerit Romanis, deſcribitur à Polybic
Vna cum ſcuto, inquit, *gladium imperant, quem fe*
ad dextrum femur: Appellant Hiſpanienſem, habetq
mucronem eximium, & ictum utrinque vehementem
quoniam lamina ejus firma eſt & ſtabilis. Vid. Lipſ. *l.*
de Mil. Rom. Dial. 3. Machæra à Græco verbo μάχ
μαι deſcendit: ea voce Juvenalem. *Sat.* 7. Apuleju
l. 7. *de Aſ. aur.* & Plautum eſſe uſum reperio. Rhon
phæa gladius eſt longior. Scutum, cui nomen ἀ
τὸ σκύτος, *id eſt*, à loro, è quo factum, differt à cly
peo, quod rotundus & in orbem juſtum relatus fuer
clypeus: ſcutum in longum exierit. Lipſ. *d. l.* 3. *c.*
Huc pertinent Galeæ & Loricæ. Galeam antiqui e
ære factam, criſtis terribilem, ut loquitur Virg. 8. *Æn*
habuerunt: eamque Annibali tribuit Silius *lib.* 2.

—— *vibrant cui vertice coni*
Albentis niveæ tremulo nutamine pennæ.

Et Claudianus Honorio:

Quod picturatas galeæ Iunonia criſtas
Ornat avis.

Cares hujus rei auctores fuiſſe dicit Strabo *lib.* 14
& Herodot. *in Clio.* Pulchra ea ſpecies viſa eſt, hoſti
que formidoloſa. Polyb. atque exinde deſcendunt tan
varia familiarum inſignia. De Loricis vid. Lipſ. *Mil.* 6
Romani autem ad bellum undique muniti progred
ſoliti ſunt. Galea tegebant caput, lorica pectus, to-
tumque clypeo corpus. Egeſipp. *l.* 3. *c.* 24. Atque hoc
modo dimicandi acriorem ſumebant audaciam, cum
munito capite vel pectore non timerent vulnus. Ve-
get. 1. *Mil.* 15. *in fin.* Qua in re callidiores fuerunt
Herulis, qui depugnabant nudi, rati per eum modum

aptiores

tiores ſeſe & magis expeditos ad bellum fore Po-
b.3.*hiſtor.* Cicero *pro Cæl.*

CAPVT IX.

De Machinis bellicis vectilibus.

MAjora arma ſive vectilia ſunt tormenta ſeu machinæ fulminales grandiores. In his notetur Inventio, Uſus & Species. Inventionem Bombardarum collocant Chronologi in annum Chriſti 1380. ſub Imperium VVenceſlai. A. Bucholtz. Funccius. Polyb. Virg. *lib.2. de re. inventoribus cap.*11. Sabellic. *l.* 9. *Ennead. cap.* 9. P. Camer. 2. *med. hiſt. c.*28. In inventorem tale eſt Epigramma:

Cum parat humano generi Chymiſta medelam;
Sulphura Mulciberis dum ſale miſta coquit,
Mulciber oſtendit mortalibus acre venenum,
Quo nullum letho corpora plura dedit.
Quæ latuere alios, Munſterus nomina ponit.
Bertholdumque vocat nomine reque Nigrum.

Uſus harum machinarum hoc ſeculo notior eſt, quam ut multis deſcribi poſſit. Non collocanda tamen in iis certa ſpes victoriæ: Interdum quippe gladiis plus proficimus. Phil. Camer. 2. *med. hiſt. cap.* 29.

Species harum machinarum variæ ſunt, variiſque efferuntur nominibus: Carthaunen / Nachtigal / Scharffentinle / Rothſchlangen / Falckenetlin / Feldſchlangen / Singerin / Mörſer / Scharffmetzen / Baſiliſcus / Petarden / ꝛc. De his & aliis vide Lipſ. *in lib. Polioreticon.* Vegetium *l* 4. *de re mil. c.*13.14.15. Dilich. *part.*2. *de re mil. lib.*2. Speckle *lib.*3. *Architecturæ cap.*5.

CAPVT X.

De Clarigationibus.

CLarigatio eſt legitima belli denunciatio ſive indictio: In ea obſervo Neceſſitatem, Ritus & Inſtrumenta.

Neceſſa-

Neceſſaria omnino eſt belli denunciatio, Bocer. *cap.7. num.3*. Eſtque illa quodammodo belli initium, Id. *num.* 7. & monet ante Indictionem, non apto Marti, non inſidiis locum dari.

Ritus clarigationum varios legimus. Carthaginenſes cum bello petere vellent Romanos, haſtam miſerunt Romam. Cælius *lib.21. lect. ant. cap.16*. Idipſum obſervarunt Romani, cum bellum indicerent Latinis. Fecialis haſtam ferratam aut ſanguineam præuſtam ad fines hoſtium ferre, & non minus tribus puberibus præſentibus dicere ſolebat: Quod populi priſcorum Latinorum, hominesve priſci Latini adverſus populum Romanum Quiritium fecerunt, deliquerunt, quod populus Romanus Quiritium bellum cum priſcis Latinis juſſit eſſe, Senatuſque populi Romani Quiritium cenſuit, conſenſit, conſcivit, ut bellum cum priſcis Latinis fieret: ob eam rem ego populuſque Romanus populis priſcorum Latinorum hominibuſque priſcis Latinis bellum indico facioque. Id ubi dixiſſet, haſtam in fines eorum emittebat. Livius *lib.* Halic. *lib.2.* Plut. *probl.62.* Feneſtel. *cap.9. de ſacerdotiis.* Cicer. 1. *Off.* A. Marcell. *lib.* 19. Gail. *lib.* [illegible] *cap.* 4. Alex. ab Alex. *lib.5. cap.3*. Bocer. *de jur. b.* *lib.1. c.* 3.

Inſtrumenta clarigationis, ſunt, tum fecialis tum literæ. Fecialis, qui & pater patratus dicitur, hodie *Herold*, eſt præco, quem princeps mittit ad bellum hoſti denunciandum, atque is jure legatorum fruitur, & violari nequit. De fecialibus conſultis ab Cos. Sulpitio, utrum bellum, quod indiceretur regi Philippo, ipſi nunciari juberent. Vide Liv. *l.1. dec.4.*

Literæ clarigationis, Feind und Abſagbrieff / eadem de cauſa per puerum mitti ſolent. Quæ requiſita illarum ſint, patet ex iis, quas proteſtantes miſerunt ad Carolum Cæſarem anno 1546. Sleid. *lib.17*. Item que Ferdinandus rex Romanorum, & Mauritius Elector Saxoniæ, anno 1553. ad Albertum Marchionem Brandeburgicum. Sleid. *lib.25*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT XI.

De Ducibus.

VEriſſimum eſt illud Curtii *lib.* 10. Militarem ſine Duce turbam eſſe corpus ſine Spiritu: & illud [...]emadis, qui defuncto Alexandro M. exercitum Ma[...]donum Cyclopi excæcato adæquabat. Plut. *in Gal-*[...]: & illud Taciti *de mor. Germ.* Plus eſſe in Duce, [...]am in toto exercitu. Ipſius enim Ducis adſpectu [...]ilites adverſum fortuita refoveri ſolent. Tac.

Ducum vero duo ſunt genera. Unum, qui ſum[...]æ rei imperant, ſuiſque auſpiciis & ductu rem ge[...]nt: Alterum, qui ab his conſtituti ſunt. Lipſius 5. *l.* 15.

Ex poſteriore Ducum genere deprehendimus, plu[...]mis ideo belli provinciam demandatam eſſe, ut ob[...]cerentur periculis, & ita ſub ſpecie honoris ii, qui [...]ia via è medio tolli non poterant, occumberent in [...]ælio: Eo conſilio Saul rex Iſraelis Davidem belli [...]æfecit negotiis. Joſeph. 6. *antiq. c.* 11. Halic. *lib.* 7. [...] Ariſtodemo à Cumanis hoc modo tractato: *Pro-*[...]*res,* inquit, *Optimatium Ariſtodemo inſenſi, & ti-*[...]*entes, ne ille in aliquam calamitatem conjiceret Remp.* [...]*idebantur ſibi egregiam occaſionem nacti tollendi ho-*[...]*inis ſub prætextu honeſtiſſimo,* &c. De Jaſone Juſti[...]us *lib.* 42. & Val. Flac. *lib.* 1. *Argonaut.* De Perdic[...]a Juſtinus *l.* 12. De Amalaſuntha Procopius. *lib. de* [...]*ll. Goth.* De Metello Livius *l.* 22. De Pompeio Dion. [...]*b.* 36. De Cypſelo Poliænus *lib.* 5. De Marco Catone [...]ellejus Paterculus. *lib.* 5. & Plut. *in Cato. M.* De Seja[...]o Suetonius *in Tib. c.* 65. De Theodoro Styppiota [...]icetas. *l.* 1. *Manuel.* Sed his miſſis virtutes bonorum [...]ucum paucis complectar.

I. Ante omnia favorem militum probe ſibi conci[...]ent. Eo enim pacto & tutiores ſunt ipſi; & milites [...]d obediendum habentur promptiores. Sic vulgo [...]avorabilis Germanicus, ut plurimi tradunt, quoties aliquo

aliquo adveniret, vel ſicunde diſcederet, præ turba
currentium proſequentiumve, nonnunquam eum
tæ diſcrimen adiiſſe. Suet. *in Calig. c* 4. Militum a
tem iſte favor, ut largitione & ambitu male acqu
tur, ita per bonas artes haud ſpernendus. Tacitu
hiſt. c. 6. Potiſſimum vero exercitatione corporis
ter ipſos, & laboribus ſtrenue obeundis acquirit
Alexander Tyrum oppugnans, cum amplam foſſ
mœnibus Tyriorum adjectam ſuperare cuperet, p
mus ipſe corbem arena refertum apportavit. Ma
dones cum Regem ſuis manibus opus facere videre
confeſtim abjectis chlamydibus celeriter loca æq
runt. Poliæn. *libro* 4. *Strat.* Antoninus Baſſianus I
perator nullum non militiæ munus prompte obire
ſive quid fodiendum foret, primus fodere, ſive p
flumini imponendus, aut extruendus agger, ſive qu
opus manuum faciendum, aut labor ſubeundus, p
mus omnium occupare conſueverat. Herodot. *lib.*
M. Porcius Cato Coſ. parſimonia, vigiliis & lab
cum ultimis militum certavit. Livius *Decad.* 4. *lib.*
De Cajo Cæſ. Tacit. *lib.* 1. *an. Militari*, inquit, *voc*
bulo Caligulam appellitant, quia plerumque ad conc
lianda ſtudia vulgi eo tegmine pedum induebatur. Vi
Lipſ. *d. loc. in notis num.* 142. De Valerio Duce L
lib. 8. *Non alius*, inquit, *militi familiarior Dux fu*
omnia inter infimos militum haud gravate munia
eundo: in ludo præterea militari, cum velocitatis v
riumque inter ſe æquales certamina ineunt, comiter f
cilis vincere ac vinci, vultu eodem: nec quenqua
aſpernari parem, qui ſe offerret: factis benignus pro r
dictis haud minus libertatis alienæ, quam ſuæ dignit
tis memor: & quo nihil popularius eſt, quibus artib
petierat magiſtratus, iiſdem gerebat. De Catone Luc
nus *lib.* 9.

Ipſe manu ſua pila gerens, præcedit anheli
Militis ante pedes: monſtrat tolerare labores,
Non jubet.

His accenſendus Parmenio, qui 70 natus anno

juveni

ivenis, Ducis, & ſæpe etiam gregarii militis munia
xplicuit, acer conſilio, manu ſtrenuus, charus prin-
ipibus, vulgo militum acceptior. Multa ſine rege
Alexandro) proſpere, rex ſine illo nihil magnæ rei
eſſerat: Feliciſſimo regi, & omnia ad fortunæ ſuæ
xigenti modum ſatisfecit. Curtius *lib.* 7.

II. Sint in re militari probe exercitati, nullumque
enus belli ſit, in quo illos non exercuerit fortuna.
ic. *pro L. Manil.* Sint ſecundarum ambiguarumque
ientes, eoque interriti. Tacit. 1. *annal.* Corpus ſit
atiens inediæ, algoris, vigiliæ: qualis Caligula, Ma-
niſſa, Scipio. Item Metellus, qui in agmine in pri-
iis modo, modo in poſtremis, ſæpe in medio adeſſe,
e quiſquam ordine egrederetur, ſolebat. Saluſt. *in
ugurth.*

III. Cauti ſint & circumſpecti: nulloque loco, niſi
uantum neceſſitas cogat, committant ſe fortunæ.
iv. *lib.* 22. qualis Corbulo, qui, teſte Dione *lib.* 26. *q.*
09. non ſolum genere clarus & viribus corporis, ſed
tiam prudentiſſimus erat: poteratque cum veteribus
omanis comparari: Vir magna fortitudine & juſti-
a & fide, non modo in ſuos, ſed etiam in hoſtes.

IV. Alacritatem & lætitiam fronte præ ſe ferant.

——— *Vultu ſemper celante timorem*
Intrepidi.

ucan. *lib.* 1. *de Iul. Caſ.* ſintque ſecundis temporibus
ubiiſque erecti. Horat. 4. *Od.* 9. quoniam neceſſe eſt
d fugam parati ſint, qui ducem ſuum ſentiunt deſpe-
are. Veget. *lib.* 3. *c.* 22. Hac de re egregia eſt monitio
regoræ. *lib.* 8. ut videlicet princeps (utar Virgilii
erbis) ſpem vultu ſimulet, premat alto corde dolo-
em: *Si non tua,* inquit, *at aliorum cauſa, & linguam
uam & te totum ad hilariorem habitum conformato.
mitare ſolertes gubernatores, qui & adventantibus &
am urgentibus periculis triſtitiam diſſimulant: Nam
um ſciant ſpem ſalutis victorum omnium à ſuis pende-
e labris, eos in ſpem bonam erigunt & confirmant:
uamvis ſæpe & mare fundo exæſtuet imo: & præru-*

ptus

tus aqua mons ſupra caput aſtet, & imber violent
nubibus erumpat, & diſcrimen ante oculos verſet.
Calluerunt hanc artem ſummi quique in re bell
Duces. De Papyr. Livius *l.*10. *Illud,* inquit, *memor*
traditur, non ferme alium Ducem lætiorem in acie v
ſum, ſeu ſuopte ingenio, ſeu fiducia bene gerendæ rei. A
cheſilaus conſuefecerat ſe, ut quoties in metu eſſet, h
laritatem præ ſe ferret, rebus contra ſecundis humi
eſſet. Xenoph. Et Alexandri vultus interritus certa
ſpem victoriæ militibus promiſit. Curt. *lib.*4. Eade
virtute præditum fuiſſe refert Vercingetorigem Cæ
*lib.*7. *bell. Gall.* Herodem Joſephus, Scipionem Li
Tiberium Tacit. 2. *annal.*

V. Ne felicitate nimia patiantur ſe mergi in vol
ptates. Curt. *lib.* 10. Raram enim facit mixtura
cum moderatione recens proſperitas. Quod innue
viſus eſt Aſdrubal in ſenatu Rom. ut ſcripſit. Liv. *l.* 3
Ex inſolentia, inquit, *quibus nova bona fortuna ſit, i*
potens lætitiæ inſanire, populo Romano uſitata ac pro
jam obſoleta ex victoria gaudia eſſe. Turpe eſt, viru
bellicoſum, quem non vincunt arma, ſubigi volupt
tibus. Ut adamas non molleſcit, niſi illinitus hirc
no ſanguine: ſic illi non prius virilem animum ex
unt, quam deliniti fuerint voluptatum fomentis. D
Alexandro vide differentem Curt. *l.* 9. De Hannibal
Antiocho & Ptolomæo Phyſcone. Val. Max. *lib.* 9. *c.*
& Senec. *ep.* 51.

VI. Ne ſe patiantur corrumpi largitionibus: O
cæcant homines munera, & à recto virtutis trami
abducunt. Deprehendimus hoc in Pauſania que
Xerxiana munera rapuerunt in tranſverſum: videmu
que Aratum Achæorum Ducem nonnihil deflexiſſ
quod à Ptolomæo Philopatore R. Ægypti decem ta
lenta dono accepiſſet. Plut. *in Arato.*

VII. Felicitate ſint præditi. Ea ſane comes fe
conſilii & rationis eſt, ſed tamen paulo benigniu
quibuſdam attributa à Deo. Alexander cum pluri
mum virtuti debuerit, plus debuit fortunæ, quam ſo

lu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

is omnium mortalium in poteſtate habuit. Quoties
lum à morte revocavit ? quoties temere in pericula
ectum perpetua felicitate protexit ? vitæ quoque fi-
em eundem ille, quem gloriæ ſtatuit. Curt. *lib.* 10.
ap. 5.

Illi ipſi tamen, quibus ad votum omnia fluunt, be-
e ferre magnam diſcant fortunam. Horat. 3. *Od.* 27.
n fin. Imponant felicitati ſuæ frænos, faciliuſque il-
am regent; Scythæ ad Alexandrum apud Curtium
ib. 7. *&c.*

CAPUT XII.

De conſcribendis Militibus.

IN conſcribendis Militibus tria obſervanda veniunt. 1. Modus conſcriptionis. 2. Unde conſcribendus ſit miles. 3. Qualis ſit conſuetudo.

I. Modus conſcribendi militem fit vel deliberato, vel ex improviſo. Quum deliberato leguntur milites conquiſitione emittuntur, quorum non leve eſt officium. Veget. *lib.* 1. *c.* 7. Hi publico ſigno dato, ad expeditionem milites alliciunt: allecti nomina ſua profitentur, & partem ſtipendii capiunt. Ex improviſo facienda eſt militum electio, ſicubi hoſtis impetum in urbem fecit, incautis civibus oppreſſis: Vel per pulſum campanæ, vel per ſonitum fulminalis machinæ, vel per vexillum expanſum.

II. Miles unde legendus ſit: Hic velim ſequentes conſiderari regulas.

1. Fortior miles è confragoſo venit: Segnior eſt urbanus & verna. Sen. *in ep.*

2. Nonnunquam ex plebe ruſtica ſunt etiam milites non contemnendi: nam inde viri fortiſſimi, & milites ſtrenuiſſimi gignuntur. Cato *de re ruſt. c.* 1. Nutritur illa, ſub divo, & in labore ſolis patiens, umbræ negligens, balnearum neſcia, delitiarum ignara, ſimplicis animi, parvo contenta, duratis ad omnem laborum tolerantiam membris: cui geſtare ferrum, foſſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ducere, onus ferre, conſuetudo de rure eſt. Veg
*lib.*1. *cap.* 3. His nec labor inſolitus, nec locus ull
aſper arduus erit, non armatus hoſtis formidoloſu
Sal. *in Catil.*

3. Septentrionales populi, remoti à ſolis ardoribu
inconſultiores quidem, ſed tamen largo ſanguine r
dundantes, ſunt ad bella promptiſſimi. Veget. *l.* 1. *c.*
Atque illi ipſi terræ ſuæ ſolo & cœlo acrius animan
tur. Tacit. *de mor. Germ.*

4. Dulciarii, omneſque qui aliquid tractaſſe vide
tur ad gynecæa pertinens non admittendi. Veget. *l.*
c. 7. Namque degenerat à robore ac virtute miles ac
ſuetudine voluptatum. Tacit. 2. *hiſt.*

5. Opificum vulgus, & ſellularii, minime militi
idoneum genus. Liv. *l.* 8.

De qualitate militum hæc ſunt, ut ſpectetur ætas
corpus, animus, mores.

Ætas ſit juvenilis & vegeta. Sic juventus olim ſim
ac belli patiens erat, in caſtris per laborem uſu mil
tiam diſcebat. Saluſt. *in Catil.* Melius enim eſt, u
exercitatus juvenis cauſetur ætatem nondum adve
niſſe pugnandi, quam doleat præteriiſſe. Veget. *l.* 1. *c.* 4
Ætatem autem in milite definiunt annis ſeptende
cim. Ariſt. 8. *pol.* 4. Gell. *l.* 10. *c.* 28. Petrus Crinitu
lib. 5. *de honeſta diſciplina c.* 9. Alex. ab Alex. *l.* 1. *Gen*
dier. Menoch. *conſ.* 102. *num.* 31. *& ſeqq. l.* 1.

Corpora Militum ſint ſalubria & ferentia labo
rum. Tacit. 5. *hiſt.* 2. non pinguia nimis, non ſtatura
infirmæ. Grandes adſcivit Marius, qui ſenos pedes
vel certe quinos & denas uncias haberent. Veget. *lib.* 1
cap. 5. & Pyrrhus Frontin. 4. *Stratag.* 1. Sit autem ado
leſcens Martio operi deputandus vigilantibus oculis
erecta cervice, lato pectore, humeris muſculoſis, va
lentibus digitis, longioribus brachiis, ventre modicus
exilior cruribus, ſuris & pedibus non ſuperflua carne
diſtentis, ſed nervorum duritia collectis. Veget. *lib.* 1
cap. 6. Olim qui manci aut debiles erant, inhabiles ad
militiam judicabantur, & nominatim ii, quibus pol-

lices

[pol]ices aut digiti non eſſent. Unde is, qui filium debilitavit, ut inhabilis militiæ ſit, deportatur. *l.* 3. *ff.* §. 12. *de re mil.* Lipſ. 1. *de mil. Rom. c.* 4.

Nec tantum corporibus milites, ſed & animis præſtantiſſimi legendi ſunt. *Ibid. c.* 5.

—— quos ille timorum
Maximus haud urget lethi metus.

Lucan. *lib.* 1. Qui ad ſuſpicionem vulneris non palleſcunt: verum audaciter cruorem ſuum ſpectant: qui legum metuentiſſimi, iidem in hoſtes audaciſſimi, & pati quidvis minime verentur, qui male audire maxime verentur. Plut. *in Agid.*

Denique in legendo milite mores apprime ſpectandi ſunt, ne vel infames, vel ſervilis abjective ingenii homines eligantur. *l.* 4. §. *adulteri*, *ff. de re mil. l.* 2. §. *miles ff. de his, qui not. infam.* Servi quidem non admiſſi ſunt ad militiam. Ita enim Gratianus, Valentinianus & Theodoſius edicunt. *lib.* 7. *C. Theod. tit.* 13. *Inter optimas lectiſſimorum militum turmas neminem è numero ſervorum dandum eſſe decernimus, neve ex caupona ductum, vel ex fumoſarum miniſtris tabernarum, aut ex cocorum, aut piſtorum numero, vel etiam eo, quem obſequii deformitas militia ſecernit, nec tracta de ergaſtulis nomina.*

CAPUT XIII.

De Luſtratione.

Lecti milites convocari ſolent in certum locum, eumque amplum & patentem, quo explorantur mores & arma: ut utrum vere tanto operi apti ſint, poſſit cognoſci. Veget. *lib.* 1. *c.* 8. Inepti rejiciuntur, cæteri de novo inſcribuntur in peculiarem catalogum. Atque hic actus probatoria militum dicitur. Bocer. *lib.* 1. *de bello cap.* 9. *num.* 3. à Cicerone *lib.* 15. *epiſt.* 4. Luſtratio, noſtris die Muſterung/ fiebat olim à Tribunis. Pol. *lib.* 6. ex conſtitutione vero Zenoniana ſolus Princeps probandorum militum jus habuit. *l.* 17. *C.*

de re milit. lib.9. C. de diverſ. offic. 12. *cap.* 60. Hod
hunc actum expediunt militares Commiſſarii. Rec
ptis datur approbationis aliquod ſymbolum, videl
cet vel pecunia, vel aliquod armorum genus. Oli
cingebantur Zona appenſo enſe *l.*25. *l.*38. §. 1. *l. pen*
ff. de teſt. mil. tam equites, quam pedites. Bocer. *l.*1
*de jur. belli, cap.*11. *num.*5. qui ibid. *num.*9. ex priſc
illo cingendorum militum ritu conſuetudinem fluxi
ſe ſcribit, qua Imperator in equeſtrem ordinem reci
piens aliquem, humeros ejus ſtricto gladio ferit: qu
itidem hodie principes & equites miniſtris ſuis perfe
ctam ætatem adeptis, Jura geſtandi gladium ſolenni
ter concedunt inflicto colapho, quo colophonem im
ponunt nugis & ineptiis primæ ætatis & ſimul eun
ex poteſtate ſua dimiſſum declarant. Bald. *in lib.*1. §
miles, ff. de teſt. mil. &c. Ad luſtrationem prætere
pertinet, ut ſingulis annis, imo ſingulis pene menſi
bus, in decedentium locum juniorum turba ſuccedat
quod niſi fiet, quamvis copioſus exhaurietur exerci
tus. Veget. *lib.*3. *cap.*3.

CAPUT XIV.

De Receptione & Auctoratione Militum.

Miles antequam recipiatur in numerum, juramen-
to ſe adſtringit, ſe Ducis imperio morem geſtu-
rum, nec fugam capturum, nec mortem detrectatu-
rum. Veget. *lib.*2.*cap.*5. articuloſque militares, ut vo-
cant, ſtrenue obſervaturum. Primum namque militiæ
vinculum eſt religio, & ſignorum amor, & deſerendi
nefas. Senec. *epiſt.*69. Sacramentum hoc olim fiebat
pollicibus elevatis, & ſtrictis gladiis cervicibus admo-
tis. Livius *lib.*2. *&* 5. *dec.* 3. *& lib.* 7. *dec.* 1. Polyb.
in caſtram. Nonius Marcell. *lib.*21. Jurabant in Prin-
cipis ſalutem. Arrian. *lib.*1. *cap.*14. Deo præſtandum
nobis jusjurandum eſt, quale militibus Cæſari: At illi
mercede accepta jurant, rebus omnibus ſe præpoſitu-
ros ſalutem Cæſaris. Ita milites Juliani Imper. juſſi in
ejus

ejus nomen jurare, ſe ſolenniter gladiis cervicibus ſuis admotis, ſub execrationibus diris, verbis jurare conceptis, omnes pro eo caſus, quoad vitam profuderint, ſi id neceſſitas exegerit, perlaturos. Amm. Marcell. *lib.* 21. Atque ideo Nero à milite quærit, cur oblitus ſacramenti, perditum ire voluerit, in cujus ſalutem juraverat. Tacit. 15. *annal.* Hoc ſacramento præſtito miles habebat auctoramentum, id eſt, militandi in militia legitimam facultatem. Gell. *l.* 16. *c.* 4. Solebant etiam pictis in cute punctis milites ſcripti & matriculis inſerti jurare. Veget. *lib.* 2. *cap.* 5. Gail. 1. *de P. P. cap.* 4. *num.* 23. Ea vero ſtigmata manibus impreſſa fuerunt, ut latitantes hoc modo cognoſci poſſent. Gail. 2. *obſ.* 118. *num.* 3. Horum Chryſoſtomus meminit. Hom. 3. *in* 1. *ad Corinth.* Sicut militibus ſignaculum, ita fidelibus ſpiritus imponitur, & ſi ordinem deſerueris, notus omnibus fies. Eadem ſtigmata in manibus hydrophylacas geſtaſſe, ex *lib.* 10. *C. de aquaductu* 11. *C.* 42. colligitur, itemque Fabricenſes. *l.* 3. *C. de Fabric.* 11. *C.* 9.

Ultimum ſolenne deligendorum militum eſt relatio in numeros. *l.* 4. *l.* 38. §. 1. *l.* 42. *ff. de Teſtam. milit.* Sunt autem numeri militum certæ totius exercitus partes, certo militum numero conſtantes, ut ſunt legiones, contubernia, cohortes, turmæ, &c quibus inferuntur milites: neque diſcedere inde ſine ſuo periculo poſſunt. *l.* 45. *ff. ex quibus cauſ. major.*

CAPUT XV.

De Diſtinctione militum & Officiariorum in militia.

DIſtinguuntur milites varie, 1. In equites & pedites. 2. In gravis & levis armaturæ. 3. In primarios & gregarios. 4. In tyrones & veteranos. 5. In ordinarios & ſubſidiarios. Ordinarii ſunt, qui conducuntur à principe in omnem eventum belli: Suntque vel certis locis regni adſtricti, vel in ſuis domiciliis

ciliis relicti. Illi dicuntur Stationarii, ſuntque vel Limitanei, qui limitibus regni tuendis diſpoſiti ſunt, vel præſidiarii, qui ad locum aliquem ſervandum collocantur, die in der Beſatzung ligen / vel prætoriani, quos princeps circa ſe habet, quales ſunt apud Turcas Janizari: Ordinarii, qui in domiciliis ſuis relinquuntur, ſunt illi, qui actu nondum militant, armis tamen expediti ſunt ad poſtulationem principis. Subſidiarii milites dicuntur, qui ordinariis tempore neceſſitatis majoris adduntur: Suntque vel domeſtici, vel externi. Domeſtici colliguntur ex civibus: Externi vel ex confœderatis ſive ſociis, vel ex alienigenis. Sunt prætereà externi milites, vel ſpontanei, qui ſponte adventant, vel auxiliarii, qui vocati, &c.

Equites præferendi ſunt ratione univerſi belli, & reſpectu loci plani & expediti. Verum in univerſum æſtimandi, plus penes peditem roboris eſſe videtur. Tac. *de mor. Germ.* quin etiam major peditum numerus ſumptu & impenſa minore nutritur. Veget. *l.2.c.1.* Ex quo intelligitur magis neceſſarios Reipubl. pedites, qui poſſunt ubique prodeſſe. Id. *lib. 2.c.2.* Sed nec in equitatu totius aleam belli collocatam habere oportet: alioquin idem accidet, quod Uladiſlao & Ludovico Hungariæ regibus, qui ſuum equitatum Turcarum numeroſiſſimo equitatui oppoſuerunt, ſeque ipſos in extremam perniciem conjecerunt.

Domeſticum autem potius militem, quam externum legi ſuaſerim. Major & ſanctior domeſticis fidei cura eſt: adeoq; non fortitudinem magis quam fidem colunt. Curt. *l. 9.* nempe conſenſu quodam protegendi amandique regem conſpiraſſe intelliguntur. Senec. 1. *de clem.* Patriam enim, pro cujus incolumitate pugnant, ardentius defendunt. Dux igitur genitos ſibi milites præferat adſcitis. Curt. *l.10.* Quod ſi extranei omnino adſumendi ſunt, cavendum, ne corpus exteri faciant, ſed ſolummodo membrum. Duces ideo circumſpecti non ita externis credunt auxiliis, ut non plus ſui roboris, ſuarumque propriè virium in caſtris habeant. Liv. *l.25.*

Quid

Quid igitur, inquit, conſultumne eſt externos milites, auxiliarios adſciſcere? Sane non expedit: plerumque enim externo peſſundata milite regna. Auxiliares enim conducti ex diverſis locis, nec diſciplina inter ſe, nec affectione conſentiunt. Fr. Patricius *l. 9. de rep. tit. 3.* Sine pudore flagitii, ſine cura ducum abeunt, fugiunt. Tac. 1. *ann.* non juberi, non regi amant, verum cuncta ex libidine agere. Tacit. 4. *hiſt.* imo vero omnia tanquam externa aut urbes hoſtium, urere, vaſtare, rapere conſueverunt, Tac. 2. *hiſt.* populatores terræ, quam à populationibus vindicare debebant. Curtius *lib.* 3. Sæpe etiam qui extranei in exilium vocantur ab incolis, inſidioſe tandem fiunt illorum domini. Daneus *in Aphor. pol.* Vide Gregor. Richterum *ax. pol.* 147. exemplis 32. hoc confirmantem. Nunc à militibus tranſeo ad eorum Officiarios.

Militum Officiarii ſunt vel reſpectu totius exercitus, vel reſpectu certæ ejus partis. Reſpectu totius exercitus Officiarii ſunt vel ſuperiores vel inferiores. Superiores ſunt: 1. Dux belli. 2. Illius Vicarius. 3. Supremus rei armamentariæ præfectus. 4. Supremus excubiarum præfectus. 5. Supremus Metator atque menſor. 6. Supremus Commiſſarius ſive conſiliarius. 7. Supremus ærarii Caſtrenſis Præfectus, ſive Quæſtor. 8. Supremus annonæ Præfectus. 9. Supremus rerum capitalium Præfectus: Inferiores ſunt. Secretarius Ducis belli, ejuſque amanuenſes: & Fecialis. De ſingulis nonnulla ſubjiciam.

Dux Belli, der Feldherr oder Feldobriſter/ in re militari probe ſit exercitatus, virtutibuſque quampluribus, pietate, temperantia & juſtitia ornatus. Verum hoc loco de virtutibus Ducum diſſerere propoſiti mei non eſt, adumbravi quaſdam ſupra *cap.* 11. atque eo candidum lectorem remitto.

Vicarius Ducis belli ſive legatus, der General obriſte Leutenant / omnia juſſu & nomine Ducis peragit: quandoque etiam Magiſter Equitum der Feldmarſchalck/exequi ea ſolet, quæ hujus ſunt muneris.

Supremus rei armamentariæ Præfectus, der obri
Zeug-oder Artillereymeiſter / his artibus imbutus ſ
neceſſe eſt: Pyrobalia der Fewerkunſt/Metrica Me
und Abreißkunſt/Baliſtaria Büchſenmeiſterey/Geom
trica, Architectura, & Arithmetica: Verbis Script
rum rei militaris utar, ut dilucidius res explicetu
die Kunſt zu bawen/zu brechen/beſchieſſen/miniren/b
ſtürmen/ſoll ihm wol bekant ſeyn/ Item/ wie anfäng
lich die Lauffgräben/nachmahlen die Battereyen / un
dann die Approſchen und Minen gemacht / und alſ
dem Feinde ſeine Gewalt genommen werden. Au
Waſſerbawen und Schiffbrücken / damit ein Zeu
füglich uber die Päſſe möge gebracht werden / ſoll e
ſich wol verſtehen/rc. Vide Fronſpergium *libr.* 4. Suen
dium *in diſcurſu mil.* Dillichium *lib.* 1.

Supremus Excubiarum Præfectus, der obriſt Wachtmeiſter / excubias ordinat, & educit, reliquo inferiorum ordinum præfectos in ſevera diſciplina continet. Teſſeram militarem acceptam à magiſtro Equitum clam diſtribuit: excitato tumultu, exercitui indicat, quo locorum concertatio fieri debeat. Suend.

Supremus Metator atq; Menſor, der obriſte Quartiermeiſter / Caſtra locat: qualitatem loci bene explorat, ne quid periculi extimeſcendum ſit: omnia denique juſſu Magiſtri Equitum expedire ſolet. Fronſp. *lib.* 3.

Supremus Commiſſarius ſive Conſiliarius peculiarem ſuam, ut vocant, Capitulationem habet, ſecundum quam luſtratio & receptio militum ſtipendiorumque exſolutio fieri debeat: præterea nervos & ſubſidia belli, qua poteſt induſtria procurat: nempe munitiones, commeatus & pecuniam. Præterea Conſiliarii bellici ſunt vel ordinarii vel extraordinarii. Ordinarii ſunt Magiſter equitum, Magiſter rei armamentariæ, & Præfectus peditum: Extraordinarii delecti ex toto exercitu, nempe veterani, & qui ſingulari experientia pollent. Fronſp. *lib.* 3. *a.*

Supremus Quæſtor, der obriſte Pfennigmeiſter/pecunias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

unias conquirit, conquiſitas aſſervat & diſponit, ronſp. *lib.* 3.

Supremus annonæ Præfectus, der obriſte Proviant-meiſter / frumentariæ rei præeſt : curat, qua ratione commeatus adduci poſſit, & quam commode diſtri-bui. Suend. Fronſp. *lib.* 3. *b.* Dillich. *lib.* 1. *p.* 1.

Supremus rerum capitalium Præfectus, der obriſte Feld-Profos juſtitiæ eſt adminiſter, delinquentes coërcendos tradit Præfectis juſtitiæ inferioribus : ſecuritati itinerum proſpicit, & ne quid in tranſitu rapiant milites. Fronſp. *libro* 3. Suend.

Secretarius Ducis belli, ipſo nomine quid officii ſui ſit admonetur, videlicet ut ſecreto habeat ſibi commiſſa, &c. vid. Fronſp. *d. lib.* 3.

Fecialis der Herold / ſi quid publice denunciandum eſt, fidem & diligentiam ſuam probet. Id. *d. loco.* Atque hi ſunt officiarii totius exercitus.

Reſpectu partis in exercitu, ejuſque vel majoris, vel minoris, Officiarii ſunt, qui ſequuntur. Ratione partis majoris, vel in regimine equitum, vel pedeſtri, vel rei armamentariæ.

In regimine equeſtri ſunt : Magiſter equitum, der Feldmarſchalck / qui cuſtos eſt diſciplinæ militaris. Vid. Dillich. *par.* 1. *lib.* 1. Suend. Fronſp. *lib.* 5. *pr.* Ejus Vicarius Feldt Leutenant. Præfectus equitum, Befelchshaber uber die Reuterey. Equeſtris metator, der Reyſigen Quartiermeiſter. Præfectus excubiarum : Prætor der Reuterſchafft Profos. De quibus omnibus vide Fronſp. *d. loco.* Suend. *&c.*

In regimine peditum Officiarii ſunt : Magiſter peditum. General Befelchshaber uber das Fußvolck. Vicarius illius : Tribuni peditum : Decuriones, die Rotmeiſter. Judex generalis peditum, der Regiment Schultheiß / ejuſque aſſeſſores : Præfectus vigilum : pedeſtris annonæ ſtructor, Proviantmeiſter uber das Fußvolck / Metator pedeſtris : & Executor rerum capitalium Profos. Lixarum & Calonum Ductor uber den verlohrnen Hauffen / apparitor judicis : carceris

cuſtos, lictores, qui capiunt condemnatos, & in carce-
rem conjiciunt. Steckenknechte.

In re armamentaria ſunt: Supremus rei armamen-
tariæ præfectus, de quo dixi paulo ante. Vicarius il-
lius. Quæſtor armamentarius Zahlmeiſter. Aggeribus
ſtruendis præfectus Schantzmeiſter. Quæſitor der Ar-
tillerey Profos. Cuſtos der Zeugwarter / Aurigarum
præpoſitus Geſchirrmeiſter / Quadrigarum ſive vehi-
culorum præfectus Wagenmeiſter: Foſſorum & Cu-
niculariorum præpoſitus der Schantzbawren Haupt-
man: Pontium magiſter der Brückenmeiſter / Præfe-
ctus machinæ fulminalis der Buchſenmeiſter / Nitrati
pulveris cuſtos der Pulverhüter. Chirurgus arma-
mentarius der Artillerey Balbirer. Huc pertinent Cu-
niculari die Schantzgräber. Atque hi ſunt Officiarii
reſpectu partis exercitus, & quidem majoris.

Reſpectu minoris partis ſunt, Officiarii, cohortum
tum in equitatu, tum peditatu. Cohortum in equitatu
officiarii ſunt: præfectus equitum Befelchshaber uber
ein Fähnlein Volck. Illius Vicarius vexillarius: Eque-
ſtris diverſoriorum deſignator der Reyſigen Fuhrier,
Decuriones equeſtres. Inter pedites Officiarii cohor-
tum ſunt: Superiores quidem. Tribunus peditum, qui
totam cohortem gubernat: ejus Vicarius: Signifer:
Ordinum ſtructor ſuperior der obriſte Feldweibel. In-
feriores ordinum ſtructores ex veteranis eliguntur, ut
in expeditione militem intra factos ordines conti-
neant, & pulverem nitratum inter Sclopetarios di-
ſtribuant. Sequitur pedeſtris diverſoriorum deſigna-
tor, des Fußvolcks Führer. Ordinum ductor, der Fuh-
rer. Decuriones pedeſtres: Plerumque enim decem
ſclopetarii & ſimplares milites, vel ſex duplares con-
ſtituunt unum contubernium, cui qui præeſt, decu-
rio pedeſtris dicitur. Atque hæc de diſtributione mi-
litum.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT XVI.

De Diſtributione Exercitus in certos ordines.

EX collectione plurium militum Exercitus eſt. *l.* 2. *§.* 1. *ff. de his, qui not. infam.* qui ex re ipſa atque opere exercitii nomen recepit, ut ei nunquam liceret oblivisci, quod vocabatur. Veget. *libr.* 2. *c.* 1. *in fin. ff. de teſt. mil.* Diſtribuitur autem Exercitus ſecundum conſuetudinem vel priſcam, vel novam. Priſco Romano more erant manipuli, ex iis cohortes, ex his legio tota. In legione manipuli erant triginta, cohortes decem. Gellius. *libr.* 16. *cap.* 1. Lipſius *lib.* 2. *de mil. Roman. dial.* 3. In cohorte tres manipuli. Lipſ. *ibid.* Legio ab eligendo appellata eſt, quod vocabulum eorum deſiderat fidem atque diligentiam, quibus milites probantur. Veget. *lib.* 2. *cap.* 1. Romulus fecit eam trium millium, cum ſumeret è ſingulis tribubus, quarum tres erant ſingula millia: Exactis regibus quatuor millium facta, Dionyſ. Halic. *lib.* 6. Livius *lib* 6. Stadius *in not. ad Flor. lib.* 1. *cap.* 1. Ad quina millia ventum in bello Hannibalis. Livius *lib.* 22. A Scipione in Africam trajecturo ſex millium facta. Livius *lib.* 30. quod forte diu manſit. Nam & Vegetius *lib.* 2. *cap.* 2. *In legionibus*, inquit, *ſingulis ſena millia, interdum amplius militare conſueverunt.* Equites in decem turmas antiquis diviſi ſunt. Polyb. Turma ter denos, id eſt, triginta equites continuit, Lipſius *lib.* 2. *dial.* 6. Vegetius *lib.* 2. *cap.* 14. triginta duos contentos: eumque qui præfuit Decurionem, qui ſub ejus cura turmales vocatos ſcribit. Fœderatorum auxilia dicta ſunt optiones. Bocer. *lib.* 1. *de bello c.* 12. *n.* 9.

Ex nova conſuetudine exercitus diſtribuitur in Regimen, equitum, peditum, & rei armamentariæ. Regimen equitum ſecatur in cohortes & turmas, quæ pro arbitrio Ducis & præfectorum modo plures, modo pauciores continent equites. Ut plurimum tamen ſin-

gulæ cohortes ducentis & quinquaginta vel trece-tis : & ſingulæ turmæ quinquaginta conſtant equi-bus. Regimen peditum dividitur in cohortes & co-tubernia. Cohors 300 vel 400 pedites continet , i-terdum etiam plures pro Ducis arbitrio. Contube-nium continet 10 pedites levioris armaturæ, ſive ſi-gulares, vel quinque duplares. Regimen rei armame-tariæ itidem pro arbitrio Ducis in certos ordines d-rigitur, &c.

Cæterum de univerſo exercitu quædam obſerva-da ſunt. I. Nimium copioſos exercitus magis propr-multitudine , quam hoſtium virtute depreſſos. In o-mni conflictu non tam prodeſt multitudo quam vi-tus. Veget. *lib.* 1. *cap.* 8. pluribuſque caſibus ſubjac-amplior multitudo. Veget. *lib.* 3. *cap.* 1. quod Xerxia-nis, Darianis & Mithridaticis copiis liquido demon-ſtrari poteſt. Amplius juvat virtus quam multitud-Veget. *lib.* 3. *cap.* 26. II. Nimium in exercitu orna-tum non mereri laudem. Horridus miles eſſe debe-non cælatus auro argentoque , ſed ferro & animis fre-tus. Liv. *l* 9. Darius uſu edoctus, ferro geri bella no-auro ait. Curt. *l.* 5. *pr.* Hujuſmodi exercitum Antio-chus oſtentabat. Annibali , ſed ab eo feſtiviter delu-ſus eſt. Macrob. *lib.* 2. *Saturn. c.* 2. quippe illa, præd-verius quam arma ſunt : nitentia ante rem, deformi-inter ſanguinem & vulnera. Liv. *lib.* 9. III. Maxim-providendum eſt , quemadmodum ſanitas cuſtodia-tur exercitus. Id fieri ſolere locis, aquis , tempe-rie , medicina , exercitio , docet Vegetius *libr.* 3. *cap.* 2. *&c.*

CAPVT XVII.

De Connexis Exercitus.

CONnexa Exercitus ſequuntur : ea ſunt digniora & minus digna. Digniora ſunt, artifices ſive opifices omnis generis, quos exercitui intereſſe expedit. P. Gregor. *lib.* 11. *cap.* 5. videlicet fabros lignarios , inſtru-

ctores,

tores, carpentarios, piſtores: qui arma per vehicula cæteraque genera tormentorum vel loca faciant, vel quaſſata reparent. Veget. *lib.2.cap.*11. Tibicines, Cornicines, buccinatores. Veget. *lib.*2. *c.*22. Minus digna ſunt Calones & Lixæ der Troß. Item mulieres iocariæ, quæ atteſtante Dario apud Curtium *lib.5.pr.* nihil aliud ſunt quam onera & impedimenta. Romanis perniciosiſſimum videbatur ineſſe mulierem comitatui, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad ſimilitudinem barbari inceſſus convertant. Tac.3. *ann.* Eo conſilio Scipio ad Numantiam duo millia ſcortorum rejecit è caſtris. Flor. *lib.*22. *c.*18. Et Philippus Maced. Rex bello Thebano, cum duo Juvenes pſaltriam mercede conductam in caſtra duxiſſent, re cognita ambos extra fines regni ſui relegavit. Eandem conſuetudinem temporibus Friderici I. Imp. viguiſſe teſtatur Guntherus, his verſibus:

Non erit in noſtris nobiſcum fœmina caſtris,
Qui reus extiterit, ſpoliis nudatus abibit
Turpiter, & naſo mutilabitur illa reſecto.

Atqui ubi tale quid hodie? Scorta ſecum ducunt, ut ſic enerventur facilius.

Caput XVIII.

De Hoſte.

OBjectum belli eſt Hoſtis, cui ſolenniter bellum indictum eſt. *l.*118. *ff. de V.S.* Gail. *de PP.c.*4 *n.*7. Quantuluſcunque ille ſit, contemnendus tamen nullo modo eſt. Sæpe & contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regeſque perlevi momento victi ſunt. Liv. *lib.*21. Male id ceſſit Xerxi, Antigono, & in univerſum omnibus, qui nimium audaces hoſti debitam detraxerunt laudem. Spineus *l* 2. *de tranq. animi.* Quin potius qualitas illius ad amuſſim inveſtiganda eſt. Nihil tuto in hoſte deſpicitur, quem ſpreveris, valentiorem negligentia facies.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Curt. *lib.* 6. Conſilio autem & armis hoſti obvia dum eſt, non venenis. Peſſima illorum hominu conditio eſt, qui non aperta vi, ſed clanculum noce ſtudent, inſtar urticæ, quæ ſine aculeis adurit, vulnerat ſua lanugine, ſoloque contactu. Plin. *lib.* 2 *cap.* 18. Sunt & belli, ſicut pacis, jura, juſteque e non minus quam fortiter debes gerere. Liv. *l.* 5. Bar bari ſolent inficere ſagittas veneno: unde toxica di putantur à τοξόϊεος, vel à taxo arbore. Mylius in *hor Phil.* Et perpetua infamia flagrat Manuel Comnenu Imp. quod depopulatus eſt exercitum Conradi Suev Imp. ſub miſſis panibus paratis ex farina infecta com moliti gypſi tenuiſſimo pulvere, Peuc. *lib.* 4. *Chron.*

M. Aquilius Aſiatici belli reliquias confecit: mixtis, nefas! veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium: quæ res ut maturam ita infamem effecit victoriam: quippe cum contra fas, Deum, moreſque majorum, medicaminibus impuris in id tempus ſacroſancta arma violaſſet. Flor. *lib.* 2. *c. ult.*

Hoc loco quæritur: Sitne fides hoſti ſervanda? Quod omnino affirmandum eſt. Turpiſſimum enim eſt, fidem datam fallere. Bodin. 5. *pol.* 5. Patricius 8. *de regno* 10. Chaſſan. *de glor. mundi conſ.* 41. Hotom. *quæſt. illuſt.* 7. Peck. *in c. mutare conſilium. n.* 5. *de R. I.* Fides quando promittitur, etiam hoſti ſervanda eſt, contra quem bellum geritur. *c. noli* 23. *q.* 1. Et Ambroſ. *libr. de off.* 1. *c.* 29. *Liquet*, inquit, *etiam in bello fidem & juſtitiam ſervari oportere, nec ullum decorum ſervari oportere, ſi violetur fides.*

CAPUT XIX.

De Caſtrorum locatione, & ductione Exercitus.

IN Caſtrametatione eligatur locus, ubi & lignorum & pabuli, & aquæ ſuppetat copia: ſpectetur loci ſalubritas: cavendum ne mons ſit vicinus altior, qui ab adverſariis captus poſſit officere: Conſiderandum etiam, ne torrentibus inundari conſueverit campus, &

hoc caſu vim patiatur exercitus. Veget. *lib.*1.*c.*21. & *libr.* 3. *c.*8. Interdum autem quadrata, interdum trigona, interdum ſemirotunda, prout loci qualitas aut neceſſitas poſtulaverit, caſtra facienda ſunt. Veget. *lib.*1. *c.*23. De munitione caſtrorum vid. eund. *lib.*1. *c.*24. & 25. Caſtellan. *l.*2.*c.*45.47.52. Alex. ab Alex. *l.*1.*t.*12. Dillich *part.*1.*lib.*2. *de re mil.*

Recte locatis caſtris, de commoda Exercitus ductione vel eductione diſpiciendum eſt. Exercitum autem Princeps ducit vel per ſuam ditionem, vel alienam: Si per ſuam, deprædationes omnes interdicat militibus: Si per alienam, eamque hoſtilem, inſidias evitare ſtudeat, ne forte inter prædandum opprimatur Frontin. *l.*1.*c.*4. Si vero per ditionem alterius cuiuſdam amici exercitus deducendus, exquiſitiſſime milites in officio continendi ſunt. De ducendo exercitu per loca anguſta V. Rantzov. *l.*2.*de bello c.*10. Caſtellan. *l.*2. *de off. reg. c.*18.

CAPVT XX.

De Excubiarum Conſtitutione: Teſſera militari: & vexillis.

IN Excubiis conſideranda Requiſita & Connexa. Requiſita ſunt I. In Excubiis tam diurnis quam nocturnis milites vices inter ſe diſtribuant ſtationum: idque ſorte & olim factum eſſe non obſcure innuit Virgilius:

Omnis per muros legio ſortita periclum
Excubat, exercetque vices, quod cuique tuendum eſt.

Et quoniam impoſſibile videbatur in ſpeculis per totam noctem vigilantes ſingulos permanere, ideo in quatuor partes ad clepſydram ſunt diviſæ vigiliæ, ut non amplius quam tribus horis nocturnis neceſſe ſit vigilare. Veget. *l.* 3.*c.*8. Lucan. *l.*5.

—— jam caſtra ſilebant,
Tertia jam vigiles commoverat hora ſecundos.

Quies,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Quies, inquit, in caſtris erat, & tertia hora pa[illegible] bant ſe vigiles ſecundi.

II. Dux curet ſubinde viſitari excubias, & ip[illegible] etiam eas obeat; non tam diffidentia futurorum, qu[illegible] imperat, quam uti militibus exæquatus ſit cum Im[illegible] peratore volentibus labor. Saluſt. *In Iugurth.* Si q[illegible] negligenter ſuo officio functi deprehenduntur, ca[illegible] pitali ſupplicio in eos animadvertat. Nulla enim e[illegible] negligentiæ venia, ubi de ſalute certatur. Veget. *l.* [illegible] *c.*5. Ita Epaminondas vigilem, quem dormiente[illegible] invenerat, gladio transfixit. Gail. *l.*1. *de opp. c.*3 *.n.*3[illegible] *ex Plut.*

Connexa excubiarum ſunt, Teſſera militaris & ſi[illegible] gna ſive vexilla. Teſſeram unico verbo conceptam[illegible] eſſe tutiſſimum eſt, ut puta: Victoria, palma, virtus[illegible] Deus nobiſcum, triumphus Imperatoris, & ali[illegible] quæcunque voluerint dare ii, qui in exercitu haben[illegible] maximam poteſtatem. Veget. *lib.*3. *c.*5. Iſta vocabul[illegible] quotidie varianda ſunt, ne ex uſu ſignum hoſtes agno[illegible] ſcant. Veget. *ib.* Olim etiam, ne milites in tumultu[illegible] prælii à ſuis contubernalibus aberrarent, diverſis co[illegible] hortibus diverſa in ſcutis ſigna pingebant, quæ ipſ[illegible] nominabant ſtigmata. Præterea in diverſo ſcuto uni-uſcujuſque militis literis erat nomen adſcriptum, addito ex qua eſſet cohorte, quave centuria. Veget. *l.*2. *c.*18.

Nunc pauca de ſignis ſive vexillis, quorum non tantum in excubiis, ſed in univerſo bello uſus eſt, ſubjiciam. Potiſſimum apud Romanos vexillum ſemper fuit Aquila. Paradin. *in Symbolo :*

—— *Cœlo Imperium Iovis extulit ales.*

Præterea plūra ejuſmodi animalia prætulerunt, nata in pugnas aut raptus. Plin. *lib.*10. *c.*4. *Romanis,* inquit, *legionibus Aquilam C. Marius in ſecundo Conſulatu ſuo proprie dicavit.* Erat & antea prima, cum quatuor aliis, Lupi, Minotauri, Equi, Apri, quæ ſingulos ordines anteibant: Paucis ante annis ſola portari in aciem cœperat, reliqua in caſtris relinquebantur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ır, Marius in totum ea abdicavit. Minotaurus inter ıilitaria ſigna relatus eſt, quod non minus occulta ebeant eſſe conſilia Ducum, quam fuit domicilium jus labyrinthus, Feſtus & Veget. *l.3. c.6.*

In vexillis etiam nomen Principis puniceis literis ıſcriptum fuiſſe deprehendimus. Vide Dion de Craſ- ɔ in Parthos movente *l.* 40. Suet. *in Veſp. c. 6.* Aſ- ɛnſere cuncti, nomenque ejus vexillis omnibus ſine ıora inſcripſerunt. Idem teſtatur Dion de Virginio ufo. Quinetiam imagines principum habebantur nnexa ſignis, ſed aliorum, quod Princeps ſibi velut equabat Lipſ. *ad.* 1. *ann. Taciti num.* 147. ex Sueton. *Tiberio.*

Draconis quoque imaginem uſurpaſſe Romanos, Veget. *l.* 2. *c.* 13. Ammian. *l* 16. Iſidor. *l.* 17. arguunt, nore tracto vel à Perſis. Vopiſc. *in Aurel.* vel Dacis, empore belli à Trajano contra Decebalum geſti, Ho- ıorii principis ingreſſum Claudian. in 6. illius Con- ulatum Draconibus ornat.

——quid fixa Draconum
Ora velint, fluitent ventis: au vera minentur
Sibila, ſuſpenſum rapturi dentibus hoſtem.

Signorum autem in Romana militia accurata ſem- er cura habita eſt. Signiferi ſigno amiſſo virgis cæſi, ut ſecuri percuſſi ſunt. Liv. *l* 2. Lipſ. *l.* 4. *Mil. Rom.* *ap.* 7. Si proſpera eſſet militia, ſigna ornari ſole- ɔant lauru, floribus, unguentis. Sueton. *in Claud.* . 13. Plin. *l.* 3. *c.* 4. *Aquilæ*, inquit, *certe ac ſigna pul- verulenta illa ac cuſtodiis horrida, inunguntur etiam feſtis diebus.* E contra ſi male gereretur negotium, ſi- gna horrida & incompta fuerunt. Tac. 4. *hiſt. Revul- ſæ Imperatorum imagines, innexa ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis, &c.*

CA-

CAPUT XXI.

De Obſeſſionibus.

OBſidionum duæ ſunt ſpecies: Una, cum adver- rius importunis locis præſidiis ordinatis, con- nuis inſultibus impugnat obſeſſos, altera, cum aqua prohibet incluſos, vel deditionem ſperat à fam quando omnes prohibuerit commeatus, quo con lio ipſe otioſus, ac tutus fatigat inimicum. Veg *lib.* 4. *c.* 7. Munia autem tam obſidentium, quam ob ſeſſorum cognoſcenda ſunt.

Obſidentis munia hæc fere ſunt.

1. Pavorem quocunque modo incutiendum e meminerit incluſis: quod feciſſe Philippum, Pelop dam & Cyrum memorat Front. *lib.* 3. *Stratag.* 8.

2. Eliciat obſeſſos per inſidias. Front. *lib.* 3. *c.* 10.

3. Diſceſſum ſive regreſſum ſimulet. Front. *ibi cap.* 11.

4. In oppugnando temere ne quid faciat, quemad modum Chaones feciſſe legimus in oppugnation Strati Acarnanum urbis apud Thucyd. *l.* 2.

5. In ſubterraneo atque ſecreto oppugnationu genere exquiſita utatur prudentia. Veget. *lib.* 4. *c.* 24.

Obſeſſorum vero munia ſequentibus fere monito rum cancellis incluſa ſunt.

1. Si bene inſtructi ſunt munitionibus & annona fortiter obſidionem ſuſtineant, exemplo Romanarun mulierum, quæ citius abſciſſos crines viris ſuis offer re pugnantibus voluerunt, quam ſe hoſti dedere. Veg *l.* 4. *c.* 9. Saguntí in novem menſibus feſſi fame, ma- chiniſque ferro & igne, verſa denique in rabiem fide immanem in foro excitant rogum, tum deſuper ſe ſuoſque cum omnibus opibus ſuis ferro & igne cor- rumpunt. Florus *l.* 2. *c.* 6. De obſeſſorum conſtantia vid. Front. 3. *Strat. ult.* Noſtro tempore miram Con- ſtantiæ laudem meruit obſeſſa ultra triennium Oſten- da. Hæc quantum valeret conſilio & armis, univerſo

Orbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rbi ſatis ſuperque oſtendit. Tanta vero quorun-
ım Obſeſſorum fuit conſtantia, ut potius extrema
rpeti, quam deditionem facere maluerint. Creten-
s obſidione Metelli ad ultimam uſque penuriam
ompulſi, ſua jumentorumque urina ſitim torſerunt,
ſtius dixerim, quam ſuſtentarunt: qui dum vinci
ment, id paſſi ſunt, quod eos ne victor quidem co-
giſſet. Val. Max. *l.* 7. *c.* 6. Conſilinates obſidione Han-
ibalis clauſi, alimentorumque facultate defecti, lora
eceſſariis vinculorum uſibus ſubducta, eque ſcutis
etractas pelles ferventi reſolutas aqua comederunt.
bid. Numantini humanorum corporum dapibus uſi
ınt. Val. *ibid.* Vellejus *l.* 2. Caliguritani uxores ſuas
ıatoſque ad uſum nefariæ dapis verterunt. Val. Max.
bid. De Byzantinis à Severo Imperat. obſeſſis vide
)ionyſium *l.* 74. De Memacenis vide Curt. *l.* 7.

2. Videant obſeſſi, ne premantur aquæ inopia. In
mnibus publicis ædificiis, multiſque privatis ciſter-
ıæ ſunt diligentiſſime ſubſtituendæ, ut receptacula
quis pluvialibus, quæ de tectis effluunt, præſtent.
/eget. *lib.* 4. *cap.* 10. Si ſal defuerit, liquor ex mari
umptus per alveos aliaque patula vaſa diffundatur,
ui à calore ſolis duratur in ſalem. *Id. lib.* 4. *c.* 11.

3. Obſeſſi præ ſe ferant, abundare ſe in his, quæ
naxime deſunt: quod feciſſe Athenienſes, Caſilinos,
Thraces, refert Frontin. *lib.* 3. Stratag. *c.* 15. Et Roma-
ni cum à Gallis obſideretur Capitolium, extrema fa-
mis neceſſitate preſſi, panes in hoſtes ejecerunt, ut
abundare commeatibus viderentur: Hoſtes ad pactio-
nem omittendæ obſidionis compulſi ſunt. Val. Max.
l. 7. *cap.* 4.

4. Obſeſſi ab exordio dimenſione ſalubri per ido-
neos procuratores erogationem temperent. Veget.
lib. 4. *c.* 4. Nunquam periclitati ſunt fame, qui frugali-
tatem inter copiam ſervare cœperunt. *Ib.*

5. Obſeſſi, ſi aliquos civium vel peregrino-
rum de deditione agere deprehenderint, eos mu-
neribus & dehortationibus potius delinire, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

vi reprimere debent. Exemplum eſt apud Pol[illegible] *lib.* 1.

6. De armis, quibus olim obſeſſi ſe defenderu[illegible] vide Veget. *l.*4. *c.*22.

7. Hoſtibus in urbem irrumpentibus de emin[illegible]tiore loco, ſaxis aliiſque generibus telorum obvia[illegible]dum eſt: atque eo caſu portæ civitatis aperiendæ,[illegible] reſiſtere deſinant, fugiendi poteſtate conceſſa. V[illegible] *l.* 4. *c.*25.

CAPVT XXII.

De Eruptionibus Obſeſſorum.

SOlent interdum obſeſſi eruptionem facere, vel ip[illegible] edocti neceſſitate, vel nulla.

Si neceſſitas ſumma eſt, plerumque felici even[illegible] eruptiones fiunt. Clauſis ex deſperatione creſcit aud[illegible]cia, & cum ſpei nihil eſt, ſumit arma formido. Cu[illegible] *l.* 5. Ignaviam neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſp[illegible] cauſa eſt. Cæſar. *lib.* 3. Gell. *ibid.* Unam eſſe ſpem [illegible]lutis docent, ſi eruptione facta extremum auxiliu[illegible] experirentur, &c. Acerrima namque virtus eſt, qua[illegible] ultima neceſſitas extundit, Sen. 1. *de Clem. c.* 2. Juſti[illegible] *lib.* 2. *de Lacedæmoniis; Nihil*, inquit, *erat difficile pe[illegible] ſuadere perſuaſis mori: ſtatim arma capiunt, & ſex[illegible]centi viri caſtra quingentorum millium irrumpun[illegible] &c.* Onoſand. *cap.* 38. Neceſſitas enim quædam vi[illegible]tutis eſt deſperatio in hoc caſu. Veg. *l.* 4 *c.*25.

Si nulla neceſſitas hoc ſuadeat, tutius eſt intra mœ[illegible]nia manſiſſe, quam temere erupiſſe. Nullam enim[illegible] iſti faciunt tam parvam jacturam, quin eis & pro[illegible]pter paucitatem ipſorum, & ſimul propter difficulta[illegible]tem recuperandi nova præſidia, longe maxima vi[illegible]deri debeat. P. Comineus *lib.* 3. Vide G. Richter. *ax[illegible] pol.* 126.

C A-

CAPUT XXIII.

De Antecedentibus prælii, & Duello.

ANtequam eamus in prælium, contemplabimur primum Ducis ipſius præſentiam, ejuſque actio-es ſive officia, in ſelectione loci & temporis pugnæ, c inſtructione aciei, deinceps de allocutione, claſſi-o & ſigno pugnæ, denique de duello videbimus.

Ipſius ducis præſentia exercitui plus animi, plus onſilii, plus virium addit. Nam in milite unius ſors ſt, in Imperatore univerſum periculum. Ægeſippus .5, 30. Et nihil Reip. damnoſius, nihil homini tur-ius, quam ſi illius fidei credatur exercitus, qui in mperando primas in bello ſibi vendicat: ubi ad ma-us ventum eſt, poſt principia ſibi cavet loco, Gueva-a *in H. P. l.c.*3. Conſentiunt omnium fere populo-um ſuffragia & mores: ex quibus nonnihil delibare lacet.

Macedones ab Illyriis prælio pulſi, rege ſuo in cu-nis prolato, & ante aciem poſito, acrius certamen repetivere: tanquam ideo fuiſſent victi antea, quod bellantibus ſibi regis ſui auſpicia defuiſſent. Juſt. *lib.* 7.

Curru Darius, Alexander equo vehebatur: utrum-que dejecti tuebantur, ſui immemores: quippe amiſ-ſo rege non poterant. Ante oculos ſui quiſque regis mortem occumbere ducebat egregium: & ſibi quiſque cæſi regis expetebat decus. Curt. *l.* 4. *&* 7. *Tanta erat,* inquit, *apud eos veneratio regis, ut facile periculi quod horrebant, cogitationem præſentia ejus excuterent.*

De Mithridate R. vid. Appianum *lib.* 1. *de bellis ejuſdem.*

De Tito, Ægeſypp. *l.* 5. *excid. Hieroſol. c.* 35.

Cum Eumenes Imp. ægrotaret, exercitus, pugnam detrectavit, in lectica adveheretur in campum, ut ejus auſpiciis ac ductu prælium inirent. Plut. *in Eum.* Bartholdi ſæpe parva manu fuderunt Brabantinos, eo quod ducem non haberent. Tandem Ducem va-gien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

gientem in cunis aſportari juſſerunt, ibi ſumma a[illegible] critate triduo pugnatum eſt. Janſon. *l.6. Merc. Ga[illegible] Belg.* Eſt igitur Ducis ea cauſa præſentia in pra[illegible] valde neceſſaria. Nicetas de Manuele Imp. *l.3. Stu[illegible]* inquit, *Romanorum atque audaciam æmulatio, La[illegible] niſque præcellendi aviditas, & Imperatoris oculi, in[illegible] ces actorum incendebant:* quippe nemo, qui teſtem h[illegible] bet laborum ſuorum Imperatorem, eos defugere ſo[illegible] Sineſius *lib. de regno.*

Sic Scipio oppugnans Carthaginenſes, hortatu[illegible] imperat, quæ in rem ſunt, quodque plurimum ad a[illegible] cendendos militum animos intererat, teſtis ſpectato[illegible] que virtutis atque ignaviæ cujuſque adeſt. Livius *l.2[illegible]* De Germanico. Tacit. *Annal. Quin & Inguiomeru[illegible]* inquit, *tota volitantem acie, fortuna magis quam vi[illegible] tus deſerebat, & Germanicus, quo magis noſceretur, d[illegible] traxerat tegimen capiti, orabatque inſiſtere cædibus, &[illegible]*

Atque ea cauſa eſt, quod cum Epaminonda quoq[illegible] Vires Reip. ceciderint. Nam ſicuti telo, ſi prima[illegible] aciem perfregeris, reliquo ferro vim nocendi ſuſtul[illegible] ris: Sic illo, velut mucrone teli ablato, duce Theban[illegible] rum, Rei quoque publicæ vires hebetatæ ſunt: u[illegible] non tam illum amiſiſſe, quam cum illo interiiſſe o[illegible] mnes viderentur. Juſt. *lib.7.* Quin & ejus Ducis præ[illegible] ſentia petita, cujus incuria ipſi pereuntes peribant[illegible] Plut. *in vita Craſſi. Craſſi vero,* inquit, *etſi omnium eun[illegible] calamitatum autorem exiſtimarent, conſpectum & vo[illegible] cem deſiderabant tamen.* Sic Varronis adventum gra[illegible] tum habuit populus Romanus poſt cladem Cannen[illegible] ſem. Valer. Max. *lib.3. cap.4.*

Dubium idcirco nullum relinquitur de Ducis in prælio præſentia, præſertim ſi ſtatus Imperii, aut ſalus provinciarum vertatur in diſcrimine. Tacitus 4. *hiſt.*

Illud ducis eſt probi, ut publico certamine nunquam niſi ex occaſione aut nimia neceſſitate confligat. Veget. *lib.3. c.26.* Gell. *lib.13. c.3.* Nunquam miles in aciem producendus eſt, cujus antea experimenta non feceris: aut inopia, aut ſupervenientibus, aut

terrore

errore melius eſt hoſtem domare, quam prælio, in quo ſolet amplius fortuna poteſtatis habere, quam virtus. Veget. *ibid.* Igitur nunquam ſuſcipiendum prælium, niſi cum major emolumenti ſpes, quam damni metus oſtenditur. Sueton. *in Aug. c.* 25. Laudata illa Scipionis vox eſt, quod maluerit unum ſervare civem, quam mille hoſtes occidere. Hunc ſequi oportet omnes, qui bellis præſunt. Alieno ſanguini tanquam ſuo parcant, & ſciant homini non eſſe homine prodige utendum. Senec. *ep.* 89. Si tamen omnino res ita poſtulat, commoditates loci & temporis probe ſpectandæ ſunt.

Locus pugnæ tanto utilior judicatur, quanto ſuperior fuerit occupatus. In ſubjectos enim vehementius tela deſcendunt, & majore impetu obnitentes pars altior pellit. Veget. *lib.* 3. *c.* 13. Frontin. *lib.* 2. *c.* 2. De tempore ad pugnam deligendo vid. eund. Frontin. *lib.* 2. *c.* 1. Illud cavendum, ne laſſi aut confecti fame milites producantur ad prælium: operaque danda eſt, ut hoſtem adhuc jejunum & famelicum allicias. Potiſſimum vero quid milites pugnaturi ſentiant, inveſtigandum eſt. Formido vel fiducia ex vultu, verbis, inceſſu, moribus cernitur: quippe animis pene omnium hominum hoc naturaliter evenit, ut trepident, cum ad conflictum venerint. Veget. *l.* 3. *c.* 12. Plerumque etiam vanis & inanibus magis, quam juſtis formidinis cauſis milites commoventur. Curt. *lib.* 4. Et ut excelſiores ſpiritus concipiant milites, ſubſidia poſt aciem collocanda ſunt, refecta lectiſſimis militibus, ut ſicubi hoſtis vehementer inſiſtit, ne rumpatur acies, provolent ſubito, & ſuppleant loca. Veget. *l.* 3. *c.* 17. Atque illi, qui ſuperveniunt, terribiliores ſunt hoſti iis, qui in manibus ſunt, & pugnant. Thucyd. *lib.* 5.

Cæterum de inſtructione aciei vide Rantzov. *lib.* 3. *cap.* 4. Leo Imper. *de appar. bell. cap.* 18. Lipſ. *l.* 4. *de mil. Rom. dial.* 6. & 7. Veget. *l.* 3. *c.* 14. Dillich. *part.* 1. *l.* 1. & *ſeqq.* Bellay *l.* 2. *de regim. cap.* 3. Plurimum vero momenti eſt in inſtructione aciei: Si ſapienter diſponitur,

nitur, plurimum juvat: ſi imperite, quamvis opti[illegible] bellatores mala diſpoſitione franguntur. Veget. *l.* [illegible] *cap.* 15.

Allocutio nunc ſequitur; quæ eſt, cum publice Im- perator ſuos milites affatur, eoſque vel retinet, vel im- pellit: retinet aliquando nimis aut propere geſtientes impellit tardantes, aut timentes: Utilis iſthæc moni- tio: nam deſperantibus creſcit animus adhortatione ducis, & ſi nihil ipſe timere videatur, creſcit animus ſi ex inſidiis vel occaſione aliquid fortiter fecerit. Ve- get. *lib.* 3. *c.* 9. Tunc inimicorum ignavia vel error oſtendendus eſt, vel ſi antea à nobis ſuperati ſunt commemorandum, &c. Veget. *lib.* 3. *c.* 12. Fiebat olim iſta allocutio in Tribunali, quod è ceſpite ſubito eri- gebant. Lucan. *de Caſ. lib.* 5.

——*ſtetit aggere fulti*
Ceſpitis intrepidus vultu.

Plin. *in Paneg.* Trajani: Decora facies Conſulis multa poſt ſecula tribunal viridi ceſpite extructum nec faſcium tantum, ſed pilorum ſignorumque ho- nore circumdatum. De Bunduica Regina Britanniæ Dion *lib.* 62. Comparato exercitu ad centum viginti millia hominum, in Tribunal factum ex terra palu- ſtri, more Romano conſcendit, fœmina proceriſſimo corpore, &c. Tale igitur alloquium erat, quod vel approbatio, vel improbatio ſequebatur. Approbatio plerumque per clamorem facta eſt. Liv. *l.* 7. vel con- cuſſionem armorum, ſicut hoſtis ferirent ſcuta. Ammi. Marcell. *lib.* 20. Tacit. *de mor. Germ.* Si diſplicuit ſen- tentia, fremitu aſpernantur: ſi placuit, frameas con- cutiunt. Honoratiſſimum genus aſſenſus eſt, armis laudare. Cui conſentit Cæſar *l.* 7. *de bell. Gall.* *Con- clamat omnis multitudo, & ſuo more armis concrepat, quod facere in eo conſueverunt cujus orationem ap- probant.*

Allocutio finit. Claſſicum excipit. Quoties pugna- tur, & Tibicines & Cornicines pariter canunt. Veget. *lib.* 2. *cap.* 22. Auditur ſtridor lituum clangorque tuba-

rum.

rum. Lucan. *lib.* 1. Vide Quinctil. *lib.* 1. *c.* 16. Tympana pulſantur: quorum uſus Romanis ignotus. Lipſ. *lib.* 4. *de mil. Rom. Dial.* 10. Parthos iſta uſurpaſſe, Plutarchus in Craſſo refert: & Indos Curtius *lib.* 8.

A Claſſico differt ſignum pugnæ: Illud auribus, hoc oculis ſerviit, & tempore claſſicum præivit. Romani cum pugnare decreviſſent, tunicam puniceam in prætorii faſtigio extendebant in haſta, ut diſperſi convenirent, & ad conflictum ſeſe præpararent. Plut. *in Bruto & Fabio.* Cæſar vexillum ruſſum propoſuit, *lib.* 2. *bell. Gall.* Lipſ. 4. *Mil. ult. & in not. ad l.* 1. *ann.* Tacit. *n.* 137.

Nunc ad Duellum progredior, quod plerumque veteribus in uſu ante prælii initium: Et ſane plurimum illis tribuiſſe plurimos reperio. Germani olim ejuſmodi obſervationem auſpiciorum habuiſſe dicuntur, qua gravium bellorum eventus explorarunt. Tacit. *de mor. Germ. c.* 4. Ejus gentis, cum qua bellum eſt, captivum quoquomodo interceptum cum electo popularium ſuorum, patriis quemque armis committunt, victoria hujus vel illius pro præjudicio accipitur. Rittershuſ. *in paratit. feu.* Et Alexander eo modo eventum belli adverſus Darium ſuſcepti cognoviſſe ſcribitur. P. Camer. 2. *med.* 19. Longobardi quotieſcunque deeſſet probatio, judici perduellium fidem faciebant. Alciat. *lib. de duello cap.* 4. *pr.* Et in Dania olim Fronto Rex legem tulit, ut omnes controverſiæ duello definirentur: quod adhuc in Moſcovia uſitatum eſſe refert Bodinus *l.* 4. *repub. cap. ult.* Exemplum controverſiæ per duellum deciſæ adducit Cujac. *ad tit.* 4. 1. *feud.* Hotom. *illuſtr. q.* 3. Borcholt. *cap.* 7. *num.* 50. *de Feud.* Tiraqu. *de jur. princ. quæſt.* 40. Grammatic. *deciſ.* 1. *n.* 24. Verum enim vero quam maxime improbanda eſt hujus probationis ſpecies. *cap. conſuluiſti.* 2. *quæſt.* 4. fieri enim facile poteſt, ut vincatur is, cujus cauſa juſtiſſima eſt *c. ſignificantibus ext. de pugna vulgari*, tametſi evenire ſoleat, ut eventus belli, velut æquus Judex, unde jus ſtat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ei det victoriam. Livius *lib.* 21. Duellum vero illu[d] quod ob patriæ ſalutem ſuſcipitur, omnino licitu[m] eſt. Ferdinand. Vaſq. 1. *contr. illu.* 49. quale fuit illu[d] Davidis cum Goliatho, 1. *Reg.* 17. Vaſqu. *ibid. nu.* 1[.] Cujuſmodi etiam eſt, quod miles permiſſu ducis cu[m] milite hoſtis ob bonum publicum æquis legibus inſti[-]tuit. Alciat. *lib. de duello. cap.* 3. Alia ratio eſt in Duc[e] qui, ſi ab hoſte ad ſingulare certamen provocatus fu[e]rit, temere ſe ſiſtere non debet. Caſtellan. *lib.* 2. *c.* 2[.] ne ſi occubuerit, animum deſpondeat exercitus. Qu[a] propter Carolo V. vitio verti non poteſt, quod Fra[n]ciſco Galliarum Regi provocanti non comparuit[.] Sleidan. *lib.* 6. Cæterum hoc loco obſervatu dignu[m] eſt; provocatorem plerumque à provocato vinci. I[ta] vincit David Goliathum, Manlius Torquatus Ga[l]lum, Romulus Acronem, Heraclius Imperator Co[s]roen Regem Perſar. & multi alii provocatores ſu[o] exemplo docent, non ſatis feliciter ſibi iſtud ceſſiſſe.

CAPUT XXIV.

De actu Prælii.

IN ipſo prælio inconditos quoſdam clamores, tum in hoſtium terrorem, tum in ſuorum incitamentum à variis populis fieri planum eſt ex hiſtoriis, Inde pau[-]ca depromam.

Macedonum clamore, inquit Curtius, *lib.* 3. *ingen[s] fit victoriæ initium: quia fortiores videntur, qui pro[-]vocare non dubitant, & plus animi eſt inferenti pericu[-]lum, quam propulſanti.* Lipſ. *lib.* 4 *Dial.* 11. *in fin[e].* Germani (antiquitus) in prælium ituri, alta voce ca[-]nunt. Tacit. *de mor. Germ. cap.* 1. Sunt illis hæc quo[-]que carmina, quorum relatu, quem Bardinum vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipſ[o] cantu augurantur.

Perſæ idipſum facere ſoliti ſunt. Diodor. Sic. *l.* 17[.] Amm. Marcell. *lib.* 24. Curt. *lib.* 3. *Iam in conſpectu*, inquit, *ſed & extra teli jactum utraque acies erat, cum priore.*

priores Perſæ inconditum & trucem ſuſtulere clamorem. Sic & Iſraelitæ, cum occupati eſſent in oppugnando Hierichunte, ex mandato Dei clamorem ingentem fecerunt. *Ioſ.6.v.20. 2 Mac.15.*

De Romanis Gellius *lib.7. cap.11. Quid ergo,* inquit, *ille vult ardentiſſimus clamor militum Romanorum, quem in congreſſibus præliorum fieri ſolitum ſcriptores annalium memoraverunt?* Illius etiam meminit Veget. *lib.3. c.18.* & Saluſt. *in Iugurtha.* Et quod magis eſt, de eventu pugnæ ex clamore judicarunt: Ita enim Livius de conflictu Volſcorum & Romanorum. *lib. 4. Clamor,* inquit, *indicium primum fuit, quo res inclinatura eſſet, excitatior, crebriorque ab hoſte ſublatus: ab Romanis diſſonus, impar, ſegnis, ſæpe iteratus, prodidit pavorem animorum.* Nec tantum clamore Romani ſunt uſi, ſed ſtrepitu etiam & concuſſione armorum. Polyb. *lib.1. & 12.* Dion. *lib.36. & 47.* Amm. Marcell. *lib.14.*

In actu prælii interdum capiendum conſilium ex tempore, quippe minime omnium bellum ex decretis procedit, ſed ipſum ex ſeſe multa invenit, & ut res ſunt natæ. Thucyd. *lib.1.* quale cœpiſſe legimus Scythas pugnantes eum exercitu Joan. Comneni apud Nicet. *cap.4.* Omnes currus in orbem conjunxerunt, iiſque non exigua ſuarum copiarum parte impoſita pro vallo ſunt uſi, ac multos obliquos aditus platearum inſtar in iis reliquerunt.

Plurimum enim in præliis poteſt celeritas: arripienda occaſio, quæ in bello ſolet amplius juvare quam virtus. Veget. *lib.3.c.26.* ne detur ſpatium perterrefactis hoſtibus ſeſe rurſus colligendi: atque omnino ſi fieri poteſt, acies hoſtium turbanda eſt. Front. *lib.2.c.4.* Julius Cæſar tantam ſibi apud ſuos auctoritatem, tantam apud poſteros famam conciliavit μηδὲν ἀναβαλλόμενος.

Nil actum credens, ſi quid ſupereſſet agendum.

Lucan. Id eſt viri & Ducis, non deeſſe fortunæ præbenti ſe, & oblata caſu flectere ad conſilium. Liv. *l.28.*

Præterea Dux cohibeat primum impetum Militum: quemadmodum ſcribitur Marius contra Cimbros militem tenuiſſe in caſtris, donec invicta ea rabies & impetus, quem pro virtute barbari habent, conſeneſceret. Florus *lib* 3. *cap.* 3. Temeritas enim ubi primum impetum effudit, ſicut quædam animalia amiſſo aculeo, torpet. Curt. *lib.* 4. Deinde in actu prælii omnes incedendi ordinem ſervent: ut æquali legitimoque ſpatio miles diſtet à milite. Veget. *lib.* 1. *c.* 26. nec ultra quam expedit, aut conglobent agmen, aut laxent: *Ibid.* Quod ſi trepidæ apparent res, major ſumenda eſt audacia. Infirmi ingenii eſt, lapſu alicujus ſummæ rei diffidere, cum exiguis momentis ſubitò inclinentur omnia, quæ in bello geruntur. Ægeſipp. *lib.* 4. *cap.* 2. In rebus aſperis, & tenui ſpe, fortiſſima quæque conſilia tutiſſima ſunt. Liv. *lib.* 25. Plurium quandoque præliorum eventus inter initia contra illos magis, quibus victoria debebatur. Veget. *lib.* 3. *c.* 25. Atque eo caſu incitandi ſunt militum animi conſilio, manu, voce, Tacit. 3. *hiſt.* exemplo Cæſaris, qui teſte Lucano *lib.* 7.

Verbere converſæ ceſſantes excitat haſtæ.

Atque hactenus de præliis nonnulla ſignaſſe ſufficiat.

Nunc ad præliorum conſequentia animum, quam pauciſſimis potero, convertam.

CAPUT XXV.

De Conſequentibus præliorum.

PRæliorum conſequentia hæc fere ſunt, quæ ſequuntur. 1. Militum vulneratorum cura habenda eſt. Rantzov. *lib.* 3. *c.* 14. Præit ſuo exemplo Trajanus Imper. qui quoties deficerent ea quibus vulnera militum obligarentur, fertur, ne veſti quidem ſuæ pepercisse, quin etiam diſcidiſſe ad obliganda vulnera militum; cæſiſque in prælio ſtatuiſſe aram, & quotannis parentari juſſiſſe. Dion. *lib.* 68. Sic & Metellus ſaucios

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rum cura reſecit: meritos in præliis more militiæ donat: univerſos in concione laudat, atque agit gratias, hortatur ad cætera, quæ levia ſunt, parem animum gerant; pro victoria ſatis jam pugnatum, reliquos labores pro præda fore. Saluſt. *in Iugurth.*

2. Cadavera cæſorum terræ mandanda ſunt. P. Camer. 2. *med. hiſt. c.* 64. ex inſepultis enim cadaveribus magna morborum ſeges pullulat. Atque hæc res Alexandrum movit, ut ingruentibus morbis, quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat maturius caſtra moverit. Curt. *lib.* 5. In clade Cannenſi pons de cadaveribus juſſu ducis factus in torrente Gello. Flor. *lib.* 2. *c.* 6.

3. Obtenta victoria cohibendi ſunt milites, ne cito nimis diffundantur in prædam. Sæpe enim obſtitit vincentibus pravum inter ipſos certamen, omiſſo hoſte, ſpolia conſectandi. Tacit. 4. *hiſt.* cujus rei documentum eſt miſerabilis illa Chriſtianorum ſtrages ad Agriam Hungariæ anno 1596.

4. Fuſi hoſtes non nimis longe inſequendi ſunt. Caſtel. *lib.* 2. *cap.* 28. nec temere hoſtibus occludendæ ſunt viæ, quo facilius deleantur fugientes. Nam clauſi licet exigui numero, & infirmi viribus, hoc ipſo tamen ſunt hoſtibus pares, quia deſperantes ſciunt, aliud ſibi licere non poſſe, ſed

Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem.

Virgil. 2. *Æn.* Veget. *lib.* 3. *c.* 21. Frontin. *l.* 2. *c.* 6.

5. Quicunque eventus fuerint, colligendi ſunt ſuperſtites bello, erigendi adhortationibus congruis, armorum inſtauratione refovendi. Veget. *lib.* 3. *c.* 25. dubiorumque animi in fide retinendi ſunt. Exempla vide apud Front. *lib.* 2. *c.* 11.

6. Cum inſperata accidant magis ſæpe, quam quæ ſperes Plaut. *in Moſtell.* adverſa iſta, quæ inciderunt diſſimulanda ſunt. Exempla vide apud Front. *lib.* 2. *c.* 7. Saluſt. *in Iugurth. Res*, inquit, *humanæ ita ſeſe habent, in victoria vel ignavis gloriari licet: adverſæ res etiam bonos deterrent. Tum demum religione incendun-*

incenduntur hominum animi : neglectiſque rebus omnibus iratum numen reconciliare ſtudent.

Tanta adeo cum res trepidæ, reverentia divûm
Naſcitur.

Sil. Ital. *lib.7. bell. Pun.*

CAPUT XXVI.

De Conſiliis bellicis directis.

AD bellum fructuoſe gerendum, & Senibus, qui conſultant, & juvenibus ſtrenuis, qui decreta perficiunt opus eſt. A. Guevara. *lib.1. H.P. cap.8.* Quid enim ſine conſiliis omnes iſti bellorum apparatus? fumus: quid viri? funus. Lipſ. 5. *pol.16.* Difficulter vincitur, qui vere poteſt de ſuis & adverſarii copiis judicare. Veget. *lib. 3. cap. 28.* Quinimo plerumque conſilium plus expedit rebus bellicis, quam arma: quod vel Aquilæ docet exemplum, quæ commiſſura cum hoſte Cervo prius in pulvere volutat ſe, deinde cornibus inſidens cervinis, pulverem pennis collectum in oculos ſpargit, alis ora verberans, donec excœcatum in rupes det præcipitem. Paradin. *in ſymb. Heroic.*

Ardua deturbans vis animoſa quatit.

ex Plinio. Conſilia autem iſta occultiſſime habenda ſunt: Dux bonus ad exemplum Caroli V. quid fieri velit, tractet cum multis, quid vere facturus ſit cum pauciſſimis ac fideliſſimis vel potius ipſe ſecum. Veget. *lib. c. ult.* Imitetur Metellum, qui ſi conſilii ſui interiorem tunicam conſciam eſſe ſenſiſſet, continuò eam cremari juſſiſſet. Val. Max. *lib. 7. cap. 4.* Nulla conſilia meliora ſunt, quam illa, quæ ignoravit Adverſarius antequam facias. *Idem lib.3. cap.26.* Exempla vide apud Frontin. *lib.1. c.1. & lib.4. cap. 7.* Hoſtium vero conſilia, ad amuſſim ſi fieri poteſt, exploranda ſunt. Id Scipionem, Q. Fab. Max. Carthaginenſes, & alios complures feciſſe, refert Front. *lib. 1. Stratagem. c.2.* Tuum vero conſilium cum adverſa-

is proditum cognoveris, diſpoſitionem mutare te onvenit. Veget. *lib.* 3. *cap. ult.*

CAPUT XXVII.

De Stratagematis.

QUæritur: An Stratagematis uti glorioſum & honeſtum ſit? Negatur à pleriſque.

1. Ajunt iſta eſſe bonæ fidei è diametro contraria: Virum ſanctum & ſapientem ſcire veram eſſe victoriam, quæ ſalva fide & integra dignitate paretur. Flor. *lib.* 1. *cap.* 12. quin imo aperta odia armaque palam depelli; fraudem & dolum obſcura, eoque inevitabilia. Tacit. 4. *hiſt. nu.* 37. Et Saluſtius, *Hoſtem,* inquit, *adverſum deprimere, homini ſtrenuo haud difficile eſt: occulta pericula neq; vitare facile bonis in promptu eſt.*

2. Pleriſque populis vili ea habita & viro gravi indigna. Achæis quippe hoſtes fraude circumvenire nefas eſſe viſum eſt: cenſentibus neque ſplendidam, neque firmam ullam victoriam, niſi quis palam & ex condicto depugnans, amicos, quoque dejeciſſet adverſariorum. Polyb. *l.* 13. Sic & Divico legatus Helvetiorum ad Cæſarem miſſus ait de Helvetiis, eos ita à patribus majoribuſque ſuis didiciſſe, ut magis virtute, quam dolo contenderent. Cæſar. *lib.* 1.

3. Idque eo ſtudioſius eos curaſſe, quanto decentius eſſe judicarunt viro, non fraude, neque occultis ſed palam & armatum hoſtes ſuos ulciſci. Tac. 2. *ann.*

4. Quinimo illa ipſa ad plenam victoriam parum efficacia cenſeri, quandoquidem inſurgant facilius, qui eo pacto ſubacti: non virtute ſed occaſione, & arte ducis victos ſe rati. Tacit. *in Agric.*

Verum enim vero potior eorum ſententia eſt, qui Stratagematibus in bello plurimum tribuendum eſſe exiſtimant. Nam & Deus ipſe mandavit Joſuæ, ut civibus Æmiticis ſtrueret inſidias. *Ioſ.* 8. *v.* 2. Et Davidi, ut à tergo adoriretur Philiſtinos. 2. *Samuel.* 5. *verſ.* 23. Quinimo laudabilius eſt aſtu & calliditate

hoſtes ſuperare, quam vi aperta: Et Lacedæmonii cum Stratagemate hoſtem ſuperaſſent, bovem Marti ſacrificarunt, cum vi aperta gallum: cujus rei rationem reddit Plutarchus in inſtitutis Laconicis: quod ita vellent aſſuefacere Duces, ut non modo bellicoſi eſſent, ſed etiam calliditate, quæ in Impp. requiritur, ad Stratagemata pollerent. Crag. *lib. 3. de repub. Lac. c. 15.* Atque ideo boni Duces non aperto Marte prælium, in quo eſt commune periculum, ſed ex occulto ſemper attentant, ut integris ſuis, quantum poſſunt, viribus, hoſtes interimant, certe vel terreant. Veget. *lib. 3. cap. 9.* Et quacunque ratione hoſtilibus obviare conatibus permiſſum eſt. Nihilque ad juſtitiam intereſt, cum juſtum bellum ſuſceperis, utrum aperta pugna vel inſidiis vincas. *c. Dominus 3. quæſt. 2.* Machiavell. *lib. 3. diſp. cap. 10.* Nullo diſcrimine virtutis an doli, proſperi omnes laudantur bellorum eventus. Amm. Marcell. *lib. 17.* Et ſicut nihil intereſt, quomodo captivus reverſus ſit, utrum dimiſſus, an vi vel fallacia poteſtatem hoſtium evaſerit. *l. 26. ff. de captivis:* ita nihil refert, dolum vel vim in oppugnando hoſte adhibeas. Idque ſecundum jus ratiocinationis gentium: cujus etiam barbaræ Reip. intereſt, ut hoſtium ſuorum vires quocunque modo frangantur, minuantur, enerventur, Coſtalius *ad l. 5. ff. de juſt. & jur.*

Nec officit, quod paulo ante dictum eſt, bonæ fidei iſta eſſe contraria. Iſtud dari poteſt de privatis ſimultatibus: aliud vero eſt in bellis: nam dolus an virtus quis in hoſte requirat? Et cum res militaris tota dependeat ex conſiliis, quis neget, Stratagematibus maximam eorum partem accepto referendam eſſe. Omnis militaris prudentia laudem meretur: cur non Stratagemata, in quibus flos iſtius prudentiæ ſuavem odorem emittit? Quin imo illi, qui calliditate adverſariorum ſuorum ſubacti ſunt, ipſius naturæ ductu intelligunt, ſe illis ſubeſſe debere, quos naturæ donis & artis præſidiis ad gubernandum conformatos, & quodam-

quammodo divinitus evectos cognoſcunt. Cæterum de Stratagematicis vide Poliænum Frontin. Reuſn. Val. Max. *lib.7.c.4.*

CAPVT XXVIII.

De Conſiliis bellicis minus acutis.

PRæter Stratagemata ſunt aliæ inventiones bellicæ, in hoſtium pernitiem directæ, quales ſunt, quæ ſequuntur.

1. Procuratio diſſidiorum & ſeditionum in exercitu hoſtili. Nulla enim quamvis minima ratio poteſt ab adverſariis ſuis perdeleri, niſi propriis ſimultatibus ſeipſam conſumpſerit. Veget. *lib.3. c.9.* Et nihil præſtare magis fortuna poteſt, quam hoſtium diſcordiam. Tac. *de mor.Germ.* Quibus hoc mediis fiat, docet Rantzov. *lib.2. c.14.*

2. Exploratio vel per proprios homines, vel per captivos, vel per occultas epiſtolas. Quæ per proprios homines fit, cautione ſumma peragi debet, ne ſi intercipiantur illi, conſilia noſtra emanent. De modo examinandi captivos, ut ſecreta prodant, vide Rantz. *lib.2. cap.4.* Quæ per occultas epiſtolas fieri ſolet exploratio, itidem ſumma prudentia fieri debet. Varia hujus rei apud priſcos deprehendimus veſtigia. Andronicus tabellariorum veſtibus inſuit litteras: Gregoras *lib.9.* Siculi bacillis uſi. Nic. Olaus *in Attila c. 18.* Romani columbis. Lipſ. *2. Stra.6.* Julius Cæſ lacte tithymali. Plin. *lib.26.c.8.* & mutatione ſitus literarum. Gell. *lib.7. cap.9.* Harpagus exenterato lepore, Herodot. *lib.1.* Poliæn. *lib. 7.* Hiſtiæus ſervo raſo, Herod. *lib.5.* De Lacedæmoniis vide Gell. *lib. 17. c.9.* & Athen. *lib.10. c.17.*

3. Miſſis corruptoribus exuendam ad fidem hoſtes emercari expedit. Tacit. *12. an.*

4. Duces hoſtium apud ſuos in ſuſpicionem adducendi ſunt. Sic Hannibal ſuſpectum conatur facere Romanis Q. Fabium: Arhidamus Athenienſibus Periclem, &c.

5. Proditio procuranda eſt hoſtilis exercitus. Fron *lib.*3. *cap.*3.

6. Inſidiæ ſtruendæ ſunt, quibus hoſtis ex impro viſo percellatur. Danda eſt opera duci, ut hoſtem o ruat imparatum, cibum capientem, ex longo itine laſſum, equos paſcentem, ac nihil tale cogitante Veget. *lib* 3. *c.*22.

His delectatum Romulum Q. Fab. Max. Sempro Gracchum, & cæteros tradit. Front. *lib.* 2. *Strat. c.* De Hannibale vid. Val. Max. *lib.*7. *cap.*4.

7. Interceptioni etiam vel militum, vel comme tus ſtudendum eſt. Rantz. *lib.*2. *c.*15.

8. Mora denique vel ad hoſtem eludendum, & oc caſionem rei bene gerendæ ei præcidendam, vel a premendum fame adhibenda eſt. Multa bella impet valida per tædia ac moras evanuerunt. Tac. 2. *hiſt.*

Feſtinare nocet, nocet & cunctatio ſæpe:
Tempore quæque ſuo qui facit, ille ſapit.

Myl. *in horto Philoſ.* Plin. *lib.*16. *cap.*25. Morus no viſſima omnium germinat, & tamen parit inter pri mas: ita, qui tempus idoneum operiuntur rei confi ciendæ, etiamſi ſerius cœperint, tamen maturiu conficiunt. Plin. *lib.*15, *cap.*24.

CAPVT XXIX.

De diſciplina militari, & delictis militum, eorumque pœnis.

PRæcipuum decus & ſtabilimentum Imperii eſt militaris diſciplinæ tenaciſſimum vinculum. Valer. Max. *lib.*2. *cap.*7. quæ antiquior fuit parentibus Romanis, quàm caritas liberorum. *l.* 19. *de capt. & poſt l. reverſ.* Illa ſane acriter retenta principatum terrarum Romano Imperio peperit. Val. *d. loco.* Igitur omnibus Imperii nervis Duces ad revocandam priſtinæ militiæ diſciplinam conniti, omnes culpas militares legibus vindicare, nullique errantium ignoſcere debent.

ent. Veget. *lib. c.*10. exemplo eorum, qui plurimum in re bellica potuerunt.

Tiberius inter eos potiſſimum diſciplinam acerrime exigit, animadverſionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis. Suet. *in Tib. c.*19.

Belliſarius ruſticorum tantam curam habuit, ut in ducendo exercitu, neminem eorum violari, nemini inferri damna pateretur: ne poma quidem ex arboribus pendentia milites ſui attingere audebant, Aretin. *lib.* 3. *de bello contra Goth. pr.* quem hac in re noſtro tempore in expeditionibus Hungaricis imitatus eſt laudatiſſimus heros Comes Schvvartzenbergicus.

Totilas agrorum cultoribus per omnem Italiam mali nil quicquam intulit, ſed terram ut intrepide colerent, nil ſecius antea imperavit, ſibique ac reipubl. tributa dependerent, & fructus domini reportarent. Procop. *l.*3. *de bello Gothico.* Poſſent teſtimonia veterum de aliis maxime ſtrenuis diſciplinæ militaris aſſertoribus adduci, veluti Iphicratis apud Prob. Aureliani Imper. Peſcennini Nigri apud Æl. Spartian. &c. Sed ad coërcitionem militarem deflectimus.

Pœnæ militares conſiderantur in militibus vel ſingulis, vel univerſis. In ſingulis militibus pœnæ olim erant non capitales, quædam vero capitales, quibus vita adimitur. Illarum loco habeo, fuſtiarium, miſſionem ſanguinis: & miſſionem ignominioſam.

Fuſte percuſſi milites hoc modo Fuſtem capiens Tribunus condemnatum leviter tangebat, quo facto omnes ferientes, alius fuſtibus, alius lapidibus, plerumque ſubſecuta inde mors eſt. Fuſtes illi ex vite fuerunt, aut alia materia: qui ex vite, reſervati ſunt civibus. Liv. *lib.*17. Plin. *lib.*14. *cap.*1. Myl. *in horto Philoſ.* Patricius *lib.*3. *de regno tit.*4. *in fin.* & *l.*7. *tit.*1.

Sanguinis miſſio ita fiebat. Moris erat jubere ignominiæ cauſa militi venam ſolvi, & ſanguinem dimitti. Gell. *lib.*10. *c.* 8. quid ita? an ideo (quod placuit Gellio) hoc factum in militibus ſtupentibus animi, & à naturali habitu declinatis, ut non tam pœna, quam

medicina videretur? an quod probat Muret. *l.* 13. *va*[r.] *cap. ult.* ut ſanguinem, quem cum gloria fundere pro patria noluerant, eum cum ignominia amitterent? an vero nota fuit meritæ & ultimæ animadverſionis cum clementia remiſſæ.

Miſſionem ignominioſam experiebatur, qui ob delictum ſolvebatur militia. *l.* 2. §. 2. *ff. de his, qui not. inf.* Huc pertinet Exauctoratio, quæ eſt detractio militarium inſignium. Ita Severus Imper. milites petulantes zonis veſtimentiſque exutos militaribus nudos dimiſit. Herodian. *in vita Severi.*

Aliæ etiam militares ignominiæ huc referendæ: veluti ſi quis caſtris excedere juſſus eſſet. Liv. *lib.* 10. Val. Max. *lib.* 2. *c.* 7. Ita Corbulo apud Tacit. 15. *ann.* præfectos militeſque tendere omnes extra vallum juſſit. Si quis ſtipendio privaretur. Val. *d. loco.* Front. *l.* 4. *c.* 1. Si militibus hordeum daretur pro tritico. Dion *l.* 49. de Antonio. Liv. *lib.* 27. de Marcello Suet. *c.* 33. de Auguſto vide Veget. *lib.* 1. *c.* 13. Idem Auguſtus diſcinctos ſtare juſſit. Suet. *c.* 24. Julianus amictos veſte muliebri ſtare juſſit, ratus militibus, qui viri eſſent, eam pœnam graviorem morte futuram. Zoſimus. *l.* 3.

Capitales pœnas nunc attingam paucis, primum quibus ex cauſis illæ irrogatæ, deinde quibus modis.

Ac primo ſciendum eſt, capite puniri Deſertores *l. non omnes.* 5. §. *deſertor. l. qui excubias* 10. *in pr. ff. de re mil.* Liv *lib.* 24. Sueton. *de Auguſto*, *c.* 24. Centuriones ſtatione deſerta, itidem ut manipulares capitali animadverſione puniti. Deinde qui in acie prior fugam fecit, propter exemplum capite punitur. *l.* 6. §. *qui in acie: de re mil.* Sic Lacedæmoniis probroſa fuit fuga ex acie: manentes in ordine vincebant, aut occumbebant. Herod. *lib.* 7. Cragius *lib.* 3. *de repub. Lac. c.* 11. De aliis pœnis, quibus Lacedæmonii affecere milites ignavos vide Plut. *in Ageſilao.* Apud eoſdem clypeum abjicere, pro ignominioſiſſimo eſt habitum. *Ibid.* P. Camer. 2. *med. hiſt.* 29.

Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Et apud Germanos ſcutum reliquiſſe, præcipuum agitium: nec aut ſacris adeſſe aut conſilium inire gnominioſo fas: multique ſuperſtites bellorum inamiam laqueo finiverunt. Tacit. *de mor. Germ. c.* 2. *n fin.* Apud Romanos vero, ſi miles in acie per meum abjeciſſet arma, capitale fuit. Liv. *lib.* 2. Valer. Max. *lib.*3. *c.* 2.

Species exequendi in delictis iſtis capitalibus non uniuſmodi fuiſſe liquet. Apud Macedonios obruti apidibus. Curt. *lib.*6. Arrian. *lib.*4. Apud Romanos gladiis reos objectos fuiſſe liquet ex illo Tac. 1. *annal.* Stabant pro concione legiones, diſtrictis gladiis: reus in ſuggeſtu per tribunum oſtendebatur: ſi nocentem acclamaverant, præceps datus trucidabatur, & gaudebat cædibus miles, tanquam ſemet abſolveret. Vid. Amm. Marcell. *lib.*29. Securi percuſſos memorat Liv. *l.*2. & 82. Animadverſiones autem in caſtris extra vallum fiebant, quemadmodum in oppidis, extra muros. Tac. 1. *ann.*115. Sen. 1. *de ira. cap.*16. Veget. *l.*1. *c.*23. Atque hæc de pœnis ſingulorum militum.

Quod ſi plures peccaſſent, aut decimatio, aut viceſimatio, aut centeſimatio uſurpata eſt. Decimatione decimus quiſque ad ſupplicium eſt electus. Liv. *lib.* 2. Ea Romanis patria quædam punitio in eos, qui ordines reliquiſſent, aut ſigna deſeruiſſent. Dionyſ. Hal. *lib.*9. Poſteriorum animadverſionum meminit Capitolinus in Opilio Macrino, qui eos quandoque centeſimavit, qui digni eſſent decimatione atque viceſimatione. Iſti ſupplicio & dedecus inerat, & terror triſtitiaq; gignebatur, circa ipſam punitionem in omnium aſpectu. Plutarch. *in Craſſo.* Interdum etiam legio aliqua tota ſacramento ſolvebatur, ſignis aquilaque ademptis, non tamen dimittebatur protinus, ſed ſeorſim in exercitu agebat ſub uno aliquo vexillo. Appian. *lib.* 2. donec præmia ſolverentur. Interea erat immunis ab excubiis & vigiliis, excepta pugna in hoſtem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT XXX.

De Stipendiis & præmiis militaribus.

Milites pœna & timor in ſedibus corrigunt, in expeditione ſpes & præmia faciunt meliores. Veget. *lib.*3. *ult.* Igitur ſtipendia & præmia conferri illis debent, alias periculum eſt, ne forte caſtrenſis oriatur ſeditio. Stipendia autem tam veterum militum quam noſtrorum attingam.

Veteribus ſtipendium triplex: In pecunia, frumento, veſte. Apud Romanos antequam Galli occuparent urbem, privato ſumptu ſe alebant milites. Liv. *lib.* 4. Polybiano ævo ſtipendium pedites accipiebant in diem obulos duos, ductores ordinum duplum, equites drachmam, id eſt, triplum. Pediti in diem duo oboli dati, in menſem denarii, hoc eſt, Philippeus Hiſpanicus. En veterum parſimoniam & mores! an illa unquam Reſpub. major, aut ſanctior, boniſve exemplis ditior fuit, aut in quam tam ſero avaritia luxuriaque immigraverint, vel ubi tantus ac tamdiu paupertati ac parſimoniæ honos fuerit?

Verum quamdiu illi frugalitati honos? Primus Julius Cæſar legionibus ſtipendium in perpetuum duplicavit. Suet. *cap.*26. Et poſt eum Auguſtus omnes ubique milites ad certam ſtipendiorum præmiorumque formulam adſtrinxit. Sueton. *c.*49. Eum modum fuiſſe decem diurnos aſſes, ex illa Peſcennini querela apud Tacit. *lib.*1. patet: ubi dicit, denis in diem aſſibus animam & corpus æſtimari. Vide Lipſ. *ibid. in not.* Domitiani ævo ſtipendium menſtruum erant aurei terni, atque ita in diem viginti quinque aſſes. Zonar. *in Domit.* Ulteriore ævo credibile eſt plus militibus eſſe datum: quin etiam non raro donativa in eos collata: ita tamen ut illius dimidiam partem ſequeſtrarent, apud ſigna, ibidem ipſis aſſervandam, ne per luxum aut inanem rerum comparationem à contubernalibus poſſet abſumi. Veget. *lib.* 2. *c.* 20. Sueton.

on. *in Domit. cap.7.* Tacit.1. *ann. num.*132. Duplici re fine, ut continentior eſſet miles, & ut majore pro gnis ſuis dimicaret audacia. Homines enim in iis naximam habent curam, in quibus ſuam vident po-tam eſſe ſubſtantiam.

Pecuniæ additum eſt frumentum: idque ideo ut niliti victus ſuppeteret, ne cogeretur inopia ad ra-piendum aut deſerendum. *Frumenti modum (* inquit Polybius) *accipiunt pedites Attici medimni duas par-es*: Medimnus autem, atteſtante Suida, ſex modios habuit. Equitibus duo medimni, id eſt, duodecim modii dati ſunt. Cæſar vero frumentum, quoties co-pia eſſet, etiam ſine modo menſuraque militibus præ-buit. Sueton. Legumina etiam quædam militi data de-prehendimus apud Plut. *in Craſſo.* Quidquid eam in rem datum erat, vendere non poterant: ſi qui vendi-diſſent, prompta erat in eos animadverſio. Exem-plum hujus rei apud Sueton. eſt in Galba. *c.7. Militi,* inquit, *qui per expeditionem annona arctiſſima, reſi-duum cibariorum tritici modium centum denariis ven-didiſſe arguebatur, vetuit, ſimul atque indigere cibo cœ-piſſet, à quoquam opem ferri: atque is fame extabuit.*

Præter frumentum etiam Veſtes datæ ſunt militi-bus. Ita enim loco Taciti paulo ante adducto milites queruntur de ſtipendio ſuo, & decem aſſibus veſtem, arma, tentoria redimenda eſſe. Lampridius *in Ale-xandro: Donavit,* inquit, *& ocreas & braccas, & cal-ceamenta inter veſtimenta militaria*, Quin imo & bo-um tergora ſuppeditata. Tacit.4. *annal.* Sed hactenus de ſtipendiis veterum.

Noſtro ævo non fixum habent milites ſtipendium: pro perſonarum qualitate nunc augetur, nunc minui-tur. Vide Dillich. *part.1. lib.2. rei mil.* Ordinarium vero minorum militum ſtipendium plerumque qua-tuor florenorum Imperialium eſſe conſuevit: quo contenti vivant, neminemque concutiant. *Luc.3. v.4.*

Præmia militaria apud veteres fuerunt torques, ar-millæ, phaleræ & haſtæ. Torquem virtutis præmium fuiſſe

fuiſſe diſcimus ex Vegetio. *lib*.2. *c*.7. & Tacito.1. *an*
ubi Flavius Arminii frater jactat aucta ſtipendia to
quem & coronam, aliaque militaria dona. Ita Augu
ſtus Cæſar Aſpernatem lapſu equi debilitatum aure
torque donavit. Sueton. *cap*.2. Ita Belliſarius, iis qu
proſpere pugnaſſent, armillas & torques præmia do
navit. Suid. Armillæ etiam in hoc genere. Liv. *lib*.10
Equites, ait; *omnes ob inſignem pluribus locis operam*
corniculis armilliſque argenteis donat. Atque ide
Feſtus Armillas ex auro, quas viri militares ab Impe
ratoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimat, quo
antiqui humeros cum brachiis Armos vocabant. Pha
leras in illorum donorum numero fuiſſe Silius doce
lib. 15.

—— phaleris hic pectora fulget,
Hic torque aurato circumdat bellica colla.

Haſta denique fortes viros Romani donarunt. Feſtu
quæ pura dicitur à ſcriptoribus, quod ſine ferro fuerit
Atque hæc de præmiis. Eorum loco etiam habitæ ſun
Coronæ, de quibus infra *cap*.27.

Capvt XXXI.

De Privilegiis militaribus.

PRæmiis militaribus adjungo Privilegia: quæ et-
iam beneficia dicuntur *lib*.3. *ff. de teſt. mil. l. ult. pr.*
C. de jur. delib. Atque illa in hoſtimentum egregie
navatæ operæ conceduntur, ut plures reperiantur,
qui pro patria dulce & decorum eſſe putent mori. Ex
iſtis privilegiis hæc fere ſunt. 1. Milites immunes ſunt
à muneribus *l*.3. §.1. *ff. de mun. l*.10. §. *angariorum. ff.*
de vac. mun. l.2. *C. de re mil*. 2. Milites etiam vetera-
ni in ſolutione moram facientes non conjiciuntur in
carcerem. VVeſenb. *conſ*.50. *n*.20. *var. reſol*.1. *num*.4.
Menoch. *arb. libr*. 1. *q*.83. *n*. 9. 3. Torturæ non poſ-
ſunt ſubjici. *l*.8. *pr. C. de quæſtionib*. 4. Si condemnati
ſunt, non tenentur ultra, quam facere poſſint. *lib*. 6. *pr.*
lib. 18. *de re jud*. 5. Filius fam. miles peculium ſuum
caſtren-

ſtrenſe habet, in quo patri nihil juris. *l.* 3. *C. de ca-*
enſ. pec. l. 10. *ff. eod.*

——— nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus.
Omne tenet cujus regimen Pater.

ıven. *Sat. ult.*

6. Contra milites non currit tempus petendæ reſti-tionis in integrum. *l. ult. C. quib. non objicitur longi mp. præſcript.* nec præſcriptio. *l. ult. C. de reſtit. mi-*. 7. Excuſat eos ignorantia juris. *l.* 8. *ff. de jur. & ct. ign.* quoniam magis arma quam jura ſcire præ-muntur. *l. fin. C. de jur. deliber.* 8. Milites tam in civi-bus quam criminalibus non alibi quam coram ſuis ıcibus conveniendi ſunt. *l. fin. Cod. de re mil.* 12. *C.* 36. . Filius fam. miles hæres inſtitutus etiam citra juſ-ım patris ſui arbitrio pro hærede ſe gerere poteſt. *l. iles.* 5. *ff. de caſtr. pec.* Bocer. *l.* 1. *de bello c.* 19. *in fin.* o. Denique jure militari abſq; ſolennibus teſtamen-ım condere poſſunt. *tot. tit. ff. & Inſt. de teſt. mil.* Bo-er. *l.* 1. *c.* 20. *& ſeqq.* quod quidem privilegium illis on tantum remunerationis cauſa indultum eſt, ſed tiam ratione ſimplicitatis & juris ignorantiæ. Vi-ilius *ad pr. tit. Inſt. de mil. teſt. n.* 8. Idque etiam obtinet n militibus limitaneis: nam & illi propter ſubita quæ-am pericula in expeditione degere cenſentur. *arg. l.* 6. .1. *de V. S.* Gail. 2. *obſer.* 118. *num.* 6. Bocer. *libr.* 2. *de ello c.* 28. *num.* 11. Atque etiamnum hodierni milites, ui honeſta merent ſtipendia, veterum militum pri-ilegiis gaudent. Craſſius. §. *Subſtitutio q.* 66. Bocer. *bidem. n.* 8. Vagantes vero iſti Gart und Herrnloſe Knechte / privilegiis his nullo modo frui poſſunt. Reichs Abſchied zu Augſpurg / de anno 1555.

CAPUT XXXII.

De Cædibus & Stragibus in bello.

EXpeditis belli actibus, deſcendendum nobis eſt ad adjuncta belli, qualia ſunt: cædes, vaſtatio, in-cendia,

cendia, & captivitates. De Cædibus & Stragibus non nulla ſubjiciam. En quæ belli ſit conditio!

Nobilitas cum plebe perit lateque vagatur
Enſis, & à nullo revocatur pectore ferrum.
Stat cruor in templis, multaque rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent, nulli ſua profuit ætas.
Non ſenis extremum piguit ferventibus annis
Præcipitaſſe diem, nec primo in limine vitæ
Infantis miſeri naſcentia rumpere fata.
Crimine quo parvi cædem potuére mereri?
Sed ſatis eſt jam poſſe mori.

Lucan. *lib. 2. bell. civil.*

In Judæa diverſis vicibus duodecies centena & quadraginta millia hominum cæſa ſummatim retulit Lipſius *lib. 2. de conſtantia. c. 22.* Pecca R. Jud. uno die centum viginti millia cæcidit. 2. *Paral.* 25. *verſ.* 26. In pugna Attilæ cum Romanis in campis Catalaunicis, anno poſt. *N. C.* 451. utrinque cæſa referuntur 162000. In bello civili, quod inter ſe geſſerunt filii tres Ludovici Pii Imper. plus quam centum millia hominum in primo conflictu cecidiſſe perhibentur Peuc. 4. *Chron. in vita Lotharii I. &c.* Julius Cæſar quinquagies collatis ſignis cum hoſtibus dimicaſſe & undecies centena ac nonaginta duo millia hominum in præliis occidiſſe ſcribitur. Poſſem recenſere plures funeſtioreſque ſtrages, quas quælibet abunde ſuggerit hiſtoria: Verum ego

Tempore deficiar, tragicos ſi perſequar ignes,
Vixque meus capiet nomina nuda liber.

Ovid. 2. *Triſt.* Ideoque hinc ad cætera belli adjuncta tranſitum facio.

CAPUT XXXIII.

De Vaſtatione, Incendiis & Rapinis in bello.

Alterum belli adjunctum eſt depopulatio agrorum & territoriorum per incendia & rapinas: quo nomine miſera bella appellat Auguſtinus *lib. 2. de Civit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

i cap.25. & lib.3. cap.10. Hæc quidem, ut & ipſum llum, licita eſt, ſed ita, ut frugibus, agris & hortis rcamus, niſi vel ſumma neceſſitas, vel utilitas aliter aſerit. *Deuter.20. & 23. Ioſ.8. 1. Sam.15. 2 Reg.3.* b. Gentil.2. *de jur. belli c.23.*

Miſera quidem iſta bellorum conditio eſt, illa vero iſerrima, quod vidimus rapi virgines, pueros, divel- liberos à complexu parentum, matresfamiliarum iti quæ victoribus collibuiſſent: fana atque domos oliari: cædem, incendia fieri, poſtremo armis cada- ribus, cruore atque luctu omnia compleri. Saluſt. *in atil.* Sortem hanc experti ſunt VValdenſes, cum juſſu ranciſci I. Regis Galliarum exſtirparentur funditus, eidan. *lib.* 16. Cæterum de belli incommodis vide amhoud. *in pract. crim. cap.*82. *n.*1. Gail.1. *de PP.* 4. *n.*43. Vaſquius *lib.*1. *controv. c.*10. *n.*9.

CAPUT XXXIV.

De Captivitate.

TErtium adjunctum belli eſt Captivitas, cujus deploranda eſt conditio. Capti enim ad viliſſima uæque munia adiguntur, & morte quavis graviora upplicia experiuntur. Seſoſtres barbarica inſolentia uatuor reges captos currum trahere coëgit. Tamer- anes Bajazetem tractavit miſerrime. Saporis in Va- erianum Imper. inhumanitas omnibus nota eſt: nec on Baſilii II. Imp. tyrannis, qui victoria contra Samuelem Bulgarorum R. potitus quindecim millia captivorum excœcavit. Zonar.

Sane qui vincit, plenum jus in victum captivum obtinet: ſed hominem eſſe meminerit exemplo Cyri, Crœſum captivum ſuſcipientis: cogitet nullo in loco, nulla in perſona ſtabilibus nixam radicibus conſiſtere fortunam, ſed incertiſſimo flatu huc atque illuc actam, quos in ſublime extulit, improviſo decurſu deſtitutos profundo cladium miſerabiliter immergere. Val. Max. *lib. 6. c. ult.* Non complectar hic eorum

nomina,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

nomina, paucos attigiſſe ſufficiat, En Syphacem N[u]-midarum Regem, quam miſere ille in Tyburtin[am] cuſtodiam conjicitur? En Aſtronicum en Chilpe[ri]-cum & Ludovicum Galliæ Reges: En Regem Ang[liæ] Richardum: en Ludovicum Sfortiam Ducem Med[io]-lani, qui cavea ferrea incluſus periit?

Iſtam Captivitatis miſeriam ſtudioſe evitare q[ui]-dam victi conati ſunt, & extrema quæque perpeti m[a]-luerunt, quam vivi in manus victoris incidere. N[u]-mantini duces ſuos, ſeque patriamque ferro & ve[ne]-no, ſubjectoque undique igne peremerunt, ne in m[a]-nus Romanorum inciderent. Florus *lib.* 2. *c.* 18. I[n] everſione Carthaginis uxor Aſdrubalis, comprehen[ſis] duobus liberis, à culmine ſe domus in medium mi[ſit] incendium, imitata Reginam, quæ Carthagine[m] condidit, Flor. *l.* 2. *c.* 15. Didonem intelligit, quæ v[i]-tam ſibi, conſcenſo prius rogo, gladio finivit. Juſti[n.] *l.* 18. Virg. 4. *Æn. in fin.* Cleopatra: ne viva permi[t]-teretur victoris arbitrio, pectori ſuo adhibuit aſp[i]-dem, cujus morſu dulciter periret: nam ſerpens i[n] ictis oculis caliginem inducens, cum nonnulla vol[u]-ptate perimere dicitur, & abſque labore. Dioſcori[d.] *l.* 6. *c.* 38. Dion. *lib.* 51. Simrius R. Iſraëlis tantum p[er] dies ſeptem oppugnatus ab Amrio, Sardanapalu[m] imitatus eſt, & ſeipſum in ignem cum ſuis conjeci[t] 3. *Reg.* 16. *v.* 18. Perdiccas bello innoxio Ariarathi R[egi] Cappadocum illato, prælio victor, nihil præmii præ-ter vulnera & pericula retulit: quippe hoſtes ab ac[ie] in urbem recepti, occiſis conjugibus & liberis, dom[os] quiſque ſuas cum omnibus copiis incenderunt: e[o]-dem congeſtis etiam ſervitiis ſemetipſos præcipitan[t], ut nihil hoſtis victor ſuarum rerum, præterquam in-cendii ſpectaculo frueretur. Juſtin. *lib.* 13.

Atque hæc de belli adjunctis hactenus: Sequuntu[r] ejuſdem Effecta, tam triſtia, quam læta. Inter triſti[a] præfero ſubactionem: inter læta victoriam, pacifica-tionem & dimiſſionem exercitus.

CAPUT XXXV.

Qualem ſe Victor erga ſubactos gerere debeat.

[E]Gregia eſt illa apud Æmyl. Prob. *in Timoleonte* ſen[-]tentia: Eam ducendam eſſe præclaram victoriam, [i]n qua plus ſit clementiæ, quam crudelitatis. Nam [q]uemadmodum aut Balſamum, ſi vim ferri adhibeas, [i]pſum emoritur. Tacit. 5. *hiſtor. cap.* 2. *pr.* Solin. *c.*38. [F]reigius *lib.* 28. *Phyſ.* aut Ozimon fragrantiſſimum, ſi [t]ractetur aſperius, ſummum fœtorem ſpirat: Ita re[c]ens victi, ſi rigide nimis habeantur, aut deficiunt, [a]ut pro grato obedientiæ ſucco, grave rebellionis vi[r]us exhalant. Joh. Major *Poeta.*

Ozimon eſt fragans, ſi leni pollice tractes;
Plus æquo preſſum, ceu grave virus, olet:
Aſperitas ſemper peccat, ſed gratia raro:
Hic jus eſt, ubi jus, qui moderetur, erit.

Clementiam propriam Victoris virtutem eſſe debe[r]e dico: & dixi ſupra *lib.* 2. *polit. cap.* 31. apud prin[c]ipes ſeveritatem debere eſſe abditam, clementiam in promptu. Quemadmodum Leoni tantum ex feris cle[-]mentia in ſupplices, proſtratis parcit, & ubi ſævit, in viros potius quam in fœminas fremit, in infantes non niſi in magna fame, Plin. *lib.* 7. *cap.* 16. Ita ubi ſoli, qui rebus præeſt, hæc virtus competit, adeo ut tum de[-]mum victoria quam minimum invidiæ ſit habitu[-]ra, cum plurimum humanitatis habuerit. Diſcat vi[-]ctor ex optimis quibuſque qui vincere norunt, qua[-]lem ſe erga ſubactos gerere debeat. Siſtam ex mul[-]tis Alexandrum, collocabo Cyrum, ponam L. Paul. Æmylium, Philippum Macedonem, & Aurelianum Cæſarem. Alexander humaniſſime tractavit Da[-]rium. Curt. *lib.* 4. & Porum Indorum R. Eum e[-]nim ob honorem virtutis incolumem in regnum re[-]miſit. Juſtin. *lib.* 12. Idem captivas egregia forma virgines & regia ſtirpe genitas non modo dimiſit, ſed etiam reſtitui eis ſuas opes juſſit. Curt. *lib.* 6. Cyrus quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

quam clementer Crœſum ab ſe devictum tracta-
Herod. *l.* 1 commemorat, & ego ſupra nonnihil a-
gi. De L. Paulo Æmilio Florus *l.* 2. *c.* 12. *Sed nec re-
rentior*, inquit, *captæ majeſtatis* (Perſici ſc.) *alius P-
lo fuit, quum in conſpectum veniſſet & hoſtis, in t-
plum recepit, & in convivius adhibuit, liberoſque ad-
nuit ſuos, ut fortunam, cui tantum liceret, revererent-*
Philippo Macedoni bellum cum Athenienſibus f-
quibus per inſidias victis, metu belli gravioris, c-
interficere omnes poſſet, incolumes ſine pretio di-
ſit. Juſtin. *lib.* 7. Idem cum oppugnaret Methone-
& oculo eſſet privatus, nec ſegnior in bello, nec i-
cundior adverſus hoſtes factus eſt, adeo, ut interje-
diebus pacem deprecantibus dederit. Juſtinus *lib.*
Egregium autem Aureliani eſt factum, qui cum -
bem Tyana obſideret, juravit, ne canem quidem -
litares gladios evaſurum, ſi urbem expugnaret: u-
capta cum ad crudelitatem illum improbi exac-
rent, canes ad unum mactari juſſit. Vopiſc. *in Au-
liano.*

E contra ex aliis è diametro oppoſitis narratio-
bus intelligere victor diſcat, quanto ſcelere ſeſe o-
ſtringat, ſi nimium in victos deſæviat. Educo ex m-
tis Caracallam Imper. cujus truculenta in Alexand-
nos ſubactos crudelitas paſſim decantata eſt Xiph-
Herodian. & ex eo Lipſ. *l.* 2. *de Conſtant. c.* 24. Qu-
ſceleratius excogitari poteſt, quam quod Sulla qu-
tuor legiones contrariæ partis fidem ejus ſecutas, -
publica villa, nequicquam fallacis dexteræ miſerico-
diam implorantes obtruncari juſſit? Val. Max. *lib.*
cap. 2. Non jam dicam de C. Mario, de Mithridat-
de Hannibale: Valerius loco adducto pro me dici-
Illud admiratione non indignum, etiam eos, qui ali-
laudem habent clementiæ, interdum aliquanto gra-
viorem exegiſſe vindictam. Triſte orbi ſpectaculu-
ira præbuit Alexandri, *Duo millia*, inquit Curt. *lib.* 5
cap. 4. *Tyriorum, in quibus occidendi defecerat rabies,
crucibus affixi, per ingens littoris ſpatium pependerunt.*

Miſeri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

iſericordiam etiam movere poſſet homini, cui ro-
ur & æs triplex circum pectus. Horat. 1. *od.* 3. quod
uguſtus Peruſia capta trecentos è dedititiis electos
triuſque ordinis ad aram D. Julio extructam, hoſtia-
um more mactavit. Suet. &c. Sed ex his factis quid
giendum, ex ſuperioribus quid complectendum, vi-
tor non inſolens eligere noverit.

CAPVT XXXVI.

De Victoriæ habendæ modo: & qualis victor, reſpectu Dei & ſui ipſius eſſe debeat.

VIctoria Deo adſcribenda eſt præcipue, eique ſolennes gratiæ in publico perſolvendæ. *Iudic.* 6. *Sam.* 24. *Pſal.* 143. 76, 23. Illud agnoſcimus in populo Iſraëlitico, qui hoſtibus ſæpe viribus & numero ere inferiores, & palmam nihilominus auſpiciis Domini retulerunt. Non certe adſcribendum eſt aut prudentiæ aut robori Abrahami, quod trecentis octodecim ſervis potentiſſimos ſubjugavit Reges. *Gen.* 14. Joſeph. 1. *antiq.* 11. ſed Domino: Non Gedeon innumerabiles Midianitarum copias trecentis ſuorum undere potuiſſet, abſque Domino: Non David Goliathum, nec Jonathan cum armigero mille Palæſtinos cecidiſſet, niſi adjutus divina clementia; nec Amaſius exiguis ſuis copiis ſtraviſſet decem millia Idumæorum, ſi abſque Domino fuiſſet: nec Antoninus Philoſophus Imper. contra Marcomannos pugnans victor receſſiſſet, niſi victoriam exoraſſet à Domino fulminatrix illa legio. Dion. *lib.* 71. nec trecenti Lacedæmonii univerſum Xerxianum exercitum fundere potuiſſent, niſi fataliter Perſis hæc clades contigiſſet. Quid eſt, quod Lucullum ſuperiorem fecerit, cum duceret exercitum contra Tigranem, vix vigeſimam ejus copiarum partem? 10000 hominum occidit, vix 100 ſuorum vulneratis, & 5 cæſis: Quid de pugna Theodoſii Imper. cum Arbogaſto & Eugenio dicendum? Imperatorem parva manu hoſtes aggreſ-
ſum

ſum venti juvant. Jovian. Pontan. *lib.* 2. *de fortu*
cap. 15.

Cum vero de felicitate ſuperbius & incautius mo
tes efferantur humanæ, Veget. *lib.*3. *cap.*25. vic
inſolentiam & ſuperbiam ob rem bene geſtam ca
pejus & angue effugiat, & ſe hominem eſſe tum m
xime cogitet, cum Deus undique conſalutatur. Sen
*de vit. beata cap.*25. Plerique omnes fortuna aſpira
te felicem rerum ſuarum exitum nacti inflantur, i
ſoleſcunt, ac per ſuperbiam humanos & commun
caſus parum conſiderant: indeque non pauci conſ
ciuntur ſecundam fortunam non ſecus ac gravi
mum onus minus commode ſuſtinere. Diodor. Sic
*lib.*18. non cogitant iſti, quam infida fiducia ſe ext
lant. Thucyd. *lib.*1. Exemplum refert Juſtinus *libr*
pr. de Lacedæmoniis. Ideoque prudenter monet On
ſander *cap. ult.* Poſtquam omnia feliciter & ex an
mi ſententia ceſſerint, fine bellicis negotiis impoſit
caveat Imperator, ne ob res ſecundas elatior aut gr
vior videatur, ſed placidus ſit ac benignus, neve f
ſium minaci ac truculento vultu præ ſe ferat, ſed c
vilem atque amabilem benevolentiam comiter omn
bus exhibeat. Illa enim invidiam ac livorem gignun
iſta mutuum amorem conciliant.

Præterea victoria leniter & moderate utendum
ita tamen ut eam perſequaris, & non tantum ſci
vincere, ſed etiam victoria utiliter & recte uti, &
Exemplo eſt Metellus apud Saluſt. *in Iugurth.* qui qu
clarior poſt devictum Jugurtham, eo magis anxi
erat: Igitur eo intentior ad victoriam niti, omn
bus modis feſtinare: cavere tamen necubi hoſtibu
oportunus fieret: meminiſſe, poſt gloriam invidia
ſequi.

CA

CAPUT XXXVII.

De Triumphis, Trophæis, Ovationibus & Coronationibus.

Victoria obtenta declaratur triumphis, trophæis, ovationibus & coronationibus.

Triumphi magnificentiam deſcripſit Ovidius 4. *Triſt. el.* 2. Illius ſignum palma eſt arbor, quæ non cedit aut flectitur, ſi magna pondera imponas, ſed adverſus ea reſurgit, & ſurſum nititur. Gell. *lib.* 3. *cap* 6. Plin. *l.* 16. *c.* 42. Tale victoris eſt ingenium, quod urgentibus opprimentibuſque non cedit. Plutarch. *in* 8. *Sympoſ.* In triumpho autem ante currum Reges captivi deducebantur. Ita enim Ovid. 4. *triſt. el.* 2.

Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos.

Sic Perſeus Macedoniæ, Gentius Illyriæ reges ducti ſunt. Liv. *libr.* 5. *dec.* 5. Andriſcus etiam in urbem catenis ductus eſt, hoc quoque illi in malis ſuis indulgente fortuna: ut de eo populus Romanus, quaſi de novo Rege, triumpharet. Flor. *l.* 2. *c.* 14. *in fin.* Jugurtham cum duobus filiis Marius in triumphum duxit. Stadius *in not. ad Flor.* Diocletianus de Perſis & rege eorum Narſe triumphum egit, & cum cæteros captivos nobiles militareſque præfectos ante currum duxit, tum imprimis uxorem, ſorores & liberos regis, memorandum regiæ fortunæ inter pauca exempla ſpectaculum, & Gazam Perſicam opulentiſſimam prætulit. Sigon. *l.* 1. *de Occident. Imper.* Zenobia, quæ diu geſſerat bella cum Aureliano Imper. tandem cum liberis Romæ captiva in triumpho ducta eſt. Mel. 3. *Chron.* Honorius in triumpho Attalum ipſum vinctis poſt terga manibus ante currum duxit, quem peracta de more pompa, truncata in pœnam repetitæ perfidiæ dextera, Liparas relegavit. Sigon. *l.* 11. *de Occ. Imper.* De Odoacri triumpho idem *lib.* 15.

Nec tantum captivi in triumphum ducti, ſed &

omnis præda in bello capta. Anicius triumphum agens de Gentio R. Illyriorum tranſtulit in triumphum multa militaria ſigna, ſpoliaque alia & ſupellectilem regiam, auri pondo 27. argenti 19. denarium tria millia & centum triginta millia Illyrici argenti. Liv. *lib. 5. dec. 5.*

In Curru triumphali ſedebat carnifex, qui coronam auream gemmis diſtinctam ſuſtinens, victorem admonebat, ut reſpiceret, id eſt, ut reliquum vitæ ſpatium provideret, nec eo honore elatus ſuperbiret. Lipſ. *lib. 2. de Conſtant. cap. 26.* Appenſa quoque erant curru nola & flagellum, quibus notabatur ipſum in eam calamitatem incidere poſſe, ut & flagris cæderetur, & capite damnaretur. Nam qui ob facinus ſummo ſupplicio afficiebantur, nolas geſtare ſolebant, ne quis inter eundum contactu illorum piaculo ſe obſtringeret. P. Cam. 1. *med. hiſt.* 12.

Trophæa appellantur ſpolia fixa in ſtipitibus, teſte Nonio. Inde etiam monumenta victoriæ erigi cœpta ex marmore ſaxoque in jugis montium & editioribus locis. Iſta quidem victis ipſa graviora victoria videntur, quod patet ex illo Tacit. 2. *annal. Miles in loco prælii Tiberium Imperatorem ſalutavit, ſtruxitque aggerem, & in modum trophæorum arma, ſubſcriptis vicinarum gentium nominibus, impoſuit. Haud perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, quam ea ſpecies dolore & ira affecit. Qui modo abire ſedibus trans Albim concedere parabant, pugnam volunt, arma rapiunt, plebes, primores, juventus, ſenes, agmen Romanum repente incurſant, turbant, &c.*

Ovationes differunt à triumpho, quod pedibus urbem ingrediebantur ovantes, triumphantes vero curru. Ovantes myrtea corona cincti. Freig. *lib. 28. Phyſ.* Ovans uno equo utebatur interdum, & à plebeis vel ab equitibus Romanis deducebatur in Capitolium, & de ovibus ſacrificabat, unde & Ovatio dicta eſt. Triumphantes quatuor albis equis vecti, & Senatu præeunte in Capitolio de tauris ſacrificabant, &c.

Coronationes apud Romanos de præclara in bello navata opera commonebant. Corona civica ex foliis quernis tributa eſt illi, qui civem ſingulari periculo in pugna liberaſſet. Gel. *l.6. c.6.* Plut. *in qq. Rom.92.* Plin. *l.16. c.4.* Lucan. *lib.1.*

Servati civis referentem præmia quercum.

Paradin. *in ſymb. Servati gratia civis.* Claudian. *de laudib. Stilic.*

Mos erat in veterum caſtris, ut tempora quercu
Velaret, validis fuſo qui viribus hoſte
Caſurum potuit morti ſubducere civem.

Militaris corona ex auro in formam muralium pinnarum facta, conceſſa eſt illi, qui primus vi & armis hoſtium mœnia tranſcendiſſet. Parad. *ibid.* Obſidionalis è gramine erat decerpto è loco, qui obſidebatur, quia ſummum victoriæ indicium erat, herbam porrigere victos. Plin. *l.22. c.4.* Hanc P. Decio impoſitam eſſe ſcribit Liv. *l.7.* vid. Parad. *in ſymbolum. Merces ſublimis honorum.* Corona Caſtrenſis, quæ & vallaris dicta, illi indulta eſt, qui primus oppugnando vallum hoſtile occupaſſet. Parad. *in Symbol. Hoc valli inſigne recepti.* Aurea navalis illi, qui navali prælio claſſem hoſtium armatus ingreſſus eſſet. Parad. *in Symbol. Claſſis monumenta ſubactæ.* Denique de oleagina corona quandoque legimus: velut apud Dionem *lib.49.* de Auguſto, & alibi.

CAPUT XXXVIII.

De Pacificatione & Induciis.

ALterum belli effectum lætum eſt Pacificatio, cujus tractatio prudentibus atque fidis hominibus committenda eſt. P. Comin. *l.1.* Nec tutum eſt in ea tractatione ipſos Principes intervenire. Idem *l.3.* ſeptem exemplis hoc confirmat. Quod ſi tamen illis ita placuerit, armatos eſſe convenit Duces de Pacificatione tractantes. Bodin.5. *de rep. c.6.* P.Gregor. *l.4. de rep. c.10.* Ant. Mach, *l.3.* Antiqui Oratores miſerunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Velatos ramis oleæ, veniamque rogantes,
Virg. 11. *Æn.* Et 7. *Æn.*
Tum ſatus Anchiſâ delectos ordine ab omni
Centum Oratores auguſta ad mœnia Regis,
Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes.

Eſt enim olea pacis ſignum. Idem 2. Georg. *Gen.* 8. *v.* 11. Athenæ quoque victores olea coronant. Plin. *lib.* 35. *c.* 4. Cæterum in pacificatione ineunda Inſidiæ prudenter evitandæ ſunt. Frequentius enim conventionum paciſque ſimulatio crudelis, quam arma nocuerunt. Veget. *l.* 3. *c.* 3.

Pax ſit tuta & ſecura, itemque honeſta, ſimplex & candida, nam turpi pace mors eſt potior, & tutius eſt bellum apertum pace ſuſpecta. Potius eſſe ſtatuat vir fortis, cum dignitate cadere, quam cum ignominia ſervire: paciſque nomine involutum bellum reformidet. Lipſ. 5. *Pol.* 19.

Induciæ autem ſemel pactæ ſtrenue cuſtodiendæ ſunt: Violatores earum acerrime puniendi Gr. Richter, *ax. pol.* 275. Bodin. 5. *de rep.* 6.

CAPUT XXXIX.

De Obſidibus.

AD pacem firmandam dari ſolent Obſides, itemque pro ſervandis induciis. Gail. 2. *de P P. cap.* 2. *n.* 12. ut ſi domeſtici Imperii tædeat, ſit regreſſus ad Principem. Tacit. 12. *annal. cap.* 3. hi fere dati ab inferiori, accepti à ſuperiori. Cæſar. *lib.* 1. *de bell. Gall.* de Helvetiis. Et Dion *lib.* 5. ait: Vitellium coëgiſſe Artabanum ad dandum obſides.

Si, qui dederant deſciſcerent à fide, capite luebant obſides. Itaque cum Volſci fidem fefelliſſent, Romani trecentos Volſcorum obſides ſecuri percuſſerunt. Dionyſ. Halic. *l.* 6. Et Tarentinorum obſides fugientes retracti ac virgis diu cæſi de Tarpejo dejecti ſunt. Livius *libr.* 35.

Notandum autem Obſides ut plurimum degene-

rare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rare in mores eorum, apud quos degunt: quod comprobat Tacit. *de Venone.2.an.1.& 11.annal.*§.5.& 14. *ann.*§.4. & Perſeus de fratre Demetrio apud Liv. *l.*40. De Joviniano Marcellinus *lib.* 18. & de filio Arminii Tac. 15. *an.* 5. Sic Philippus Alexandri M. pater adhuc puer obſes datus eſt Thebanis, & triennio obſes habitus, primæ pueritiæ rudimenta in urbe ſeveritatis antiquæ, & in domo Epaminondæ ſummi & Philoſophi & Imperatoris depoſuit. Juſtin. *lib.* 7.

CAPUT XL.

De dimiſſione exercitus.

BEllo confecto Duces & milites perſolutis ſtipendiis dimittendi ſunt: non retinendi in ditione principis, præſertim ſi ſint externi, ne ſeditionem moveant, vel latrocinia exerceant. Militibus deinde teſtimonia & literæ publicæ, quas noſtri Paßport vocant, indulgentur. Atque iſtæ laudes, quibus haud minus quam præmio gaudent militum animi. Liv. *lib.* 2. impellunt eos ad edenda potiora virtutis ſuæ documenta.

Præterea dimiſſo Exercitu, Dux & autor illius damna ſubditis illata reſarcire tenetur. Gail. 2. *obſ.*57. *n.*6. *& lib.*2. *de PP. cap.*19. *n.*25. Peucer. *lib.*1. *de bello c.*29. *n.*6. De ducibus belli invicem paciſcentibus, an & quando præjudicent ſubditis, quo minus contra eos, qui damnum dederunt, agere poſſint. vid. Mynſ. 4. *obſ* 9. Atque hæc hactenus de re Militari rudi penicillo delineare volui.

Tu quæſo ſumme pacis arbiter Deus optime maxime, potentiorum pectora ad pacem probe colendam flecte & dirige. Tu triſtes inimicitias, ſanguineumque illud bellonæ flagellum, quo defœdatur florentis imago Reipublicæ, diſcute. Tu ſub umbra alarum tuarum nos protege: Sic grata mente tuas in omne ævum prædicabimus laudes, & vivemus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Liber Septimus

POLITICORVM.

De Rerumpublicarum Everſionibus.

CAPVT I.

Providentia divina everti Reſpub.

DIxi hactenus de Rerump. conſtitutione & adminiſtratione, tam togata, quam militari: Reliquum eſt, ut de earundem everſionibus nonnihil diſſeram. Temporum vices verti vides, ita & Reſpublicas. Perpetua iſta in omnibus rebus lex eſt, ut ad ſummum perductæ rurſus ad infimum, velocius quidem quam aſcenderunt, relabantur. Natura hoc, quod vides regnum mutationibus temperat: nubilo ſerena ſuccedunt, turbantur maria cum quieverunt: flant invicem venti: Noctem dies ſequitur; pars cœli conſurgit, pars mergitur. Contrariis rerum æternitas conſtat. Senec. *ep.* 107. Inter peritura vivimus. Id. *ep.* 91. In eum intravimus mundum, in quo his legibus vivitur. *Ibid.* Flores, odoreſque in diem gignit Natura, magna, ut palam eſt, admonitione hominum, quæ ſpectatiſſime floreant, celerrime marceſcere. *l.* 21. *c.* 1. Idem de Rebuſp. quod de earum incolis dico: Nihil publice ſtabile eſt: tam hominum quam urbium fata volvuntur. Sen. *ep.* 91. Quæ domeſticis bellis ſteterant regna, quæ externis impellente nullo ruunt. *Ibid.* Circumagi & velut in orbem recurrere fortuna verſante rotam videntur. Uſque adeo nil ſibi quiſquam ſpondere poteſt firmum & ſtabile. Sen. *in Octav.* atque

Omnia mortali mutantur lege creata

Manil. 1. *Aſtron.* O mira & nunquam comprehenſa Neceſſitatis Lex! Lipſ. 1. *de conſtant. c.* 1.

Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat: & quæcunque fiunt, debuiſſe fieri putet, nec velit objurgare naturam. Optimum eſt pati, quod emendare non poſſis: & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari. Senec. *ep.*107.

——— Cede tempori
Deoque: rebus omnibus
Viciſſitudo debita: Hæc mori vides
Repentè, at illa oririer.
Neceſſitati ut obſequare, te monent
Tot urbium cadavera.
Ferire viſa vertice ante quæ ſuo
Poli utriuſque cardinem:
Vbi illa jam imperare ſueta Regibus
Superba Septimontium?
Vbi Mycenæ? ubi incluta urbs Agenoris,
Corinthos, Argos, Ilium?
Minuta, magna, ſumma & ima reſpice,
Perenne ſub polo nihil.

Joan. Douza.

Igitur Deum, ut Rerump. fundatorem benignum, ita everſorem juſtum agnoſcimus: Manus tua, Domine, gentes diſperdit, & plantaſti eas, afflixiſti populos & expuliſti eos. *Pſal.*44.*v.*3. Tu ſolio regali imponen, reges, eoſdemque inde deturbas. *Dan.*2.21. Tu regniss terminum conſtituis, tu certos naſcendi pereundique limites regnas: Concede clementer inexhauſtam tuam ſapientiam, bonitatem infinitam, juſtitiam ſupra omnem humanum captum, nobis exinde agnoſcere, eamque ſummis poſſe efferre præconiis.

CAPUT II.

De Everſionibus Rerump. ob Magiſtratuum Injuſtitiam & Impunitatem delictorum.

REgna non modo à gente ad gentem, ſed etiam à familia ad familiam transferuntur propter injuſti-

tiam. Siracid. 10. v. 8. Omnem enim injuſtitiam averſatur Dominus. *Deut.* 25. & adverſus iniquos judicium æquiſſime exercet. *Pſal.* 97. v. 1. Idque etiam metuendum hoc noſtro ſeculo, quo

Victa jacet pietas, & virgo cæde madentes
Vltima cœleſtûm terras Aſtræa reliquit.

Ovid. *Metam.* Juven. *Sat.* 6 & quæ antea fuerunt vitia, fiunt mores. Multi poſtquam nihil ſcelerati reliquerunt inauſum, non tantum impune dimittuntur, ſed ad ſummum admoventur Reip. gubernaculum. O tempora! O mores! heu! quam ſeculo premimur gravi, quo ſcelera regnant! Sen. *in Octav.* In atrociſſimis delictis, proh dolor! tantum abeſt, ut ſanguine ſuo malefactor luat, ut etiam ære ſceleſtum corpus redimat! Pravos judices lex vetus, privabat oculis: proh hominum fidem! ſi hodie iſthæc adhiberetur ſeveritas, quam paucos integris oculis reperias!

At vero an non ceſſante executione legis civilis, qua multentur, divina vindicta ſeſe exeret? Ita ſane eſt, ubi conſummata eſt infelicitas, cumque placet & delectat Turpitudo, deſinitque remedio eſſe locus, pœnam promeritam Deus exigit. En tribum Benjamin florentiſſimam! an ullam aliam ob cauſam hanc exſtirpatam putas, quam quod nollent ſiſtere Gibeonitas, qui ſtupraverant Levitæ conjugem? *Iudic.* 19. An Lacedæmoniorum Remp. ulla alia re labefactatam & concuſſam arbitrabimur, quam quod Magiſtratus connivere maluerunt filiarum Scedaſi in Leuctris habitantis ſtupratoribus ſubditis ſuis, quam ullam ab iis exigere vindictam? Quid aliud evertit Corinthum amœniſſimam urbem, quam quod impunitos dimiſiſſent cives, qui legatos Romanos lotio perfuderant. Florus *libro* 2. *cap.* 16. Quid cauſæ eſt, quod flammis exuſſerint Galli urbem Romam? Arunti Hetruſco à Gallo quodam Conjux rapitur, raptor impunitus dimittitur: Arunx rei indignitate motus attrahit Gallos in Italiam, unde malorum lerna, cædes civium & agrorum depopulatio. An non eadem nobis extimeſcenda?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

renda? An non terrere nos debebant veſtigia? O miſeros nos, qui furenter noſtras ruimus in clades! Ubi conſilium? Ubi ratio? Sed tu clementiſſime Deus, ab imminentibus iſtis benigne nos protege: da vires animumque redeundi ad frugem, Tu magiſtratuum, Tu civium flecte voluntates, ne quis eorum ſuo deſit officio. Et ſic ab interitu vindicabitur Reſp.

CAPUT III.

De Rebuſpublicis ob diſcordiam everſis.

ALter gradus Ruinæ Imperiorum eſt Magiſtratuum Diſcordia: cujus imago Laurus eſt, Camerarius *in Embl.* Vim ex vi.

Damna dat atque facit vis vi colliſa potentum,
Ramorum attritu ut flamma reſultat edax.

In eam naturaliter proni ſunt hominum animi: ii præſertim, qui ſe cæteris plus poſſe confidunt: Suffænos iſtos, ſive Narciſſos intelligo, de quibus Eſaias Propheta loquitur *cap.5. verſ.21.* Hos ſic paulatim afflavit Caſia illa Diva, miſere furialis abripit Erinnys ad ſerenda diſcordiarum ſemina: nihil tam conſiderate ab aliis dici ſerive poteſt, quod non iſti in calumniam rapiant. Alter meritos alteri invidet honores, ſuam obſuſcari laudem exiſtimans, niſi creſcentem gloriam alienam oppugnatum eat. Unde neceſſe eſt, negligi ſalutem Reip. permiſcerique fretum cœlo: quo nomine diſcordiam exultare canit Silius 13. *bell. Pun.* Namque ubi Magiſtratus Sophiſmatibus indulgent, faciuntque pluris odia ſua, quam patriæ commoda: Hanc civitatem neceſſe eſt à Deo deſeri, & mergi in imum calamitatum barathrum. At vero videamus, quam conſortis impatiens ſit poteſtas, quam nulla fides regni ſociis! Romanos geminos unum non cepit regnum, quos unum uteri cepit hoſpitium. Cyprianus *in lib. de Idol. vanit.*

Fraterno primùm maduerunt ſanguine muri.
Lucan. *lib.1.*

Initium vero poſtremæ ætatis in populo Dei ante Chriſtum natum extitit à contentionibus, & diſſidiis ſummorum Pontificum, qui cum atrocibus cædibus & odiis dimicarent de Pontificatu, attraxerunt reges Syriacos, & paulo poſt iſtis ſublatis Romanos. Sic & Alexandri Magni ſucceſſores, colliſis inter ſe viribus, ſeipſos mutuam in perniciem egerunt. Sic Occidentis Imperium primo diſſidiis ſucceſſorum convulſum, paulatimque velut nervis inciſis ac ſolutis compagibus inclinatum ad ruinam, poſtea exterarum gentium impetu ac violentia gravius impulſum pene corruit: his per ruinas violentibus & rudera diripientibus, nemine prohibente, imo conſternatis omnibus ac trepidantibus. Sic & Romanum Imperium à tempore Philippi Imper. Friderici Barbaroſſæ filii uſque ad Rudolphum I. diſcordibus electionibus & interregnis valde labefactatum eſt. Sic Joanni Lucemburgico Regi Bohemiæ, diſtractis per diſcordiam Sileſiæ proceribus, occaſio oblata eſt avellendi Sileſiam à regno Polonico: Atque ita non magno negotio effectum eſt, ut aliqui ſponte, aliqui expugnati minis vel pretio, plurimi blandis capti pollicitationibus, libera colla obvio jugo Bohemico ſubdiderint. Cureus *part.* 1. *annal. Sileſ.* Peucer. 5. *Chron.*

Cum igitur diſcordiæ accepto ferenda ſit, vel Everſio Reipubl. vel Converſio, maximopere colenda eſt illa

——— *parvis dives Concordia rebus.*

Sil. Ital. 9. *lib. bell. Pun.*

Quam invictiſſimis argumentis Apoſtolus *in epiſt. ad Epheſ. cap.* 4. *verſ.* 3. *& ſeqq.* divinitus ſuadet. Vide quæ dixi ſupra *l.* 1. *c.* 5. Utinam vel cornicum exemplo mutuam & intemeratam coleremus fidem? Alciat. *Embl.* 38. Utinam politicæ gubernationis Cenſores naturam haberent Geryonis! Juſtin. 44. Utinam Mercurialem illum anguibus circumvolutum ſpectarent caduceum! Dubio procul Rempubl. haberent

floren-

lorentiſſimam & ab exterorum incurſionibus, incolarumque molitionibus inviolabilem.

CAPUT IV.

De Rerumpubl. jactura ex ambitione & plura habendi cupidine.

VEriſſimum eſt, quod Thucydides in deſcriptione ſeditionis Corcyreæ tradit: *πάντων κακῶν αἰτία ἡ ἀρχὴ διὰ πλεονεξίαν, καὶ φιλονεικίαν* Omnium malorum cauſa Cupiditas Imperii ex ambitione: Civitates factionibus ſcinduntur in partes, honoribus cumulantur indigni, ſimpliciores opprimuntur, fraudes & technæ laudantur. Ejus rei exemplum ſuppeditat Reſp. Romana Democratica, quæ ſane ob paucorum ambitionem everſa eſt. Craſſus. Cæſar & Pompejus inſatiabili fame imperandi perciti non prius quieverunt, quam mutatum bellis civilibus Reip. ſtatum vidiſſent: Sunt alii quorum ſupra *l. 6. c.* 4. mentionem feci, qui nihil magis habent in votis, quam ut

—— Lybiam remotis
Gadibus jungant, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Horat. 2. *Od.* 2.

Nempe hac ratione feliciſſimos ſe judicant, ſi multas per milites provincias obtineant, & novas veteribus adjungant: Ignari quod ſit illud ingens paratumque regnum: Imperare ſibi maximum Imperium eſt, Sen. *epiſt.* 113.

-- Tunc omnia jura tenebis,
Cum poteris Rex eſſe tui.

Claud. *de* 4. *Hon. conſ.* Præterea cum ſuis non ſunt contenti limitibus pluribuſque inhiant provinciis, perdunt ea, quæ jam ante in tuto locaverunt: exemplo Civitatum Græciæ, quæ dum imperare ſingulæ cupiunt, Imperium omnes perdiderunt. Juſtin. *l.* 8. *pr.* Trajanus ſola gloriæ cupiditate incenſus Armeniis Parthiſque bellum intulit. Dion. *l.* 68. armaque Roma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

na ultra Euphratem flu. Romani Imperii terminum tranſtulit: Verum iſti ſubacti jugi Romani impatien-tes, paulo poſt reſilierunt, & ſeſe in libertatem aſſe-ruerunt. Eſt igitur urbium regnorumque peſtis, iſt regnandi tam dira cupido. Virg. 1. *Georg.*

CAPUT V.

De Abdicatione Magiſtratus intempeſtiva.

SI quis vel ætate, vel valetudine impediatur, quo minus ſupereſſe poſſit negotiis civilibus, magiſtra-tui ſeſe abdicare poterit. *cap.* 1. *de renunciat. in* 6. ne-que eorum, qui renunciarunt exempla deſunt. Diocle-tianus apud Nicomediam ſponte Imperiales faſces re-linquens, in propriis agris conſenuit. Aurel. Vict. At-talus omiſſa regni adminiſtratione, hortorum cultu-ræ animum applicuit. Juſtin. *lib.* 36. Sic & Timo-leon depoſito Imperio privatim Syracuſis, quod reli-quum vitæ fuit, vixit. Æmil. Prob. *in Timol.* De Sua-tacopio Rege Bohemiæ & Moraviæ vid. Æn. Sylvium *cap.* 13. *hiſtor. Bohem.* & Phil. Camer. 1. *med. hiſt.* 45. De Carol. V. Cæſ. Beutherum *l.* 9. *hiſt. in pr.* Dreſſer *lib.* 6. *Chron.*

Dixi abdicationem eſſe licitam: Turbata vero Re-publ. & domeſticis externiſque conquaſſata moribus, abdicationem iſtam plurimum ſecum trahere incom-modi nemo negaverit. Nam ſi quis eo tempore renun-tiet, quo ob ingruentes rerum neceſſitates maximus ejus poterat eſſe uſus; nulluſque reperitur, qui vicem ejus cum laude ſupplere poſſit: ruit in exitium præ-ceps orbata Rectore Civitas; & in iſta ἀναρχίᾳ ſuo pleraque nutu agere incipit Bellua multorum capi-tum: Ardet omnibus animus & alterum conatur op-primere, quo minus evehatur ad id faſtigium: unde Rempubl. concidere neceſſe eſt.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPVT VI.

De violatione diſciplinæ publicæ in Religionis negotio.

FIrmiſſima Reipub. columna eſt diſciplina publica, quam ſupra *lib.* 3. in tuitione legum, religionis, commerciorum & juriſdictionis poſitam eſſe diximus: Si quid horum violetur, periculum eſt, ne diſrumpantur omnes civilis ſocietatis nervi. Religio vero potiſſimum vinculum & firmamentum Reipub. ab omni violatione probe munitum ſit oportet: Si conſervabitur ſocietas: tam princeps quam ſubditi ſuum facient officium: evitabiturque terræ hominum ac rerum confuſio.

Ita autem muniatur iſtud vinculum, quemadmodum *lib.*3.*cap.*11. ſcripſimus ne conſcientiis ea eripiatur libertas, quam cuique ſua ſuggerit Religio. Corporibus imperat Magiſtratus, non animis: Religionem ſuadeat, non vi & armis cogat: fidem afflatu cœleſti cordibus hominum ingenerari cogitet, non vero minis aut ſuppliciis. Certoque liberrimum Deo placere cultum, non coactum, perſuaſum ſibi habeat: Quod credibile eſt conſideraſſe inclytos illos Heroas, quorum fama & virtus per univerſum terrarum orbem diffuſa eſt, videlicet optimos Principes Sileſiæ Epiſcopos, Jacobum à Saltza J. U. Doctorem, & Capitaneum Ducatus Glogovienſis, & Balthaſarum à Promniz. Hi tempore renaſcentis Euangelii, neminem ſuorum ad hujus vel illius religionis profeſſionem ſuſcipiendam coegerunt. Cureus *part.* 2. *annal. Sileſ.* atque exinde tranquillum obtinuerunt Imperium, & omnibus Sileſiæ incolis, ejuſmodi principes ſingulari voto expetendi ardentiſſimum ingenerarunt deſiderium. Exigit idipſum etiam ſalus Reipubl. nam perpetuis ſeditionibus ſcatet regnum, in quo rigide nimis imperatur religio. Superioribus annis, nec Carolus V. turbatam Germaniam, nec Henricus IV.

Galliam, nec Maximilianus II. Auſtriam, nec Stephanus Poloniam, aliter ſedare potuerunt, niſi liberum omnibus religionis permitterent exercitium. Quod ſi annis ab hinc 43. Belgii Statibus Philippus Hiſpaniarum Rex indulſiſſet, non implicatus eſſet bello, quo ſane juxta Ovidianum illud. 7. *Metamorph.*

Inter utrumque volat dubiis victoria pennis.

CAPUT VI.

De Rebusp. everſis ob Idololatriam, blaſpemias & perjuria.

IDololatria eſt crimen læſæ majeſtatis divinæ abominabile & execrabile, qua & varii commentitiique coluntur Dii & honor ſoli Deo conveniens tribuitur cuicunque rei, quæ non eſt Deus: & Deus alligatur ad Statuas. Chytræus *in R. V.* Evertit hæc res plurimas Reſp. quarum aliquas adducam. Salomon Rex omnibus virtutibus cumulatiſſimus, polluens ſeſe Deorum plurium cultu, cauſam præbet divulſioni regni & defectioni decem tribuum, 1 *Reg.* 12. Regnum Samariæ exſcinditur à Salmanaſſare Rege Aſſyriaco, ob cultum idololatricum. 2 *Reg.* 17. *v.* 9. *Ezech.* 23. *v.* 9. *Hoſ.* 10. *v.* 7. 8. Propter illam ipſam idololatriam deletum eſt à Nebucadnezare Regnum Juda, abducto populo in Babylonem, templo ſpoliato, & urbe diruta. 2 *Reg.* 25. Occidentalis Imperii ab Orientali avulſio non aliunde, quam ex Idolorum cultu ſecuta eſt. Peucer. *lib. Chr.*

Blaſphemiæ vocem deducunt à βλὰξ βλακὸς genere piſcis viliſſimi & inſipidiſſimi; à quo ſtupidi & fatui βλακὲς nominantur. Inde βλασφημία, indigna eſt & contumelioſa de Deo locutio, qualis eſt Atheorum, Epicureorum, Hypocritarum & Deſperantium.

Ob hoc ſcelus Pharao fluctibus aquarum maris rubri obruitur. Et Sennacheribi poſteritas ob effuſas in Deum criminationes per Rabſace, integrum regnum conſervare non potuit: partem Chaldæi occupant.

2 *Reg.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Reg.18. v.30. & 19. v.10. 22. 2 Paralip.32. Eſai.36.
.15. Sic & Nebucadnezar meritas ſuæ blaſphemiæ
œnas luit. *Daniel.* 4. Quod itidem Regi Tyriorum
ontigit. *Ezech.* 28. v.2. & 8. Huc pertinent perju-
i, qui

—— fortunæ in caſibus omnia ponunt.
Et nullo credunt mundum rectore moveri.
Natura volvente vices & lucis & anni:
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Juvenal. *Sat.* 13.

Ex multis adduco Zedechiam Regem Hieroſoly-
mitanum, qui fidem fefellit jurejurando confirma-
am Regi Nebucadnezari: urbs expugnatur, &
flammis victricibus deletur. 2 *Reg. ult.* Plura vide
G. Richt. *ax. Oecon.*74. Peuc.5. *Chron.*

CAPVT VIII.

De everſionibus Rerump. ex Confuſione libidinum.

NOn tantum regna, ſed & gentes ob fœdum libi-
dinis propudium, exciſas, diſſipataſque ſæpius
legimus. Pete ex ſacris documenta: obvia, ſunt ma-
gno numero. Prioris mundi incolæ voragine aqua-
rum omnes, exceptis octo hominibus abſorpti ſunt,
quod libidinibus ſeſe polluiſſent. *Gen.*6. *v.*2. Eadem
de cauſa exciſæ ſunt quinque amœniſſimæ urbes, So-
doma, Gomorrha, Adama, Seboim & Segor. *Gen.*19.
in deſerto. 24000. hominum propter fornicationem
occiſa ſunt, & ſuſpenſio omnium tribuum Principes.
*Num.*25. Præterea tota tribus Benjamin, cum hoc
ſcilicet ſeſe obſtrinxiſſet, deleta eſt. *Iud.* 20. Profanos
ſcriptores conſule: infinita exemplorum vis ſeſe of-
fert. Urbs Troja opulentiſſima ſolo æquata fuit, Prin-
cipibus cæſis, & nobilibus matronis ac puellis in ca-
ptivitatem abductis, idque propter raptum Helenæ.
Joniam Cyrus vaſtavit, in has miſerias à ſcortationi-
bus ſuis conjectam. Romæ regia Reip. gubernandæ
ratio deſiit, quod Tarquinius ſtuprum intuliſſet Lu-
cretiæ;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

cretiæ: Sublataque eſt Decemvirorum poteſtas pro-
pter tentatam ab Appio pudicitiam filiæ Virginii.
Sic & Thebæ everſæ propter raptum Chryſippe & in-
ceſtum Oedipi. Sic in Leuctris poſtquam violatæ eſ-
ſent Scedaſi filiæ à duobus Lacedæmoniis, eodem lo-
co, bello cruentiſſimo Lacedæmoniorum vires debi-
litatæ ſunt. Melanchthon. *lib.2. Chron.* Spinæus *lib.5.*
de tranquil. anim. Hiſpania eandem ob cauſam ceſſit
Saracenis, Spinæus *ibid.* Roder. Tolet. *lib. 3. rerum*
Hiſp. cap. 18. vide plura apud G. Richter. *ax. pol.* 26.
Igitur cum Sophocle, ab his libidinum ſcopulis, ſicut
à Domino agreſti ac furioſo profugiamus. Cicer. *in*
Catone Maj. eoſque velut latrones inviſos habeamus:
In hoc enim amplectuntur, ut ſtrangulent. Senec.
*ep.*51. *in fin.* vide Boiſſard. *Emblem.* 37. & 38. Thom.
Chalonet. *de Rep. Anglorum l.* 6. Bodin. 4. *de rep. c.* 1.

CAPVT IX.

De Rebuſpubl. ob luxum & ſuperbiam everſis.

VIx ulla Reſp. diu ſtetit, quæ luxurioſo ſuorum con-
ſilio geſta eſt: Vix ulla concidit, quam non ebrioſi
everterunt. Cato Cenſorius mirabatur, quomodo Ci-
vitas, in qua piſciculus carius venderetur, quam bos,
diu ſtare poſſet, & recte: nam qui delitiis opimantur
& exſaturantur, pigri & inſolentes fiunt: hinc ruina
& interitus. Molle enim otium illos facile in bellum
aut civile, aut cum vicinis impellit: & cum molles
& effœminatos reddiderit, efficit etiam, ut bellum te-
mere ſuſceptum male adminiſtrantes vincantur. At-
que eo conſilio Fabius Maximus exercitum Anniba-
lis in delitias induxit, permiſſa ei Campania, in qua
aliquandiu commoraretur: proſpiciens fore, ut poſt
labores otio & dulcedine frugum illius regionis degu-
ſtata, genio indulgerent, itaque molles, pigri & obtu-
ſiores redditi facile debellarentur. Balſaare Rege Ba-
bylonico agitante convivia cum principibus, facile
fuit Darianis invadere

Vrbem ſomno vinoque ſepultam.

Virgil. 2. *Æn.*

Quemadmodum & Gothi nullo negotio occupa-
int Italiam, imperante Honorio, & paulo poſt Theo-
oſio. Eadem hodie agitaretur fabula, ſi Deus hoſti-
em immitteret exercitum: Non jam amplius naturæ
eſideriis contenti vivimus: Epulæ noſtræ non labo-
e, non ſudore, non fame condiuntur more Laconi-
o. Plutarch. *in Lycurgo:* non Pythagoram, non Cy-
um, non Epaminondam, non Auguſtum Cæſarem ſe-
uimur, quibus omnibus eximia frugalitatis cura fuit.
Xenoph. *in Cyro.* Plutar. *in Apoph.* Verum pulchrum
ſſe videtur inſiſtere veſtigiis luxurioſorum hominum,
Apicii, Heliogabali, Muleaſſi, & quæ alia naturæ por-
enta agnoſcimus, infinitaque palati irritamenta ac-
erſimus; vinum Cretenſe uvas Damaſcenas & Co-
inthiacas, ſpecies Indiæ Orientalis, nec contenti
nquam ſumus iis rebus, quas noſtra regio parit,
quamvis utiliores ſint nobis & ſalubriores iis, quæ
importantur aliunde. Ubi vero ſunt leges illæ ſum-
ptuariæ? Ubi Orchia Fannia, quam Lucilius Centu-
ſim vocat, quod vetaret ultra 100 aſſes in convivio in-
ſumere: Ubi Didia, Licinia, Cornelia, Antonia? Ma-
crob. 3. *Saturn. cap.* 11. Ubi Oenoptæ Athenien-
ſium, qui quid quiſque biberet in convivio obſerva-
bant? Athenæus *lib.* 10. *c.* 7. Ubi lex Minois, ne com-
potationibus uſque ad ebrietatem indulgendi detur
licentia: Plato *in Min.* Ubi lex Baſilidis, qui eos, qui
publice ebrii conſpicerentur, in carceres conjecit, non
depromendos inde niſi triduo ante Paſcha? P. Oder-
bornius *lib.* 1. *de vita Baſilid.* Sed quid dico de legi-
bus? Mores leges perduxerunt jam in tempeſtatem
ſuam. Plaut. *in Trinum.* Summum amicitiæ termi-
num noſtri exiſtimant, ſi convivantes uſu rationis
& ſenſuum, memoriaque amicorum, famulorum &
domus ſuæ privent. Non jam vitio hoc alicui verti-
tur: Timidum pro cauto, tardum pro conſiderato,
imbellem pro perito belli vocant. Livius 22. Tempe-
rantiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rantiam tenacitatis: Zelum & fortitudinem teme[ri]tatis, conſtantiam pertinaciæ, juſtitiam crudelitati[s] magnanimitatem arrogantiæ appellatione infuſcan[t]. Virtus non eſt niſi ad affectus eorum conformata, n[ec] vitium niſi ab iiſdem diſſentiat. At vero horum vo[-]ces prudentioribus eodem loco eſſe videntur, qu[am] ventre redditi crepitus. Sen. *ep.* 19. Luxui conjunct[a] eſt Superbia: quæ propter dona quædam à Deo con[-]ceſſa plurimum ſibi ipſi tribuit, & alto ſupercilio de[-]ſpicit cæteros. Atque ut Ebrii, objecta geminata in[-]tuentur, propter fumos in oculorum nervos pene[-]trantes, qui ſpiritum viſivum reddunt impuriorem atque perturbant: Ita Superbi ſua ſi quæ habent don[a] multo majora eſſe ſomniant, quam revera ſunt. Di[-]vitias miratur Craſſus: Alexander potentiam: Niob[e] polypædiam: Goliathus robur & vaſtitatem corporis atque ideo iſti omnes majores ſibi videntur; quam quibus poſſit fortuna nocere. Ovid. 6. *Metam.* Verum in omnia ſcelerum præcipitia ruunt. Sirac. 10. *v.* 14. ſequiturque eos ultor à tergo Deus. Sen. *in Herc. fur.* Nam & regium imperium propter nimiam Tarquini[i] ſuperbiam finitum eſt. Val. Max. *lib.* 4. *c.* 4. Deus prin[-]cipes ſuperbos detrudit ſolio, atque humiles evehit Sirac. 10. *v.* 17. Deus per Abdiam Prophetam. *cap. un.* *v.* 3. Idumæis ob faſtum denunciari jubet: *Ecce,* in[-]quit, *parvum diſpoſiturus ſum te inter gentes, contem[-]ptus eris valde: Superbia animi tui decipit Te: ô qu[i] habitas in fiſſuris petræ, qui exaltas ſolium tuum, qu[i] dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram: Si ex[-]altatus fueris, ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris ni[-]dum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Jer. 49. v. 16. Eadem fere comminatio eſt apud Eſajam *cap.* 3. *v.* 16. & 17. *v.* 1. Exempla ubivis obvia ſunt. G. Rich[-]ter. *ax. pol.* 166. Spinæus *lib.* 2. *de tranq. an.*

CAPVT X.

De Oppreſſione Pauperum.

)Aupertas priſca apud ſecula omnium Civitatum conditrix, omnium artium temperatrix, omnium eccatorum inops, omnis gloriæ munifica, cunctis udibus apud omnes nationes percompta. Apul. 1. *let.* non vili habenda eſt. Nam præterquam quod υτοδίδακτος hæc eſt virtus. Spin. *lib.* 1. *de tranq.* omneſque artes perdocet, ubi quem attigit. Plaut. *in ticho.* Namque Deus ipſe inſignem pauperum cuam gerit eoſque evehit, *Pſal.* 113. *v.* 7. 1. *Sam.* 2. *v.* 8. t magiſtratibus tenuium patrocinium ſuſcipientibus orentiſſimam opibus & victoriis Remp. gubernanam tradit. Qui verò egenorum quantamcunque eliquam ſubſtantiam diripiunt, magnas ſibi & Reiub. accerſunt clades: quod comminatur Dominus er Prophetam Amos *c.* 5. *v.* 11. *Idcirco,* inquit, *quod iripuiſtis pauperem, & prædam electam tuliſtis ab eo: omos quadrato lapide ædificabitis; & non habitabitis n eis. Vineas plantabitis amœniſſimas & non bibetis vium earum, &c.* Hodie eo mores redacti ſunt, ut aupertas maledicto probroque ſit, contempta divitius, inviſa pauperibus. Senec. *ep.* 115. Sed ſi rectius eſtimaverimus, pauperies inter mala referenda non ſt. *c. illa cavenda.* 15. *q.* 1. Gail. 2. *obſ.* 95. *n.* 21. quanloquidem illius horridior reſpectus ſolidus & certis onis abundet. Val. Max. *l.* 4. *c.* 4. *pr.* quod non niſi Publicolis, Æmyliis, Fabriciis, Curiis, Scipionibus, cauris intelligitur. *Ibid.* aut ſi faciendum illud eſt, ulli malum erit niſi repugnanti. Sen. *ep.* 123. *in fin.* Neque deforme eſt egeſtatem fateri. Thucyd. *lib.* 2. Turpe eam evitare nolle. Turpiſſimum vero pauperem deprimere, & deplumare.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

CAPUT XI.

De Factionibus.

FActio eſt paucorum aut plurium inter ſe coitio : cum aliis diſſenſus Lipſ 6. *pol.* 3. Alio ſenſu de f ctionibus loquitur Julius Cæſar. *lib.* 6. *de bell. Ga* *In Gallia,* inquit, *non ſolum in omnibus civitatibus a que pagis partibuſque , ſed pene etiam in ſingulis dom bus factiones ſunt: earumque factionum ſunt principe qui ſummam auctoritatem eorum judicio habere exiſt mantur , quorum ad arbitrium judiciumque ſumm omnium rerum conſiliorumque redeat.* In ejus rei ca ſa antiquitus inſtitutum videtur, ne quis ex plebe co tra potentiorem auxilii egeret : Suos enim opprim quiſque & circumvenire non patitur , neque aliter faciat, ullam inter ſuos habet auctoritatem. Quibu verbis Clientelare jus notari ſcribit. P.Gregor. *lib.*4 *Syntag. jur. c.*7. *n.*17.

Factiones autem iſtæ, de quibus nos loquimur, Re buſp. plurimum nocent: eæque fuere eruntque plur bus populis magis exitio, quam bella externa , qua fames morbive, quæque alia in Deûm iras, velut ult ma publicorum malorum, vertunt. Liv. *l.*3. in Angli ſurſum deorſum omnia verſa , ex factionibus & par tialitatibus familiarum illuſtrium : In Judæam attra xit Antiochum Regem Syriæ depopulatorem facti Menelaica. Sic tempore belli civilis inter Cæſare & Pompejum factio alia Pompejana erat, alia Julia na ; quibus peſſundata eſt Reip. facies. Quandoqu etiam factionum altera pars, quæ domeſtico certam ne inferior eſt, externo potius ſe applicat , quam civ cedat. Liv. *l.*34. Unde peregrinis munita auxiliis con fidentius rem gerit, & ſi primo impetu ſors non ab nuat, ſævit in cives , gaudetque eorum deletione ple naria. Neque alius eſt diſcordiarum exitus inter claro & potentes viros, niſi aut univerſus interitus , aut vi ctoris dominatus & regnum. Cicer. *de Aruſp. reſpon*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Factionibus vero obviandum: Primum ut legibus [in]terdicantur. Ariſt. 5. *pol.*8. Deinde ambitioſa cer[ta]mina prorſus exſcindantur, atque adeo nec nomina [n]ova aut aliud quid, ex quo oriri diſſidia poſſint, per[m]ittantur. Dion *l.*52. Et iſta quidem in principio ſe[d]ulo curanda ſunt, ut diſſipentur Magiſtratuum po[t]entiorumque contentiones. Ariſt. 5. *pol. c.*4.

Principiis obſta, ſero medicina paratur.

Præterea cœtus & conſilia, & ſecretas conſultatio[n]es eſſe non ſinas. Liv. *lib.*34.

CAPVT XII.

De Defectionibus.

SUbditi deficiendi occaſionem plerumque arripiunt ex nimia Tributorum exactione. Exemplo ſunt [F]riſii, de quibus dixi *lib.* 5. *cap.*23. Ita cum primi [A]thenienſes ſociis imperarent Tributum hi defece[r]unt. Thucyd. *lib.* 1. Frequenter etiam aſperiore gu[b]ernandi modo Defectio naſcitur: qua de cauſa de[f]ectionem decem Tribuum expertus eſt Rehabeam. [2] *Par.*10. *verſ.*14. Nulli autem ad deficiendum ſunt procliviores, quam qui recens ſunt ſubacti. Exemplum eſt apud Tac. 4. *annal.* de Terneſtinis, & apud Liv. *l.*8. de Privernatibus.

Verum pœna in Defectores ſevera ſtatuenda eſt. Celibrorum rebellium ad quindecim millia cæſa aut capta: ſigna adempta duo & triginta. Liv. *lib.*1. *dec.*6.

M. Portius Cato Cos. cum multos ſubjugaſſet Hiſpaniæ populos, iique defeciſſent, arma eis ademit, quam rem adeo ægre paſſi, ut mortem multi ſibimetipſis conſciſcerent. Liv. *lib.*4. *dec.*4.

Bergeſtani ſub corona veniêre omnes, ne ſæpius pacem ſolicitarent. Liv. *dec.*4. *lib.*4.

Severior pœna in defectores Babylonios ſtatuta eſt: Victor enim tria millia procerum patibulis affixit, data cæteris venia urbem incolendi. Hero. *l.*3. *in fin.* Nec non in perſugas bello Punico ducentos & nonaginta;

ginta : namque illi Romam miſſi virgis in Comit
cæſi, & de ſaxo dejecti ſunt. Liv.

CAPUT XIII.

De Seditionum ſubjectis, origine & progreſſu.

SEditio definitore Lipſio *5. pol.4.* eſt multitudinis i Principem aut magiſtratus ſubitus & violent motus. Origo illi à cauſis variis, tum reſpectu M giſtratuum, tum ſubditorum, tum cladium publ carum.

Ex parte Magiſtratuum pullulat iſtud malum, quo ties violatur aut religio, aut non recte habetur reg men Reip. Ob violatam religionem ſæpiſſime exulc rantur hominum animi ad ciendam ſeditionem quemadmodum plebs Conſtantinopolitana ob im pietatem Anaſtaſii Imp. quaternitatem adorare præ cipientis, ſeditioſa commovit arma. Evagr. *l.3.c.43 & ſeqq.* Niceph. *lib.16. cap.38.* Nihil enim eſt, quo magis infixum ſit hominum animis, quam religio : i qua ſi rigidius quid fuerit imperatum, continuo
Fit via vi, rumpunt aditus, loca milite complent. Virg

Si vero male habetur Reip. regimen, idque aut in tenſius aut remiſſius, naſci ſolet ſeditio, tum ex op preſſione, tum ex indulgentia.

Oppreſſio quantopere in adminiſtratione Reipubl officiat, ſupra aliquoties tetigi : Temperata cohiben animos : aſſidua vero & acria extremaque in auda ciam jacentes excitant, & omnia experiri ſuadent. Senec. *1. de clem. c.12.*

Officium ut faciat, nimis ô Rex ne preme plebem,
Suavius ut ſpirent, ozyma ne terito.

Cam. *in Embl.* Quo mollius, eo ſuavius, vide ſupra *lib.6. cap.35.* Sic populus conqueritur de nimia op preſſione à Salomone facta. *1. Reg. 12. v. 14.*

Oppreſſionis ſpecies eſt fœnebre malum, quod Ta citus *lib.6. ann.3.* ſeditionum diſcordiarumque cele berrimam cauſam eſſe dicit,

Ex

Ex altera parte Indulgentia ſeditionem nonnun-ıam parit: quæ ſententia eſt Appii, apud Liv. *lib.* 2. icentis: Non miſeriis, ſed licentia, tantum concim turbarum, & laſcivire magis plebem, quam ſæire. Atque hoc pacto Magiſtratus anſam ſeditioniıs præbent.

Subditi plerumque ex otio nimiaque felicitate & tietate eo impelli ſolent. P.Gregor. *lib.* 13. *cap.* 7. & 3. Meliorum perniciem quærere, dare nutriculas ditionis, plebis eſt libertate pereuntis. Typot. *lib.* 1. *e legibus*. Sane negotium nomine horridum, civitais Romanæ mores in ſuo ſtatu continuit, blandæ apellationis quies plurimis vitiis reſperſit. Valer. Max. .7. *c.* 2. Reſpectu cladium publicarum divinitus imiſſarum, qualia ſunt annonæ gravitas, bellum, peſtis, tiam ſeditioſi concurrere ſolent, cauſam malorum in omines conferentes. Talis orta ſeditio ſcribitur ſub ntonino Pio apud Aurel. Victorem: & ſub Tyberio pud Tacit. 6. *ann.* 3. *Iiſdem*, inquit, *Conſulibus graviate annonæ juxta ſeditionem ventum, multaque & lures per dies in theatro licentius efflagitata, quam ſoitum adverſus Imperatorem.* Caſtrenſium ſeditionum xempla ubivis obvia ſunt.

Nunc de Subjecto ſeditionum, nempe qui concitae eas ſoleant, paucis dicendum eſt. Sunt primum Inopes, deinde qui ære alieno gravati ſunt, tum qui commiſſo ſcelere pœnam metuunt, denique ambitioſi quidam & ventoſi.

Inopes primum in eam valde proni: namque illi bonis invident: vetera odere, nova expetunt: odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent. Sal. *in Iugurtha*. Atque illi imitantur piſcatores, qui non niſi ſtagno turbato capiunt anguillas: quo nomine Cleon apud Ariſtophanem his verbis Latine redditis reprehenditur:

Namque id, quod iis, anguillas qui captant, uſu tibi venit:
Vt Vnda ſi ſtabilis ſiet, nil quicquam capere poſſint,

Sin

Sin ſuſque deque concitaverint lutum in palude,
Captura præſto eſt, ut lucrum tibi mota civitate.

Obærati, decoctis rebus ſuis, eodem propenden
Quippe afflicta illis fides in pace, ſuntque rebus turb
tis alacres, & per incerta tutiſſimi. Tacit. 1. *hiſto*
Exinde orta eſt Corcyrea illa ſeditio apud Thuc. *l.*
Itemque illa Panormitana, de qua P. Camer. 1. *me*
hiſt. 40.

Illi vero qui perpetratis maleficiis pœnam m
tuunt, commovendo ſeditiones pervenire volun
priuſquam ea inferatur. Ariſt. 5. *pol.* 3. P. Greg. *lib.* 2
de Rep. c. 5. Aretius 2. *probl.* 156.

Denique ambitioſi quidam vehementer ad turba
dam ſeditionibus Remp. accenduntur. Illi privati
degeneres, in publicum exitioſi, nihil ſpei niſi per di
cordias habent. Tacit. 11. *annal.* honoreſque, quo
quieta Republ. deſperant, perturbata conſequi poſ
arbitrantur. Cicer. 2. *in Catilin.* Huc pertinent & ali
qui non tam præmiis periculorum, quam ipſis pericu
lis læti, pro certis & olim partis, nova, ambigua, anc
pitia malunt. Tacit. 2. *hiſtor.*

Progreſſus talis fere eſſe conſuevit. Aliud clam
aliud palam agunt. Clam cœtus cogunt: nocturniſqu
colloquiis, aut flexo in veſperam die, dilapſis meliori
bus, deterrimum quemque congregantes. Tacit. 1
annal. Cauſa atque origo omnis furoris penes aucto
res eſt, reliqui contagione inſaniunt. Liv. *lib.* 28. Que
relas inferunt, & ambiguos de principe ſermones
quæque alia turbamenta vulgi. Tacit. 1. *hiſtor.* Palam
ſpecioſa prætexunt nomina, Libertatem præ ſe fe
runt: Durum, inviſum, grave eſt illis ſervitia ferre
Seneca in *Troad.* Idipſum Catilina conjurationis ſua
ſocios conſiderare jubet. *En*, inquit, *illa, quam ſæpiu*
optaſtis, libertas: præterea divitiæ, decus gloria in ocul
ſita ſunt : fortuna ea omnia victoribus præmia poſuit
Saluſt. Inde rerum novarum ſtudio peſſimi quiqu
accenduntur: primo leviſſimus quiſque & futuri im
providus, ſpe vana tumens. Tacit. 1. *hiſtor.* Mo
quo

quod in ſeditionibus accidit, unde plures erant, omnes fuere; *ibid.*

Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras.
Ovid.5. *Met.*
Iamque faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.
Virg.1. *Æneid.*

Quanto quis audacia promptus, tanto magis fidus, rebuſque motis potior habetur. 1.Tac.1.*ann.* Omneſque eum extollunt, quem procaciorem audacioremque in certamen ruere viderunt: cunctantes impellunt, trahunt, objurgant: ſæpius etiam antequam confectum fuerit negotium, honores invicem diſtribuunt. Atque iſta ſeditionum ſunt flagella, hi fomites. Nunc videamus de earundem remediis.

CAPUT XIV.

De Remediis Seditionum & pœnis.

Remedia Seditionum hæc ſunt:

I. Occurrendum in tempore: nam omne malum naſcens facile opprimitur; inveteratum fit plerumque robuſtius. Cic. *Philip.*5. Nihilque in diſcordiis civilibus feſtinatione tutius, ubi facto magis quam conſulto opus eſt. Tac. 1. *hiſt.*16.

II. Ad ſopiendam ſeditionem plurimum confert Eloquentia, Lupum ajunt auribus non teneri, at populum & civitatem auribus maxime oportet ducere. Plutarch.

Tum pietate gravem, ac meritis ſi forte virum quem
Conſpexere ſilent, arrectiſque auribus aſtant,
Ille regit dictis animos; & pectora mulcet.

Virg.1.*Æn.* Sic Menenius Agrippa populum à patribus cedentem oratione ſua flexit. Liv. *lib.* 2. Plut. *de vir. illuſt. c.*18. P. Scipio militum ſeditionem ex diuturno partim otio, partim ſtipendiis non ſolutis, ortam compoſuit. Liv. *lib.*28. *Polyb. lib.*11.

M.Popilius Lænas Cos. plebis contra Patres ſeditionem concitatam, cum auctoritate, tum oratio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

ne ſua ſedavit. Cic. *in Bruto.* Et Pyrrhus ipſe fatebatur à Cynea Oratore ac legato ſuo plures urbes oratione, quam à ſe armis expugnatas eſſe. Plut. *in Pyrrho.*

Divus Julius ſeditionem exercitus verbo uno compeſcuit. Quirites vocando, qui ſacramentum ejus detrectabant. Tacit. 1. *ann.* Lucan.

——— Diſcedite caſtris.

Tradite noſtra viris ignavi ſigna Quirites.

Divus Auguſtus vultu & aſpectu Actiacas legiones exterruit. Tacit. 1. *ann. p.* 14. Quod itidem de Caligula notat Suet. *c.* 9. quod milites in furorem uſque præcipites ſolus haud dubie conſpectu ſuo flexerit.

III. Si vires jam egit ſeditio, fortioribus remediis agendum. Tacit. 1. *annal.* Si imperium detrectetur, bello certandum. *ibid.* Sic Vitalianus mota ſeditione contra Anaſtaſium Imper. navali prælio victus à Mariano Duce Anaſtaſii. Proclus Mathematicus naves ſeditioſorum incendit arte Archimedica, adhibitis cavis ſpeculis, à quibus radii ſolis accenſi vicinas naves inflammarunt. P. Melanth. *lib.* 3. Et Theodoſius Argobaſtum & Eugenium ſeditioſos ingenti prælio vicit. Et Henricus IV. Imp. Rudolphum Sueviæ Ducem ad Merſburgum.

IV. Plebs ſeditioſa variis artibus verſanda eſt. Divellendi auctores ſeditionum, quo remedio tutiſſime conſenſus multitudinis tollitur. Tacit. 9.

V. Auctores ſeditionum occultis præmiis alliciendi ſunt ad obedientiam. Non deerunt, qui gratiam melioris partis bono publico velint quæſitam. Livius *lib.* 2.

VI. Quidam per fallaciam demulcendi ſunt, mittendi ad eos, qui eadem velle ſimulent, quo plus auctoritatis conſiliis inſit. Tacit. 1. *hiſt.*

VII. Plebs etiam ambiguis promiſſionibus induci poteſt, ut quieti ſe tradat: Sin inſtantius urget irrita facile faciet princeps, quæ per ſeditionem populus extorſerit. Tacit. *l. annal.*

VIII. In ſeditioſos culpam deprecantes, ſuppli-

tio non animadvertendum eſt. Sufficiat ſi nefariæ ſeditionis auctores ſanguine luant, quod amiſerunt. Liv. *lib.*28.

IX. In complices ſeditioſorum non nimis anxie inquirendum eſt non qui conſiliis, non qui opibus juriſtè dicentur, ſeverius indagandi. Tacit. 2. *ann.*

X. Arma ſeditioſis adimenda ſunt. 1 *Sam.*13.*v.*19. Gail. 2. *de P.P. cap.*9. *num.* 34. Alber. Gentil. *de jure belli lib.*3. *cap.*1.

Pœnæ autem pro varietate circumſtantiarum varie infliguntur. Olim apud Suevos & Francos, prædones, incendiarii & ſeditioſi, ſi nobiles eſſent, antequam morte plectebantur, ignominiæ cauſa canem ferre de comitatu in proximum comitatum cogebantur. Gunther. *lib.*5. *Lig.* Cujac. 11. *obſ.* 22. Peuc. 4. *Chron.* De Muntzero, Johanne Leidenſi & Cnipperdolingo ſeditionum auctoribus vide Sleid. *lib.*10.

CAPUT XXV.

De Bellis Civilibus.

Bellum civile eſt motus Subditorum truculentior, in principem, aut inter ſeſe (ut ſi in Orbe Romano Princeps contra Principem, vel civitas contra Principem, aut aliam civitatem imperialem inſurgat) *l. un. in pr. ibi. ex bellis civilibus, quæ in ſe populus Rom. movebat. C. de caduc. toll.* Idque proprie non vocatur bellum, ſed quædam civilis diſſenſio *l. ſi quis ingenuam. §. ult. ff. de captiv. & poſtlim. reverſ.* Quid vero eſt? hæccine civilis diſſenſio evertit Remp. Audi Saluſt. *ad Cæſ.* his verbis: *Ego ſic exiſtimo, quoniam orta omnia intereunt, qua tempeſtate urbi Romanæ fatum excidii adventarit, cives cum civibus manus conſerturos:* Ita defeſſos & exſangues Regi aut nationi prædæ futuros. Aliter non orbis terrarum, neque cunctæ gentes conglobatæ movere aut contundere queant hoc imperium. Nam quid quæſo ſalvi eſſe poteſt ruptis diſciplinæ repagulis? Illam in pace inexorabilem diſcor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

diæ civium reſolvunt, paratis utrinque corruptoribus, & perfidia impunita. Tacit. 1. *hiſt.* quid reſtat amplius ad complementum ſcelerum, ſic ubi pedibus conculcatur

Illud amicitiæ ſanctum & venerabile nomen?

Ovid. 1. *Triſt.* Atque fluxa eſt per diſcordias militum fides. Tacit. 2. *hiſt.* eſtque

—— *ibi fas ubi maxima merces.*

Lucan. *l.*10. *bell. civil.* quid addi poteſt ad interitum Reip. ubi proſcriptiones innoxiorum ob divitias, cruciatus virorum illuſtrium, vaſtæ urbes fuga & cædibus, civium miſerorum bona, quaſi præda venum aut dono dantur? Saluſt. *in orat. Lep.* Sane Reip. nomen ſanctum polluitur. Proſperum ac felix ſcelus virtus vocatur. Sen. *in Herc. fur.* Caſtra ex una parte contraria, & parentum liberorumque ſacramenta diverſa. Sen. 2. *de Ira.* O miſeram illam rerum faciem! O crudeles, qui in eam ſunt proni! hos horrens genuit

Caucaſus, Hircanæque admôrunt ubera Tigres.

Virg. Iſti miſceri cuncta, & privata vulnera Reipubl. malis operire ſtatuunt. Tacit. 1. *hiſt.* publicam ruinam malunt, quam ſua proteri. Vell. *l.* 2. Nec privatos focos, nec publicas leges, nec libertatis jura cara habere poteſt, quem diſcordiæ, quem cædes civium, quem bellum civile delectat, eumque ex numero hominum ejiciendum puto. Cic. *Phil.* 12. Qualem ſe vir bonus in bellis civilibus gerere debeat, quieſcat, an abeat in partes. Vide Lipſ. 6. *pol.* 6.

CAPUT XVI.

De Proditionibus.

NUnc Proditio occultum & inſidioſum malum latebris ſuis extrahendum eſt. Valer. Max. *l.* 9. *c.* 6. quod tantum incommodi humano generi affert, quantum ſalutis bona fides. Val. *ibid.* quodque uno momento perdit diu magna induſtria ſervatam Rempub. Ideo Claudian. *in Ruff. l.* 2. exclamat;

Heu

Heu heu! quam brevibus pereunt ingentia cauſis!
Imperium tanto quæſitum ſanguine, tanto
Servatum, quod mille Ducum pepere re labores:
Quod tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners anguſto tempore vertit!

Propendent in hoc ſcelus:

1. Homines leves, & qui pendent ex ancipiti mutatione temporum. Curt. *lib.*4. quibus mos eſt.

——— *humili læſiſſe veneno*
Summa, nec impoſitos unquam cervice volenti
Ferre Duces. Statius *in Thebaid.*

2. Simulatores, qui abſcondunt pectoris aſtus. Corn. Gall. qui aliud lingua promptum, aliud corde clauſum habent, quos non ante intelligas, quam proditus. Sen. *controv. l.*7. Atque ut facilius fallant, fideliſſimos ſe præſtant ad tempus: & in parvis fidem præſtruunt, ut cum operæ pretium ſit, cum mercede magna fallant. Liv. *lib.*38.

3. Avari, qui famæ, fidei, omnibuſque rebus commodum ſuum anteferunt. Sal. *in Iug.* qui incubant gazæ,

Vt magnus Draco quem canunt Poëtæ,
Cuſtodem Scythici fuiſſe luci.

Martial. *lib.*12.

Pœnæ autem atrociſſimæ in eos conſtituendæ ſunt. Exoſum enim ſemper eſt viſum hoc hominum genus:

Romani ſcelerum ſemper ſprevere miniſtros,
Noxia pollicitum domino miſcere venena
Fabricius, Regi nudata fraude remiſit,
Infeſto quem Marte petit, bellumque negavit.
Per famuli patrare nefas: actoſque Camillus
Trans murum pueros, obſeſſæ reddidit urbi.

Claudian. *de bell. Gild.*

Germani proditores & transfugas arboribus ſuſpendunt, ignavos & imbelles, & corpore infames cœno ac palude, injecta inſuper crate, mergunt. Tacit. *de mor. Ger. cap.* 5. jur. Sax. ſtatuta eſt proditori pœna ordinaria rota. tex. *in art.* 19. *lib.* 2. Et recte qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

dem: Nulla enim eſſe poteſt in tanti ſceleris immanitate punienda crudelitas. Cic.4. *in Catilin.* Idque non tam ulciſcendi cauſa, quam ut in præſens ſceleratos cives timore ab impugnanda patria deterreas, & imposterum documentum ſtatuas ne quis talem amentiam velit imitari. Cicero. *ad Brut. ep.*25.

Quod vero præmiis quibuſdam proditores affectos legimus, non hercule ideo factum eſt, quod illo honore digni haberentur, ſed ut aliorum ſollicitarentur animi. Curt. *lib.*5. Et Auguſtus ſuo illo dicterio, proditionem amare ſe, proditores odiſſe, ſignificare voluit his, qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium, quod præſtant, pro tempore gratum eſt, ipſi tamen habentur pro malis & fœdifragis.

CAPUT XVII.

De Conjurationibus.

CONjuratio nunc ſequitur, qua & Ipſe Reip. ſtatus & magiſtratus evertitur. Ad eam induci facile ſeſe patiuntur, qui novis ſtudent rebus, exoſumque in pace ſervitium habent: & contumaciam cum pernicie, quam obſequium cum ſecuritate malunt. Tac.4. *hiſt.* 17. *in fin.* Ita plurimos in Neronem animavit ſpes, quæ ex novis petebatur. Tac.15. *ann.* Et Belgæ mobilitate & levitate animi, novis imperiis ſtudentes contra. P.R. conjurarunt. Cæſ. *l.*2. *Bell. Gall. in pr.* Deinde etiam Inopes, & qui ære alieno laborant, animum ad hoc ſcelus applicant nempe ſublatis è medio principibus opes adepturos ſe ſperant. Talis erat in conjuratione Catilinaria Cn. Piſo, adoleſcens nobilis, ſummæ audaciæ, egens, factioſus, quem ad perturbandam Remp. inopia atque mali mores ſtimulabant. Saluſt. *in Catil.* Denique omnium maxime ad conjurationem ineundam inclinant, qui injuria aliqua affecti ultionem non aliter, niſi nefariis iſtis adverſus inferentem agitatis conſiliis, meditantur: quomodo ad ſocietatem conju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

conjurationis Neronianæ Lucanum Poëtam accendit, quod famam carminum ejus premebat Nero. Tac. 15. *ann.* Arctiſſimis autem fœderibus ſe ſolent obſtringere, ut tutiora maneant eorum conſilia. Saluſt. *de Catil. Fuere*, inquit, *ea tempeſtate, qui dicerent Catilinam oratione habita, cum ad jusjurandum populares ſceleris ſui adigeret, humani corporis ſanguinem vino permixtum in pateris circumtuliſſe, inde cum poſt exſecrationem omnes deguſtaviſſent, ſicut in ſolennibus ſacris fieri conſuevit aperuiſſe conſilium ſuum, &c.* Cæterum de Conjurationibus vide late tractantem Scip. Gentil. JC.

CAPVT XVIII.

De Conjurationum divulgatione & pœna.

EXpedit Reipubl. pernicioſa iſta & clancularia conſilia emanare: ideoque Deus variis modis patefacere ſolet machinationes iſtas hoſtiliter ſubtiliterque ſtructas; Facilius erumpunt, ſi plures adhibeantur in conſilium: fruſtra ſilentium & fidem in tot conſciorum animis & corporibus ſperes. Tacit. 15. *annal.* 8. Sæpius etiam à mulierculis conjuratorum emanant arcana: quomodo Fulvia Catilinæ conjuratos ad Ciceronem Cos. detulit. *l.* 8. *ad l. Iul. Maj.* Sal. *in Catil.* Philotæ itidem conjuratio hoc pacto prodita eſt. Arrian. Bodin. 4. *de rep. c.* 7.

Pœnam in conjuratos ſeveram ſtatui neceſſe eſt: præſertim in ipſa conjurationis capita. Liv. *lib.* 8. Solent etiam de Conjuratorum filiis ſumi ſupplicia, quoniam in iis paterni ſceleris metuuntur exempla *l.* 5. *C. ad l. Iul. Majeſt.* Ita in liberos Sejani animadverſum eſt. Tacit. 5. *ann.* omneſque ejus ſocios uno dicto necari juſſit Tiberius. *Id. lib.* 1. *ann.* 3. Ita Mucianus Vitellii filium interfici juſſit, manſuram diſcordiam contendens, ni ſemina belli reſtrinxiſſet. *Idem.*

Hic vero quæritur: Utrum ſciens conjurationem contra principem vel remp. & non revelans puniendus ſit ordinaria violatæ majeſtatis pœna? Negat

l. Metrodorus ff. de pœn. ar. l. 2. ff. ad l. Pomp. de patricid. Sane capitalem pœnam in eum ſtatuendam, Dd. communiter placuit. Mynſ. 5. *obſ.* 40. *n.* 1. Diſtinguit Fachin. 9. *controv.* 86. inter accuſationem & denunciationem: teneri eum ad denunciandum, non vero ad accuſandum, niſi probationibus bene ſit inſtructus.

Caput XIX.

De ſtructura Inſidiarum.

INſidiæ ut plurimum iis ſtrui ſolent, qui ſolute leviterque vivunt. Nam cum contemptui omnium ſint obnoxii, fieri non poteſt, quin multas oportunitates præbeant inſidiantibus. Ariſt. 5. *pol.* 10. Nec enim facilis aggreſſu, aut contemptu ſobrius, ſed ebrioſus, nec vigilans & excitatus, ſed ſomnolentus. Id. 5. *pol.* 11. Deinde non raro naſcuntur inſidiæ, quoties princeps non ſatis tenax ſuæ eſt diſciplinæ, nec defungens parto parabilique victu ad implenda naturæ deſideria, in peregrina & victarum gentium mala appellitur. Exemplo eſt Alexander apud Curt. *lib.* 6.

Inſidias autem Principibus plerumque ſtruunt, qui illis ſunt familiariſſimi. Regum exitus ſi reputaverimus, plures à ſuis quam ab hoſtibus interemptos reperiemus. Curt. *l.* 9. Ut enim ligna abſumuntur carie in iis generata, & à tineis in veſtimento natis ipſum veſtimentum abroditur: Ita ſæpe intra parietes aliquis eum nutrit, cujus ſcelere deinde & vita & dignitate ſpolietur. A. Guevara *in hor. prin. l.* 2. *C.* 12.

Hac de re conqueritur Auguſtus ad Liviam apud Dionem *l.* 55. *Illud inter cætera,* inquit, *difficilimum eſt in Imperio, quod non reliquorum more tantum nobis ab hoſtibus, ſed ab amicis quoque timemus: quodque multo plures ab his, quam ab alienis perniciem invenerunt.*

Ella R. Iſraëlis, filius Baſæ, à miniſtro ſuo primario Simri qui ei deinceps ſucceſſit, interemptus eſt cum eſſet ebrius, 3 *Reg.* 16. *v.* 9.

Amon R. Judæ ob tyrannidem anno regni altero fami-

familiarium ſuorum conjuratione oppreſſus eſt. 2 Reg.21. 2 Par.33.
Sic Joas ſuorum conſpiratione occiſus eſt. 2 Paral. v.25. 2 Reg. 12. v.20.
Et Simon Maccabæus per inſidias una cum filiis à Ptolomæo genero interemptus. 1 Macc. ult. v. 12. & ſeqq.
Alexander II. R. Mac. Filius Amyntæ, patruus Alexandri M. inſidiis Eurydices matris appetitus occubuit. Juſtin. lib.7.
Meleager R.Mac. regni menſe altero à ſuis peremptus, cui ſucceſſit Antipater, eandem fortunam expertus, cum regno præfuit dies 45.
Hiempſal filius Micipſæ per inſidias ita cæſus eſt à Jugurtha. Saluſt. in Iugurtha.
Agamemnon à Conjuge adultera Clytemneſtra, Ulyſſes à filio Telegono nato è Circe.
Mithridates puer tutorum inſidias paſſus eſt, cum fero equo impoſitum, equitare jaculari que cogebant, &c. Juſtin. lib.37.
Tiberius Imp. inſidiis Caligulæ interemtus eſt.
Arminius potitus armis, cum varia fortuna certaret, dolo propinquorum cecidit. Tac.2. ann. in fin.
Domitianus oppreſſus eſt amicorum libertorumque intimorum conſpiratione, ſimul & uxoris. Suet. in vita ejus cap.14.
Numerianus Imp. adoleſcens egregiæ indolis, cum oculorum dolore correptus lecticula veheretur, impulſore Apro, qui ſocer ejus erat, per inſidias occiſus eſt: & cum dolo occultaretur ipſius mors, fœtore cadaveris res prodita eſt. lib.9.
Albertus I. Imper. à fratris filio Johanne, cui tanquam prodigo adminiſtrationem Sueviæ ademerat interfectus eſt. Peuc.5. Chron.
Horum omnium, quorum feci mentionem, recognoſce exemplum, qui familiarium ſuorum inſidiis perierunt, aut aperta vi aut dolo, & intelliges, non pauciores ſervorum ita cecidiſſe, quam Regum

Senec. *ep.*4. Vide ſupra *lib.* 1. *cap.*9. Id vero juſtiſſima Talionis lege ſæpiſſime evenit, ut ſtructæ in autorem recidant inſidiæ.

Circumretit enim vis atque injuria quemque.
Atque unde exorta eſt, ad eum plerumque revertit.
Lucret.

Nec iniquum eſt, fraudulentiſſimos quoſque fraude ipſa in inſidias deduci. Florus. Sic Pruſias Bithyniæ Rex dum Nicomedem filium interimere cupit, ipſe hoc ſcelus luit. Juſtinus *lib.* 24. Sic Heliogabalus quas Alexandro Severo inſidias ſtruebat ipſe experiebatur. Lamprid. Sic Gryphus periit. Juſt. *lib.* 38. Sic Haman *Eſth. c.* 7. *v.* 9. & 10. Sic duo illi pudicitiæ Suſannæ inſidiatores ſupplicio quod paraverant aliis, affecti ſunt. *Daniel.* 13. *v.* 26.

——— *neque enim lex juſtior ulla eſt,*
Quam necis artifices arte perire ſua. Ovid.

De Carolo IV. Rege Francorum, cum pomo ſuo venenato huc referendo, vid. Froſſard. *lib.* 4. Bernhard. Girard. *lib.* 18. *hiſt. Gall.* Hug. Falcand. *lib.* 6. *de Sicil. calam. c.* 5.

CAPUT XX.

De ratione evitandi inſidias.

INterdum nulla providentia humana laqueos inſidiarum evitare poſſunt principes; quibus alias hoſtem adverſum opprimere haud difficile eſt: occulta pericula vitare non poſſunt. Sal. *ad Cæſ. manſueſcunt corda ferarum, at quorundam hominum magis magisque indureſcunt: minantur antequam feriant feræ: odia hominum improviſo erumpunt. Hi qui te dominum vocant, heu quam parvo pretio venale genus & inſtabile, quam levibus ex cauſis mutabuntur, & ex militibus hoſtes fient! Blandi vultus in horrorem, dataque tibi dexteræ tuam forſitan in perniciem convertentur, neque ſi fiat, novum erit aut inſolitum.*

Remedia tamen quædam cape.

I. Eſt

I. Eſt Diligens indagatio: ne principem lateat quid quiſque ſubditorum faciat aut dicat. Ariſt. 5. *pol.* 11. Facta dictis conjungo. Raro enim niſi male locuti, malefaciunt, & linguæ temeritas pervenit ad gladios. Curt. *l.* 6. Indagandi, qui aut ipſum Principem criminantur, aut ſermonibus vituperantium criminantiumque faciles aures præbent. Curt. *l.* 8. Indici præmia decernenda, pecunia & impunitas. Sal. *in Catil.* Non tamen omnibus, quæ ab illo dicentur, fides adhibenda eſt: quin potius acriter examinanda & diſcutienda ſunt, ex illo Mecœnatis monito apud Dionem *l.* 52. Quod ſi facile fidem habeat Princeps de inſidiis ſibi ſtructis, vulgi rumore lacerabitur, tanquam viros inſontes ob invidiam aut metũ extinxerit. Tac. 15. *an.*

II. Remedium eſt, ut in eos, qui ſemel deprehenſi ſunt, gravis parata ſit animadverſio, ut deterreantur cæteri à ſimili audacia. Interdum tamen diſſimulatio locum habebit, ſolum ſæpe inſidiarum remedium eſt, ſi non intelligantur. Tac. 14. *ann.* Sic Principes & Senatores Carthaginenſes Hannonis evitarunt inſidias. Juſtin. *lib.* 21. Sic Eteocles Lacedæmonius militum conſpirationem evaſit. Xenoph *lib.* 2. *hiſt. Græc.*

III. Remedium eſt innocentia Principum, in qua plus præſidii, quam in cuſtodia aliquot millium hominum. De illa gloriatur Titus Imp. Apud Dion. *l.* 66. *Nemo*, inquit, *injuria me afficere, aut inſequi contumelia poteſt: propterea quod nihil ago, quod reprehenſionem mereatur: ea vero quæ falſo de me dicuntur, prorſus negligo.* Et etiam mens quandoque fuit Caligulæ, qui libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, contendens, nihil ſibi admiſſum, cur cuiquam inviſus eſſet, negavitque ſe delatoribus aures habere. Sueton. *c.* 15. *in fin.*

IV. In remediis pono Calliditatem ſive Aſtutiam: qua ratione Commodi Imper. inſidias vaſre evitavit Sixtus ille Condianus apud Dion. *lib.* 72. Equum conſcendit poto leporis ſanguine: ex eoque paulo poſt cecidit conſulto, & ſanguinem, quem biberat, pro ſuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

evomere cœpit: mox erectus à ſuis, quaſi eſſet ſtatim moriturus, domum illatus delituit. Tum aries pro ejus corpore in arcam conjectus, combuſtuſque eſt. Ipſe deinde diu hinc inde variis in locis vagari cœpit. Aſtutum fallere difficile eſt. Terent. *in And.* & ut Seneca ait in Troade:

——— *non facile eſt tibi*
Decipere Vlyſſem,

Id eſt, vafrum, aſtutum, verſipellem.

V. Denique fortiſſimum contra inſidias telum eſt Divina protectio: qua tuti ſunt Principes. Deus cuſtodit eos, ne capiantur. *Prov. cap.* 3. Si vero gratioſam ſuam præſentiam iis ſubtraxerit, fruſtra ſe munierint loricis, galea, armis præſidiiſque militum.

Præbenda eſt gladio pulchra hæc & candida cervix.
Juven. *Sat.* 4.

CAPUT XXI.

De Cauſa Everſionum formali, & quomodo à Converſione & mutatione differat.

RESp. everti dicitur, cum leges, magiſtratus, ſubditi abolentur & extinguuntur, quod fit, ſi ἀναρχία ſit, & populus deleatur funditus. Ἀναρχίαν Ariſtoteles. 5. *pol.* 3. vocat confuſionem Reipubl. in qua Imperantium & Parentium diſcrimen ſublatum eſt.

Converſio enim Reip. ſive mutatio eſt, ubi forma adminiſtrationis alicujus Reip. mutatur in aliam formam: veluti cum popularis gubernatio mutatur in regiam: aut hæc in Tyrannidem: aut etiam ubi Reſpubl. tranſplantatur in aliam:

Quatuor verò modos τῆς μεταβολῆς τῶν πολιτειῶν proponit Ariſt. 5. *pol.* quos in duos contrahit *c.* 7. inquiens, *omnes reſpub. mutari vel in eam formam, ad quam magis inclinant, h.e. in ſibi vicinam, vel in contrariam.*

Cauſas 15. Converſionum in Rep. recenſet. Id. 5. *polit.* 3. & 4.

Democratia mutatur vel in Oligarchiam, vel in Tyran-

Tyrannidem, vel in Democratiam prorſus intolerabilem.

In Oligarchiam mutatur potiſſimum ex nimia Tribunorum plebis improbitate: qui aucupantur gratiam populi: & ditiores cives apud plebem falſo traducunt, tanquam libertati omnium inſidientur. Unde iſtis metus incutitur, ne aliquando impulſu Tribunorum opprimantur ex improviſo: atque ideo ſatius eſſe putantes prævenire quam præveniri, conſpiratione inter ſe facta Imperium Civitatis ad ſe pertrahunt, hocque modo ex Democratia Oligarchiam conſtituunt. Hoc quinque exemplis declarat Ariſt 5. *pol.* 5.

In Tyrannidem verò mutatur, ſi vel tribuni, quibus ſumma gerendi belli commiſſa eſt, deficiunt à populo, & ſibi ſolis imperium ſumunt: vel cives operis ſuis intenti non animadvertunt, quomodo paulatim aliquis potentiorum civium, totam gubernationem ad ſe pertrahat: qualis apud Athenienſes Piſiſtratus, apud Megarenſes Theages, & apud Syracuſanos Dionyſius.

In extremè malam mutatur bona Democratia, cum præcipui magiſtratus tantum per ſuffragia imperitæ multitudinis creantur, nulla habita ratione virtutum, tum per largitiones facile extorqueri poſſunt ſuffragia.

Oligarchia interdum mutatur in alias formas, vel ex injuſtitia Magiſtratus Oligarchici, vel ex ſeditionibus. Ariſt. 5. *pol.* 6.

Ariſtocratia mutatur ex ſeditionibus & incuria negligentiaque juſtitiæ. Ariſt. 5. *pol.* 7.

Monarchia mutatur. 1. Ex injuſtitia illata perſonis, famæ & bonis ſubditorum. Ariſt. 6 *pol.* 10.

2. Ex metu ſubditorum: nam quem metuunt oderunt, quem quiſque odit, periiſſe expetit. Cic. 2. *off.* Et id. 1. *off.* Nulla vis imperii tanta eſt, quæ premente metu poſſit eſſe diuturna.

3. Ex contemptu Monarcharum: quod declarat Ariſt. 5. *pol.* 10. quinque exemplis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

4. Ex cupiditate honoris, gloriæ & lucri: cum quidam ex interfectione Monarchæ gloriam & præmium ſe reportaturos confidunt. Ariſt. *pol.* 10.

CAPUT XXII.

De Everſionibus Urbium.

EVerſas Rerump. partes contemplabimur, urbes & earum incolas.

Urbem ab interitu tueri non poteſt, vel ædificatorum ſtructura magnifica, vel præſidiorum vis inexhauſta, vel ſolers indigenarum cura, & vigilantia. Idemque illis accidit, quod magnis arboribus, hæ diu creſcunt, una hora exſtirpantur. Scythæ ad Alex. *apud* Curt. *lib.* 7. Audi Livium de Albæ ruderibus *lib.* 1. diſſerentem: *Egreſſis Urbem Albanis, Romanus paſſim publica privataque omnia tecta adæquat ſolo, unaque hora quadringentorum annorum opus, quibus Alba ſteterat, excidio ac ruinis dedit.* Audi eund. *lib.* 7. de Satrico diruto. *Volſci, ferocior ad rebellandum, quam ad bellandum gens certamine victi, fuga effuſa Satrici mœnia petunt, & ne in muris quidem ſatis firma ſpe cum corona militum cincta jam ſcalis caperetur urbs, ad quatuor millia præter multitudinem imbellem ſeſe dedidere: Oppidum dirutum atque incenſum,* &c.

Corinthus exciſa, & tuba præcinente deleta eſt, Flor. *lib.* 2. *c.* 16. Simili modo Athenæ everſæ à Lyſandro ad tibiarum cantum.

De Carthagine deleta v. Flor. *lib.* 2. *cap.* 18. Stad. *in not.* De Numantia eundem *d. loco* Solin. *cap.* 40. de Thebis dirutis. Juſtin. *lib.* 11. Ovid. *lib.* 13. *Metam.*

Clara fuit Sparte, magnæ viguêre Mycenæ;
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces;
Vile ſolum Sparte eſt, altæ cecidêre Mycenæ;
Oedipodianæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant, niſi nomen, Athenæ?

Livius *lib.* 7. *In Veliternos,* inquit, *veteres cives Romanos, quod toties rebellaſſent, graviter ſævitum: & muri dejecti, & ſenatus inde abductus, &c.*

Medio-

Mediolanum à Friderico I. Imp. everſum, ita ut per medium urbis in modum crucis aratrum traheretur. Marianus. Bardevicum eodem modo everſum eſt ab Henrico Leone. Crantzius *lib.7. Saxon. c.2.*

Leodium à Carolo Burgundo expugnatum, direptum & crematum. Tilius, Gaguinus, Nauclerus, Crantzius *lib.12. Vandaliæ c.40.*

Quod vero de urbe Roma ait Lipſ. *in lib. de Amphitheatro c.6.* his verbis: *Tres ad pulcherrimum hoc mundi opus evertendum Dii conſpirarunt: Venus, Vulcanus, & Pater ipſe gentis:*

Non tamen annorum ſeries, non flamma nec enſis,
Æternum potuit hoc abolere decus.

Satis convincitur, quod toties ſolo æquata Romana mœnia: & urbis ruderibus plane deformata fuerit: præſertim à Totila anno *C.* 546. ab Alarico anno 410. Socrat. *l.7. c.10.* Genſerico anno 472. & ab Odoacro Herulo anno 476.

Cæterum in everſionibus Urbium ſæpius ſal more à Judæis ducto, ſuper everſæ urbis ſolo ſpargitur: ſcilicet ut in fundatione juncti taurus & vacca ſymbolum futuræ ſobolis & fœcunditatis: ſic ſal ſterilitatis & inopiæ rerum omnium. A Romanis quoque lentem & ſalem πενθιμα credi, h.e. lugubria, ac proinde mortuis opponi conſueviſſe. Plutar. *in Craſſo* refert.

CAPUT XXIII.

De Exſtirpatione hominum, & tranſlatione in ſervitutem.

URbium incolæ exſtirpantur aut divinitus aut humanitus. Divinitus deleti ſunt Sodomitici tractus accolæ: de quibus præter ſacras literas *Geneſ.* 19. Oroſ. *lib.1.* Tacitus 5. *hiſtor.2. Haud procul,* inquit, *inde campi, quos ferunt olim uberes, magniſque urbibus habitatos, fulminum jactu arſiſſe: & manere veſtigia, terramque ſpecie torridam, vim frugiferam perdidiſſe. Nam cuncta ſponte edita, aut manu ſata, ſive herba tenus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

tenus aut flore ſeu ſolitam in ſpeciem adolevere, atra, & inania, velut in cinerem vaneſcunt. Ego ſicut Iudaicas quondam urbes igne cœleſti flagraſſe conceſſerim, ita habitu lacus infici terram, corrumpi ſuperfuſum ſpiritum, eoque fœtus ſegetum & autumni putreſcere reor, ſolo cœloque juxta gravi. vid. Sol. Polyb. *hiſt. c.*28.

Humanitus exſcindi dicuntur urbes, cum hominum induſtria una cum incolis delentur: quemadmodum Byzantini à Suero Imp. Dion. *lib.*74. *in fin.* Hieroſolymitani à Tito. Joſephus *lib.* 7. *excid. cap.*9. & *ſeqq.* Tacit. 5. *hiſtor.* 2. & ab Hadriano Imperatore Euſeb. *lib.*4. *cap.*7. Idem de illis ferendum judicium, cum rediguntur in ſervitutem. Nam mortalitati comparatur ſervitus. *l.*209. *ff. de R. I.* Sic capto & diruto Satrico quatuor millia venditi. Liv. *lib.*7. Ita Thebani captivi ſub corona venduntur, quorum pretium non ex ementium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur. Juſtin. *l.*11. Coronæ in modum diſponebantur capti, quo facilius ab emptoribus conſiderari poſſent. Gell. *lib.*7. *c.*4.

CAPUT XXIV.

De fatali Rerumpubl. periodo.

SApienter Crœſus ad Cyrum, humanarum rerum curſum inſtar circini eſſe ait, qui rotatus ſemper eoſdem fortunatos eſſe non ſinit. Herod. *l.*1. Quicquid enim ex imo ad ſummum perductum claritatis faſtigium rurſus reſolvitur in ſuum principium, & ad nihilum redigitur: Quod evidenter in Imperiis mundanis conſpicitur: Oriuntur, moriuntur: creſcunt, decreſcunt: florent, plorant: vigent, rigent: & certa plerumque ætas illis præſtituta eſt certique limites: his velut carceribus gloria eorum circumſcripta eſt: hæc meta creſcentis potentiæ. Quingentos annos plus minus ex collectione aliquot documentorum, obſervavimus tam ex ſacris, quam profanis ſcriptoribus.

A principio collectionis populi Dei, nempe vocationis

ſionis Abrahami ex Haran, anni ſunt 435. ad egreſſum Iſraëlitarum ex Ægypto: Regnum Judaicum à Saule ad Zedechiam ultimum annis quingentis quinque floruerat: Reverſa Judæorum gens à captivitate Babylonica patriam incoluit annis fere totidem uſque ad extremam πανολεθρίαν & excidium urbis.

Lacedæmoniorum Reſp. à Lycurgo fundatore ſub Heraclidis, ad Alexandri M. ætatem quæ condidit, eadem periodo circumſcripta eſt: uti etiam Romana Democratia à tempore exactorum Regum ad Auguſtum: Occidentalis Imperii dignitas ab Auguſto totidem ſeculis uſque ad Auguſtulum concluſa eſt. Inter Conſtantinum M. ſedem Imperii Conſtantinopoli figentem, & Carolum M. veterem Imperio Occidentali, pulſis Longobardis, gloriam reſtituentem, ille ipſe annorum occurrit numerus. Atque hodie mira hujus rei obſervatio.

En florentiſſimæ Pannoniæ limites! illam ad regiam dignitatem evexit Henric. II. Imp. exacto quingentorum annorum curriculo concuti ac labefactari cœpta eſt hujus regni gloria, capta Buda, Metropoli, potioribuſque ejus provinciis devaſtatis, violentia Mahometica. En Poloniam! Ejus regni initium collocatur circa annum Chriſti milleſimum. Peuc. 5. *Chron.* Hodie quo longius exceſſit fatalem periodum, eo ſqualidior eſt illius facies. Conquaſſatur nunc malum! fœda ex inteſtinis bellis ſtrage: diſſenſionibuſque civilibus labefactatum pene nutare videtur.

In aliis autem regnis dimidia tantum periodi quingentorum annorum occurrit: iſta fere 250 annis circumſcripta ſunt: Monarchia Perſica, quæ à Cyro uſque ad Darium ultimum opibus & potentia floruit, annorum 230. annis Alexandri M. diſſoluta corruit. Et Regnum Longobardicum in Italia 240 annis floridum, à Carolo M. exciſum eſt.

Quibuſdam etiam ſeptingentorum annorum curriculum attributum; Carthago enim poſt annos ſeptingentos triginta ſeptem exſcinditur, quam fuerat

rat extructa Solin. *c.*40. A Roma condita uſque ad civile bellum Cæſaris & Pompeji ſunt anni 795. uſque ad Actiacam Auguſti victoriam anni 729. A tempore quo Romana Reſp. ſummo faſtigio collocata eſt, videlicet Carthaginis deletæ uſque ad devaſtationem à Totila Gothico Rege factam, anni ſunt 688. Septingentis etiam annis Mauri incoluerunt Hiſpaniam.

Cæterum hoc loco notandum eſt, omnia regna fere fatales habere limites, ultra quos progredi feliciter non poſſunt. *Actor.* 17. *v.* 26. *Pſal.* 104. *v* 9. R. Imp. limites fuere ad Occidentem Oceanus, à Septentrione Rhenus & Danubius, ab Oriente Tygris, à Meridie Atlas: Idque in fatis fuit Romanis armis, ut Cteſiphontem tranſire non potuerint. Fl. Vopiſc. *in Carol. Imper.* Diocletianus tamen tranſiit. Pomp. Lætus *in Diocl.* Et Trajanus rebus magnis ad Orientem geſtis limites Imperii ad rubrum mare promovit. Tacit. *l.* 2. *ann.* Craſſus itidem ad Zeugmam Aſſyriæ urbem ad citeriorem Euphratis ripam poſitam, pervenit, ſed ſucceſſu parum proſpero. Flor. *lib.* 3. *c.* 11. Aſſyriaci Imperii terminus fuit Helleſpontus. *Pol. lib.* 1. Et Darius Hyſtaſpes movens in Scythas ultra Tanaim non eſt progreſſus. Sed nos ad ſigna Everſionum progredimur.

Caput XXV.

De Signis Everſionis Rerumpubl.

INter ſigna Everſionum referimus primum Cometas, deinde Terræ motus, tum Eclipſes.

De Cometis multorum ſeculorum docet obſervatio, magnas clades orbi Terrarum, excidia Civitatum, regnorum mutationes, & alias calamitates publicas per eos denunciari. Freig. *lib.* 85. *Phyſ.* Peucer. *de divinat.* Garcæus *in Meteorol.* Camer. *l.* 2. *de oſtentis.* P. Gregor. *lib.* 21. *de Rep. c.* 6. Mizald. *lib.* 2. *Cometogr.*

Terræmotus vero tum ſigna ſunt everſionum. Garcæus *in Meteor.* tum earundem inſtrumenta. Unus

ſub

ſub Tiberio Terræ motus duodecim celebres Aſiæ urbes evertit. Tac.2. *ann*.7. Totidem Campaniæ oppida alius ſub Conſtantino: & unum aliquod Attilæ bellum plus quam centenas, Lipſ. *de Conſtant. cap*. 16. Quandoque etiam totæ inſulæ abſorptæ, Helice, Bure, Athlantis, & in Zelandiæ partibus duæ inſulæ cum oppidis viriſque. Lipſ. *ibid.*

Eclipſes licet naturales ſuas habent cauſas, attamen mutationes in imperiis futuras portendunt. Freig. *l*.14. *Phyſ.* Præterea plures ſoles fere viſos conſtat, cum nova eſſent fœdera conſuta, aut ſtructæ adornatæque conſpirationes, vel ad rapienda imperia vel eos qui præſiderent de faſtigio dejiciendos, aut omnino niſi aliqui res novas molirentur, à quibus impenderent innovationes, turbationeſve etiam in religione. Peuc. *de divinat.* P.Greg. *lib*.21. *de Rep. c*.7.

Quid vero de Numeris Platonicis? Obſcuritate nimia res involuta eſt. Plato *l*. 8. *de Rep.* cauſam mutationis & interitus regnorum transfert in converſionem & revolutionem quorundam orbium cœleſtium, factam certo annorum numero, quem poſtquam res attigerunt, incipiunt rurſum quodammodo retrogradi, & paulatim in deterius mutari. Communior eſt eruditorum ſententia: Platonem notare voluiſſe, miram eſſe efficaciam numeri ſeptenarii & novenarii cum ſuis quadratis & cubicis: qua de re vide Peuc. *de divinat.* & Bodin.4. *de Rep. cap*.2.

CAPUT XXVI.

De Migrationibus Gentium.

EVerſis Rebuſpubl. aut Urbibus Migratio gentium ſequitur: de qua duodecim libros ſcripſit VVolffgang. Lazius. Eaque fere ſemper ex Septentrione fieri conſuevit. Ex Cimbrica Cherſoneſo in Italiam erumpunt Cimbri & Teutones: itemque Gothicæ gentes, quæ olim tenuerunt utramque ripam Viſtulæ. Ex illis quidam Italia cedentes progreſſi ſunt in Thraciam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

atque ibi Getæ appellati ſunt. Sic & Turcæ ex Caucaſi anguſtiis Septentrionalibus irruperunt in Aſiam. Peuc. 4. *Chr.* Sic Suevi ſedes ſuas diu tenuerunt in Pomerania, exinde novas quæſierunt ſedes in Rhetia Vindeliciaque provinciis Romanorum. Idem. 4. *Chr.* Sic Longobardi relictis antiquis ſedibus, in tractu Magdeburgenſi, duce Albonio per Noricum & Pannoniam Italiam adierunt, totaque pene Ciſalpina Gallia ad Apenninum uſque occupata regnum conſtituerunt. Idem 4. *Chron.* 618. Nonnullos etiam ex orientalibus terris in Occidentales migraſſe reperias. Lipſ. *l.* 1. *de Magnitud. Rom. c.* 3. & cum iis ſacra imperia, artes ab Oriente fere in reliquum orbem paulatim defluxiſſe. Id. *l.* 1. *poliorcet. c.* 3. Inde eruperunt Dacæ, Heneti, Sarmatæ, Hungari, & Tartari, &c.

CAPUT XXVII.

De Remediis Everſionum.

INduſtria prudentium hominum declinari poſſunt cauſæ everſionum tum portendentes, tum invaleſcentes. Quæ everſionem portendunt, diligentiſſime inhibenda ſunt: Vitetur ſecuritas: quippe nemo celerius opprimitur, quam qui minus timet: Tollatur otium: neque negligantur minima eorum initia: In legibuſque moribuſque receptis nihil immutetur: Religio ſancte colatur: Tribunorum plebis inſolentia, & in commovenda plebe audacia compeſcatur: Rerum ſummæ præficiantur viri probi. Talis enim eſt Reſpubl. qualem eam ſolertia vel incuria Magiſtratuum efficiet.

Contra ingraveſcentes autem caſus notetur, æqualitatem inter cives eſſe obſervandam: diligenter proſpiciendum, ne quis ultra menſuram creſcat, & in univerſum ut pia, ſobria, juſtaque tam imperantium, quam parentium ſit vita. *D. Paulus ad Tit. cap.* 2. *v.* 12. Singula remedia aliquanto plenius ſupra ſuis locis aſſeruimus, &c.

S. S. TRI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

S.S. TRINITATI

Sacrum,

DEO OPT. MAX.

Incomprehenſibilis Eſſentiæ, Immenſæ Potentiæ,

Æternæ Immortalitatis;

RERUM PUBLICARUM FUNDATORI, CONSERVATORI, INSTAURATORI

Sapientiſſimo:

PER QUEM REGES REGNANT, & Conſiliarii juſta decernunt:

Qui omnia efficit ex conſilio voluntatis ſuæ:

Hominem creat ad ſuam Imaginem: Eique omnia ſubjicit: Infirmum ſuſtentat: Lapſum erigit:

Qui nos ex intimo, & ſpontaneo ſuo beneplacito pronunciat

Liberos, Juſtos, Sanctos, Fratres, Cohæredes; Domini noſtri Jeſu Chriſti, nec non Spiritus Sancti Organa & Templa:

Laus, Honor & Gloria ſoli debetur in omne ævum.

F I N I S.

IN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

INDEX
RERVM & VERBORVM.

A.

ABbates 405
Abdicatio Magiſtratus 408
Aborigines ſine legib. 180
Abortus quæ cauſæ 28
Abigentis partum pœna ib.
Aconti natura 347
Aciei inſtructio 455
Academia 284. earum fundatio ad Cæſarem ſpectat 385
Adamas 351
Adoleſcentia 49. ejus vitia ibid.
Adulterio ſolvitur matrimon.33.ejus turpitudo ib.
Adulterorum pœnæ variæ.35. iis abſcinduntur aures 215
Adulatores.226.tollendi. ibid. ſimiles hyacintho lapidi.ib.heliotropio.ib. magna eorum ubique copia 227
Advocandi munus nobilitati non obſtat.256.Advocati utiliſſimam reip. operam præſtant. 258
Advocati Fiſci 318
Adminiſtratio rei familiaris 25
Allocutio in bello 456
Ædificia publica in urbe, quæ 75.privata.79. ædificare ad æmulationē alterius non licet ib.
Ædificia nimis ſplendida 99. ſarta tecta habenda 80
Ædium privatarum ornata diſpoſitio 81
In ædificando nimii 355
Ægyſthus à capris enutritus 28
Æqualitas in conjugiis 12
Ære alieno gravati admittendi ad ger. remp. 102
Ærarium militare 335
Ærarii locupletandi ratio 336
Ærarium ſanctius 337
Ætas contrahendi matrimonii 14
Ætas idonea accedendi ad remp. 221
Æſculapii templum 259
Affectus judicio obſtant 229
Agrippina 114
Agricolæ genus hominum reip.fructuoſum 271
Agriculturæ laus ibid.
Agathoclis natales 96. perfidia 129

Ale-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Alexandri Severi Conſiliarii 219
Alex. M. vult dici Iovis filius, 144. *diſſluit luxu Perſico*, 149. *Vtitur veſte Medica*, 152. *formoſiſſimus*, 146. *ejus Conſiliarii*, 146. *liberaliſſimus*, 166. *ejus in Calliſthenem animadverſio*, 208. *in Tyrios*, 494. *ejus ſucceſſores*, 146. *vocatur à Lucano prædo orbis terræ, ſed malè*. 124. *ambitioſus*, 419 *ſeverus in Tyrios devictos*. 478
Alea quidam Principes ſe delectant, 154. *quæ in ea mala* ibid.
Alphonſus M. doctiſſimus, 164. *conſiliarios mortuos adit* ibid.
Alchymiſtæ 261
Alimenta quæ maritus uxori debet. 24. *duplicia* ibid.
Alfenus IC. ſutor 273
Alimenta præſtanda liberis pro modo facultat. 38
Alienigenæ electi 97
Alienationes ab Imp. 370
Amicitia cum quibus ineunda 346
In amico deligendo quæ cura adhibenda 16
Amicitia inter pares firma 12
Amicitia inter pocula contracta vitrea eſſe ſolet 246
Ambaſſad. unde dicti 235
Ambitio bellandi cauſa, 419. *everſionis reip.* 491
Ambitioſi, 103. *Amaſis lex in otioſos* 197
Ambulatorius an perpetuus eſſe debeat Magiſtratus 93
Annulus ferreus ſponſæ datus 21
Annulus aureus ſignum traditæ poteſtatis 131
Anaſtaſii Imp. natales 96
Annona, 332. *annonæ præfecti officium* ibid.
Armillæ 472
Antonius capita proſcriptorum civium cupide inſpexit 210
Anglia. 84. *Academiæ*, 285, 286. *Antoninus Pius Imp. fortiſſ.* 146
Ἀπαύλια 21
Apes eligunt regem inſignis formæ, 96. *oderunt homines à coitu olidos* 140
Apparitores 276
Aquila ad ſolem pennas exuit 357
Aquæductus 76
Armamentaria ibid.
Artaxerxis Reg. Perſ. clementia 208
Ariſtidis & Themiſtoclis ſimultates 229
Artemiſia 31

Armo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Armorum ſtudium quam neceſſarium & utile 9; 312
Armatæ militiæ Rom. 426
Arma ductilia 425
Arces, 312. *præſtetne eas planis an montoſis locis collocari* ibid.
Arnolphus Imper. ſpurius 109
Ariſtocratia, 354. *quandoque degenerat in oligarchiam* 355
Archiepiſcopi 403
Archiduces 406
Aſyla, 74. *quibus patere debeant* ibid.
Athenienſes otioſos mulctarunt 197
Attalus teſtamento hæredem ſcripſit pop. Rom. 128
Attilæ titulus 144
Athletæ 274
Avaritiæ turpitudo, 223. *bellandi cauſam præbet* 421
Αὐτοδίδακτοι 282
Auſtria Imperio vindicata, 304. *Ducatus dignitate donata.* 383. *Auſtriaca domus exempta eſt à juriſd. Cameræ* 389
Auſtriaca domus per connubia crevit 125
Auſpicia Rom. in nupt. 20
Auguſtus Cæſar, ejus natales, 95. *formoſus,* 146. *eloquens,* 162. *utriuſq; linguæ autores evolv*[...] 154. *ejus veſtitus,* 15[...] *recreationes,* 153. *frug*[...] *liſſimus,* 149. *medicu*[...] *ſuum honore afficit,* 2[...] *clemens in Caracota*[...] 160. *ejus moneta,* 33[...] *prudentia in gubern.* 3[...]
Auctoritas Magiſtratu[...] 1[...]
Augylæ lenones [...]
Aulicorum mores. 245. *e*[...] *rum lingua ab anim*[...] *diſcrepat* ibi[...]

B.

B*Annum.* 305. *ejus di*[...] *cernendi forma.* 30[...] *effectus* ibi[...]
Baſilidis Moſchi ſæviti[...] 20[...]
Barbitonſores 37[...]
Babylonis magnitudo 7[...]
Babylonicarum mulieru[...] *impudicitia* 2[...]
Babylonici muri 7[...]
Balnea 7[...]
Bajazethis captivitas 14[...]
Barones 41[...]
Benevolentia populi i[...] *principem arx fortiſſi*[...] *ma* 17[...]
Belli jus, 380. *Belli indi*[...] *ctio,* 428. *notatio,* 412 *definitio,* 413. *finis,* 414 *ſcriptor. rei bellicæ,* 415 *Bellor. diſtributio,* 415 *Bella civilia,* 507. *Bel*[...] *lorum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

rum cauſæ manifeſtæ, 16. occultæ, 419. In llis innumeræ cædes, 89. vaſtationes, rapinæ 90. captivitas 428
us vires ſuas mero gra- is jactat, 138. conſiliũ it inter epulas 225
Eccleſiæ non alienan- a 280
nus refutatur 6
ſſia 371
miæ rex 402
hemiæ notatio 511
ioth. ad orientem collo- ndæ, 74. reditus ad nſtit. Bibliorum ibid.
bardarum origo, 427. ecies ibid.
deb. Marchia 408
hotrophia 282
gfriede 121
graviatus Nor. 409
gravii ibid.

C.

Amera Imperialis Spi- renſis, 389. ad eam non rtinet controverſia de udis Imperii, 532. nec atrimoniales cauſæ, c. 390
vera cæſorum in bello rræ mandanda 461
nes & lixæ 445
orum locatio 446
dis lex 181
linæ conjuratio 344

In Calibes animadverſio 11
Cæſaris Electio & præſta- tio juramenti, 373. illi competit juriſdictio vi ſolius electionis, 375. ejus coronatio 376
Cæſar Gallus 96
Catzenelnbogen Comitatus quomodo pervenerit ad Landgr. Haſſiæ 125
Caſtitas principi commen- data 149
Capitatio 320
Calliſthenis ſupplicium 207
In carceres conjectio 216
Calumniis in aula onerati 246
Calceamentor. variæ ſpe- cies 273
Caligulæ Cæſ. prodigalitas, 909. Amore civium ſe- ptus, 171. Variis ſuppli- ciis homines affecit, 207 ſupplicia cupide ſpecta- vit 210
Caduceatores unde dicti 235
Cadavera non ſunt violan- da 290
Carnifices 276
Captivitas cauſa ſervitutis 52
Capitulatio Cæſari præſcri- pta 373
Caricæ mulieres vituperio dignæ 32
Captum in bello, dominio Victoris ſubjicitur 124
Captivitatis notæ ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Cenſorum cura in matrimonialibus, 11. eorum initium, 358. munus quinquennale, 93. eorum officium, 188. Iulius Cæſar cenſor. ibid. Effectus notæ cenſoriæ, 189. Cenſorum ſeveritas in Rufum. 200. Cenſoria nota in eos, qui ſumptuoſius viverent. 201. Cenſus quomodo habendus 330
Celeres à Romulo lecti 244
Cælatores 276
Civitas quid, 67. quomodo à republ. differat & ab urbe, ibid. Civitas eſt inſtar unius hominis, 67. obligatur ex mutuo, 68. poteſt res ſuas alienare ibid. obligatur ex delicto, 70. quomodo puniatur ibid.
Civitates liberæ Imper. 411
Cingari 198
Circulorum conventus 339
Chamæleontis natura 117
Charondas legem ab ſe latam primus violat 182
Carthagine duces pravo conſilio bella gerentes, cruci adfigebantur 211
Cidaris 35
Circuli S. Rom. Imp. 368
Cingulum militare 436
Claudius Imp. doctus 163
Clementia principi quàm neceſſaria, 159. & v[...] ctori 47
Clarigatio 42
Claſſicum 45
Clamor militum in præli[...] 45
Cometæ 52
Collectarum indictio 326 38
Commeatus 42
Communio rerum, 79. eju[...] incommoda ibid.
Comitia Romæ, 338. Spa[...] tæ, 370. in S. Roman[...] Imperio ibid.
Comites Palatini 40
Comites S. Rom. Imper[...] 40
Compagus 13
Corona Cæſarea triplex 37
Coſroes rex doctiſſimus 16
Conviviorum luxus coh[...] bendus 19
Conſtantia in gubernan[...] 20
Conſtantii Imp. Conſil. 22
Conſtantia inſignis virtu[...] 232. in religione 36
Continentia 22
Conſenſus liberorum liber[...] rimus eſſe debet in con[...] trahendis nuptiis 4
Converſio Reip. 48
Collegii notatio, 61. defini[...] tio ibid. Collegioru[...] conſtitutio ex autorita[...] ſuperioris, 62. Collegi[...] abolita à Claudio ibid.

Colleg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

legæ habent res commu-
nes, 63. quod debetur
collegio, non ſingulis de-
bitum intelligitur ibid.
legia Canonic. libera ib.
legiorum diſſolutio 64
lectæ Imperii, 326. pro-
vinciales ibid.
oniarum deductio 9
um cum lana in ritibus
nuptiarum 22
loq. ſpurca vitanda 140
ona civica, 498. Ca-
ſtrenſis ibid.
alii natura 4
verſatio cum ſapienti-
bus quantum operatur 5
fuſionis in repub. perni-
cies 6
ſcientia mala, 7, 168.
jus vis in adulteris, 35.
in Nerone, 169. in Ty-
rannis 175
ſcientia bona principi
ſt ſolatium 168
modus Imp. 148
ites & Barones Impe-
rii 366
cordia inter cives cre-
cit reſp. 9
cordiæ maritalis excel-
lentia 28
nubia fato fiunt 12
juges participes adver-
ſæ & ſecundæ ſortis 19
nubiale conſiſtorium 28
vitia principes ſper-
nant 141

Contra-band 329
Conſilia bellica directa, 462. minus acuta, 465
Conjurationes, 527. earum divulgatio & pœna 528
Conſiliarii nullius pretii qui tantum ex libris ſapiunt, 222. Illi deligendi, qui rebus propriis bene conſuluerunt ibid. eorum in Doctrina ἀκρίβεια explodenda, ibid. Pietate ſint inſtructi, ib. modeſtia, 223. non ſint avari, ibid. eorum ætas, 221. neceſſitas, 218.
Conſiliarios bene noſcat princeps, 157. Conſiliarii mortui, 163. quales eſſe debeant in ipſa conſultatione, 224. ſint ſecundis dubiiſque recti temporibus, 229. Conſiliariorum privilegia, 234. præmia ibid.
Coqui 270
Corporis cultus in principe non erit nimius, nec aliunde adſcitus 151
Corinthus à Romanis cur deleta 238
Crantzius taxatur 127
Credentiales literæ à legato exhibendæ 240
Crematio 213
Crux Imperii inſigne, 130. Crux Polycratis, 143. ejus ſupplicium, 211.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

variæ ſpecies ibid. ſervile apud Romanos 212
Credulitas vulgi 266
Cupreſſus imago æqualis parentum in liberos affectionis 38. non fert tineas aut blattas, 228. ſignum funeris 289
Currus triumphalis 482
Curtii vanitas 232
Cunctatio 225
Cyrus abſtinet à conſpectu Pantheæ, 139. ejus erga captivum Crœſum humanitas 142
Cytiſus magnanimitatis ſymbolum 140
Cynegirus miles fortiſſimus 142

D.

DAcorum pœna quod male pugnaſſent, 26. eorum confœderatio 344
Dardanarii 363
Darii luxus in veſtitu 152
Damnatione in metallum ſervi fiunt 53
Damnatio ad beſtias, 215 ad carceres perpetuos ib.
Daniæ ſtatus, 84. Danomarchiæ nomen unde 408
Decollatio 213
Dejectio è rupe Tarpeja 214
Delphinatus regi Galliæ qua lege donatus 126
Delatores 174
Deportati 215
Cum deſperatis male pugnatur 455
Deus rerump. fundator 2
Defectiones 490
Defectionis ſuſpicionem quomodo declinarit Themiſtocles 7
Defectio ex indictione tributorum 325
Deſertores capite puniuntur 468
Decimatio 489
Defenſio ſui ipſius 414
Deformes, 13. deformitas ingrata 102
Defenſio uxoris legitima 24
Degradatio Cæſaris 400
Deſertio ſolvit matrimon. 35
Deputatorum Conventus 341
Deferentis rem ad fiſcum præmium 319
Democratia, 355. ejus vitia 356
Delicta militum & pœnæ 212
Diſparitas civium cauſa incrementi reip. 2
Diſciplina laxa 11
Diſciplina domeſtica in liberos 39
Diſciplina ſcholaſtica 283
Diſcipulorum officium 284
Diœcaſis quid 64

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Ditiones remotæ difficulter retinentur, 65. *quo ſunt fertiliores, eo incolas habent pejores* 66
Domini nomen Romæ inſenſum 144
Diocletiani natales 95
Diadema 130
Dictatoris poteſtas 411
Diſciplina militaris 466
Divitiarum cupido nimia, 9. *enervat animos hominum* ibid.
Divitiarum efficacia 20
Dives omnis qui ſit quærimus, nemo an bonus ib.
Dies inauſpicati ad nubendum 21
Dionyſius Tyr. factus ludimagiſter 61
Diffidatio 304
Diſcordia inter conſuaſores, 228. *Magiſtrat.* 438
Diſciplinæ publicæ violatio cauſa everſionis reipublicæ 493
Doctrina principi quam neceſſaria, 161. *non ſit tamen nimia* ibid.
Docti ejiciuntur à Tyrannis 175
Docilitas 283
Donatio Conſtantini fictitia 126
Dolor uxoris ſit moderatus 32
Dos propter conjugii onera marito ſolvitur 19
Dote magna imperium maritus vendit ibid.
Lycurgi lex de dote, 20.
dotare tenetur pater 41
Domicilium unum idemque conjugibus 30
Domicilium conſtituit ſubditum, 247. *quanto tempore contrahatur* 248
Domus cujuſque quæ eſſe cenſeatur 81
Domini erga ſervum officia 53
Domeſtici præ exteris ad magiſtratum evehendi 92
Domitianus pavidus, anxiuſque, 173. *adulatoribus circumſeptus* 226
Dorophagia judicum 217
Duellum 457
Duces 407
Ducum creatio 93
Duces bellorum quales eſſe debeant, 429. *Ducis in bello præſentia plurimum operatur* 453

E.

EBrietas voluntaria inſania, 137. *in ebrietate necati* 138
Ebrii ruunt in Venerem, ibid. *rixas*, ibid. *ſecreta enuntiant* ibid.
Eclipſis 523
Echter 306
Educationis vis, 50. *modus apud priſcos Germ.* 48

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Electorum conventus, 341. *origo*, 342. *poteſtas in Electione & degradatione Caſaris*, 399. *extra electionem* 401
Elector S. Rom. Imp. an in teſtamento tutelam filii ſui impuberis poſſit adimere agnato proximiori, 123. *Elector in anno* 18. *æt. non tantum dignitatis ſit Electoralis, ſed etiam adminiſtration. capax* ibid.
Eloquentia an cauſa ſit ſocietatis humanæ 6
Electio ſitne reipub. utilis, 88. *neg. ibid. aff.* 89. *reſtricti*, 92. *Electio voti liberi*, ibid. *Electio Extraneorum*, 98. *Exteris in remp. admiſſis quantum periculum*, ibid. *Electio quandoque caret effectu* 105
Erbverbruderung / 117. *ejus exempla* ibid.
Epiſcopi 405
Epiſtolarum occultandarum ratio 465
Ephialtes oblatis muneribus abſtinet 217
Epicuri opinio de ſocietatis humanæ primordiis 6
Ἐπαύλια 22
Ephori Laced. 83
Epaminondæ recuſanti omnia imperia delata 106
inſignem rei mil. peritiam habuit, 164. *oblata munera repudiat* 217
Equitum Exercitia, 422. *eorum regimen* 444
Ex eventu quidam judicant de conſiliis 232
Everſio reip. divinitus contingit, 486. *ex Magiſtratuum injuſtit.* 487. *diſcordia*, 489. *ambitione*, 491. *abdicatione intempeſtiva*, 492. *ob idololatriam* 493
Everſionum cauſa formalis, 503. *Signa* 223
Everſionis Reip. remedia 524
Exercitus diſtributio in certos ordines, 432. *nimius in exercitu ornatus fugiendus*, 444. *actio* 447. *dimiſſio* 485
Exercitatio ſedula eruditionem conſummat 283
Exercitatio 284
Excubiarum conſtitutio 447
Exercitatio armor. 9, 421
Exoticotamiæ 97
Expoſititii 28

F.

FAmiliæ appellatio, 56. *familia quid*, ibid. *familiarum in Repub. neceſſitas*, ib. *familia quomodo conſtituatur*, 57. *fami-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

familiarum pacta, ibid.
Injuria uni de familia illata omnibus facta cenſetur, 59. *familia non delenda ob unius delictum* 60
Familiæ interdum delentur ob parentum ſcelera ibid.
Familiarum honorem conſervari expedit 111
Familiæ pacta inter illuſtres 117
Familiæ principum S. Roman. Imp. 462
Famis pœna 214
Famæ reſtituendi jus 387
Faſces 131
Fabulæ poetarum inſignem continent prudentiam 263
Favor militum erga Duces 429
Factiones 500
Felicitas principum, 167. *ducum in bellis* 168
Felicitas nimis multos peſſundat 167
Feſtinationis incommoda 225
Feciales 236
Filius f. eſt capax omnium dignitatum, ut paterf. 45
Filiationis probatio quomodo facienda 51
Filiis regis, quorum alter ante adeptum à patre dignitatem, alter poſt eſt natus, quis in ſucceſſione potior. 108
Fiducia nimia noxia 229
Fiſci obventiones, 317. *privilegia* 319
Flagellatio 216
Fluminum perennitas documentum divinæ providentiæ 308
Fl. & torrentis differentia ibid.
Fluminũ derivationes infeliciter cedunt ibid.
Fœneratores, 193. *fœneratio crimen furto deterius* ibid.
Fœdera quo fine & quibus de rebus iniri ſoleant, 342. *eorum ſanciendorum forma*, ibid. *effectus*, 351. *fœdera an ineunda cum infidelibus* 346
Formæ ratio habenda in eligenda uxore, 13. *forma brevi durat*. ib. *formoſi plerumque degeneres*, 14. *forma magnum donum*, 145. *ex forma judicamus de animo* ib.
Forma virum neglecta decet 151
Fœminæ quo anno nubere debeant, 15. *fœminæ fortes* 112
Forum, 75. *ejus tres ſpecies* ibid.
Fortitudo, virtus principis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

propria 140
Fortunæ nihil invium, 168 *fortuna ſine pedibus eſt*, ib. *tranſmutat incertos honores* ibid.
Fontes 77
Foreſtalis juriſdictio 395
Fridericus Comes ab Hohenzollern 384
Fridericus I. *Imp.* 378
Fridericus II. *Imperator* πολύγλωττος 164
Franciſci I. *Galliæ Regis querela de fœdere cum Turcis ſancito* 348
Frugalitas militaris antiqua 470
Frumentum olim militibus datum 471
Fucus mulierum 16
Furor ſuperveniens non ſolvit matrimonium 49
Fulmen vinum in dolio gelat 137
Furca ut differat à cruce 213
Fuſtigatio 216
Funerum pompa 289
Funus tacitum quid ibid.
Fuſte percuſſi milites 275

G.

GAlliæ *bella civilia* 191
Galli veſtitum in horas mutant 202
Gallicæ Academiæ 285
Galeæ 426
Gargores 35
Ganerbinatus 121
Gerontocomia 204
Germaniæ Academiæ, 285. *ſera apud Germanos juvenum Venus*, 15. *Germanicæ mulieres fortiſſimæ*, 113. *Germani antiqui non ſoliti ſunt nutricibus delegare infantes*, 29. *eorum vita omnis in Venationibus*, 155. *Vſurarum fuere neſcii*, 194. *lauti cibum cepêre*, 199. *Proditores ſuſpendebant arboribus*, 211. *Conſultabant inter epulas*, 225. *quæ ratio ineundi fœderis apud illos* 345
Generis habenda ratio in eligenda uxore, 13. & *Magiſtratu* 95
Generandi potentia quando evaneſcat 16
Genuenſes, quo pacto glorientur ſe ab Imper. Roman, eſſe exemptos, 371. *itemque Florentini* ibid.
Gynæcocratia, 112. *ſtabilitur*, ibid. *refellitur* 114
Γυναικοκρατούμενοι 26
Gynæceum gubernandum 156
Gladius Hiſpanienſis 426
Gratitudo erga præceptores 284
Grues 353

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Gymnoſophiſtæ otium oderunt 197

H.

HAſta 472

Hageſtöltzen 12

Haſta Imperii inſigne 131

Hadrianus Imper. à pleriſque Graculus dictus 165

Hæreſes variæ 362

Helena cauſa excidii Trojani 14

Hercules Omphales monitis paret 26

Helvius Pertinax Cæſar. 95. *coactus Imper. factus* ibid.

Herodes 176

Heliogabali vecordia, 101. *prodigalitas,* 176. *faciem fuco oblinit,* 151. *adſumit habitum peregrinum,* 152. *exigit pecunias nimias,* 322. *meticuloſus eſt,* 173. *ejus cadaver quomodo tractatum* 177

Hæretici ab omnibus honoribus excluſi 102

Heliotropium herba ſolaris 226

Hæreditate augetur ærarium 337

Hiſtoriar. cognitio quam fructuoſa 163

Hippoclides procus 18

Hieronis natales, 29. *expoſitio,* ibid. *veſtitus,* 151. *liberalitas* 166

Hiſpania fertilis 73

Hiſpaniæ Ordinum in regem auctoritas 84

Hiſpanis magna Taciturnitatis cura 231

Hiſpaniæ Academiæ 285

Hiſtriones unde dicti, 277. *ſunt infames* ibid.

Homo politicum animal. 1. *moroſiſſimum animal artificioſe tractandum* 207

Hoſtis qualiſcunque non contemnendus, 465. *hoſti data fides ſervanda eſt* ibid.

Hungaria regni titulo donata 383

Hyoſciami natura 9

Hymenæus dictus 22

Hyæna 246

I.

IAnitrices 23

Iezabel Achabum impellit 28

Idololatria cauſa everſionis reip. 494

Ignis prælatio, Imperii inſigne 133

Imperator convocat ſtatus ad comitia, 339. *ſolus habet poteſtatem L. condendi,* 374. *juramentum ejus in coronatione* 374

Imperia celſa fortunæ objacent 143

Imperia omnia an vi cœperint 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Immunitatibus conceſſis creſcunt Reſp. 8
Immunitatis conceſſio eſt de reſervatis Cæſaris 385
Impunitas delictorum 488
Induciæ 484
Infeudatio 382
Infideles non ſunt adſumendi in ſocietatem fœderis 346
Initia magiſtratuum meliora, & finis inclinat 206
Inconſtantia vitium 266
In mulieribus 117
Initiis bonis male ſæpe ſuccedunt eventus 233
Ingeniorum magna diverſitas 96
Inſidias quomodo evitare ſtuduerit Dionyſius 173
Iræ affectus noxius, 230. *per iram ne quid faciat princeps* 209
Ira mulierum 27
Ingratitudo ibid.
Indicæ mulieres maritos vehementer amant 32
Infantia, 46. *præcepta in ea obſervanda* ibid.
Inſignia, 58. *Magiſtratus* 130
Infames non poſſunt gerere Magiſtratum 135
Inviti ad Magiſtratum evecti 105
Inauguratio Magiſtratus 130
Induciæ moratoriæ debitorum 393
Invaſio quando licita 418
Inſidiarum ſtructura, 717. *ratio evitandi inſidias* 532
Inſidiæ ſtruuntur principibus à familiariſſim. 530
Iſtrum quo ſenſu Virgilius conjuratum dixerit 344
Italiæ Academiæ 286
Iudæi an ſint habendi in numero civium, 250. *Iudæor. Synagogæ prohibitæ*, ibid. *Iudæi convertentur ante mundi finem* ibid.
Iudaica politia quantum à ſuis legibus degeneraverit tempore Chriſti 198
Iudæos recipiendi jus 393
Iudicandi munus nobilitatem non obfuſcat 256
Iudicium vulgi perverſum 265
Iuſtitia ſtabilitur principatus 158
Iuriſdictio quid, 204. *ejus probatio*, 397. *effectus*, ib.
Iuriſdictio criminalis. 207. *civilis*, 217. *Eccleſiaſtica pontificiorum ſuſpenſa* 296
Iuriſconſulti 258
Iuvenes dolis facile decipiuntur, 221. *quando ad remp. gerendam admittendi* 103

Iulii

Iulii Cæſar. fortitudo 142
Iurandi forma apud veteres 134
Iuramentum Cæſaris 353

L.

LAconum pœna in cœlibes, 11. *iidem faciles in communicanda uxore*, 24. *eorum ſervi*, 55. *ratio ædificandi*, 81. *Status Reip. Laced.* 83. *eorum coqui*, 270. *Laconum ſeveritas in otioſos*, 196. *habitus*, 202. *mulierum*, ib. *non conceſſerunt peregrinis aditum in urbem*, 249. *non permiſerunt cuiquam laudare apud ſe Atheniensium jura* 185
Lactationis & Nutricationis onus incumbit matri 29
Landgravior. Haſſiæ pactum familiare cum Ducibus Sax. 118
Largitionib. adipiſci Magiſtratum. 129. *ne quis ſe illis patiatur corrumpi* 218
Laboris utilitas 195, & ſeq.
Latronis ſupplicium 213
Lapidatio 214
Labeo IC. egregius Conſiliarius 224
Landgravii 407
Lanii 269
Laurus non timet fulmen 263
Lex eſt anima & ſpiritus Civitatis, 284. *ſine ea gubernatio civilis nulla haberi poteſt*, 182. *Lex quid.* ibid. *Moſaica, forenſis ; an neceſſariò obſervanda in Chriſtianorum politiis*, ibid. *Legiſlatores*, 86. *ſuis damnati legibus*, 185. *Legum finis*, 183. *forma*, ibid. *LL. effectus*, ibid. *earum multitudo*, 185. *Interpretatio*, 186. *Abrogatio* ibid.
Lenocinium 24
Leibeigene 56
Legatorum uſus in repub. 235. *Legatio pronuba officioſa, libera*, 235. *Legati ſunt inviolabiles*, 236. *Legati hoſtium*, 237. *quomodo puniendi, qui violant Legatos* 238
Legatorum virtus, 239. *doctrina*, ibid. *quales eſſe debeant poſt legationem obitam*, 242. *eorum privilegia*, 244. *præmia* 240
Lenitas adſumenda in imperando 207
Leo morboſus eſu ſimiæ reſtituitur 228
Legum ſanctio & interpretatio eſt de reſervatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Cæſaris 379
Legitimandi jus 386
Legiones 443
Licinius Imper. rudis literarum 164
Liberalitas principum, 166
Liberalitatis fontes duo ibid.
Libertate conceſſa creſcunt reſp. 8
Libertas ſuadendi 224
In liberis fere parentum reſidet improbitas, 13. *Liberorum procreatio*, 23. *venditio*, 39. *Liberorum officia*, 41. *Liberorum in parentes pietas*, ibid. ἀϛοργία 343
Liberi ſequuntur familiam paternam, à parentibus liberis debetur ſucceſſio 511
Libidinis turpitudo, 48. *cauſa everſion. Reip.* 143
Liber non eſt, qui corpori ſervit 200
Locrenſium lex in eos, qui novam vellent ſancire legem, 187. *Locoricæ* 433
Lucar unde dictum 385
Luctus tempus, 32. *Luctus tempus non obſervans mulier ut puniatur* ib.
Lupanaria tollenda, 194. *eorum Turpitudo* ibid.
Luſtratio militum 435
Luxuriæ inſtrumenta caræ mulieribus 17
Luxus quantum malum, 138, 201. *evertit rempubl.* 496
Luxus fungi in modum ſuffocat 10
Lycurgus legiſlator 181

M.

Magiſtratui Chriſtiano liceatne bellum gerere 413
Magnanimitas Magiſtratuum 140
Machara 426
Machinæ bellicæ 427
Mandata de non offendendo 303
Martialis adulator 226
Manheimium 9
Majo menſe nubere 20
Mariti officia 23
Maritalis concordia, 27. *Conjunctio* 11
Martyres 37
Matrimonii contrahendi tempus, 20. *diſſolutio* 36
Matrimonii domicilium eſt mariti domus 87
Matrimonii dignitas 10
Majeſtas Cæſaris, 376. *nec refert, quod penſionem Turcæ præſtat* 378
Marchiones 407
Marchiæ notatio ibid.
Maſculi præferuntur fœminis in obtinendis familiæ bonis 57
Mercatori rapinam paſſo domi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

dominus iſtius territorii tenetur reſarcire damnum 66
Mercatores diffuſam negotiationem exercentes, 304. *reſtrictam* 104
Mercatura nobilitatem dedecet 257
Metropolis 71
Mecœnatem enervat felicitas 167
Meretriciæ artes 194
Mendicantium importunitas cohibenda 197
Membrorum diſſectio 214
Membri amputatio, 215. *in Medicos quæ dici ſoleant* 259
Medicinæ dignitas 260
Menſa abſque ſalino profana 345
Merum & mixtum imperium 392
Μισόγαμοι 10
Milonis robur 145
Miniſtri quomodo à principe gubernandi, 156. *quomodo eligendi*, 244. *an peregrini* 245
Minos legiſlator 181
Milites quales conſcribendi, 433. *eorum qualitates*, 435. *receptio, auctoratio*, 436. *Iuramentum*, ibid. *relatio in numeros*, ibid. *diſtinctio* 437
Miles domeſt. legendus 438
Militum impetus cohibendus, 460. *eorum vulneratorum cura habenda* 461
Miſſio ignominioſa 468
Migrationes gentium 524
Moſes expoſitus 28
Monſtra abjicienda, 29. *portendunt aliquid* ib.
Morbi contagioſi matrimonio contrahendo obſtant, non contracto 36
Morum pravitas 10
Mores boni nobilitati præferuntur 16
Morum argumentum ex minimis capere poſſumus 161
Modeſtia Principum 143
Modeſtia propria Conſiliariorum virtus 232
Monetæ notatio 333
Monetariæ leges 334
Monarchicus ſtatus optimus, 352. *aliquando degenerat in Tyrann.* 163
Mora in bellis 466
Monarchia quomodo mutetur 353
Mulierum caſtigatio 27
Muliebria certamina fortiſſima 112
Mulieres ſunt calidæ, 11. *fluctuant affectibus*, 116 *ſunt crudeles* 117
Mulieres honore maritorum fruuntur 32
Mulierum mora, 117. *Veſtitus* 202

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Mulieres an vitandæ 12
Mulierum virtus quomodo exploretur, 17. delinquens mitius punitur 208
Muri, 75. ſunt ſancti ibid.
Munerum vis 217
Muneralis lex ibid.
Muleaſſis luxuria 150
Muſica inſtrumentalis 154
Mulctatio 22
Municipes qui 310

N.

NAufragio facto fiſco nihil acquiritur 318
Narciſſus φίλαυτος 228
Nachſtewer 248
Negotiatores ſordidi non admittendi ad magiſtratus ſuſceptionem 101
Nero habitu aurigæ permixtus plebi, 152. aliena indiguit facundia, 162. fuit in aſſiduo metu, 169. vectigalia abolere voluit, 327. incendit urbem, 175. ejuſdem in reos ferina rabies, 208. juſſit ſcelera, non ſpectavit, 210. Senecam oppreſſit præceptorem, 284. adulatoribus pluribus ſtipatus, 227. carminum ſtudium affectavit 264
Nobilitatis tres gradus 253
Nobilium privilegia ibid.
Nobilitas quibus rebus amittatur 256
Nobiles mitius puniendi 254
Noſocomia 203
Novum ſub ſole nihil 4
Nominis gentilitii communicatio in familiis 58
Nummorum materia, forma 333
Nundinæ 334
Nucum luſus pueritiæ conveniens 22
Numeri Platonici 540
Numerus civium 253
Nuptiæ immaturæ 15
Nuptiarum ritus 20.
Numa, 100. ejus uxor 114
Nymphea 13

O.

OBſeſſiones 450
Obſeſſorum munia, 161
eruptiones 452
Obſides 484
Obedientia quam ſubditi debent Magiſtratui 252
Obſcuri homines ad principatum evecti 95
Obſtetricum munus 274
Occidentis ab oriente avulſio 362
Oculorum obtutus laſcivior 18
Oculi cohibendi 139
Officiarii in militia 437
Opes ſunt Imperii nervi, 315. earum moderatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

& verus uſus 306
Oppidi notatio 71
Ordo proprium naturæ effe-
ctum 6
Ordinis vis in docendo 283
Orphanotrophia 203
Oratores 262
Ornamenta cum corporibus
non ſunt condenda 288
Otioſi pellendi è Rep. 195
Otia enervant mentē ibid.
Ovationes 482
Ozimon 477

P.

POenas capitales remit-
tendi jus 392
Pœnæ militares 467
Pœnæ æqualiter exigendæ,
208. non præcipitanter
irrogandæ, 209. pœnæ
capitales 210
Palæologor. interitus 348
Palatinus Elector eſt provi-
ſor Imperii 401
Pantomimi 277
Panis & ſal Symbola φι-
λαδελφίας 345
Papinianus IC. à Caracalla
occiſus 225
Patricii non ineant matri-
monia cum plebeis, 354.
non liceat illis ædificare
in munito aliquo loco,
355. turbata rep. non
deſerant urbem ibid.
Parabolani 204
Parthi fœminas domi con-
tinent 18
Partum concipere & tueri
mulierum officium 27
Paris expoſitus 28
Παῤῥησία Conſiliariis ſæpè
damnoſa 224
Paragaudæ quid 368
Parricidii pœna 43
Patronatus jus 279
Patris officium in quibus
conſiſtat. 38. ejus in libe-
ros vehemens affectus 39
Patris officium in elocando
40
Parentum dignitas ſæpe
extinguitur in liberis 51
Paupertate nimia oppreſſis
non committendus Ma-
giſtratus 102. pauperta-
te non amittitur nobili-
tas 255
Pauperum oppreſſio cauſa
everſionis Reip. ibid.
Pax religionis, 291. ejus
commodum, 300. Pax
publica 302
Peregrinationis utilitas 4
Perſæ Taciturni 231
Peregrini non ſunt haben-
di in numero Civium
nec eligendi in Magi-
ſtrat. 98
Pedis abſciſſio 215
Perſicorum regum perſona
ſub majeſtatis ſpecie oc-
cultata, 154. eorun-
dem apud ſuos auctori-
tas 156

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Perſecutiones variæ 358
Peucerus refellitur 411
Peditum exercitatio 423
Pecunia bellor. nervus 424
Pharmacopœi 274
Phaleræ 481
Philopœmen dux deformis 148
Philippi R. Macedon. clementia 159
Philoſophi, 261. *operam dent, ut verbis opera concordent* ibid.
Φιλαυτία 228, 283
Piſtores 269
Piſcatores, 272. *piſcatio thynnaria* ibid.
Pictores 276
Picturæ honos 154
Pietas conſiliario inſit, 222 *Magiſtratui* 135
Pilæ luſus 154
Plumarii 370
Platanus 49
Politicæ præſtantia, 1. *ejus ſubjectum*, ibid. *finis* ib. *notatio*, 2. *definitio* ibid.
Poëtis quantum tribuendum 263
Polycrates ſuſpenſus 211
Porciæ in maritū amor 32
Polonici regni ſtatus 85
Poloni Piaſtum eligunt 89
Poloniæ regni titul. quando cœpit 362
Pomeraniæ Duces 384
Poſtarum inſtitutio 386
Prælati 406
Prælii antecedentia, 453. *locus*, ibid. *tempus* ibid. *ſignum prælii*, 457. *Actus*, 458. *Conſequentia* 460
Prægnantium pœna differtur poſt partum 208
Preces ſubditorum pro magiſtratu 251
Præmia militaria 471
Præmiorum & pœnarum jure ſuſtinetur reſp. 467
Præda ex hoſtibus in ærarium delata 336
Præceptorum officium 282
Primicerius 208
Primogenituræ jus 101
Princeps ſecularis an poſſit collectam exigere à ſubditis Eccleſiaſticor. principum ob bona eorum in ſuo territorio ſita 326
Princeps novus an mutare debeat conſiliarios anteceſſoris 219
Principes multi quomodo educentur 156
Princeps eſt ſolutus LL. 193
Principum mores imitatur populus 101
Principes invident vicinis liberis civitatibus 68
Privati hominis nomen ſupra principis attolli periculoſum 205
Privilegiorum conceſſio 243

Pri-

Privilegia militaria 472
Propugnacula 313
Περαύλια 20
Proditiones, 504. *qui in eas proni* ibid.
Prodigi principes 509
Procrys à Cephalo marito jugulata 30
Provocatio extrema 381
Prudentia Principi maxime neceſſaria 161
Ptochotrophia 203
Pudicitia 17
Purpurea veſtis Imperii inſigne 131
Pulchritudinis donum 146
Pueritia 48
Puerorum inſtitutio debet eſſe publica 49

Q.

Quaeſtores 335

R.

R*Atisbonenſis Curia inſcriptio* 230
Rabulæ forenſes reprehenſi 258
Rationi qui ſe ſubjiciet, omnes ſibi ſubjicit 3
Reip. definitio, 5. *differt à civitate*, 68. *ejus forma*, 83. *ſpecies*, ibid. *finis*, 86. *Reſp. vitioſa*, 84. *Incrementa reip.* 85. *Rerump. fatalis periodus* 522
Religionis cauſa an inconſulto magiſtratu liceat habere collegium 62
Religio eſt fundamentum totius reip. 189. *an expediat diverſas eſſe in rep. religiones*, 190. *unitas religionis maxime expetenda* 192
Religionis pax 291
Religionis exercitium mutandi jus 395
Relegatio 216
Recipiens proſcriptum Imperii violat pacem publicam 484
Regimenti conventus 341
Repotia 22
Recuſant quidam delatum Imper. & tamen flagrantiſſime cupiunt 105
Receſſus principum, 153. *& recreatio animi* ibid.
Pex Romanorum 388
Robur principum 148
Romanis ſumma fœderum religio 351
Romani omnibus gentibus dominari meruerunt 357. *Rom. Imperii ætates*, ib. & ſeqq. *Praeminentia*, 363. *gubernatio qualis*, 364. *ejus membra*, 365. *Claſſes*, ibid.
Romulus & Remus abjecti 28
Romulus multitudini gratus 170

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Remi occiſor 76
Roma terrarum Dea capta 360
Rom. Imperii ſtatus mixtus 82
Roſa brevi durat 13
Rotvvilenſis dicaſterii juriſdictio 390

S.

SAcrificuli ejecti à Maſſilienſibus 196
Sagarum probatio 288
Sacrorum communio inter familiares 58
Salix imago adoleſcentiæ 49
Salutipotatores 200
Salis uſus 345
Samſonis robur 148
Samſon uxorius 25
Saporis titulus 137
Sartores 272
Sariaſtris adverſus patrem conjuratio 362
Sævitia intolerabilis ſolvit matrimonium 35
Saxon. Elector coram Lipſienſi curia convenitur, 402. habet privil. de non appellando ibid.
Sphæriſterium 155
Scandalarii 371
Scholæ Triviales 281
Scotia 84
Schutz und Schirmherr 298
Scythæ quomodo fœdus ineant, 344. eorum ſervi 53
Sceptrum 132
Scutum Imperii inſigne ibid.
Senatus conſulta in ærarium delata 335
Senes capulares non idonei ad gerendum Magiſtratum 104
Senes ſunt avari ibid.
Senes à 60 anno immunes à Reip. adminiſtratione 221. non deſeritur ab uxore in morte 32
Servorum in Oeconomica uſus 52
Servi humaniter tractandi, 53. eorum officia 54
Seditionum in exercitu hoſtili procuratio 465
Severitas in gubernando adhibenda 205
Securitas noxia 229
Selymi in Muſtapham Baſſam animadverſio 208
Seditio quid, 502. ejus ſubjecta, 503. progreſſus, 504. remedia, 505. pœnæ, 507. in eam propendet vulgus 267
Sepulturæ jus, 286. qui ſepeliendi, 288. quæ forma ſepulturæ, ibid. qui locus 289
Sepulcrorum violatores ibid.

Se-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Sepultura privabant cælibes Corinthii 11
Servii Tulli natales 96
Seræ populi Scyth. Aſiat. 26
Seguſiani nendi morem habent ibid.
Sermo articulatus 6
Silentium in Conſiliario 230
Silentii numen apud Perſas ibid.
Simia 43
Simulationes in homine 14
Signa bellica 448
Solon mercaturam exercuit 27
Solonis lex in ſpurios 109
Sociorum penſiones 336
Sortitione in quoſdam animadverſum 70
Sortis uſus in electione 89
Sortes temperantur à Domino 91
Societatis humanæ quæ cauſæ, 6. qui gradus 8
Solitarii culpantur ibid.
Spurii non cenſentur habere patrem 109
Sponſi & Sponſoris promiſcua nomina 20
Spes alit agricolas 37
Statibus Imperii communicata juriſdictio 391
Stephani R. Pol. Apophthegmata 190
Stigmatis inuſtis 216
Stigmata militum 468
Sterilitate non ſolvitur matrimonium 37
Sterile conjugium ibid.
Strategemata 463
Stipendia militaria 470
Sodomitici tractus everſio 495
Subditus quis ſit, 251. ejus officium ibid.
Submerſio in aquam 214
Succeſſio expediatne Reip. neg. 106. aff. 107
Succeſſio in regnis jure belli facta, 124. connubiorum, ib. donationis, 29. teſtamenti 30
Succedendi jus in bonis damnato ex coitu ſuſceptorum 394
Superbia commune nobilitatis malum, 496. evertit rempubl. 498
Suſpicio Tyrannorum proprium, 172. & vulgi, 266. ex ſuſpicionibus condemnati 208
Supplicia more modoque veteri à ſontibus ſumenda 207
Suppliciorum irrogatio non ſit frequens, 209. princeps non ſit ſuppliciorum ſpectator 210
Superioritas Majeſtatica Cæſaris 365
Sutores 273

Taci-

T.

TAciturnitas 230
Talionis pœna, 217. ejus exempla ibid.
Tarquinius priſcus, 132. Superbus 129
Terræmotus 523
Territorii notatio, 64. Definitio ibid.
Territorii jura, 65. ut probentur 397
Templa 73
Temperantia, 136. Magiſtratui injuncta ibid.
Textores 273
Teſſera militaris 448
Theatra 77
Theologorum dignitas 257
Therſites 148
Thraces fletibus excipiunt partum, 28. fœminæ inſiliunt defunctorum conjugum rogos 32
Tibicines 278
Tiara 133
Tituli inſolentes à principibus uſurpati 144
Titus Imp. clementiſſimus, 160. liberaliſſimus, 166. ejus animadverſio in Iudæos 212
Tiberius ſeverus cenſor, 188 ſimulator, 161. in ſenectute deformis, 147. receſſus, 153. adverſus convitia patiens, 141. Domini appellationem reſpuit, 144. frugalis, 149. Diſciplinam milit. aſpere rexit 467
Torques præmium milit. 472
Trabea Imp. inſignia 132
Tributi præſtatio 232
Tributorum exactio nervum continet reip, 320. à quibus exigenda, 321. quid & quantum, 322. non ſint ſordidi, ibid. non levi ex cauſa indicta, ibid.
Tributi & vectigalis differentia 328
Tapezuntini principes infidelium jugo ſubjecti 348
Trajanus electus Imp. 97. juſtus, 158. formoſus 146
Triumphi 481
Trophæa 482
Turcæ varias tolerant ſectas, 191. an paciſci cum iis liceat 349
Turturum mutuus amor 31
Turres 76
Tullus Hoſtilius 96
Tutores illuſtrium perſonarum 122
Tyrus urbs 73
Tyranni qui olim 171
Tyrannis quid ſit, 172. ejus acquiſitio, ibid. mores, ibid. converſatio, 174. abolitio 176

Tyran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Tyrannis intolerabilis dominari conſcientiis 190
Typographia inventa 275

V.

VEſtes datæ militibus loco ſtipendii 470
Venceſlaus Imp. degradatus 400
Venus cochleæ inſidet 17
Venus propera priſcis Germanis exoſa 15
Venetis quæ dos, ſi patritius plebejam duxerit 19
Veneti exempti ab Imperio 372
Velum ſponſæ obductum 21
In Veſtitu exceſſus vituperatur 201
Veſtitus peregrinus, ibid. *principum* 202
Veſpaſiani clementia 160
Venatio, 155. *Principes venationi dediti*, ibid. *ejus jucunditas*, ibid. *quo jure principibus competat* 396
Vectigalia à Carolo IV. *Cæſar. oppignorata Electoribus* 328
Vectigalium conſtitutio, ibid. *quid ſit vectigal.* ibid.
Vectigalis non ſoluti pœna 329
Vectigalium novorum inductio 328
Vexilla bellica 448
Vicinitas bona 81
Victus Principum 200
Virginitas perpetua 23
Vigiliæ militares 447
per Violentiam quidam ſeſe ad Magiſtratum gerendum ingerunt, 128. *aliqui per vinolentiam* ibid.
Vlpianus IC. 234
Vlyſſis forma 145
Virga Laureata 133
Victor qualis eſſe debeat erga ſubactos 477
Voluptati indulgere quantum malum 136
Veracitate ſui quidam perierunt 224
Votum pro ultione 428
Vſus quæ efficacia 2
Vſuaria fœmina 24
Vrbs quomodo à civitate differat 67
Vrbis notatio, 72. *locus*, ib. *fertilitas ſoli* 73
Vrbium excidia 518
Vulgi natura, 264. & ſeqq.
Vxor unde dicta, 23. *eſt pars corporis mariti* 27
Vxor oculorum & aurium judicio ducenda 14
Vxoris officium, 27. & ſeq. *ſine uxore homines eſſe non poſſunt* 12
Vxoris permutatio apud Germanos 23

Vxorii

Vxorii 26
Vxorum communio Platonicis, 56. *Scythica* 57
Vxorum privilegia 32
Vxorem quomodo recte regat princeps 156
Vxorem puſillam ducens Archidamus mulctatur 147

X.

X*Enodochia* 203
Xerxes inſtituit certamina potatoria, 138. *formoſiſſimus*, 146. *Effodit Beli monumentum* 290

Z.

Z*Aleucus Legiſlator*, 181. *paucas dedit leges* 185
Zelotypia extremus ſupremuſque omnium affectuum in fœmina 30
Zigeuner 199
Zonam ſolvere 22
Zoanettus refellitur 364

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 27